Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Ex Museo
J. C.
Motteley

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Elzeviers
A.162
KW 235
D 41

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

TITI LIVII Historiarum Libri

ex recenſione I.F. Gronovii.

LVGD. BATAVORVM,
Ex *Officina* Elzeviriana. *Anno* 1645.

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Illuſtriſsimo Viro,

CLAUDIO MEMMIO,

Comiti de Avaux, Utriuſque Francicæ Torquis Equiti, Comiti Sacrarum Largitionum, Chriſtianiſſimi Regis ad negotiationem Pacis per Europam Legato.

QUum ſæpe jucundiſſimam peregrinationis meæ partem reputare mecum ſoleam, Vir Illuſtriſſime, nunquam tamen feliciſſimum Galliæ genium vel ſpecioſius vel auguſtius oblatum mihi ſenſi, quàm cum hac tranſiens inter meditationem tanti muneris obeundi & itineris orbi Chriſtiano profuturi curas & ſalutationes faſtigio tuo congruentes me ad colloquium & pacificatricis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dextræ oſculum admiſiſti. Cogitabam nobilitatem ab illis ſeculis, quibus urbs una terrarum erat domina, repetendam: quæ Eccleſiæ Martyres Epiſcopos, Reipublicæ conſiliorum & bellorum Præſides, Literis Vindices & Patronos, atque adeo Auguſtis pariter & Muſis Mæcenates, protulit. Virtutem illam recordabar atque ingentem vim animi, quæ, ut primum in ætatem veniſti, jam tum paratum inſtructumque velut hæreditariis illis artibus, quæ à magnis etiam ingeniis inter actum rerum plerumque diſcuntur, & graviſſimis regni negociis parem te oſtendit: ac tot laboribus periculiſque per diverſiſſimas mundi regiones perfunctum, adhæc mandata Regis magni,

Molem immenſam humeris & vix
tractabile pondus,

ferentem, nunquam fatiſcere, nun-

nunquam paſſa eſt debilitari. Oboriebatur lux illa conſpectæ, non auditæ tantum, gentibus gloriæ, partim ex admiratione inſitarum laudum, partim ex adminiſtrandarum legationum difficillimarum tum modo tum eventu provenientis; tot nationum linguarumque annalibus ad poſteritatem prodendæ, quot interventu tuo regna, reſpublicæ, populi, pacem ſuam, hoc eſt, felicitatem, incolumitatem, quietem, vitam, Gallicæ in nomen Chriſtianum Pietati debent. In ſtuporem dabat illa facundi oris potentia, & ſuccurrebat auditum olim, exercitus virorum, non ſuis modo majorumque odiis atque inimicitiis internecinis concitatorum, ſed etiam cœlo ac ſidere ſuo ad arma proclivium, tunc cum maxime ferrum ipſum trahere virum & ſiti cruoris exardeſcere ſolet, cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

opus manuum nihil præter nondum canentia ſigna & dilatum paullo ferale claſſici jubilum moraretur, delinimentis velut vocis tuæ placatos, ſubito remiſſis ac ſtratis iris dextras fidei & amicitiæ miſcuiſſe, & in Martis campo de ipſo Marte commune tropæum ſtatuiſſe. Ipſe vultus atq; oculi reſpondētes dignitati mentis ac perſonæ caſtigabant pariter & invitabant ſuſpicientis obtutum: cum quantum verecundiæ dictarent gravitate, tantum veritate & immeditata lætitia adderent fiduciæ ſermonem contra ordienti. Cujus poſt primum ingreſſum benigna illa interrogatio de peregrinatione, & viſis per eam præclaris viris, de ſtudiis inceptisque meis, (cum quicquid dicerem, te præcepiſſe dicturum eſſe me ſatis ſignificares; deinde quorundam plus quam pruden-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ter amantium mentione Tibi notum me olim fatereris; tum multa approbando, multis adhortando æternos pectori ſtimulos ſubderes;) viciſſitudo etiam colloquii extracta longius, quam reciſa & iniqua temporis veſtri ſpatia permittere conſueverunt, fidem abunde faciebant, laude gentilitia & literis ex perſpecta cognitaque illarum præſtantia eruditorumque, ut veterum domus veſtræ ſub communi eruditionis teſſera clientium, famæ te impenſe ſtudere, nec alio acroamate libentius gravia occupationum diffindere atque diſtinguere. Omitto ex interjectis è re nata ſententiis deprehendi facilem doctæ linguæ facilitatem & amorem, aliaque, quæ cum cogitando vix adſequi valeam, nedum ut explicare dicendo me poſſe confidam, ſacro ſilentio involvo:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

cuncta autem ob oculos poſita perſuadebant mihi, compendium ſui feciſſe in CLAUDIO MEMMIO felicitatem Galliæ, & exhibuiſſe largiter, quæ ſingula in plurimis, tam concinne nexa atque juncta vix in ullo, (& ſic tamen quoque disjecta perſonis ac ſeparata merito fiunt magni,) ut haberet, per quem exteris uno conſpectu ſe præberet æſtimandam. Quare admiratione multa quaſi ebrius, &, ut generoſi Poëtæ, perfamiliares Memmiis viri & haudquaquam levis apud eos auctoritatis, dicere ſolent *tempora percuſſus*, longe quam veneram, recedebam à penetrali tuo ambitioſior: cupiebam erumpere hoc mihi publice gaudium licere: vovebam aliquod monumentum fortunæ illius diei, quæ, quod optare nunquam, minus optanti mihi promittere eſſem auſus, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

n gratiam tuam reciperer, id mi-
i ſubiti & momento capti con-
ilii præmium attribuiſſet. Ne-
que ex illo me ceu voti reum de-
itoremque appellare ceſſavit
ræſens & impiger exactor ani-
nus, ut intentus circumſpicerem
ccaſiones, & quæ princeps oc-
urriſſet, eam religione, quâ me
bligatum ſentiebam, exſolven-
lâ inſignem facerem. Nunc agit
em tempus, ſiquidem Tu, Illu-
triſſime Memmi, optimorum
enſuum benignus, ut ſpero, fue-
is interpres; ſiquidem pati po-
ueris, benefactorum tuorum,
quàm tu ea ſimpliciter & ſine o-
tentatione præſtas, tam jucun-
dam & glorioſam apud eos, qui-
us præſtitiſti, eſſe memoriam.
Etſi autem republicâ ſæpiſſime fe-
iciter geſtâ illuſtrius ædificaſti ti-
i immortalitatis theatrum, &
ocupletior decorum tuorum te-

ſtis erit incorrupta fides annalium, quibus uberem materiam ſuppeditare non deſinis: tamen ne hanc veluti privatam divinæ tuæ humanitatis commemorationem dedigneris, exempla te monent majorum; qui cum neque ipſi hiſtoriæ prædicatione deficerentur, virorum ingenii quacunque dote inſignium ſcripta tam frequenter & patrocinio ſuo cohoneſtarunt & bibliothecæ opibus inſtruxerunt, ut qui Memmianum nomen ex illis ignoret, parum legiſſe parumque in ſtudiis profeciſſe ſit cenſendus. Per horum incedo dextris greſſibus impreſſa veſtigia, ut tempore forſan ita & doctrina atque exiſtimatione omnibus poſterior, adfectu ſecundus nemini: & quia non is ego, cujus adquiſitione ditior ſis factus, alium non modo, ut fidei tutelæque tuæ eum ducas, ſed etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

iam ut in primam cohortem adſciſcas, digniorem apud te mihi delego. TITUM LIVIUM vides, eorum qui res geſtas non fortuna magis quam merito imperatoris gentium populi prodiderunt, vel magnitudine operis vel ſermonis elegantia vel narrationum veritate vel judicii candore & acrimonia facile principem. Nolo munus amplificare dictis: neq; enim decet: ſed ne vile putes, Magnanime Memmi, quod Laurentius Vallenſis Alfonſo Arragonum Regi, quod Iohannes Andreas Epiſcopus Alerienſis Paullo Secundo Pontifici Maximo, quod Henricus Glareanus Carolo Quinto Auguſto gratum obtulerunt. Et multis etiam tum partibus diſſimilis ſui, longeque triſtior atque habitu, pallore & macie confectus ac male vivus oberrabat hic noſter: nec dum acceſſerat ille ornatus, quem no-

noſtri ſeculi in reducenda ſincera
antiquitate ſubtilitas & doctiſſi-
morum hominum induſtria, meo
etiam non parvo labore auctum,
ei comparavit; quoque nunc cer-
te, quatenus eſt ſuperſtes, inte-
grior pulchriorque priſtina dam-
na ſolatur. Anni namque com-
plures ſunt, quod imperavi mihi
pro noſtra mediocritate omnia
facere & moliri, ut tanto ſcripto-
ri, qua poſſet, ſuus reſtitueretur
nitor: ea cauſſa nocturna diur-
naque manu ille potiſſimum mihi
verſari comes in itinere, contu-
bernalis in conducto, ſodalis in
triclinio, otii diſpenſator, nego-
tii interpellator eſſe: eundem,
quando copia fuit, cum aliis Ro-
manæ hiſtoriæ conditoribus con-
ferebam; ad manu exaratos codi-
ces, quot habere potui, tædioſiſ-
ſima moroſitate, ſed tædium vin-
cente amore, contendebam: &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſi hoc eum commendatiorem tibi reddere poteſt, Galliæ profecto bibliothecarum membranis (etſi Angliæ quoque Italiæque & Germaniæ, ſuæ fuerint partes) præcipuum debet, in ſolo Annibalico bello ex laudatiſſimorum fratrum Puteanorum unicò venerandæ vetuſtatis libro aliquot millibus locorum (& ſine figura loquor) ſanatus. Talem Tibi ſiſto, Illuſtriſſime Legate Regie, novum clientem inclitæ & ad præſidium bonarum literarum natæ domus, tuæ erga me benevolentiæ teſtem & notorem, mei obſequii & propenſiſſimi cultus obſidem: talis ſperat in ſacroſanctis penatibus tuis primum ſe receptum habiturum, ut prærogativa judicii tui tutus in lucem publicam auſpicatò veniat: Sic tibi quæcunque publice privatimque geſſiſti, geris, geres, bene ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rúncent: ſic per te pro parte juſta Regis Chriſtianiſſimi & Imperii Gallici creſcat majeſtas, & huic Pacificationis per Europam negotio, cui præclarum omen ſummamq; ſpem attulit delectus in eam provinciam cum tot illuſtriſſimis Viris CLAUDIUS MEMMIUS, ex voto omnium Chriſtianorum magna dies imponatur. Daventriæ a. d. XVII. Kal. Sextil. cIɔ Iɔc XLIV.

Illuſtriſsimo Nomini Dignitatique tuæ devotus.

JOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Lectori Benevolo.

Neque hic ut Livium commendemus, exigis, credo; neque ut noſtram in eo operam venditemus, ſinit pudor. Si vacabit tibi conferre cum prioribus hanc editionem, facile præbebis diligentiæ meæ teſtimonium, & ſicubi laſſo ſopor irrepſit, miti caſtigatione dignum putabis. Nam ut emendatiſſimam, quæ dari poſsit hodie, eam eſſe haudquaquam gloriabor, ita prioribus omnibus emendatiorem infinitis locis eſſe nihil jactabundus adfirmabo. Sed huic dicto tum demum plena fides fiet, cum adfectæ jam majorem partem ſelectæ & breves Notæ publicum acceperint. Eas conſtitueram initio dividere unà cum Livii libris & ſingulis tomis adjungere quaſi legitimam acceſsionem. Sed etiam ſic reciſæ & decimatæ veluti (neque enim aliter molem

totius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

totius operis decebant) eo proceſſerunt, ut adjici non poſſent, quin, quod maxime vitabant Elzevirii elegantiæ ſtudioſi, immodice producerentur & turgeſcerent volumina. Itaque hortatu præſtantium virorum & illis placuit & mihi, ut conjectæ in unum tomum ſingularem eadem forma & literarum charactere ſimul darentur omnes, qui & hanc editionem perficeret & conſuleret etiam ſtudiis eorum, quibus hujus contextus copia forte non eſſet. Iamque ſumus in eo toti, ut hoc tibi promiſſum, quam primum fieri poterit, repræſentemus. Hoc volui, neſcius ne eſſes: de cætera inſtituti noſtri ratione commodius Notis præfabimur. Vale & hoc labore libens fruere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

LOGIA AUCTORUM
ac Iudicia de Tito Livio præcipua, cum Fragmentis.

Seneca Pater Suaſoria 6.

QVoties magni alicujus mors ab hiſtoricis narrata eſt, toties fere totius conſummatio vitæ, & quaſi funebris laudaio redditur. Hoc ſemel atque iterum Thucydide factum : idem in pauciſſinis perſonis uſurpatum à Salluſtio. Liius benignius, omnibus magnis viris ræſtitit. Sequentes hiſtorici multo id ffuſius fecerunt.

Mox eâdem.

Vt eſt natura candidiſſimus omnium nagnorum ingeniorum æſtimator T. ivius, pleniſſimum teſtimonium Ciceroni reddidit.

Proœmio lib. 5. Controverſ.

Pertinere ad rem non puto, quomoo Lucius Magius gener Titi Livii de-

cla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

clamaverit, quamvis aliquo tempor ſuum populum habuit; cum illum ho mines non in ipſius honorem laudaren ſed in ſoceri.

Controverſ. 25.

T. Livius, de oratoribus, qui verb antiqua & ſordida conſectantur, & ora tionis obſcuritatem, ſeveritatem putan ajebat, Miltiadem rhetorem elegant dixiſſe, Ἐπὶ τῷ πλησίον μαίνεται.

Velleius Paterculus lib. 2.

Pene ſtulta eſt inhærentium ocul ingeniorum enumeratio. inter quæ ma xime noſtri ævi eminent, princeps ca minum Virgilius Rabiriuſque, & co ſecutus Salluſtium Livius, Tibulluſq & Naſo, &c.

Valerius Maximus lib. 1. cap. ult.

Quia ſupra uſitatam rationem exc dentia attigimus; ſerpentis quoque T. Livio curioſe pariter ac facunde r latæ fiat mentio. Is enim ait in Afri apud Bagradam flumen, tantæ magn tudinis anguem fuiſſe, ut Atilii Regu exercitum uſu amnis prohiberet; mu tiſque militibus ingenti ore correptis

con

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ompluribus caudæ voluminibus eliſis,
am telorum jactu perforari nequiret,
l ultimum balliſtarum tormentis un-
que petitam, ſilicum crebris & ponde-
ſis verberibus procubuiſſe: omnibuſ-
ue & cohortibus & legionibus ipſa
arthagine viſam terribiliorem. atque
iam cruore ſuo gurgitibus imbutis,
orporiſque jacentis peſtifero afflatu vi-
na regione polluta, Romana inde ſub-
oviſſe caſtra. Dicit belluæ etiam co-
um centum viginti pedes longum, in
rbem miſſum.

Seneca Filius lib. 1. *c.* 16. *de Ira.*

Non eſt quod exiſtimes, verum eſſe
uod apud diſertiſſimum virum Livium
icitur, *Vir ingenii magni magis quam
oni.* Non poteſt illud ſeparari: aut &
onum erit, aut nec magnum, &c.

Idem epiſtola 46.

Librum tuum, quem mihi promiſe-
as, accepi, &, tanquam lecturus ex
ommodo, adaperui, ac tantum degu-
tare volui. Deinde blanditus eſt ipſe ut
rocederem longius. Qui quam diſer-
us fuerit, ex hoc intelligas licet: brevis
mihi viſus eſt; cum eſſet nec mei nec
tui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tui temporis, ſed qui primo aſpectu
aut T. Livii aut Epicuri poſſet vider
Tanta autem dulcedine me tenuit &
traxit, ut illum ſine ulla dilatione pe
legerem.

Fabius Quintil. lib. 8. cap. 1.

Attica anus Theophraſtum, hom
nem alioqui diſertiſſimum, annotata u
nius affectatione verbi, hoſpitem dixi
nec alio ſe id deprehendiſſe interroga
reſpondit, quam quod nimium Attic
loqueretur. Et in Tito Livio, miræ fa
cundiæ viro, putat ineſſe Pollio Aſiniu
quandam Patavinitatem, &c.

Lib. 2. Inſtit. cap. 6.

Ego optimos quidem, & ſtatim
ſemper, ſed tamen eorum candidiſſ
mum quemque, & maxime expoſitum
velim: ut Livium à pueris magis qua
Salluſtium. & hic hiſtoriæ majoris e
auctor: ad quem tamen intelligendu
jam profectu opus ſit. Cicero, ut mi
quidem videtur, & jucundus incipien
tibus quoque, & apertus eſt ſatis: n
prodeſſe tantum, ſed etiam amari po
eſt. tum (quemadmodum Livius præ
cipit) *ut quiſque erit Ciceroni ſimillimu*

Li

Lib. 10. cap. 1.

Fuerit igitur brevitas illa tutiſſima, uæ eſt apud Livium, in epiſtola ad Fi-um ſcripta; *Legendos Demoſthenem atq; iceronem; tum ita ut quiſque eſſet De-oſtheni & Ciceroni ſimillimus.*

Poſt multa ibidem.

At non hiſtoria ceſſerit Græcis: nec pponere Thucydidi Salluſtium ve-ear. Nec indignetur ſibi Herodotus quari T. Livium; cum in narrando iræ jucunditatis clariſſimique cando-s; tum in concionibus, ſupra quam narrari poteſt, eloquentem. ita dicun-ur omnia cum rebus tum perſonis ac-ommodata. Sed affectus quidem, præ-ipue eos qui ſunt dulciores, ut parciſſi-e dicam, nemo hiſtoricorum com-endavit magis. ideoque immortalem lam Salluſtii velocitatem diverſis vir-utibus conſecutus eſt. Nam mihi e-regie dixiſſe videtur Servilius Novia-us, pares eos magis quam ſimiles.

linius Avunculus Præfat. Natur. Hiſt. ad Veſpaſ. Imp.

Equidem ita ſentio, peculiarem in tudiis cauſſam eorum eſſe, qui diffi-

cul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

cultatibus victis, utilitatem juvan
prætulerunt gratiæ placendi. idque
in aliis operibus ipſe feci, & profite
mirari me T. Livium, auctorem ce
berrimum.

Cornelius Tacitus oratione Cremutii Cordi, lib. 4. Annal.

Brutum & Caſſium laudaviſſe dic
quorum res geſtas cum plurimi comp
ſuerint, nemo ſine honore memora
Titus Livius, eloquentiæ ac fidei p
clarus inprimis, Cn. Pompeium tar
laudibus tulit, ut Pompejanum e
Auguſtus appellaret. neque id amici
eorum offecit. Scipionem, Afraniu
hunc ipſum Caſſium, hunc Brutu
nuſquam latrones & parricidas, c
nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut
ſignis viros nominat.

Plutarchus.

Auctoritatem Livii adducit in
Camilli, Marcelli, Catonis Majo
Flaminii, Sullæ, Luculli, Cæſaris. i
Quæſtione Romana 25. ſed ſine elo

Martialis lib. 14. Epigr. 190. de Livio in membranis.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens.
Quem mea non totum Bibliotheca ca

Statius Papinius, lib. 4. Sylv. 7. ad Maximum Iunium.

Sed tuas artes puer ante diſcat ;
Omne quîs mundi ſenium remenſus,
Orſa Salluſti brevis, & Timavi
Reddis alumnum.

D. Hieronymus Epiſtola ad Paullinum. tom. 3.

AdTitum Livium, lacteo eloquentiæ [fo]nte manantem, de ultimis Hiſpaniæ [G]alliarumque finibus, quoſdam veniſſe [no]biles legimus ; & quos ad contem[pl]ationem ſui Roma non traxerat, unius [h]ominis fama perduxit. Habuit illa ætas [in]auditum omnibus ſeculis celebran[du]mq; miraculum; ut tantam urbem in[g]reſſi, aliud extra urbem quærerent.

De quo Gaditano iterum epiſtola ad [D]. Auguſtinum quadam.

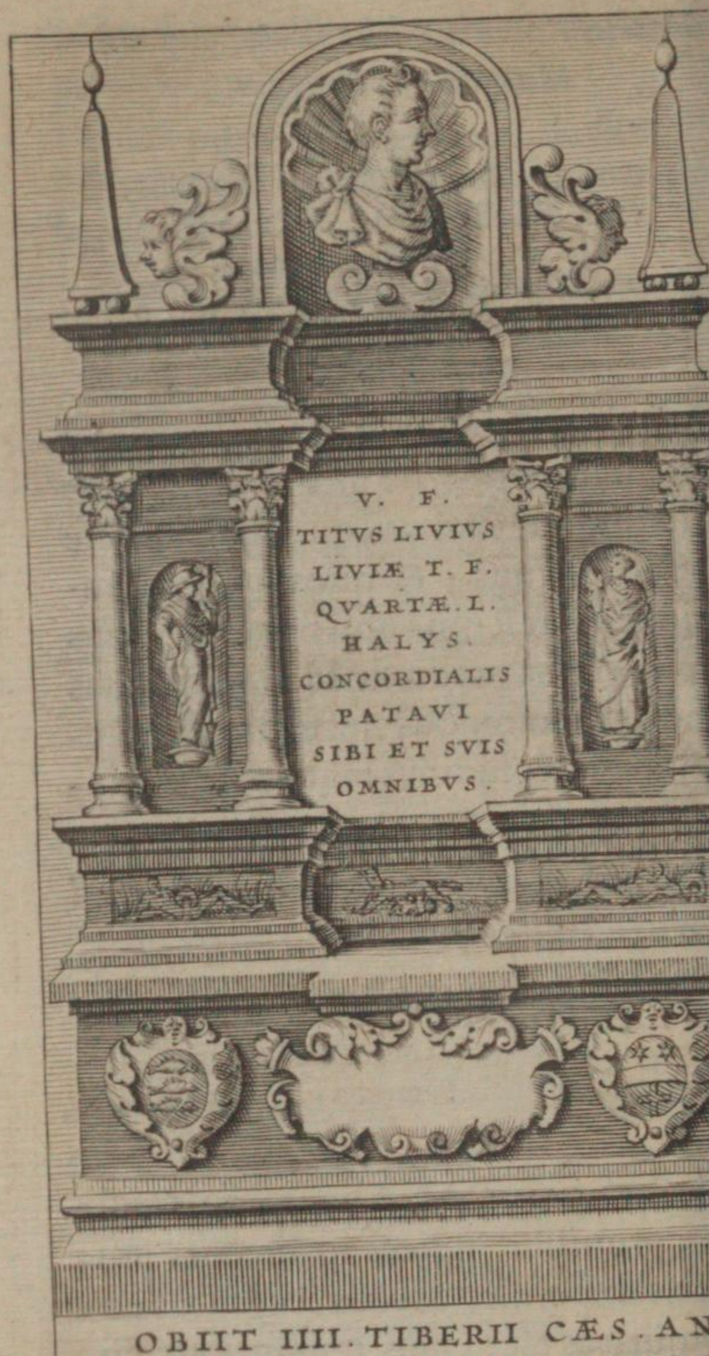
Sidonius Apollinaris Paneg. Anthemii.

——— vel quicquid in ævum
Mittunt Euganeis Patavina volumina chartis.

Caſſiodorus.

C. Cæſar VI. & M. Agrippa III. Cæſar [le]ges protulit, judices ordinavit, pro[vi]ncias diſpoſuit, & ideo Auguſtus co[g]nominatus eſt: cujus temporibus flo[ru]it Virgilius, Horatius, & Livius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

T. LIVII PATAVINI HISTORIARVM AB VRBE CONDITA

DECADIS PRIMÆ

LIBER PRIMVS.

In eundem Epitome.

ADventus Æneæ in Italiam, & res ab eo geſtæ; Aſcanii regnum Albæ, & Silvii Æneæ, ac deinceps Silviorum regum, primo libro continentur. Numitoris filia à Marte compreſſa, nati Romulus & Remus: Amulius obtruncatus. Vrbs à Romulo condita. Senatus lectus. Cum Sabinis bellatum. Opima ſpolia Iovi Feretrio lata. In curias populus diviſus. Fidenates & Veientes victi. Romulus conſecratus. Numa Pompilius ritus ſacrorum tradidit: Iano templum conſtitit: ejuſque portam, pacatis omnibus circa populis, primus clauſit: cum Dea Ægeria ſibi congreſſus nocturnos eſſe ſimulans, feroces populi animos ad religionem perpulit. Tullus Hoſtilius Albanos bello petiit. Poſthæc Tergeminorum pugna. Horatius abſolutus. Mettii Fuſſetii ſupplicium: Alba diruta: Albani in civitatem recepti: Sabinis bellum indictum. Ad poſtremum fulmine Tullus abſumptus eſt. Ancus Marcius cæremonias à Numa inſtitutas renovavit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Latinis victis, & ad civitatem aſcitis, montem Aventinum aſsignavit: Politorium urbem Latinorum bello repetitam, quam priſci Latini occupaverant, diruit: pontem ſublicium in Tiberim fecit: Ianiculum collem urbi addidit: fines imperii protulit: Oſtiam condidit. Regnavit annos triginta tres. Eo regnante Lucumo Damarati Corinthii filius à Tarquiniis, Etruriæ civitate, Romam venit, & in amicitiam Anci receptus, Tarquinii nomen ferre cœpit; & poſt mortem Anci regnum excepit. Centum additis, Patrum numerum auxit: Latinos ſubegit, Circum deſignavit, ludos edidit: Sabinorum bello petitus, equitum centurias ampliavit. Is tentandæ ſcientiæ cauſſa Attii Navii auguris, conſuluiſſe fertur, an id, de quo cogitaret, effici poſſet: quod quum ille fieri poſſe reſpondiſſet; juſsiſſe eum novacula cotem præcidere, idque protinus ab Atti[o] factum. Sabinos præterea acie vicit: urbem mur[o] circumdedit, cloacas fecit. occiſus eſt ab Ancii filiis, quum regnaſſet annos triginta octo. Succeſsit e[i] Ser. Tullius, natus ex captiva nobili Corniculana: cui puero adhuc in cunis poſito caput arſiſſe tradi[tum] eſt. Is Vejentes atque Etruſcos prælio fudit: Cenſum primus omnium egit. Luſtrum condidi[t] quo cenſa octoginta millia eſſe dicuntur. Claſſes cen[tu]riaſque deſcripſit. Pomœrium protulit: Coll[es] urbi, Quirinalem, Viminalem, Eſquilinumque ad[jecit]. Templum Dianæ cum Latinis in Aventi[no] fecit. Interfectus eſt à L. Tarquinio Priſci filio conſilio filiæ ſuæ Tulliæ, cum regnaſſet annos tr[i]ginta quatuor. Poſt hunc L. Tarquinius Superbu[s] neque Patrum, neque populi juſſu regnum invaſ[it] quo die ſcelerata Tullia per patris jacentis corp[us] carpentum egit. Armatos circa ſe ad cuſtodia[m] corporis ſui habuit. Turnum Herdonium fraude i[n]teremit. Bellum cum Volſcis geſsit: & ex eoru[m]

ræda templum Iovi in Capitolio fecit. Terminus & Iuventas non addixere : quorum aræ moveri non otuerunt : Filii Sexti Tarquinii dolo, Gabios in oteſtatem ſuam redegit. Hujus filiis Delphos pro-ectis, & conſulentibus, quis eorum regnaturus eſſet Romæ, dictum eſt, eum regnaturum, qui primum matrem oſculatus eſſet. Quod reſponſum cum ipſi liter interpretarentur, Iunius Brutus, qui cum iis rofectus erat, prolapſum ſe ſimulavit, & terram ſculatus eſt. idque factum ejus eventum rei com-robavit. Nam quum impotenter ſe gerendo Tar-uinius Superbus, omnes in odium ſui adduxiſſet; d ultimum, propter expugnatam nocturna vi à Sexto filio ejus Lucretiæ pudicitiam, quæ vocato atre ad ſe Tricipitino, & viro Collatino, obteſtata, e inulta mors ejus eſſet, cultro ſe interemit; Bruti pera maxime expulſus eſt, quum regnaſſet annos iginti quinque. Tunc conſules primum creati ſunt, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus.

FActurus ne operæ precium ſim, ſi à primordio Vrbis res populi Romani perſcripſerim; nec ſatis ſcio: nec ſi ſciam, dicere auſim. Quippe qui quum veterem am vulgatam eſſe rem videam, dum novi ſemper criptores, aut in rebus certius aliquid allaturos ſe, ut ſcribendi arte rudem vetuſtatem ſuperaturos redunt. Vtcunque erit, juvabit tamen rerum geſtarum memoriæ principis terrarum populi, pro irili parte & meipſum conſuluiſſe. &, ſi in tanta criptorum turba mea fama in obſcuro ſit, nobili-ate ac magnitudine eorum, qui nomini officient neo, me conſoler. Res eſt præterea, & immenſi peris, ut quæ ſupra ſeptingenteſimum annum epetatur: & quæ ab exiguis profecta initiis, eo reverit, ut jam magnitudine laboret ſua: & le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

gentium pleriſque haud dubito, quin primæ origines, proximaque originibus, minus præbitura voluptatis ſint; feſtinantibus ad hæc nova, quibus jam pridem prævalentis populi vires ſe ipſæ conficiunt. Ego contra hoc quoque laboris præmium petam, uti me à conſpectu malorum, quæ noſtra tot per annos vidit ætas, tantiſper certe dum priſca illa tota mente repeto, avertam; omnis expers curæ, quæ ſcribentis animum, etſi non flectere à vero, ſolicitum tamen efficere poſſit. Quæ ante conditam condendamve urbem, poëticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum geſtarum monumentis traduntur; ea nec affirmare nec refellere, in animo eſt. Datur hæc venia antiquitati ut miſcendo humana divinis, primordia urbium auguſtiora faciat. Et, ſi cui populo licere oporteat conſecrare origines ſuas, & ad Deos referre auctores; ea belli gloria eſt populo Romano: ut quum ſuum, conditoriſque ſui parentem Martem potiſſimum ferat; tam & hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quam imperium patiuntur. Sed hæc & his ſimilia, utcunque animadverſa aut exiſtimata erunt, haut in magno equidem ponam diſcrimine. Ad illa mihi pro ſe quiſque acriter intendat animum, quæ vita, qui mores fuerint: per quos viros, quibuſque artibus, domi militiæque & partum & auctum imperium ſit. labente deinde paulatim diſciplina, velut deſidentes primo mores ſequatur animo: deinde ut magis magiſque lapſi ſint, tum ire cœperint præcipites; donec ad hæc tempora, quibus nec vitia noſtra, nec remedia pati poſſumus, perventum eſt. Hoc illud eſt præcipue in cognitione rerum ſalubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illuſtri poſita monumento intueri: inde tibi tuæque reipublicæ quod imitêre, capias: inde fœdum inceptu

fœdum

fœdum exitu, quod vites. Cæterum aut me amor negotii ſuſcepti fallit, aut nulla unquam reſpublica nec major, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior fuit: nec in quam tam ſeræ avaritia luxuriaque immigraverint: nec ubi tantus ac tam diu paupertati ac parſimoniæ honos fuerit. adeo, quanto rerum minus, tanto minus cupiditatis erat. Nuper divitiæ avaritiam, & abundantes voluptates deſiderium, per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia, invexere. Sed querelæ, ne tum quidem gratæ futuræ, quum forſitan & neceſſariæ erunt; ab initio certe tantæ ordiundæ rei abſint. Cum bonis potius ominibus votiſque ac precationibus Deorum Dearumque, ſi, ut poëtis, nobis quoque mos eſſet, libentius inciperemus, ut orſis tanti operis ſucceſſus proſperos darent.

IAM primum omnium ſatis conſtat, Troja capta in cæteros ſævitum eſſe Trojanos; duobus, Ænea Antenoreque, & vetuſti jure hoſpitii, & quia pacis reddendæque Helenæ ſemper auctores fuerant, omne jus belli Achivos abſtinuiſſe. Caſibus deinde variis Antenorem cum multitudine Henetûm, qui ſeditione ex Paphlagonia pulſi, & ſedes & ducem, rege Pylæmene ad Trojam amiſſo, quærebant, veniſſe in intimum maris Adriatici ſinum: Euganeiſque, qui inter mare Alpeſque incolebant, pulſis, Henetos, Trojanoſque eas tenuiſſe terras: & in quem primum egreſſi ſunt locum, Troja vocatur; pagoque inde Trojano nomen eſt, gens univerſa Veneti appellati. Æneam ab ſimili clade domo profugum, ſed ad majora initia rerum ducentibus fatis, primo id 1

Macedoniam veniſſe: inde in Siciliam quæren
tem ſedes delatum: ab Sicilia, claſſe Laurenten
agrum tenuiſſe: Troja & huic loco nomen eſt
Ibi egreſſi Trojani, ut quibus ab immenſo prop
errore nihil præter arma & naves ſupereſſet, quun
prædam ex agris agerent, Latinus rex Aborigine
que, qui tum ea tenebant loca, ad arcendam vin
advenarum armati ex urbe atque agris concur
runt. Duplex exinde fama eſt: alii prœlio victun
Latinum, pacem cum Ænea, deinde affinitaten
junxiſſe tradunt: alii, quum inſtructæ acies con
ſtitiſſent, priuſquam ſigna canerent, proceſſiſ
Latinum inter primores, ducemque advenarun
evocaſſe ad colloquium. percunctatum deinde
qui mortales eſſent, unde, aut quo caſu profect
domo, quidve quærentes in agrum Laurenter
exiſſent? Poſtquam audierit, multitudinem Tro
janos eſſe; ducem Æneam, filium Anchiſæ & Ve
neris: cremata patria & domo profugos, ſeden
condendæque urbi locum quærere, & nobilita
tem admiratum gentis virique, & animum v
bello vel paci paratum, dextera data fidem futur
amicitiæ ſanxiſſe. Inde fœdus ictum inter duce
inter exercitus ſalutationem factam. Æneam apu
Latinum fuiſſe in hoſpitio. ibi Latinum apud pe
nates Deos domeſticum publico adjunxiſſe fo
dus, filia Æneæ in matrimonium data. ea res ut
que Trojanis ſpem affirmat tandem ſtabili cert
que ſede finiendi erroris. Oppidum condunt. Æ
neas ab nomine uxoris Lavinium appellat. Bre
ſtirps quoque virilis ex novo matrimonio fuit; c
2 Aſcanium parentes dixere nomen. Bello dein
Aborigines Trojanique ſimul petiti. Turnus R
Rutulorum, cui pacta Lavinia ante adventum Æ
neæ fuerat, prælatum ſibi advenam ægre patien
ſimul Æneæ Latinoque bellum intulerat. Neu

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

acies læta ex eo certamine abiit. victi Rutuli: vi-
ctores Aborigenes Trojanique ducem Latinum
amiſere. Inde Turnus Rutulique diffiſi rebus, ad
florentes Etruſcorum opes, Mezentiumque eo-
rum regem confugiunt: qui Cære opulento tum
oppido imperitans, jam inde ab initio minime læ-
tus novæ origine urbis, & tum nimio plus quam
ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere
ratus, haud gravatim ſocia arma Rutulis junxit.
Æneas adverſus tanti belli terrorem, ut animos
Aborigenum ſibi conciliaret, ne ſub eodem jure
ſolum, ſed etiam nomine omnes eſſent; Latinos
utramque gentem appellavit. Nec deinde Abori-
genes Trojanis ſtudio ac fide erga regem Æneam
ceſſere. fretuſque his animis coaleſcentium indies
magis duorum populorum Æneas, quamquam
tanta opibus Etruria erat, ut jam non terras ſo-
lum, ſed mare etiam per totam Italiæ longitudi-
nem, ab Alpibus ad fretum Siculum fama nomi-
nis ſui impleſſet; tamen quum mœnibus bellum
propulſare poſſet, in aciem copias eduxit. Secun-
dum inde prœlium Latinis, Æneæ etiam ultimum
operum mortalium fuit. ſitus eſt, quemcunque
eum dici jus faſque eſt, ſuper Numicium flumen:
Iovem indigetem appellant. Nondum maturus 3
imperio Aſcanius Æneæ filius erat: tamen id im-
perium ei ad puberem ætatem incolume manſit.
tantiſper tutela muliebri (tanta indoles in Lavi-
nia erat) res Latina & regnum avitum, paternum-
que puero ſtetit. Haud nihil ambigam (quis enim
rem tam veterem pro certo affirmet?) hiccine
fuerit Aſcanius, an major quam hic, Creuſa matre
Ilio incolumi natus, comeſque inde paternæ fu-
gæ, quem Iulum eundem Iulia gens auctorem no-
minis ſui nuncupat. Is Aſcanius, ubicunque &
quacunque matre genitus (certe natum Ænea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

conſtat) abundante Lavinii multitudine, florentem jam (ut tum res erant) atque opulentam urbem matri, ſeu novercæ, reliquit: novam ipſi aliam ſub Albano monte condidit. quæ ab ſitu porrectæ in dorſo urbis Longa Alba appellata. Inter Lavinium & Albam Longam coloniam deductam triginta ferme interfuere anni. tantum tamen opes creverant, maxime fuſis Etruſcis, ut n morte quidem Æneæ, nec deinde, inter muliebrem tutelam, rudimentumque primum puerili regni, movere arma, aut Mezentius Etruſcique aut ulli alii accolæ auſi ſint. Pax ita convenerat ut Etruſcis Latiniſque fluvius Albula, quem nun Tiberim vocant, finis eſſet. Silvius deinde regna Aſcanii filius, caſu quodam in ſilvis natus. Æneam Silvium creat. is deinde Latinum Silvium. Ab eo coloniæ aliquot deductæ, Priſci Latini appellati. Manſit Silvium poſtea omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt. Latino Alba ortu Alba Atys, Aty Capys, Capy Capetus, Capet Tiberinus, qui in trajectu Albulæ amnis ſubmerſus, celebre ad poſteros nomen flumini dedi Agrippa inde Tiberini filius: poſt Agrippam Romulus Silvius à patre accepto imperio regnat. A ventino, fulmine ipſe ictus, regnum per manu tradidit. is ſepultus in eo colle, qui nunc eſt pa Romanæ urbis, cognomen colli fecit. Proca deinde regnat: is Numitorem atque Amulium pri creat. Numitori, qui ſtirpis maximus erat, r gnum vetuſtum Silviæ gentis legat. Plus tam vis potuit, quam voluntas patris, aut verecundia ætatis. Pulſo fratre, Amulius regnat. add ſceleri ſcelus: ſtirpem fratris virilem interimi fratris filiæ Rheæ Silviæ per ſpeciem honori quum Veſtalem eam legiſſet, perpetua virgin tate ſpem partus adimit. Sed debebatur, ut o

 n

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nor, fatis tantæ origo urbis, maximique ſecundum
Deorum opes imperii principium. Vi compreſſa
Veſtalis, quum geminum partum edidiſſet, ſeu ita
rata, ſeu quia deus auctor culpæ honeſtior erat,
Martem incertæ ſtirpis patrem nuncupat. Sed nec
dii, nec homines, aut ipſam aut ſtirpem à crudeli-
tate regia vindicant: ſacerdos vincta in cuſto-
diam datur: pueros in profluentem aquam mitti
jubet. Forte quadam divinitus ſuper ripas Tiberis
effuſus lenibus ſtagnis, nec adiri uſquam ad juſti
curſum poterat amnis: & poſſe quamvis langui-
da mergi aqua infantes, ſpem ferentibus dabat. ita
velut defuncti regis imperio, in proxima alluvie,
ubi nunc vicus Ruminalis eſt (Romularem voca-
tam ferunt) pueros exponunt. vaſtæ tum in iis ſo-
litudines erant. Tenet fama, quum fluitantem
alveum, quo expoſiti erant pueri, tenuis in ſicco
aqua deſtituiſſet, lupam ſitientem ex montibus
qui circa ſunt, ad puerilem vagitum curſum fle-
xiſſe: eam ſummiſſas infantibus adeo mitem præ-
buiſſe mammas, ut lingua lambentem pueros ma-
giſter regii pecoris invenerit: Fauſtulo fuiſſe no-
men ferunt. Ab eo ad ſtabula Laurentiæ uxori
educandos latos. Sunt, qui Laurentiam vulgato
corpore lupam inter paſtores vocatam putent: in-
de locum fabulæ ac miraculo datum. Ita geniti,
ita educati, quum primum adolevit ætas, nec in
ſtabulis, nec ad pecora ſegnes, venando peragra-
re circa ſaltus. Hinc robore corporibus animiſ-
que ſumto, jam non feras tantum ſubſiſtere, ſed
in latrones præda onuſtos impetum facere, paſto-
ribuſque rapta dividere: & cum his creſcente in-
dies grege juvenum, ſeria ac jocos celebrare. Iam 5
tum in Palatino monte Lupercal hoc fuiſſe ludi-
cium ferunt, & à Palanteo urbe Arcadica Pala-
tium, deinde Palatinum montem appellatum. ibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Evandrum, qui ex eo genere Arcadum multis an-
te tempeſtatibus ea tenuerat loca, ſolenne allatum
ex Arcadia inſtituiſſe, ut nudi juvenes Lycæum
Pana venerantes, per luſum atque laſciviam cur-
rerent. quem Romani deinde vocarunt Inuum.
Huic deditis ludicro, quum ſolenne notum eſſet,
inſidiatos ob iram prædæ amiſſæ latrones; quum
Romulus vi ſe defendiſſet, Remum cepiſſe: ca-
ptum regi Amulio tradidiſſe. Vltro accuſantes,
crimini maxime dabant, in Numitoris agros ab
his impetum fieri: inde eos collecta juvenum
manu hoſtilem in modum prædas agere. ſic Nu-
mitori ad ſupplicium Remus deditur. Iam ind
ab initio Fauſtulo ſpes fuerat, regiam ſtirpem
apud ſe educari: nam & expoſitos juſſu regis in
fantes ſciebat, & tempus, quo ipſe eos ſuſtuliſſet
ad idipſum congruere; ſed rem immaturam, niſ
aut per occaſionem, aut per neceſſitatem aperir
noluerat. neceſſitas prior venit. ita metu ſubactus
Romulo rem aperit. Forte & Numitori, quum in
cuſtodia Remum haberet, audiſſetque geminos eſ
ſe fratres, comparando eorum ætatem, & ipſam
minime ſervilem indolem, tetigerat animum me
moria nepotum: ſciſcitandoque eodem pervenit
ut haud procul eſſet, quin Remum agnoſceret. It
undique regi dolus nectitur. Romulus non cum
globo juvenum (nec enim erat ad vim apertam
par) ſed aliis alio itinere juſſis certo tempore a
regiam venire paſtoribus, ad regem impetum fa
cit: & à domo Numitoris alia comparata man
6 adjuvat Remus. ita regem obtruncant. Numito
inter primum tumultum hoſtes invaſiſſe urbem
atque adortos regiam dictitans, quum pubem Al
banam in arcem præſidio armiſque obtinendam
advocaſſet, poſteaquam juvenes perpetrata cæd
peregre ad ſe gratulantes vidit, extemplo advocat

con

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

concilio, ſcelera in ſe fratris, originem nepotum, ut geniti, ut educati, ut cogniti eſſent, cędem deinceps tyranni, ſeque ejus auctorem oſtendit. Iuvenes per mediam concionem agmine ingreſſi, quum avum regem ſalutaſſent, ſecuta ex omni multitudine conſentiens vox, ratum nomen imperiumque regi effecit. Ita Numitori Albana permiſſa re, Romulum Remumque cupido cepit, in iis locis ubi expoſiti, ubique educati erant, urbis condendæ. & ſupererat multitudo Albanorum Latinorumque. ad id paſtores quoque acceſſerant: qui omnes facile ſpem facerent, parvam Albam, parvum Lavinium, præ ea urbe quæ conderetur, fore. Intervenit deinde his cogitationibus avitum malum, regni cupido, atque inde fœdum certamen coortum à ſatis miti principio: quoniam gemini eſſent, nec ætatis verecundia diſcrimen facere poſſet, ut Dii, quorum tutelæ ea loca eſſent, auguriis legerent, qui nomen novæ urbi daret, qui condita imperio regeret. Palatinum Romulus, 7
Remus Aventinum ad inaugurandum templa capiunt. Priori Remo augurium veniſſe fertur, ſex vultures: jamque, nunciato augurio, quum duplex numerus Romulo ſe oſtendiſſet, utrumque regem ſua multitudo conſalutaverat. tempore illi præcepto, at hi numero avium regnum trahebant. Inde cum altercatione congreſſi, certamine irarum ad cædem vertuntur. ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior fama eſt, ludibrio fratris Remum novos tranſiluiſſe muros: inde ab irato Romulo (quum verbis quoque increpitans adjeciſſet, Sic deinde quicunque alius tranſiliet mœnia mea) interfectum. Ita ſolus potitus imperio Romulus; condita urbs conditoris nomine appellata. Palatinum primum, in quo ipſe erat educatus, muniit: ſacra Diis aliis Albano ritu, Græco Herculi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

culi, ut ab Evandro inſtituta erant, facit. Herculem in ea loca Geryone interemto boves mira ſpecie abegiſſe memorant, ac prope Tiberim fluvium, qua præ ſe armentum agens, nando trajecerat, loco herbido, ut quiete & pabulo læto reficeret boves, ipſum feſſum via procubuiſſe. ibi quum eum cibo vinoque gravatum ſopor oppreſſiſſet, paſtor accola ejus loci, nomine Cacus, ferox viribus, captus pulchritudine boum, quum avertere eam prædam vellet; quia, ſi agendo armentum in ſpeluncam compuliſſet, ipſa veſtigia quærentem dominum eo deductura erant; averſos boves eximium quemque pulchritudine caudis in ſpeluncam traxit. Hercules ad primam auroram ſomno excitus, quum gregem perluſtraſſet oculis, & partem abeſſe numero ſenſiſſet, pergit ad proximam ſpeluncam, ſi forte eo veſtigia ferrent. quæ ubi omnia foras verſa vidit, nec in partem aliam ferre, confuſus atque incertus animi, ex loco infeſto agere porro armentum occepit. Inde quum actæ boves quædam ad deſiderium, ut fit, relictarum mugiſſent, reddita incluſarum ex ſpelunca boum vox Herculem convertit. quem quum vadentem ad ſpeluncam Cacus prohibere conatus eſſet; ictus clava, fidem paſtorum nequicquam invocans, morte occubuit. Evander tum ea, profugus ex Peloponneſo, auctoritate magis quam imperio regebat loca: venerabilis vir miraculo literarum, rei novæ inter rudes artium homines, venerabilior divinitate credita Carmentæ matris, quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam adventum, miratæ hæ gentes fuerant. is tum Evander concurſu paſtorum trepidantium circa advenam manifeſtæ reum cædis excitus, poſtquam facinus facinoriſque cauſam audivit; habitum formamque viri aliquantum ampliorem auguſtioremque
human

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

humana intuens, rogitat qui vir eſſet. Vbi nomen patremque ac patriam accepit; *Iove nate, Hercules, ſalve*, inquit, *te mihi mater veridica interpres Deum auctorum cœleſtium numerum cecinit: tibique aram hic dicatum iri, quam opulentiſſima olim in terris gens Maximam vocet, tuoque ritu colat.* Dextra Hercules data, *accipere ſe omen, impleturumque fata, ara condita atque dicata*, ait. Ibi tum primum bove eximia capta de grege, ſacrum, adhibitis ad miniſterium dapemque Potitiis ac Pinariis, quæ tum familiæ maxime inclytæ ea loca incolebant, factum. Forte ita evenit, ut Potitii ad tempus præſto eſſent, iiſque exta apponerentur. Pinarii extis adeſis ad ceteram venirent dapem. inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſolennium veſcerentur. Potitii ab Euandro edocti, antiſtites ſacri ejus per multas ætates fuerunt. donec tradito ſervis publicis ſolenni familiæ miniſterio, genus omne Potitiorum interiit. Hæc tum ſacra Romulus una ex omnibus peregrina ſuſcepit; jam tum immortalitatis virtute partæ, ad quam eum ſua fata ducebant, fautor. Rebus divinis rite perpetratis, vocataque 8
ad concilium multitudine, quæ coaleſcere in populi unius corpus nulla re, præterquam legibus poterat, jura dedit: quæ ita ſancta generi hominum agreſti fore ratus, ſi ſeipſe venerabilem inſignibus imperii feciſſet, quum cetero habitu ſe auguſtiorem, tum maxime lictoribus duodecim ſumptis fecit. Alii ab numero avium, quæ augurio regnum portenderant, eum ſecutum numerum putant. me haud pœnitet eorum ſententiæ eſſe, quibus & apparitores & hoc genus ab Etruſcis finitimis, unde ſella curulis, unde toga prætexta ſumpta eſt, numerum quoque ipſum ductum placet: & ita habuiſſe Etruſcos, quod ex duodecim populis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

populis communiter creato rege, ſingulos ſinguli
populi lictores dederint. Creſcebat interim urbs
munitionibus, quum alia atque alia appetendo lo-
ca, in ſpem magis futuræ multitudinis, quam ad
id, quod tum hominum erat, munirent. Deinde,
ne vana urbis magnitudo eſſet, adjiciendæ multi-
tudinis cauſa, vetere conſilio condentium urbes,
qui obſcuram atque humilem conciendo ad ſe
multitudinem, natam è terra ſibi prolem emen-
tiebantur; locum qui nunc ſeptus denſis ſentibu
inter duos lucos eſt, Aſylum aperit. eo ex finiti-
mis populis turba omnis, ſine diſcrimine, liber an
ſervus eſſet, avida novarum rerum perfugit. idque
primum ad cœptam magnitudinem roboris fuit
Quum jam virium haud pœniteret, conſilium
deinde viribus parat. centum creat ſenatores, ſive
quia is numerus ſatis erat: ſive quia ſoli centum
erant, qui creari patres poſſent. Patres certe ab ho-
9 nore, patriciique progenies eorum appellati. Iam
res Romana adeo erat valida, ut cuilibet finitima
rum civitatum bello par eſſet; ſed penuria mulie
rum, hominis ætatem duratura magnitudo erat
quippe quibus nec domi ſpes prolis, nec cum fini
timis connubia eſſent. Tum ex conſilio patrum
Romulus legatos circa vicinas gentes miſit, qu
ſocietatem connubiumque populo peterent. Vr
bes quoque, ut cetera, ex infimo naſci: deind
quas ſua virtus ac Dii juvent, magnas opes ſib
magnumque nomen facere. Satis ſcire, origin
Romanæ & Deos affuiſſe, & non defuturam vir
tutem. proinde ne gravarentur homines cum ho-
minibus ſanguinem & genus miſcere. Nuſquam
benigne legatio audita eſt: adeo ſimul ſpernebant
ſimul tantam in medio creſcentem molem ſibi a
poſteris ſuis metuebant. A pleriſque rogitantibus
dimiſſi, ecquod feminis quoque aſylum aperuiſ
ſent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nt? id enim demum compar connubium fore.
gre id Romana pubes paſſa, & haud dubie ad
m ſpectare res cœpit. cui tempus locumque
tum ut daret Romulus, ægritudinem animi diſ-
mulans, ludos ex induſtria parat Neptuno Eque-
ri ſolenneis: Conſualia vocat. Indici deinde fi-
timis ſpectaculum jubet: quantoque apparatu
m ſciebant aut poterant, concelebrant; ut rem
aram exſpectatamque facerent. Multi mortales
nvenere, ſtudio etiam videndæ novæ urbis; ma-
me proximi quique, Cæninenſes, Cruſtumini,
ntemnates. Iam Sabinorum omnis multitudo,
m liberis ac conjugibus venit. invitati hoſpita-
er per domos, quum ſitum mœniaque & fre-
entem tectis urbem vidiſſent, mirantur tam
evi rem Romanam creviſſe. Vbi ſpectaculi tem-
us venit, deditæque eo mentes cum oculis erant,
m ex compoſito orta vis: ſignoque dato, juven-
s Romana ad rapiendas virgines diſcurrit. ma-
na pars forte, ut in quem quæque inciderat, ra-
tæ, quaſdam forma excellentes primoribus pa-
rum deſtinatas ex plebe homines, quibus datum
egotium erat, domos deferebant. Vnam lon-
e ante alias ſpecie ac pulchritudine inſignem à
lobo Talaſſii cujuſdam raptam ferunt. multiſque
iſcitantibus, cuinam eam ferrent, identidem, ne
uis violaret, Talaſſio ferri clamitatum. inde nu-
tialem hanc vocem factam. Turbato per metum
dicro, mœſti parentes virginum profugiunt, in-
uſantes violati hoſpitii fœdus, Deumque invo-
antes, cujus ad ſolenne ludoſque, per fas ac fidem
ecepti, veniſſent. Nec raptis aut ſpes de ſe melior
ut indignatio minor: ſed ipſe Romulus circuibat
ocebatque, Patrum id ſuperbia factum, qui con-
ubium finitimis negaſſent: illas tamen in matri-
monio, in ſocietate fortunarum omnium civita-

tiſque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tiſque, & quo nihil carius humano generi ſit, libe
rûm fore. Mollirent modo iras; & quibus fo
corpora dediſſet, darent animos. Sæpe ex injuri
poſtmodum gratiam ortam: eoque melioribu
uſuras viris, quod annixurus pro ſe quiſque ſit, u
quum ſuam vicem functus officio ſit, parentu
etiam patriæque expleat deſiderium. Accedeba
blandiciæ virorum factum purgantium, cupidit
te atque amore: quæ maxime ad muliebre ing
10 nium efficaces preces ſunt. Iam admodum mit
gati animi raptis erant. at raptarum parentes tu
maxime ſordida veſte, lacrimiſque & querelis c
vitates concitabant. nec domi tantum indign
tiones continebant, ſed congregabantur undiq
ad Titum Tatium regem Sabinorum: & legati
nes eo, quod maximum Tatii nomen in his r
gionibus erat, conveniebant. Cæninenſes Cruſt
minique & Antemnates erant, ad quos ejus inj
riæ pars pertinebat. Lente agere iis Tatius Sabin
que viſi ſunt. Ipſi inter ſe tres populi communit
bellum parant. Nec Cruſtumini quidem atque A
temnates, pro ardore iraque Cæninenſium ſatis
impigre movent. ita per ſeipſum nomen Cæ
num in agrum Romanum impetum facit. Sed
fuſe vaſtantibus ſit obvius cum exercitu Rom
lus, levique certamine docet, vanam ſine virib
iram eſſe: exercitum fundit, fugatque: fuſum pe
ſequitur: regem in prœlio obtruncat, & ſpoli
duce hoſtium occiſo, urbem primo impetu cap
Inde exercitu victore reducto, ipſe cum factis v
magnificus, tum factorum oſtentator haud m
nor, ſpolia ducis hoſtium cæſi ſuſpenſa, fabrica
ad id apte ferculo gerens, in Capitolium aſcend
ibique ea quum ad quercum paſtoribus ſacra
depoſuiſſet, ſimul cum dono deſignavit temp
Iovis fines, cognomenque addidit Deo: *Iupi*
Fe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eretri, inquit, *hæc tibi victor Romulus rex regia*
rma fero, templumque iis regionibus, quas modo a-
imo metatus ſum, dedico: ſedem opimis ſpoliis. quæ
gibus ducibuſque hoſtium cæſis, me auctorem ſe-
uentes, poſteri ferent. Hæc templi eſt origo, quod
rimum omnium Romæ ſacratum eſt. ita deinde
Diis viſum, nec irritam conditoris templi vocem
ſſe, qua laturos eo ſpolia poſteros nuncupavit:
ec multitudine compotum, ejus doni vulgari
udem. Bina poſtea intra tot annos, tot bella, opi-
na parta ſunt ſpolia. adeo rara ejus fortuna deco-
s fuit. Dum ea ibi Romani gerunt, Antemna- 11
um exercitus, per occaſionem ac ſolitudinem
oſtiliter in fines Romanos incurſionem facit.
aptim & ad hos Romana legio ducta, palantes in
gris oppreſſit. Fuſi igitur primo impetu & clamo-
e hoſtes: oppidum captum. duplicique victoria
vantem Romulum Herſilia conjunx precibus
aptarum fatigata, orat, ut parentibus earum det
eniam, & in civitatem accipiat: ita rem coaleſce-
e concordia poſſe. facile impetratum. Inde contra
Cruſtuminos profectus, bellum inferentes. Ibi mi-
nus etiam, quod jam alienis cladibus ceciderant
nimi, certaminis fuit. Vtroque coloniæ miſſæ.
lures inventi, qui propter ubertatem terræ in Cru-
ſtuminium nomina darent. & Romam inde fre-
quenter migratum eſt à parentibus maxime ac
propinquis raptarum. Noviſſimum ab Sabinis bel-
um ortum, multoque id maximum fuit. nihil e-
nim per iram aut cupiditatem actum eſt: nec o-
ſtenderunt bellum prius, quam intulerunt. Conſi-
io etiam additus dolus. Sp. Tarpeius Romanæ præ-
erat arci. Hujus filiam virginem auro corrumpit
Tatius, ut armatos in arcem accipiat. aquam forte
ea tum ſacris extra mœnia petitum ierat. Accepti
obrutam armis necavere: ſeu ut vi capta potius
arx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

arx videretur, ſeu prodendi exempli cauſa,
quid uſquam fidum proditori eſſet. Additur fal
læ (quod vulgo Sabini aureas armillas ma
ponderis brachio lævo, gemmatoſque magna ſ
cie annulos habuerint) pepigiſſe eam, quod in
niſtris manibus haberent; eo ſcuta illi pro au
donis congeſta. Sunt qui eam ex pacto traden
quod in ſiniſtris manibus eſſet, decreto arma
tiſſe dicant: & fraude viſam agere, ſua ipſam p
12 emptam mercede. Tenuêre tamen arcem Sabi
atque inde poſtera die, quum Romanus exerci
inſtructus, quod inter Palatinum Capitolinum
collem campi eſt, compleſſet; non prius deſcen
runt in æquum, quam ira & cupiditate recu
randæ arcis ſtimulante animos, in adverſum R
mani ſubiere. Principes utrinque pugnam cieba
ab Sabinis Mettius Curtius, ab Romanis Ho
Hoſtilius. hic rem Romanam iniquo loco ad p
ma ſigna animo atque audacia ſuſtinebat. Vt H
ſtus cecidit, confeſtim Romana inclinatur aci
fuſaque eſt ad veterem portam palatii. Romu
& ipſe turba fugientium actus, arma ad cœl
tollens, *Iupiter tuis*, inquit, *juſſus avibus hic in*
latino prima urbi fundamenta jeci. arcem jam
lere emptam Sabini habent. inde huc armati ſu
rata media valle tendunt. At tu, pater Deûm ho
numque, hinc ſaltem arce hoſtes: deme terrorem
manis fugamque fœdam ſiſte. Hic ego tibi templ
Statori Iovi, quod monumentum ſit poſteris,
præſenti ope ſervatam urbem eſſe, voveo. Hæc p
catus, veluti ſenſiſſet auditas preces, Hinc, inq
Romani, Iupiter optimus maximus reſiſtere at
iterare pugnam jubet. Reſtitere Romani, tanqu
cœleſti voce juſſi. ipſe ad primores Romulus p
volat. Mettius Curtius ab Sabinis princeps ab a
decucurrerat, & effuſos egerat Romanos, t

qu-

uantum foro ſpacium eſt. nec procul jam à porta alatii erat, clamitans, *Vicimus perfidos hoſpites, nbelles hoſtes. Iam ſciunt longe aliud eſſe virgines apere, aliud pugnare cum viris.* In eum hæc glo- antem cum globo ferociſſimorum juvenum Ro- nulus impetum facit. Ex equo tum forte Mettius ugnabat: eo pelli facilius fuit: pulſum Romani erſequuntur. & alia Romana acies audacia regis ccenſa, fundit Sabinos. Mettius in paludem ſeſe, repitu ſequentium, trepidante equo, conjecit: ad- erteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo vi- . Et ille quidem annuentibus ac vocantibus ſuis, avore multorum addito animo, evadit. Romani abinique in media convalle duorum montium edintegrant prælium. ſed res Romana erat ſupe- ior. Tum Sabinæ mulieres, quarum ex injuria 13
ellum ortum erat, crinibus ſparſis, ſciſſaque ve- e, victo malis muliebri pavore, auſæ ſe inter tela olantia inferre, ex tranſverſo impetu facto, diri- nere infeſtas acies, dirimere iras: hinc patres, hinc iros orantes, ne ſe ſanguine nefando ſoceri gene- que reſpergerent: ne parricidio macularent par- us ſuos, nepotum illi, liberûm hi progeniem. Si ffinitatis inter vos, ſi connubii piget, in nos ver- te iras: nos cauſſa belli, nos vulnerum ac cædium iris ac parentibus ſumus. melius peribimus, quam ne alteris veſtrûm viduæ aut orbæ vivemus. Mo- et res tum multitudinem, tum duces. Silentium c repentina fit quies. inde ad fœdus faciendum uces prodeunt: nec pacem modo, ſed & civita- em unam ex duabus faciunt, regnum conſociant, nperium omne conferunt Romam. Ita geminata rbe, ut Sabinis tamen aliquid daretur, Quirites Curibus appellati. monumentum ejus pugnæ, bi primum ex profunda emerſus palude equum Curtius in vado ſtatuit, Curtium lacum appel- larunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

larunt. Ex bello tam triſti læta repente pax, cari
res Sabinis viris ac parentibus, & ante omnes R
mulo ipſi fecit. Itaque quum populum in curi
triginta divideret, nomina earum curiis impoſu
Id non traditur, quum haud dubie aliquanto n
merus major hoc mulierum fuerit, ætate, an
gnitatibus ſuis virorumve, an ſorte lectæ ſint, q
nomina curiis darent. Eodem tempore & ce
turiæ tres equitum conſcriptæ ſunt; Ramnen
ab Romulo; ab Tito Tatio Titienſes appella
Lucerum nominis & originis cauſa incerta e
Inde non modo commune, ſed concors eti
14 regnum duobus regibus fuit. Poſt aliquot ann
propinqui regis Tatii legatos Laurentium p
ſant. quumque Laurentes jure gentium agere
apud Tatium gratia ſuorum & preces plus po
rant. Igitur illorum pœnam in ſe vertit. nam L
vinii, quum ad ſolemne ſacrificium eo veniſſ
concurſu facto, interficitur. Eam rem minus æ
quam dignum erat, tuliſſe Romulum ferunt.
ob infidam ſocietatem regni, ſeu quia haud inj
ria cæſum credebat. Itaque bello quidem abſ
nuit: ut tamen expiarentur legatorum injuriæ,
giſque cædes, fœdus inter Romam Laviniumq
urbes renovatum eſt. Et cum his quidem inſpe
ta pax erat: aliud multo propius, atque in ipſis p
pe portis bellum ortum. Fidenates nimis vici
prope ſe convaleſcere opes rati, priuſquam tant
roboris eſſet, quantum futurum apparebat, oc
pant bellum facere. juventute armata immiſſa,
ſtatur agri quod inter urbem ac Fidenas eſt. I
ad lævam verſi, quia dextra Tiberis arcebat, c
magna trepidatione agreſtium populantur:
multuſque repens ex agris in urbem illatus,
nuncio fuit. Excitus Romulus (neque enim d
tionem pati tam vicinum bellum poterat) exe

t

m educit : caſtra à Fidenis mille paſſuum locat.
modico præſidio relicto, egreſſus cum omni-
s copiis; partem militum locis circa denſa ob
a virgulta obſcuris ſubſidere in inſidiis ſenſit.
m parte majore atque omni equitatu profectus.
quod quærebat, tumultuoſo & minaci genere
gnæ adequitando ipſis prope portis, hoſtem ex-
it; fugæ quoque quæ ſimulanda erat, eadem e-
eſtris pugna cauſſam minus mirabilem dedit. &
um velut inter pugnæ fugæque conſilium trepi-
nte equitatu, pedes quoque referret gradum, ple-
repente portis effuſi hoſtes, impulſa Romana
e, ſtudio inſtandi ſequendique trahuntur ad lo-
m inſidiarum. Inde ſubito exorti Romani,
nſverſam invadunt hoſtium aciem. Addunt pa-
rem mota è caſtris ſigna eorum, quæ in præſi-
o relicti fuerant. ita multiplici terrore perculſi
lenates; prius pene quam Romulus quique
m eo equites erant, circumagerent frenis equos,
rga vertunt: multoque effuſius (quippe vera fu-
) qui ſimulantes paulo ante ſecuti erant, oppi-
m repetebant. non tamen eripuere ſe hoſti: hæ-
ns in terga Romanus, prius quam fores porta-
m objicerentur, velut agmine uno irrumpit.
lli Fidenatis contagione irritati Veientium ani- 15
i, & conſanguinitate, (nam Fidenates quoque
truſci fuerunt) & quod ipſa propinquitas loci, ſi
omana arma omnibus infeſta finitimis eſſent,
mulabat; in fines Romanos excurrerunt, popu-
bundi magis quam juſti more belli. Itaque non
ſtris poſitis, non expectato hoſtium exercitu,
ptam ex agris prædam portantes, Veios rediere:
omanus contra, poſtquam hoſtem in agris
on invenit, dimicationi ultimæ inſtructus in-
ntuſque Tiberim tranſit. quem poſtquam ca-
ra ponere, & ad urbem acceſſurum Veientes au-
divere;

divere; obviam egreſſi, ut potius acie decernerent
quam incluſi, de tectis mœnibuſque dimicare.
Ibi viribus nulla arte adiutis, tantum veterani r
bore exercitus, rex Romanus vicit: perſecutuſq
fuſos ad mœnia hoſtes, urbe valida muris ac ſi
ipſo munita abſtinuit: agros rediens vaſtat, u
ciſcendi magis quam prædæ ſtudio. Eaque cla
haud minus quam adverſa pugna ſubacti Veie
tes, pacem petitum oratores Romam mittunt.
gri parte mulctatis, in centum annos induciæ
tæ. Hæc ferme Romulo regnante, domi militi
que geſta: quorum nil abſonum fidei divinæ o
ginis, divinitatiſque poſt mortem creditę fuit: n
animus in regno avito recuperando, non co
dendæ urbis conſilium, non bello ac pace firma
dæ. ab illo enim profectu viribus datis tantum v
luit, ut in quadraginta deinde annos tutam p
cem haberet. multitudini tamen gratior f
quam patribus; longe ante alios acceptiſſimus r
litum animis. trecentoſque armatos ad cuſ
diam corporis, quos Celeres appellavit, non
16 bello ſolum, ſed etiam in pace habuit. His imm
talibus editis operibus, quum ad exercitum rec
ſendum concionem in campo ad Capræ pa
dem haberet, ſubito coorta tempeſtas cum mag
fragore tonitribuſque tam denſo regem oper
nimbo, ut conſpectum ejus concioni abſtule
nec deinde in terris Romulus fuit. Romana p
bes, ſedato tandem pavore, poſtquam ex tam t
bido die ſerena & tranquilla lux rediit, ubi
cuam ſedem regiam vidit; etſi ſatis credebat Pa
bus, qui proximi ſteterant, ſublimem raptum p
cella; tamen velut orbitatis metu icta, mœſt
aliquamdiu ſilentium obtinuit. Deinde à pau
initio facto, Deum Deo natum, regem parente
que urbis Romanæ ſalvere univerſi Romulum

be

nt: pacem precibus expoſcunt, uti volens pro-
us ſuam ſemper ſoſpitet progeniem. Fuiſſe cre-
tum quoque aliquos, qui diſcerptum regem Pa-
m manibus taciti arguerent: manavit enim hæc
oque, ſed perobſcura, fama. Illam alteram ad-
ratio viri & pavor præſens nobilitavit. Conſi-
etiam unius hominis addita rei dicitur fides.
nque Proculus Iulius ſolicita civitate deſiderio
is, & infenſa Patribus, gravis, ut traditur,
amvis magnæ rei auctor, in concionem prodit.
nulus, inquit, *Quirites, parens urbis hujus, pri-*
hodierna luce cœlo repente delapſus, ſe mihi ob-
m dedit. quum perfuſus horrore venerabunduſ-
aſtitiſſem, petens precibus, ut contra intueri fas
t; abi, nuncia, inquit, *Romanis, Cæleſtes ita velle,*
nea Roma caput orbis terrarum ſit: proinde rem
itarem colant: ſciantque, & ita poſteris tra-
nt, nullas opes humanas armis Romanis reſiſtere
e. hæc, inquit, *locutus, ſublimis abiit.* Mirum,
antum illi viro nuncianti hæc fides fuerit;
amque deſiderium Romuli apud plebem exer-
amque, facta fide immortalitatis, lenitum ſit.
rum interim animos certamen regni ac cupido 17
ſabat. nec dum à ſingulis, quia nemo magno-
e eminebat in novo populo, pervenerant fa-
ones: inter ordines certabatur. oriundi ab Sa-
is, ne, quia poſt Tatii mortem ab ſua parte non
t regnatum in ſocietate æqua, poſſeſſionem im-
ii amitterent, ſui corporis creari regem vole-
nt. Romani veteres peregrinum regem aſperna-
ntur. in variis voluntatibus, regem tamen
nes volebant; libertatis dulcedine nondum
perta. Timor deinde Patres inceſſit; ne civita-
n ſine imperio, exercitum ſine duce, multarum
ca civitatum irritatis animis vis aliqua exter-
adoriretur. & eſſe igitur aliquod caput place-

bat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bat: & nemo alteri concedere in animum indu
cebat. Itaque rem inter ſe centum Patres, decem
decuriis factis, ſingulisque in ſingulas decuri
creatis qui ſummæ rerum præeſſent, conſocian
decem imperitabant, unus cum inſignibus imp
rii & lictoribus erat: quinque dierum ſpatio fini
batur imperium, ac per omnes in orbem ibat: a
nuumque intervallum regni fuit. id ab re, qu
nunc quoque tenet nomen, Interregnum app
latum. Fremere deinde plebs; multiplicatam ſ
vitutem, centum pro uno dominos factos: n
ultra, niſi regem, & ab ipſis creatum videba
tur paſſuri. Quum ſenſiſſent ea moveri Patres,
ferendum ultro rati quod amiſſuri erant, ita g
tiam ineunt, ſumma poteſtate populo permiſſa,
non plus darent juris quam retinerent. decre
runt enim, ut cum populus regem juſſiſſet, id
ratum eſſet ſi Patres auctores fierent: hodieque
legibus magiſtratibusque rogandis uſurpatur id
jus, vi adempta. priuſquam populus ſuffragi
ineat, in incertum comitiorum eventum Pat
auctores fiunt. Tum interrex concione advo
ta: *Quod bonum, fauſtum, felixque ſit*, inqu
Quirites, Regem create; ita Patribus viſum
Patres deinde, ſi dignum qui ſecundus ab Rom
numeretur, crearitis, auctores fient. Adeo id g
tum plebi fuit, ut ne victi beneficio viderent
id modo ſciſcerent, juberentque, ut Senatus dec
18 neret, qui Romæ regnaret. Inclyta juſtitia relig
que ea tempeſtate Numæ Pompilii erat. Curi
Sabinis habitabat conſultiſſimus vir, ut in
quiſquam ætate eſſe poterat, omnis divini at
humani juris. Auctorem doctrinæ ejus, quia
extat alius, falſo Samium Pythagoram edu
quem, Servio Tullio regnante Romæ, cen
amplius poſt annos, in ultima Italiæ ora c

M-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſetapontum Heracleamque & Crotona, juve-
um æmulantium ſtudia cœtus habuiſſe conſtat.
x quibus locis, etſi ejuſdem ætatis fuiſſet, qua fa-
a in Sabinos, aut quo linguæ commercio quen-
uam ad cupiditatem diſcendi excivíſſet? quove
ræſidio unus per tot gentes, diſſonas ſermone
oribuſque, perveniſſet? Suopte igitur ingenio
mperatum animum virtutibus fuiſſe opinor
agis; inſtructumque non tam peregrinis arti-
us, quam diſciplina tetrica ac triſti veterum Sa-
norum. quo genere nullum quondam incor-
ptius fuit. Audito nomine Numæ Patres Ro-
ani, quanquam inclinari opes ad Sabinos, rege
de ſumpto, videbantur; tamen neque ſe quiſ-
uam nec factionis ſuæ alium, nec denique Pa-
um aut civium quenquam præferre illi viro
aſi; ad unum omnes Numæ Pompilio regnum
eferendum decernunt. Accitus, ſicut Romulus
ugurato urbe condenda regnum adeptus eſt, de
quoque Deos conſuli juſſit. inde ab augure (cui
einde, honoris gratia, publicum id perpetuum-
ue ſacerdotium fuit) deductus in arcem, in lapi-
e ad meridiem verſus conſedit. Augur ad lævam
us, capite velato ſedem cepit, dextra manu bacu-
um ſine nodo aduncum tenens, quem lituum ap-
ellaverunt. inde ubi, proſpectu in urbem agrum-
ue capto, Deos precatus, regiones ab oriente ad
ccaſum determinavit; dextras ad meridiem par-
es, lævaſque ad ſeptentrionem eſſe dixit. Signum
ontra quod longiſſime conſpectum oculi fere-
ant, animo finivit. Tum, lituo in lævam manum
anſlata, dextra in capite Numæ impoſita, pre-
atus eſt ita: *Iupiter pater, ſi eſt fas, hunc Numam
'ompilium, cujus ego caput teneo, regem Romæ
ſſe, ut tua ſigna nobis certa ac clara ſint inter eos
nes, quos feci.* Tum peregit verbis auſpicia, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

mitti vellet. quibus miſſis, declaratus rex Numa
19 de templo deſcendit. Qui regno ita potitus, ur
bem novam, conditam vi & armis, jure eam le
gibuſque ac moribus de integro condere parat
quibus quum inter bella aſſueſcere videret no
poſſe (quippe efferatis militia animis) mitigan
dum ferocem populum armorum deſuetudine ra
tus, Ianum ad infimum Argiletum, indicem pa
cis bellique fecit: apertus, ut in armis eſſe civita
tem; clauſus, pacatos circa omnes populos ſigni
ficaret. Bis deinde poſt Numæ regnum clauſu
fuit: ſemel T. Manlio conſule, poſt Punicum pr
mum perfectum bellum: iterum, quod noſtr
ætati Dii dederunt ut videremus, poſt bellur
Actiacum, ab Imperatore Cæſare Auguſto, pac
terra marique parta. Clauſo eo, quum omniu
circa finitimorum ſocietate ac fœderibus junxi
ſet animos, poſitis externorum periculorum curi
ne luxuriarentur ocio animi, quos metus hoſtiu
diſciplinaque militaris continuerat; omnium pr
mum rem ad multitudinem imperitam & illis ſ
culis rudem, efficaciſſimam, Deorum metu
iniiciendum ratus eſt. qui quum deſcendere a
animos ſine aliquo commento miraculi non po
ſet, ſimulat ſibi cum Dea Ægeria congreſſus n
cturnos eſſe: ejus ſe monitu, quæ acceptiſſim
Diis eſſent, ſacra inſtituere, ſacerdotes ſuos cu
que Deorum præficere. Atque omnium primur
ad curſum lunæ, in duodecim menſes deſcrib
annum. quem (quia tricenos dies ſingulis men
bus luna non explet, deſuntque dies ſolido ann
qui ſolſtitiali circumagitur orbe) intercalar
menſibus interponendo, ita diſpenſavit, ut vig
ſimo anno ad metam eandem Solis unde orſi
ſent, plenis annorum omnium ſpaciis dies co
gruerent. Idem nefaſtos dies faſtoſque fecit: qu

aliqua

liquando nihil cum populo agi utile futurum rat. Tum ſacerdotibus creandis animum adjecit: 20
uanquam ipſe plurima ſacra obibat; ea maxime uæ nunc ad Dialem flaminem pertinent. Sed uia in civitate bellicoſa plures Romuli quam Numæ ſimiles reges putabat fore, ituroſque ipſos d bella, ne ſacra regiæ vicis deſererentur, flaminem Iovi aſſiduum ſacerdotem creavit: inſignique eum veſte & curuli regia ſella adornavit. huic uos flamines adjecit: Marti unum, alterum Quirino. Virgineſque Veſtæ legit; Alba oriunum ſacerdotium, & genti conditoris haud alienum. his, ut aſſiduæ templi antiſtites eſſent, ſtiendium de publico ſtatuit: virginitate aliiſque æremoniis venerabiles ac ſanctas fecit. Salios tem duodecim Marti Gradivo legit, tunicæque ictæ inſigne dedit, & ſuper tunicam æneum petori tegumen: cœleſtiaque arma, quæ ancilia apellantur, ferre; ac per urbem ire canentes carmia cum tripudiis ſolennique ſaltatu juſſit. Ponticem deinde Numam Marcium, Marci filium, x Patribus legit, eique ſacra omnia exſcripta exignataque attribuit; quibus hoſtiis, quibus dieus, ad quæ templa ſacra fierent, atque unde in os ſumptus pecunia erogaretur. Cætera quoque mnia publica privataque ſacra, Pontificis ſcitis ubjecit. ut eſſet quo conſultum plebes veniret: ne uid divini juris, negligendo patrios ritus, pererinoſque aſciſcendo, turbaretur. Nec cœleſtes nodo cæremonias, ſed juſta quoque funebria, lacandoſque Manes, ut idem Pontifex edoceret: uæque prodigia fulminibus, aliove quo viſo miſſa ſuſciperentur atque curarentur: ad ea eliienda ex mentibus divinis, Iovi Elicio aram in Aventino dicavit, Deumque conſuluit auguriis, uæ ſuſcipienda eſſent. Ad hæc conſultanda pro- 21

curandaque, multitudine omni à vi & armis con-
verſa, & animi aliquid agendo occupati erant, &
Deorum aſſidua inſidens cura, quum intereſſe re-
bus humanis cœleſte Numen videretur, ea pietate
omnium pectora imbuerat; ut fides ac jusjuran-
dum, pro ſummo legum ac pœnarum metu, civi-
tatem regerent. & quum ipſi ſe homines in regis
velut unici exempli, mores formarent; tum finiti
mi etiam populi, qui ante, caſtra, non urbem, po
ſitam in medio, ad ſolicitandam omnium pacem
crediderant, in eam verecundiam adducti ſunt
ut civitatem totam in cultum verſam Deorum
violari ducerent nefas. Lucus erat, quem mediun
ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua. qu
quia ſe perſæpe Numa ſine arbitris, velut ad con
greſſum Deæ, inferebat, Camœnis eum lucu
ſacravit; quod earum ibi concilia cum conjug
ſua Ægeria eſſent. Et ſoli Fidei ſolenne inſtitui
ad id ſacrarium flamines bigis, curru arcuato veh
juſſit, manuque ad digitos uſque involuta re
divinam facere: ſignificantes fidem tutandam, ſ
demque ejus etiam in dextris ſacratam eſſe. Mul
alia ſacrificia, locaque ſacris faciendis, quæ A
geos pontifices vocant, dedicavit. Omnium t
men maximum ejus operum fuit, tutela per om
regni tempus, haud minor pacis quam regni. I
duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, h
pace, civitatem auxerunt. Romulus ſeptem
triginta regnavit annos: Numa tres & quadr
ginta. Tum valida, tum temperata & belli & p
22 cis artibus erat civitas. Numæ morte ad inter
gnum res rediit. Inde Tullum Hoſtilium, nep
rem Hoſtilii, cujus in infima arce clara pugna a
verſus Sabinos fuerat, regem populus juſſit. Pat
auctores facti. Hic non ſolum proximo regi di
milis, ſed ferocior etiam Romulo fuit. tum æ
viresqu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

vireſque, tum avita quoque gloria animum ſtimulabat. Seneſcere igitur civitatem otio ratus, undique materiam excitandi belli quærebat. Forte evenit, ut agreſtes Romani ex Albano agro, Albani ex Romano prædas invicem agerent. Imperitabat tum C. Cluilius Albæ. utrinque legati fere ſub idem tempus ad res repetendas miſſi. Tullius præceperat ſuis, nequid cum Albano prius, quam mandata agerent. ſatis ſciebat, negaturum Albanum; ita pie bellum indici poſſe. Ab Albanis ſocordius res acta: excepti hoſpitio ab Tullo blande ac benigne, comiter regis convivium celebrant. tantiſper Romani & res repetiverant priores, & neganti Albano, bellum in trigeſimum diem indixerant. hæc renuntiant Tullo. Tum legatis Tullus dicendi poteſtatem, quid petentes venerint, facit. illi omnium ignari, primum purgando terunt tempus: *Se invitos quicquam, quod minus placeat Tullo, dicturos, ſed imperio ſubigi: res repetitum ſe veniſſe. Ni reddantur, bellum indicere juſſos.* Adhæc Tullus: *Nunciate*, inquit, *regi veſtro, regem Romanum Deos facere teſtes, uter prius populus res repetentes legatos aſpernatus dimiſerit, ut in eum omnes expetant hujuſce clades belli.* Hæc nun- 23
ciant domum Albani. Et bellum utrinque ſumma ope parabatur, civili ſimillimum bello, prope inter parentes natoſque: Trojanam utramque prolem, quum Lavinium ab Troja, ab Lavinio Alba, ab Albanorum ſtirpe regum, oriundi Romani eſſent. Eventus tamen belli minus miſerabilem dimicationem fecit: quod nec acie certatum eſt, & tectis modo dirutis alterius urbis, duo populi in unum confuſi ſunt. Albani priores ingenti exercitu in agrum Romanum impetum fecere. caſtra ab urbe haud plus quinque millia paſſuum locant, foſſa circundant: foſſa Cluilia ab nomine ducis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

per aliquot ſæcula appellata eſt, donec cum r
nomen quoque vetuſtate abolevit. In his caſtri
Cluilius Albanus rex moritur, dictatorem Alban
Mettium Fuffetium creant. Interim Tullus ferox
præcipue morte regis, magnumque Deorum nu-
men ab ipſo capite orſum, in omne nomen Alba-
num expetiturum pœnas ob bellum impium di-
ctitans, nocte præteritis hoſtium caſtris, infeſt
exercitu in agrum Albanum pergit. Ea res ab ſta-
tivis excivit Mettium. is ducit quam proxime ac
hoſtem poteſt; inde legatum præmiſſum nunciar
Tullo jubet, priuſquam dimicent, opus eſſe collo-
quio: ſi ſecum congreſſus ſit, ſatis ſcire ea ſe alla-
turum, quæ nihilominus ad rem Romanam, quan
ad Albanam pertineant. Haud aſpernatus Tullus,
tametſi vana afferebantur, ſuos in aciem edu-
cit. exeunt contra & Albani. Poſtquam inſtruct
utrinque ſtabant, cum paucis procerum in me-
dium duces procedunt. Ibi infit Albanus: *Injuria
& non redditas res ex fœdere, quæ repetitæ ſunt, &
ego regem noſtrum Cluilium cauſſam hujuſce eſſ
belli, audiſſe videor: nec te dubito, Tulle, eadem
præ te ferre. ſed ſi vera potius quam dictu ſpecioſa
dicenda ſunt, cupido imperii duos cognatos vicinoſ-
que populos ad arma ſtimulat. Neque recte, an per-
peram, interpretor: fuerit iſta ejus deliberatio, qui
bellum ſuſcepit. me Albani gerendo bello ducem
creavere. Illud te, Tulle, monitum velim: Etruſca
res, quanta circa nos teque maxime ſit, quo propio-
res vos, hoc magis ſcis. multum illi terra, plurimum
mari pollent. Memor eſto, jam quum ſignum pugna
dabis, has duas acies ſpectaculo fore; ut feſſos con-
fectoſque ſimul, victorem ac victum aggrediantur.
Itaque, ſi nos Dii amant, quoniam non content
libertate certa, in dubiam imperii ſervitiique aleam
imus; ineamus aliquam viam, qua utri utris impe-*

rent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ent, ſine magna clade, ſine multo ſanguine utriuſ-ue populi decerni poßit. Haud diſplicet res Tullo, uanquam, tum indole animi tum ſpe victoriæ, erocior erat. Quærentibus utrinque ratio initur, ui & fortuna ipſa præbuit materiam. Forte in 24 luobus tum exercitibus erant trigemini fratres, nec ætate nec viribus diſpares. Horatios Curia-ioſque fuiſſe, ſatis conſtat, nec ferme res antiqua alia eſt nobilior. tamen in re tam clara nominum error manet; utrius populi Horatii, utrius Curiatii fuerint. Auctores utroque trahunt: plures tamen invenio, qui Romanos Horatios vocent. hos ut ſequar, inclinat animus. Cum trigeminis agunt reges, ut pro ſua quiſque patria dimicent ferro. ibi imperium fore, unde victoria fuerit. Nihil recu-ſatur: tempus & locus convenit. Priuſquam di-micarent, fœdus ictum inter Romanos & Alba-nos eſt his legibus, ut cujuſque populi cives eo certamine viciſſent, is alteri populo cum bona pace imperitaret. Fœdera alia aliis legibus, ce-terum eodem modo omnia fiunt. Tum ita fa-ctum accepimus, nec ullius vetuſtior fœderis me-moria eſt. Fetialis regem Tullum ita rogavit: *Iubeſne me, Rex, cum patre patrato populi Albani fœdus ferire?* jubente rege, *Sagmina,* inquit, *te, Rex, poſco.* Rex ait, *Pura tollito.* Fetialis ex arce graminis herbam puram attulit. poſtea regem ita rogavit. *Rex, faciśne me tu regium nuntium popu-li Romani Quiritium? vaſa, comiteſque meos?* Rex reſpondit: *Quod ſine fraude mea, populique Romani Quiritium fiat, facio.* Fetialis erat M. Valerius. is patrem patratum Sp. Fuſium fecit, verbena caput capilloſque tangens (pater patratus ad jusjuran-dum patrandum, id eſt, ſanciendum fit) fœdus, multiſque id verbis, quæ longo effata carmine non operæ eſt referre, peragit. Legibus deinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

recitatis: *Audi*, inquit, *Iupiter, audi pater patra*
populi Albani, audi tu populus Albanus, ut illa p
lam prima poſtrema, ex illis tabulis cerave recita
ſunt, ſine dolo malo, utique ea hic hodie rectiſſi
intellecta ſunt, illis legibus populus Romanus pri
non deficiet. Si prior defexit publico conſilio, d
malo; tu illo die Iupiter populum Romanum
ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam: tantoq
magis ferito, quanto magis potes polleſque. Id u
dixit, porcum ſaxo ſilice percuſſit. Sua item ca
mina Albani, ſuumque jusjurandum per ſuu
25 Dictatorem ſuoſque ſacerdotes peregerunt. F
dere icto, trigemini, ſicut convenerat, arma c
piunt. Quum ſui utroſque adhortarentur, De
patrios, patriam ac parentes, quicquid civiu
domi, quicquid in exercitu ſit, illorum tu
arma, illorum intueri manus; feroces & ſuop
ingenio, & pleni adhortantium vocibus, in m
dium inter duas acies procedunt. Conſedera
utrinque pro caſtris duo exercitus, periculi m
gis præſentis, quam curæ expertes. quippe in
perium agebatur, in tam paucorum virtute atq
fortuna poſitum. itaque ergo erecti ſuſpenſiq
in minime gratum ſpectaculum animo inte
duntur. Datur ſignum. infeſtiſque armis, vel
acies, terni juvenes magnorum exercituum a
mos gerentes, concurrunt: nec his nec illis pe
culum ſuum; publicum imperium ſervitiumq
obverſatur animo: futuraque ea deinde patr
fortuna, quam ipſi feciſſent. Vt primo ſtatim co
curſu increpuere arma, micanteſque fulſere gl
dii, horror ingens ſpectantes perſtringit: & neut
inclinata ſpe, torpebat vox ſpirituſque. Confer
deinde manibus, quum jam non motus tantu
corporum, agitatioque anceps telorum arm
rumque, ſed vulnera quoque & ſanguis ſpectacu

eſſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſſent; duo Romani, ſuper alium alius, vulneratis
ribus Albanis, exſpirantes corruerunt. ad quo-
um caſum quum conclamaſſet gaudio Albanus
xercitus, Romanas legiones jam ſpes tota, non-
lum tamen cura deſeruerat, exanimes vice unius,
uem tres Curiatii circumſteterant. Forte is inte-
er fuit; ut univerſis ſolus nequaquam par, ſic ad-
erſus ſingulos ferox. ergo, ut ſegregaret pugnam
orum, capeſſit fugam, ita ratus ſecuturos, ut
quemque vulnere affectum corpus ſineret. Iam
aliquantum ſpacii ex eo loco, ubi pugnatum eſt,
aufugerat, quum reſpiciens videt magnis interval-
is ſequentes: unum haud procul ab ſeſe abeſſe. in
eum magno impetu redit. Et dum Albanus exerci-
tus inclamat Curiatiis, ut opem ferant fratri, jam
Horatius cæſo hoſte victor ſecundam pugnam
petebat. tum clamore qualis ex inſperato faven-
tium ſolet, Romani adjuvant militem ſuum: &
ille defungi prælio feſtinat. Prius itaque quam al-
ter, qui nec procul aberat, conſequi poſſet; & al-
terum Curiatium conficit. Iamque æquato Marte
ſinguli ſupererant; ſed nec ſpe nec viribus pares.
alterum intactum ferro corpus & geminata vi-
ctoria, ferocem in certamen tertium dabant: alter
feſſum vulnere, feſſum curſu trahens corpus, vi-
ctuſque fratrum ante ſe ſtrage, victori obiicitur
hoſti. nec illud prœlium fuit. Romanus exul-
tans, *Duos*, inquit, *fratrum Manibus dedi: ter-
tium, cauſſæ belli hujuſce, ut Romanus Albano im-
peret, dabo.* Male ſuſtinenti arma, gladium ſuperne
jugulo defigit: jacentem ſpoliat. Romani ovantes
ac gratulantes Horatium accipiunt: eo majore,
cum gaudio, quo propius metum res fuerat. Ad
ſepulturam inde ſuorum nequaquam paribus ani-
mis vertuntur, quippe imperio alteri aucti, al-
teri ditionis alienæ facti. Sepulchra extant, quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quiſque loco cecidit. duo Romana uno loco pro
pius Albam, tria Albana Romam verſus; ſed di
26 ſtantia locis, ut & pugnatum eſt. Priuſquam ind
digrederentur, roganti Mettio ex fœdere icto qui
imperaret, imperat Tullus, uti juventutem in ar
mis habeat: uſurum ſe eorum opera, ſi bellur
cum Vejentibus foret. ita exercitus inde domo
adducti. Princeps Horatius ibat, tergemina ſpoli
præ ſe gerens: cui ſoror virgo, quæ deſponſa ur
ex Curiatiis fuerat, obvia ante portam Capenar
fuit: cognitoque ſuper humeros fratris paluda
mento ſponſi, quod ipſa confecerat, ſolvit crines
& flebiliter nomine ſponſum mortuum appella
Movet feroci juveni animum comploratio ſoro
ris, in victoria ſua, tantoque gaudio publico
Stricto itaque gladio, ſimul verbis increpans
transfigit puellam. *Abi hinc cum immaturo amor*
ad ſponſum, inquit, *oblita fratrum mortuorum v*
vique, oblita patriæ. Sic eat, quæcunque Roman
lugebit hoſtem. Atrox viſum id facinus Patribu
plebique: ſed recens meritum facto obſtabat. ta
men raptus in jus ad regem. Rex, ne ipſe tam tri
ſtis ingratique ad vulgus judicii, aut, ſecundur
judicium, ſupplicii auctor eſſet; concilio popu
advocato, *Duumviros*, inquit, *qui Horatio pe*
duellionem judicent ſecundum legem, *facio.* Le
horrendi carminis erat, *Duumviri perduellionen*
judicent. Si à Duumviris provocarit, provocation
certato: ſi vincent, caput obnubito: infelici arbo
reſte ſuſpendito. Verberato vel intra pomœrium, v
extra pomœrium. Hac lege Duumviri creati, qu
ſe abſolvere non rebantur ea lege ne innoxiur
quidem poſſe, quum condemnaſſent, tum alter e
his, *P. Horati, tibi perduellionem judico*, inqui
I lictor, colliga manus. Acceſſerat lictor. iniici
batque laqueum. tum Horatius, auctore Tull
clemen

clemente legis interprete, Provoco, inquit. ita de provocatione certatum ad populum eſt. Moti homines ſunt in eo judicio, maxime P. Horatio patre proclamante, ſe filiam jure cæſam judicare. ni ita eſſet, patrio jure in filium animadverſurum fuiſſe. Orabat deinde, ne ſe, quem paullo ante cum egregia ſtirpe conſpexiſſent, orbum liberis facerent. Inter hæc ſenex, juvenem amplexus, ſpolia Curiatiorum fixa eo loco, qui nunc Pila Horatia appellatur, oſtentans, *Hunccine*, ajebat, *quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidiſtis, Quirites, eum ſub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre poteſtis? quod vix Albanorum oculi tam deforme ſpectaculum ferre poſſent. I, lictor, colliga manus, quæ paullo ante armatæ imperium populo Romano pepererunt. I, caput obnube liberatoris urbis hujus. Arbori infelici ſuſpende; verbera vel intra pomœrium, modo inter illa pila, & ſpolia hoſtium: vel extra pomœrium, modo intra ſepulchra Curiatiorum. Quo enim ducere hunc juvenem poteſtis, ubi non ſua decora eum à tanta fœditate ſupplicii vindicent?* Non tulit populus nec patris lacrimas, nec ipſius parem in omni periculo animum: abſolveruntque admiratione magis virtutis quam jure cauſſæ. Itaque ut cædes manifeſta, aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri, filium expiaret pecunia publica. Is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis, quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt, tranſmiſſo per viam tigillo, capite adoperto, velut ſub jugum miſit juvenem. Id hodie quoque publice ſemper refectum manet: Sororium tigillum vocant. Horatiæ ſepulchrum, quo loco corruerat icta, conſtructum eſt ſaxo quadrato. Nec diu pax Albana man- 27
ſit. invidia vulgi, quod tribus militibus fortuna publica commiſſa fuerit, vanum ingenium dictatoris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

toris corrupit; & quoniam recta conſilia haud b.
ne evenerant, pravis reconciliare popularium an
mos cœpit. Igitur, ut prius in bello pacem, ſic i
pace bellum quærens, quia ſuæ civitati animoru
plus quam virium cernebat eſſe, ad bellum pala
atque ex edicto gerendum, alios concitat populo
ſuis per ſpeciem ſocietatis proditionem reſerva
Fidenates colonia Romana, Vejentibus ſoci
conſilii aſſumptis; pacto tranſitionis Albanorum
ad bellum atque arma incitantur. Quum Fiden
apertè deſciſſent, Tullus Mettio exercituque ej
ab Alba accito contra hoſtes ducit. ubi Aniene
tranſiit, ad confluentes collocat caſtra. Inter eu
locum & Fidenas, Vejentium exercitus Tiberi
tranſierat. Hi &in acie prope flumen tenuere de
trum cornu: in ſiniſtro Fidenates propius mont
conſiſtunt. Tullus adverſus Vejentem hoſtem d
rigit ſuos: Albanos contra legionem Fidenatiu
collocat. Albano non plus animi erat quam fid
nec manere ergo, nec tranſire apertè auſus, ſe
ſim ad montes ſuccedit. Inde ubi ſatis ſubiſſe ſe
ratus eſt, erigit totam aciem: fluctuanſque anim
ut tereret tempus, ordines explicat. Conſiliu
erat, quà fortuna rem daret, ea inclinare vire
Miraculo primo eſſe Romanis qui proximi ſtet
rant, ut nudari latera ſua ſociorum digreſſu ſe
ſerunt: inde eques citato equo nunciat regi, abi
Albanos. Tullus in re trepida duodecim vov
Salios, fanaque Pallori ac Pavori. equitem cla
increpans voce, ut hoſtes exaudirent, redire
prælium jubet: Nihil trepidatione opus eſſe: ſu
juſſu circumduci Albanum exercitum, ut Fiden
tium nuda terga invadat. idem imperat, ut haſt
equites erigere jubeat. Id factum, magnæ parti p
ditum Romanorum conſpectum abeuntis Alba
exercitus interſepſit. qui viderant, id quod ab re
auditu

uditum erat, rati, eo acrius pugnant. Terror ad
oſtes tranſit, & audiverant clara voce dictum:
& magna pars Fidenatium, ut qui coloni additi
Romanis eſſent, Latine ſciebant. Itaque ne ſubi-
o ex collibus decurſu Albanorum intercluderen-
ur ab oppido, terga vertunt. Inſtat Tullus, fuſo-
que Fidenatium cornu, in Vejentem alieno pavo-
e perculſum ferocior redit. Nec illi tulere impe-
um: ſed ab effuſa fuga flumen objectum à tergo
rcebat. Quo poſtquam fuga inclinavit; alii arma
ſœde jactantes, in aquam cæci ruebant; alii, dum
cunctantur in ripis, inter fugæ pugnæque con-
ſilium oppreſſi. Non alia ante Romana pugna
trocior fuit. Tum Albanus exercitus ſpectator 28
certaminis, deductus in campos. Mettius Tullo
devictos hoſtes gratulatur: contra Tullus Mettium
benigne alloquitur. Quod bene vertat, caſtra Al-
banos Romanis caſtris jungere jubet: ſacrificium
luſtrale in diem poſterum parat. Vbi illuxit, pa-
ratis omnibus, ut aſſolet, vocari ad concionem
utrumque exercitum jubet. Præcones ab extremo
orſi, primos excivere Albanos: hi novitate etiam
rei moti, ut regem Romanum concionantem au-
dirent, proximi conſtitère. Ex compoſito armata
circumdatur Romana legio. centurionibus da-
tum negotium erat, ut ſine mora imperia exeque-
rentur. Tum ita Tullus infit: *Romani, ſi unquam
antè aliàs ullo in bello fuit, quod primum Diis im-
mortalibus gratias ageretis, deinde veſtræ ipſorum
virtuti; heſternum id prælium fuit. Dimicatum
eſt enim non magis cum hoſtibus, quam, quæ di-
micatio major ac periculoſior eſt, cum proditione ac
perfidia ſociorum. Nam, ne vos falſa opinio teneat,
injuſſu meo Albani ſubiere ad montes. nec impe-
rium illud meum, ſed conſilium, & imperii ſimula-
tio fuit: ut nec vobis ignorantibus deſeri vos, aver-*

teretur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

teretur à certamine animus, & hoſtibus circumveniri ſe à tergo ratis, terror ac fuga iniiceretur. Nec ea culpa, quam arguo, omnium Albanorum eſt. ducem ſecuti ſunt: ut & vos, ſi quo ego inde agmen declinare voluiſſem, feciſſetis. Mettius ille eſt ductor itineris hujus, Mettius idem hujus machinator belli, Mettius fœderis Romani Albanique ruptor. Audeat deinde talia alius, niſi in hunc inſigne jam documentum mortalibus dedero. Centuriones armati circumſiſtunt. rex cætera, ut orſus erat, peragit. *Quod bonum, fauſtum, felixque ſit populo Romano, ac mihi vobiſque, Albani; populum omnem Albanum Romam traducere in animo eſt. Civitatem dare plebi, primores in Patres legere; unam urbem, unam Rempublicam facere. Vt ex uno quondam in duos populos diviſa Albana res eſt, ſic nunc in unum redeat.* Ad hæc, Albana pubes inermis ab armatis ſepta, in variis voluntatibus, communi tamen metu cogente, ſilentium tenet. Tum Tullus: *Metti Fuffeti,* inquit, *ſi ipſe diſcere poſſes fidem ac fœdera ſervare; vivo tibi ea diſciplina à me adhibita eſſet. Nunc quoniam tuum inſanabile ingenium eſt, tu tuo ſupplicio doce humanum genus ea ſancta credere, quæ à te violata ſunt. Vt igitur paullo ante animum inter Fidenatem Romanamque rem ancipitem geſſiſti, ita jam corpus paſſim diſtrahendum dabis.* Exinde, duabus admotis quadrigis, in currus earum diſtentum illigat Mettium. deinde in diverſum iter equi concitati, lacerum in utroque curru corpus, qua inhæſerant vinculis membra, portantes. Avertere omnes à tanta fœditate ſpectaculi oculos. Primum ultimumque illud ſupplicium apud Romanos exempli parum memoris legum humanarum fuit. in aliis gloriari licet, nulli gentium mitiores
29 placuiſſe pœnas. Inter hæc jam præmiſſi Albani

erant

ant equites, qui multitudinem traducerent Ro-
am. Legiones deinde ductæ ad diruendam ur-
m. quæ, ubi intravêre portas, non quidem fuit
multus ille, nec pavor, qualis captarum eſſe
bium ſolet, quum effractis portis, ſtratisve
iete muris, aut arce vi capta, clamor hoſtilis, &
rſus per urbem armatorum omnia ferro flam-
aque miſcet: ſed ſilentium triſte, ac tacita mœ-
itia ita defixit omnium animos, ut præ metu
oliti quid relinquerent, quid ſecum ferrent, de-
ciente conſilio, rogitanteſque alii alios, nunc in
minibus ſtarent, nunc errabundi domos ſuas,
timum illas viſuri, pervagarentur. Vt vero jam
uitum clamor exire jubentium inſtabat, jam
agor tectorum quæ diruebantur, ultimis urbis
rtibus audiebatur; pulviſque ex diſtantibus lo-
is ortus, velut nube inducta omnia impleverat;
ptim quibus quiſque poterat elatis, quum la-
m ac penates, tectaque in quibus natus quiſque
ducatuſque eſſet, relinquentes exirent; jam con-
inens agmen migrantium impleverat vias: &
onſpectus aliorum mutua miſeratione integra-
at lacrimas. voceſque etiam miſerabiles exaudie-
antur: mulierum præcipue, quum obſeſſa ab ar-
natis templa auguſta præterirent, ac velut captos
elinquerent Deos. Egreſſis urbem Albanis, Ro-
manus paſſim publica privataque omnia tecta
adæquat ſolo, unaque hora quadringentorum
nnorum opus quibus Alba ſteterat, excidio ac
uinis dedit. Templis tamen Deûm (ita enim
dictum ab rege fuerat) temperatum eſt. Roma 30
nterim creſcit Albæ ruinis. duplicatur civium
numerus. Cælius additur urbi mons, &, quo
frequentius habitaretur, eam ſedem Tullus regiæ
capit, ibique deinde habitavit. Principes Albano-
rum in Patres, ut ea quoque pars reip. creſceret,
legit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

legit; Tullios, Servilios, Quintios, Geganeos
Curiatios, Clœlios: templumque, ordini ab
aucto curiam fecit, quæ Hoſtilia uſque ad patru
noſtrorum ætatem appellata eſt. & ut omniu
ordinum viribus aliquid ex novo populo adiic
retur, equitum decem turmas ex Albanis leg
Legiones & veteres eodem ſupplemento explevi
& novas ſcripſit. Hac fiducia virium Tullus Sal
nis bellum indicit; genti ea tempeſtate ſecundu
Etruſcos opulentiſſimæ viris armiſque. Vtrinq
injuriæ factæ, ac res nequicquam erant repetit
Tullus ad Feroniæ fanum mercatu frequenti n
gotiatores Romanos comprehenſos querebatu
Sabini ſuos prius in lucum confugiſſe; ac Ron
retentos. hæ cauſſæ belli ferebantur. Sabini ha
parum memores, & ſuarum virium partem Ron
ab Tatio locatam, & Romanam rem nuper etia
adjectione populi Albani auctam; circumſpice
& ipſi externa auxilia. Etruria erat vicina, pro
mi Etruſcorum Vejentes. Inde ob reſiduas bell
rum iras maxime ſolicitatis ad defectionem a
mis, voluntarios traxere. & apud vagos qu
dam ex inopi plebe etiam merces valuit. Publi
auxilio nullo adjuti ſunt. valuitque apud Veje
tes (nam de cæteris minus mirum eſt) pacta cu
Romulo induciarum fides. Quum bellum utri
que ſumma ope pararetur, vertique in eo res v
deretur, utri prius arma inferrent, occupat Tu
lus in agrum Sabinum tranſire. Pugna atrox
ſilvam Malitioſam fuit. ubi & peditum quide
robore, ceterum equitatu aucto nuper, plu
mum Romana acies valuit. Ab equitibus reper
invectis turbati ordines ſunt Sabinorum: nec p
gna deinde illis conſtare, nec fuga explicari ſi
31 magna cæde potuit. Devictis Sabinis, quum
magna gloria magniſque opibus regnum Tulli

tc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ta res Romana eſſet, nunciatum regi patribuſ- ǀe eſt, in monte Albano lapidibus pluiſſe. Quod ǀum credi vix poſſet, miſſis ad id viſendum pro- ǀgium, in conſpectu, haud aliter quam quum ǀandinem venti glomeratam in terras agunt, ǀebri cecidere cælo lapides. Viſi etiam audire ǀcem ingentem ex ſummi cacuminis luco, ut ǀtrio ritu ſacra Albani facerent, quæ, velut Diis ǀoque ſimul cum patria relictis, oblivioni de- ǀrant: & aut Romana ſacra ſuſceperant, aut ǀrtunæ, ut ſit, obirati, cultum reliquerant ǀeûm. Romanis quoque ab eodem prodigio ǀovendiale ſacrum publice ſuſceptum eſt: ſeu ǀoce cœleſti ex Albano monte miſſa (nam id ǀuoque traditur) ſeu aruſpicum monitu. manſit ǀrte ſolenne, ut quandocunque idem prodigium ǀnciaretur, feriæ per novem dies agerentur. ǀaud ita multo poſt peſtilentia laboratum eſt. ǀnde quum pigritia militandi oriretur; nulla ta- ǀen ab armis quies dabatur ab bellicoſo rege: ǀlubriora etiam credente militiæ quam domi ǀvenum corpora eſſe. donec ipſe quoque lon- ǀnquo morbo eſt implicitus. Tunc adeo fracti ǀmul cum corpore ſunt ſpiritus illi feroces, ut ǀui nihil ante ratus eſſet minus regium, quam ǀcris dedere animum, repente omnibus magnis ǀarviſque ſuperſtitionibus obnoxius degeret, re- ǀgionibuſque etiam populum impleret. vulgo ǀm homines, eum ſtatum rerum qui ſub Numa ǀge fuerat, requirentes, unam opem ægris cor- ǀoribus relictam, ſi pax veniaque ab Diis impe- ǀata eſſet, credebant. Ipſum regem tradunt, vol- ǀentem commentarios Numæ, quum ibi quæ- ǀam occulta ſolennia ſacrificia Iovi Elicio facta ǀveniſſet, operatum his ſacris ſe abdidiſſe: ſed ǀon rite initum aut curatum id ſacrum eſſe; nec

ſolum

ſolum nullam ei oblatam cæleſtium ſpeciem , ſ
ira Iovis , ſolicitati prava religione , fulmi
ictum cum domo conflagraſſe. Tullus mag
gloria belli regnavit annos duos & trigint

32 Mortuo Tullo , res , ut inſtitutum jam inde
initio erat , ad Patres redierat. hique interrege
nominaverant. quo comitia habente , Ancu
Martium regem populus creavit : Patres fue
auctores. Numæ Pompilii regis nepos , filia c
tus , Ancus Martius erat. qui ut regnare cœp
& avitæ gloriæ memor , & quia proximum r
gnum , cetera egregium , ab una parte haud fa
proſperum fuerat ; aut neglectis religionibus , a
prave cultis , longeque antiquiſſimum ratus , ſ
cra publica , ut ab Numa inſtituta erant , fac
re ; omnia ex ea commentariis regis pontifice
maximum , in album relata , proponere in pub
co jubet. inde & civibus ocii cupidis , & fini
mis civitatibus facta ſpes , in avi mores atque i
ſtituta regem abiturum. Igitur Latini , cum qu
bus Tullo regnante ictum fœdus erat , ſuſtulera
animos : & quum incurſionem in agrum Rom
num feciſſent , repetentibus res Romanis , ſuper
reſponſum addunt ; deſidem Romanum reger
inter ſacella & aras acturum eſſe regnum ra
Medium erat in Anco ingenium , & Numæ ,
Romuli memor : & , præterquam quod avi regi
magis neceſſariam fuiſſe pacem credebat , quu
in novo tum feroci populo ; etiam quod i
contigiſſet ocium , ſine injuria id ſe haud fa
le habiturum : tentari patientiam , & tentata
contemni : temporaque eſſe Tullo regi aptior
quam Numæ. Vt tamen , quoniam Numa in p
ce religiones inſtituiſſet , à ſe bellicæ cæremon
proderentur ; nec gererentur ſolum , ſed etia
indicerentur bella aliquo ritu ; jus ab antiq

ger

te Æquicolis, quod nunc fetiales habent, de-
pſit, quo res repetuntur. Legatus, ubi ad fines
um venit, unde res repetuntur, capite velato (fi-
anæ velamen eſt) *Audi Iupiter*, inquit, *audite*
s (cujuſcunque gentis ſunt, nominat) *audiat*
Ego ſum publicus nuncius populi Romani, ju-
ieque legatus venio, verbiſque meis fides ſit. Per-
: deinde poſtulata. Inde Iovem teſtem facit:
ego injuſte impieque illos homines illaſque res
er nuncio populi Romani mihi expoſco, tum pa-
compotem me nunquam ſiris eſſe. Hæc quum
s ſupraſcandit, hæc, quicunque ei primus vir
ius fuerit, hæc, portam ingrediens, hæc, fo-
n ingreſſus, paucis verbis carminis concipien-
ue jurisjurandi mutatis, peragit. ſi non dedun-
, quos expoſcit, diebus tribus & triginta (tot
m ſolemnes ſunt) peractis, bellum ita indicit:
li Iupiter, & tu Iuno; Quirine, Diique omnes
eſtes, voſque terreſtres, voſque inferni audite.
vos teſtor, populum illum, (quicunque eſt, no-
nat) *injuſtum eſſe, neque jus perſolvere. Sed de*
rebus in patria majores natu conſulemus, quo
to jus noſtrum adipiſcamur. Cum his nuncius
mam ad conſulendum redit. Confeſtim Rex
ferme verbis Patres conſulebat: *Quarum re-*
, litium, cauſarum condixit pater patratus po-
Romani Quiritium patri patrato priſcorum
inorum, hominibuſque priſcis Latinis, quas res
; fieri, ſolvi oportuit, quas res nec dederunt, nec
runt, nec ſolverunt, dic, inquit ei, quem primum
entiam rogabat, *Quid cenſes?* Tum ille: *Puro*
ue duello quærendas cenſeo; itaque conſentio con-
oque. Inde ordine alii rogabantur: quando-
: pars major eorum, qui aderant, in eandem
tentiam ibat, bellum erat conſenſu fieri ſoli-
; ut fetialis haſtam ferratam, aut ſanguineam,
præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

præuſtam ad fines eorum ferret, & non mi
tribus puberibus præſentibus diceret: *Quod po*
li priſcorum Latinorum, hominesque priſci La
adverſus populum Romanum Quiritium fecer
deliquerunt, quod populus Romanus Quirit
bellum cum priſcis Latinis juſſit eſſe, ſenatuſque
puli Romani Quiritium cenſuit, conſenſit, co
vit, ut bellum cum priſcis Latinis fieret; ob eam
ego populuſque Romanus populis priſcorum Lat
rum, hominibuſque priſcis Latinis, bellum in
facioque. id ubi dixiſſet, haſtam in fines eoru
mittebat. Hoc tum modo ab Latinis repetitæ
ac bellum indictum: moremque eum poſteri
33 ceperunt. Ancus demandata cura ſacrorum
minibus, ſacerdotibuſque aliis, exercitu n
conſcripto, profectus, Politorium urbem Lat
rum vi cepit. ſecutuſque morem regum prior
qui rem Romanam auxerant, hoſtibus in ci
tem accipiendis multitudinem omnem Ro
traduxit. & quum circa Palatium ſedem ve
Romani, Sabini Capitolium atque arcem,
lium montem Albani impleſſent; Aventinum
væ multitudini datum. additi eidem hau
multa poſt, Tellenis Ficanaque captis, novi c
Politorium inde rurſus bello repetitum, quo
cuum occupaverant priſci Latini. eaque c
diruendæ urbis ejus fuit Romanis, ne hoſ
ſemper receptaculum eſſet. Poſtremo omni
Latino Medulliam compulſo, aliquandi
Marte incerto, varia victoria pugnatum eſt:
& urbs tuta munitionibus, præſidioque fir
valido erat, & caſtris in aperto poſitis, aliqu
exercitus Latinus cominus cum Romanis
contulerat. Ad ultimum omnibus copiis
nixus Ancus, acie primum vincit: inde in
præda potitus, Romam redit. tum quoque n

ꝇibus Latinorum in civitatem acceptis; quibus
ꝇungeretur Palatio Aventinum, ad Murciæ da-
ꝇedes. Ianiculum quoque adjectum; non ino-
ꝇ loci, ſed ne quando ea arx hoſtium eſſet. id
ꝇn muro ſolum, ſed etiam, ob commoditatem
ꝇeris, ponte ſublicio, tum primum in Tiberi
ꝇo, conjungi urbi placuit. Quiritium quoque
ꝇſa, haud parvum munimentum à planioribus
ꝇu locis, Anci regis opus eſt. Ingenti incre-
ꝇnto rebus auctis, quum in tanta multitudine
ꝇminum, diſcrimine rectè an perperam facti
ꝇnfuſo, facinora clandeſtina fierent, carcer ad
ꝇorem increſcentis audaciæ media urbe, im-
ꝇnens foro, ædificatur. Nec urbs tantum hoc
ꝇe crevit, ſed etiam ager fineſque. Silva Mæſia
ꝇientibus adempta: uſque ad mare imperium
ꝇlatum, & in ore Tiberis Hoſtia urbs condita:
ꝇinæ circa factæ, egregieque rebus bello geſtis,
ꝇes Iovis Feretrii amplificata. Anco regnante, 34
ꝇcumo vir impiger, ac divitiis potens, Romam
ꝇmmigravit, cupidine maximè ac ſpe magni
ꝇnoris, cujus adipiſcendi Tarquiniis (nam ibi
ꝇoque peregrina ſtirpe oriundus erat) facultas
ꝇn fuerat. Damarati Corinthii filius erat; qui ob
ꝇitiones domo profugus quum Tarquiniis for-
ꝇconſediſſet, uxore ibi ducta duos filios genuit.
ꝇomina his Lucumo atque Aruns fuerunt. Lu-
ꝇmo ſuperfuit patri bonorum omnium hæres:
ꝇruns prior quam pater moritur; uxore gravida
ꝇlicta. Nec diu manet ſuperſtes filio pater: qui
ꝇum, ignorans nurum ventrem ferre, imme-
ꝇor in teſtando nepotis deceſſiſſet, puero poſt
ꝇi mortem in nullam ſortem bonorum nato, ab
ꝇopia Egerio inditum nomen, Lucumoni con-
ꝇa omnium hæredi bonorum quum divitiæ jam
ꝇnimos facerent, auxit, ducta in matrimonium
Tana-

Tanaquil, ſummo loco nata, & quæ haud f
iis, in quibus nata erat, humiliora ſineret ea,
innupſiſſet. Spernentibus Etruſcis Lucumo
exule advena ortum, ferre indignitatem non
tuit, oblitaque ingenitæ erga patriam carit
dummodo virum honoratum videret, conſili
migrandi ab Tarquiniis cepit. Roma eſt ad id
tiſſimum viſa. in novo populo, ubi omnis re
tina atque ex virtute nobilitas ſit, futurun
cum forti ac ſtrenuo viro: regnaſſe Tatium
binum: accerſitum in regnum Numam à C
bus: & Ancum Sabina matre ortum, nobil
que una imagine Numæ eſſe. Facile perſuadet
cupido honorum, & cui Tarquinii materna
tum patria eſſet. Sublatis itaque rebus, com
grant Romam. Ad Ianiculum forte ventun
rat. ibi ei carpento ſedenti cum uxore, aquila
penſis demiſſa leniter alis pileum aufert: ſu
que carpentum cum magna clangore volit
rurſus velut miniſterio divinitus miſſa, c
apte reponit. inde ſublimis abiit. Accepiſſe id
gurium læta dicitur Tanaquil; perita, ut v
Etruſci, cœleſtium prodigiorum mulier. Ex
ſa & alta ſperare complexa virum jubet. eam
tem ea regione cœli & ejus Dei nunciam ven
circa ſummum culmen hominis auſpicium
ciſſe. levaſſe humano ſuperpoſitum capiti de
ut divinitus eidem redderet. Has ſpes cogita
neſque ſecum portantes, urbem ingreſſi ſunt,
micilioque ibi comparato, L. Tarquinium
ſcum edidere nomen. Iam & Romanis con
cuum eum novitas divitiæque faciebant: &
quoque fortunam benigno alloquio, comi
invitandi, beneficiiſque, quos poterat, ſibi c
ciliando, adjuvabat. donec in regiam quoqu
eo fama perlata eſt; notitiamque eam brevi, a

re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

em liberaliter dextreque obeundo officia, in
iliaris amicitiæ adduxerat jura, ut publicis pa-
t ac privatis conſiliis, bello domique intereſſet.
ber omnia expertus, poſtremo tutor etiam li-
is regis teſtamento inſtitueretur. Regnavit 35
cus annos quatuor & viginti, cuilibet ſuperio-
n regum belli paciſque & artibus & gloria par.
n filii prope puberem ætatem erant. eo magis
quinius inſtare, ut quam primum comitia
creando fierent. Quibus indictis, ſub tempus
ros venatum ablegavit. Iſque primus & petiſ-
mbitioſe regnum, & orationem dicitur ha-
ſſe ad conciliandos plebis animos compoſi-
n: *quum, ſe non rem novam petere: quippe qui
primus, quod quiſquam indignari mirarive
et, ſed tertius Romæ peregrinus regnum affectet.
Tatium non ex peregrino ſolum, ſed etiam ex
te regem factum. & Numam ignarum urbis,
petentem, in regnum ultro accitum. Se, ex
ſui potens fuerit, Romam cum conjuge ac fortu-
omnibus commigraſſe: majorem partem ætatis
s, qua civilibus officiis fungantur homines, Romæ
uam in vetere patria vixiſſe. domi militiæque
haud pœnitendo magiſtro, ipſo Anco rege, Ro-
na ſe jura, Romanos ritus didiciſſe. Obſequio
obſervantia in regem cum omnibus, benignitate
a alios cum rege ipſo certaſſe.* Hæc eum haud
ſa memorantem, ingenti conſenſu populus
omanus regnare juſſit. Ergo virum, cætera e-
gium, ſecuta, quam in petendo habuerat, etiam
nantem ambitio eſt. nec minus regni ſui fir-
ndi, quam augendæ Reipublicæ memor, cen-
m in Patres legit; qui deinde minorum gen-
m ſunt appellati. factio haud dubia regis, cu-
s beneficio in curiam venerant. Bellum pri-
um cum Latinis geſſit, & oppidum ibi Appio-
las

las vi cepit: prædaque inde majore, quam qua
ta belli fama fuerat, revecta, ludos opulenti
inſtructiuſque quam priores reges fecit. Tum p
mum circo, qui nunc maximus dicitur, deſign
tus locus eſt. loca diviſa Patribus, equitibuſq
ubi ſpectacula ſibi quiſque facerent; fori appel
ti. Spectavere furcis duodenos ab terra ſpectac
alta ſuſtinentibus pedes. ludicrum fuit, equi p
gileſque ex Etruria maxime acciti ſolennes de
de annui manſere ludi, Romani magnique va
appellati. Ab eodem rege & circa forum priva
ædificanda diviſa ſunt loca: porticus, tabern
36 que factæ. Muro quoque lapideo circumdare
bem parabat, quum Sabinum bellum cœptis
tervenit. Adeoque ea ſubita res fuit, ut prius An
nem tranſirent hoſtes, quam obviam ire ac p
hibere exercitus Romanus poſſet. Itaque tre
datum Romæ eſt. & primo dubia victoria n
gna utrimque cæde pugnatum eſt. Reductis de
de in caſtra hoſtium copiis, datoque ſpacio R
manis ad comparandum de integro bellum, T
quinius equitem maxime ſuis deeſſe viribus rat
ad Ramnenſes, Titienſes, Luceres, quas cen
rias Romulus ſcripſerat, addere alias conſtitu
ſuoque inſignes relinquere nomine. Id quia in
gurato Romulus fecerat, negare Accius Nav
inclitus ea tempeſtate augur, neque mutari,
que novum conſtitui, niſi aves addixiſſent, p
ſe. Ex eo ira regi mota, eludenſque artem (ut
runt) Agedum, inquit, divine tu, inaugura,
rine poſſit, quod nunc ego mente concip
Quum ille in augurio rem expertus, profecto
turam dixiſſet. Atqui hæc animo agitavi, inqu
te novacula cotem diſciſſurum. cape hæc, & p
age quod aves tuæ fieri poſſe portendunt. tum
lum haud cunctanter diſcidiſſe cotem fer

St

atua Accii poſita capite velato, quo in loco res
ta eſt, in comitio, in gradibus ipſis ad lævam
riæ fuit: cotem quoque eodem loco ſitam fuiſ-
memorant, ut eſſet ad poſteros miraculi ejus
onumentum. Auguriis certe ſacerdotioque au-
rum tantus honos acceſſit, ut nihil belli domi-
e poſtea, niſi auſpicato gereretur: concilia po-
li, exercitus vocati, ſumma rerum, ubi aves
n admiſiſſent, dirimerentur. Neque tum Tar-
inius de equitum centuriis quicquam mutavit,
mero alterum tantum adjecit, ut mille & tre-
nti equites in tribus centuriis eſſent. Poſterio-
s modo ſub iiſdem nominibus, qui additi erant,
pellati ſunt: quas nunc, quia geminatæ ſunt,
x vocant centurias. Hac parte copiarum aucta, 37
rum cum Sabinis confligitur. Sed præterquam
od viribus creverat Romanus exercitus, ex oc-
lto etiam additur dolus, miſſis qui magnam
m lignorum in Anienis ripa jacentem, arden-
m in flumen conjicerent: ventoque juvante ac-
nſa ligna, & pleraque in ratibus impacta ſub-
iis quum hærerent, pontem ſuccendunt. Ea
oque res in pugna terrorem attulit Sabinis. Ef-
ſis eadem fugam impediit: multique mortales
um hoſtem effugiſſent, in flumine ipſo periê-
: quorum fluitantia arma ad urbem cognita in
iberi, prius pene, quam nunciari poſſet, inſi-
em victoriam fecere. Eo prœlio præcipua equi-
m gloria fuit. utrinque ab cornibus poſitos,
um jam pelleretur media peditum ſuorum a-
es, ita incurriſſe ab lateribus ferunt, ut non ſi-
erent modo Sabinas legiones ferociter inſtan-
s cedentibus, ſed ſubito in fugam verterent.
ſontes effuſo curſu Sabini petebant, & pauci te-
ere; maxima pars, ut ante dictum eſt, ab equi-
bus in flumen acti ſunt. Tarquinius inſtandum

perterritis ratus, præda captiviſque Romam mi
ſis, ſpoliis hoſtium (votum id Vulcano erat) i
genti cumulo accenſis, pergit porro in agrum S
binum exercitum inducere: & quanquam m
geſta res erat, nec geſturos melius ſperare po
rant, tamen quia conſulendi res non dabat ſp
cium, iere obviam Sabini tumultuario milite. i
rumque ibi fuſi, perditis jam prope rebus pace
petiêre. Collatia, & quicquid circa Collatia
agri erat, Sabinis ademptum. Egerius (fratris
filius erat regis Collatiæ) in præſidio relictus.
ditoſque Collatinos ita accipio, eamque dediti
nis formulam eſſe. Rex interrogavit, *Eſtiſne*
legati oratoreſque miſſi à populo Collatino, ut
populumque Collatinum dederetis? Sumus. Eſt
populus Collatinus in ſua poteſtate? Eſt. Dediti
vos populum Collatinum, urbem, agros, aquam,
minos, delubra, utenſilia, divina humana
omnia, in meam populique Romani ditionem? I
38 *dimus. At ego recipio.* Sabino bello perfecto T
quinius triumphans, Romam rediit. inde pri
Latinis bellum fecit. ubi nuſquam ad unive
rei dimicationem ventum eſt. Ad ſingula opp
circumferendo arma, nomen omne Latinum
muit. Corniculum, Ficulnea vetus, Cameria, C
ſtumerium, Ameriola, Medullia, Nomentu
hæc de priſcis Latinis, aut qui ad Latinos defe
rant, capta oppida. Pax deinde facta. Majore i
animo pacis opera inchoata, quam quanta m
geſſerat bella: ut non quietior populus domi
ſet, quam militiæ fuiſſet. Nam & muro lapid
cujus exordium operis Sabino bello turbatur
rat, urbem, quà nondum munierat, cingere
rat: & infima urbis loca circa forum aliaſque
terjectas collibus convalles, quia ex planis lo
haud facile evehebant aquas, cloacis è faſtigi
Tibe

Tiberim ductis ſiccat: & aream ad ædem in Ca-
itolio Iovis, quam voverat bello Sabino, jam
ræſagiente animo futuram olim amplitudinem
oci, occupat fundamentis. Eo tempore in regia 39
rodigium viſu eventuque mirabile fuit. Puero
ormienti, cui Servio Tullio nomen fuit, caput
rſiſſe ferunt multorum in conſpectu. Plurimo
gitur clamore inde ad tantæ rei miraculum orto,
xcitum regem. & quum quidam familiarium a-
uam ad reſtinguendum ferret, ab regina reten-
um: ſedatoque eam tumultu, moveri vetuiſſe
uerum; donec ſua ſponte experrectus eſſet. Mox
um ſomno & flammam abiiſſe. Tum abducto in
ecretum viro Tanaquil, *Videſne tu puerum hunc,*
nquit, *quem tam humili cultu educamus? Scire li-*
et hunc lumen quondam rebus noſtris dubiis futu-
um, præſidiumque regiæ afflictæ. proinde mate-
iem ingentis publice privatimque decoris, omni in-
ulgentia noſtra nutriamus. Inde puerum libe-
ûm loco cœptum haberi, erudirique artibus, qui-
us ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitan-
ur. Evenit facile, quod Diis cordi eſſet. Iuvenis
vaſit vere indolis regiæ. nec quum quæreretur
ener Tarquinio, quiſquam Romanæ juventutis
lla arte conferri potuit. Filiamque ei ſuam Rex
eſpondit. Hic quacunque de cauſa tantus illi ho-
os habitus, credere prohibet ſerva natum eum,
arvumque ipſum ſerviſſe. Eorum magis ſenten-
æ ſum, qui Corniculo Capto Servii Tullii, qui
rinceps in illa urbe fuerat, gravidam viro occi-
o uxorem, quum inter reliquas captivas cognita
ſſet, ob unicam nobilitatem ab regina Roma-
a prohibitam ferunt ſervitio, partum Romæ e-
idiſſe, in priſci Tarquinii domo. Inde tanto be-
eficio, & inter mulieres familiaritatem auctam,
& puerum ut in domo à parvo eductum, in cha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ritate atque honore fuiſſe : fortunam matris
quod capta patria in hoſtium manus venerit, u
40 ſerva natus crederetur feciſſe. Duodequadrageſi
mo ferme anno, ex quo regnare cœperat Tarqui
nius, non apud regem modo, ſed apud Patre
plebemque longe maximo honore Servius Tul
lius erat. Tum Anci filii duo, etſi antea ſempe
pro indigniſſimo habuerant, ſe patrio regno tu
toris fraude pulſos; regnare Romæ advenam
non modo vicinæ, ſed ne Italicæ quidem ſtirpi
tum impenſius his indignitas creſcere, ſi ne a
Tarquinio quidem ad ſe rediret regnum, ſed pra
ceps inde porro ad ſervitia caderet: ut in eade
civitate poſt centeſimum fere annum, quam Ro
mulus Deo prognatus, Deus ipſe, tenuerit r
gnum, donec in terris fuerit, id ſervus ſerva n
tus poſſideat. tum commune Romani nomini
tum præcipue id domus ſuæ dedecus fore, ſi An
regis virili ſtirpe ſalva, non modo advenis, ſ
ſervis etiam regnum Romæ pateret. Ferro igit
eam arcere contumeliam ſtatuunt. Sed & injuri
dolor in Tarquinium ipſum magis quam in Se
vium eos ſtimulabat: & quia gravior ultor c
dis, ſi ſupereſſet, Rex futurus erat, quam privatu
tum, Servio occiſo, quemcunque alium ge
rum delegiſſet, eundem regni hæredem factur
videbatur. Ob hæc ipſi regi inſidiæ parantur.
paſtoribus duo ferociſſimi delecti ad facin
quibus conſueti erant uterque agreſtibus fer
mentis; in veſtibulo regiæ quam potuere tum
tuoſiſſime, ſpecie rixæ in ſe omnes apparito
regios convertunt, inde, quum ambo regem
pellarent, clamorque eorum penitus in regi
perveniſſet, vocati ad regem pergunt. Primo ut
que vociferari, & certatim alter alteri obſtrepe
coërciti ab lictore, & juſſi invicem dicere, tand

oblo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

obloqui deſiſtunt. Vnus rem ex compoſito ordi-tur. Dum intentus in eum ſe Rex totus averteret, alter elatam ſecurim in caput dejecit; relictoque in vulnere telo, ambo ſe foras ejiciunt. Tarqui- 41
nium moribundum quum qui circa erant excepiſſent, illos fugientes, lictores comprehendunt. clamor inde, concurſuſque populi, mirantium quid rei eſſet. Tanaquil inter tumultum claudi regiam jubet, arbitros ejicit: ſimul quæ curando vulneri opus ſunt, tanquam ſpes ſubeſſet, ſedulo comparat: ſimul ſi deſtituat ſpes, alia præſidia molitur. Servio propere accito, quum pene exſanguem virum oſtendiſſet; dextram tenens, orat, ne inultam mortem ſoceri, ne ſocrum inimicis ludibrio eſſe ſinat. *Tuum eſt*, inquit, *Servi, ſi vir es, regnum: non eorum qui alienis manibus peſſimum facinus fecere. Erige te, Deoſque duces ſequere, qui clarum hoc fore caput divino quondam circumfuſo igni portenderunt. Nunc te illa cœleſtis excitet flamma. nunc expergiſcere vere. Et nos peregrini regnavimus. Qui ſis, non unde natus ſis, reputa. Si tua re ſubita conſilia torpent, at tu mea ſequere.* Quum clamor impetuſque multitudinis vix ſuſtineri poſſet, ex ſuperiore parte ædium per feneſtras in novam viam verſas (habitabat enim Rex ad Iovis Statoris) populum Tanaquil alloquitur; *Iubet bono animo eſſe, ſopitum fuiſſe regem ſubito ictu. ferrum haud alte in corpus deſcendiſſe. jam ad ſe rediſſe. Inſpectum vulnus abſterſo cruore. omnia ſalubria eſſe. confidere propediem ipſum eos viſuros. Interim Servio Tullio jubere populum dicto audientem eſſe. Eum jura redditurum, obiturumque alia regis munia.* Servius cum trabea & lictoribus prodit; ac ſede regia ſedens alia decernit, de aliis conſulturum ſe regem eſſe ſimulat. Itaque per aliquot dies, quum jam exſpiraſſet Tarquinius, celata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

morte, per ſpeciem alienæ fungendæ vicis, ſuas
opes firmavit. tum demum palam facto, & com-
ploratione in regia orta, Servius præſidio firmo
munitus, primus injuſſu populi, voluntate Patrum
regnavit. Anci liberi jam tunc comprehenſis ſce-
leris miniſtris, ut vivere regem, & tantas eſſe opes
Servii nunciatum eſt, Sueſſam Pometiam exula-
42 tum ierant. Nec jam publicis magis conſiliis Ser-
vius quam privatis munire opes, & ne qualis An-
ci liberûm animus adverſus Tarquinium fuerat,
talis adverſus ſe Tarquinii liberûm eſſet, duas fi-
lias juvenibus regiis, Lucio atque Arunti Tar-
quiniis, jungit. Nec rupit tamen fati neceſſita-
tem humanis conſiliis, quin invidia regni etiam
inter domeſticos infida omnia atque infeſta fa-
ceret. Peropportune ad præſentis quietem ſtatus
bellum cum Veientibus (jam enim induciæ ex-
ierant) aliiſque Etruſcis ſumptum. In eo bello &
virtus & fortuna enituit Tullii. fuſoque ingenti
hoſtium exercitu, haud dubius Rex, ſeu Patrum,
ſeu plebis animos periclitaretur, Romam rediit.
Aggrediturque inde pacis longe maximum opus.
Vt quemadmodum Numa divini auctor juris
fuiſſet, ita Servium conditorem omnis in civita-
te diſcriminis, ordinumque, quibus inter gradus
dignitatis fortunæque aliquid interlucet, poſteri
fama ferrent. Cenſum enim inſtituit, rem ſalu-
berrimam tanto futuro imperio: ex quo belli pa-
ciſque munia non viritim, ut ante, ſed pro habi-
tu pecuniarum fierent. Tum claſſes, centuriaſque,
& hunc ordinem ex cenſu deſcripſit, vel paci de-
43 corum, vel bello. Ex iis, qui centum millium æ-
ris, aut majorem cenſum haberent, LXXX. confe-
cit centurias, quadragenas ſeniorum ac juniorum.
Prima claſſis omnes appellati. Seniores, ad urbis
cuſtodiam ut præſto eſſent: Iuvenes, ut foris bella
gererent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ererent. arma his imperata, galea, clypeus, ocreæ, ..
orica, omnia ex ære. hæc ut tegumenta corporis
ſſent. Tela in hoſtem, haſtaque & gladius. Ad-
itæ huic claſſi duæ fabrûm centuriæ, quæ ſine
rmis ſtipendia facerent. datum munus, ut ma-
hinas in bello ferrent. Secunda claſſis intra cen-
um uſque ad quinque & ſeptuaginta millium
enſum inſtituta. & ex his ſenioribus, junioribuſ-
que viginti conſcriptæ centuriæ: arma imperata,
cutum pro clypeo, & præter loricam omnia ea-
dem. Tertiæ claſſis in quinquaginta millium cen-
ſum eſſe voluit. totidem centuriæ & hæ, eodem-
que diſcrimine ætatum factæ: nec de armis quic-
quam mutatum; ocreæ tantum ademptæ. In quar-
ta claſſe cenſus quinque & viginti millium, toti-
dem centuriæ factæ. arma mutata, nihil præter
haſtam & verutum datum. Quinta claſſis aucta,
centuriæ triginta factæ: fundas, lapideſque miſſi-
les hi ſecum gerebant. in his accenſi, cornicines,
tibicineſque in tres centurias diſtributi. Vndecim
millibus hæc claſſis cenſebatur. Hoc minor cen-
ſus reliquam multitudinem habuit. inde una cen-
turia facta eſt immunis militia. Ita pedeſtri exer-
citu ornato, diſtributoque, equitum ex primori-
bus civitatis XII. ſcripſit centurias. Sex item alias
centurias, tribus ab Romulo inſtitutis, ſub iiſdem,
quibus inauguratæ erant nominibus fecit. Ad e-
quos emendos dena millia æris ex publico data.
& quibus equos alerent, viduæ attributæ, quæ bi-
na millia æris in annos ſingulos penderent. Hæc
omnia in dites à pauperibus inclinata onera.
Deinde eſt honos additus. non enim (ut ab Ro-
mulo traditum, ceteri ſervaverant Reges) viritim
ſuffragium eadem vi, eodemque jure promiſcue
omnibus datum eſt: ſed gradus facti, ut neque ex-
cluſus quiſquam ſuffragio videretur, & vis omnis

 penes

penes primores civitatis eſſet. Equites enim vo-
cabantur primi: LXXX inde primæ claſſis cen-
turiæ. Ibi ſi variaret, quod raro incidebat, ut ſe-
cundæ claſſis vocarentur: nec fere unquam infra
ita deſcenderent, ut ad infimos pervenirent. Nec
mirari oportet, hunc ordinem, qui nunc eſt, poſt
expletas quinque & triginta tribus, duplicato ea-
rum numero, centuriis juniorum ſeniorumque
ad inſtitutam ab Servio Tullio ſummam non
convenire. quadrifariam enim urbe diviſa regio-
nibus collibuſque quæ habitabantur, partes, Tri-
bus eas appellavit. Vt ego arbitror, ab tributo:
nam ejus quoque æqualiter ex cenſu conferendi
ab eodem inita ratio eſt. Neque hæ tribus ad cen-
turiarum diſtributionem numerumque quicquam
44 pertinuere. Cenſu perfecto, quem maturaverat
metu legis de incenſis latæ cum vinculorum mi-
nis mortiſque, edixit, ut omnes cives Romani
equites pediteſque, in ſuis quiſque centuriis in
campo Martio prima luce adeſſent. Ibi inſtru-
ctum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtra-
vit. idque conditum luſtrum appellatum, quia
in cenſendo finis factus eſt. Millia LXXX eo lu-
ſtro civium cenſa dicuntur. Adjicit ſcriptorum
antiquiſſimus Fabius Pictor, eorum qui ferre ar-
ma poſſent, eum numerum fuiſſe. Ad eam mul-
titudinem urbs quoque amplificanda viſa eſt. Ad-
dit duos colles; Quirinalem Viminalemque. in-
de deinceps auget Eſquilias: ibique ipſe, ut loco
dignitas fieret, habitat. Aggere & foſſis & mu-
ro circumdat urbem. ita pomœrium profert. Po-
mœrium, verbi vim ſolam intuentes, poſtmœ-
rium interpretantur eſſe. Eſt autem magis circa
murum locus; quem in condendis urbibus quon-
dam Etruſci, qua murum ducturi erant, certis
circa terminis inaugurato conſecrabant: ut neque

interior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nteriore parte ædificia mœnibus continuaren-
ır, quæ nunc vulgo etiam conjungunt; & ex-
inſecus puri aliquid ab humano cultu pateret
oli. Hoc ſpatium, quod neque habitari, neque
rari fas erat, non magis quod poſt murum eſſet,
uam quod murus poſt id, pomœrium Romani
ppellarunt. & in urbis incremento ſemper, quan-
um mœnia proceſſura erunt, tantum termini hi
onſecrati proferebantur. Aucta civitate magni- 45
udine urbis, formatis omnibus domi ad belli
: ad pacis uſus, ne ſemper armis opes acquire-
entur, conſilio augere imperium conatus eſt. ſi-
nul & aliquod addere urbi decus. Iam tum
rat inclitum Dianæ Epheſiæ fanum: id commu-
iter à civitatibus Aſiæ factum fama ferebat.
Quum conſenſum Deoſque conſociatos laudaret
nire Servius inter proceres Latinorum, cum qui-
us publice privatimque hoſpitia amicitiaſque de
nduſtria junxerat, ſæpe iterando eadem, perpu-
it tandem, ut Romæ fanum Dianæ populi Lati-
i cum populo Romano facerent. Ea erat con-
eſſio, caput rerum Romam eſſe; de quo toties
rmis certatum fuerat. Id quanquam omiſſum
am ex omnium cura Latinorum, ob rem toties
nfeliciter tentatam armis, videbatur; uni ſe ex
abinis fors dare viſa eſt privato conſilio impe-
ii recuperandi. Bos in Sabinis nata cuidam pa-
rifamiliæ dicitur, miranda magnitudine, ac ſpe-
ie. Fixa per multas ætates cornua in veſtibulo
empli Dianæ, monumentum ei fuere miraculo.
Habita, ut erat, res prodigii loco eſt: & cecinere
ates, cujus civitatis eam civis Dianæ immolaſ-
et, ibi fore imperium, idque carmen pervenerat
ıd antiſtitem fani Dianæ. Sabinus, ut primum
ıpta dies ſacrificio viſa eſt, bovem Romam actam
deducit ad fanum Dianæ, & ante aram ſtatuit.

 Ibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Ibi antiſtes Romanus, quum eum magnitudo vi-
ctimæ celebrata fama moviſſet, memor reſpon-
ſi, Sabinum ita alloquitur: *Quidnam tu hoſpes*
paras? inquit, *inceſte ſacrificium Dianæ facere?*
Quin tu ante vivo perfunderis flumine? Infima
valle præfluit Tiberis. Religione tactus hoſpes, qui
omnia, ut prodigio reſponderet eventus, cuperet
ritè facta, extemplo deſcendit ad Tiberim. Inter-
ea Romanus immolat Dianæ bovem. id mirè
46 gratum regi atque civitati fuit. Servius, quam-
quam jam uſu haud dubie regnum poſſederat, ta-
men quia interdum jactari voces à juvene Tar-
quinio audiebat, ſe injuſſu populi regnare, con-
ciliata prius voluntate plebis, agro capto ex ho-
ſtibus viritim diviſo, auſus eſt ferre ad populum,
vellent juberentne ſe regnare? tantoque conſen-
ſu, quanto haud quiſquam alius antè rex eſt de-
claratus. Neque ea res Tarquinio ſpem affectandi
regni minuit: imo eo impenſius, quia de agro
plebis adverſum Patrum voluntatem ſenſerat agi,
criminandi Servii apud Patres, creſcendique in
curia ſibi occaſionem datam ratus eſt. & ipſe ju-
venis ardentis animi, & domi uxore Tullia in-
quietum animum ſtimulante. Tulit enim & Ro-
mana regia ſceleris tragici exemplum, ut tædio
regum maturior veniret libertas; ultimumque re-
gnum eſſet, quod ſcelere partum foret. Hic L.
Tarquinius, Priſci Tarquinii regis filius nepoſne
fuerit, parum liquet: pluribus tamen auctoribus
filium crediderim. Fratrem habuerat Aruntem
Tarquinium, mitis ingenii juvenem. His duo-
bus, ut ante dictum eſt, duæ Tulliæ regis filiæ
nupſerant, & ipſæ longe diſpares moribus. Forte
ita inciderat, ne duo violenta ingenia matrimo-
nio jungerentur, fortuna credo populi Romani,
quo diuturnius Servii regnum eſſet, conſtituique

civita-

ivitatis mores poſſent. Angebatur ferox Tullia,
ihil materiæ in viro neque ad cupiditatem, ne-
que ad audaciam eſſe; tota in alterum verſa Tar-
uinium, eum mirari, eum virum dicere, ac re-
io ſanguine ortum: ſpernere ſororem, quod vi-
um nacta muliebri ceſſaret audacia. Contrahit
eleriter ſimilitudo eos, ut ferè fit malum malo
ptiſſimum. ſed initium turbandi omnia à fœmi-
a ortum eſt. Ea ſecretis viri alieni aſſuefacta ſer-
monibus, nullis verborum contumeliis parcere,
e viro ad fratrem, de ſorore ad virum, & ſe re-
tius viduam, & illum cælibem futurum fuiſſe
ontendere, quam cum impari jungi, ut elan-
ueſcendum aliena ignavia eſſet. Si ſibi eum, quo
igna eſſet, Dii dediſſent virum; domi ſe prope-
iem viſuram regnum fuiſſe, quod apud patrem
ideat. Celeriter adoleſcentem ſuæ temeritatis
mplet. Aruns Tarquinius, & Tullia minor pro-
e continuatis funeribus quum domos vacuas
ovo matrimonio feciſſent, junguntur nuptiis;
magis non prohibente Servio quam approbante.
Tum vero indies infeſtior Tullii ſenectus, infe- 47
ſtius cœpit regnum eſſe. jam enim ab ſcelere aliud
ſpectare mulier ſcelus: nec nocte, nec interdiu vi-
rum conquieſcere pati, ne gratuita præterita par-
ricidia eſſent. *Non ſibi defuiſſe, cui nupta diceretur,
nec cum quo tacita ſerviret: defuiſſe qui ſe regno
dignum putaret: qui meminiſſet ſe eſſe Priſci Tar-
quinii filium. qui habere, quam ſperare regnum
mallet. Si tu is es, cui nuptam eſſe me arbitror, &
virum & regem appello: ſin minus, eo nunc peius
mutata eſt res, quod iſthic cum ignavia eſt ſcelus.
Quin accingeris? Non tibi ab Corintho, nec ab Tar-
quiniis, ut patri tuo, peregrina regna moliri neceſ-
ſe eſt. Dii te penates, patriique, & patris imago,
& domus regia, & in domo regale ſolium, & no-*

men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

men Tarquinium creat vocatque regem. Aut ſi ad hæc parum eſt animi, quid fruſtraris civitatem? quid te ut regium juvenem conſpici ſinis? Faceſſe hinc Tarquinios, aut Corinthum. Devolvere retro ad ſtirpem, fratri ſimilior, quam patri. His aliiſque increpando juvenem inſtigat, nec conquieſcere ipſa poteſt; ſi, quum Tanaquil peregrina mulier tantum moliri potuiſſet animo, ut duo continua regna, viro, ac deinceps genero, dediſſet; ipſa regio ſemine orta, nullum momentum in dando adimendoque regno faceret. His muliebribus inſtinctus furiis Tarquinius, circumire & prehenſare minorum maxime gentium Patres, admonere paterni beneficii; ac pro eo gratiam repetere: allicere donis juvenes: tum de ſe ingentia pollicendo, tum regis criminibus omnibus locis creſcere. poſtremo, ut jam agendæ rei tempus viſum eſt, ſtipatus agmine armatorum, in forum irrupit: inde omnibus perculſis pavore, in regia ſede pro curia ſedens, Patres in curiam per præconem ad regem Tarquinium citari juſſit. Convenere extemplo, alii jam ante ad hoc præparati, alii metu, ne, non veniſſe, fraudi eſſet: novitate ac miraculo attoniti, etiam de Servio actum rati. Ibi Tarquinius maledicta ab ſtirpe ultima orſus; *Servum, ſervaque natum poſt mortem indignam parentis ſui, non interregno, ut antea inito, non comitiis habitis, non per ſuffragium populi, non auctoribus Patribus, muliebri dono regnum occupaſſe. Ita natum, ita creatum regem, fautorem infimi generis hominum, ex quo ipſe ſit, odio alienæ honeſtatis ereptum primoribus agrum ſordidiſſimo cuique diviſiſſe: omnia onera, quæ communia quondam fuerint, inclinaſſe in primores civitatis: inſtituiſſe cenſum, ut inſignis ad invidiam locupletiorum fortuna eſſet, & parata ubi vellet, egentiſſimis largiretur.*

Huic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

uic orationi Servius quum interveniſſet, trepi- 48
o nuncio excitatus, exemplo à veſtibulo curiæ
agna voce, *Quid hoc*, inquit, *Tarquini, rei eſt?*
a tu audacia me vivo vocare auſus es Patres? aut
ſede conſidere mea? Quum ille ferociter ad hæc,
e patris ſui tenere ſedem, multo quam ſervum po-
orem filium regis regni hæredem: ſatis illum diu
r licentiam eludentem inſultaſſe dominis; clamor
utriuſque fautoribus oritur & concurſus popu-
fiebat in curiam: apparebatque regnaturum, qui
iciſſet. Tum Tarquinius, neceſſitate jam etiam
ſa cogente, ultima audere, multo & ætate &
ribus validior, medium arripit Servium: ela-
umque è curia, in inferiorem partem per gradus
eiicit. Inde ad cogendum Senatum in curiam
dit. Fit fuga regis apparitorum, atque comitum.
pſe prope exſanguis quum ſemianimi regio co-
nitatu domum ſe reciperet, perveniſſetque ad
ummum Cyprium vicum, ab iis qui miſſi ab
Tarquinio fugientem conſecuti erant, interfici-
ur. Creditur, quia non abhorret à cetero ſcelere,
dmonitu Tulliæ id factum. carpento certe (id
quod ſatis conſtat) in forum invecta, nec reverita
œtum virorum, evocavit virum è curia: regem-
que prima appellavit. à quo faceſſere juſſa ex tan-
o tumultu, quum ſe domum reciperet, perveniſ-
ſetque ad ſummum Cyprium vicum, ubi Dianium
uper fuit; flectente carpentum dextra in Virbium
livum, ut in collem Eſquiliarium eveheretur, re-
titit pavidus, atque inhibuit frenos is qui jumen-
a agebat, jacentemque dominæ Servium trucida-
um oſtendit. Fœdum inhumanumque inde tra-
litur ſcelus, monumentoque locus eſt: Scelera-
tum vicum vocant, quo amens agitantibus furiis
ſororis ac viri, Tullia per patris corpus carpen-
tum egiſſe fertur: partemque ſanguinis ac cædis

paternæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

paternæ cruento vehiculo contaminata ipſa reſperſaque tuliſſe ad penates ſuos virique ſui: quibus iratis, malo regni principio ſimiles propediem exitus ſequerentur. Servius Tullius regnavit annos quatuor & quadraginta, ita ut bono etiam moderatoque ſuccedenti regi difficilis æmulatio eſſet. Cæterum id quoque ad gloriam acceſſit, quod cum illo ſimul juſta ac legitima regna occiderunt. Idipſum tam mite ac tam moderatum imperium, tamen quia unius eſſet, deponere eum in animo habuiſſe quidam auctores ſunt, niſi ſcelus inteſtinum liberandæ patriæ conſilia agitanti interve-
49 niſſet. Inde L. Tarquinius regnare occœpit, cui Superbo cognomen facta indiderunt, quia ſocerum gener ſepultura prohibuit; Romulum quoque inſepultum periſſe dictitans: primoreſque Patrum, quos Servii rebus faviſſe credebat, interfecit. conſcius deinde male quærendi regni ab ſeipſo adverſus ſe exemplum capi poſſe, armatis corpus circumſepſit. Neque enim ad jus regni quicquam præter vim habebat: ut qui neque populi juſſu, neque auctoribus Patribus regnaret. Eo accedebat, ut in caritate civium nihil ſpei reponenti metu regnum tutandum eſſet: quem ut pluribus incuteret, cognitiones capitalium rerum, ſine conſiliis per ſe ſolus exercebat: perque eam cauſſam occidere, in exilium agere, bonis multare poterat: non ſuſpectos modo aut inviſos, ſed unde nihil aliud quam prædam ſperare poſſet. Ita Patrum præcipue numero imminuto, ſtatuit nullos in Patres legere; quo contemptior paucitate ipſa ordo eſſet: minuſque per ſe nihil agi indignarentur. Hic enim regum primus traditum à prioribus morem de omnibus Senatum conſulendi ſolvit. domeſticis conſiliis Rempublicam adminiſtravit. bellum, pacem, fœdera, ſocietates per ſe ipſe cum

quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ibus voluit, injuſſu populi ac Senatus fecit, di-
mitque. Latinorum ſibi maxime gentem con-
cabat, ut peregrinis quoque opibus tutior inter
ves eſſet. neque hoſpitia modo cum primoribus
rum, ſed affinitates quoque jungebat. Octavo
amilio Tuſculano, is longe princeps Latini no-
nis erat, ſi famæ credimus, ab Vlyſſe Deaque
rce oriundus: ei Mamilio filiam nuptum dat;
que eas nuptias multos ſibi cognatos amicoſ-
ie ejus conciliat. Iam magna Tarquinii auctori- 50
t inter Latinorum proceres erat, quum in diem
rtam ut ad Lucum Ferentinæ conveniant, indi-
t: eſſe, quæ agere de rebus communibus velit.
nveniunt frequentes prima luce. ipſe Tarqui-
us diem quidem ſervavit, ſed paulo antequam
l occideret, venit. Multa ibi tota die in concilio
riis jactata ſermonibus erant. Turnus Herdo-
us ab Aricia ferociter in abſentem Tarquinium
at invectus; Haud mirum eſſe, Superbo ei indi-
m Romæ cognomen (jam enim ita clam qui-
m muſſitantes, vulgo tamen eum appellabant)
n quicquam ſuperbius eſſe quam ludificari ſic
ne nomen Latinum? Principibus longe ab domo
citis, ipſum qui concilium indixerit non adeſſe.
ntari profecto patientiam, ut ſi jugum acceperint,
noxios premat. Cui enim non apparere, affectare
m imperium in Latinos? Quod ſi ſui bene credi-
rint cives, aut ſi creditum illud & non raptum
rricidio ſit, credere & Latinos: quanquam ne ſic
uidem alienigenæ deberent. Sin ſuos ejus pœnitcat
quippe qui alii ſuper alios trucidentur, exulatum
nt, bona amittant) quid ſpei melioris Latinis por-
ndi? Si ſe audiant, domum ſuam quemque inde
ituros. neque magis obſervaturos diem concilii,
uam ipſe, qui indixerit, obſervet. Hæc atque
ia eodem pertinentia ſeditioſus facinoroſuſque
homo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

homo, hiſque artibus opus domi nactus, quum
maximè diſſereret, intervenit Tarquinius. Is finis
orationi fuit. Averſi omnes ad Tarquinium ſalu-
tandum. qui ſilentio facto, monitus à proximis
ut purgaret ſe, quod id temporis veniſſet, diſcep-
tatorem ait ſe ſumptum inter patrem & filium.
Curâ reconciliandi eos in gratiam, moratum eſſe.
& quia ea res exemiſſet illum diem, poſtero die
acturum, quæ conſtituiſſet. Ne id quidem ab
Turno tuliſſe tacitum ferunt. dixiſſe enim, Nul-
lam breviorem eſſe cognitionem, quam inter pa-
trem & filium, pauciſque tranſigi verbis poſſe: ni
51 pareat patri, habiturum infortunium eſſe. Hæc
Aricinus in regem Romanum increpans, ex con-
cilio abiit. Quam rem Tarquinius aliquanto,
quam videbatur, ægrius ferens, confeſtim Turno
necem machinatur, ut eundem terrorem, quo
civium animos domi oppreſſerat, Latinis iniice-
ret. & quia pro imperio palam interfici non pote-
rat, oblato falſo crimine inſontem oppreſſit. per
adverſæ factionis quoſdam Aricinos, ſervum
Turni auro corrupit, in diverſorium ejus vim
magnam gladiorum inferri clam ſineret. ea quum
una nocte perfecta eſſent, Tarquinius paulo ante
lucem accitis ad ſe principibus Latinorum, quaſi
re nova perturbatus, *moram ſuam heſternam, velut*
Deorum quadam providentia illatam, ait, *ſaluti*
ſibi atque illis fuiſſe. ab Turno dici ſibi & primori-
bus populorum parari necem, ut Latinorum ſolus
imperium teneat. Aggreſſurum fuiſſe heſterno die
in concilio. dilatam rem eſſe, quod auctor concilii
abfuerit, quem maxime peteret. Inde illam abſen-
tis inſectationem eſſe natam, quod morando ſpem
deſtituerit. Non dubitare, ſi vera deferantur, quin
prima luce, ubi ventum in concilium ſit, inſtructus
cum conjuratorum manu armatuſque venturus ſit.
Dici

i gladiorum ingentem numerum eſſe ad eum
vectum. id vanum necne ſit, extemplo ſcire poſſe.
rare eos, ut inde ſecum ad Turnum veniant.
pectam fecit rem, & ingenium Turni ferox,
oratio heſterna, & mora Tarquinii; quod vi-
atur ob eam differri cædes potuiſſe. Eunt in-
atis quidem ad credendum animis, tamen niſi
liis deprehenſis, cetera vana exiſtimaturi. Vbi
o ventum, Turnum ex ſomno excitatum cir-
nſiſtunt cuſtodes; comprehenſiſque ſervis, qui
tate domini vim parabant, quum gladii ab-
ex omnibus locis diverticuli protraherentur;
nvero manifeſta res viſa. injectæque Turno
næ: & confeſtim Latinorum concilium ma-
cum tumultu advocatur. Ibi tam atrox invi-
orta eſt, gladiis in medio poſitis, ut indicta
ſſa, novo genere lethi, dejectus ad caput aquæ
entinæ, crate ſuperne injecta, ſaxiſque conge-
, mergeretur. Revocatis deinde ad concilium 52
inis, Tarquinius, collaudatiſque qui Turnum
vantem res pro manifeſto parricidio merita
na affeciſſent, ita verba fecit: *Poſſe quidem ſe*
iuſto jure agere, quod quum omnes Latini ab Alba
ndi ſint, in eo fœdere teneantur, quo ab Tullo
omnis Albana cum colonis ſuis in Romanum
erit imperium. Ceterum ſe utilitatis id magis
nium cauſſa cenſere, ut renovetur id fœdus: ſe-
daque potius fortuna populi Romani, ut partici-
Latini fruantur, quam urbium excidia, vaſta-
neſque agrorum quas Anco prius, patre deinde ſuo
nante, perpeſſi ſint, ſemper aut exſpectent, aut pa-
ntur. Haud difficulter perſuaſum Latinis quan-
am in eo fœdere ſuperior Romana res erat. cete-
n & capita nominis Latini ſtare, ac ſentire cum
e videbant, & Turnus ſui cuique periculi, ſi ad-
ſatus eſſet, recens erat documentum. Ita re-
novatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

novatum fœdus, indictumque junioribus Lati-
norum, ut ex fœdere die certa ad lucum Ferentinæ
armati frequentes adeſſent. Qui ubi ad edictum
Romani regis ex omnibus populis convenêre: ne
ducem ſuum, neve ſecretum imperium, propriave
ſigna haberent, miſcuit manipulos ex Latinis Ro-
maniſque, ut ex binis ſingulos faceret, binoſque
ex ſingulis. ita geminatis manipulis, centuriones
53 impoſuit. Nec ut injuſtus in pace Rex, ita dux
belli pravus fuit. quin ea arte æquaſſet ſuperiores
reges, ni degeneratum in aliis, huic quoque decori
offeciſſet. Is primus Volſcis bellum in ducentos
amplius poſt ſuam ætatem annos movit: Sueſſam-
que Pometiam ex his vi cepit. ubi quum divendita
præda quadringenta talenta argenti aurique rece-
piſſet; concepit animo eam amplitudinem Iovis
templi, quæ digna Deûm hominumque rege, quæ
Romano imperio, quæ ipſius etiam loci majeſtati
eſſet. Captivam pecuniam in ædificationem ejus
templi ſepoſuit. Excepit deinde eum lentius ſpe
bellum, quo Gabios propinquam urbem nequic-
quam vi adortus, quum obſidendi quoque urbem
ſpes pulſo à mœnibus adempta eſſet, poſtremo
minime arte Romana, fraude ac dolo aggreſſus
eſt. nam quum velut poſito bello fundamentis
templi jaciendis, aliiſque urbanis operibus inten-
tum ſe eſſe ſimularet; Sextus filius ejus, qui mi-
nimus ex tribus erat, transfugit ex compoſito
Gabios, patris in ſe ſævitiam intolerabilem con-
querens; *Iam ab alienis in ſuos vertiſſe ſuperbiam.*
& liberorum quoque eum frequentiæ tædere, u
quam in curia ſolitudinem fecerit, domi quoqu
faciat: ne quam ſtirpem, ne quem hæredem regn
relinquat. Se quidem inter tela ac gladios patri
elapſum, nihil uſquam ſibi tutum, niſi apud hoste
L. Tarquinii credidiſſe. Nam, ne errarent, maner

hi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ellum, quod poſitum ſimuletur: & per occa-
m eum incautos invaſurum. quod ſi apud eos
icibus locus non ſit, pererraturum ſe omne La-
: pulſumque ſe inde, Volſcos & Æquos, &
icos petiturum: donec ad eos perveniat, qui à
um crudelibus atque impiis ſuppliciis tegere li-
ſciant. Forſitan etiam ardoris aliquid ad bel-
armaque ſe adverſus ſuperbiſſimum regem ac
iſſimum populum inventurum. Quum ſi nihil
arentur, infenſus ira porro inde abiturus vi-
ur; benigne ab Gabinis excipitur. vetant mi-
ſi qualis in cives, qualis in ſocios, talis ad
num in liberos eſſet. In ſeipſum poſtremo
urum, ſi alia deſint. Sibi vero gratum ad-
um ejus eſſe: futurumque credere brevi, ut
adjuvante, ab portis Gabinis ſub Romana
nia bellum transferatur. Inde in concilia pu- 54
adhiberi. ubi quum de aliis rebus aſſentire
teribus Gabinis diceret, quibus hæ notiores
t; ipſe identidem belli auctor eſſe, in eo ſibi
ipuam prudentiam aſſumere, quod utriuſque
li vires noſſet, ſciretque inviſam profecto ſu-
am regiam civibus eſſe, quam ferre ne liberi
em potuiſſent. Ita quum ſenſim ad rebellan-
primores Gabinorum incitaret, ipſe cum
ptiſſimis juvenum prædatum atque in expe-
nes iret, & dictis factiſque omnibus ad fal-
um inſtructis vana accreſceret fides; dux ad
um belli legitur. Ibi quum, inſcia multitu-
quid ageretur, prœlia parva inter Romam
oſque fierent, quibus plerumque Gabina res
ior eſſet: tum certatim ſummi infimique Ga-
rum Sex. Tarquinium dono Deûm ſibi miſ-
ducem credere. Apud milites vero obeundo
ula ac labores, pariter prædam munifice lar-
do, tanta caritate eſſe, ut non pater Tarqui-
nius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nius potentior Romæ, quam filius Gabiis e
Itaque poſtquam ſatis virium collectum ad om
conatus videbat: tum è ſuis unum ſciſcitat
Romam ad patrem mittit, quidnam ſe facere
let? quandoquidem ut omnia unus Gabiis po
ei Dii dediſſent. Huic nuncio, quia credo du
fidei videbatur, nihil voce reſponſum eſt. re
lut deliberabundus, in hortum ædium tranſi
quente nuncio filii: ibi inambulans tacitus, ſ
ma papaverum capita dicitur baculo decuſ
Interrogando expectandoque reſponſum nun
feſſus, ut re imperfecta, redit Gabios, quæ di
ipſe, quæque viderit, refert. ſeu ira, ſeu odio
ſuperbia inſita ingenio, nullam eum vocem
ſiſſe. Sexto ubi quid vellet parens, quidve pr
peret, tacitis ambagibus, patuit; primores ci
tis, criminando alios apud populum, alios
ipſis invidia opportunos interemit. multi pa
quidam, in quibus minus ſpecioſa criminatio
futura, clam interfecti. Patuit quibuſdam vo
tibus fuga, aut in exilium acti ſunt, abſent
que bona juxta atque interemptorum diviſa f
Largitionis inde prædæque & privati dulce
commodi, ſenſus malorum publicorum ad
donec orba conſilio auxilioque Gabina res,
Romano ſine ulla dimicatione in manum
55 ditur. Gabiis receptis, Tarquinius pacem
Æquorum gente fecit: fœdus cum Tuſcis ren
vit. Inde ad negotia urbana animum conv
quorum erat primum, ut Iovis templum in m
te Tarpeio, monumentum regni ſui nomin
relinqueret: Tarquinios reges ambos, pa
voviſſe, filium præfeciſſe. Et ut libera à c
religionibus area eſſet tota Iovis, templique
quod inædificaretur; exaugurare fana ſacell
ſtatuit: quæ aliquot ibi à Tatio rege primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

discrimine adverſus Romulum pugnæ, vota, ſecrata, inaugurataque poſtea fuerant. Inter ipia condendi hujus operis, moviſſe nu- ad indicandam tanti imperii molem traditur : nam quum omnium ſacellorum exaugu- nes admitterent aves, in Termini fano non cere. idque omen auguriumque ita acceptum non motam Termini ſedem, unumque eum um non evocatum ſacratis ſibi finibus, fir- tabiliaque cuncta portendere. Hoc perpetui- auſpicio accepto, ſecutum aliud magnitudi- imperii portendens prodigium eſt. caput hu- um integra facie aperientibus fundamenta li dicitur apparuiſſe. Quæ viſa ſpecies, haud mbages, arcem eam imperii caputque rerum portendebat. idque ita cecinere vates, quique be erant, quoſque ad eam rem conſultandam truria acciverant. Augebatur ad impenſas re- nimus. Itaque Pometinæ manubiæ, quæ per- ndo ad culmen operi deſtinatæ erant, vix in amenta ſuppeditavere. eo magis Fabio, præ- uam quod antiquior eſt, crediderim, quadra- a ea ſola talenta fuiſſe; quam Piſoni, qui qua- inta millia pondo argenti ſepoſita in eam rem it: quam ſummam pecuniæ, neque ex unius urbis præda ſperandam; & nullius, ne horum dem magnificentiæ operum fundamenta non peraturam. Intentus perficiendo templo, fa- 56 undique ex Etruria accitis, non pecunia ſolùm d publica eſt uſus, ſed operis etiam ex plebe, quum haud parvus & ipſe militiæ adderetur or, minus tamen plebs gravabatur, ſe templa um exædificare manibus ſuis: quæ poſthac & alia, ut ſpecie minora, ſic laboris aliquanto oris, traducebatur opera: foros in circo fa- ndos, cloacamque maximam receptaculum omnium

omnium purgamentorum urbis ſub terram agen-
dam: quibus duobus operibus vix nova hæc ma-
gnificentia quicquam adæquare potuit. His labo-
ribus exercita plebe, quia & urbi multitudinem,
ubi uſus non eſſet, oneri rebatur eſſe: & coloni
mittendis occupari latius imperii fines volebat
Signiam Circeioſque colonos miſit: præſidia urb
futura terra marique. Hæc agenti, portentum ter
ribile viſum, anguis ex columna lignea elapſus
quum terrorem fugamque in regiam feciſſet, ipſiu
regis non tam ſubito pavore perculit pectus, quan
anxiis implevit curis. Itaque quum ad publica pro
digia Etruſci tantum vates adhiberentur, hoc, ve
lut domeſtico exterritus viſu, Delphos ad maxim
inclitum in terris oraculum mittere ſtatuit. nequ
reſponſa ſortium ulli alii committere auſus, duo
filios per ignotas ea tempeſtate terras, ignotior
maria in Græciam miſit. Titus & Aruns profecti
comes his additus L. Iunius Brutus, Tarquinia ſo
rore regis natus. juvenis longe alius ingenio quan
cujus ſimulationem induerat. Is quum primore
civitatis, in quibus fratrem ſuum, ab avuncul
interfectum audiſſet; neque in animo ſuo quic
quam regi timendum, neque in fortuna concupi
ſcendum relinquere ſtatuit: contemptu tutus eſſe
ubi in jure parum præſidii eſſet. Ergo ex induſtri
factus ad imitationem ſtultitiæ, quum ſe ſuaqu
prædæ eſſe regi ſineret, Bruti quoque haud abnui
cognomen: ut ſub ejus obtentu cognominis, li
berator ille populi Romani, animus latens aperi
retur tempore ſuo. Is tum ab Tarquiniis ductu
Delphos, ludibrium verius quam comes, aureum
baculum incluſum corneo cavato ad id baculo tu
liſſe donum Apollini dicitur, per ambages effigier
ingenii ſui. Quo poſtquam ventum eſt, perfecti
patris mandatis, cupido inceſſit animos juvenum

ſciſci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

irandi ad quem eorum Regnum Romanum venturum. Ex infimo ſpecu vocem redditam t; *Imperium ſummum Romæ habebit, qui um Primus, ô juvenes, oſculum matri tulerit.* uinii, ut Sextus qui Romæ relictus fuerat, us reſponſi, experſque imperii eſſet, rem a ope taceri jubent; ipſi inter ſe uter prior, Romam rediſſet, matri oſculum daret, ſor- mittunt. Brutus alio ratus ſpectare Pythi- vocem, velut ſi prolapſus cecidiſſet, ter- oſculo contigit: ſcilicet quod ea communis t omnium mortalium eſſet. Reditum inde am, ubi adverſus Rutulos bellum ſumma
rabatur. Ardeam Rutuli habebant, gens ut 57
regione atque in ea ætate, divitiis præpol- eaque ipſa cauſſa belli fuit, quod rex Ro- s, tum ipſe ditari, exhauſtus magnificen- ublicorum operum, tum præda delinire po- ium animos ſtudebat; præter aliam ſuper- regno infeſtos etiam, quod ſe in fabrorum ſteriis ac ſervili tamdiu habitos opere ab rege gnabantur. Tentata res eſt, ſi primo impetu Ardea poſſet. ubi id parum proceſſit, obſi- e munitionibuſque cœpti premi hoſtes. In iis is, ut fit longo magis quam acri bello, ſatis commeatus erant: primoribus tamen ma- quam militibus. Regii quidem juvenes inter- ocium conviviis commeſſationibuſque in- terebant. forte potantibus his apud Sextum uinium, ubi & Collatinus cœnabat Tarqui- Egerii filius, incidit de uxoribus mentio: quiſque laudare miris modis. inde certami- cenſo, Collatinus negat *verbis opus eſſe, pau- quidem horis poſſe ſciri, quantum ceteris præ- Lucretia ſua. Quin, ſi vigor juventæ ineſt, endimus equos, inviſimuſque præſentes noſtra-*

rum

rum ingenia? Id cuique ſpectatiſſimum ſit, quod
nec opinato viri adventu occurrerit oculis. Incalue-
rant vino. age ſane, omnes citatis equis advolant
Romam. Quo quum primis ſe intendentibus te-
nebris perveniſſent. pergunt inde Collatiam: ubi
Lucretiam, haudquaquam ut regias nurus, quas in
convivio luxuque cumæ qualibus viderant tem-
pus terentes, ſed nocte ſera deditam lanæ inter lu-
cubrantes ancillas in medio ædium ſedentem in-
veniunt. Muliebris certaminis laus penes Lucre-
tiam fuit. adveniens vir Tarquiniique excepti be-
nigne. victor maritus comiter invitat regios juve-
nes. Ibi Sextum Tarquinium mala libido Lucre-
tiæ per vim ſtuprandæ capit. tum forma, tum ſpe-
ctata caſtitas incitat. Et tum quidem ab nocturno
58 juvenili ludo in caſtra redeunt. Paucis interjecti
diebus, Sextus Tarquinius inſcio Collatino cum
comite uno Collatium venit. ubi exceptus benign
ab ignaris conſilii, quum poſt cœnam in hoſpital
cubiculum deductus eſſet; amore ardens, poſt
quam ſatis omnia tuta circa, ſopitique omnes vi
debantur, ſtricto gladio ad dormientem Lucretiam
venit, ſiniſtraque manu mulieris pectore oppreſſo
Tace Lucretia, inquit, *Sextus Tarquinius ſum*
ferrum in manu eſt: moriere, ſi emiſeris vocem
Quum pavida è ſomno mulier, nullam opem
prope mortem imminentem videret, tum Tar
quinius fateri amorem; orare, miſcere precibu
minas: verſare in omnes partes muliebrem ani
mum. ubi obſtinatam videbat, & ne mortis qui
dem metu inclinari, addit ad metum dedecu
cum mortua jugulatum ſervum nudum poſitu
rum ait, ut in ſordido adulterio necata dicatu
Quo terrore quum viciſſet obſtinatam pudicitiam
velut victrix libido, profectuſque inde Tarquiniu
ferox expugnato decore muliebri eſſet; Lucreti
mœſt

moeſta tanto malo nuntium Romam eundem ad
patrem, Ardeamque ad virum mittit, ut cum ſin-
gulis fidelibus amicis veniant: ita facto matura-
toque opus eſſe: rem atrocem incidiſſe. Sp. Lucre-
tius cum P. Valerio Voleſi filio, Collatinus cum
L. Junio Bruto venit; cum quo forte Romam re-
diens, ab nuncio uxoris erat conventus. Lucre-
tiam ſedentem mœſtam in cubiculo inveniunt.
Adventu ſuorum lacrimæ obortæ. quærentique
viro, *Satin' ſalvæ?* *minime*, inquit, *quid enim*
ſalvi eſt mulieri amiſſa pudicitia? Veſtigia viri
alieni, Collatine, in lecto ſunt tuo. Ceterum corpus
tantum violatum, animus inſons. mors teſtis
erit. Sed date dextras fidemque, haud impune
adultero fore. Sextus eſt Tarquinius, qui hoſtis
pro hoſpite priore nocte vi armatus mihi ſibique, ſi
vos viri eſtis, peſtiferum hinc abſtulit gaudium.
Dant ordine omnes fidem: conſolantur ægram
animi, avertendo noxam ab coacta in auctorem
delicti. mentem peccare, non corpus: & unde
conſilium abfuerit, culpam abeſſe. *Vos*, inquit,
videritis quid illi debeatur: ego me, etſi peccato ab-
ſolvo, ſupplicio non libero. nec ulla deinde impudica
Lucretiæ exemplo vivet. Cultrum, quem ſub veſte
abditum habebat, eum in corde defigit: prolapſa-
que in vulnus, moribunda cecidit. Conclamant
vir paterque. Brutus illis luctu occupatis cultrum 59
ex vulnere Lucretiæ extractum, manantem cruore
præ ſe tenens, *Per hunc*, inquit, *caſtiſſimum, ante*
regiam injuriam, ſanguinem juro, voſque Dii,
teſtes facio, me L. Tarquinium Superbum, cum
ſcelerata conjuge, & omni liberorum ſtirpe, ferro,
igni, quacunque de hinc vi poſſim, exſequuturum.
nec illos, nec alium quenquem regnare Romæ paſſu-
rum. Cultrum deinde Collatino tradit. Inde Lu-
cretio ac Valerio, ſtupentibus miraculo rei, unde

novum in Bruti pectore ingenium, ut præceptum erat, jurant: totique ab luctu verſi in iram, Brutum jam inde ad expugnandum regnum vocantem ſequuntur ducem. Elatum domo Lucretiæ corpus, in forum deferunt, concientque miraculo, ut fit, rei novæ atque indignitate homines; pro ſe quiſque ſcelus regium ac vim queruntur. Movet tum patris mœſtitia tum Brutus, caſtigator lacrima rum atque inertium querelarum, auctorque quod viros, quod Romanos deceret; arma capienda ad verſus hoſtilia auſos. Ferociſſimus quiſque juve num cum armis voluntarius adeſt. ſequitur & ce tera juventus. Inde pari præſidio relicto Collati ad portas, cuſtodibuſque datis, ne quis eum mo tum regibus nunciaret; ceteri armati duce Bru Romam profecti. Ubi eo ventum eſt, quacunqu incedit armata multitudo, pavorem ac tumultu facit. rurſus ubi anteire primores civitatis viden quicquid ſit, haud temere eſſe rentur. Nec mino rem motum animorum Romæ tam atrox res f cit, quam Collatiæ fecerat. Ergo ex omnibus loc urbis in forum curritur. Quo ſimul ventum e præco ad tribunum Celerum, in quo tum mag ſtratu forte Brutus erat, populum advocavit. I oratio habita, nequaquam ejus pectoris ingeniiq quod ſimulatum ad eam diem fuerat, de vi ac l bidine Sexti Tarquinii, de ſtupro infando Luc tiæ & miſerabili cæde, de orbitate Tricipitini, c morte filiæ cauſa mortis indignior ac miſera lior eſſet. addita ſuperbia ipſius regis, miſeriæq & labores plebis in foſſas cloacaſque exhaurienc demerſæ. Romanos homines victores omniu circa populorum, opifices ac lapicidas pro bel toribus factos. Indigna Servii Tullii regis mem rata cædes, & invecta corpori patris nefando v hiculo filia: invocatique ultores parentum D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

is atrocioribuſque, credo, aliis, quæ præſens
rum indignitas haudquaquam relatu ſcriptori-
s facilia ſubiicit, memoratis, incenſam multi-
dinem perpulit, ut imperium regi abrogaret,
uleſque eſſe juberet L. Tarquinium cum conju-
ac liberis. Ipſe junioribus qui ultro nomina
bant lectis armatiſque, ad concitandum inde
verſus regem exercitum Ardeam in caſtra eſt
ofectus; imperium in urbe Lucretio, præfecto
bis jam ante ab rege inſtituto, relinquit. Inter
nc tumultum Tullia domo profugit: execran-
us quacunque incedebat invocantibuſque pa-
ntum furias viris mulieribuſque. Harum rerum 60
nciis in caſtra perlatis; quum re nova trepidus
x pergeret Romam ad comprimendos motus,
xit viam Brutus (ſenſerat enim adventum) ne
vius fieret; eodemque fere tempore diverſis
neribus Brutus Ardeam, Tarquinius Romam,
nerunt. Tarquinio clauſæ portæ, exiliumque
dictum: liberatorem urbis, læta caſtra accepe-
; exactique inde liberi regis. Duo patrem ſecuti
nt, qui exulatum Cære in Etruſcos ierunt. Sex-
s Tarquinius Gabios, tanquam in ſuum regnum
ofectus, ab ultoribus veterum ſimultatum, quas
i ipſe cædibus rapiniſque conciverat, eſt inter-
tus. L. Tarquinius Superbus regnavit annos
inque & viginti. Regnatum Romæ ab condita
be ad liberatam annos ducentos quadraginta
atuor. Duo conſules inde comitiis centuriatis
præfecto urbis ex commentariis Servii Tullii
ati ſunt; L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius
llatinus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

EPITOME
LIBRI II.

BRVTVS *jurejurando populum aſtrinxit, neminem regnare Romæ paſſurum Tarquiniorum: Collatinum collegam ſuum propter affinitatem Tarquiniorum ſuſpectum, coëgit conſulatu ſe abdicare, & civitate cedere. bona regum diripi juſſit: agrum Marti conſecravit: qui Campus Martius nominatus eſt. adoleſcentes nobiles, in quibus ſuos quoque & ſororis filios, quia conjuraverant de recipiendis regibus, ſecuri percuſſit. ſervo indici, cui Vindicius nomen fuit, libertatem dedit: ex cujus nomine vindicta eſt appellata. Quum adverſus reges, qui contractis Veientium, & Tarquinienſium copiis bellum intulerant, exercitum duxiſſet, in acie cum Arunte filio Superbi commortuus eſt: eumque matronæ annum luxerunt. P. Valerius conſul legem de provocatione ad populum tulit. Capitolium dedicatum eſt. Porſena Rex Cluſinorum, bello pro Tarquiniis ſuſcepto, quum ad Ianiculum veniſſet, ne Tiberim tranſiret, virtute Coclitis Horatii prohibitus eſt; qui, dum alii pontem ſublicium reſcindunt, ſolus Etruſcos ſuſtinuit: & ponte rupto, armatus ſe in flumen miſit: & ad ſuos tranavit. Alterum acceſſit virtutis exemplum à Mucio: qui, quum ad feriendum Porſenam caſtra hoſtium intraſſet, occiſo ſcriba, quem regem eſſe putabat, comprehenſus, impoſitam altaribus manum in quibus ſacrificatum erat, exuri paſſus eſt: dixitque tales trecentos eſſe conjuratos in mortem ipſius regis. quorum admiratione coactus Porſena pacis conditiones ferre, bellum omiſit, acceptis obſidibus. ex quibus virgo una Clœlia deceptis cuſtodibus per Tiberim ad ad ſuos tranavit: & quum reddita eſſet Porſenæ; honorifice*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

honorifice remiſſa, equeſtrique ſtatua donata eſt. Ap. Claudius ex Sabinis Romam transfugit: ob hoc Claudia tribus adjecta eſt. Numerus tribuum ampliatus eſt, ut eſſent viginti una. Adverſus Tarquinium Superbum cum Latinorum exercitu bellum inferentem, A. Poſtumius dictator proſpere pugnavit apud lacum Regillum. Plebs, quum propter nexos ob æs alienum Sacrum in montem seceſſiſſet, conſilio Menenii Agrippæ ſeditione revocata eſt. Idem Agrippa quum deceſſiſſet, propter paupertatem publico impendio elatus eſt. Tribuni plebis quinque creati ſunt. Oppidum Volſcorum Corioli captum eſt virtute & opera C. Marcii, qui ob hoc Coriolanus vocatus eſt. Tib. Atinius, vir de plebe, quum in viſu admonitus eſſet, ut de quibuſdam religionibus ad Senatum perferret, & neglexiſſet, amiſſo filio, debilis factus, poſteaquam delatus ad Senatum lectica, eadem illa invocaverat, uſu pedum recepto, domum reverſus eſt. Quum C. Martius Coriolanus, qui in exilium erat pulſus dux Volſcorum factus, exercitum hoſtium urbi Romæ admoviſſet, & miſſi ad eum primum legati, poſtea ſacerdotes fruſtra deprecati eſſent, ne bellum patriæ inferret: Veturia mater, & Volumnia uxor impetraverunt ab eo, ut recederet. Lex agraria primum lata eſt. Sp. Caſsius conſularis regni crimine damnatus eſt, necatuſque. Oppia virgo Veſtalis ob inceſtum viva defoſſa eſt. Quum vicini hoſtes Veientes, incommodi magis, quam graves eſſent, familia Fabiorum id bellum gerendum depopoſcit. miſitque in id trecentos ſex armatos: qui ad Cremeram ad unum ab hoſtibus cæſi ſunt: uno impubere domi relicto. Appius Claudius conſul quum adverſus Volſcos contumaciâ exercitus male pugnatum eſſet, decimum quemque militum fuſte percuſsit.

Res præterea adverſum Volſcos, & Æquos & Veientes, & ſeditiones inter Patres, plebemque continet.

1 LIBERI jam hinc populi Romani res, pace belloque geſtas, annuos magiſtratus, imperiaque legum potentiora quam hominum peragam. Quæ libertas ut lætior eſſet, proximi regis ſuperbia fecerat. nam priores ita regnarunt, ut haud immeritò omnes deinceps conditores partium cœptæ urbis, quas novas ipſi ſedes ab ſe auctæ multitudini addiderunt, numerentur: neque ambigitur, quin Brutus idem, qui tantum gloriæ Superbo exacto rege meruit, peſſimo publico id facturus fuerit, ſi libertatis immaturæ cupidine priorum regum alicui regnum extorſiſſet. Quid enim futurum fuit, ſi illa paſtorum convenarumque plebs transfuga ex ſuis populis, ſub tutela inviolati templi, aut libertatem, aut certe impunitatem adepta ſoluta regio metu, agitari cœpta eſſet tribunitiis procellis? & in aliena urbe cum patribus ſerere certamina, priuſquam pignora conjugum ac liberorum, caritaſque ipſius ſoli, cui longo tempore aſſueſcitur, animos eorum conſociaſſet? Diſſipatæ res nondum adultæ diſcordia forent: quas fovit tranquilla moderatio imperii, eoque nutriendo perduxit, ut bonam frugem libertatis maturis jam viribus ferre poſſent. Libertatis autem originem inde magis, quia annuum imperium conſulare factum eſt, quam quod diminutum quicquam ſit ex regia poteſtate, numeres. Omnia jura, omnia inſignia primi conſules tenuere. id modo cautum eſt, ne, ambo faſces haberent, duplicatus terror videretur. Brutus prior concedente collega faſces habuit:

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

non acrior vindex libertatis fuerat, quam inde cuſtos fuit. Omnium primum avidum væ libertatis populum, ne poſtmodum flecti cibus aut donis regiis poſſet, jurejurando ade-, neminem Romæ paſſuros regnare. Deinde o plus virium in ſenatū frequentia etiam ordi- faceret, cædibus regis diminutum Patrum nu-rum, primoribus equeſtris gradus lectis, ad centorum ſummam explevit. traditumque in-fertur, ut in ſenatum vocarentur, qui patres, ique conſcripti eſſent. conſcriptos videlicet in vum ſenatum appellabant lectos. Id mirum antum profuit ad concordiam civitatis, jun-ndoſque Patribus plebis animos. Rerum dein-divinarum habita cura. & quia quædam publi- ſacra per ipſos reges factitata erant, necubi re-m deſiderium eſſet, regem ſacrificulum creant. ſacerdotium pontifici ſubjecere, ne additus no-ine honos aliquid libertati, cujus tunc primi at cura, officeret. ac neſcio an nimis undique m minimis quoque rebus muniendo, modum ceſſerint, Conſulis enim alterius, quum nihil iud offenderit, nomen inviſum civitati fuit. *limium Tarquinios regno aſſueſſe. initium à riſco factum. Regnaſſe deinde Servium Tullium. intervallo quidem facto oblitum tanquam alieni gni Superbum Tarquinium, velut hereditatem ntis ſcelere ac vi repetiſſe. Pulſo Superbo, penes ollatinum imperium eſſe. Neſcire Tarquinios pri-atos vivere. non placere nomen. periculoſum li-ertati eſſe.* Hic primo ſenſim tentantium ani-nos ſermo per totam civitatem eſt datus, ſolici-amque ſuſpicione plebem Brutus ad concionem ocat. Ibi omnium primum jusjurandum populi ecitat. *Neminem regnare paſſuros, nec eſſe Romæ nde periculum libertati foret. Id ſumma ope tuen-*

 dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dum eſſe: neque ullam rem quæ eo pertineat, contemnendam. Invitum ſe dicere hominis cauſſa: nec dicturum fuiſſe, ni caritas Reipubl. vinceret. Non credere populum Romanum, ſolidam libertatem recuperatam eſſe. Regium genus, regium nomen, non ſolum in civitate, ſed etiam in imperio eſſe. Id officere, id obſtare libertati. Hunc tu, inquit, *tua voluntate L. Tarquini remove metum. Meminimus, fatemur, ejeciſti reges. Abſolve beneficium tuum. Aufer hinc regium nomen. Res tuas tibi non ſolum reddent cives tui, auctore me: ſed ſi quid deeſt, munifice augebunt. Amicus abi, exonera civitatem vano forſitan metu. Ita perſuaſum eſt animis, cum gente Tarquinia regnum hinc abiturum* Conſuli primo tam novæ rei ac ſubitæ admiratio incluſerat vocem. Dicere deinde incipientem primores civitatis circumſiſtunt, eadem multis precibus orant. Et ceteri quidem movebant minus: poſtquam Sp. Lucretius major ætate ac dignitate, ſocer præterea ipſius, agere varie, rogando alternis ſuadendoque cœpit, ut vinci ſe conſenſu civitatis pateretur, timens conſul, ne poſtmodum privato ſibi eadem illa cum bonorum amiſſione, additaque alia inſuper ignominia, acciderent, abdicavit ſe conſulatu: rebuſque ſuis omnibus Lavinium tranſlatis, civitate ceſſit. Brutus ex Senatusconſulto ad populum tulit, ut omnes Tarquiniæ gentis exules eſſent: collegam ſibi comitiis centuriatis creavit P. Valerium, quo
3 adjutore reges ejecerat. Quum haud cuiquam in dubio eſſet, bellum ab Tarquiniis imminere, id quidem ſpe omnium ſerius fuit. ceterum id quod non timebant, per dolum ac proditionem prope libertas amiſſa eſt. Erant in Romana juventute adoleſcentes aliquot, nec ii tenui loco orti, quorum in regno libido ſolutior fuerat, æquales ſodaleſque

ſque adoleſcentium Tarquiniorum ; aſſueti
re regio vivere. Eam tum æquato jure o-
ium licentiam quærentes, libertatem aliorum
uam vertiſſe ſervitutem inter ſe conquereban-
. *Regem hominem eſſe, à quo impetres, ubi*
, ubi injuria opus ſit : eſſe gratiæ locum, eſſe be-
cio ; & iraſci & ignoſcere poſſe : inter amicum
ue inimicum diſcrimen noſſe. Leges, rem ſur-
, inexorabilem eſſe, ſalubriorem melioremque
pi quam potenti : nihil laxamenti nec veniæ ha-
e, ſi modum exceſſeris. periculoſum eſſe, in tot
anis erroribus ſola innocentia vivere. Ita, jam
ſponte ægris animis, legati ab regibus ſuper-
iunt, ſine mentione reditus, bona tantum re-
entes. eorum verba poſtquam in ſenatu audi-
unt, per aliquot dies ea conſultatio tenuit: ne
n reddita belli cauſſa, reddita belli materia &
umentum eſſent. Interim legati alii alia moli-
aperte bona repetentes, clam recuperandi re-
conſilia ſtruere. &, tanquam ad id quod agi
ebatur, ambientes nobilium adoleſcentium
mos pertentant. à quibus placidè oratio acce-
eſt, his literas ab Tarquiniis reddunt: & de
ipiendis clam nocte in urbem regibus collo-
ntur. Vitelliis Aquiliiſque fratribus primo 4
mmiſſa res eſt. Vitelliorum ſoror conſuli nu-
Bruto erat; jamque ex eo matrimonio ado-
entes erant liberi, Titus Tiberiuſque: eos
oque in ſocietatem conſilii avunculi aſſumunt.
terea & nobiles aliquot adoleſcentes conſcii
mpti, quorum vetuſtate memoria abiit. In-
im quum in ſenatu viciſſet ſententia, quæ cen-
at reddi bona; eamque ipſam cauſam moræ in
e haberent legati, quod ſpacium ad vehicula
nparanda à conſulibus ſumpſiſſent, quibus re-
m aſportarent res; omne id tempus cum conju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ratis conſultando abſumunt: evincuntque inſtando, ut literæ ſibi ad Tarquinios darentur: nam aliter quî credituros eos, non vana ab legatis ſuper rebus tantis afferri? Datæ literæ, ut pignus fidei eſſent, manifeſtum facinus fecerunt. nam quum, pridie quam legati ad Tarquinios proficiſcerentur, & cœnatum fortè apud Vitellios eſſet, conjuratique ibi, remotis arbitris, multa inter ſe, de novo, ut fit, conſilio egiſſent; ſermonem eorum ex ſervis unus excepit, qui jam antea id ſenſerat agi: ſed eam occaſionem, ut literæ legatis darentur, quæ deprehenſæ rem coarguere poſſent, expectabat. poſtquam datas ſenſit, rem ad conſules detulit. Conſules ad deprehendendos legatos conjuratoſque profecti domo, ſine tumultu rem omnem oppreſsêre: literarum in primis habita cura, ne interciderent. proditoribus extemplò in vincula conjectis, de legatis paullulum addubitatum eſt: & quanquam viſi ſunt commiſiſſe, ut hoſtium loco eſſent, jus tamen gentium valuit.

5 De bonis regiis, quæ reddenda antè cenſuerant, res integra refertur ad Patres. illi victi ira vetuêre reddi, vetuêre in publicum redigi. Diripienda plebi ſunt data; ut contacta regia præda ſpem in perpetuum cum his pacis amitteret. Ager Tarquiniorum, qui inter urbem ad Tiberim fuit, conſecratus Marti, Martius deinde campus fuit. Fortè ibi tum ſeges farris dicitur fuiſſe matura meſſi. quem campi fructum quia religioſum erat conſumere, deſectam cum ſtramento ſegetem magna vis hominum ſimul immiſſa corbibus fudêre in Tiberim, tenui fluentem aqua, ut mediis caloribus ſolet. ita in vadis hæſitantis frumenti acervos ſediſſe illitos limo. Inſulam inde paulatim, & aliis, quæ fert temere flumen, eodem invectis, factam. poſtea credo additas moles, manuque

adiutum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

iutum, ut tam eminens area, firma templis
oque ac porticibus ſuſtinendis eſſet: direptis
nis regum, damnati proditores, ſumtumque
plicium. conſpectius eo, quod pœnæ capiendæ
niſterium patri de liberis conſulatus impoſuit:
qui ſpectator erat amovendus, eum ipſum for-
a exactorem ſupplicii dedit. Stabant deligati
palum nobiliſſimi juvenes. ſed à ceteris, velut
ignotis capitibus, conſulis liberi omnium in ſe
erterant oculos, miſerebatque non pœnæ magis
mines quam ſceleris, quo pœnam meriti eſſent,
os eo potiſſimum anno, patriam liberatam, pa-
m liberatorem, conſulatum ortum ex domo
nia, patres, plebem, quicquid Deorum homi-
mque Romanorum eſſet, induxiſſe in animum,
Superbo quondam regi, tum infeſto exuli pro-
rent. Conſules in ſedem proceſſere ſuam, miſ-
ue lictores ad ſumendum ſupplicium, nudatos
rgis cædunt, ſecurique feriunt: quum inter omne
npus pater, vultuſque & os ejus, ſpectaculo
et; eminente animo patrio inter publicæ pœnæ
iniſterium. Secundum pœnam nocentium, ut
utramque partem arcendis ſceleribus exem-
um nobile eſſet, præmium indici, pecunia ex
ario, libertas & civitas data. Ille primum dici-
r vindicta liberatus. quidam vindictæ quoque
omen tractum ab illo putant; Vindicio ipſi no-
en fuiſſe. Poſt illum obſervatum, ut qui ita libe-
ti eſſent, in civitatem accepti viderentur. His, 6
ut acta erant, nunciatis, incenſus Tarquinius
on dolore ſolùm tantæ ad irritum cadentis ſpei,
d etiam odio iraque, poſtquam dolo viam ob-
ptam vidit, bellum apertè moliendum ratus;
rcumire ſupplex Etruriæ urbes; orare maxime
eientes Tarquinienſeſque, *ne ſe ortum ejuſdem*
nguinis, extorrem, egentem, ex tanto modo regno

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

cum liberis adoleſcentibus ante oculos ſuos perire ſinerent. Alios peregrè in regnum Romam accitos: ſe regem augentem bello Rom. imperium, à proximis ſcelerata conjuratione pulſum. Eos inter ſe, quia nemo unus ſatis dignus regno viſus ſit, partes regni rapuiſſe: bona ſua diripienda populo dediſſe, ne quis expers ſceleris eſſet. Patriam ſe regnumque ſuum repetere, & perſequi ingratos cives velle. Ferrent opem, adjuvarent, ſuas quoque veteres injurias ultum irent, toties cæſas legiones, agrum ademptum. Hæc moverunt Veientes, ac pro ſe quiſque, Romano ſaltem duce ignominias demendas, belloque amiſſa repetenda, minaciter fremunt. Tarquinienſes nomen ac cognatio movet. pulchrum videbatur ſuos Romæ regnare. Ita duo duarum civitatum exercitus, ad repetendum regnum, belloque perſequendos Romanos, ſecuti Tarquinium. Poſtquam in agrum Romanum ventum eſt, obviam hoſti conſules eunt. Valerius quadrato agmine peditem ducit: Brutus ad explorandum cum equitatu anteceſſit. Eodem modo primus eques hoſtium agminis fuit. Præerat Aruns Tarquinius filius regis. Rex ipſe cum legionibus ſequebatur. Aruns, ubi ex lictoribus procul conſulem eſſe; deinde jam propius, ac certius facie quoque Brutum cognovit; inflammatus ira, *Ille eſt vir*, inquit, *qui nos extorres expulit patria. Ipſe, en ille noſtris decoratus inſignibus, magnifice incedit. Dii regum ultores adeſte.* Concitat calcaribus equum, atque in ipſum infeſtus conſulem dirigit. Senſit in ſe iri Brutus. Decorum erat tum ipſis capeſſere pugnam ducibus: avide itaque ſe certamini offert. adeoque infeſtis animis concurrerunt, neuter, dum hoſtem vulneraret, ſui protegendi corporis memor, ut contrario ictu per parmam uterque transfixus, duabus hærentes

haſtis

tis moribundi ex equis lapſi ſint. ſimul & ce-
a equeſtris pugna cœpit, neque ita multò poſt
edites ſuperveniunt. Ibi varia victoria, & vel-
æquo Marte pugnatum eſt. dextra utrinque
nua vicere, læva ſuperata. Veientes vinci ab
mano milite aſſueti, fuſi fugatique ſunt. Tar-
nienſis novus hoſtis non ſtetit ſolum, ſed et-
ab ſua parte Romanum pepulit. Ita quum pu- 7
tum eſſet, tantus terror Tarquinium atque E-
ſcos inceſſit, ut omiſſa irrita re, nocte ambo
rcitus, Veiens Tarquinienſiſque ſuas quiſque
rent domos. Adjiciunt miracula huic pugnæ;
ntio proximæ noctis ex ſilva Arſia ingentem
tam vocem: Silvani vocem eam creditam, hæc
ta, Vno plus Etruſcorum cecidiſſe in acie: vin-
e bello Romanum. Ita certe inde abiere Ro-
ni ut victores, Etruſci pro victis. Nam poſt-
am illuxit, nec quiſquam hoſtium in conſpe-
erat, P. Valerius Conſul ſpolia legit: trium-
anſque inde Romam rediit: collegæ funus
anto tum potuit apparatu, fecit. ſed multo ma-
s morti decus publica fuit mœſtitia, eo ante o-
nia inſignis, quia matronæ annum, ut paren-
n eum luxerunt: quod tam acer ultor violatæ
dicitiæ fuiſſet. Conſuli deinde qui ſuperfuerat,
ſunt mutabiles vulgi animi, ex favore, non in-
dia modo, ſed ſuſpicio etiam cum atroci crimi-
orta. Regnum eum affectare, fama ferebat:
ia nec collegam ſubrogaverat in locum Bruti,
ædificabat in ſumma Velia. ibi alto atque mu-
to loco arcem inexpugnabilem fore. Hæc dicta
lgo creditaque quum indignitate angerent con-
lis animum, vocato ad concilium populo, ſum-
iſſis faſcibus in concionem aſcendit. Gratum id
ultitudini ſpectaculum fuit; ſummiſſa ſibi eſſe
perii inſignia: confeſſionemque factam, popu-
li

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

li quam conſulis majeſtatem vimque majorem eſſe. Vbi audire juſſi, conſul laudare fortunam collegæ, *quod liberata patria in ſummo honore pro Republica dimicans, matura gloria, nec dum ſe vertente in invidiam, mortem occubuiſſet. ſe ſuperſtitem gloriæ ſuæ ad crimen atque invidiam ſupereſſe: ex liberatore patriæ ad Aquilios Vitelliosque recidiſſe. Nunquamne ergo*, inquit, *ulla adeo à vobis ſpectata virtus erit, ut ſuſpicione violari nequeat? Ego me illum acerrimum regum hoſtem, ipſum cupiditatis regni crimen ſubiturum timerem? Ego ſi in ipſa arce Capitolioque habitarem, metui me crederem poſſe à civibus meis? tam levi momento mea apud vos fama pendet? Adeone eſt fundata leviter fides, ut ubi ſim, quàm qui ſim, magis referat? Non obſtabunt P. Valerii ædes libertati veſtræ, Quirites: tuta erit vobis Velia. Deferam non in planum modo ædes, ſed colli etiam ſubjiciam: ut vos ſupra ſuſpectum me civem habitetis. In Velia ædificent, quibus melius quam P. Valerio creditur libertas.* Delata confeſtim materia omnis infra Veliam: & ubi nunc Vicepotæ eſt, domus in infimo clivo æ-
6 dificata. Latæ deinde leges non ſolum, quæ regni ſuſpicione conſulem abſolverent, ſed quæ adeo in contrarium verterent, ut popularem etiam facerent. inde cognomen factum Poblicolæ eſt. ante omnes de provocatione adverſus magiſtratus ad populum, ſacrandoque cum bonis capite ejus, qui regni occupandi conſilia iniſſet. Gratæ in vulgus leges fuere, quas quum ſolus pertuliſſet, ut ſua unius in his gratia eſſet; tum deinde comitia, collegæ ſubrogando habuit. Creatus Sp. Lucretius Conſul, qui magno conatu non ſufficientibus jam viribus ad conſularia munera obeunda, intra paucos dies moritur. Suffectus in Lucretii locum M. Horatius Pulvillus. Apud quoſdam veteres au-
ctores

es non invenio Lucretium conſulem: Bruto
m Horatium ſuggerunt. credo, quia nulla ge-
es inſignem fecerit conſulatum, memoria in-
idiſſe. Nondum dedicata erat in Capitolio Io-
ædes. Valerius Horatiuſque Conſules ſortiti
dedicaret. Horatio ſorte evenit. Poplicola ad
entium bellum profectus. Ægrius quam di-
m erat tulêre Valerii neceſſarii, dedicationem
incliti templi Horatio dari. id omnibus mo-
impedire conati, poſtquam alia fruſtra tenta-
ant; poſtem jam tenenti conſuli, fœdum in-
precationem Deûm nuncium incutiunt: mor-
m ejus filium eſſe, funeſtaque familia dedicare
templum non poſſe. Non crediderit factum,
antum animo roboris fuerit; nec traditur cer-
, nec interpretatio eſt facilis. Nihil aliud ad
nuncium à propoſito averſus, quam ut cada-
efferri juberet, tenens poſtem, precationem
agit, & dedicat templum. Hæc poſt exactos
es domi militiæque geſta primo anno. Inde P.
lerius iterum, T. Lucretius, conſules facti. Iam 9
rquinii ad Lartem Porſenam Cluſinum regem
fugerant. ibi miſcendo conſilium preceſque,
nc orabant, ne ſe oriundos ex Etruſcis, ejuſdem
guinis nominiſque, egentes exulare pateretur:
nc monebant etiam, *ne orientem morem pellendi*
es inultum ſineret. ſatis libertatem ipſam habere
lcedinis, niſi quanta vi civitates eam expetant,
nta regna reges defendant. Æquari ſumma infi-
s. nihil excelſum, nihil quod ſupra cætera emi-
at, in civitatibus fore. Adeſſe finem regnis; rei in-
Deos homineſque pulcherrimæ. Porſena tum
gem eſſe Romæ, tum Etruſcæ gentis regem, am-
um Tuſcis ratus, Romam infeſto exercitu ve-
t. Non unquam alias antè tantus terror ſena-
m invaſit. Adeo valida res tum Cluſina erat,
magnum-

magnumque Porſenæ nomen. nec hoſtes modo timebant, ſed ſuoſmet ipſi cives, ne Romana plebs metu perculſa, receptis in urbem regibus, vel cum ſervitute pacem acciperet. Multa igitur blandimenta plebi per id tempus ab ſenatu data. annonæ inprimis habita cura, & ad frumentum comparandum miſſi, alii in Volſcos, alii Cumas. Salis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio venibat, in publicum omni ſumptu, ademptum privatis. Portoriis quoque & tributo plebe liberata, ut divites conferrent, qui oneri ferendo eſſent. pauperes ſatis ſtipendii pendere, ſi liberos educarent. Itaque hæc indulgentia Patrum, aſperis poſtmodum rebus in obſidione ac fame, adeo concordem civitatem tenuit, ut regium nomen non ſummi magis quam infimi horrerent: nec quiſquam unus malis artibus poſtea tam popularis eſſet, quam tum bene imperando univerſus ſenatus fuit.

10 Quum hoſtes adeſſent, pro ſe quiſque in urbem ex agris demigrant: urbem ipſam ſepiunt præſidiis: alia muris, alia Tiberi objecto videbantur tuta. Pons ſublicius iter pene hoſtibus dedit. ni unus vir fuiſſet, Horatius Cocles: id munimen illo die fortuna urbis Romanæ habuit: qui poſitus forte in ſtatione pontis, quum captum repentino impetu Ianiculum, atque inde citatos decurrere hoſtes vidiſſet, trepidamque turbam ſuorum arma ordineſque relinquere, reprehenſans ſingulos, obſiſtens, obteſtanſque Deûm & hominum fidem, teſtabatur: nequicquam deſerto præſidio eos fugere. Si tranſitum pontem à tergo reliquiſſent: jam plus hoſtium in Palatio Capitolioque, quam in Ianiculo fore. Itaque monere, præcipere, ut pontem, ferro, igni, quacunque vi poſſent, interrumpant. Se impetum hoſtium, quantum corpore uno poſſet obſiſti, excepturum. Vadit

inde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

it in primum aditum pontis : inſigniſque inter
ſpecta cedentium pugna terga , obverſis comi-
ad ineundum prœlium armis , ipſo miraculo
aciæ obſtupefecit hoſtes. duos tamen cum eo
or tenuit, Sp. Larcium ac T. Herminium, am-
claros genere factiſque. Cum his primam pe-
li procellam , & quod tumultuoſiſſimum pu-
erat , parumper ſuſtinuit. deinde eos quoque
s exigua parte pontis relicta, revocantibus qui
ndebant , cedere in tutum coëgit. Circumfe-
inde truces minaciter oculos ad proceres E-
orum ; nunc ſingulos provocare, nunc incre-
omnes , Servitia regum ſuperborum , ſuæ li-
atis immemores , alienam oppugnatum veni-
unctati aliquamdiu ſunt , dum alius alium,
prœlium incipiant , circumſpectant. pudor
de commovit aciem , & clamore ſublato un-
e in unum hoſtem tela conjiciunt. Quæ
m in objecto cuncta ſcuto hæſiſſent, neque il-
inus obſtinatus ingenti pontem obtineret
u ; jam impetu conabantur detrudere virum.
m ſimul fragor rupti pontis, ſimul clamor Ro-
orum alacritate perfecti operis ſublatus , pa-
ſubito impetum ſuſtinuit. Tum Cocles , *Ti-*
ne pater, inquit , *te ſancte precor , hæc arma &*
militem propitio flumine accipias. Ita ſic ar-
us in Tiberim deſiluit : multiſque ſuper inci-
ibus telis incolumis ad ſuos tranavit; rem au-
lus famæ habituram ad poſteros, quam fidei.
ta erga tantam virtutem civitas fuit : ſtatua
omitio poſita : agri quantum uno die circum-
it , datum. Privata quoque inter publicos ho-
es ſtudia eminebant. nam in magna inopia
domeſticis copiis unuſquiſque ei aliquid, frau-
s ſe ipſe victu ſuo, contulit. Porſena primo co- 11
u repulſus , conſiliis ab oppugnanda urbe ad
obſiden-

obſidendam verſis, præſidio in Ianiculo locato,
ipſe in plano ripiſque Tiberis caſtra poſuit: navi-
bus undique accitis, & ad cuſtodiam, ne quid Ro-
mam frumenti ſubvehi ſineret; & ut prædatum
milites trans flumen per occaſiones aliis atque
aliis locis trajicerent. brevique adeo infeſtum o-
mnem Romanum agrum reddidit, ut non cetera
ſolum ex agris, ſed pecus quoque omne in urbem
compelleretur, neque quiſquam extra portas pro-
pellere auderet. Hoc tantum licentiæ Etruſcis,
non metu magis quam conſilio conceſſum. nam-
que Valerius conſul, intentus in occaſionem, mul-
tos ſimul & effuſos improviſo adoriundi, in par-
vis rebus negligens ultor, gravem ſe ad majora
vindicem ſervabat. Itaque, ut eliceret prædatores,
edicit ſuis, poſtero die frequentes porta Eſquilina,
quæ averſiſſima ab hoſte erat, expellerent pecus:
ſcituros id hoſtes ratus, quod in obſidione & fa-
me ſervitia infida transfugerent. Et ſciere perfugæ
indicio: multoque plures, ut in ſpem univerſæ
prædæ, flumen trajiciunt. P. Valerius inde T. Her-
minium cum modicis copiis ad ſecundum lapi-
dem Gabina via occultum conſidere jubet: Sp.
Lartium, cum expedita juventute, ad portam Col-
linam ſtare, donec hoſtis prætereat. deinde ſe ob-
jicere ne ſit ad flumen reditus. Conſulum alter T.
Lucretius porta Nævia cum aliquot manipulis
militum egreſſus: ipſe Valerius Cælio monte co-
hortes delectas educit. hique primi apparuere ho-
ſti. Herminius, ubi tumultum ſenſit, concurrit ex
inſidiis: verſiſque in Valerium Etruſcis, terga cæ-
dit. dextra lævaque, hinc à porta Collina, illinc
ab Nævia redditus clamor. ita cæſi in medio præ-
datores, neque ad pugnam viribus pares, & ad
fugam ſeptis omnibus viis. finiſque ille tam effu-
12 ſe vagandi, Etruſcis fuit. Obſidio erat nihilomi-
nus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

s & frumenti cum ſumma caritate inopia; ſe-
poque expugnaturum ſe urbem, ſpem Porſena
bat: quum C. Mucius adoleſcens nobilis, cui
num videbatur, populum Romanum ſer-
tem, quum ſub regibus eſſet, nullo bello, nec
hoſtibus ullis obſeſſum eſſe; liberum eundem
ulum ab iiſdem Etruſcis obſideri, quorum ſæ-
exercitus fuderit: itaque magno audacique ali-
facinore eam indignitatem vindicandam ra-
primo ſua ſponte penetrare in hoſtium caſtra
ituit: dein metuens, ne ſi conſulum injuſſu
naris omnibus iret, fortè deprehenſus à cu-
bus Romanis retraheretur ut transfuga, for-
tum urbis crimen affirmante, ſenatum adiit:
ſire Tiberim, inquit, *Patres, & intrare, ſi poſ-*
aſtra hoſtium volo: non prædo, nec populatio-
invicem ultor. Majus, ſi Dii juvant, in animo
cinus. Approbant patres. abdito intra veſtem
proficiſcitur. Vbi eo venit, in confertiſſi-
turba prope regium tribunal conſtitit. Ibi
n ſtipendium forte militibus daretur, & ſcri-
um rege ſedens pari fere ornatu multa ageret,
milites vulgo adirent; timens ſciſcitari uter
ena eſſet, ne ignorando regem ſemetipſe ape-
quis eſſet, quo temere traxit fortuna facinus,
am pro rege obtruncat. Vadentem inde qua
trepidam turbam cruento mucrone ſibi ipſe
rat viam, quum concurſu ad clamorem facto,
prehenſum regii ſatellites retraxiſſent, ante
nal regis deſtitutus tum quoque, inter tan-
ortunæ minas, metuendus magis quam me-
s: *Romanus ſum*, inquit, *civis: C. Mucium*
nt. hoſtis hoſtem occidere volui. nec ad mor-
minus animi eſt, quam fuit ad cædem. Et fa-
& pati fortia, Romanum eſt. Nec unus in te
os animos geſſi: longus poſt me ordo eſt idem
peten-

petentium decus. Proinde in hoc diſcrimen, ſi juvat, accingere, ut in ſingulas horas capite dimices tuo: ferrum hoſtemque in veſtibulo habeas regiæ. Hoc tibi juventus Romana indicimus bellum. Nullam aciem, nullum prœlium timueris. Vni tibi, & cum ſingulis, res erit. Quum Rex, ſimul ira infenſus, periculoque conterritus, circumdari ignes minitabundus juberet, niſi expromeret propere, quas inſidiarum ſibi minas per ambages jaceret: *En tibi,* inquit, *ut ſentias quam vile corpus ſit iis qui magnam gloriam vident:* dextramque accenſo ad ſacrificium foculo injicit. quam quum velut alienato ab ſenſu torreret animo; prope attonitus miraculo Rex, quum ab ſede ſua proſiluiſſet, amoverique ab altaribus juvenem juſſiſſet: *Tu vero abi,* inquit, *in te magis quam in me hoſtilia auſus. Iuberem macte virtute eſſe, ſi pro mea patria iſta virtu ſtaret. Nunc jure belli liberum te, intactum, inviolatumque hinc dimitto.* Tum Mucius, quaſi remunerans meritum, *Quandoquidem,* inquit, *eſt apu te virtuti honos, ut beneficio tuleris à me, quod mi nis nequiſti; trecenti conjuravimus principes juven tutis Romanæ, ut in te hac via graſſaremur. Me prima ſors fuit. ceteri, ut cuique ceciderit primo quoad te opportunum fortuna dederit, ſuo quiſqu*
13 *tempore aderunt.* Mucium dimiſſum, cui poste Scævolæ à clade dextræ manus cognomen indi tum, legati à Porſenæ Romam ſecuti ſunt. Ade moverat eum & primi periculi caſus, quo nih ſe præter errorem inſidiatoris texiſſet; & ſubeun da dimicatio toties quot conjurati ſupereſſent; u pacis conditiones ultro ferret Romanis. Iactatun in conditionibus nequicquam de Tarquiniis i regnum reſtituendis, magis quia id negare ipſe ne quiverit Tarquiniis, quam quod negatum ire ſib ab Romanis ignoraret. De agro Veientibus reſti

tuendo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

o, impetratum : expreſſaque neceſſitas obſi-
andi Romanis, ſi Ianiculo præſidium deduci
t. His conditionibus compoſita pace, exer-
m ab Ianiculo deduxit Porſena, & agro Ro-
o exceſſit. Patres C. Mucio virtutis cauſa
Tiberim agrum dono dedere, quæ poſtea
Mucia prata appellata. Ergo ita honorata
e, feminæ quoque ad publica decora excita-
œlia virgo, una ex obſidibus, quum caſtra
corum forte haud procul ripa Tiberis loca-
ent, fruſtrata cuſtodes, dux agminis virgi-
inter tela hoſtium Tiberim tranavit : ſoſpi-
omnes Romam ad propinquos reſtituit.
l ubi regi nunciatum eſt, primò incenſus ira,
res Romam miſit ad Clœliam obſidem de-
ndam; alias haud magni facere : deinde in
rationem verſus, *Supra Coclites Mucioſque
id facinus eſſe*, & præ ſe ferre, *quemadmo-
ſi non dedatur obſes, pro rupto ſe fœdus habitu-
ſic deditam, inviolatam ad ſuos remiſſurum.*
que conſtitit fides : & Romani pignus pacis
dere reſtituerunt : & apud regem Etruſcum
uta ſolum, ſed honorata etiam virtus fuit:
tamque virginem parte obſidum ſe donare
: ipſa quos vellet, legeret. Productis omni-
legiſſe impuberes dicitur : quod & virginita-
orum, & conſenſu obſidum ipſorum proba-
rat; eam ætatem potiſſimum liberari ab ho-
quæ maxime opportuna injuriæ eſſet. Pace
tegrata, Romani novam in femina virtutem
genere honoris, ſtatua equeſtri, donavere.
mma Sacra via fuit poſita virgo inſidens
. Huic tam pacatæ profectioni ab urbe regis 14
ci abhorrens mos, traditus ab antiquis, uſ-
d noſtram ætatem inter cetera ſolennia ma-
onis vendendis, bona Porſenæ regis ven-
dendi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dendi. Cujus originem moris, neceſſe eſt aut
ter bellum natam eſſe, neque omiſſam in pace:
mitiore creviſſe principio, quam hic præ ſe fe
titulus, bona hoſtiliter vendendi. Proximum
ro eſt ex iis quæ traduntur: Porſenam diſc
dentem ab Ianiculo, caſtra opulenta, convecto
propinquis ac fertilibus Etruriæ arvis commea
Romanis dono dediſſe; inopi tum urbe ab l
ginqua obſidione. ea deinde, ne populo immi
diriperentur hoſtiliter, veniſſe bona, quæ Porſe
appellata, gratiam muneris magis ſignificante
tulo, quam auctionem fortunæ regiæ, quæ n
poteſtatem quidem populi Romani eſſet. Om
Romano bello Porſena, ne fruſtra in ea loca
ercitus adductus videretur, cum parte copiar
filium Aruntem Ariciam oppugnatum mi
Primo Aricinos res nec opinata perculerat.
cerſita deinde auxilia & à Latinis populis,
Cumis, tantum ſpei fecere, ut acie decernere
derent. Prœlio inito, adeo concitato impet
intulerant Etruſci, ut funderent ipſo incurſu A
cinos. Cumanæ cohortes arte adverſus vim
declinavere paululum; effuſeque prælatos ho
converſis ſignis ab tergo adortæ ſunt. Ita in
dio prope jam victores cæſi Etruſci: pars per
gua, duce amiſſo, quia nullum propius perfugi
erat, Romam inermes & fortuna & ſpecie
plicum delati ſunt. ibi benigne excepti, diviſi
in hoſpitia. Curatis vulneribus alii profecti
mos, nuncii hoſpitalium beneficiorum. Mu
Romæ hoſpitum urbiſque caritas tenuit. his
cus ad habitandum datus, quem deinde *Tuſ*
15 *vicum* appellarunt. P. Lucretius inde & P. V
rius Publicola tertium conſules facti. Eo a
poſtremum legati à Porſena de reducendo in
gnum Tarquinio venerunt. quibus quum reſp

eſſet, miſſurum ad regem ſenatum legatos;
miſſi confeſtim honoratiſſimus quiſque ex Patri-
bus. *Non, quin breviter reddi reſponſum potuerit,*
non recipi reges, ideo potius delectos Patrum ad eum
miſſos, quam legatis ejus Romæ daretur reſponſum:
ſed ut in perpetuum mentio ejus rei finiretur, neu in
tantis mutuis beneficiis invicem animi ſollicitaren-
tur; quum ille peteret, quod contra libertatem po-
puli Romani eſſet: & Romani, niſi in perniciem
ſuam faciles eſſe vellent, negarent, cui nihil negatum
vellent. Non in regno populum Romanum, ſed in li-
bertate eſſe. ita induxiſſe in animum, hoſtibus po-
tius quam regibus portas patefacere. Eam eſſe vo-
luntatem omnium, ut qui libertati erit in illa urbe
finis, idem urbi ſit. Proinde ſi ſalvam eſſe vellet Ro-
mam, ut patiatur liberam eſſe, orare. Rex verecun-
dia victus, *Quando id certum atque obſtinatum eſt,*
inquit, *neque ego obtundam ſæpius eadem nequic-*
quam agendo: nec Tarquinios ſpe auxilii, quod nul-
lum in me eſt, fruſtrabor. Alium hinc, ſeu bello
opus eſt, ſeu quiete, exilio quærant locum, ne quid
meam vobiſcum pacem diſtineat. Dicta facta ami-
ciora adjecit. obſidum quod reliquum erat, red-
didit. agrum Veientem, fœdere ad Ianiculum icto
ademptum, reſtituit. Tarquinius ſpe omni reditus
inciſa, exulatum ad generum Mamilium Octa-
vium Tuſculum abiit. Romanis pax fida ita cum
Porſena fuit. Conſules deinde M. Valerius, P. 16
Poſtumius. Eo anno bene pugnatum cum Sabi-
nis: conſules triumpharunt. Majore inde mole
Sabini bellum parabant. adverſus eos, & ne quid
ſimul ab Tuſculo, (unde etſi non apertum, ſuſpe-
ctum tamen bellum erat,) repentini periculi ori-
retur, P. Valerius quartum, T. Lucretius iterum
conſules facti. Seditio inter belli paciſque aucto-
res orta in Sabinis, aliquantum inde virium tranſ-
tulit

tulit ad Romanos. namque Atta Clauſus, cu
poſtea Appio Claudio fuit Romæ nomen, cum
pacis ipſe auctor à turbatoribus belli premeretur
nec par factioni eſſet, ab Regillo magna clientium
comitatus manu, Romam transfugit. His civita
data, agerque trans Anienem. vetus Claudia tri
bus, additis poſtea novis tribulibus qui ex eo ve
nerant agro, appellata. Appius inter Patres lectu
haud ita multo poſt in principum dignationem
pervenit. Conſules infeſto exercitu in agrum Sa
binum profecti, quum ita vaſtatione, deinde prœ
lio afflixiſſent opes hoſtium, ut diu nihil inde re
bellionis timere poſſent, triumphantes Romam
redierunt. P. Valerius omnium conſenſu princeps
belli paciſque artibus, anno poſt, Agrippa Men
nio, P. Poſtumio Conſulibus, moritur, gloria in
genti, copiis familiaribus adeo exiguis, ut fune
ſumptus deeſſet, de publico eſt elatus. Luxêre ma
tronæ, ut Brutum. Eodem anno duæ coloniæ La
tinæ, Pometia & Cora, ad Auruncos deficiunt.
cum Auruncis bellum initum: fuſoque ingen
exercitu, qui ſe ingredientibus fines conſulibus
rociter obtulerat, omne Auruncum bellum Po
metiam compulſum eſt. Nec magis poſt prœ
lium, quam in prœlio cædibus temperatum e
& cæſi aliquanto plures erant quam capti, & c
ptos paſſim trucidaverunt. nec ab obſidibus q
dem, qui ccc numero erant, iram belli hoſtis a
17 ſtinuit. Et hoc anno Romæ triumphatum. Sec
ti conſules Opiter Virginius, & Sp. Caſſius Pom
tiam primo vi, deinde vineis aliiſque operib
oppugnaverunt. in quos Aurunci magis jam ine
piabili odio, quam ſpe aliqua, aut occaſione co
ti, quum plures igni quam ferro armati excurr
ſent, cæde incendioque cuncta complent: vin
incenſis, multis hoſtium vulneratis & occiſ

con

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſulum quoque alterum (ſed utrum, nomen
tores non adjiciunt) gravi vulnere ex equo de-
um prope interfecerunt. Romam inde malâ
a re reditum. inter multos ſaucios conſul ſpe
rta vitæ relictus. Interjecto deinde haud ma-
ſpatio, quod vulneribus curandis ſupplendo-
exercitui ſatis eſſet: tum ira majore belli, tum
bus etiam auctis Pometiæ arma illata. &
m vineis refectis, aliaque mole belli jam in eo
, ut in muros evaderet miles, deditio eſt fa-
ceterum nihilominus fœde dedita urbe quam
pta foret, Aurunci paſſim principes ſecuri
uſſi, ſub corona venierunt coloni alii; oppi-
dirutum, ager veniit. Conſules magis ob iras
iter ultas, quam ob magnitudinem perfecti
triumpharunt. Inſequens annus Poſtumum 18
inium & T. Lartium, Conſules habuit. Eo
Romæ, quum per ludos ab Sabinorum ju-
ute per laſciviam ſcorta raperentur, concur-
ominum rixa ac prope prœlium fuit: parva-
ex re ad rebellionem ſpectare res videbatur.
a belli Latini metum id quoque acceſſerat,
triginta jam conjuraſſe populos, concitan-
ctavo Mamilio, ſatis conſtabat. In hac tan-
m exſpectatione rerum ſolicita civitate, di-
oris primum creandi mentio orta, ſed nec
anno, nec quibus conſulibus, quia ex factio-
arquinia eſſent (id quoque enim traditur)
m creditum ſit, nec quis primum dictator
tus ſit, ſatis conſtat. apud veterrimos tamen
ores T. Lartium Dictatorem primum, Sp.
um magiſtrum equitum, creatos invenio.
ſulares legere, ita lex jubebat, de dictatore
ndo lata. Eo magis adducor, ut credam Lar-
, qui conſularis erat, potius quam Manium
rium, M. filium, Voleſi nepotem, qui non-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dum conſul fuerat, moderatorem magiſtrum con-
ſulibus appoſitum. qui ſi maxime ex ea familia
legi dictatorem vellent, patrem multo potius M.
Valerium ſpectatæ virtutis & conſularem virum
legiſſent. Creato dictatore primum Romæ, poſt-
quam præferri ſecures viderunt, magnus plebem
metus inceſſit, ut intentiores eſſent ad dicto pa-
rendum. neque enim ut in conſulibus, qui pari
poteſtate eſſent, alterius auxilium, neque provoca-
tio erat: neque ullum uſquam niſi in cura paren-
di auxilium. Sabinis etiam, creatus Romæ dicta-
tor (eo magis quod propter ſe creatum credide-
rant) metum incuſſit. itaque legatos de pace mit-
tunt: quibus orantibus dictatorem ſenatumque,
ut veniam erroris hominibus adoleſcentibus da-
rent; reſponſum, ignoſci adoleſcentibus poſſe, ſe-
nibus non poſſe, qui bella ex bellis ſererent. actum
tamen eſt de pace: impetrataque foret, ſi quod im-
penſæ factum in bellum erat, præſtare Sabini (id
enim poſtulatum erat) in animum induxiſſent.
Bellum indictum. tacitæ induciæ quietum annum
19 tenuere. Conſules Servius Sulpitius, Manius Tul-
lus. nihil dignum memoria actum. T. Æbutius de-
inde & C. Vetuſius. His conſulibus Fidenæ ob-
ſeſſæ, Cruſtumeria capta, Præneſte ab Latinis ad
Romanos deſcivit. nec ultra bellum Latinum,
gliſcens jam per aliquot annos, dilatum. A. Poſtu-
mius dictator. T. Æbutius magiſter equitum ma-
gnis copiis peditum equitumque profecti ad la-
cum Regillum in agro Tuſculano agmini hoſtiu
occurrerunt. & quia Tarquinios eſſe in exerci
Latinorum auditum eſt, ſuſtineri ira non potui
quin extemplo confligerent. Ergo etiam prœliu
aliquanto quam cetera gravius atque atroci
fuit. non enim duces ad regendam modo conſili
rem affuere, ſed ſuiſmetipſis corporibus dimica
t

miſcuere certamina. nec quiſquam procerum
ne hac aut illac ex acie ſine vulnere, præter di-
torem Romanum exceſſit. In Poſtumium, pri-
in acie ſuos hortantem inſtruentemque, Tar-
nius Superbus, quamquam jam ætate & viri-
erat gravior, equum infeſtus admiſit: ictuſque
latere, concurſu ſuorum, receptus in tutum eſt.
ad alterum cornu Æbutius magiſter equitum
Octavum Mamilium impetum dederat: nec
llit veniens Tuſculanum ducem: contra quem
ille concitat equum. tantaque vis infeſtis ve-
ntium haſtis fuit, ut brachium Æbutio traje-
m ſit, Mamilio pectus percuſſum. Hunc qui-
n in ſecundam aciem Latini recepere. Æbu-
quum ſaucio brachio tenere telum non poſ-
pugna exceſſit. Latinus dux nihil deterritus
nere, prœlium ciet: & quia ſuos perculſos vi-
at, arceſſit cohortem exulum Romanorum,
L. Tarquinii filius præerat. ea quò majore
nabat ira ob erepta bona, patriamque adem-
m, pugnam parumper reſtituit. Referentibus 20
pedem ab ea parte Romanis, M. Valerius,
licolæ frater, conſpicatus ferocem juvenem
quinium oſtentantem ſe in prima exulum
, domeſtica etiam gloria accenſus, ut cujus
iliæ decus ejecti reges erant, ejuſdem inter-
i forent; ſubdit calcaria equo, & Tarquinium
ſto ſpiculo petit. Tarquinius retro in agmen
rum infenſo ceſſit hoſti. Valerium temere in-
um in exulum aciem, ex tranſverſo quidam
rtus transfigit: nec quicquam equitis vulnere
o retardato, moribundus Romanus labenti-
ſuper corpus armis, ad terram defluxit. Di-
or Poſthumius, poſtquam cecidiſſe talem vi-
n, exules ferociter citato agmine invehi, ſuos
ulſos cedere, animadvertit; cohorti ſuæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quam de electa manu præſidii cauſa circa ſe habe-
bat, dat ſignum, ut quem ſuorum fugientem vide-
rint, pro hoſte habeant. ita metu ancipiti verſi à
fuga Romani in hoſtem, & reſtituta acies. Co-
hors dictatoris tum primum prœlium iniit. inte-
gris corporibus animiſque, feſſos adorti exules,
cædunt. Ibi alia inter proceres coorta pugna. Im-
perator Latinus, ubi cohortem exulum à dicta-
tore Romano prope circumventam vidit, ex ſub-
ſidiariis manipulos aliquot in primam aciem ſe-
cum rapit. hos agmine venientes T. Herminius
legatus conſpicatus, interque eos inſignem veſte
armiſque Mamilium noſcitans, tanto vi majore,
quam paulo ante magiſter equitum cum hoſtium
duce prœlium iniit, ut & uno ictu transfixum per
latus occiderit Mamilium, & ipſe inter ſpolian-
dum corpus hoſtis veruto percuſſus, quum victor
in caſtra eſſet relatus, inter primam curationem
exſpiraverit. Tum ad equites dictator advolat, ob-
teſtans, ut feſſo jam pedite, deſcendant ex equis, &
pugnam capeſſant. Dicto paruere: deſiliunt ex
equis, provolant in primum, & pro anteſignanis
parmas objiciunt. Recipit extemplo animum pe-
deſtris acies, poſtquam juventutis proceres æqua-
to genere pugnæ ſecum partem periculi ſuſtinen-
tes vidit. Tum demum impulſi Latini, perculſa-
que inclinavit acies. Equitibus admoti equi, ut
perſequi hoſtem poſſent. ſecuta & pedeſtris acies.
Ibi nihil nec divinæ nec humanæ opis Dictator
prætermittens, ædem Caſtori voviſſe fertur: ac
pronunciaſſe militi præmia, qui primus, qui ſecun-
dus, caſtra hoſtium intraſſet. tantuſque ardor fuit,
ut eodem impetu, quo fuderant hoſtem, Romani
caſtra caperent. Hoc modo ad lacum Regillum
pugnatum eſt. Dictator & magiſter equitum,
21 triumphantes in urbem rediêre. Triennio deinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ɔc certa pax nec bellum fuit. Conſules Q. Clœ-
ʒis & T. Lartius. Inde A. Sempronius & M. Mi-
ıtius. his conſulibus ædes Saturno dedicata: Sa-
rnalia inſtitutus feſtus dies. A. deinde Poſtu-
ius & T. Virginius conſules facti. Hoc demum
ıno ad Regillum lacum pugnatum, apud quoſ-
ım invenio: A. Poſtumium, quia collega dubiæ
lei fuerit, ſe conſulatu abdicaſſe. dictatorem in-
factum. Tanti errores implicant temporum, ali-
r apud alios ordinatis magiſtratibus, ut nec qui
nſules ſecundum quoſdam, nec quid quoque
ıno actum ſit, in tanta vetuſtate, non rerum
odo, ſed etiam auctorum, digerere poſſis. Ap.
laudius deinde & P. Servilius conſules facti. In-
gnis hic annus eſt nuncio Tarquinii mortis.
ortuus eſt Cumis, quo ſe poſt fractas opes Lati-
ɔrum ad Ariſtodemum tyrannum contulerat.
ɔ nuncio erecti Patres, erecta plebs. ſed Patribus
imis luxurioſa ea fuit lætitia: plebi, cui ad eam
em ſumma ope inſervitum erat, injuriæ à pri-
ıoribus fieri cœpere. Eodem anno Signia colo-
a, quam rex Tarquinius deduxerat, ſuppleto nu-
ero colonorum, iterum deducta eſt. Romæ tri-
ıs una & viginti factæ. Ædes Mercurii dedicata
t idibus Maiis. Cum Volſcorum gente, Latino 22
ello neque pax, neque bellum fuerat, nam & Vol-
i comparaverant auxilia, quæ mitterent Latinis,
maturatum ab dictatore Romano eſſet: & ma-
ravit Romanus, ne prælio uno cum Latino Vol-
oque contenderet. Hac ira conſules in Vol-
um agrum legiones duxere. Volſcos conſilii pœ-
ım non metuentes, nec opinata res perculit. Ar-
orum immemores, obſides dant trecentos prin-
pum à Cora atque Pometia liberos. ita ſine cer-
mine inde abductæ legiones. Nec ita multo poſt
olſcis levatis metu, ſuum rediit ingenium: rurſus

occultum parant bellum; Hernicis in ſocietatem
armorum aſſumptis. Legatos quoque ad ſollici-
tandum Latium paſſim dimittunt. Sed recens ad
Regillum lacum accepta clades, Latinos ira odio-
que ejus, quicumque arma ſuaderet, ne ab legatis
quidem violandis abſtinuit. Comprehenſos Vol-
ſcos Romam duxere. Ibi traditi conſulibus. indi-
catumque eſt, Volſcos Hernicoſque parare bellum
Romanis. Relata re ad Senatum, adeo fuit gratum
patribus, ut & captivorum ſex millia Latinis re-
mitterent: & de fœdere, quod prope in perpe-
tuum negatum fuerat, rem ad novos magiſtratus
rejicerent. Enimvero tum Latini gaudere facto,
pacis auctores in ingenti gloria eſſe. Coronam au-
ream Iovi donum in Capitolium mittunt. cum
legatis donoque, qui captivorum remiſſi ad ſuos
fuerant, magna circumfuſa multitudo venit. Per-
gunt domos eorum apud quem quiſque ſervie-
rant: gratias agunt, liberaliter habiti cultique in
calamitate ſua. inde hoſpitia jungunt. Nunquam
alias antè publicè privatimque Latinum nomen
23 Romano imperio conjunctius fuit. Sed & bellum
Volſcum imminebat, & civitas ſecum ipſa diſcors
inteſtino inter Patres plebemque flagrabat odio;
maxime propter nexos ob æs alienum. Fremebat,
ſe foris pro libertate & imperio dimicantes, domi
à civibus captos & oppreſſos eſſe: tutioremque in
bello quam in pace, inter hoſtes quam inter cives
libertatem plebis eſſe. invidiamque eam ſua ſpon-
te gliſcentem, inſignis unius calamitas accendit.
Magno natu quidam cum omnium malorum
ſuorum inſignibus ſe in forum projecit. obſita
erat ſqualore veſtis, fœdior corporis habitus, pal-
lore ac macie perempti. Ad hoc promiſſa barba
& capilli efferaverant ſpeciem oris. Noſcitabatur
tamen in tanta deformitate, & ordines duxiſſe
ajebant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bant, aliaque militiæ decora vulgo, miſeran-
eum, jactabant. ipſe teſtes honeſtarum aliquot
is pugnarum, cicatrices adverſo pectore oſten-
at. Sciſcitantibus unde ille habitus, unde de-
mitas, quum circumfuſa turba eſſet prope in
ncionis modum; *Sabino bello*, ait, *ſe militan-
m, quia propter populationes agri non fructu modo
uerit, ſed villa incenſa fuerit, direpta omnia, pe-
a abacta, tributum iniquo ſuo tempore impera-
m, æs alienum feciſſe: id cumulatum uſuris, pri-
ſe agro paterno avitoque exuiſſe, deinde fortunis
is: poſtremo velut tabem perveniſſe ad corpus.
ctum ſe ab creditore, non in ſervitium, ſed in er-
ſtulum & carnificinam eſſe.* Inde oſtentare ter-
m fœdum recentibus veſtigiis verberum. Ad
c viſa auditaque, clamor ingens oritur. Non
n foro ſe tumultus continet, ſed paſſim totam
bem pervadit. Nexu vincti, ſolutique ſe undique
publicum proripiunt, implorant Quiritium fi-
m. Nullo loco deeſt ſeditionis voluntarius co-
es. multis paſſim agminibus per omnes vias
m clamore in forum curritur. Magno cum pe-
culo ſuo, qui forte Patrum in foro erant, in eam
rbam inciderunt. nec temperatum manibus fo-
t: ni propere conſules, P. Servilius, & Ap. Clau-
us, ad comprimendam ſeditionem interveniſ-
nt. At in eos multitudo verſa, oſtentare vincula
a, deformitatemque aliam. Hæc ſe meritos di-
re, exprobrantes ſuam quiſque alius alibi mili-
m. Poſtulare multo minaciter magis quam ſup-
iciter, ut ſenatum vocarent: curiamque ipſi fu-
ri arbitri moderatoreſque publici conſilii, cir-
mſiſtunt. Pauci admodum Patrum, quos caſus
tulerat, contracti ad conſules: ceteros metus
n curia modo, ſed etiam foro arcebat. nec agi
icquam per infrequentiam poterat ſenatus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Tum vero eludi atque extrahi ſe multitudo puta-
re: & Patrum qui abeſſent, non caſu, non metu,
ſed impediendæ rei cauſſa abeſſe, & conſules ipſos
tergiverſari: nec dubie ludibrio eſſe miſerias ſuas.
Iam prope erat, ut ne conſulum quidem majeſtas
coërceret iras hominum. quum, incerti, moran-
do an veniendo plus periculi contraherent, tan-
dem in ſenatum veniunt: frequentique tandem
curia, non modo inter patres, ſed ne inter conſu-
les quidem ipſos, ſatis conveniebat. Appius ve-
hementis ingenii vir, imperio conſulari rem agen-
dam, cenſebat: uno aut altero arrepto, quieturos
alios. Servilius lenibus remediis aptior, concita-
tos animos flecti, quam frangi putabat quum tu-
tius, tum facilius eſſe. Inter hæc major alius ter-
24 ror. Latini equites cum tumultuoſo advolant
nuncio: Volſcos infeſto exercitu ad urbem op-
pugnandam venire. quæ audita (adeo duas ex una
civitate diſcordia fecerat) longe aliter Patres ac
plebem affecere. Exultare gaudio plebes; ultores
ſuperbiæ Patrum adeſſe dicere Deos. alius alium
confirmare, ne nomina darent: cum omnibus po-
tius, quam ſolos perituros, patres militarent, pa-
tres arma caperent, ut penes eoſdem pericula bel-
li, penes quos præmia eſſent. At vero curia mœſta
ac trepida ancipiti metu, & ab cive, & ab hoſte,
Servilium conſulem, cui ingenium magis popu-
lare erat, orare, ut tantis circumventam terrori-
bus expediret Rempublicam. Tum conſul, miſſo
ſenatu, in concionem prodit. ibi curæ eſſe patri-
bus oſtendit, ut conſulatur plebi. ceterum delibe-
rationi de maxima quidem illa, ſed tamen parti
civitatis, metum pro univerſa Republ. interve-
niſſe. nec poſſe, quum hoſtes prope ad portas eſ-
ſent, bello prævertiſſe quicquam: nec, ſi ſit laxa-
menti aliquid, aut plebi honeſtum eſſe, niſi men-

ced

le prius accepta, arma pro patria non cepiſſe:
que patribus ſatis decorum, per metum potius,
am poſtmodum voluntate, afflictis civium
orum fortunis conſuluiſſe. Concioni deinde
cto addidit fidem, quo edixit, *Ne quis civem*
manum vinctum aut clauſum teneret, quo minus
nominis edendi apud conſules poteſtas fieret. Ne
is militis, donec in caſtris eſſet, bona poſſideret,
r venderet: liberos nepoteſve ejus moraretur. Hoc
opoſito edicto, & qui aderant nexi, profiteri
templo nomina; & undique ex tota urbe pro-
ientium ſe ex privato, quum retinendi jus cre-
ori non eſſet, concurſus in forum, ut ſacramen-
dicerent, fieri. Magna ea manus fuit: neque
orum magis in Volſco bello virtus atque opera
ituit. Conſul copias contra hoſtem educit. par-
dirimente intervallo caſtra ponit. Proxima 25
de nocte Volſci diſcordia Romana freti, ſi qua
cturna tranſitio proditiove fieri poſſit, tentant
ſtra. Senſere vigiles: excitatus exercitus: ſigno
to concurſum eſt ad arma. Ita fruſtra id ince-
um Volſcis fuit. reliquum noctis utrimque
ieti datum. Poſtero die prima luce Volſci, foſſis
pletis, vallum invadunt. Iamque ab omni parte
unimenta vellebantur, quum conſul quamquam
ncti undique, & nexi ante omnes, ut ſignum da-
:, clamabant, experiendi animos militum cauſ-
parumper moratus, poſtquam ſatis apparebat
gens ardor, dato tandem ad erumpendum ſi-
o, militem avidum certaminis emittit. Primo
tim incurſu pulſi hoſtes: fugientibus, quoad
ſequi pedes potuit, terga cæſa: eques uſque ad
ſtra pavidos egit. mox, ipſa caſtra legionibus
rcundatis, quum Volſcos inde etiam pavor ex-
liſſet, capta direptaque. Poſtero die ad Sueſſam
ometiam, quo confugerant hoſtes, legionibus

 ductis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ductis, intra paucos dies oppidum capitur: captum prædæ datum. inde paulum recreatus egens miles. Conſul cum maxima gloria ſua victorem exercitum Romam reducit. decedentem Romam Ecetranorum Volſcorum legati, rebus ſuis timentes, poſt Pometiam captam, adeunt. His ex
26 Senatuſconſulto data pax, ager ademptus. Confeſtim & Sabini Romanos territavere: tumultus enim fuit verius quam bellum. Nocte in urbe nunciatum eſt, exercitum Sabinum prædabundum ad Anienem amnem perveniſſe. ibi paſſim diripi atque incendi villas. Miſſus extemplo eo cum omnibus copiis equitum A. Poſtumius, qui dictator bello Latino fuerat. ſecutus conſul Servilius cum delecta peditum manu. Pleroſque palantes eques circumvenit. nec advenienti peditum agmini reſtitit Sabina legio. Feſſi tum itinere tum populatione nocturna, magna pars, in villis repleti cibo vinoque, vix fugæ quod ſatis eſſet virium, habuere. Nocte una audito perfectoque bello Sabino, poſtero die in magna jam ſpe undique partæ pacis, legati Aurunci ſenatum adeunt; ni decedatur Volſco agro, bellum indicentes. Cum legatis ſimul exercitus Auruncorum domo profectus erat. cujus fama haud procul jam ab Aricia viſi, tanto tumultu concivit Romanos, ut nec conſuli ordine patres, nec pacatum reſponſum arma inferentibus, arma ipſi capientes dare poſſent. Ariciam infeſto agmine itur: nec procul inde cum Auruncis ſigna collata: prælioque uno de-
27 bellatum eſt. Fuſis Auruncis, victor tot intra paucos dies bellis, Romanus, promiſſa conſulis, fidemque ſenatus exſpectabat: quum Appius & inſita ſuperbia animo, & ut collegæ vanam faceret fidem, quam aſperrime poterat, jus de creditis pecuniis dicere. deinceps & qui ante nexi fuerant, credi-

editoribus tradebantur, & nectebantur alii.
uod ubi cui militi inciderat, collegam appella-
t, concurſus ad Servilium fiebat: illius promiſ-
jactabant, illi exprobrabant ſua quiſque belli
erita, cicatriceſque acceptas. Poſtulabant, ut re-
ret ad ſenatum, aut ut auxilio eſſet conſul civi-
s ſuis, imperator militibus. Movebant conſi-
n hæc, ſed tergiverſari res cogebat. adeo in alte-
m cauſam non collega ſolum præceps erat, ſed
nnis factio nobilium. ita medium ſe gerendo,
c plebis vitavit odium, nec apud Patres gratiam
it. Patres mollem conſulem & ambitioſum ra-
plebs, fallacem. brevique apparuit, æquaſſe eum
ppii odium. Certamen conſulibus inciderat,
er dedicaret Mercurii ædem. Senatus à ſe rem
populum rejecit: utri eorum dedicatio juſſu
puli data eſſet, eum præeſſe annonæ, mercato-
m collegium inſtituere, ſolennia pro pontifice
ſit ſuſcipere. Populus dedicationem ædis dat
. Lætorio primipili centurioni: quod facile ap-
reret, non tam ad honorem ejus, cui curatio
ior faſtigio ſuo data eſſet, factum, quam ad con-
lum ignominiam. Sævire inde utique conſu-
m alter, Patreſque. ſed plebi creverant animi, &
nge alia quam primo inſtituerant via graſſa-
ntur. Deſperato enim conſulum ſenatuſque au-
lio, quum in jus duci debitorem vidiſſent, un-
que convolabant. neque decretum exaudiri
nſulis præ ſtrepitu & clamore poterat: neque,
um decreſſet, quiſquam obtemperabat. Vi age-
tur, metuſque omnis & periculum libertatis,
um in conſpectu conſulis ſinguli à pluribus
olarentur, in creditores à debitoribus verterat.
per hæc timor inceſſit Sabini belli: delectuque
creto, nemo nomen dedit, furente Appio, & in-
ſtante ambitionem collegæ: qui populari ſilen-
tio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tio rempublicam proderet, & ad id, quod de credita pecunia jus non dixiſſet, adjiceret, ut ne delectum quidem ex ſenatuſconſulto haberet. *non eſſe tamen deſertam omnino rempublicam, neque projectum conſulare imperium. Se unum & ſua & patrum majeſtatis vindicem fore.* Quum circumſtaret quotidiana multitudo licentia accenſa, arripi unum inſignem ducem ſeditionum juſſit. Ille, quum à lictoribus jam traheretur, provocavit: nec ceſſiſſet provocationi conſul, quia non dubium erat populi judicium; niſi ægre victa pertinacia foret; conſilio magis & auctoritate principum, quàm populi clamore. adeo ſupererant animi ad ſuſtinendam invidiam. Creſcere inde malum indies, non clamoribus modo apertis, ſed, quod multo pernicioſius erat, ſeceſſione occultiſque colloquiis. Tandem inviſi plebi conſules magiſtratu abeunt. Servilius neutris, Appius Patribus
28 mire gratus. A. Virginius inde, & T. Vetuſius conſulatum ineunt. Tum vero plebs, incerta quales habitura conſules eſſet, cœtus nocturnos, pars in Eſquilinis, pars in Aventino facere, ne in foro ſubitis trepidaret conſiliis, & omnia temere ac fortuito ageret. Eam rem conſules rati, ut erat, pernicioſam, ad Patres deferunt: ſed delatam conſulere ordine non licuit. adeo tumultuoſe excepta eſt clamoribus undique, & indignatione Patrum, ſi quod imperio conſulari exſequendum eſſet, invidiam ejus conſules ad ſenatum rejicerent. *Profecto ſi eſſent in republica magiſtratus, nullum futurum fuiſſe Romæ niſi publicum concilium. Nunc in mille curias, concioneſque (quum alia in Eſquiliis, alia in Aventino fiant concilia) diſperſam & diſſipatam eſſe rempublicam. Vnum Hercule virum (id enim plus eſſe quam conſulem) qualis Appius Claudius fuerit, momento temporis diſcuſſurum illos*

ris cœtus fuiſſe. Correpti conſules, quum quid ...o ſe facere vellent (nihil enim ſegnius mol-...ſve, quam Patribus placeat, acturos) percun-...arent; decernunt, ut delectum quam acerrimum ...beant. ocio laſcivire plebem. Dimiſſo ſenatu, ...nſules in tribunal eſcendunt. citant nominatim ...iores. Quum ad nomen nemo reſponderet, ...cumfuſa multitudo in concionis modum, ne-...re, *Vltra decipi plebem poſſe. Nunquam unum ...litem habituros, ni præſtaretur fides publica. li-...tatem unicuique prius reddendam eſſe, quam ...ma danda; ut pro patria civibuſque, non pro do-...nis pugnent.* Conſules quid mandatum eſſet à ...natu, videbant: ſed eorum, qui intra parietes ...riæ ferociter loquerentur, neminem adeſſe in-...liæ ſuæ participem, & apparebat atrox cum ...be certamen. Prius itaque quam ultima expe-...entur, ſenatum iterum conſulere placuit. tum ...ro ad ſellas conſulum propere convolavêre mi-...mus quiſque natu Patrum, abdicare conſulatu ...bentes, & deponere imperium, ad quod tuen-...um animus deeſſet. Vtraque re ſatis experta; tum 29
...mum conſules: *Ne prædictum negetis, Patres ...nſcripti, adeſt ingens ſeditio. Poſtulamus, ut ii ...ui maxime ignaviam increpant, adſint nobis ha-...ntibus delectum. Acerrimi cujuſque arbitrio, ...uando ita placet, rem agemus.* Redeunt in tribu-...al, citari nominatim unum ex iis qui in conſpe-...u erant, dedita opera jubent. Quum ſtaret taci-...s, & circa eum aliquot hominum, ne forte vio-...retur, conſtitiſſet globus, lictorem ad eum con-...les mittunt. quo repulſo, tum vero, indignum ...cinus eſſe, clamitantes, qui Patrum conſulibus ...derant, devolant de tribunali, ut lictori auxilio ...ſſent. Sed ab lictore nihil aliud quam prehende-...re prohibito, quum converſus in Patres impetus

eſſet,

eſſet, conſulum intercurſu rixa ſedata eſt: in qua tamen ſine lapide, ſine telo plus clamoris atque irarum quam injuriæ fuerat. Senatus tumultuoſè vocatus, tumultuoſius conſulitur, quæſtionem poſtulantibus iis qui pulſati fuerant, decernente ferociſſimo quoque, non ſententiis magis, quam clamore & ſtrepitu. Tandem quum iræ reſediſſent, exprobrantibus conſulibus, nihilo plus ſanitatis in curia, quam in foro eſſe, ordine conſuli cœpit. Tres fuêre ſententiæ. P. Virginius rem non vulgabat: *de iis tantum, qui fidem ſecuti P. Servilii conſulis, Volſco, Aurunco Sabinoque militaſſent bello, agendum cenſebat.* T. Largius, *Non id tempus eſſe, ut merita tantummodo exſolverentur. totam plebem ære alieno demerſam eſſe: nec ſiſti poſſe, ni omnibus conſulatur. quin ſi alia aliorum ſit conditio, accendi magis diſcordiam, quam ſedari.* Ap. Claudius, & natura immitis, & efferatus, hinc plebis odio, illinc Patrum laudibus, *Non miſeriis*, ait, *ſed licentia tantum concitum turbarum: & laſcivire magis plebem, quam ſævire. Id adeo malum ex provocatione natum. quippe minas eſſe conſulum, non imperium; ubi ad eos, qui una peccaverint, provocare liceat. Agedum*, inquit, *dictatorem, à quo provocatio non eſt, creemus. Iam hic, quo nunc omnia ardent, conticeſcet furor. Pulſet tum mihi lictorem, qui ſciet jus de tergo vitaque ſua penes unum illum eſſe, cujus majeſtatem violavit.* Multis, ut erat, horrida & atrox videbatur Appii ſententia: rurſus Virginii Largiique exemplo haud ſalubres: utique Largii putabant ſententiam, quæ totam fidem tolleret. medium maximè, & moderatum utroque conſilium Virginii habebatur. Sed factione reſpectuque rerum privatarum, quæ ſemper offecere officientque publicis conſiliis, Appius vicit: ac prope fuit, ut dictator ille idem crearetur. quæ res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ne alienaſſet plebem periculoſiſſimo tempore,
m Volſci Æquique & Sabini forte una omnes
rmis eſſent. Sed curæ fuit conſulibus & ſenio-
s Patrum , ut imperium ſuo vehemens , man-
o permitteretur ingenio. Manium Valerium
atorem Voleſi filium creant. Plebs etſi adver-
ſe creatum dictatorem videbat ; tamen quum
rovocationem fratris lege haberet, nihil ex ea fa-
a triſte nec ſuperbum timebat. Edictum dein-
di dictatore propoſitum confirmavit animos,
ilii ferè conſulis edicto conveniens. ſed &
nini & poteſtati melius rati credi , omiſſo cer-
ne nomina dedère. Quantus numquam antè
citus, legiones decem effectæ. ternæ inde datæ
ſulibus : quatuor dictator uſus. Nec poterat
bellum differri. Æqui Latinum agrum inva-
nt. oratores Latinorum à Senatu petebant , ut
mitterent ſubſidium , aut ſeipſos tuendorum
um cauſſa capere arma ſinerent. Tutius viſum
defendi inermes Latinos, quam pati retractare
a. Vetuſius conſul miſſus eſt. is finis popula-
ibus fuit. Ceſſère Æqui campis : locoque ma-
quam armis freti , ſummis ſe jugis montium
bantur. Alter conſul in Volſcos profectus, ne
pſe tereret tempus , vaſtandis maximè agris
tem ad conferenda propius caſtra , dimican-
nque acie , excivit. Medio inter caſtra campo
ſuum quiſque vallum infeſtis ſignis conſti-
. multitudine aliquantum Volſci ſuperabant.
que effuſi, & contemptim pugnam iniere. Con-
Romanus nec promovit aciem, nec clamorem
li paſſus , defixis pilis ſtare ſuos juſſit : ubi ad
num veniſſet hoſtis, tum coortos tota vi gladiis
gerere. Volſci curſu & clamore feſſi, quum ſe
t ſtupentibus metu intuliſſent Romanis, poſt-
m impreſſionem ſenſere ex adverſo factam, &

ante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ante oculos micare gladios, haud ſecus quam ſi inſidias incidiſſent, turbati vertunt terga: & ne ad fugam quidem ſatis virium fuit, quia curſu in prœlium ierant. Romani contra, quia principio pugnæ quieti ſteterant, vigentes corporibus facile adepti feſſos; & caſtra impetu ceperunt, & caſtris exutum hoſtem Velitras perſecuti, uno agmine victores cum victis in urbem irrupere. pluſque ibi ſanguinis promiſcua omnium generum cæde, quam in ipſa dimicatione factum. paucis data
31 venia, qui inermes in deditionem venerunt. Dum hæc in Volſcis geruntur, dictator Sabinos, ubi longe plurimum belli fuerat, fundit fugatque, exuitque caſtris. Equitatu immiſſo mediam turbaverat hoſtium aciem, qua, dum ſe cornua latius pandunt, parum apte introrſum ordinibu aciem firmaverant. turbatos pedes invaſit. eodem impetu caſtra capta, debellatumque eſt. Poſt pugnam ad Regillum lacum non alia illis annis pugna clarior fuit. dictator triumphans urbem in vehitur. Super ſolitos honores locus in circo ipſi poſteriſque ad ſpectaculum datus. ſella in eo loco curulis poſita. Volſcis devictis Veliternus age ademptus: Velitras coloni ab urbe miſſi & colonia deducta. Cum Æquis poſt aliquanto pugnatum eſt; invito quidem conſule, quia loco iniqu ſubeundum erat ad hoſtes: ſed milites extrahi rem criminantes, ut dictator, priuſquam ipſi rediren in urbem, magiſtratu abiret: irritaque, ſicut ant conſulis, promiſſa ejus caderent, perpulere, u forte temere in adverſos montes agmen erigere Id male commiſſum, ignavia hoſtium in bonum vertit: qui, priuſquam ad conjectum teli venire tur, obſtupefacti audacia Romanorum, relicti caſtris, quæ munitiſſimis tenuerant locis, in adverſas valles deſiluere. ubi ſatis prædæ & victori

incruent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

menta fuit. Ita trifariam re bello bene geſta, omeſticarum rerum eventu, nec Patribus nec cura deceſſerat. tanta quum gratia tum arte araverant fœneratores, quæ non modo ple-, ſed ipſum etiam dictatorem fruſtrarentur. nque Valerius, poſt Vetuſii conſulis reditum, ium actionum in Senatu primam habuit pro ore populo, retulitque quid de nexis fieri pla-. quæ cum rejecta relatio eſſet, *Non placeo,* it, *concordiæ auctor. optabitis Medius fidius diem, ut mei ſimiles Romana plebs patronos at. Quod ad me attinet, neque fruſtrabor ultra meos, neque ipſe fruſtra dictator ero. Diſcor-inteſtinæ, bellum externum, fecere, ut hoc ma-atu egeret Reſpublica. Pax foris parta eſt, do-mpeditur. privatus potius quam dictator ſedi-interero.* ita curia egreſſus, dictatura ſe abdi-t. Apparuit cauſſa plebi, ſuam vicem indi-ntem magiſtratu abiſſe. itaque, velut perſoluta, quoniam per eum non ſtetiſſet quin præſta-r, decedentem domum cum favore ac laudi-proſecuti ſunt. Timor inde Patres inceſſit, ne 32
miſſus exercitus foret, rurſus cœtus occulti juratioueſque fierent. itaque quamquam per atorem delectus habitus eſſet, tamen, quia in ſulum verba juraſſent, ſacramento teneri mi-m rati, per cauſſam renovati ab Æquis belli, ci ex urbe legiones juſſere. quo facto maturata editio. Et primo agitatum dicitur de conſu-cæde, ut ſolverentur ſacramento: doctos nde nullam ſcelere religionem exolvi, Sicinio odam auctore injuſſu conſulum in Sacrum ntem ſeceſſiſſe, trans Anienem amnem, tria urbe millia paſſuum. ea frequentior fama eſt, m, cujus Piſo auctor eſt, in Aventinum ſe-ionem factam eſſe. Ibi, ſine ullo duce, vallo

foſſaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

foſſaque communitis caſtris, quieti, rem nullam
niſi neceſſariam ad victum ſumendo, per aliquot
dies neque laceſſiti, neque laceſſentes ſeſe tenuere.
Pavor ingens in urbe, metuque mutuo ſuſpenſa
erant omnia. Timere relicta ab ſuis plebes violen-
tiam Patrum, timere patres reſidem in urbe ple-
bem, incerti, manere eam an abire mallent, quam-
diu autem tranquillam, quæ ſeceſſerit, multitudi-
nem fore? quid futurum deinde, ſi quod externum
interim bellum exiſtat? nullam profecto, niſi in
concordia civium, ſpem reliquam ducere. eam
per æqua, per iniqua, reconciliandam civitati eſſe
Placuit igitur oratorem ad plebem mitti Mene
nium Agrippam, facundum virum, & quod ind
oriundus erat, plebi carum. Is intromiſſus in ca
ſtra, priſco illo dicendi & horrido modo, nih
aliud, quam hoc narraſſe fertur: *Tempore, quo i*
homine, non ut nunc, omnia in unum conſenti
bant, ſed ſingulis membris ſuum cuique conſilium
ſuus ſermo fuerat, indignatas reliquas partes, ſu
cura, ſuo labore ac miniſterio ventri omnia quæri
ventrem in medio quietum, nihil aliud, quam da
tis voluptatibus frui. Conſpiraſſe inde, ne manus a
os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dent
conficerent. hac ira dum ventrem fame domare ve
lent, ipſa unà membra, totumque corpus, ad extr
mam tabem veniſſe. Inde apparuiſſe, ventris quoq
haud ſegne miniſterium eſſe: nec magis ali qua
alere eum; reddentem in omnes corporis partes hun
quo vivimus vigemuſque, diviſum pariter in ven
maturum confecto cibo, ſanguinem. Comparand
hinc quam inteſtina corporis ſeditio ſimilis eſ
iræ plebis in Patres, flexiſſe mentes hominu
33 Agi deinde de concordia cœptum, conceſſumq
in conditiones, ut plebi ſui magiſtratus eſſent
croſancti, quibus auxilii latio adverſus conſu

eſſ

neve cui Patrum capere eum magiſtratum li-
Ita tribuni plebeii creati duo, C. Licinius,
Albinus. hi tres collegas ſibi creaverunt. in
cinium fuiſſe ſeditionis auctorem. de duo-
ui fuerint, minus convenit. Sunt qui duos
m in ſacro monte creatos tribunos eſſe di-
ibique ſacratam legem latam. Per ſeceſſio-
plebis Sp. Caſſius, & Poſtumus Cominius
latum inierunt: his conſulibus cum Latinis
is ictum fœdus. ad id feriendum conſul alter
æ manſit, alter ad Volſcum bellum miſſus,
tes Volſcos fundit fugatque: compulſos in
um Longulam perſecutus, mœnibus poti-
nde Poluſcam, item Volſcorum, cepit: tum
a vi adortus eſt Coriolos. Erat tum in caſtris
primores juvenum C. Marcius, adoleſcens,
nſilio & manu promptus, cui cognomen
a Coriolano fuit. Quum ſubito exercitum
anum Coriolos obſidentem, atque in oppi-
s, quos intus clauſos habebat, intentum, ſine
metu extrinſecus imminentis belli, Volſcæ
nes profectæ ab Antio invaſiſſent, eodemque
ore ex oppido erupiſſent hoſtes; fortè in ſta-
Marcius fuit. Is cum delecta militum manu,
modo impetum erumpentium retudit, ſed
atentem portam ferox irrupit: cædeque in
ima urbis facta, ignem temerè arreptum, im-
entibus muro ædificiis injecit. Clamor inde
danorum miſtus muliebri puerilique ploratu
rrorem, ut ſolet, primo ortu, & Romanis
animum, & turbavit Volſcos: utpote capta
, cui ad ferendam opem venerant. Ita fuſi
ci Antiates, Corioli oppidum captum. tan-
que ſua laude obſtitit famæ conſulis Marcius,
niſi fœdus cum Latinis, columna ænea inſcul-
n monumento eſſet, ab Sp. Caſſio uno, quia
collega

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

collega abſuerat, ictum; Poſtumum Cominiu
bellum geſſiſſe cum Volſcis, memoria ceſſiſſe
Eodem anno Agrippa Menenius moritur; v
omni vita pariter Patribus ac plebi carus: po
ſucceſſionem carior plebi factus. Huic interpre
arbitroque concordiæ civium, legato Patrum
plebem, reductori plebis Romanæ in urbem, ſun
ptus funeri defuit. extulit eum plebs ſextantib
34 collatis in capita. Conſules deinde T. Geganiu
P. Minucius facti. Eo anno, quum & foris quie
omnia à bello eſſent, & domi ſanata diſcordi
aliud multo gravius malum civitatem invaſit. c
ritas primum annonæ, ex incultis per ſucceſſi
nem plebis agris: fames deinde, qualis clauſis f
let. ventumque ad interitum ſervitiorum utiq
& plebis eſſet, ni conſules providiſſent, dimiſ
paſſim ad frumentum coëmendum, non in Etr
riam modo dextris ab Hoſtia littoribus, lævoq
per Volſcos mari uſque ad Cumas, ſed quæſitu
in Sicilia quoque. adeo finitimorum odia lo
ginquis coëgerant indigere auxiliis. Frumentu
Cumis quum coëmptum eſſet, naves, pro bo
Tarquiniorum, ab Ariſtodemo tyranno, qui h
res erat, retentæ ſunt. in Volſcis Pomptinoque
emi quidem potuit: periculum quoque ab imp
hominum ipſis frumentatoribus fuit. Ex Tu
frumentum Tiberi venit: eo ſuſtentata eſt ple
Incommodo bello in tam arctis commeatil
vexati forent, ni Volſcos jam moventes ar
peſtilentia ingens invaſiſſet. ea clade conter
hoſtium animis, ut etiam ubi ea remiſiſſet, ter
re aliquo tenerentur, & Velitris auxere numer
colonorum Romani, & Norbæ in montes
vam coloniam, quæ arx in Pomptino eſſet, mi
runt. M. Minucio deinde, & A. Sempronio c
ſulibus, magna vis frumenti ex Sicilia advec
ag

umque in Senatu, quanti plebi daretur. venisſe tempus premendæ plebis putabant, randique jura, quæ extorta ſeceſſione ac vi us eſſent: in primis Marcius Coriolanus, tribunitiæ poteſtatis. *Si annonam*, inquit, *m volunt, jus priſtinum reddant Patribus. o plebeios magiſtratus, cur Sicinium poten- llentemque video, ſub jugum miſſus, tam- a latronibus redemptus. Egone has indigni- iutius patiar, quam neceſſe eſt? Tarquinium qui non tulerim, Sicinium feram? Secedat avocet plebem, patet via in Sacrum montem, ue colles. Rapiant frumenta ex agris noſtris, dmodum tertio anno rapuere. Fruantur, ur annona, quam furore ſuo fecere. Audeo , hoc malo domitos ipſos potius cultores agro- re, quam ut armati per ſeceſſionem coli pro- nt.* Haud tam facile dictu eſt, faciendum ne , quam potuiſſe arbitror fieri, ut conditio- laxandi annonam, & tribunitiam poteſta- & omnia invitis jura impoſita Patres deme- ibi. Et Senatui nimis atrox viſa ſententia eſt, 35
plebem prope armavit. *Fame jam ſe ſicut peti, cibo victuque fraudari: peregrinum ntum, quæ ſola alimenta ex inſperato fortuna it, ab ore rapi, niſi C. Marcio vincti dedantur ni, niſi de tergo plebis Romanæ ſatis fiat. Eum rnificem novum exortum, qui aut mori, aut e jubeat.* In exeuntem è curia impetus factus ni peropportune Tribuni diem dixiſſent. Ibi ſuppreſſa. ſe judicem quiſque, ſe dominum necisque inimici factum videbat. Contem- primo Marcius audiebat minas tribunitias: ii, non pœnæ jus datum illi poteſtati: ple- e, non patrum tribunos eſſe. ſed adeo coorta infenſa plebs, ut unius pœna defungendum

eſſet

eſſet patribus. Reſtiterunt tamen adverſa invi
uſique ſunt, qua ſuis quiſque, qua totius ord
viribus. Ac primo tentata res eſt, ſi diſpo
clientibus abſterrendo ſingulos à coitioni
conciliiſque, deſiicere rem poſſent. Vniverſi d
de proceſſere (quicquid erat Patrum, reos dice
precibus plebem expoſcentes: unum ſibi civ
unum Senatorem, ſi innocentem abſolvere
lent, pro nocente donarent. Ipſe quum die d
non adeſſet, perſeveratum in ira eſt. Damn
abſens in Volſcos exulatum abiit. minitans pat
hoſtileſque jam tum ſpiritus gerens. Venien
Volſci benigne excepere. benignius indies c
bant: quo major ira in ſuos eminebat, crebra
nunc querelæ, nunc minæ percipiebantur.
ſpitio utebatur Attii Tulli. Longe is tum prin
Volſci nominis erat, Romaniſque ſemper i
ſtus. ita quum alterum vetus odium, alterum
recens ſtimularet, conſilia conferunt de Ron
bello. Haud facile credebant, plebem ſuam
pelli poſſe, ut toties infeliciter tentata arm
perent. Multis ſæpe bellis, peſtilentia poſtr
amiſſa juventute, fractos ſpiritus eſſe, arte a
dum in exoleto jam vetuſtate odio, ut recent
36 qua ira exacerbarentur animi. Ludi forte e
ſtauratione magni Romæ parabantur. inſtau
di hæc cauſſa fuerat. Ludis manè ſervum qui
paterfamiliæ, nondum commiſſo ſpectaculo
furca cæſum medio egerat circo. cœpti ind
di, velut ea res nihil ad religionem pertinu
Haud ita multo poſt, Tib. Atinio, de plebe h
ni, ſomnium fuit. Viſus Iupiter dicere, Sibi
præſultatorem diſplicuiſſe: niſi magnifice in
rarentur hi ludi, periculum urbi fore. iret, ea
ſulibus nunciaret. Quanquam haud ſane libe
religione animus; verecundia tamen maje
magn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſtratuum timorem vicit, ne in ore hominum
udibrio abiret. Magno illi ea cunctatio ſtetit.
n namque intra paucos dies amiſit. cujus re-
næ cladis, ne cauſa dubia eſſet, ægro animi
in illa in ſomnis obverſata ſpecies, viſa eſt
are, Satin' magnam ſpreti numinis haberet
edem? majorem inſtare, ni eat propere ac
iet conſulibus. Iam præſentior res erat: cun-
em tamen, ac protelantem, ingens vis mor-
orta eſt, debilitate ſubita. Tum enimvero
um ira admonuit. feſſus igitur malis præte-
inſtantibuſque, conſilio propinquorum ad-
o, quum viſa atque audita, & obverſatum
ſomno Iovem minas iraſque cœleſtes re-
ntatas caſibus ſuis expoſuiſſet; conſenſu in-
aud dubio omnium qui aderant, in forum
nſules lectica defertur. inde in curiam juſſu
ulum delatus, eadem illa quum Patribus in-
omnium admiratione enarraſſet; ecce aliud
culum: qui captus omnibus membris dela-
n curiam eſſet, eum functum officio pedibus
domum rediiſſe, traditum memoriæ eſt. Ludi
n ampliſſimi ut fierent, ſenatus decernit. Ad 37
udos, auctore Attio Tullo, vis magna Vol-
um venit. Priuſquam committerentur ludi,
us, ut domi compoſitum cum Marcio fue-
ad conſules venit. dicit eſſe, quæ ſecreto age-
Republica velit. Arbitris remotis, *Invitus,*
it, *quod ſequius ſit, de meis civibus loquor.*
tamen admiſſum quicquam ab iis, criminatum
ſed cautum, ne admittant. Nimio plus quam
noſtrorum ingenia ſunt mobilia. Multis id
ibus ſenſimus. Quippe qui non noſtro merito,
veſtra patientia incolumes ſimus. Magna hic
Volſcorum multitudo eſt. ludi ſunt. ſpectaculo
ita civitas erit. Memini quid per eandem occa-
ſionem

ſionem ab Sabinorum juventute in hac urbe con
miſſum ſit. horret animus, ne quid inconſultè
temere fiat. Hæc, noſtra veſtraque cauſſa, pri
dicenda vobis, conſules, ratus ſum. Quod ad m
attinet, extemplo hinc domum abire in animo eſt
ne cujus facti dictive contagione præſens violer. H
locutus, abiit. Conſules quum ad Patres rem d
biam ſub auctore certo detuliſſent, auctor mag
ut fit, quam res ad præcavendum vel ex ſuperv
cuo movit. factoque ſenatuſconſulto, ut urbe
excederent Volſci, præcones dimittuntur, q
omnes eos proficiſci ante noctem juberent. Ing
pavor primo diſcurrentes ad ſuas res tollendas
hoſpitia perculit. Proficiſcentibus deinde in
gnatio oborta: Se, ut conſceleratos contami
toſque, ab ludis, feſtis diebus, cœtu quodamm
38 do hominum Deorumque, abactos eſſe. Qu
prope continuato agmine irent, prægreſſus Tul
ad caput Ferentinum, ut quiſque veniret, prin
res eorum excipiens, quærendo, indignandoq
& eos ipſos ſedulo audientes ſecunda iræ ver
& per eos multitudinem aliam in ſubjectum
campum deduxit. Ibi in concionis modum o
tionem exorſus, *Veteres populi Romani injuri*
cladeſque gentis Volſcorum, ut omnia, inquit, *o*
viſcamini alia, hodiernam hanc contumeliam,
tandem animo fertis, qui per noſtram ignomini
ludos commiſêre? An non ſenſiſtis triumphat
hodie de vobis eſſe? Vos omnibus civibus, pere
nis, tot finitimis populis, ſpectaculo abeuntes fui
Veſtras conjuges, veſtros liberos traductos per
hominum? Quid eos, qui audivere vocem præco
quid, qui vos vidêre abeuntes? quid eos, qui h
ignominioſo agmini fuere obvii, exiſtimaſſe pu
tis? niſi aliquod profecto nefas eſſe, quo, ſi inte
mus ſpectaculo, violaturi ſimus ludos, piaculum
merit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rituri. ideo nos ab ſede piorum, cœtu, concilioque
i. Quid, deinde, illud non ſuccurrit, vivere nos,
d maturavimus proficiſci? Si hæc profectio, &
fuga eſt: & hanc urbem vos non hoſtium du-
, ubi ſi unum diem morati eſſetis, moriendum
ibus fuit? Bellum vobis indictum eſt: magno
m malo, qui indixere, ſi viri eſtis. Ita & ſua
nte irarum pleni, & incitati, domos inde di-
ſi ſunt, inſtigandoque ſuos quiſque populos
cêre, ut omne Volſcum nomen deficeret. Im- 39
tores ad id bellum de omnium populorum
entia lecti Attius Tullus, & C. Marcius exul
nanus, in quo aliquanto plus ſpei repoſitum.
am ſpem nequaquam fefellit: ut facile appare-
ducibus validiorem, quam exercitu rem Ro-
nam eſſe. Circeios profectus, primum colo-
, inde Romanos expulit: liberamque eam ur-
Volſcis tradidit. Inde in Latinam viam tranſ-
is tramitibus tranſgreſſus, Satricum, Longu-
, Poluſcam, Coriolos, novella hæc Roma-
oppida ademit. Inde Lavinium recepit: tunc
nceps Corbionem, Vitelliam, Trebiam, Labi-
, Pedum cepit. Poſtremum, ad urbem à Pedo
it: & ad foſſas Cluilias quinque ab urbe millia
uum caſtris poſitis, populatur inde agrum Ro-
num: cuſtodibus inter populatores miſſis, qui
itiorum agros intactos ſervarent. ſive inſenſus
i magis, ſive ut diſcordia inde inter Patres ple-
que oriretur. Quæ profecto orta eſſet, adeò
ni jam ferocem per ſe plebem criminando in
nores civitatis inſtigabant. ſed externus timor
imum concordiæ vinculum, quamvis ſuſpe-
, inſenſoſque inter ſe jungebat animos. Id mo-
non conveniebat; quod ſenatus conſuleſque,
quam alibi ſpem, quam in armis ponebant:
es omnia quam bellum malebat. Sp. Nautius

jām, & Sex. Furius conſules erant. Eos recenſen-
tes legiones, præſidia per muros, aliaque in qui-
bus ſtationes vigiliaſque eſſe placuerat, loca diſtri-
buentes, multitudo ingens pacem poſcentium pri-
mum ſeditioſo clamore conterruit. deinde vocare
ſenatum, referre de legatis ad C. Marcium mitten-
dis coëgit. Acceperunt relationem Patres; poſt-
quam apparuit labare plebis animos. miſſique de
pace ad Marcium oratores, atrox reſponſum re-
tulerunt: *Si Volſcis ager redderetur, poſſe agi de*
pace: ſi præda belli per ocium frui velint, memorem
ſe & civium injuriæ, & hoſpitum beneficii, adniſu-
rum, ut appareat, exilio ſibi irritatos non fracto
animos eſſe. Iterum deinde iidem miſſi, non reci
piuntur in caſtra. Sacerdotes quoque ſuis inſigni
bus velatos iſſe ſupplices ad caſtra hoſtium, tradi
tum eſt, nihilo magis quam legatos flexiſſe ani
40 mum. Tum matronæ ad Veturiam matrem Corio
lani, Volumniamque uxorem frequentes coëun
id publicum conſilium; an muliebris timor fue
rit, parum invenio. Pervicere certe, ut & Veturi
magno natu mulier, & Volumnia, duos parvo
ex Marcio ferens filios ſecum, in caſtra hoſtiu
irent: & quam armis viri defendere urbem no
poſſent, mulieres precibus lacrimiſque defende
rent. Vbi ad caſtra ventum eſt, nunciatumque Co
riolano, adeſſe ingens mulierum agmen; primo
ut qui nec publica majeſtate in legatis, nec in ſa
cerdotibus, tanta offuſa oculis animoque religi
ne, motus eſſet; multo obſtinatior adverſus lacr
mas muliebres erat. Dein familiarium quida
qui inſignem mœſtitia inter cæteras cognover
Veturiam, inter nurum nepoteſque ſtantem; *N*
me fruſtrantur, inquit, *oculi, mater tibi conjun*
que & liberi adſunt. Coriolanus prope ut amen
conſternatus, ab ſede ſua quum ferret matri obvi
con

mplexum; mulier in iram ex precibus verſa,
ue, *ſine, priuſquam complexum accipio, ſciam,*
uit, *ad hoſtem, an ad filium venerim: captiva*
terve in caſtris tuis ſim. In hoc me longa vita,
infelix ſenecta traxit, ut exulem te, deinde ho-
i viderem? Potuiſti populari hanc terram, quæ
enuit atque aluit? Non tibi, quamvis infeſto
mo & minaci perveneras, ingredienti fines, ira
idit? non quum in conſpectu Roma fuit, ſuccur-
, intra illa mœnia domus ac penates mei ſunt,
ter, conjunx liberique? Ergo ego niſi peperiſſem,
na non oppugnaretur. niſi filium haberem, libe-
n libera patria mortua eſſem. Sed ego nihil jam
i, nec tibi turpius quam mihi miſerius poſſum:
ut ſim miſerrima, diu futura ſum. De his vi-
: quos ſi pergis, aut immatura mors, aut lon-
rvitus manet. Vxor deinde ac liberi amplexi.
uſque ab omni turba mulierum ortus, & com-
ratio ſui patriæque, fregêre tandem virum.
nplexus inde ſuos, dimittit: ipſe retro ab urbe
ra movit. Abductis deinde legionibus ex agro
mano, invidia rei oppreſſum periſſe tradunt;
alio leto. apud Fabium longe antiquiſſimum
orem, uſque ad ſenectutem vixiſſe eundem
nio. Refert certe hanc ſæpe eum exacta æta-
urpaſſe vocem, Multo miſerius ſeni exilium
Non inviderunt laudes ſuas mulieribus viri
nani. adeò ſine obtrectatione gloriæ alienæ
batur. Monumento quoque quod eſſet, tem-
n Fortunæ muliebri ædificatum dedicatum-
eſt. Redière deinde Volſci adjunctis Æquis
rum Romanum. ſed Æqui Accium Tullium
d ultra tulere ducem. Hinc ex certamine,
ſci Æquine imperatorem conjuncto exercitui
nt, ſeditio, deinde atrox prælium ortum. Ibi
na populi Romani duos hoſtium exercitus,

 haud

haud minus pernicioſo quam pertinaci certamine confecit. Conſules T. Sicinius, & C. Aquilius. Sicinio Volſci, Aquilio Hernici (nam ii quoque in armis erant) provincia evenit. Eo anno Hernici devicti: cum Volſcis æquo Marte diſceſſum
41 eſt. Sp. Caſſius, deinde & Proculus Virginius conſules facti. cum Hernicis fœdus ictum, agri partes duæ ademptæ. inde dimidium Latinis, dimidium plebi diviſurus conſul Caſſius erat. Adjiciebat huic muneri agri aliquantum, quem publicum poſſideri à privatis criminabatur. Id multos quidem Patrum, ipſos poſſeſſores, periculo rerum ſuarum terrebat. ſed & publica Patribus ſolicitudo ine rat; largitione conſulem periculoſas libertati ope ſtruere. Tum primum lex agraria promulgata eſt nunquam deinde uſque ad hanc memoriam ſin maximis motibus rerum agitata. Conſul alter lar gitioni reſiſtebat, auctoribus Patribus, nec omn plebe adverſante. quæ primò cœperat faſtidire munus vulgatum à civibus iſſe in ſocios: ſæp deinde & Virginium conſulem in concionibus velut vaticinantem, audiebat, *Peſtilens colleg munus eſſe. Agros illos ſervitutem iis qui acceperin laturos. regno viam fieri. Quid ita enim aſſun ſocios, & nomen Latinum? Quid attinuiſſe, He nicis paulo ante hoſtibus capti agri tertiam parte reddi, niſi ut hæ gentes pro Coriolano duce Caſſiu habeant?* Popularis jam eſſe diſſuaſor, & inte ceſſor legis agrariæ cœperat: uterque deinde co ſul certatim plebi indulgere. Virginius dicer paſſurum ſe aſſignari agros, dum ne cui, niſi ci Romano, aſſignentur: Caſſius, quia in agraria la gitione ambitioſus in ſocios, eoque civibus vili erat; ut alio munere ſibi reconciliaret civium an mos, jubere pro Siculo frumento pecuniam acc ptam retribui populo. Id verò haud ſecus, qua

præſe

præſentem mercedem regni aſpernata plebes, adeo, propter ſuſpicionem inſitam regni, velut abundarent omnia, munera ejus in animis hominum reſpuebantur. Quem, ubi primum magiſtratu abiit, damnatum necatumque conſtat. Sunt qui patrem auctorem ejus ſupplicii ferant. Eum cognita domi cauſſa verberaſſe ac necaſſe, peculiumque filii Cereri conſecraviſſe. ſignum inde factum eſſe, & inſcriptum, EX CASSIA FAMILIA DATVM. Invenio apud quoſdam, idque propius fidem eſt, à quæſtoribus Cæſone Fabio, & L. Valerio, diem dictam perduellionis: damnatumque populi judicio: dirutas publicè ædes. ea eſt area ante Telluris ædem. Cæterum ſive illud domeſticum, ſive publicum fuit judicium, damnatur Ser. Cornelio, Q. Fabio conſulibus. Haud diu- 42
turna ira populi in Caſſium fuit. Dulcedo agrariæ legis ipſa per ſe dempto auctore ſubibat animos. accenſaque ea cupiditas eſt, malignitate Patrum, qui, devictis eo anno Volſcis Æquiſque, militem præda fraudavêre. quicquid captum ex hoſtibus eſt, vendidit Fabius conſul, ac redegit in publicum. Inviſum erat Fabium nomen plebi, propter noviſſimum conſulem: tenuêre tamen Patres, ut cum L. Æmilio Cæſo Fabius conſul crearetur. Eo infeſtior facta plebes, ſeditione domeſtica bellum externum excivit: bello deinde civiles diſcordiæ intermiſſæ. uno animo Patres ac plebs rebellantes Volſcos & Æquos, duce Æmilio, proſpera pugna vicêre. Plus tamen hoſtium fuga quam prœlium abſumpſit: adeo pertinaciter fuſos inſecuti ſunt equites. Caſtoris ædes eodem anno Idibus Quintilibus dedicata eſt. vota erat Latino bello, Poſtumio dictatore. filius ejus duumvir ad id ipſum creatus dedicavit. Solicitati & eo anno ſunt dulcedine agrariæ legis animi plebis. Tribuni plebis po-

pularem poteſtatem lege populari celebrabant.
Patres ſatis ſuperque gratuiti furoris in multitudi-
ne credentes eſſe, largitiones temeritatiſque invi-
tamenta horrebant. acerrimi Patribus duces ad
reſiſtendum conſules fuere. Ea igitur pars Reipu-
blicæ vicit. nec in præſens modo, ſed in venientem
etiam annum M. Fabium Cæſonis fratrem, & ma-
gis inviſum alterum plebi accuſatione Sp. Caſſii,
L. Valerium conſulem dedit. Certatum eo quoque
anno cum tribunis eſt. vana lex, vanique legis au-
ctores, jactando irritum munus, facti. Fabium
inde nomen ingens poſt tres continuos conſula-
latus, unoque velut tenore omnes expertos tribu-
nitiis certaminibus, habitum. itaque ut bene loca-
tus manſit in ea familia aliquandiu honos. Bellum
inde Veiens initum: & Volſci rebellarunt. ſed ad
bella externa propè ſupererant vires: abutebantur
iis inter ſemetipſos certando. Acceſsêre ad ægras
jam omnium mentes prodigia cœleſtia, propè
quotidianas in urbe agriſque oſtentantia minas.
motique ira numinis, cauſſam nullam aliam vates
canebant, publicè privatimque nunc extis, nunc
per aves conſulti, quam haud ritè ſacra fieri. qui
terrores tamen eò evaſere, ut Oppia virgo Veſta-
43 lis damnata inceſti pœnas dederit. Q. Fabius inde,
& C. Iulius conſules facti. Eo anno non ſegnior
diſcordia domi, & bellum foris atrocius fuit. Ab
Æquis arma ſumpta. Veientes agrum quoque Ro-
manorum populantes inierunt. quorum bellorum
creſcente cura, Cæſo Fabius, & Sp. Furius conſu-
les fiunt. Ortonam Latinam urbem Æqui oppu-
gnabant. Veientes pleni jam populationum Ro-
mam ipſam ſe oppugnaturos minitabantur. Qui
terrores, quum compeſcere deberent, auxêre in-
ſuper animos plebis: redibatque non ſua ſponte
plebi mos detractandi militiam. ſed Sp. Licinius

tribunus

ibunus plebis, veniſſe tempus ratus, per ultimam
eceſſitatem legis agrariæ Patribus injungendæ,
ſceperat rem militarem impediendam. Cæte-
im tota invidia tribunitiæ poteſtatis verſa in au-
torem eſt, nec in eum conſules acrius, quam
ſius ejus collegæ coorti ſunt. auxilioque eorum
electum conſules habent. Ad duo ſimul bella
xercitus ſcribitur. ducendus Fabio in Æquos, in
eientes Furio datur. Et in Veientibus quidem
ihil dignum memoria geſtum eſt. Fabio aliquan-
o plus negotii cum civibus, quam cum hoſtibus
uit. unus ille vir ipſe conſul rempublicam ſuſti-
uit, quam exercitus odio conſulis, quantum
n ſe fuit, prodebat. Nam quum conſul præter
æteras imperatorias artes, quas parando gerendo-
ue bello edidit plurimas, ita inſtruxiſſet aciem,
t ſolo equitatu emiſſo exercitum hoſtium fun-
eret, inſequi fuſos pedes noluit. nec illos, &
non adhortatio inviſi ducis, ſuum ſaltem flagi-
ium, & publicum in præſentia dedecus, poſtmo-
o periculum, ſi animus hoſti rediſſet, cogere po-
uit gradum accelerare; aut, ſi aliud nihil, inſtare
ſtructos. Injuſſu ſigna referunt, mœſtique (cre-
ſcres victos,) execrantes nunc imperatorem, nunc
avatam ab equite operam, redeunt in caſtra. Nec
uic tam peſtilenti exemplo remedia ulla ab im-
eratore quæſita ſunt. adeo excellentibus ingeniis
citius defuerit ars, qua civem regant, quam qua
oſtem ſuperent. Conſul Romam rediit, non tam
elli gloria aucta, quam irritato exacerbatoque in
e militum odio. Obtinuere tamen Patres, ut in
abia gente conſulatus maneret. M. Fabium con-
ulem creant: Fabio collega Cn. Manlius datur.
Et hic annus tribunum auctorem legis agrariæ 44
abuit. Tib. Pontificius fuit. is eandem viam,
elut proceſſiſſet Sp. Licinio, ingreſſus, delectum

pauliſper impediit. Perturbatis iterum Patribu
Appius Claudius *Victam tribunitiam poteſtate*
dicere *priore anno; in præſentia re ipſa, exemplo i*
perpetuum. quando inventum ſit, ſuis ipſam vir
bus diſſolvi. Neque enim unquam defuturum, q
& ex collega victoriam ſibi & gratiam melio
partis bono publico velit quæſitam. Et plures, ſi pl
ribus opus ſit, tribunos, ad auxilium conſulum p
ratos fore: & unum vel adverſus omnes ſatis eſſ
Darent modo & conſules & primores Patrum op
ram, ut ſi minus omnes, aliquos tamen ex tribun
Reipublicæ ac ſenatui conciliarent. Præceptis App
moniti Patres, & univerſi comiter ac benigne tr
bunos appellare: & conſulares, ut cuique eoru
privatim aliquid juris adverſus ſingulos erat, pa
tim gratia, partim auctoritate obtinuere, ut trib
nitiæ poteſtatis vires ſalubres vellent Reipubli
eſſe. quatuorque tribunorum adverſus unum m
ratorem publici commodi auxilio delectum co
ſules habent. Inde ad Veiens bellum profecti, qu
undique ex Etruria auxilia convenerant, non ta
Veientium gratia concitata: quam quod in ſpe
ventum erat, diſcordia inteſtina diſſolvi rem R
manam poſſe. Principeſque in omnium Etrur
populorum conciliis fremebant, *Æternas op*
eſſe Romanas, niſi inter ſemetipſos ſeditionib
ſæviant. id unum venenum, eam labem civitatib
opulentis repertam, ut magna imperia mortal
eſſent. Diu ſuſtentatum id malum, partim Patru
conſiliis, partim patientia plebis, jam ad extren
veniſſe. Duas civitates ex una factas: ſuos cuiq
parti magiſtratus, ſuas leges eſſe. Primùm in de
ctibus ſævire ſolitos, eoſdem in bello tamen paru
ducibus. qualicunque urbis ſtatu, manente diſcip
na militari, ſiſti potuiſſe: jam non parendi mag
ſtratibus morem, in caſtra quoque Romanum m

lit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tem ſequi. Proximo bello in ipſa acie, in ipſo cer-
imine, conſenſu exercitus traditam ultro victoriam
ictis Æquis: ſigna deſerta, imperatorem in acie
lictum, injuſſu in caſtra reditum. Profecto, ſi
ſtetur, ſuo milite vinci Romam poſſe. Nihil aliud
us eſſe, quam indici oſtendique bellum. cætera ſua
onte fata & Deos geſturos. Hæ ſpes Etruſcos ar-
naverant; multis invicem caſibus victos victo-
ſque. Conſules quoque Romani, nihil præte- 45
a aliud quam ſuas vires, ſua arma horrebant:
nemoria peſſimi proximo bello exempli terre-
antur, ne rem committerent eo, ubi duæ ſimul
cies timendæ eſſent. Itaque caſtris ſe tenebant,
im ancipiti periculo averſi. diem tempuſque for-
tan ipſum leniturum iras, ſanitatemque animis
llaturum. Veiens hoſtis Etruſcique eo magis præ-
ropere agere. laceſſere ad pugnam: primo obequi-
ando caſtris provocandoque: poſtremo, ut nihil
novebant, qua conſules ipſos, qua exercitum in-
repando, *Simulationem inteſtinæ diſcordiæ, re-*
edium timoris inventum: & conſules magis non
nfidere, quam non credere ſuis militibus. Novum
ditionis genus, ſilentium ociumque inter armatos.
d hæc in novitatem generis originiſque, qua fal-
, qua vera jacere. Hæc quum ſub ipſo vallo por-
ſque ſtreperent, haud ægre conſules pati. at im-
eritæ multitudini nunc indignatio nunc pudor
ectora verſare, & ab inteſtinis avertere malis:
olle inultos hoſtes, nolle ſucceſſum, non Patri-
us, non conſulibus externa & domeſtica odia
ertare in animis. Tandem ſuperant externa, adeo
iperbe inſolenterque hoſtis eludebat. frequentes
i prætorium conveniunt, poſcunt pugnam, po-
ulant ut ſignum detur. Conſules velut delibera-
undi capita conferunt, diu colloquuntur. pugna-
e cupiebant, ſed retro revocanda & abdenda cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

piditas erat, ut adverſando remorandoque incita
to ſemel militi adderent impetum. Redditur re
ſponſum, immaturam rem agi, nondum tempu
pugnæ eſſe: caſtris ſe tenerent. Edicunt inde, u
abſtineant pugna. ſi quis injuſſu pugnaverit, ut i
hoſtem animadverſuros. Ita dimiſſis, quo minu
conſules velle credunt, creſcit ardor pugnandi
accedunt inſuper hoſtes ferocius multo, ut ſta
tuiſſe non pugnare conſules cognitum eſt. Quipp
impune ſe inſultaturos. non credi militi arma
rem ad ultimum ſeditionis erupturam, finemqu
veniſſe Romano imperio. His freti concurſan
portis, ingerunt probra, ægre abſtinent, quin ca
ſtra oppugnent. Enimvero, non ultra contume
liam pati Romanus poſſe: totis caſtris undiqu
ad conſules curritur. non jam ſenſim, ut ante
per centurionum principes poſtulant, ſed paſſin
omnes clamoribus agunt. Matura res erat, te
giverſantur tamen. Fabius deinde, ad creſcente
tumultum, jam metu ſeditionis collega conceden
te, quum ſilentium claſſico feciſſet; *Ego iſto*
Cn. Manli, poſſe vincere ſcio; velle ne ſcirem, ip
fecerunt. Itaque certum atque decretum eſt, n
dare ſignum, niſi victores ſe redituros ex hac pugn
jurent. Conſulem Romanum miles ſemel in acie f
fellit, Deos nunquam fallet. Centurio erat M. Fl
voleius, inter primores pugnæ flagitator. Victo
inquit, M. Fabi, revertar ex acie. Si fallat, Iove
patrem, Gradivumque Martem, alioſque irato
invocat Deos. Idem deinceps omnis exercitus i
ſe quiſque jurat. Iuratis datur ſignum, arma c
piunt, eunt in pugnam irarum ſpeique plen
Nunc jubent Etruſcos probra jacere, nunc arm
tis ſibi quiſque lingua promptum hoſtem offer
Omnium illo die, qua plebis, qua Patrum, exim
virtus fuit. Fabium nomen, Fabia gens maxim

enitu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ituit. multis civilibus certaminibus infenſos ple-
s animos illa pugna ſibi reconciliare ſtatuunt.
ſtruitur acies: nec Veiens hoſtis Etruſcæque le- 46
ones detrectant. Prope certa ſpes erat, non ma-
s ſecum pugnaturos, quam pugnaverint cum
quis. majus quoque aliquod, in tam irritatis
imis, & occaſione ancipiti, haud deſperandum
e facinus. Res aliter longe evenit. nam non alio
te bello infeſtior Romanus (adeo hinc contu-
eliis hoſtes, hinc conſules mora exacerbave-
nt) prœlium iniit. Vix explicandi ordinis ſpa-
um Etruſcis fuit, quum pilis inter primam trepi-
ationem, abjectis temere magis quam emiſſis,
igna jam ad manus, jam ad gladios, ubi Mars
t atrociſſimus, venerat. Inter primores genus
bium inſigne ſpectaculo exemploque civibus
at. ex his Q. Fabium (tertio hic anno ante con-
l fuerat) principem in confertos Veientes eun-
m, ferox viribus & armorum arte Tuſcus, in-
utum inter multas verſantem hoſtium manus,
adio per pectus transfigit. telo extracto, præ-
eps Fabius in vulnus abiit. Senſit utraque acies
nius viri caſum, cedebatque inde Romanus:
um M. Fabius conſul tranſiliit jacentis corpus,
bjectaque parma, *Hoc juraſtis*, inquit, *milites,
gientes vos in caſtra redituros? adeo ignaviſſi-
os hoſtes magis timetis, quam Iovem, Martem-
ue per quos juraſtis? At ego injuratus aut victor
vertar, aut prope te hîc Q. Fabi dimicans ca-
am.* Conſuli tum Cæſo Fabius prioris anni con-
l, *Verbisne iſtis, frater, ut pugnent te impetratu-
m credis? Dii impetrabunt, per quos juravere.
t nos, ut decet proceres, ut Fabio nomine eſt di-
num, pugnando potius quam adhortando accen-
amus militum animos.* Sic in primum infeſtis
aſtis provolant duo Fabii, totamque moverunt
ſecum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

47 ſecum aciem. Prœlio ex parte una reſtituto, ni-
hilo ſegnius in altero cornu Cn. Manlius conſu
pugnam ciebat. Vbi prope ſimilis fortuna eſt ver
ſata. nam ut altero in cornu Q. Fabium, ſic in ho
ipſum conſulem Manlium, jam velut fuſos agen
tem hoſtes, & impigre milites ſecuti ſunt, & u
ille gravi vulnere ictus ex acie ceſſit, interfectum
rati, gradum retulere. ceſſiſſentque loco, ni conſu
alter cum aliquot turmis equitum in eam parten
citato equo advectus, vivere clamitans collegam
ſe victorem fuſo altero cornu adeſſe, rem incli
natam ſuſtinuiſſet. Manlius quoque ad reſtituen
dam aciem ſe ipſe coram offert. Duorum conſu
lum cognita ora accendunt militum animos. ſ
mul & vanior jam erat hoſtium acies, dum, abun
dante multitudine freti, ſubtracta ſubſidia, mi
tunt ad caſtra oppugnanda. in quæ haud magn
certamine impetu facto, dum prædæ magis quam
pugnæ memores tererent tempus; triarii Roma
ni, qui primam irruptionem ſuſtinere non po
tuerant, miſſis ad conſules nunciis quo loco r
eſſent, conglobati ad prætorium redeunt, & ſu
ſponte prœlium ipſi renovant: & Manlius con
ſul revectus in caſtra, ad omnes portas milite o
poſito, hoſtibus viam clauſerat. Ea deſperati
Tuſcis rabiem magis quam audaciam accendi
nam quum incurſantes quacunque exitum oſte
deret ſpes, vano aliquoties impetu iſſent; gl
bus iuvenum unus in ipſum conſulem inſigne
armis invadit. Prima excepta à circumſtantib
tela. ſuſtineri deinde vis nequit. Conſul mor
fero vulnere ictus cadit, fuſique circa omne
Tuſcis creſcit audacia. Romanos terror per to
caſtra trepidos agit. & ad extrema ventum f
ret, ni legati rapto conſulis corpore patefeciſſe
una porta hoſtibus viam. Ea erumpunt, conſte

natoq

roque agmine abeuntes, in victorem alterum idunt conſulem. ibi iterum cæſi, fuſique paſ-
ı. Victoria egregia parta, triſtis tamen duobus
n claris funeribus. Itaque conſul, decernente
ıatu triumphum, Si exercitus ſine imperatore
ımphare poſſit, pro eximia belli opera facile
ſſurum, reſpondit: ſe familia funeſta Q. Fabii
tris morte, Republica ex parte orba conſule al-
o amiſſo, publico privatoque deformem luctu
ıream non accepturum. Omni acto triumpho
poſitus triumphus clarior fuit. adeo, ſpreta in
npore gloria, interdum cumulatior redit. Fu-
ra deinde duo deinceps, collegæ fratriſque du-
. idem in utroque laudator, quum concedendo
is ſuas laudes, ipſe maximam partem earum fer-
. neque immemor ejus, quod initio conſula-
s imbiberat, reconciliandi animos plebis, ſau-
os milites curandos dividit Patribus. Fabiis plu-
mi dati: nec alibi majore cura habiti. Inde po-
ılares jam eſſe Fabii: nec hoc ulla, niſi ſalubri
eipubl. arte. Igitur non Patrum magis quam 28
ebis ſtudiis Cæſo Fabius cum T. Virginio con-
l factus, neque bella, neque delectus, neque ul-
m aliam priorem curam agere, quam ut jam ali-
ıa ex parte inchoata concordiæ ſpe, primo quo-
ıe tempore cum Patribus coaleſcerent animi
ebis. Itaque principio anni cenſuit, priuſquam
ıiſquam agrariæ legis auctor tribunus exiſteret,
ccuparent Patres ipſi ſuum munus facere: ca-
ivum agrum plebi quam maxime æqualiter da-
nt. verum eſſe habere eos, quorum ſanguine ac
ıdore partus ſit. Aſpernati Patres ſunt: queſti
ıoque quidam, nimia gloria luxuriare & evane-
ere vividum quondam illud Cæſonis ingenium.
Jullæ deinde urbanæ factiones fuere. Vexabantur
ıcurſionibus Æquorum Latini. eo cum exercitu
Cæſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Cæſo miſſus, in ipſorum Æquorum agrum depo-
pulandum tranſit. Æqui ſe in oppida receperun-
muriſque ſe tenebant: eo nulla pugna memorab-
lis fuit. At à Veiente hoſte clades accepta temer-
tate alterius conſulis. actumque de exercitu fore
ni Cæſo Fabius in tempore ſubſidio veniſſet. I
eo tempore, neque pax, neque bellum cum Veien-
tibus fuit; res proxime formam latrocinii ven-
rat. legionibus Romanis cedebant in urbem. V
abductas ſenſerant legiones, agros incurſaban
bellum quiete, quietem bello invicem eludente
Ita neque omitti tota res, neque perfici poterat.
alia bella aut præſentia inſtabant, ut ab Æqu
Volſciſque, non diutius, quam recens dolor pr
ximæ cladis tranſiret, quieſcentibus: aut mox m
turos ſe apparebat Sabinos ſemper infeſtos, Etr
tiamque omnem. ſed Veiens hoſtis, aſſiduus m
gis quam gravis, contumeliis ſæpius quam pe
culo animos agitabat: quod nullo tempore n
gligi poterat, aut averti alio ſinebat. Tum Fab
gens ſenatum adit: conſul pro gente loquitu
Aſſiduo magis quam magno præſidio, ut ſcitis, P.
tres conſcripti, bellum Veiens eget. Vos alia be
curate: Fabios hoſtes Veientibus date. Auctores ſ
mus, tutam ibi majeſtatem Romani nominis fo
Noſtrum id nobis velut familiare bellum, priva
ſumptu gerere in animo eſt. Reſpublica & mil
illic, & pecunia vacet. Gratiæ ingentes actæ. Co
ſul è curia egreſſus, comitante Fabiorum agmin
qui in veſtibulo curiæ ſenatuſconſultum exp
ctantes ſteterant, domum rediit. Iuſſi armati p
ſtero die ad limen conſulis adeſſe; domos inde d
49 cedunt. Manat tota urbe rumor: Fabios ad c
lum laudibus ferunt. Familiam unam ſubiiſſe
vitatis onus: Veiens bellum in privatam cura
in privata arma verſum. Si ſint duæ roboris ej

de

di in urbe gentes; depoſcant, hæc Volſcos ſibi,
ii Æquos. Populo Romano tranquillam pacem
nte, omnes finitimos ſubigi populos poſſe. Fa-
poſtera die arma capiunt: quo juſſi erant, con-
unt. Conſul paludatus egrediens in veſtibulo,
tem omnem ſuam inſtructo agmine videt. ac-
tus in medium, ſigna ferri jubet. Nunquam ex-
tus neque minor numero, neque clarior fama
dmiratione hominum per urbem inceſſit. Sex
ecenti milites, omnes patricii, omnes unius
tis, quorum neminem ducem ſperneret egre-
quibuſlibet temporibus ſenatus, ibant unius
iliæ viribus, Veienti populo peſtem minitan-
Sequebatur turba, propria alia cognatorum
aliumque; nihil medium, nec ſpem, nec cu-
n, ſed immenſa omnia volventium animo;
publica ſolicitudine excitata, favore & ad-
ratione ſtupens; ire fortes, ire felices jubent.
eptis eventus pares reddere. Conſulatus inde
triumphos, omnia præmia ab ſe, omnes hono-
ſperare. Prætereuntibus Capitolium arcemque
alia templa, quicquid Deorum oculis, quic-
d animo occurrit; precantur, ut illud agmen
tum atque felix mittant: ſoſpites brevi in pa-
m ad parentes reſtituant. Incaſſum miſſæ pre-
. infelici via à dextro Iano portæ Carmenta-
profecti, ad Cremeram flumen perveniunt. is
portunus viſus locus communiendo præſidio.
Æmilius inde, & C. Servilius conſules facti.
donec nil aliud quam in populationibus res
: non ad præſidium modo tutandum Fabii
s erant, ſed tota regione qua Tuſcus ager Ro-
no adjacet, ſua tuta omnia, infeſta hoſtium,
gantes per utrumque finem, fecere. Interval-
n deinde haud magnum populationibus fuit:
m & Veientes accito ex Etruria exercitu præ-
ſidium

ſidium Cremeræ oppugnant: & Romanæ leg nes ab L. Æmilio Conſule adductæ cominus cu Etruſcis dimicant acie. quanquam vix diriger aciem ſpacium Veientibus fuit. adeo inter p mam trepidationem, dum poſt ſigna ordines troëunt, ſubſidiaque locant, invecta ſubito ab tere Romana equitum ala, non pugnæ modo in piendæ, ſed conſiſtendi ademit locum. Ita retro ad ſaxa Rubra (ibi caſtra habebant) pac ſupplices petunt. cujus impetratæ, ab inſita a mis levitate, ante deductum Cremera Roman præſidium pœnituit. Rurſus cum Fabiis e Veienti populo ſine ullo majoris belli appa certamen: nec erant incurſiones modo in agr aut ſubiti impetus incurſantium, ſed aliquo æquo campo collatiſque ſignis certatum. genſ una populi Romani ſæpe ex opulentiſſima, tum res erant, Etruſca civitate victoriam tulit primo acerbum indignumque Veientibus viſ inde conſilium ex re natum, inſidiis ferocem ſtem captandi: gaudere etiam, multo ſucc Fabiis audaciam creſcere. Itaque & pecora p dantibus aliquoties, velut caſu incidiſſent, viam acta: & agreſtium fuga vaſti relicti agri ſubſidia armatorum ad arcendas populatio miſſa, ſæpius ſimulato quam vero pavore refu runt. Iamque Fabii adeo contempſerant hoſte ut ſua invicta arma, neque loco neque temp ullo crederent ſuſtineri poſſe. hæc ſpes prove ut ad conſpecta procul à Cremera magno ca intervallo pecora (quanquam rara hoſtium ap rebant arma) decurrerent. & quum improvidi fuſo curſu inſidias circa ipſum iter locatas ſu raſſent, palatique paſſim vaga, ut fit pavore i cto, raperent pecora: ſubito ex inſidiis con gitur, & adverſi & undique hoſtes erant. Pri

clar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...or circumlatus exterruit, dein tela ab omni ...e accidebant. coëuntibuſque Etruſcis, jam ...inenti agmine armatorum ſepti, quo magis ſe ...s inferebat, cogebantur breviore ſpatio & ...orbem colligere. quæ res & paucitatem eo... inſignem, & multitudinem Etruſcorum, ...iplicatis in arcto ordinibus, faciebat. Tum ...ſa pugna quam in omnes partes parem inten...nt, in unum locum ſe omnes inclinant. eo, ... corporibus armiſque, rupêre cuneo viam. ...it via in editum leniter collem. inde primo ...tere. mox ut reſpirandi ſuperior locus ſpa...m dedit, recipiendique à pavore tanto ani...m, pepulere etiam ſubeuntes: vincebatque au...o loci paucitas, ni jugo circummiſſus Veiens ...erticem collis evaſiſſet. ita ſuperior rurſus ho...factus: Fabii cæſi ad unum omnes, præſidium... expugnatum. CCCVI periſſe ſatis convenit: ...m prope puberem ætate relictum ſtirpem gen...biæ, dubiiſque rebus populi Romani ſæpe do...bellique vel maximum futurum auxilium.

...m hæc accepta clades eſſet, jam C. Horatius 51 ...T. Menenius conſules erant. Menenius adver...Tuſcos victoria elatos confeſtim miſſus: tum ...que male pugnatum eſt, & Ianiculum hoſtes ...upavere: obſeſſaque urbs foret, ſuper bellum ...ona premente (tranſierant enim Etruſci Tibe...) ni Horatius Cos. ex Volſcis eſſet revocatus: ...oque id bellum ipſis inſtitit mœnibus, ut pri... pugnatum ad Spei ſit æquo Marte, iterum ad ...am Collinam. Ibi quamquam parvo momen... ſuperior Romana res fuit: meliorem tamen ...item, recepto priſtino animo, in futura prœlia ...ertamen fecit. A. Virginius & Sp. Servilius ...ſules fiunt. poſt acceptam proximæ pugnæ ...dem Veientes abſtinuere acie. populationes

erant,

erant, & velut ab arce Ianiculi paſſim in Romanum agrum impetus dabant. non uſquam pecora tuta, non agreſtes erant. Capti deinde eadem arte ſunt, qua ceperant Fabios. ſecuti dedita opera paſſim ad illecebras propulſa pecora, præcipitavere in inſidias. quo plures erant, major cædes fuit. Ex hac clade atrox ira majoris cladis cauſſa atque initium fuit. trajecto enim nocte Tiberi, caſtra Servilii Cos. adorti ſunt oppugnare. inde fuſi magna cæde, in Ianiculum ſe ægre receperunt. Confeſtim conſul & ipſe tranſit Tiberim, caſtra ſub Ianiculo communit. poſtero die luce orta, nonnihil & heſterna felicitate pugnæ ferox; magis tamen, quod inopia frumenti, quamvis in præcipitia, dum celeriora eſſent, agebat conſilia; temere adverſo Ianiculo ad caſtra hoſtium aciem erexit, fœdiuſque inde pulſus quam pridie pepulerat, interventu collegæ ipſe exercituſque eſt ſervatus. inter duas acies Etruſci, quum invicem his atque illis terga darent, occidione occiſi. Ita oppreſſum temeritate felici Veiens bellum. Vrbi cum pace
52 laxior etiam annona rediit, & advecto ex Campania frumento, & poſtquam timor ſibi cuique futuræ inopiæ abiit, eo quod abditum fuerat, prolato. Ex copia deinde ocioque laſcivire ruſus animi: & priſtina mala, poſtquam foris deerant, domi quærere. tribuni plebem agitare ſuo veneno agraria lege: in reſiſtentes incitare Patres, nec in univerſos modo, ſed in ſingulos. Q. Conſidius & Genutius auctores agrariæ legis, T. Menenio diem dicunt. invidiæ erat amiſſum Cremeræ præſidium, quum haud procul inde ſtativa conſul habuiſſet. Eum oppreſſere: quum & Patres haud minus quam pro Coriolano annixi eſſent: & patris Agrippæ favor haud dum exoleviſſet. In mulcta temperarunt tribuni: quum capitis anquiſiſſent

duo millia æris damnato mulctam edixe-
ea in caput vertit. Negant tuliſſe ignomi-
ægritudinemque: inde morbo abſumptum
lius deinde reus Sp. Servilius, ut conſulatu
C. Nautio & P. Valerio conſulibus, initio
anni ab L. Cædicio & T. Statio tribunis die
non ut Menenius, precibus ſuis aut Patrum,
n multa fiducia innocentiæ gratiæque tri-
os impetus tulit. Et huic prœlium cum Tu-
Ianiculum erat crimini. ſed fervidi animi
in publico periculo ante, ſic tum in ſuo,
ibunos modo, ſed plebem oratione feroci
ndo, exprobrandoque T. Menenii damna-
m mortemque (cujus Patris munere reſtitu-
ndam plebs, eos ipſos quibus tum ſæviret
ratus, eas leges haberet) periculum audacia
it. juvit & Virginius collega teſtis produ-
rticipando laudes: magis tamen Menenia-
adeo mutaverant animum) profuit judi-
Certamina domi finita. Veiens bellum ex- 53
; quibus Sabini arma conjunxerant. P. Va-
Conſul accitis Latinorum Hernicorumque
s, cum exercitu Veios miſſus, caſtra Sabina,
o mœnibus ſociorum locata erant, confe-
ggreditur: tantamque trepidationem inje-
dum diſperſi alii aliâ manipulatim excur-
l arcendam hoſtium vim, ea porta cui ſigna
m intulerat caperetur. intra vallum deinde
magis quam prœlium eſſe. tumultus è ca-
in urbem penetrat, tanquam Veiis captis.
idi Veientes ad arma currunt. pars Sabinis
bſidio, pars Romanos toto impetu inten-
caſtra adoriuntur. Paulisper averſi turbati-
nt. deinde & ipſi utroque verſis ſignis reſi-
& eques ab conſule immiſſus Tuſcos fundit
ne. eademque hora duo exercitus, duæque
poten-

potentiſſimæ & maximæ finitimæ gentes, ſup
tæ ſunt. Dum hæc ad Veios geruntur, Volſci
quique in Latino agro poſuerant caſtra, popul
que fines erant. eos per ſe ipſi Latini aſſum
Hernicis ſine Romano aut duce, aut auxilio
ſtris exuerunt. Ingenti præda præter ſuas rec
ratas res potiti ſunt. miſſus tamen ab Roma c
ſul in Volſcos C. Nautius. Mos credo non pl
bat, ſine Romano duce exercituque ſociis pro
viribus conſiliiſque bella gerere. nullum genu
lamitatis contumeliæque non editum in Vo
eſt: nec tamen perpelli potuere, ut acie dimica
54 L. Furius inde & C. Manlius, conſules. Ma
Veientes provincia evênit. non tamen bella
induciæ in annos quadraginta petentibus d
frumento ſtipendioque imperato. Paci ext
confeſtim continuatur diſcordia domi. ag
legis tribunitiis ſtimulis plebs furebat. Con
nihil Menenii damnatione, nihil periculo de
ti Servilii, ſumma vi reſiſtunt. abeuntes mag
tu conſules Genutius tribunus plebis arripu
Æmilius & Opiter Virginius conſulatum in
Vopiſcum Iulium in quibuſdam pro Virgini
nalibus conſulem invenio. Hoc anno (quo
que conſules habuit) rei ad populum Furi
Manlius circumeunt ſordidati: non plebem
quam juniores Patrum. ſuadent monentque
noribus & adminiſtratione Reipublicæ abſti
conſulares vero faſces, prætextam, curulemq
lam, nihil aliud quam pompam funeris puten
ris inſignibus velut infulis velatos ad mortem
nari. Quod ſi conſulatus tanta dulcedo ſit, jam
ita in animum inducant; conſulatum capti
oppreſſum ab tribunitia poteſtate eſſe. conſul
apparitori tribunitio, omnia ad nutum imp
que tribuni agenda eſſe. Si ſe commoverit, ſi r

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

res, ſi aliud quam plebem eſſe in Republ. cre-
;exilium Cn. Marcii, Menenii damnationem
tem, ſibi proponat ante oculos. His accenſi
is Patres, conſilia inde non publica, ſed in
o, ſeductaque à plurium conſcientia habere.
um id modo conſtaret, jure an injuria eri-
os eſſe reos, atrociſſima quæque maxime
at ſententia. nec auctor quamvis audaci fa-
deerat. Igitur judicii die, quum plebs in fo-
cta exſpectatione ſtaret, mirari primo quod
eſcenderet tribunus: deinde quum jam mo-
ectior fieret, deterritum à primoribus cre-
& deſertam ac proditam cauſam publicam
Tandem, qui obverſati veſtibulo tribuni
t, nunciant domi mortuum eſſe inventum.
ubi in totam concionem pertulit rumor; ſic-
s funditur duce occiſo, ita dilapſi paſſim alii
Præcipuus pavor tribunos invaſerat; quàm
uxilii ſacratæ leges haberent, morte colle-
onitos. Nec Patres ſatis moderate ferre læ-
a. adeoque neminem noxæ pœnitebat, ut
inſontes feciſſe videri vellent, palamque
t, malo domandam tribunitiam poteſtatem.
ac peſſimi exempli victoria delectus edici- 55
aventibuſque tribunis ſine interceſſione ulla
les rem peragunt. Tum vero iraſci plebes
orum magis ſilentio, quam conſulum impe-
dicere, *Actum eſſe de libertate ſua: rurſus ad*
ua reditum, cum Genutio una mortuam ac
am tribunitiam poteſtatem. aliud agendum,
itandum, quomodo reſiſtatur Patribus. Id
unum conſilium eſſe, ut ſe ipſa plebs, quando
nihil auxilii habeat, defendat. Quatuor &
ti lictores apparere conſulibus, & eos ipſos
homines. Nihil contemptius, neque infirmius,
t qui contemnant. Sibi quemque ea magna
atque

atque horrenda facere. His vocibus alii alios quu
incitaſſent, ad Voleronem Publilium de plebe ho
minem, quia quod ordines duxiſſet, negaret ſe mi
litem fieri debere, lictor miſſus eſt à conſulibu
Volero appellat tribunos. Quum auxilio nem
eſſet, conſules ſpoliari hominem, & virgas exp
diri jubent. *Provoco*, inquit, *ad populum*, Voler
quoniam tribuni civem Romanum in conſpectu ſ
virgis cædi malunt, quam ipſi in lecto ſuo à vo
trucidari. quo ferocius clamitabat, eo infeſti
circumſcindere & ſpoliare lictor. Tum Volero,
prævalens ipſe, & adjuvantibus advocatis, repul
lictore, ubi indignantium pro ſe acerrimus er
clamor, eo ſe in turbam confertiſſimam recip
clamitans, *Provoco, & fidem plebis imploro! ade*
cives! adeſte commilitones! nihil eſt quod exſpe
tis tribunos, quibus ipſis veſtro auxilio opus e
Concitati homines, veluti ad prœlium ſe exp
diunt: apparebatque omne diſcrimen adeſſe, n
hil cuiquam ſanctum, non publici fore, non pr
vati juris. Huic tantæ tempeſtati quum ſe conſ
les obtuliſſent, facile experti ſunt, parum tuta
majeſtatem ſine viribus eſſe. violatis lictoribu
faſcibus fractis, è foro in curiam compellunt
incerti quatenus Volero exerceret victoria
Conticeſcente deinde tumultu, quum ſenatu
vocari juſſiſſent, queruntur injurias ſuas, vim pl
bis, Voleronis audaciam. Multis ferociter dic
ſententiis, vicere ſeniores, quibus, ira Patrum a
verſus temeritatem plebis certari, non placu
56 Voleronem amplexa favore plebs, proximis c
mitiis tribunum plebis creat, in eum annum, q
L. Pinarium, P. Furium Conſules habuit. cont
que omnium opinionem, qui eum vexandis pri
ris anni conſulibus permiſſurum tribunatum c
debant, poſt publicam cauſam privato dolore h

bi

ne verbo quidem violatis conſulibus, roga-
n tulit ad populum; ut plebeii magiſtratus
is comitiis fierent. Haud parva res, ſub titu-
na ſpecie minime atroci, ferebatur; ſed quæ
iis omnem poteſtatem per clientium ſuffra-
eandi quos vellent tribunos, auferret. Huic
i gratiſſimæ plebi, quum ſumma vi reſiſte-
atres; nec, quæ una vis ad reſiſtendum erat,
ercederet aliquis ex collegio, auctoritate aut
lum, aut principum adduci poſſet; res tamen
ſa molimine gravis, certaminibus in annum
itur. Plebs Voleronem tribunum reficit.
ad ultimum dimicationis rati rem ventu-
Ap. Claudium Appii filium, jam inde à pa-
certaminibus inviſum infeſtumque plebi,
lem faciunt. Collega ei T. Quintius datur.
pio ſtatim anni nihil prius quam de lege
tur. ſed ut inventor legis Volero, ſic Læto-
collega ejus, auctor quum recentior, tum
erat. Ferocem faciebat belli gloria ingens,
ætatis ejus haud quiſquam manu prom-
erat. Is, quum Volero nihil præterquam de
queretur, inſectatione abſtinens conſulum,
accuſationem Appii familiæque ſuperbiſſi-
c crudeliſſimæ in plebem Romanam, exor-
uum à Patribus non conſulem, ſed carnifi-
ad vexandam & lacerandam plebem crea-
ſſe, contenderet; rudis in militari homine
non ſuppetebat libertati animoque. Itaque
ente oratione, *Quandoquidem non tam faci-
or*, inquit, *Quirites, quam quod locutus ſum
; craſtino die adeſte. Ego hic aut in conſpectu
moriar, aut perferam legem.* Occupant tri-
emplum poſtero die. conſules nobilitaſque
pediendam legem in concione conſiſtunt.
overi Lætorius jubet, præterquam qui ſuf-

fragium

fragium ineant. Adoleſcentes nobiles ſtabant, ni
hil cedentes viatori. tum ex his prehendi quoſ
dam Lætorius jubet. Conſul Appius negare, ju
eſſe tribuno in quenquam, niſi in plebeium. No
enim populi, ſed plebis eum magiſtratum eſſe. ne
illum ipſum ſubmovere pro imperio poſſe mo
majorum: quia ita dicatur; Si vobis videtur, di
cedite Quirites. Facile & contemptim de jure di
ſerendo perturbare Lætorium poterat. Ardens igi
tur ira tribunus, viatorem mittit ad conſulem
conſul lictorem ad tribunum, privatum eſſe cla
mitans, ſine imperio, ſine magiſtratu. violatuſqu
eſſet tribunus, ni & concio omnis atrox coor
pro tribuno in conſulem eſſet: & concurſus ho
minum in forum ex tota urbe concitatæ multitu
dinis fieret. Suſtinebat tamen Appius pertinac
tantam tempeſtatem: certatumque haud incruen
to prœlio foret, ni Quintius, conſul alter, conſ
laribus negotio dato, ut collegam vi, ſi aliter no
poſſent, de foro abducerent; ipſe nunc plebem ſa
vientem precibus leniſſet; nunc oraſſet tribuno
ut concilium dimitterent. Darent iræ ſpatiu
non vim ſuam illis tempus ademturum; ſed co
ſilium viribus additurum. & Patres in populi,
57 conſulem in Patrum fore poteſtate. Ægre ſeda
ab Quintio plebs, multo ægrius conſul alter à P
tribus. Dimiſſo tandem concilio plebis, ſenatu
conſules habent. ubi quum timor atque ira in
cem ſententias variaſſent; quo magis, ſpacio i
terpoſito, ab impetu ad conſultandum adv
cabantur, eo plus abhorrebant à certatione a
mi. adeo ut Quintio gratias agerent, quod e
opera mitigata diſcordia eſſet. Ab Appio pe
tur, Vt tantam conſularem majeſtatem eſſe v
let, quanta in concordi civitate eſſe poſſet. D
tribuni conſuleſque ad ſe quiſque omnia t
ha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

, nihil relictum eſſe virium in medio. diſtra- lacerataamque Rempubl. per magiſtratus. s quorum in manu ſit, quam ut incolumis æri. Appius contra, teſtari Deos atque ho- s, Rempublicam prodi per metum ac deſeri. conſulem ſenatui, ſed ſenatum conſuli deeſſe. ores accipi leges, quam in Sacro monte acce- nt. Victus tamen Patrum conſenſu quievit. lentio perfertur. Tum primum tributis co- 58
; creati tribuni ſunt: numero etiam additos perinde ac duo ante fuerint, Piſo auctor eſt. inat quoque tribunos, Cn. Sicinium, L. Nu- ium, M. Duilium, Sp. Icilium, L. Meci- Volſcum Æquicumque, inter ſeditionem anam eſt bellum coortum, vaſtaverant a- ut ſi qua ſeceſſio plebis fieret, ad ſe receptum et. Compoſitis deinde rebus, caſtra retro re. Ap. Claudius in Volſcos miſſus. Quin- qui provincia evênit. Eadem in militia ſæ- Appii quæ domi eſſe; eo liberior, quod ſine nitiis vinculis erat. Odiſſe plebem plus quam no odio, quod ſe victum videbat ab ea: &, ico conſule electo adverſus tribunitiam po- em, perlatam legem eſſe, quam minore co- nequaquam tanta Patrum ſpe, priores im- rint conſules. Hæc ira indignatioque fero- nimum ad vexandum ſævo imperio exerci- timulabat. nec ulla vi domari poterat, tan- ertamen animis imbiberant. Segniter, ocio- gligenter, contumaciter omnia agere. nec , nec metus coërcebat. Si citius agi vellet n, tardius ſedulo incedere: ſi adhortator ; adeſſet, omnes ſua ſponte motam remitte- duſtriam. præſenti vultus demittere, tacite reuntem execrari: ut invictus ille odio ple- animus, interdum moveretur. Omni ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quicquam acerbitate prompta, nihil jam cum mi-
litibus agere: à centurionibus corruptum exerci-
tum dicere: tribunos plebei cavillans interdum
59 & Volerones vocare. Nihil eorum Volſci neſcie-
bant. inſtabantque eo magis, ſperantes idem cer-
tamen animorum adverſus Appium habiturum
exercitum Romanum, quod adverſus Fabium
conſulem habuiſſet. Cæterum multo Appio quam
Fabio violentior fuit. Non enim vincere tan-
tum noluit, ut Fabianus exercitus, ſed vinci vo
luit. Productus in aciem, turpi fuga petit caſtra
nec ante reſtitit, quam ſigna inferentem Volſcum
munimentis vidit, fœdamque extremi agmini
cædem. Tum expreſſa vis ad pugnandum, ut vi
ctor jam à vallo ſubmoveretur hoſtis: ſatis ta
men appareret, capi tantum caſtra militem Ro
manum noluiſſe. alii gaudere ſua clade atqu
ignominia. Quibus nihil infractus ferox App
animus, quum inſuper ſævire vellet concionem
que advocaret; concurrunt ad eum legati tribun
que, monentes, ne utique experiri vellet impe
rium, cujus vis omnis in conſenſu obedientium
eſſet. Negare vulgo milites ſe ad concionem itu
ros: paſſimque exaudiri voces, poſtulantium,
caſtra ex Volſco agro moveantur. Hoſtem vict
rem paulo ante prope in portis ac vallo fuiſſe; i
gentiſque mali non ſuſpicionem modo, ſed ape
tam ſpeciem obverſari ante oculos. Victus ta
dem (quandoquidem nihil præter tempus no
lucrarentur) remiſſa concione, iter in ſequente
diem pronunciari quum juſſiſſet, prima luce cl
ſico ſignum profectionis dedit. Quum maxi
agmen è caſtris explicaretur, Volſci, ut eodem
gno excitati, noviſſimos adoriuntur. A quib
perlatus ad primos tumultus, eo pavore ſignaq
& ordines turbavit, ut neque imperia exaudiri, n
q

inſtrui acies poſſent. nemo ullius niſi fugæ mor. Ita effuſo agmine per ſtragem corporum orumque evaſere, ut prius hoſtis deſiſteret ſe-, quam Romanus fugere. Tandem collectis ex pato curſu militibus, conſul quum revocando uicquam ſuos perſecutus eſſet, in pacato agro a poſuit, advocataque concione, invectus d falſo in proditorem exercitum militaris diſ-næ, deſertorem ſignorum; ubi ſigna, ubi arma t, ſingulos rogitans, inermes milites, ſigno ſo ſigniferos; ad hoc centuriones duplicarioſ-, qui reliquerant ordines, virgis cæſos ſecuri uſſit. cætera multitudo ſorte decimus quiſ-ad ſupplicium lecti. Contra ea, in Æquis in- 60
onſulem ac militem, comitate ac beneficiis tum eſt. & natura Quintius erat lenior, & ia infelix collegæ, quo is magis gauderet in-o ſuo, effecerat. Huic tantæ concordiæ ducis citusque non auſi offerre ſe Æqui; vagari po-bundum hoſtem per agros paſſi. Nec ullo an-llo latius inde actæ prædæ. ea omnis militi eſt. Addebantur & laudes, quibus haud mi-quam præmio gaudent militum animi. Tum, tum propter ducem Patribus quoque placa-exercitus rediit; ſibi parentem, alteri exerci-ominum datum ab ſenatu, memorans. Varia na belli, atroci diſcordia, domi foriſque an-exactum, inſignem maxime comitia tributa unt. Res major victoria ſuſcepti certaminis n uſu. plus enim dignitatis comitiis ipſis de-um eſt, Patribus ex concilio ſubmovendis, n virium aut plebi additum, aut demptum ibus. Turbulentior inde annus excepit, L. 61
rio, Tiberio Æmilio Conſulibus, tum pro-certamina ordinum de lege agraria: tum pro-udicium Ap. Claudii. cui acerrimo adverſa-

rio legis, cauſſamque poſſeſſorum publici agri ſi tanquam tertio conſuli, ſuſtinenti, M. Duilius & Cn. Sicius diem dixêre. Nunquam ante tam inviſus plebi reus ad judicium vocatus populi eſt; plenus ſuarum, plenus paternarum irarum. Patres quoque non temere pro ullo æque annixi ſunt propugnatorem ſenatus, majeſtatiſque vindicem ſuæ, ad omnes tribunitios plebeioſque oppoſitum tumultus, modum duntaxat in certamine egreſſum, objici iratæ plebi. Vnus è Patribus, ipſe Ap. Claudius, & tribunos & plebem & ſuum judicium pro nihilo habebat. Illum non minæ plebis, non ſenatus preces perpellere unquam potuêre, non modo ut veſtem mutaret, aut ſupplex prenſaret homines; ſed ne ut ex conſueta quidem aſperitate orationis (quum ad populum agenda cauſſa eſſet) aliquid leniret atque ſubmitteret. Idem habitus oris, eadem contumacia in vultu, idem in oratione ſpiritus erat: adeo ut magna pars plebis Appium non minus reum timeret, quam conſulem timuerat. Semel cauſſam dixit, quo ſemper agere omnia ſolitus erat, accuſatorio ſpiritu. ac eoque conſtantia ſua & tribunos obſtupefecit & plebem, ut diem ipſi ſua voluntate prædicerent, trahi deinde rem ſinerent. Haud ita multum interim temporis fuit. ante tamen quam prædicta dies veniret, morbo moritur. cujus laudationem cum tribuni plebis impedire conarentur; plebs fraudari ſolenni honore ſupremum diem tanti viri noluit: & laudationem tam æquis auribus mortui audivit, quam vivi accuſationem audierat: & exequias frequens celebravit.

61 Eodem anno Valerius conſul, cum exercitu in Æquos profectus, quum hoſtem ad prœlium elicere non poſſet, caſtra oppugnare eſt adortus. Prohibuit fœda tempeſtas, cum grandine ac tonitribus cœlo de-

ecta. Admirationem deinde auxit, ſigno rece-
ptui dato, tranquilla ſerenitas reddita: ut velut
numine aliquo defenſa caſtra oppugnare iterum,
religio fuerit. omnis ira belli ad populationem
agri vertit. Alter conſul Æmilius in Sabinis bel-
lum geſſit. & ibi, quia hoſtis mœnibus ſe tenebat,
vaſtati agri ſunt. Incendiis deinde, non villarum
modo, ſed etiam vicorum, quibus frequenter ha-
bitabatur, Sabini exciti, quum prædatoribus oc-
curriſſent, ancipiti prœlio digreſſi, poſtero die re-
tulere caſtra in tutiora loca. Id ſatis conſuli vi-
ſum, cur pro victo relinqueret hoſtem, integro in-
de decedens bello. Inter hæc bella, manente diſ- 63
cordia domi, T. Numicius Priſcus, A. Virginius,
conſules facti. Non ultra videbatur latura plebs
dilationem agrariæ legis, ultimaque vis paraba-
tur, quum Volſcos adeſſe, fumo ex incendiis vil-
larum fugaque agreſtium cognitum eſt. ea res
maturam jam ſeditionem, ac prope erumpen-
tem repreſſit. Conſules coacti extemplo ab ſena-
tu ad bellum; educta ex urbe juventute, tranquil-
liorem cæteram plebem fecerunt. Et hoſtes qui-
dem nihil aliud, quam perfuſis vano timore Ro-
manis, citato agmine abeunt. Numicius Antium
adverſus Volſcos, Virginius contra Æquos pro-
fectus. ibi ex inſidiis prope magna accepta clade,
virtus militum, rem prolapſam negligentia con-
ſulis, reſtituit. Melius in Volſcis imperatum eſt.
Fuſi primo prœlio hoſtes, fugaque in urbem An-
tium, ut tum res erant, opulentiſſimam acti.
quam conſul oppugnare non auſus, Cenonem
aliud oppidum, nequaquam tam opulentum, ab
Antiatibus cepit. Dum Æqui Volſcique Roma-
nos exercitus tenent, Sabini uſque ad portas ur-
bis populantes inceſſere. deinde ipſi paucis poſt
diebus à duobus exercitibus, utroque per iram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

conſule ingreſſo in fines, plus cladium quam in
64 tulerant, acceperunt. Extremo anno pacis aliqui
fuit: ſed ut ſemper alias, ſolicitæ, certamine Pa
trum & plebis. Irata plebs intereſſe conſularibu
comitiis noluit. per Patres clienteſque Patrum
conſules creati, T. Quintius & Q. Servilius. ſ
milem annum priori conſules habent, ſeditio
initia, bello deinde externo tranquilla. Sabin
Cruſtuminos campos citato agmine tranſgreſſi
quum cædes & incendia circum Anienem flu
men feciſſent, à porta prope Collina mœnibuſqu
pulſi, ingentes tamen prædas hominum pecorum
que egêre. quos Servilius conſul infeſto exercit
inſecutus, ipſum quidem agmen adipiſci æqui
locis non potuit: populationem adeo effuſe fe
cit, ut nihil bello intactum relinqueret, multiplici
que capta præda rediret. Et in Volſcis res egregi
geſta, tum ducis tum militum opera. Primum
æquo campo ſignis collatis pugnatum, ingen
cæde utrinque plurimo ſanguine, & Romani
quia paucitas damna ſentiendo propior erat, gra
dum retuliſſent, ni ſalubri mendacio conſul, fu
gere hoſtes ab cornu altero clamitans, concitaſſe
aciem. impetu facto, dum ſe putant vincere, vi
cere. Conſul metuens, ne nimis inſtando renova
ret certamen, ſignum receptui dedit. Interceſſer
pauci dies, velut tacitis induciis utrinque quiet
ſumpta: per quos ingens vis hominum ex omni
bus Volſcis Æquiſque populis in caſtra venit
haud dubitans, ſi ſenſerint, Romanos nocte abi
turos. Itaque tertia fere vigilia ad caſtra oppu
gnanda veniunt. Quintius ſedato tumultu, quem
terror ſubitus exciverat, quum manere in tento
riis quietum militem juſſiſſet, Hernicorum co
hortem in ſtationem educit: cornicines tubici
neſque in equis impoſitos, canere ante vallum ju

bet

t, ſolicitumque hoſtem ad lucem tenere. reli-
uum noctis adeo tranquilla omnia in caſtris fue-
,ut ſomni quoque Romanis copia eſſet. Volſcos
ecies armatorum peditum, quos & plures eſſe,
Romanos putabant, fremitus hinnituſque e-
uorum, qui & inſueto ſedente equite, & inſuper
ures agitante ſonitu, ſæviebant, intentos velut ad
mpetum hoſtium tenuit. Vbi illuxit, Romanus 65
nteger ſatiatuſque ſomno, productus in aciem;
ſſum ſtando & vigiliis Volſcum primo impetu
erculit. quamquam ceſſere magis, quam pulſi ho-
es ſunt: quia ab tergo erant clivi, in quos poſt
rincipia integris ordinibus tutus receptus fuit.
Conſul, ubi ad iniquum locum ventum eſt, ſiſtit
ciem. miles ægre teneri, clamare & poſcere, ut
erculſis inſtare liceat. Ferocius agunt equites cir-
umfuſi ducibus: vociferantur ſe ante ſigna itu-
os. Dum cunctatur conſul virtute militum fre-
us, loco parum fidens; conclamant ſe ituros: cla-
noremque res eſt ſecuta. Fixis in terram pilis, quo
eviores in ardua evaderent, curſu ſubeunt. Vol-
cus effuſis ad primum impetum miſſilibus telis,
axa objacentia pedibus ingerit in ſubeuntes, tur-
atoſque ictibus crebris urget ex ſuperiore loco.
ic prope oneratum eſt ſiniſtrum Romanis cornu,
ni referentibus jam gradum, conſul increpando
ſimul temeritatem, ſimul ignaviam, pudore me-
tum excuſſiſſet. Reſtitêre primo obſtinatis animis:
deinde, ut in obtinentes locum vires ferebant, au-
dent ultro gradum inferre; & clamore renovato
commovent aciem. tum rurſus impetu capto eni-
tuntur atque exſuperant iniquitatem loci. Iam
prope erat ut in ſummum clivi jugum evaderent,
quum terga hoſtes dedere: effuſoque curſu pene
agmine uno fugientes ſequenteſque caſtris incide-
re. In eo pavore caſtra capiuntur. qui Volſcorum

effugere potuerunt, Antium petunt. Antium & Romanus exercitus ductus: paucos circumſeſſu dies deditur. nulla oppugnantium nova vi; ſe quod jam inde ab infœlici pugna, caſtriſque ami ſis, ceciderant animi.

EPITOME

LIBER III.

SEditiones de agrariis legibus factæ. Capitoliu ab exulibus & ſervis occupatum, cæſis iis rec ptum eſt. Cenſus bis actus. priore luſtro cenſa c vium capita, centum quatuor & viginti millia du centa quatuordecim, præter orbos, orbaſque. ſ quenti, centum triginta duo millia quadringen novem. Quum adverſus Æquos res male geſta e ſet, L. Quintius Cincinnatus dictator factus, quu rure intentus ruſtico operi eſſet, ad id bellum geren dum accerſitus eſt. Is victos hoſtes ſub jugum m ſit. Tribunorum plebis numerus ampliatus eſt: u eſſent decem, trigeſimo ſexto anno à primis tribun plebis. Petitis per legatos, & allatis Atticis legibu ad conſtituendas eas proponendaſque decemviri pr conſulibus ſine ullis aliis magiſtratibus creati, alt ro & trecenteſimo anno, quam Roma condita era & ut à regibus ad conſules, ita à conſulibus ad d cemviros tranſlatum imperium. Ii decem tabul legum poſitis, quum modeſte ſe in eo honore geſſi ſent, & ob id in alterum quoque annum eundem e magiſtratum placuiſſet, quum complura impoten ter feciſſent, magiſtratum noluerunt deponere, & in tertium annum retinuerunt: donec invicto eo rum imperio finem attulit libido Ap. Claudii. Qu quum in amorem virginis incidiſſet, ſubmiſſo, qu eam in ſervitutem peteret; neceſſitatem patri eju

Virgini

irginis impoſuit, rapto ex taberna proxima cul-o, ut filiam interimeret, cum aliter eam tueri non ſſet, ne in poteſtatem ſtuprum illaturi veniret. Hoc tam magnæ luxuriæ exemplo plebs incitata, ontem Aventinum occupavit: coëgitque decem-iros abdicare ſe magiſtratu. ex quibus Appius, & ius collegarum, qui præcipue pœnam meruerant, carcerem conjecti; cæteri in exilium acti. Res raterea contra Sabinos, & Volſcos, & Æquos roſpere geſtas continet. & parum honeſtum populi omani judicium: qui judex inter Ardeates & Aricinos ſumptus, agrum de quo ambigebatur, ſibi djudicavit.

ANTIO capto Tib. Æmilius & Q. 1
Fabius conſules fiunt. Hic erat Fabius qui unus exſtinctæ ad Cremeram genti ſuperfuerat. Iam priore conſulatu Æmilius dandi agri plebi ierat auctor. Itaque ſecundo quoque conſulatu us, & agrarii ſe in ſpem legis erexerant; & tribu-i, rem contra conſules ſæpe tentatam, adjutore tique conſule, obtineri poſſe rati, ſuſcipiunt: & onſul manebat in ſententia ſua. Poſſeſſores & nagna pars Patrum, tribunitiis ſe jactare actioni-us principem civitatis, & largiendo de alieno po-ularem fieri querentes, totius invidiam rei à tri-unis in conſulem averterant. Atrox certamen derat, ni Fabius conſilio neutri parti acerbo rem xpediſſet. T. Quintii ductu & auſpicio agri capti riore anno aliquantum à Volſcis eſſe. Antium ropinquam, opportunam, & maritimam urbem, oloniam deduci poſſe: ita ſine querelis poſſeſſo-um plebem in agros ituram, civitatem in concor-ia fore. Hæc ſententia accepta eſt. Triumviros gro dando creat T. Quintium, A. Virginium,

P. Furium. juſſi nomina dare, qui agrum accipere vellent. Fecit ſtatim (ut fit) faſtidium copia: adeoque pauci nomina dedere, ut ad explendum numerum coloni Volſci adderentur: cætera multitudo poſcere Romæ agrum malle, quam alibi accipere. Æqui à Q. Fabio (is eo cum exercitu venerat) pacem petiere, irritamque eam ipſi ſubita
2 incurſione in agrum Latinum fecêre. Q. Servilius inſequenti anno, is enim cum Sp. Poſtumio conſul fuit, in Æquos miſſus, in Latino agro ſtativa habuit. intra caſtra quies neceſſaria morbo implicitum exercitum tenuit. Extractum in tertium annum bellum eſt, Q. Fabio & T. Quintio conſulibus. Fabio extra ordinem, quia is victor pacem Æquis dederat, ea provincia data. qui haud dubia ſpe profectus, famam nominis ſui pacaturam Æquos, legatos in concilium gentis miſſos nunciare juſſit, *Q. Fabium Cos. dicere, ſe ex Æquis pacem Romam tuliſſe, ab Roma Æquis bellum afferre, eadem dextra armata, quam pacatam illis antea dederat. quorum id perfidia & perjurio fiat, Deos nunc teſtes eſſe, mox fore ultores. Se tamen, utcumque ſit, etiam nunc, pœnitere ſua ſponte Æquos quam pati hoſtilia, malle. Si pœniteat, tutum receptum ad expertam clementiam fore: ſin perjurio gaudeant, Diis magis iratis quam hoſtibus geſturos bellum.* Hæc dicta adeo nihil moverunt quemquam, ut legati prope violati ſint; exercituſque in Algidum adverſus Romanos miſſus. Quæ ubi Romam ſunt nunciata, indignitas rei magis quam periculum, conſulem alterum ab urbe excivit. ita duo conſulares exercitus ad hoſtem acceſſere, acie inſtructa, ut confeſtim dimicarent. Sed quum forte haud multum diei ſupereſſet, unus ab ſtatione hoſtium exclamat: *Oſtentare hoc eſt, Romani, non gerere bellum. in noctem imminentem aciem inſtruitis*

ruitis. longiore luce ad id certamen quod inſtat,
obis opus eſt. Craſtino die oriente ſole redite in
iem : erit copia pugnandi, ne timete. His vocibus
ritatus miles in diem poſterum in caſtra reduci-
ır; longam venire noctem ratus, quæ moram cer-
mini faceret. Tum quidem corpora cibo ſomno-
ue curant. ubi illuxit poſtero die, prior aliquan-
 conſtitit Romana acies; tandem & Æqui pro-
eſſere. Prœlium fuit utrinque vehemens, quod &
omanus ira odioque pugnabat; & Æquos con-
ientia contracti culpa periculi, & deſperatio fu-
uræ ſibi poſtea fidei, ultima audere & experiri
ogebat. Non tamen ſuſtinuere aciem Romanam
Æqui : pulſique, quum in fines ſuos ſe recepiſſent,
ihilo inclinatioribus ad pacem animis ferox
ultitudo increpare duces, quod in aciem, qua
ugnandi arte Romanus excellat, commiſſa res
t. Æquos populationibus incurſionibuſque me-
ores eſſe. & multas paſſim manus, quam ma-
nam molem unius exercitus, rectius bella gerere.
elicto itaque caſtris præſidio, egreſſi tanto cum 3
umultu invaſere fines Romanos, ut ad urbem
uoque terrorem pertulerint. nec opinata etiam
s plus trepidationis fecit, quod nihil minus
uam ne victus, ac prope in caſtris obſeſſus hoſtis,
emor populationis eſſet, timeri poterat. agreſteſ-
ue pavidi incidentes portis non populationem,
ec prædonum parvas manus, ſed omnia vano
ugentes timore, exercitus & legiones adeſſe ho-
ium, & infeſto agmine ruere ad urbem, clama-
ant. Ab his proximi audita incerta, eoque vanio-
, ferre ad alios. curſus clamorque vocantium ad
rma, haud multum à pavore captæ urbis abeſſe.
orte ab Algido Quintius conſul redierat Romam:
 remedium timori fuit. tumultuque ſedato, vi-
os timeri increpans hoſtes, præſidia portis impo-
ſuit.

ſuit. Vocato deinde ſenatu, quum ex auctoritat
Patrum juſtitio indicto profectus ad tutandos fi
nes eſſet, Q. Servilio præfecto urbis relicto, hoſtem
in agro non invenit. Ab altero conſule res geſt
egregie eſt. qui qua venturum hoſtem ſciebat, gra
vem præda, eoque impeditiore agmine inceden
tem aggreſſus, funeſtam ei populationem feci
Pauci hoſtium evaſere ex inſidiis: præda omni
recepta eſt. ſic finem juſtitio quod quatriduum
fuit, reditus Quintii conſulis in urbem fecit. Cen
ſus deinde actus, & conditum à Quintio luſtrum
cenſa civium capita centum quatuor & vigin
millia ducenta quindecim dicuntur; præter orb
orbaſque. In Æquis nihil deinde memorabi
actum. in oppida ſua ſe recepere, uri ſua populat
que paſſi. Conſul, quum aliquoties per omnem
hoſtium agrum infeſto agmine populabundus i
ſet, cum ingenti laude prædaque Romam redii
4 Conſules inde A. Poſtumius Albus, Sp. Furius F
ſus. Furios Fuſios ſcripſere quidam. id admone
ne quis immutationem virorum ipſorum eſſe, qu
nominum eſt, putet. Haud dubium erat, quin cu
Æquis alter conſulum bellum gereret. Itaque A
qui ab Ecetranis Volſcis præſidium petiere. q
cupide oblato (adeo civitates hæ perpetuo in R
manos odio certavere) bellum ſumma vi parab
tur. Sentiunt Hernici, & prædicunt Romanis,
cetranum ad Æquos deſciſſe. ſuſpecta & colon
Antium fuit, quod magna vis hominum inc
quum oppidum captum eſſet, confugiſſet ad A
quos. iſque miles per bellum Æquicum vel acer
mus fuit. Compulſis deinde in oppida Æquis,
multitudo dilapſa quum Antiũ rediſſet, ſua ſpo
jam infidos colonos Romanis abalienavit. N
dum matura re, quum defectionem parari delat
ad ſenatum eſſet, datum negotium eſt conſulib

principibus coloniæ Romam excitis, quære-
it, quidnam rei eſſet. qui quum haud gravate
uiſſent, introducti à conſulibus ad ſenatum, ita
ponderunt ad interrogata, ut magis ſuſpecti
am venerant, dimitterentur. Bellum inde haud
bium haberi. Sp. Furius, conſulum alter, cui ea
ovincia evenerat, profectus in Æquos, Herni-
cum in agro populabundum hoſtem invenit:
narusque multitudinis, quia nuſquam univerſa
nſpecta fuerat, imparem copiis exercitum te-
ere pugnæ commiſit. primo concurſu pulſus ſe
caſtra recepit, neque is finis periculi fuit, nam-
ie & proxima nocte & poſtero die tanta vi ca-
a ſunt circumſeſſa atque oppugnata, ut ne nun-
us quidem inde mitti Romam poſſet. Hernici
: male pugnatum, & conſulem exercitumque
oſideri, nunciaverunt. tantumque terrorem in-
ſſere Patribus, ut (quæ forma ſenatusconſulti
timæ ſemper neceſſitatis habita eſt) Poſtumio
teri conſulum negotium daretur, Videret ne
uid Reſpubl. detrimenti caperet. Ipſum conſu-
m Romæ manere ad conſcribendos omnes qui
rma ferre poſſent, optimum viſum eſt: procon-
ılem T. Quintium ſubſidio caſtris cum ſociali
xercitu mitti. ad eum explendum Latini Herni-
ique, & colonia Antium dare Quintio ſubita-
os milites (ita tum repentina auxilia appella-
ant) juſſi. Multi per eos dies motus, multique 5
npetus hinc atque illinc facti, quia ſuperante
nultitudine hoſtes carpere multifariam vires Ro-
nanas, ut non ſuffecturas ad omnia, aggreſſi ſunt.
imul caſtra oppugnabantur, ſimul pars exerci-
us ad populandum agrum Romanum miſſa; ur-
bemque ipſam, ſi qua fortuna daret, tentandam.
L. Valerius ad præſidium urbis relictus, conſul Po-
ſtumius ad arcendas populationes finium miſſus.

Nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Nihil remiſſum ab ulla parte curæ aut laboris. vigiliæ in urbe, ſtationes ante portas, præſidiaque in muris diſpoſita: & (quod neceſſe erat in tanto tumultu) juſtitium per aliquot dies ſervatum. Interim in caſtris Furius C o s s. quum primo quietus obſidionem paſſus eſſet, in incautum hoſtem decumana porta erupit: & quum perſequi poſſet, metu ſubſiſtit, ne qua ex parte altera in caſtra vis fieret. Furium legatum (frater idem conſulis erat) longius extulit curſus: nec ſuos ille redeuntes perſequendi ſtudio, neque hoſtium ab tergo incurſum vidit. ita excluſus multis ſæpe fruſtra conatibus captis, ut viam ſibi ad caſtra faceret, acriter dimicans, cecidit. Et conſul nuncio circumventi fratris converſus ad pugnam, dum ſe temere magis quam ſatis caute in mediam dimicationem infert, vulnere accepto, ægre ab circumſtantibus ereptus, & ſuorum animos turbavit, & ferociores hoſtes fecit. qui cæde legati, & conſulis vulnere accenſi, nulla deinde vi ſuſtineri potuere, quum compulſi in caſtra Romani rurſus obſiderentur, nec ſpe, nec viribus pares: veniſſetque in periculum ſumma rerum, ni T. Quintius peregrinis copiis cum Latino Hernicoque exercitu ſubveniſſet. Is intentos in caſtra Romana Æquos, legatique caput ferociter oſtentantes, ab tergo adortus, ſimul ad ſignum à ſe procul editum ex caſtris eruptione facta, magnam vim hoſtium circumvenit. Minor cædes, fuga effuſior Aequorum in agro fuit Romano. in quos palatos, prædam agentes, Poſtumius aliquot locis, quibus opportuna impoſuerat præſidia, impetum dedit. ii vagi diſſipato agmine fugientes in Quintium victorem cum ſaucio conſule revertentem incidere. Tum conſularis exercitus egregia pugna conſulis vulnus, legati & cohortium ultus eſt cædem. magnæ

clades

es ultro citroque illis diebus & illatæ & ac-
æ. Difficile ad fidem eſt in tam antiqua re,
qu pugnaverint, ceciderintve, exacto affirma-
umero: audet tamen Antias Valerius con-
e ſummas: Romanos cecidiſſe in Hernico
quinque millia ac trecentos: ex prædatori-
Aequorum, qui populabundi in finibus Ro-
is vagabantur, ab A. Poſtumio conſule duo
a quadringentos cæſos: cæteram multitudi-
prædam agentem quæ inciderit in Quintium,
aquam pari defunctam eſſe cæde. interfecta
quatuor millia, & exſequendo ſubtiliter nu-
um CC ait & XXX. Inde Romam reditum eſt:
tium remiſſum. Cœlum viſum eſt ardere plu-
o igni: portentaque alia aut obverſata oculis,
anas exterritis oſtentavere ſpecies. His aver-
lis terroribus in triduum feriæ indictæ, per
s omnia delubra pacem Deûm expoſcentium
rum mulierumque turba implebantur. Cohor-
nde Latinæ Hernicæque ab ſenatu, gratiis ob
igram militiam actis, remiſſæ domos. Antiates
le milites, quia ſerum auxilium poſt prœlium
erat, prope cum ignominia dimiſſi. Comitia 6
habita. creati conſules L. Æbutius, S. Servi-
, kalendis Sextilibus, ut tunc principium anni
batur, conſulatum ineunt. Grave tempus &
e annus peſtilens erat urbi agriſque, nec ho-
ibus magis quam pecori, & auxere vim mor-
errore populationis pecoribus agreſtibuſque in
em acceptis. Ea colluvio miſtorum omnis
eris animantium, & odore inſolito urbanos
agreſtem confertum in arcta tecta æſtu ac vigi-
angebat, miniſteriaque invicem ac contagio
vulgabant morbos. Vix inſtantes ſuſtinenti-
clades, repente legati Hernici nunciant, in
o ſuo Æquos Volſcoſque conjunctis copiis ca-

ſtra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſtra poſuiſſe. inde ingenti exercitu fines ſuos
populari. Præterquam quod infrequens ſena
judicio erat ſociis afflictam civitatem peſtilen
eſſe; mœſtum etiam reſponſum tulere: ut pe
ipſi Hernici cum Latinis res ſuas tutarentur.
bem Romanam ſubita Deûm ira morbo popula
Si qua ejus mali quies veniat, ut anno ante,
ſemper alias, ſociis opem laturos. Diſceſſere
cii, pro triſti nuncio triſtiorem domum refer
tes: quippe quibus per ſe ſuſtinendum bellum er
quod vix Romanis fulti viribus ſuſtinuiſſent. N
diutius ſe in Hernico hoſtis continuit. pergit in
infeſtus in agros Romanos; etiam ſine belli inju
vaſtatos. Vbi quum obvius nemo ne inermis q
dem fieret, perque omnia non præſidiis modo
ſerta, ſed etiam cultu agreſti, tranſirent; perven
ad tertium lapidem Gabina via. Mortuus Aeb
tius erat Romanus conſul. collega ejus Servil
exiguam in ſpe trahebat animam: affecti pleri
principum, Patrum major pars, militaris fere æ
omnis; ut non modo ad expeditiones quas in ta
to tumultu res poſcebat, ſed vix ad quietas ſtati
nes viribus ſufficerent. Munus vigiliarum ſen
tores, qui per ætatem ac valetudinem poteran
per ſe ipſi obibant: circuitio ac cura ædilium p
bei erat. ad eos ſumma rerum ac majeſtas con
7 laris imperii venerat. Deſerta omnia, ſine capi
ſine viribus, Dii præſides ac fortuna Vrbis tuta
eſt, quæ Volſcis Aequiſque, prædonum poti
mentem quam hoſtium dedit. adeo enim nu
ſpes non potiundi modo, ſed ne adeundi quide
Romana mœnia animos eorum cepit: tectaq
procul viſa atque imminentes tumuli averte
mentes eorum: ut totis paſſim caſtris fremi
orto; quid in vaſto ac deſerto agro inter tabe
pecorum hominumque, deſides ſine præda ter

P

is tererent: quum integra loca Tuſculanum rum opimum copiis petere poſſent; ſigna re- nte convellerent: tranſverſiſque itineribus per avicanos agros in Tuſculanos colles tranſirent. vis omnis tempeſtaſque belli converſa eſt. In- im Hernici Latinique, pudore etiam non miſe- cordia ſolum, moti, ſi nec obſtitiſſent commu- bus hoſtibus, infeſto agmine Romanam urbem tentibus, nec opem ullam obſeſſis ſociis ferrent, njuncto exercitu Romam pergunt. Vbi quum oſtes non inveniſſent, ſecuti famam ac veſtigia, bvii fiunt deſcendentibus à Tuſculano in Alba- am vallem. ibi haudquaquam æquo prælio pu- natum eſt: fideſque ſua ſociis parum felix in æſentia fuit. Haud minor Romæ fit morbo tages, quam quanta ferro ſociorum facta erat. nſul qui unus ſupererat, moritur. mortui & alii ari viri, M. Valerius, T. Virginius Rutilus, au- res; Ser. Sulpicius, Curio Maximus; & per igno- capita latè evagata eſt vis morbi: inopſque ſe- atus auxilii humani, ad Deos populum ac vota ertit. juſſi cum conjugibus ac liberis ſupplicatum e, pacemque expoſcere Deûm. Ad id quod ſua iemque mala cogebant, auctoritate publica evo- ti, omnia delubra implent. ſtratæ paſſim matres inibus templa verrentes, veniam irarum cœle- ium, finemque peſti expoſcunt. Inde paullatim, 8 u pace Deûm impetrata, ſeu graviore tempore nni jam circumacto, defuncta morbis corpora lubriora eſſe incipere: verſiſque animis jam ad ublicam curam, quum aliquot interregna exiſ- nt, P. Valerius Publicola, tertio die quam in- erregnum inierat, conſules creat L. Lucretium ricipitinum, & T. Veturium Geminum; ſive le Vetuſius fuit. Ante diem tertium Idus Sexti- s conſulatum ineunt, jam ſatis valida civitate, ut

non

non ſolum arcere bellum, ſed ultro etiam in
poſſet. Igitur nunciantibus Hernicis, in fines
tranſcendiſſe hoſtes; impigre promiſſum a
lium. duo conſulares exercitus ſcripti. Vetu
miſſus in Volſcos ad bellum ultro inferend
Tricipitinus populationibus arcendis ſocio
agro oppoſitus, non ultra quam in Hernicos
cedit. Veturius primo prœlio hoſtes fundi
gatque. Lucretium, dum in Hernicis ſedet,
donum agmen fefellit, ſupra montes Præneſti
ductum, inde dimiſſum in campos. Vaſta
agros Præneſtinum Gabinumque: ex Gabin
Tuſculanos flexere colles. urbi quoque Rom
gens præbitus terror, magis in re ſubita, q
quod ad arcendam vim parum virium eſſet. C
bius præerat urbi. is armata juventute, diſpo
que præſidiis, tuta omnia ac tranquilla f
Itaque hoſtes præda ex proximis locis rapta
propinquare urbi non auſi, quum circum
agmine redirent, quanto longius ab urbe hoſ
abſcederent, eo ſolutiore cura in Lucretium
cidunt conſulem, jam ante exploratis itin
bus ſuis inſtructum, & ad certamen inten
Igitur præparatis animis, repentino pavore
culſos adorti, aliquanto pauciores multitudi
ingentem fundunt, fugantque. & compulſ
cavas valles, quum exitus haud in facili e
circumveniunt. Ibi Volſcum nomen prope
tum eſt. tredecim millia quadringentos ſe
ginta cecediſſe in acie ac fuga, mille duc
quinquaginta vivos captos, ſigna viginti ſep
militaria relata, in quibuſdam annalibus inv
ubi etſi adjectum aliquid numero ſit, magna
cædes fuit. Victor conſul ingenti præda pot
eadem in ſtativa rediit. Tunc conſules caſtra
jungunt: & Volſci Aequique afflictas vires ſu
um

um contulere. Tertia illa pugna eo anno fuit. lem fortuna victoriam dedit. fuſis hoſtibus um caſtra capta. Sic res Romana in antiquum 9
um rediit : ſecundæque belli res extemplo ur- ios motus excitaverunt. C. Terentillus Arſa, bunus plebis eo anno fuit. is conſulibus abſen- is ratus locum tribunitiis actionibus datum, aliquot dies Patrum ſuperbiam ad plebem cri- inatus ; maximè in conſulare imperium , tam- um nimium , nec tolerabile liberæ civitati, in- iebatur : *nomine enim tantum minus invidio- , re ipſa prope atrocius quam regium eſſe. Quip- duos pro uno dominos acceptos immoderata, infi- a poteſtate: qui ſoluti atque effrenati ipſi, omneis tus legum omniaque ſupplicia verterent in ple- n. Quæ ne æterna illis licentia ſit , legem ſe pro- lgaturum , ut quinque viri creentur legibus de perio conſulari ſcribendis. Quod populus in ſe jus erit, eo conſulem uſurum : non ipſos libidinem ac ntiam ſuam pro lege habituros.* Qua promul- a lege , quum timerent Patres , ne abſentibus nſulibus jugum acciperent , ſenatus à præfecto is Q. Fabio vocatur : qui adeò atrociter in ro- ionem latoremque ipſum eſt invectus,ut nihil, mbo conſules infeſti circumſtarent tribunum, ctum minarum atque terroris ſit : *inſidiatum n, & tempore capto adortum Rempublicam. Si m ſimilem ejus priore anno inter morbum bel- que, irati Dij tribunum dediſſent , non potuiſſe , mortuis duobus conſulibus. Iacente ægra civi- e in colluvione omnium rerum , ad tollendum è publica conſulare imperium laturum leges fuiſſe; em Volſcis Æquiſque ad oppugnandam urbem urum. Quid tandem illi non licere? Si quid ſules ſuperbe in aliquem civium aut crudeliter rint , diem dicere : accuſare his ipſis judicibus,*

quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quorum in aliquem ſævitum ſit. Non illum c
lare imperium, ſed tribunitiam poteſtatem
ſam, intolerandamque facere: quam pacata
conciliatamque patribus de integro in antiqu
digi mala. neque illum ſe deprecari, quo minu
gat ut cœperit. Vos, inquit Fabius, *cæteri tr*
oramus, ut primum omnium cogitetis, poteſt
iſtam ad ſingulorum auxilium, non ad pern
univerſorum comparatam eſſe. tribunos pleb
creatos, non hoſtes Patribus. Nobis miſerum,
dioſum vobis eſt, deſertam Rempub. invadi.
jus veſtrum, ſed invidiam minueritis. Agit
collega, ut rem integram in adventum conſ
differat. ne Æqui quidem ac Volſci, morbo a
ptis priore anno conſulibus, crudeli ſuperboque
bello inſtitere. Agunt cum Terentillo tribuni
lataque in ſpeciem actione, re ipſa ſublata,
10 ſules extemplo arceſſiti. Lucretius cum in
præda, majore multo gloria rediit. & auge
riam adveniens, expoſita omni in campo M
præda, ut ſuum quiſque per triduum cog
abduceret. reliqua vendita, quibus domini
exſtitere. Debebatur omnium conſenſu co
triumphus: ſed dilata res eſt, tribuno d
agente: id antiquius conſuli fuit. Iactata pe
quot dies tum in ſenatu res, tum ad populu
ceſſit ad ultimum majeſtati conſulis tribunu
deſtitit. tum imperatori exercituique hono
redditus. Triumphavit de Volſcis Æqui
triumphantem ſecutæ ſuæ legiones. alteri c
li datum, ut ovans ſine militibus urbem i
Anno deinde ſequenti lex Terentilla ab to
lata collegio, novos aggreſſa conſules eſt.
conſules P. Volumnius, Ser. Sulpitius. Eo
cœlum ardere viſum, terra ingenti concuſſa
eſt. bovem locutam, cui rei priore anno fide

fi

rat, creditum. Inter alia prodigia & carne
it: quem imbrem ingens numerus avium in-
volitando rapuiſſe fertur. quod intercidit, ſpar-
n ita jacuiſſe per aliquot dies, ut nihil odor
taret. Libri per duumviros ſacrorum aditi:
icula à conventu alienigenarum prædicta, ne
in loca ſumma urbis impetus cædeſque inde
ent. inter cætera monitum, ut ſeditionibus ab-
ieretur. Id factum ad impediendam legem tri-
ii criminabantur, ingenſque aderat certamen.
e (ut idem in ſingulos annos orbis volveretur)
rnici nunciant, Volſcos & Æquos, etſi acciſæ
ſint, reficere exercitus: Antii ſummam rei po-
um: Ecetræ Antiates colonos palam concilia
ere. id caput, eas vires belli eſſe. Vt hæc dicta
ſenatu ſunt, delectus indicitur: conſules belli
niniſtrationem inter ſe diſpartiri juſſit. Alteri,
Volſci, alteri ut Æqui provincia eſſet. Tribuni
ram in foro perſonare, *Fabulam compoſitam
lſci belli, Hernicos ad partes paratos. jam ne
tute quidem premi libertatem populi Rom. ſed
te eludi. quia occidione prope occiſos Volſcos, &
Equos movere ſua ſponte arma poſſe, id fides abie-
; novos hoſtes quæri. coloniam fidam, propin-
am, infamem fieri. bellum innoxiis Antiatibus
lici; geri cum plebe Romana. quam oneratam
nis ex urbe præcipiti agmine acturi eſſent; exilio
relegatione civium ulciſcentes tribunos. Sic, ne
id aliud actum putent, victam legem eſſe; niſi
m in integro res ſit, dum domi, dum togati ſint,
veant, ne poſſeſſione urbis pellantur, ne jugum
ipiant. Si animus ſit, non defore auxilium. con-
tire omnes tribunos. nullum terrorem externum,
llum periculum eſſe. Caviſſe Deos priore anno, ut
to libertas defendi poſſet.* Hæc tribuni. At ex parte 11
tera conſules in conſpectu eorum, poſitis ſellis,
delectum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

delectum habebant. eo decurrunt tribuni, co
cionemque ſecum trahunt. citati pauci, velut
experiundæ cauſa, & ſtatim vis coorta. Que
cunque lictor juſſu conſulis prehendiſſet, trib
nus mitti jubebat. neque ſuum cuique jus modu
faciebat, ſed virium ſpe & manu obtinendum e
quod intenderes. Quemadmodum ſe tribuni g
ſiſſent in prohibendo delectu, ſic patres in le
quæ per omnes comitiales dies ferebatur, im
dienda, gerebant. Initium erat rixæ, quum diſ
dere populum juſſiſſent tribuni, quod patres
ſummoveri haud ſinebant. nec ferè ſeniores
intererant; quippe quæ non conſilio regenda,
permiſſa temeritati audaciæque eſſet. Mult
& conſules ſe abſtinebant, ne cui in colluvie
rerum majeſtatem ſuam contumeliæ offerre
Cæſo erat Quintius, ferox juvenis, qua nobilit
gentis, qua corporis magnitudine ac viribus.
ea munera data à Diis, & ipſe addiderat mu
belli decora, facundiamque in foro; ut nemo, n
lingua, non manu promptior, in civitate habe
tur. Hic quum in medio Patrum agmine con
tiſſet, eminens inter alios, velut omnes dictatu
conſulatuſque gerens in voce ac viribus ſuis, u
impetus tribunitios populareſque procellas ſu
nebat. Hoc duce, ſæpe pulſi foro tribuni, fuſa
fugata plebs eſt. qui obvius fuerat, mulctatus
datuſque abibat: ut ſatis appareret, ſi ſic agi li
ret, victam legem eſſe. Tum prope jam percu
aliis tribunis, A. Virginius, ex collegio unu
Cæſoni capitis diem dicit. atrox ingenium
cenderat eo facto magis, quam conterruerat:
acrius obſtare legi, agitare plebem, tribunos ve
juſto perſequi bello. Accuſator pati reum rue
invidiæque flammam ac materiam crimini
ſuis ſuggerere: legem interim non tam ad ſp
pe

ferendi, quam ad laceſſendam Cæſonis temeritatem ferre. Ibi multa ſæpe ab juventute inconſulta dicta factaque, in unius Cæſonis ſuſpectum incidunt ingenium: tamen legi reſiſtebatur. Et Virginius identidem plebi; *Ecquid*, inquit, *ſentitis jam vos, Quirites, Cæſonem ſimul civem & legem quam cupitis, habere non poſſe? Quanquam quid ego legem loquor? libertati obſtat, omnes Tarquinios ſuperbia exſuperat. Exſpectate dum conſul dictator fiat, quem privatum viribus & audacia regnantem videtis.* Aſſentiebantur multi, pulſatos ſe querentes; & tribunum ad rem peragendam ultro incitabant. Iam aderat judicio dies, ap- 12
parebatque vulgò homines in damnatione Cæſonis libertatem agi credere. tum demum coactus cum multa indignitate prenſabat ſingulos. ſequebantur neceſſarii, principes civitatis. T. Quintius Capitolinus, qui ter conſul fuerat, quum multa referret ſua familiæque decora, affirmabat: *Neque in Quintia gente, neque in civitate Romana tantam indolem tam maturæ virtutis unquam extitiſſe. Suum primum militem fuiſſe, ſe ſæpe vidente pugnaſſe in hoſtem.* Sp. Furius. *Miſſum ab Quintio Capitolino ſibi eum in dubiis ſuis rebus veniſſe ſubſidio; neminem unum eſſe, cujus magis opera putet rempublicam reſtitutam.* L. Lucretius Cos. anni prioris, recenti gloria nitens, ſuas laudes participare cum Cæſone, memorare pugnas, referre egregia facinora, nunc in expeditionibus, nunc in acie: ſuadere & monere, *juvenem egregium, inſtructum naturæ fortunæque omnibus bonis, maximum momentum rerum ejus civitatis, in quamcunque veniſſet, ſuum quam alienum mallent civem eſſe. Quod offendat in eo, fervorem & audaciam, ætatem quotidie auferre; quod deſideretur conſilium, in dies creſcere. Seneſcentibus vitiis, matureſcente virtute,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

virtute, ſinerent tantum virum ſenem in civi... fieri. Pater inter hos L. Quintius, cui Cincinn... cognomen erat, non iterando laudes, ne cum... ret invidiam, ſed veniam errori, atque adoleſc... tiæ petendo, ſibi, qui non dicto, non facto qu... quam offendiſſet, ut condonarent filium, ora... Sed alii averſabantur preces, aut verecundia, ... metu: alii ſe ſuoſque mulctatos querentes, at...

13 reſponſo judicium ſuum præferebant. Prem... reum, præter vulgatam invidiam, crimen un... quod M. Volſcius Fictor, qui ante aliquot an... tribunus plebis fuerat, teſtis exſtiterat, *Se h... multo poſt quam peſtilentia in urbe fuerat, ... juventutem graſſantem in Subura incidiſſe. ... rixam natam eſſe, fratremque ſuum majorem ... tu, nec dum ex morbo ſatis validum, pugno ic... à Cæſone cecidiſſe ſemianimem. Inter manus ... mum ablatum, mortuumque inde arbitrari. nec ... rem exequi tam atrocem per conſules ſuperio... annorum licuiſſe.* Hæc Volſcio clamitante, a... concitati homines ſunt, ut haud multum ab... rit, quin impetu populi Cæſo interiret. Virgi... arripi jubet hominem & in vincula duci. pat... vi contra vim reſiſtunt. T. Quintius clamitat, ... *rei capitalis dies dicta ſit, & de quo futurum p... pediem judicium, eum indemnatum indicta c... ſa non debere violari.* Tribunus *ſupplicium n... ſumpturum ſe de indemnato; ſervaturum tame... vinculis eſſe ad judicij diem. ut qui hominem ... caverit, de eo ſupplicij ſumendi copia populo Rom... fiat.* Appellati tribuni medio decreto jus au... ſui expediunt: in vincula conjici vetant: ... reum, pecuniamque, niſi ſiſtatur, populo prom... placere pronunciant. Summam pecuniæ, qu... tam æquum eſſet promitti, veniebat in dubi... id ad ſenatum rejicitur. Reus, dum conſuleren...

Pat...

atres, retentus in publico eſt. vades dare placuit.
num vadem tribus millibus æris obligarunt.
tot darentur, permiſſum tribunis eſt. decem
ierunt. tot vadibus accuſator vadatus eſt reum.
ic primus vades publicos dedit. dimiſſus è foro,
octe proxima, in Tuſcos in exilium abiit. Iudi-
die quum excuſaretur ſolum vertiſſe exilii cau-
nihilominus, Virginio comitia habente, col-
æ appellati, dimiſere concilium: pecunia à pa-
exacta crudeliter, ut divenditis omnibus bo-
, aliquandiu trans Tiberim, veluti relegatus,
vili quodam tugurio viveret. Hoc judicium, 14
promulgata lex exercuit civitatem, ab externis
nis ocium fuit; quum, velut victores tribuni,
culſis Patribus Cæſonis exilio prope perlatam
crederent legem, & quod ad ſeniores Patrum
tineret, ceſſiſſent poſſeſſione Reipublicæ. ju-
ores, id maxime quod Cæſonis ſodalium fuit,
xere iras in plebem, non minuerunt animos.
ibi plurimum profectum eſt, quod modo quo-
m temperavere impetus ſuos. Quum primò
ſt Cæſonis exilium lex cœpta ferri eſt, inſtructi
atique cum ingenti clientium exercitu, ſic tri-
nos, ubi primum ſummoventes præbuere cau-
n, adorti ſunt, ut nemo unus inde præcipuum
icquam gloriæ domum invidiæve ferret; mille
o uno Cæſones extitiſſe, plebs quereretur. Me-
s diebus, quibus tribuni de lege non agerent,
nil eiſdem illis placidius aut quietius erat. be-
gne ſalutare, alloqui plebis homines, domum
vitare, adeſſe in foro, tribunos ipſos cetera pati
e interpellatione concilia habere: nunquam
i neque publice, neque privatim truces eſſe, niſi
um de lege agi cœptum eſſet. Alibi popularis
ventus erat. nec cætera modo tribuni tranquille
egêre, ſed refecti quoque in inſequentem an-

num, ne voce quidem incommoda, nedum ut-
la vis fieret, paulatim permulcendo tractando
manſuefecerant plebem. His per totum ann
15 artibus lex eluſa eſt. Accipiunt civitatem placi
rem conſules C. Claudius Appii filius, & P. V
rius Publicola. Nihil novi novus annus attule
legis ferendæ aut accipiendæ cura civitatem t
bat. Quantum juniores Patrum plebi ſe magi
ſinuabant, eo acrius contra tribuni tendebant
plebi ſuſpectos eos criminando facerent. *Co*
rationem factam, Cæſonem Romæ eſſe: interfic
dorum tribunorum, trucidandæ plebis conſilia i
Id negotii datum ab ſenioribus Patrum, ut juven
tribunitiam poteſtatem è Republica tolleret,
maque eadem civitatis eſſet, quæ ante Sacrum m
tem occupatum fuerat. Et ab Volſcis & Ae
ſtatum jam ac prope ſolenne in ſingulos a
bellum timebatur: propiuſque aliud novum
lum, nec opinato exortum. Exules, ſerviqu
quatuor millia hominum, & quingenti,
Ap. Herdonio Sabino, nocte Capitolium a
arcem occupavere. Confeſtim in arce facta c
eorum, qui conjurare & ſimul capere arm
luerant. alii inter tumultum præcipites pa
in forum devolant. alternæ voces, Ad arma
Hoſtes in urbe ſunt, audiebantur. Conſul
armare plebem, & inermem pati timebant
certi, quod malum repentinum, externum a
teſtinum, ab odio plebis, an ab ſervili fr
urbem invaſiſſet, ſedabant tumultus, ſedand
terdum movebant. nec enim poterat pavid
conſternata multitudo regi imperio. Dant t
arma, non vulgo; tantum ut incerto hoſte p
dium ſatis fidum ad omnia eſſet. Soliciti
quum noctis incertique, qui homines, qu
numerus hoſtium eſſet, in ſtationibus diſpo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

; ad opportuna omnia urbis loca, egêre. Lux
inde aperuit bellum, ducemque belli. Servos
libertatem Ap. Herdonius ex Capitolio voca-
t, *Se miſerrimi cujuſque ſuſcepiſſe cauſam, ut*
ules injuria pulſos in patriam reduceret, & ſer-
iis grave jugum demeret. id male populo Roma-
auctore fieri. Si ibi ſpes non ſit, ſe Volſcos, &
Equos, & omnia extrema tentaturum, & con-
aturum. Dilucere res magis Patribus atque 16
nſulibus. præter ea tamen quæ denunciaban-
:, ne Veientium neu Sabinorum id conſilium
et, timere: & quum tantum in urbe hoſtium
et, mox Sabinæ Etruſcæque legiones, ex com-
ſito adeſſent, tum æterni hoſtes Volſci &
equi, non ad populabundos, ut ante, fines, ſed
urbem, ut ex parte captam, venirent. Multi
varii timores. inter ceteros eminebat terror
vilis, ne ſuus cuique domi hoſtis eſſet, cui nec
edere, nec non credendo, ne infeſtior fieret,
lem abrogare, ſatis erat tutum. Vixque concor-
a ſiſti videbatur poſſe: tantum ſuperantibus
is ac emergentibus malis, nemo tribunos aut
ebem timebat. manſuetum id malum, & per
orum quietem malorum ſemper exoriens, tum-
e eſſe peregrino terrore ſopitum videbatur. At
prope unum maxime inclinatis rebus, incubuit:
ntus enim tribunos furor tenuit, ut non bellum,
d vanam imaginem belli, ad avertendos ab legis
ra plebis animos, Capitolium inſediſſe conten-
rent: patritiorum hoſpites clienteſque, ſi per la-
lege fruſtra tumultuatos eſſe ſe ſentiant, majo-
quam venerint ſilentio abituros. Concilium
de legi perferendæ habere, avocato populo ab
mis. Senatum interim conſules habent, alio ſe
ajore à tribunis metu oſtendenti, quam quem
ɔcturnus hoſtis intulerat. Poſtquam arma poni 17

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

& diſcedere homines ab ſtationibus nunciatu
eſt., P. Valerius, collega ſenatum retinente, ſe
curia proripit, inde in templum ad tribunos v
nit: *Quid hoc rei eſt*, inquit, *tribuni? Ap. He
donii ductu & auſpicio Rempublicam everſuri eſt
Tam felix vobis corrumpendis fuit, qui ſervi
veſtra non commovit auctor? Quum hoſtes ſup
caput ſint, diſcedi ab armis, legeſque ferri plac*
Inde ad multitudinem oratione verſa: *Si vos
bis, Quirites, ſi veſtri nulla cura tangit; at
veremini, Deos patrios ab hoſtibus captos. Iupi
optimus maximus, Iuno regina, & Minerva,
Dii Deæque obſidentur. caſtra ſervorum publi
veſtros penates tenent. Hæc vobis forma ſanæ ci
tatis videtur? Tantum hoſtium non ſolum int
muros eſt, ſed in arce ſupra forum, curiamque:
mitia interim in foro ſunt: ſenatus in curia eſt:
lut quum ocium ſuperat, ſenator ſententiam dic
alii Quirites ſuffragium ineunt. Non quicquid
trum plebiſque eſt, conſules, tribunos, Deos ho
neſque omnes armatos opem ferre, in Capitoli
currere, liberare ac pacare auguſtiſſimam ill
domum Iovis optimi maximi decuit? Romule
ter, tu mentem tuam, qua quondam arcem ab
iiſdem Sabinis auro captam recepiſti, da ſtirpi t
jube hanc ingredi viam, quam tu dux, quam t
ingreſſus exercitus eſt. Primus en ego conſul, qu
tum mortalis Deum poſſum, te, ac tua veſti
ſequar.* Vltimum orationis fuit, *Se arma cap
vocare omnes Quirites ad arma. ſi quis impedi
jam ſe conſularis imperii, jam tribunitiæ poteſ
tis, ſacratarumque legum oblitum, quiſquis ille
ubicunque ſit, in Capitolio, in foro, pro hoſte ha
turum. Iuberent tribuni, quoniam in Ap. Her
nium vetarent, in P. Valerium conſulem ſumi
ma. auſurum ſe in tribunis, quod princeps fam*

e auſus in regibus eſſet. Vim ultimam apparebat
turam, ſpectaculoque ſeditionem Romanam
oſtibus fore. nec lex tamen ferri, nec ire in Capi-
lium conſul potuit: nox certamina cœpta op-
eſſit, tribuni ceſſere nocti, timentes conſulum
ma. Amotis inde ſeditionis auctoribus, Patres
rcumire plebem, inferenteſque ſe in circulos,
rmones tempori aptos ſerere: admonere, *Vt vi-
rent in quod diſcrimen Rempubl. adducerent.
on inter patres ac plebem certamen eſſe; ſed ſimul
atres, plebemque, arcem urbis, templa Deorum,
nates publicos privatoſque hoſtibus dedi.* Dum
ec in foro ſedandæ diſcordiæ cauſſa aguntur,
onſules interim, ne Sabinus, ne Veiens hoſtis
ioveretur, circa portas muroſque diſceſſerant.
adem nocte & Tuſculum de arce capta, Capito- 18
oque occupato, & alio turbatæ urbis ſtatu nuncii
eniunt. L. Mamilius Tuſculi tum dictator erat.
confeſtim convocato ſenatu, atque introductis
unciis, magnopere cenſet, *Ne exſpectent, dum
b Roma legati auxilium petentes veniant: peri-
ulum ipſum, diſcrimenque ac ſociales Deos, fi-
emque fœderum, id poſcere. Demerendi beneficio
am potentem, tam propinquam civitatem, nun-
uam parem occaſionem daturos Deos.* Placet ferri
uxilium, juventus conſcribitur, arma dantur.
Romam prima luce venientes, procul ſpeciem
oſtium præbuere. Aequi aut Volſci venire viſi
ünt. deinde ubi vanus terror abiit, accepti in ur-
em agmine in forum deſcendunt. ibi jam P. Va-
erius, relicto ad portarum præſidia collega, in-
ruebat aciem. Auctoritas viri moverat, affir-
nantis, *Capitolio recuperato, & urbe pacata, ſi ſe
doceri ſiviſſent quæ fraus à tribunis occulta in lege
erretur; memorem ſe majorum ſuorum, memorem
ognominis, quod populi colendi velut hereditaria*

 cura

cura ſibi à majoribus tradita eſſet, concilium pleb
non impediturum. Hunc ducem ſecuti, nequi
quam reclamantibus tribunis, in clivum Capit
linum erigunt aciem. adjungitur & Tuſcula
legio. certare ſocii civeſque, utri recuperatæ arc
ſuum decus facerent. dux uterque ſuos adhort
tur. Trepidare tum hoſtes, nec ulli ſatis rei, pra
terquam loco fidere. trepidantibus inferunt ſig
Romani, ſociique. Iam in veſtibulum perrup
rant templi, quum P. Valerius, inter primor
pugnam ciens, interficitur. P. Volumnius conſ
laris vidit cadentem. is dato negotio ſuis, ut co
pus obtegerent, ipſe in locum vicemque conſu
provolat. Præ ardore impetuque tantæ rei ſenſ
non pervenit ad militem: prius vicit, quam
pugnare ſine duce ſentiret. Multi exulum, cæ
ſua fœdavere templum, multi vivi capti. Herd
nius interfectus. Ita Capitolium recuperatum. I
captivis, ut quiſque liber aut ſervus eſſet, ſuæ fo
tunæ à quoque ſumptum ſupplicium eſt. Tuſc
lanis gratiæ actæ: Capitolium purgatum atq
luſtratum. In conſulis domum plebes quadra
tes, ut funere ampliore efferretur, jactaſſe fertu
19 Pace parta, inſtare tum tribuni Patribus, ut P. V
lerii fidem exolverent: inſtare Claudio, *ut Colle*
manes fraude liberaret, agi de lege ſineret. Conſ
antequam collegam ſibi ſubrogaſſet, negare *paſſ*
rum agi de lege. Hæ tenuere contentiones uſq
ad comitia conſulis ſubrogandi. Decembri me
ſe ſummo Patrum ſtudio L. Quintius Cincinn
tus pater Cæſonis conſul creatur, qui magiſtr
tum ſtatim occiperet. Perculſa erat plebes conſ
lem habitura iratum, potentem favore Patrur
virtute ſua, tribus liberis, quorum nemo Cæſo
cedebat magnitudine animi; conſilium & m
dum adhibendo, ubi res poſceret, priores era

Is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ıt magiſtratum iniit, aſſiduis concionibus pro
ɔunali, non in plebe coërcenda, quam ſenatu
ſtigando, vehementior fuit. *cujus ordinis lan-*
ɔre, perpetui jam tribuni plebis, non ut in Repu-
ca populi Romani, ſed ut in perdita domo, lin-
ı, criminibuſque regnarent. Cum Cæſone filio ſuo
tutem, conſtantiam, omnia juventutis belli do-
que decora pulſa ex urbe Romana, & fugata eſſe.
uaces, ſeditioſos, ſemina diſcordiarum, iterum
que tertium tribunos peſſimis artibus regia licen-
: vivere. Aulus, inquit, *ille Virginius, quia in*
pitolio non fuit, minus ſupplicii, quam Ap. Her-
nius meruit? plus hercule aliquanto, qui vere
m æſtimare velit. Herdonius, ſi nihil aliud, ho-
m ſe fatendo prope denunciavit, ut arma capere-
: hic negando bella eſſe, arma vobis ademit, nu-
ſque ſervis veſtris & exulibus objecit. Et vos
C. Claudii pace, & P. Valerii mortui loquor) prius
clivum Capitolinum ſigna intuliſtis, quam hos
ſtes de foro tolleretis? Pudet Deorum hominum-
ue. quum hoſtes in arce, in Capitolio eſſent, exu-
m & ſervorum dux profanatis omnibus in cella
vis optimi maximi habitaret, Tuſculi antequam
oma ſumpta ſunt arma. In dubio fuit, utrum
. Mamilius Tuſculanus dux, an P. Valerius, &
. Claudius conſules Romanam arcem liberarent,
r qui ante Latinos, ne pro ſe quidem ipſis, quum
ı finibus hoſtem haberent, attingere arma paſſi ſu-
mus; nunc, niſi Latini ſua ſponte arma ſumpſiſ-
ent, capti & deleti eramus. Hoc eſt, tribuni, auxi-
ium plebi ferre? inermem eam hoſti trucidandam
biicere? Scilicet, ſi quis vobis humilimus homo de
eſtra plebe, quam partem, veluti abruptam à cete-
o populo veſtram patriam peculiaremque Remp. fe-
iſtis, ſi quis ex his domum ſuam obſeſſam à familia
rmata nunciaret, ferendum auxilium putaretis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Iupiter optimus maximus, exulum atque ſervor... ſeptus armis, nulla humana ope dignus erat? & ... poſtulant, ut ſacroſancti habeantur, quibus ipſi I... neque ſacri, neque ſancti ſunt. At enim divi... humaniſque obruti ſceleribus, legem vos hoc an... perlaturos dictitatis? Tum hercule illo die quo e... conſul ſum creatus, male geſta Reſpub. eſt, pe... multo quam cum P. Valerius conſul periit, ſi tu... ritis. Iam primum omnium, inquit, *Quirites ... Volſcos & Æquos mihi atque collegæ legiones a... cere, in animo eſt. Neſcio quo fato, magis bellan... quam pacati propitios habemus Deos. quantum p... riculum ab illis populis fuerit ſi Capitolium ab ex... libus obſeſſum ſciſſent, ſuſpicari de præterito, qu...*
20 *re ipſa experiri, eſt melius.* Moverat plebem o... tio conſulis: erecti Patres reſtitutam credeba... Rempublicam: conſul alter, comes animoſ... quam auctor, ſuſcepiſſe collegam priorem act... nem tam gravis rei facile paſſus, in peragen... conſiliis conſularis officii partem ad ſe vendi... bat. Tum tribuni eludentes velut vana dicta, p... ſequi, quærendo, *quonam modo exercitum educ... ri conſules eſſent, quos delectum habere nemo pa... rus eſſet? Nobis vero,* inquit Quintius, *nihil ... lectu opus eſt, quum, quo tempore P. Valerius ... recipiendum Capitolium arma plebi dedit, om... in verba juraverint, conventuros ſe juſſu conſu... nec injuſſu abituros. Edicimus itaque, omnes ... in verba juraſtis, craſtina die armati ad lac... Regillum adſitis.* Cavillari tum tribuni, *& po... lum exolvere religione velle: privatum eo temp... Quintium fuiſſe, quum ſacramento adacti ſi...* Sed nondum hæc, quæ nunc tenet ſeculum, ... gligentia Deûm venerat: nec interpretando ... quiſque juſiurandum & leges aptas faciebat, ... ſuos potius mores ad ea accommodabat. Igi...

tribu...

ibuni, ut impediendæ rei nulla ſpes erat, de pro-
renda agere. eo magis quod & *augures juſſos*
leſſe ad Regillum lacum fama exierat: *locumque*
augurari, ubi auſpicato cum populo agi poſſet. ut
uicquid Romæ vi tribunitia rogatum eſſet, id co-
itiis ibi abrogaretur. Omnes id juſſuros, quod
nſules vellent. neque enim provocationem eſſe lon-
us ab urbe mille paſſuum: & tribunos, ſi eo ad-
eniant in alia turba Quiritium, ſubjectos fore
nſulari imperio. Terrebant hæc: ſed ille maxi-
mus terror animos agitabat, quod ſæpius Quin-
us dictabat, *Se conſulum comitia non habiturum.*
Non ita civitatem ægram eſſe, ut conſuetis remediis
ſti poſſit. dictatore opus eſſe Reipubl. ut qui ſe
overit ad ſolicitandum ſtatum civitatis, ſentiat
ne provocatione dictaturam eſſe. Senatus in Capi- 21
olio erat. eo tribuni cum perturbata plebe ve-
iunt. multitudo clamore ingenti, nunc conſu-
um, nunc Patrum fidem implorant. nec ante
noverunt de ſententia conſulem, quam tribuni ſe
n auctoritate Patrum futuros eſſe, polliciti ſunt.
Tunc referente conſule de tribunorum & plebis
oſtulatis, ſenatusconſulta fiunt, *Neque tribuni*
gem eo anno ferrent, neque conſules ab urbe exer-
itum educerent. In reliquum magiſtratus con-
inuari, & eoſdem tribunos refici, judicare Sena-
um contra Rempublicam eſſe. Conſules fuere in
atrum poteſtate, tribuni reclamantibus conſuli-
us refecti. Patres quoque ne quid cederent plebi,
c ipſi L. Quintium conſulem reficiebant. Nulla
oto anno vehementior actio conſulis fuit. *Mirer,*
nquit, *ſi vana veſtra, Patres conſcripti, ad plebem*
uctoritas eſt? Vos elevatis eam, quippe quia plebs
enatuſconſultum in continuandis magiſtratibus
olvit, ipſi quoque ſolutum vultis, ne temeritati
multitudinis cedatis: tanquam id ſit plus poſſe in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

civitate, plus levitatis ac licentiæ habere. levius
enim, vaniuſque profecto eſt, ſua decreta & con-
ſulta tollere, quam aliorum. Imitamini, Patres
conſcripti, turbam inconſultam: & qui exempl
aliis eſſe debetis, aliorum exemplo peccetis potius,
quam alii veſtro recte faciant; dum ego, ne imite
tribunos, nec me contra Senatuſconſultum conſu-
lem renunciari patiar. Te vero, C. Claudi, adhor-
tor, ut & ipſe populum Rom. hac licentia arceas
& de me hoc tibi perſuadeas, me ita accepturum
ut non honorem meum à te impeditum, ſed gloriam
ſpreti honoris auctam, invidiamque quæ ex conti
nuato eo impenderet, levatam putem. Communi
ter inde edicunt, *Ne quis L. Quintium conſulem*
faceret. ſi quis feciſſet, ſe id ſuffragium non obſer
22 *vaturos.* Conſules creati Q. Fabius Vibulanu
tertium, & L. Cornelius Maluginenſis. Cenſu
actus eo anno. luſtrum propter Capitolium ca
ptum, conſulem occiſum, condi religioſum fuit
Q. Fabio & L. Cornelio conſulibus, principi
anni ſtatim res turbulentæ. Inſtigabant pleben
tribuni. bellum ingens à Volſcis & Aequis Latin
atque Hernici nunciabant. jam Antii Volſcorum
legiones eſſe: & ipſam coloniam ingens metu
erat defecturam. ægreque impetratum à tribuni
ut bellum præverti ſinerent. Conſules inde parti
provincias. Fabio ut Antium legiones ducere
datum: Cornelio ut Romæ præſidio eſſet, ne qu
pars hoſtium, qui Aequis mos erat, ad populan
dum veniret. Hernici & Latini juſſi milites da
ex fœdere; duæque partes ſociorum in exercitu
tertia civium fuit. Poſtquam ad diem præſtitu
tum venerunt ſocii, conſul extra portam Cap
nam caſtra locat. inde luſtrato exercitu Antiu
profectus, haud procul oppido, ſtativiſque ho
ſtium conſedit. Vbi quum Volſci, quia nondu

ɔ Æquis veniſſet exercitus, dimicare non auſi,
ıemadmodum quieti vallo ſe tutarentur, para-
ıt; poſtero die Fabius non permiſtam unam ſo-
ɔrum civiumque, ſed trium populorum tres
ɔaratim acies circa vallum hoſtium inſtruxit.
ſe erat medius cum legionibus Romanis. inde
ınum obſervare juſſit, ut pariter & ſocii rem
ciperent, referrentque pedem, ſi receptui ceci-
ſſet. equites item ſuæ cuique parti poſt princi-
ı collocat. Ita trifariam adortus caſtra circum-
nit: & quum undique inſtaret, non ſuſtinen-
ı impetum, Volſcos vallo deturbat. Tranſgreſ-
ı inde munitiones, pavidam turbam inclina-
nque in partem unam caſtris expellit. Inde
uſe fugientes eques, cui ſuperare vallum haud
cile fuerat, quum ad id ſpectator pugnæ aſtitiſ-
t, libero campo adeptus, parte victoriæ fruitur,
rritos cædendo. Magna & in caſtris & extra
unimenta cædes fugientium fuit: ſed præda
ajor, quia vix arma ſecum efferre hoſtis po-
it, deletuſque exercitus foret, ni fugientes ſilvæ
ciſſent. Dum ad Antium hæc geruntur, inte- 23
n Aequi robore juventutis præmiſſo, arcem
ıſculanam improviſo nocte capiunt: reliquo
ercitu haud procul mœnibus Tuſculi conſi-
unt, ut diſtenderent hoſtium copias. Hæc cele-
ter Romam, ab Roma in caſtra Antium perla-
, movent Romanos haud ſecus, quam ſi Capi-
lium captum nunciaretur. adeo & recens erat
ıſculanorum meritum, & ſimilitudo ipſa peri-
li, repoſcere datum auxilium videbantur. Fa-
ıs omiſſis omnibus, prædam ex caſtris raptim
ıtium convehit. Ibi modico præſidio relicto,
ratum agmen Tuſculum rapit. nihil præter ar-
a & quod cocti ad manum fuit cibi, ferre mi-
ı licuit. Commeatum ab Roma conſul Corne-
lius

lius ſubvehit. Aliquot menſes Tuſculi bellatum
parte exercitus conſul caſtra Aequorum oppugna
bat: partem Tuſculanis dederat ad arcem recup
randam. Vi nunquam eo ſubire potuit. fam
poſtremo inde detraxit hoſtem. Quo poſtqua
ventum ad extremum eſt, inermes nudique omn
ſub jugum ab Tuſculanis miſſi. hos ignomini
ſa fuga domum ſe recipientes, Romanus conſ
in Algido conſecutus, ad unum omnes occid
Victor ad Columen (id loco nomen eſt) exerci
relicto, caſtra locat. Et alter conſul, poſtqua
mœnibus Romanis jam pulſo hoſte periculu
eſſe deſierat, & ipſe ab Roma profectus. Ita bif
riam conſules ingreſſi hoſtium fines, ingenti ce
tamine hinc Volſcos, hinc Aequos populantu
Eodem anno deſciſſe Antiates, apud pleroſq
auctores invenio. L. Cornelium conſulem id be
lum geſſiſſe, oppidumque cepiſſe; certum affirm
re, quia nulla apud vetuſtiores ſcriptores ejus
24 mentio eſt, non auſim. Hoc bello perfecto t
bunitium domi bellum Patres territat. Clama
fraude fieri, quod foris teneatur exercitus: fruſt
tionem eam legis tollendæ eſſe. ſe nihilomin
rem ſuſceptam peracturos. Obtinuit tamen P. L
cretius præfectus urbis, ut actiones tribunitiæ
adventum conſulum differrentur. Erat & no
exorta cauſſa motus. A. Cornelius, & Q. Servil
quæſtores, M. Volſcio, quod falſus haut dub
teſtis in Cæſonem extitiſſet, diem dixerant. mul
enim emanabat indiciis, neque fratrem Volſc
ex quo ſemel fuerit æger, unquam non mo
viſum in publico, ſed ne aſſurrexiſſe quidem
morbo, multorumque tabe menſium mortuu
nec his temporibus, in quæ teſtis crimen con
ciſſet, Cæſonem Romæ viſum: affirmantibus,
una meruerant, ſecum eum tum frequentem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

na ſine ullo commeatu fuiſſe. ni ita eſſet, multi vatim ferebant Volſcio judicem. Quum ad ju-ium ire non auderet, omnes eæ res in unum ngruentes, haud magis dubiam damnationem lſcii, quam Cæſonis Volſcio teſte fuerat, facie-nt. In mora tribuni erant, qui comitia quæſto- habere de reo, niſi prius habita de lege eſſent, ſuros negabant. ita extracta utraque res in con-um adventum eſt. Qui ubi triumphantes victo-cum exercitu urbem inierunt, quia ſilentium lege erat, perculſos magna pars credebant tri-nos. At illi (etenim extremum anni jam erat) artum affectantes tribunatum, in comitiorum ceptationem ab lege certamen averterant. & um conſules nihilominus adverſus continua-nem tribunatus, quam ſi lex minuendæ ſuæ jeſtatis cauſſa promulgata ferretur, tetendiſ-t, victoria certaminis penes tribunos fuit. Eo-m anno Æquis pax eſt petentibus data. Cenſus, priore anno inchoata, perficitur: idque luſtrum origine urbis decimum conditum. Fuerunt nſa civium capita, centum triginta duo millia adringenta novem. Conſulum magna domi llique eo anno gloria fuit: quod & foris pacem perêre, & domi, etſi non concors, minus tamen
am alias infeſta civitas fuit. L. Minucius inde, 25
C. Nautius conſules facti, duas reſiduas anni ioris cauſſas exceperunt. Eodem modo conſu-s legem, tribuni judicium de Volſcio impedie-nt: ſed in quæſtoribus novis major vis, major ctoritas erat. Cum M. Valerio Valerii filio, Vo-ſi nepote, quæſtor erat T. Quintius Capitolinus, i ter conſul fuerat. Is quoniam neque Quintiæ miliæ Cæſo, neque Reipubl. maximus juvenum ſtitui poſſet, falſum teſtem, qui dicendæ cauſſæ noxio poteſtatem ademiſſet, juſto ac pio bello perſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

perſequebatur. Quum Virginius maximè è trib
nis de lege ageret, duûm menſium ſpatium con
libus datum eſt ad inſpiciendam legem : ut, cu
edocuiſſent populum, quid fraudis occultæ fer
tur, ſinerent deinde ſuffragium inire. hoc int
valli datum, res tranquillas in urbe fecit. Nec d
turnam quietem Æqui dederunt. qui rupto fœd
re, quod ictum erat priore anno cum Roman
imperium ad Gracchum Clœlium deferunt.
tum longe princeps in Æquis erat. Graccho du
in Lavicanum agrum, inde in Tuſculanum hoſ
populatione veniunt, plenique præda in Algi
caſtra locant. In ea caſtra Q. Fabius, P. Volu
nius, A. Poſtumius legati, ab Roma vener
queſtum injurias, & ex fœdere res repetitum. e
Æquorum imperator, *quæ mandata habeant ab*
natu Romano, ad quercum jubet dicere. ſe alia i
terim acturum. quercus ingens arbor prętorio i
minebat, cujus umbra opaca ſedes erat. Tum
legatis unus abiens, *& hæc*, inquit, *ſacrata qu*
cus, & quicquid Deorum eſt, audiant fœdus à
bis ruptum : noſtriſque & nunc querelis adſint,
mox armis, quum Deorum hominumque ſimul v
lata jura exequemur. Romam ut rediêre legati,
natus juſſit alterum conſulem contra Gracchu
in Algidum exercitum ducere : alteri populati
nem finium Æquorum provinciam dedit. Trib
ni ſuo more impedire delectum. & forſitan ad u
timum impediſſent; ſed novus ſubito additus te
26 ror eſt. Vis Sabinorum ingens propè ad mœn
urbis infeſta populatione venit. fœdati agri, terr
injectus urbi eſt. Tum plebs benignè arma cep
reclamantibus fruſtra tribunis, magni duo exerc
tus ſcripti. alterum Nautius contra Sabinos dux
caſtriſque ad Eretum poſitis, per expedition
parvas plerumque nocturnis incurſibus, tanta

vaſt

...tatem in Sabino agro reddidit, ut comparati ...m propè intacti bello fines Romani videren... ...Minucio neque fortuna nec vis animi eadem ...rendo negotio fuit. nam quum haud procul ...ſte caſtra poſuiſſet, nulla magnopere clade ...ra caſtris ſe pavidus tenebat. Quod ubi ſen... ...t hoſtes, crevit ex metu alieno, ut fit, audacia: ...cte adorti caſtra, poſtquam parum vis aper... ...fecerat, munitiones poſtero die circumdant. ...riuſquam undique vallo objecto clauderent ...s, quinque equites inter ſtationes hoſtium ...i, Romam pertulêre, conſulem exercitumque ...eri. Nihil tam nec opinatum, nec tam inſpe... ...m accidere potuit. Itaque tantus pavor, tan... ...e trepidatio fuit, quanta, ſi urbem, non caſtra ...s obſiderent. Nautium conſulem accerſunt, ...o quum parum præſidii videretur, dictato... ...que dici placeret, qui rem perculſam reſtitue... ...L. Quintius Cincinnatus conſenſu omnium ...ur. Operæpretium eſt audire, qui omnia præ ...iis humana ſpernunt, neque honori magno ...m, neque virtuti putant eſſe, niſi ubi effuſe af... ...nt opes. Spes unica imperii populi Romani ...uintius, trans Tiberim, contra eum ipſum ...m, ubi nunc navalia ſunt, quatuor jugerum ...bat agrum, quæ prata Quintia vocantur. Ibi ...egatis, ſeu foſſam fodiens bipalio innixus, ...quum araret; operi certè, id quod conſtat, ...ſti intentus; ſalute data invicem redditaque, ...tus ut (*quod bene verteret ipſi, reique publicæ*) ...tus mandata ſenatus audiret. admiratus, ro... ...ſque, *ſatin' ſalva eſſent omnia*, togam pro... ...è tugurio proferre uxorem Raciliam jubet. ... ſimul, abſterſo pulvere ac ſudore, velatus ...eſſit; dictatorem eum gratulantes conſalu... ...: in urbem vocant: qui terror ſit in exercitu, expo-

exponunt. Navis Quintio publicè parata
tranſvectumque tres obviam egreſſi filii exci
inde alii propinqui atque amici, tum Patru
jor pars. Ea frequentia ſtipatus, antecede
lictoribus deductus eſt domum, & plebis
curſus ingens fuit. ſed ea nequaquam tan
Quintium vidit; & imperii nimium, & vir
ipſo imperio vehementiorem rata. Et illa q
nocte nihil præterquam vigilatum eſt in
27 Poſtero die dictator, quum ante lucem in
veniſſet, magiſtrum equitum dicit L. Tarqu
patriciæ gentis, ſed qui quum ſtipendia p
propter paupertatem feciſſet, bello tamen p
longe Romæ juventutis habitus eſſet. Cum
ſtro equitum in concionem venit, juſtitiar
cit, claudi tabernas tota urbe jubet, vetat
quam privatæ quicquam rei agere. Tum qu
que ætate militari eſſent, armati cum ciba
dies quinque coctis, valliſque duodenis, a
lis occaſum Martio in campo adeſſent.
ætas ad militandum gravior eſſet, vicino
dum is arma pararet, vallumque peteret,
coquere juſſit. Sic juventus diſcurrit ad v
petendum. ſumpſere, unde cuique proximum
prohibitus nemo eſt: impigreque omnes a
cta dictatoris præſto fuere. Inde compoſito a
ne, non itineri magis apto, quam prælio, ſi
tuliſſet, legiones ipſe dictator, magiſter equ
ſuos equites ducit. In utroque agmine, quas
pus ipſum poſcebat, adhortationes erant: *ad*
gradum, maturato opus eſſe, ut nocte ad hoſtem
venire poſſent. conſulem exercitumque Rom
obſideri. tertium diem jam clauſos eſſe: quid
que nox aut dies ferat, incertum eſſe: puncto
temporis maximarum rerum momenta verti
celera ſignifer, ſequere miles, inter ſe quoque

ſ

antes ducibus clamabant. media nocte in Algi-
m perveniunt : & ut ſenſere ſe jam propè hoſtes
e, ſigna conſtituunt. Ibi dictator quantum no- 28
e proſpici poterat, equo circumvectus, contem-
tuſque, qui tractus caſtrorum, quæque forma
et, tribunis militum imperavit, ut ſarcinas in
um conjici jubeant. militem cum armis vallo-
e redire in ordines ſuos. facta, quæ imperavit.
um quo fuerat ordine in via, exercitum omnem
ngo agmine circumdat hoſtium caſtris, & ubi
gnum datum ſit, clamorem omnes tollere jubet.
amore ſublato, ante ſe quemque ducere foſſam,
jacere vallum. Edito imperio, ſignum ſecutum
. juſſa miles exſequitur, clamor hoſtes circum-
nat. Superat inde caſtra hoſtium, & in caſtra
nſulis venit: alibi pavorem, alibi gaudium in-
ns facit. Romani, civilem eſſe clamorem, atque
xilium adeſſe, inter ſe gratulantes, ultro ex ſta-
onibus ac vigiliis territant hoſtem. Conſul dif-
endum negat. *Illo clamore non adventum modo*
nificari, ſed rem ab ſuis cœptam : mirumque eſſe,
jam exteriore parte caſtra hoſtium oppugnentur.
que arma ſuos capere, & ſe ſubſequi jubet. No-
initum prœlium eſt, legionibus dictatoris cla-
ore ſignificantibus, ab ea quoque parte rem in
crimine eſſe. Iam ſe ad prohibenda circumdari
era Æqui parabant, quum ab interiore hoſte
ælio cœpto, ne per media ſua caſtra fieret eru-
o, à munientibus ad pugnantes introrſum verſi,
cuam noctem operi dedêre. pugnatumque cum
nſule ad lucem eſt. Luce prima jam circumval-
i ab dictatore erant, & vix adverſus unum ex-
itum pugnam ſuſtinebant. tum à Quintiano
ercitu, qui confeſtim à perfecto opere ad arma
liit, invaditur vallum. hic inſtabat nova pu-
a : nihil remiſerat prior. Tum ancipiti malo
urgente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

urgente à prœlio ad preces verſi, hinc dictato
hinc conſulem orare, ne in occidione victo
ponerent, ut inermes ſe inde abire ſinerent
conſule ad dictatorem ire juſſis, ignominiar
fenſus addidit. Gracchum Clœlium ducem,
cipeſque alios, vinctos adduci jubet, oppido
bione decedi; *Sanguinis ſe Æquorum non c*
licere abire: ſed ut exprimatur tandem conj
ſubactam domitamque eſſe gentem, ſub jugum
turos. Tribus haſtis jugum fit, humi fixis dua
ſuperque eas tranſverſa una deligata. ſub hoc
29 dictator Æquos miſit. Caſtris hoſtium rec
plenis omnium rerum (nudos enim emiſ
prædam omnem ſuo tantum militi dedit: c
larem exercitum, ipſumque conſulem incre
Carebis, inquit, *prædæ parte, miles, ex eo hoſt*
prope prædæ fuiſti. & tu L. Minuci, donec c
larem animum incipias habere, legatus his leg
bus præeris. Ita ſe Minucius abdicat conſulatu
ſuſque ad exercitum manet. Sed adeo tum i
rio meliori animus manſuete obediens erat,
neficii magis, quam ignominiæ hic exercitu
mor, & coronam auream dictatori libræ p
decreverit, & proficiſcentem eum patronum
taverit. Romæ à Q. Fabio præfecto urbis ſe
habitus triumphantem Quintium, quo ven
agmine, urbem ingredi juſſit. ducti ante cu
hoſtium duces: militaria ſigna prælata: ſe
exercitus præda onuſtus. Epulæ inſtructæ d
tur fuiſſe ante omnium domos: epulant
cum carmine triumphali, & ſolennibus j
commeſſantium modo, currum ſecuti ſun
die L. Mamilio Tuſculano, approbantibus
ctis, civitas data eſt. Confeſtim ſe dictator
ſtratu abdicaſſet, ni comitia M. Volſcii falſi
tenuiſſent: ea ne impedirent tribuni, dicta

ob

ſitit metus. Volſcius damnatus Lanuvium ex-
ſum abiit. Quintius decimoſexto die dictatu-
ra ſex menſes accepta ſe abdicavit. Per eos dies
ſul Nautius ad Eretum cum Sabinis egregie
nat. ad vaſtatos agros ea quoque clades acceſ-
abinis. Minucio Q. Fabius ſucceſſor in Algi-
n miſſus. Extremo anno agitatum de lege ab
nis eſt. ſed quia duo exercitus aberant, ne
l ferretur ad populum, Patres tenuere. plebes
t, ut quintum eoſdem tribunos crearent. Lu-
viſos in Capitolio ferunt à canibus fugatos;
d prodigium luſtratum Capitolium eſſe. Hæc
anno geſta. Sequuntur conſules, Q. Minu- 30
, C. Horatius Pulvillus: cujus initio anni
m foris ocium eſſet, domi ſeditiones iidem
uni, eadem lex faciebat. ulteriuſque ventum
t (adeo exarſerant animi) ni velut dedita ope-
nocturno impetu Æquorum Corbione amiſ-
præſidium, nunciatum eſſet. Senatum conſu-
ocant, jubentur ſubitarium ſcribere exerci-
, atque in Algidum ducere. Inde poſito legis
amine, nova de delectu contentio exorta. vin-
turque conſulare imperium tribunitio auxi-
quum alius additur terror: Sabinum exerci-
prædatum deſcendiſſe in agros Romanos, in-
d urbem venire. Is metus perculit, ut ſcribi
tem tribuni ſinerent; non ſine pactione ta-
, ut quoniam ipſi quinquennium eluſi eſſent,
umque id plebi præſidium foret, decem dein-
ibuni plebis crearentur. Expreſſit hoc neceſ-
Patribus. id modo excepere, ne poſtea eoſ-
tribunos juberent. Tribunitia comitia (ne id
que poſt bellum, ut cetera vanum eſſet) ex-
plo habita. Triceſimoſexto anno à primis tri-
is plebis, decem creati ſunt; bini ex ſingulis
ſibus. itaque cautum eſt ut poſtea crearentur.

Delectu

Delectu deinde habito, Minucius contra Sa
profectus, non invenit hoſtem. Horatius,
jam Æqui Corbione interfecto præſidio Ort
etiam cepiſſent, in Algido pugnat: multos m
les occidit, fugat hoſtem non ex Algido
ſed à Corbione Ortonaque. Corbionem
31 diruit propter proditum præſidium. Dein
Valerius, Sp. Virginius conſules facti. Domi
que otium fuit. annona propter aquarum i
periem laboratum eſt. De Aventino publi
lata lex eſt. Tribuni plebis iidem refecti.
quente anno, T. Romilio, C. Veturio conſu
legem omnibus concionibus ſuis celebrant
dere ſe numeri ſui nequicquam aucti, ſi ea res
ſuo biennio jaceret, ac toto ſuperiore luſ
cuiſſet. Quum maximè hæc agerent, trepid
cii ab Tuſculo veniunt, Æquos in agro Tuſc
eſſe. Fecit pudorem recens ejus populi me
morandi auxilii: ambo conſules cum ex
miſſi, hoſtem in ſua ſede in Algido inveniu
pugnatum. ſupra ſeptem millia hoſtium cæ
fugati: præda parta ingens. Eam propter in
ærarii conſules vendiderunt. Invidiæ tam
ad exercitum fuit. ea denique tribunis ma
criminandi ad plebem conſules præbuit.
ergo, ut magiſtratu abiêre, Sp. Tarpeio, A.
rio conſulibus, dies dicta eſt. Romilio ab C.
dio Cicerone, tribuno plebis, Veturio ab L.
no, ædili plebis. Vterque magna Patrum in
tione damnatus. Romilius x. milibus æris,
rius x v milibus. Nec hæc priorum cala
conſulum, ſegniores novos fecerat conſules
damnari poſſe ajebant: & plebem, & tribu
gem ferre non poſſe. Tum abjecta lege, qu
mulgata conſenuerat, tribuni lenius agere cu
tribus. Finem tandem certaminum facere

pl

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eiæ leges diſplicerent, at illi communiter le-
latores, & ex plebe, & ex Patribus, qui utriſ-
utilia ferrent, quæque æquandæ libertatis eſ-
, ſinerent creari. Rem non aſpernabantur Pa-
daturum leges neminem niſi ex Patribus aje-
. Quum de legibus conveniret, de latore tan-
diſcreparet; miſſi legati Athenas Sp. Poſtu-
Albus, A. Manlius, P. Sulpitius Camerinus.
que inclitas leges Solonis deſcribere, & alia-
Græciæ civitatum inſtituta, mores, juraque
ere. Ab externis bellis quietus annus fuit, 32
tior inſequens, P. Horatio & Sexto Quinti-
conſulibus, perpetuo ſilentio tribunorum:
primo legatorum qui Athenas ierant, le-
que peregrinarum exſpectatio præbuit; deinde
ſimul mala ingentia exorta, fames peſtilen-
ue fœda homini, fœda pecori. Vaſtati agri
: urbs aſſiduis exhauſta funeribus; multæ &
e lugubres domus. Flamen Quirinalis Ser.
nelius mortuus: augur C. Horatius Pulvillus:
ujus locum C. Veturium eo cupidius, quia
natus à plebe erat, augures legêre. Mortuus
ul Quintilius: quatuor tribuni plebis. Multi-
clade fœdatus annus. ab hoſte otium fuit.
conſules C. Menenius, P. Seſtius Capitoli-
Neque eo anno quicquam belli externi fuit.
ni motus orti. Iam redierant legati cum Atti-
egibus. eo intentius inſtabant tribuni, ut
lem ſcribendarum legum initium fieret. Pla-
creari decemviros ſine provocatione, & ne
eo anno alius magiſtratus eſſet. Admiſceren-
e plebeii, controverſia aliquamdiu fuit. po-
no conceſſum Patribus, modo ne lex Icilia de
ntino, aliæque ſacratæ leges abrogarentur.
o trecenteſimo altero, quam condita Roma 33
, iterum mutatur forma civitatis, ab conſuli-
bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bus ad decemviros, quemadmodum ab re
ante ad conſules venerat, tranſlato imperio.
nus inſignis, quia non diuturna mutatio fuit
enim principia magiſtratus ejus nimis luxu
re. eo citius lapſa res eſt: repetitumque, du
uti mandaretur conſulum nomen imperium
Decemviri creati Ap. Claudius, T. Genuti
Seſtius, L. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Se
picius, P. Horatius, T. Romilius, Sp. Poſtu
Claudio & Genutio, quia deſignati conſu
eum annum fuerant, pro honore honor red
& Seſtio alteri conſulum prioris anni, quod
rem collega invito ad Patres retulerat. His p
mi legati tres habiti, qui Athenas ierant. ſi
pro legatione tam longinqua præmio eſſet h
ſimul peritos legum peregrinarum ad con
nova jura uſui fore credebant. Supplevere
numerum. Graves quoque ætate electos n
mis ſuffragiis ferunt, quo minus ferociter ali
ſcitis adverſarentur. Regimen totius magi
penes Appium erat, favore plebis. adeoque n
ſibi ingenium induerat, ut plebicola rep
omniſque auræ popularis captator evadere
truci ſævoque inſectatore plebis. Decimo
populo ſinguli reddebant. eo die penes præf
juris faſces duodecim erant: collegis nove
guli accenſi apparebant. & in unica concor
ter ipſos (qui conſenſus privatis interdum i
eſſet) ſumma adverſus alios æquitas erat.
tationis eorum argumentum exemplo uni
notaſſe, ſatis erit. Quum ſine provocatione
eſſent; defoſſo cadavere, domi apud S. Seſti
triciæ gentis virum, invento prolatoque i
cionem, in re juxta manifeſta atque atroci,
lius decemvir diem Seſtio dixit, & accuſa
populum extitit, cujus rei judex legitimus

ſſitque jure ſuo, ut demptum de vi magiſtra-
populi libertati adjiceret. Quum promptum 34
jus velut ex oraculo incorruptum pariter ab
ummi infimique ferrent, tum legibus conden-
pera dabatur: ingentique hominum exſpecta-
ie propoſitis decem tabulis populum ad con-
em advocaverunt: &, *quod bonum, fauſtum,*
que reipublicæ, ipſis, liberiſque eorum eſſet, ire,
gere leges propoſitas juſſere. Se, quantum de-
hominum ingeniis provideri potuerit, omnibus
nis infimiſque jura æquaſſe. plus pollere multo-
ingenia, conſiliaque. Verſarent in animis ſe-
unamquamque rem, agitarent deinde ſermoni-
atque in medium, quid in quaque re plus mi-
e eſſet, conferrent. Eas leges habiturum popu-
Romanum, quas conſenſus omnium, non juſ-
latas magis, quam tuliſſe videri poſſet. Quum
amores hominum de unoquoque legum ca-
edito, ſatis correctæ viderentur, centuriatis
itiis Decem tabularum leges perlatæ ſunt: qui
c quoque in hoc immenſo aliarum ſuper alias
vatarum legum cumulo, fons omnis publici
atique eſt juris. Vulgatur deinde rumor, duas
ſe tabulas; quibus adjectis, abſolvi poſſe velut
us omnis Romani juris. Ea expectatio, quum
comitiorum appropinquaret, deſiderium de-
viros iterum creandi fecit. Iam plebs, præter-
m quod conſulum nomen haud ſecus quam
m peroſa erat, ne tribunitium quidem auxi-
n, cedentibus invicem appellatione decemvi-
quærebat. Poſtquam vero comitia decemvi- 35
creandis in trinum nundinum indicta ſunt;
a exarſit ambitio, ut primores quoque civita-
metu credo, ne tanti poſſeſſio imperii vacuo
e relicto loco, haud ſatis dignis pateret) pren-
nt homines; honorem ſumma ope ab ſe impu-
gnatum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

gnatum, ab ea plebe, cum qua contenderant
pliciter petentes. Dimiſſà jam in diſcrimen
tas, ea ætate, eiſque honoribus actis, ſtimu
Ap. Claudium. neſcires utrum inter decem
an inter candidatos numerares. Propior inte
petendo, quam gerendo magiſtratui erat.
nari optimates, extollere candidatorum l
mum quemque humillimumque. ipſe medi
ter tribunicios Duilios Iciliosque in foro v
re, per illos ſe plebi venditare: donec collega
que, qui unicè illi dediti fuerant ad id tempus
jecere in eum oculos; mirantes quid ſibi vell
parere nihil ſinceri eſſe; *Profecto haud grat*
in tanta ſuperbia comitatem fore. nimium i
nem ſcipſum cogere. & vulgari cum privati
tam properantis abire magiſtratu, quam vi
continuandum magiſtratum quærentis eſſe. I
lam obviam ire cupiditati parum auſi, ob
dando mollire impetum aggrediuntur. co
rum illi habendorum, quando minimus na
munus conſenſu injungunt. Ars hæc erat,
metipſe creare poſſet; quod præter tribunos
(& idipſum peſſimo exemplo,) nemo un
feciſſet. ille enimvero, quod bene vertat, h
rum ſe comitia profeſſus, impedimentum p
caſione arripuit. dejectiſque honore per c
nem duobus Quintiis, Capitolino & Cin
to, & patruo ſuo C. Claudio, conſtantiſſim
in optimatium cauſſà, & aliis ejuſdem faſt
vibus, nequaquam ſplendore vitæ pares d
viros creat, ſe in primis, quod haud ſec
ctum improbabant boni quam nemo facer
rum crediderat. Creati cum eo M. Corneli
luginenſis, M. Sergius, L. Minucius, Q. Fab
bulanus, Q. Pœtilius, T. Antonius Merenda,
Duilius, Sp. Oppius Cornicen, Man. Rab

 36

finis Appio alienæ perſonæ ferendæ fuit. ſuo
a inde vivere ingenio cœpit, novoſque collegas
a prius quam inirent magiſtratum, in ſuos mo-
formare. Quotidie coibant remotis arbitris:
e impotentibus inſtructi conſiliis, quæ ſecre-
ıb aliis coquebant, jam haud diſſimulando ſu-
biam, rari aditus, colloquentibus difficiles,
dus Majas rem perduxere. Idus tum Majæ ſo-
nes ineundis magiſtratibus erant. Initio igi-
magiſtratus primum honoris diem denuncia-
ne ingentis terroris inſignem fecere. nam quum
priores decemviri ſervaſſent, ut unus faſces ha-
et, & hoc inſigne regium in orbem, ſuam cu-
que vicem per omnes iret, ſubito omnes cum
denis faſcibus prodiere. Centum viginti licto-
forum impleverant, & faſcibus ſecures illiga-
præferebant. nec attinuiſſe demi ſecurim,
um ſine provocatione creati eſſent, interpreta-
tur. Decem regum ſpecies erat; multiplicatuſ-
terror non infimis ſolum, ſed primoribus Pa-
n;ratis cædis cauſſam ac principium quæri. ut
uis memorem libertatis vocem aut in ſenatu,
in populo miſiſſet, ſtatim virgæ ſecureſque
m ad ceterorum metum expedirentur. Nam
terquam quod in populo nihil erat præſidii,
ata provocatione, interceſſionem quoque
ſenſu ſuſtulerant: quum priores decemviri ap-
atione collegæ corrigi reddita ab ſe jura tuliſ-
; & quædam quæ ſui judicii videri poſſent, ad
ulum rejeciſſent. Aliquandiu æquatus inter
nes terror fuit: paulatim totus vertere in ple-
cœpit. Abſtinebatur à Patribus: in humilio-
ibidinoſe crudeliterque conſulebatur: homi-
n, non cauſſarum toti erant; ut apud quos gra-
im æqui haberet. Iudicia domi conflabant,
nunciabant in foro. Si quis collegam appellaſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſet,ab eo, ad quem venerat, ita diſcedebat, ut pœ
niteret non prioris decreto ſtetiſſe. Opinio etia
ſine auctore exierat, non in præſentis modo tem
poris eos injuriam conſpiraſſe, ſed fœdus cla
deſtinum inter ipſos jurejurando ictum, ne c
mitia haberent, perpetuoque decemviratu poſſ
37 ſum ſemel retinerent imperium. Circumſpecta
tum patritiorum vultus plebeii: & inde liberta
captare auram, unde ſervitutem timendo, in eu
ſtatum Rempublicam adduxerant. Primores P
trum odiſſe decemviros, odiſſe plebem: nec pr
bare quæ fierent; & credere haud indignis ac
dere. avidè ruendo ad libertatem, in ſervitut
elapſos juvare nolle: cumulare quoque injuri
ut tædio præſentium conſules duo tandem,
ſtatus priſtinus rerum in deſiderium veniant. I
& proceſſerat pars major anni, & duæ tabulæ l
gum ad prioris anni decem tabulas erant adjec
nec quicquam jam ſupererat, ſi hæ quoque le
centuriatis comitiis perlatæ eſſent, cur eo ma
ſtratu Reipublicæ opus eſſet. Exſpectabant qu
mox conſulibus creandis comitia edicerent
Id modo plebes agitabat, quonam modo tribu
tiam poteſtatem, munimentum libertati, r
intermiſſam, repararent. Quum interim men
comitiorum nulla fieri, & decemviri, qui pri
tribunitios homines, quia id populare habeba
circum ſe oſtentaverant plebi, patritiis juve
bus ſepſerant latera. eorum catervæ tribun
obſidebant. Hi ferre, agere plebem plebiſque
quum fortuna, qua quicquid cupitum foret,
tentioris eſſet. Et jam ne tergo quidem abſtine
tur: virgis cædi alii, alii ſecuri ſubjici. & ne
tuita crudelitas eſſet, bonorum donatio ſequi
mini ſupplicium. Hac mercede juventus nob
corrupta, non modo non ire obviam injuri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

d propalam licentiam ſuam malle, quam o-
nium libertatem. Idus Majæ venere. Nullis 38
orogatis magiſtratibus, privati pro decemviris,
que animis ad imperium inhibendum imminu-
, neque ad ſpeciem honoris inſignibus pro-
unt. id vero regnum haud dubiè videri. Deplo-
ur in perpetuum libertas; nec vindex quiſquam
iſtit, aut futurus videtur. nec ipſi ſolum deſpon-
rant animos, ſed contemni cœpti erant à fini-
nis populis: imperiumque ibi eſſe, ubi non eſ-
 libertas, indignabantur. Sabini magna manu
curſionem in agrum Romanum fecere: late-
e populati, quum hominum atque pecudum in-
i prædas egiſſent, recepto ad Eretum, quod paſ-
n vagatum erat, agmine, caſtra locant: ſpem in
cordia Romana ponentes. eam impedimen-
n delectui fore. Non nuncii ſolum, ſed per ur-
m agreſtium fuga trepidationem injecit. De-
nviri conſultant quid opus facto ſit. deſtitutis
er Patrum & plebis odia addit terrorem inſu-
 alium fortuna. Æqui alia ex parte caſtra in
gido locant: depopulatumque inde excurſio-
us Tuſculanum agrum, legati ab Tuſculo præ-
ium orantes, nunciant. Is pavor perculit de-
nviros, ut ſenatum ſimul duobus circumſtanti-
s urbem bellis conſulerent. citari jubent in cu-
m Patres, haud ignari quanta invidiæ immine-
 tempeſtas: omnes vaſtati agri periculorum-
e imminentium cauſſas in ſe congeſturos: ten-
ionemque eam fore abolendi ſibi magiſtratus,
 conſenſu reſiſterent, imperioque inhibendo
iter in paucos præferocis animi, conatus alio-
n comprimerent. Poſtquam audita vox in foro
 præconis, Patres in curiam ad decemviros vo-
ntis; velut nova res, quia intermiſerant jam diu
orem conſulendi ſenatus, mirabundam plebem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

convertit, *quidnam incidiſſet, cur ex tanto inter-*
vallo rem deſuetam uſurparent. Hoſtibus belloque
gratiam habendam, quod ſolitum quicquam libera
civitatis fieret. Circumſpectare omnibus fori par-
tibus ſenatorem, raroque uſquam noſcitare. cu-
riam inde, ac ſolitudinem circa decemviros intue-
ri; quum & ipſi conſenſu inviſum imperium, &
plebs, quia privatis jus non eſſet vocandi ſenatum,
non convenire Patres, interpretarentur, jam ca-
put fieri libertatem repetentium, ſi ſe plebs comi-
tem ſenatui det, & quemadmodum Patres vocati
non coëant in ſenatum; ſic plebs abnuat delectum.
Hæc fremebat plebes. Patrum haud ferè quiſquam
in foro, in urbe rari erant. indignitate rerum ceſ-
ſerant in agros; ſuarumque rerum erant, amiſſa
publica: tantum ab injuria ſe abeſſe rati, quantum
è cœtu congreſſuque impotentium dominorum
ſe amoviſſent. Poſtquam citati non convenie-
bant, dimiſſi circa domos apparitores ſimul ad pi-
gnora capienda, ſciſcitandumque, num conſulto
detrectarent? referunt, ſenatum in agris eſſe. Læ-
tius id decemviris accidit, quam ſi præſentes de-
trectare imperium referrent. Iubent acciri omnes,
ſenatumque in diem poſterum indicunt. qui ali-
quanto ſpe ipſorum frequentior, convenit. quo
facto proditam à Patribus plebs libertatem rata,
quod iis qui jam magiſtratu abiſſent, privatiſque
jus abeſſet, tanquam jure cogentibus, ſenatus pa-
39 ruiſſet. Sed magis obedienter ventum in curiam,
quam obnoxie dictas ſententias, accepimus. L.
Valerium Potitum proditum memoriæ eſt, poſt
relationem Ap. Claudii, priuſquam ordine ſen-
tentiæ rogarentur, poſtulando, ut de Republ. li-
ceret dicere; prohibentibus minaciter decemvi-
ris, proditurum ſe ad plebem denunciantem, tu-
multum exciviſſe. Nec minus ferociter M. Hora-
tium

um Barbatum iſſe in certamen, *Decem Tarqui-*
ios appellantem, *admonentemque, Valeriis & Ho-*
atiis ducibus pulſos reges. Nec nominis homines
um pertæſum eſſe: quippe quo Iovem appellari, fas
t, quo Romulum conditorem urbis, deincepſque re-
es appellatos, quod ſacris etiam ut ſolenne retentum
t. Superbiam, violentiamque tum peroſos regis,
uæ ſi in rege tum eodem, aut in filio regis ferenda
on fuerint, quem laturum in tot privatis? Vide-
unt, ne vetando in curia libere homines loqui, extra
uriam etiam moverent vocem. neque ſe videre qui
bi minus privato ad concionem populum vocare,
uam illis ſenatum cogere liceat. Vbi vellent, expe-
irentur quanto ferocior dolor in libertate ſua vindi-
anda, quam cupiditas in injuſta dominatione reti-
enda eſſet. De bello Sabino eos referre; tanquam
ajus ullum populo Romano bellum ſit, quam cum
s, qui legum ferendarum cauſſa creati, nihil juris
civitate reliquerint: qui comitia, qui annuos ma-
iſtratus, qui viciſſitudinē imperitandi (quod unum
æquandæ ſit libertatis) ſuſtulerint: qui privati
ſces & regium imperium habeant. Fuiſſe regibus
actis, patritios magiſtratus, creatos poſtea poſt ſe-
ſſionem plebis, plebeios. Cujus illi partis eſſent, ro-
itare. Populares? quid enim eos per populum egiſſe?
ptimates? qui anno jam prope ſenatum non ha-
erint: tunc ita habeant ut de Republ. loqui pro-
ibeant? Ne nimium in metu alieno ſpei ponerent.
raviora quæ patiantur videri jam hominibus,
uam quæ metuant. Hæc vociferante Horatio, 40
um decemviri nec iræ, nec ignoſcendi modum
eperirent, nec quo evaſura res eſſet, cernerent; C.
laudii, qui patruus Appii decemviri erat, oratio
uit precibus quam jurgio ſimilis, orantis per ſui
atris, parentiſque ejus manes; *Vt civilis potius ſo-*
etatis, in qua natus eſſet, quam fœderis nefarie icti

cum collegis, meminiſſet. multo id magis ſe illiu
cauſa orare, quam reipublicæ. Quippe remp. ſi à vo-
lentibus nequeat, ab invitis jus expetituram. Sed ex
magno certamine magnas excitari ferme iras, earum
eventum ſe horrere. Quum aliud præterquam d
quo retuliſſent, decemviri dicere prohiberent
Claudium interpellandi verecundia fuit. Senten-
tiam igitur peregit, nullum placere ſenatuſconſul-
tum fieri. Omneſque ita accipiebant, privatos eo
à Claudio judicatos: multique ex conſularibu
verbo aſſenſi ſunt. Alia ſententia aſperior in ſpe-
ciem, vim minorem aliquanto habuit, quæ patri-
cios coire ad prodendum interregem jubebat. cen
ſendo enim quoſcunque magiſtratus eſſe qui ſena
tum haberent, judicabat; quos privatos fecerat au
ctor nullius ſenatuſconſulti faciendi. Ita labant
jam cauſa decemvirorum, L. Cornelius Malugi
nenſis, M. Cornelii decemviri frater, quum ex con
ſularibus ad ultimum dicendi locum conſulto ſe
vatus eſſet, ſimulando curam belli, fratrem coll
gaſque ejus tuebatur: *quonam fato incidiſſet, mira*
ri ſe dictitans, *ut decemviros, qui decemviratum p*
tiſſent, aut ſocii, aut hi maxime oppugnarent? a
quid ita, quum per tot menſes vacua civitate nem
juſtive magiſtratus ſumma rerum præeſſent, contr
verſiam fecerit; nunc demum quum hoſtes prope a
portas ſint, civiles diſcordias ſerant: niſi quod in tu
bido minus perſpicuum fore putent, quid agatur. C
terum neminem majore cura occupatis animis, v
rum eſſe præjudicium rei tantæ afferre. Sibi place
de eo, quod Valerius Horatiuſque ante Idus Maj
decemviros abiſſe magiſtratu inſimulent, bellis, qu
immineant perfectis, repub. in tranquillum red
cta, ſenatu diſceptante, agi: & jam nunc ita ſe p
rare Ap. Claudium, ut Comitiorum, quæ decemvir
creandis decemvir ipſe habuerit, ſciat ſibi ratione
redde

ſendam eſſe, utrum in unum annum creati ſint, donec leges, quæ deeſſent, perferrentur. In præſen- omnia præter bellum omitti placere: cujus ſi falſò ſam vulgatam, vanaque non nuncios ſolum, ſed culanorum etiam legatos attuliſſe putent: ſpecu- ores mittendos cenſere, qui certius explorata refe- nt. Sin fides & nunciis & legatis habeatur, dele- m primo quoque tempore haberi, decemviros quo que eorum videatur, exercitus ducere: nec rem m præverti. In hanc ſententiam ut diſcedere- 41
nt juniores Patrum evincebant. Ferociores ite- m coorti Valerius Horatiuſque, vociferari, *ut publ. liceret dicere. dicturos ad populum, ſi in tu per factionem non liceat. Neque enim ſibi pri- s, aut in curia aut in concione poſſe obſtare, ne- ſe imaginariis faſcibus eorum ceſſuros eſſe.* Tum pius, jam prope eſſe ratus, ut, ni violentiæ eo- m pari reſiſteretur audacia, victum imperium : Non erit melius, inquit, niſi de quo conſuli- s, vocem miſiſſe. & ad Valerium negantem ſe rato reticere, lictorem accedere juſſit. Iam Qui- um fidem implorante Valerio à curiæ limine, Cornelius complexus Appium, non cui ſimula- conſulendo, diremit certamen. factaque per nelium Valerio dicendi gratia quæ vellet, um libertas non ultra vocem exceſſiſſet, de- mviri propoſitum tenuere. Conſulares quoque ſeniores ab reſiduo tribunitiæ poteſtatis odio, us deſiderium plebi multo acrius, quam conſu- s imperii rebantur eſſe, prope malebant poſt- odum ipſos decemviros voluntate abire magi- tu, quam invidia eorum exſurgere rurſus ple- m. ſi leniter ducta res ſine populari ſtrepitu ad nſules rediſſet, aut bellis interpoſitis, aut mode- ione conſulum in imperiis exercendis, poſſe in livionem tribunorum plebem adduci. Silentio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Patrum edicitur delectus. juniores, quum ſine pro
vocatione imperium eſſet, ad nomina reſponden
Legionibus ſcriptis, inter ſe decemviri compara
bant, quos ire ad bellum, quos præeſſe exercitibu
oporteret. Principes inter decemviros erant Q
Fabius & App. Claudius. bellum domi majus
quam foris apparebat. Appii violentiam aptiore
rati ad comprimendos urbanos motus: in Fab
minus in bono conſtans, quam gnavum in malit
ingenium eſſe. Hunc enim virum egregium oli
domi militiæque decemviratus collegæque i
mutaverant, ut Appii quam ſui ſimilis mallet eſſ
huic bellum in Sabinis, Man. Rabuleio, & Q. P
tilio additis collegis, mandatum. M. Cornelius
Algidum miſſus cum L. Minutio, & T. Antoni
& Cæſone Duellio, & M. Sergio: Sp. Oppiu
Ap. Claudio adjutorem ad urbem tuendam æqu
42 omnium decemvirorum imperio decernunt. N
hilo militiæ quam domi melius Reſpublica a
miniſtrata eſt. illa modo in ducibus culpa, quò
ut odio eſſent civibus, fecerant. Alia omnis pen
milites noxa erat: qui ne quid ductu atque auſ
cio decemvirorum proſperè uſquam gereretu
vinci ſe per ſuum atque illorum dedecus patieba
tur. Fuſi & ab Sabinis ad Eretum, & in Algido
Æquis exercitus erant. ab Ereto per ſilentium n
ctis profugi propius urbem inter Fidenas Cruſt
meniamque loco edito caſtra communierant. pe
ſecutis hoſtibus nunquam ſe æquo certami
committentes, natura loci ac vallo, non virtu
aut armis tutabantur. Majus flagitium in Algid
major etiam clades accepta: caſtra quoque ami
erant, exutuſque omnibus utenſilibus miles, T
ſculum ſe fide miſericordiaque victurus hoſpitu
(qui tum non fefellerunt) contulerat. Roma
tanti terrores allati, ut poſito jam decemvira

odi

io Patres vigilias in urbe habendas cenſerent:
nnes qui per ætatem arma ferre poſſent, cuſtodi-
mœnia, ac pro portis ſtationes agere juberent:
na Tuſculum ad ſupplementum decernerent,
cemviroſque ab arce Tuſculi digreſſos in caſtris
litem habere: caſtra alia à Fidenis in Sabinum
rum transferri: belloque ultro inferendo deter-
ri hoſtes à conſilio urbis oppugnandæ. Ad cla- 43
ab hoſtibus acceptas, duo nefanda facinora
cemviri belli domique adjiciunt. L. Siccium in
binis per invidiam decemviralem tribunorum
andorum, ſeceſſioniſque mentiones ad vulgus
litum ſermonibus occultis ſerentem, proſpecu-
um ad locum caſtris capiendum mittunt. datur
otium militibus, quos miſerant expeditionis
s comites, ut eum opportuno adorti loco inter-
erent. Haud inultum interfecere. nam circa re-
nantem aliquot inſidiatores cecidere, quum
ſe prævalidus pari viribus animo circumven-
tutaretur. Nunciant in caſtra ceteri, Præcipita-
n in inſidias eſſe Siccium egregie pugnantem,
liteſque quoſdam cum eo amiſſos. Primo fides
nciantibus fuit. Profecta deinde cohors ad ſe-
iendos qui ceciderant, decemvirorum permiſ-
poſtquam nullum ſpoliatum ibi corpus, Sic-
mque in medio jacentem, armatumque omni-
in eum verſis corporibus videre, hoſtium ne-
corpus ullum, nec veſtigia abeuntium; profe-
ab ſuis interfectum memorantes, retulere cor-
. Invidiæque plena caſtra erant, & Romam
i protinus Siccium placebat, ni decemviri
us militari ei publica impenſa facere maturaſ-
. Sepultus ingenti militum mœſtitia, peſ-
a decemvirorum in vulgus fama eſt. Sequi- 44
aliud in urbe nefas ab libidine ortum, haud
nus fœdo eventu, quam quod per ſtuprum

cædemque Lucretiæ urbe regnoque Tarquinios expulerat: ut non finis ſolum idem decemviris, qui regibus, ſed cauſſa etiam eadem imperii amittendi eſſet. Ap. Claudium virginis plebeiæ ſtuprandæ libido cepit. Pater virginis L. Virginius, honeſtum ordinem in Algido ducebat, vir exempli recti domi militiæque. Perinde uxor inſtituta fuerat, liberique inſtituebantur. Deſponderat filiam L. Icilio tribunitio, viro acri, & pro cauſſa plebis expertæ virtutis. Hanc virginem adultam, forma excellentem, Appius amore ardens, precio ac ſpe pellicere adortus; poſtquam omnia pudore ſepta animadverterat, ad crudelem ſuperbamque vim animum convertit. M. Claudio clienti negotium dedit, ut virginem in ſervitutem aſſereret. neque cederet ſecundum libertatem poſtulantibus vindicias: quod pater puellæ abeſſet, locum injuriæ eſſe ratus. Virgini venienti in forum (ibi namque in tabernis literarum ludi erant) miniſter decemviri libidinis manum injecit; ſerva ſua natam, ſervamque appellans eſſe. ſequique ſe jubebat; cunctantem vi abſtracturum. Pavida puella ſtupente; ad clamorem nutricis fidem Quiritium implorantis, fit concurſus. Virginii patris ſponſique Icilii populare nomen celebratur. notos gratia eorum, turbam indignitas rei virgini conciliat. Iam à vi tuta erat; quum aſſertor, nihil opus eſſe multitudine concitata ait, ſe jure graſſari, non vi. Vocat puellam in jus; auctoribus qui aderant, ut ſequerentur. Ad tribunal Appii perventum eſt. notam judici fabulam petitor, quippe apud ipſum auctorem argumenti, peragit, puellam domi ſuæ natam, furtoque inde in domum Virginii tranſlatam, ſuppoſitam eſſe. Id ſe indicio compertum afferre: probaturumque, vel ipſo Virginio judice, ad quem major pars injuriæ ejus pertineat. Interim dominum

ſequ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

qui ancillam, æquum eſſe. Advocati puellæ,
um Virginium reip. cauſſà dixiſſent abeſſe, bi-
o affuturum, ſi nunciatum ei ſit; iniquum eſſe,
ſentem de liberis dimicare; poſtulant, ut rem in-
ram in patris adventum differat. lege ab ipſo
a vindicias det ſecundum libertatem. neu pa-
ur virginem adultam, famæ prius, quam liber-
is periculum adire. Appius decreto præfatus, 45
um libertati faverit, eam ipſam legem declarare,
am Virginii amici poſtulationi ſuæ prætendant.
erum ita in ea firmum libertati fore præſidium,
ec cauſſis, nec perſonis variet. In his enim quæ
rantur in libertatem, quia quivis lege agere poſ-
id juris eſſe: in ea quæ in patris manu ſit, nemi-
n eſſe alium, cui dominus poſſeſſione cedat. Place-
itaque patrem arceſſi. interea juris ſui jacturam
rtorem non facere, quin ducat puellam, ſiſten-
nque in adventum ejus, qui pater dicatur, pro-
ttat. Adverſus injuriam decreti quum multi
gis fremerent, quam quiſquam unus reclamare
deret; P. Numitorius, puellæ avunculus, &
nſus Icilius, interveniunt. dataque inter tur-
n via, quum multitudo Icilii maxime inter-
tu reſiſti poſſe Appio crederet, lictor decreſſe
: vociferantemque Icilium ſummovet. Placi-
n quoque ingenium tam atrox injuria accen-
ſſet, *Ferro hinc tibi ſummovendus ſum, Appi,* in-
t, *ut tacitum feras, quod celari vis. Virginem ego*
c ſum ducturus, nuptam pudicamque habiturus.
inde omnes collegarum quoque lictores convoca,
ediri virgas & ſecures jube: non manebit extra
um patris ſponſa Icilii. Non, ſi tribunitium au-
ium & provocationem plebi Romanæ, duas arces
rtatis tuendæ, ademiſtis, ideo in liberos quoque
tros conjugeſque regnum veſtræ libidini datum
Sævite in tergum & in cervices noſtras, pudici-

tia

tia ſaltem in tuto ſit. Huic ſi vis afferetur, ego præ-
ſentium Quiritium pro ſponſa, Virginius militum
pro unica filia, omnes Deorum hominumque implo-
rabimus fidem. neque tu iſtud unquam decretum ſi-
ne cæde noſtra referes. Poſtulo, Appi, etiam atque
etiam conſideres quo progrediare. Virginius viderit
de filia, ubi venerit, quid agat. Hoc tantum ſciat, ſi-
bi, ſi hujus vindiciis ceſſerit, conditionem filiæ quæ-
rendam eſſe. me vindicantem ſponſam in liberta-
46 *tem, vita citius deſeret, quam fides.* Concitata mul-
titudo erat, certamenque inſtare videbatur. licto-
res Icilium circumſteterant: nec ultra minas ta-
men proceſſum eſt. Quum Appius, *Non Virginiam*
defendi ab Icilio, ſed inquietum hominem, & tribu-
natum etiam nunc ſpirantem, locum ſeditionis quæ-
rere, diceret; *non præbiturum ſe illi eo die materiam:*
ſed ut jam ſciret, non id petulantiæ ſuæ, ſed Virgini
abſenti & patrio nomini & libertati datum. Ius e
die ſe non dicturum, neque decretum interpoſiturum
à M. Claudio petiturum, ut decederet jure ſuo, vin-
dicarique puellam in poſterum diem pateretur
Quod niſi pater poſtero die affuiſſet, denunciare ſ
Icilio ſimilibuſque Icilii, neque legi ſuæ latorem, ne
que decemviro conſtantiam defore: nec ſe utique col
legarum lictores convocaturum ad coërcendos ſedi
tionis auctores. contentum ſe ſuis lictoribus fore
Quum dilatum tempus injuriæ eſſet, ſeceſſiſſent
que advocati puellæ, placuit omnium primun
fratrem Icilii, filiumque Numitorii, impigros ju
venes, pergere inde recta ad portam: & quantun
accelerari poſſet, Virginium acciri è caſtris. In e
verti puellæ ſalutem, ſi poſtero die vindex injuri
ad tempus præſto eſſet. Iuſſi pergunt, citatiſqu
equis nuncium ad patrem perferunt. Quum in
ſtaret aſſertor puellæ, ut vindicaret, ſponſoreſqu
daret; atque id ipſum agi diceret Icilius, ſedul

tempu

…us terens, dum præciperent iter nuncii miſſi,
…ſtra; manus tollere undique multitudo, & ſe
…que paratum ad ſpondendum Icilio oſtende-
…tque ille lacrimabundus, *Gratum eſt*, inquit,
…ina die veſtra opera utar. ſponſorum nunc ſatis
…ſta vindicatur Virginia ſpondentibus propin-
… Appius pauliſper moratus, ne ejus rei cauſſà
…ſe videretur; poſtquam omiſſis rebus aliis, præ
…unius nemo adibat, domum ſe recepit: colle-
…e in caſtra ſcribit, *ne Virginio commeatum*
… atque etiam in cuſtodia habeant. Improbum
…ilium, ſerum, ut debuit, fuit: & jam com-
…u ſumpto profectus Virginius prima vigilia
…, quum poſtero die mane de retinendo eo ne-
…quam literæ redduntur. At in urbe, prima lu- 47
…quum civitas in foro exſpectatione erecta ſta-
… Virginius ſordidatus, filiam ſuam obſoleta
… comitantibus aliquot matronis, cum ingen-
…vocatione in forum deducit. Circumire ibi
…renſare homines cœpit: & non orare ſolum
…ariam opem, ſed pro debita petere, *Se pro li-*
…eorum ac conjugibus quotidie in acie ſtare: nec
…n virum eſſe, cujus ſtrenuè ac ferociter facta in
… plura memorari poſſent. Quid prodeſſe, ſi in-
…ni urbe, quæ capta ultima timeantur, liberis
…ſint patienda? Hæc propè concionabundus
…umibat homines. Similia his ab Icilio jacta-
…ur. comitatus muliebris plus tacito fletu,
…n ulla vox movebat. Adverſus quæ omnia
…inato animo Appius (tanta vis amentiæ ve-
… quam amoris mentem turbaverat) in tribu-
…aſcendit: & ultro querente pauca petitore,
… jus ſibi pridie per ambitionem dictum non
…; priuſquam aut ille poſtulatum perageret, aut
…ginio reſpondendi daretur locus, Appius in-
…atur. Quem decreto ſermonem prætenderit,
forſan

forſan aliquem verum auctores antiqui tradid
rint. quia nuſquam ullum in tanta fœditate deci
ti veriſimilem invenio; id quod conſtat, nudu
videtur proponendum, Decreſſe vindicias ſecu
dum ſervitutem. Primo ſtupor omnes admir
tione rei tam atrocis defixit. ſilentium inde a
quamdiu tenuit. Deinde quum M. Claudius c
cumſtantibus matronis iret ad prehendendam v
ginem, lamentabiliſque eum mulierum compl
ratio excepiſſet; Virginius intentans in Appiu
manus, *Icilio*, inquit, *Appi, non tibi filiam deſpo*
di: & ad nuptias, non ad ſtuprum educavi. Pla
pecudum ferarumque ritu promiſcuè in concubit
ruere? Paſſurine hæc iſti ſint, neſcio. non ſpero e
paſſuros illos qui arma habent. Quum repelleret
aſſertor virginis à globo mulierum circumſta
tiumque advocatorum, ſilentium factum per pr
48 conem. Decemvir alienato ad libidinem anim
negat *ex heſterno tantum convicio Icilij viole*
tiaque Virginij, cujus teſtem populum Romanu
habeat, ſed certis quoque indiciis compertum ſe h
bere, nocte tota cœtus in urbe factos eſſe ad move
dam ſeditionem. Itaque ſe haud inſcium ejus dim
cationis, cum armatis deſcendiſſe: non ut quen
quam quietum violaret, ſed ut turbantes civita
ocium, pro majeſtate imperij coërceret. Proin
quieſſe erit melius. I, inquit, *lictor, ſummove tu*
bam; & da viam domino ad prehendendum man
pium. Quum hæc intonuiſſet plenus iræ, mul
tudo ipſa ſe ſua ſponte dimovit, deſertaque præ
injuriæ puella ſtabat. Tum Virginius, ubi nil
uſquam auxilii vidit, *Quæſo*, inquit, *Appi, pr*
mum ignoſce patrio dolori, ſi quid inclementius
te ſum invectus: deinde ſinas hic coram virgine n
tricem percontari quid hoc rei ſit. Vt ſi falſo pat
dictus ſum, æquiore hinc animo diſcedam. Da

veni

…, ſeducit filiam ac nutricem prope Cloacinæ …ernas, quibus nunc Novis eſt nomen. atque … lanio cultro arrepto, *Hoc te uno, quo poſſum, …odo, filia, in libertatem vindico.* Pectus dein… …ellæ transfigit: reſpectanſque ad tribunal, …nquit, *Appi, tuumque caput ſanguine hoc …ro.* Clamore ad tam atrox facinus orto exci… …ppius, comprehendi Virginium jubet. ille …, quacunque ibat, viam facere: donec mul… …ne etiam proſequentium tuente ad portam …it. Icilius Numitoriuſque exſangue corpus …mum oſtentant populo: ſcelus Appii, puellæ …cem formam, neceſſitatem patris deplorant. …ntes clamitant matronæ, *Eamne liberorum …andorum conditionem? ea pudicitiæ præmia* …eteraque quæ in tali re muliebris dolor, quo …æſtior imbecillo animo, eò miſerabilia ma… …erentibus ſubjicit. Virorum & maxime Icilii …ota, tribunitiæ poteſtatis ac provocationis …pulum ereptæ, publicarumque indignatio… … erat. Concitatur multitudo partim atroci- 49
…celeris, partim ſpe per occaſionem repetendæ …atis. Appius nunc vocari Icilium, nunc de… …ntem arripi, poſtremò, quum locus adeundi …itoribus non daretur, ipſe cum agmine pa… …rum juvenum per turbam vadens, in vincu… …i jubet. Iam circa Icilium non ſolum mul… …o, ſed duces quoque multitudinis erant, …lerius, & M. Horatius. qui, repulſo lictore, … ageret, vindicare ſe à privato Icilium, aje… …: ſi vim afferre conaretur, ibi quoque ſe haud …res fore. Hinc atrox rixa oritur. Valerium …tiumque lictor decemviri invadit. Frangun… … multitudine faſces. In concionem Appius …dit. Sequuntur Horatius, Valeriuſque, eos …io audit, decemviro obſtrepitur. Iam pro-

imperio

imperio Valerius diſcedere à privato lictores
bebat: quum fractis animis Appius, vitæ m
tuens, in domum ſe propinquam foro inſciis a
verſariis capite obvoluto recepit. Sp. Oppius,
auxilio collegæ eſſet, in forum ex altera parte
rumpit. videt imperium vi victum. Agitatis de
de conſiliis, atque ex omni parte aſſentiendo m
tis auctoribus, trepidus, ſenatum poſtremo vo
ri juſſit. ea res, quod magnæ parti Patrum diſ
cere acta decemvirorum videbantur, ſpe per ſe
tum finiendæ poteſtatis ejus, multitudinem
davit. Senatus nec plebem irritandam cenſuit
multo magis providendum, ne quid Virginii
50 ventus in exercitu motus faceret. Itaque miſſi
niores Patrum in caſtra, quæ tum in monte
cilio erant; nunciant decemviris, *ut omni o*
ſeditione milites contineant. Vbi Virginius m
rem quam reliquerat in urbe, motum exci
Nam præterquam quod agmine prope quad
gentorum hominum veniens, qui ab urbe i
gnitate rei accenſi comites ei ſe dederant, con
ctus eſt; ſtrictum etiam telum, reſperſuſque
cruore tota in ſe caſtra convertit. & togæ mu
fariam in caſtris viſæ, majoris aliquanto qu
erat, ſpeciem urbanæ multitudinis fecerant: Q
rentibus quid rei eſſet; flens diu vocem non m
tandem ut jam ex trepidatione concurrenti
turba conſtitit, ac ſilentium fuit, ordine cunct
geſta erant, expoſuit. Supinas deinde tendens m
nus, commilitones appellans orabat, *Ne, q*
ſcelus Ap. Claudij eſſet, ſibi attribuerent: ne
ut parricidam liberûm averſarentur. Sibi vi
filiæ ſua cariorem fuiſſe, ſi libere ac pudice vi
licitum fuiſſet. quum velut ſervam ad ſtuprum r
videret, morte amitti melius ratum, quam c
tumelia liberos: miſericordia ſe in ſpeciem crud

t

lapſum. Nec ſe ſuperſtitem filiæ futurum fuiſſe,
em ulciſcendæ mortis ejus in auxilio commili-
a habuiſſet. Illis quoque enim filias, ſorores,
geſque eſſe. nec cum filia ſua libidinem Appij
ii extinctam eſſe; ſed quo impunitior ſit, eo
atiorem fore. Aliena calamitate documentum
illis cavendæ ſimilis injuriæ. quod ad ſe at-
, uxorem ſibi fato ereptam: filiam, quia non
pudica victura fuerit, miſera, ſed honeſta
occubuiſſe. Non eſſe jam Appij libidini lo-
in domo ſua. ab alia violentia ejus, eodem ſe
ſuum corpus vindicaturum, quo vindicave-
iæ. Ceteri ſibi ac liberis ſuis conſulerent. Hæc
nio vociferanti ſucclamabat multitudo, nec
dolori, nec ſuæ libertati ſe defuturos. Et
ſti turbæ militum togati, quum eadem illa
endo, docendoque quanto viſa quam audita
niora potuerint videri: ſimul profligatam
em nunciando Romæ eſſe, inſecutoſque qui
um prope interemptum in exilium abiſſe di-
t; perpulerunt, ut ad arma conclamaretur,
entque ſigna, & Romam proficiſcerentur.
mviri ſimul iis quæ videbant, ſimul his quæ
Romæ audierant, perturbati; alius in aliam
m caſtrorum ad ſedandos motus diſcurrunt.
iter agentibus reſponſum non redditur. im-
m ſi quis inhiberet, & viros & armatos ſe
reſpondetur. Eunt agmine ad urbem, &
tinum inſidunt; ut quiſque occurrerat, ple-
ad repetendam libertatem, creandoſque tri-
s plebis adhortantes, alia vox nulla violenta
a eſt. Senatum Sp. Oppius habet: nihil pla-
ſpere agi. quippe ab ipſis datum locum ſe-
nis eſſe. Mittuntur tres legati conſulares,
rpeius, C. Iulius. P. Sulpicius, qui quærerent
s verbis, cujus juſſu caſtra deſeruiſſent? aut
quid

quid ſibi vellent, qui armati Aventinum obſed-
ſent? belloque averſo ab hoſtibus patriam ſu-
cepiſſent? Non defuit quid reſponderetur: de-
qui daret reſponſum; nullo dum certo duce,
ſatis audentibus ſingulis invidiæ ſe offerre. id n-
do à multitudine conclamatum eſt, ut L. V-
rium, & M. Horatium ad ſe mitterent. his ſe d-
51 ros reſponſum. Dimiſſis legatis, admonet mi-
Virginius, *in re non maxima paulo ante trep-*
tum eſſe, quia ſine capite multitudo fuerit: reſ-
ſumque quamquam non inutiliter, fortuito ta-
magis conſenſu, quam communi conſilio eſſe. Pl-
re decem creari, qui ſummæ rei præeſſent, mil-
rique honore tribunos militum appellari. Quun-
eum ipſum primum is honos deferretur; *Meli-*
bus meis veſtriſque rebus reſervate, inquit, *iſt-*
me judicia. Nec mihi filia inulta honorem u-
jucundum eſſe patitur: nec in perturbata Repu-
eos utile eſt præeſſe vobis, qui proximi invidiæ
Si quis uſus mei eſt, nihilo minor ex privato c-
tur. Ita decem numero tribunos militares cre-
Neque in Sabinis quievit exercitus. ibi quo-
auctore Icilio Numitorioque, ſeceſſio ab dec-
viris facta eſt; non minore motu animorum S-
cædis memoria revocata, quam quem nova fl-
de Virginia adeo fœde ad libidinem petita a-
cenderat. Icilius ubi audivit tribunos militu-
Aventino creatos, ne comitiorum milita-
prærogativam urbana comitia iiſdem trib-
plebis creandis ſequerentur; peritus rerum p-
larium, imminenſque ei poteſtati, & ipſe p-
quam iretur ad urbem, pari poteſtate eunden-
merum ab ſuis creandum curat. Porta Co-
urbem intravere ſub ſignis, mediaque urbe a-
ne in Aventinum pergunt. ibi conjuncti a-
exercitui. viginti tribunis militum negotium

de

r, ut ex ſuo numero duos crearent, qui ſum-
rum præeſſent. M. Oppium, Sex. Manilium
. Patres ſoliciti de ſumma rerum, quum ſe-
quotidie eſſet, jurgiis ſæpius terunt tempus
conſiliis. Siccii cædes decemviris & Appia-
lo, & dedecora militiæ objiciebantur. Pla-
Valerium Horatiumque ire in Aventinum.
gabant ſe aliter ituros, quam ſi decemviri
erent inſignia magiſtratus ejus, quo anno
te abiſſent. Decemviri querentes, ſe in or-
cogi, non ante quam perlatis legibus, qua-
auſa creati eſſent, depoſituros imperium ſe
t. Per M. Duilium, qui tribunus plebis 52
certior facta plebs, contentionibus aſſiduis
anſigi, in Sacrum montem ex Aventino
: affirmante Duilio non prius quam deſeri
videant, curam in animos Patrum deſcen-
admoniturum Sacrum montem conſtantiæ
ſcituros, quod ſine reſtituta poteſtate redigi
ordiam res nequeant. Via Nomentana, cui
culnenſi nomen fuit, profecti, caſtra in
Sacro locavere; modeſtiam patrum ſuo-
nihil violando imitati. Secuta exercitum
nullo qui per ætatem ire poſſet retractante.
uuntur conjuges liberique, cuinam ſe re-
rent in ea urbe, in qua nec pudicitia, nec li-
ſancta eſſet, miſerabiliter rogitantes. Quum
Romæ omnia inſueta ſolitudo feciſſet, in
ræter paucos ſeniorum nemo eſſet; vocatis
in ſenatum Patribus, deſertum apparuiſſet
plures jam quam Horatius & Valerius vo-
antur, *Quid exſpectabitis, Patres Conſcripti?*
mviri finem pertinaciæ non faciunt, ruere ac
are omnia paſſuri eſtis? Quod autem iſtud
um eſt, decemviri, quod amplexi tenetis?
ac parietibus jura dicturi eſtis. Non pudet
lictorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

lictorum veſtrorum maiorem prope numeru
foro conſpici, quam togatorum aliorum? Qu
hoſtes ad urbem veniant, facturi eſtis? quid ſi
mox, ubi parum ſeceſſione moveamur, armat
niat? Occaſione urbis vultis finiri imperium?
aut plebs non eſt habenda, aut habendi ſunt tr
plebis. Nos citius caruerimus patriciis magiſt
bus quam illi plebejis. Novam inexpertamqu
poteſtatem eripuere patribus noſtris, ne nunc
dine ſemel capti ferant deſiderium. quum præſ
nec nos temperemus imperiis, quo minus illi a
egeant. Quum hæc ex omni parte jactare
victi conſenſu decemviri, futuros ſe, quan
videatur, in poteſtate patrum affirmant. Id
ſimul orant ac monent, ut ipſis ab invidia c
tur: nec ſuo ſanguine ad ſupplicia Patrum pl
53 aſſuefaciant. Tum Valerius Horatiuſque m
plebem, conditionibus, quibus videretur,
candam componendaſque res, decemviris q
ab ira & impetu multitudinis præcavere jub
Profecti gaudio ingenti plebis in caſtra, acc
tur: quippe liberatores haud dubie & mot
tio, & exitu rei. Ob hæc iis advenientibus
actæ. Icilius pro multitudine verba facit.
quum de conditionibus ageretur, quærenti
gatis quæ poſtulata plebis eſſent; compoſit
ante adventum legatorum conſilio ea poſtu
ut appareret in æquitate rerum plus quam in
reponi ſpei. Poteſtatem enim tribunitiam p
cationemque repetebant; quæ ante decem
creatos auxilia plebis fuerant. & ne cui fra
ſet, conciſſe milites aut plebem ad repetend
ſeceſſionem libertatem. De decemvirorum
ſupplicio atrox poſtulatum fuit. Dedi quip
æquum cenſebant, vivoſque igni concrem
minabantur. Legati ad ea: *Quæ conſilii fu*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

a poſtulaſtis, ut ultro nobis deferenda fue-
ertati enim ea præſidia petitis, non licentiæ
gnandos alios. Iræ veſtræ magis ignoſcen-
m indulgendum eſt. quippe qui crudelita-
n crudelitatem ruitis: & prius pene quam
i ſitis, dominari jam in adverſarios vultis.
mne quieſcet civitas noſtra a ſuppliciis,
rum in plebem Romanam, aut plebis in
Scuto vobis magis, quam gladio opus eſt.
perque humilis eſt, qui jure æquo in civi-
it, nec inferendo injuriam, nec patiendo.
ſi quando metuendos vos præbituri eſtis,
cuperatis magiſtratibus legibuſque veſtris,
enes vos erunt, de capite noſtro fortuniſque:
quæque cauſſa erit, ſtatuetis. nunc liber-
peti, ſatis eſt. Facerent ut vellent permit- 54
cunctis, mox redituros ſe legati rebus
affirmant. Profecti quum mandata ple-
bus expoſuiſſent; alii decemviri, quando-
præter ſpem ipſorum ſupplicii ſui nulla
fieret, haud quicquam abnuere. Appius
genio, & invidia præcipua, odium in ſe
ſuo in eos metiens odio, *Haud ignaro,*
mminet fortuna. Video donec arma adver-
dantur, differri adverſus nos certamen.
invidiæ eſt ſanguis Nihil ne ego quidem
uo minus decemviratu abeam. Factum ſe-
ſultum, *Vt decemviri ſe primo quoque*
magiſtratu abdicarent. Q. Furius pontifex
s tribunos plebis crearet: & ne cui fraudi
ſio militum plebiſque. His ſenatuſconſul-
tis, dimiſſo ſenatu decemviri prodeunt
onem, abdicantque ſe magiſtratu; ingenti
m lætitia. Nunciantur hæc plebi. legatos
l in urbe hominum ſupererat, proſequi-
ic multitudini læta alia turba ex caſtris,
occur-

occurrit. congratulantur libertatem concordi-
que civitati reſtitutam. Legati pro concione: *Q*
bonum, fauſtum, felixque ſit vobis, Reique p
cæ, redite in patriam ad penates, conjuges liber
veſtros: ſed qua hic modeſtia fuiſtis, ubi nu
ager in tot uſu rerum neceſſario tantæ multitu
eſt violatus. Eam modeſtiam ferte in urbem.
Aventinum ite, unde profecti eſtis. Ibi felici,
ubi prima initia inchoaſtis libertatis veſtræ,
bunos plebis creabitis. præſto erit pontifex m
mus, qui comitia habeat. Ingens aſſenſus al-
taſque cuncta approbantium fuit. Convertu
de ſigna, profectique Romam certant cum o
gaudio. armati per urbem ſilentio in Avent
perveniunt. Ibi extemplo, pontifice ma
comitia habente, tribunos plebis creave
omnium primum A. Virginium, inde L. Ici
& P. Numitorium avunculum Virginiæ, auc
ſeceſſionis: tum C. Sicinium, progeniem
quem primum tribunum plebis creatum in
monte, proditum memoriæ eſt: & M. Dui
qui tribunatum inſignem ante decemviros cre
geſſerat, nec in decemviralibus certaminibu
bi defuerat. Spe deinde magis quam meriti
cti, M. Titinnius, M. Pomponius, C. Apro
P. Villius, C. Oppius. Tribunatu inito L. Ic
extemplo plebem rogavit, & plebs ſcivit,
fraudi eſſet ſeceſſio ab decemviris facta. C
ſtim de conſulibus creandis cum provoca
M. Duilius rogationem pertulit. ea omnia i
tis Flaminiis concilio plebis acta, quem nun
55 cum Flaminium appellant. Per interregem
de conſules creati, L. Valerius, & M. Hor
qui extemplo magiſtratum occeperunt: qu
conſulatus popularis ſine ulla Patrum injuri
ſine offenſione fuit. quicquid enim libertati

c

tur, id ſuis decedere opibus credebant. ...m primum; quum veluti in controverſo ...et, tenerenturne Patres plebiſcitis; legem ...iatis comitiis tulere, *Vt quod tributim ple... iſſet, populum teneret.* qua lege tribunitiis ...onibus telum acerrimum datum eſt. Aliam ...conſularem legem de provocatione, uni... ...ræſidium libertatis, decemvirali poteſtate ...n, non reſtituunt modo, ſed etiam in po... ... muniunt; ſanciendo novam legem, *Ne ...lum magiſtratum ſine provocatione crearet. ...aſſet, eum jus faſque eſſet occidi: nève ea ...apitalis noxæ haberetur.* Et quum plebem ...ovocatione, hinc tribunitio auxilio ſatis ...ſſent, ipſis quoque tribunis ut ſacroſancti ...ntur (cujus rei prope jam memoria abo...) relatis quibuſdam ex magno intervallo ...oniis, renovarunt. & quum religione in...s eos, tum lege etiam fecerunt; ſanciendo, ...*tribunis plebis, ædilibus, judicibus, decem... ...cuiſſet, ejus caput Iovi ſacrum eſſet. fami... ...ædem Cereris, Liberi Liberæque venum iret.* ...ege juris interpretes negant quemquam ...nctum eſſe: ſed eum qui eorum cuiquam ...it, ſacrum ſanciri. Itaque ædilem prehen... ...cique à majoribus magiſtratibus: quod etſi ...re fiat (nocere enim ei, cui hac lege non ... tamen argumentum eſſe, non haberi pro ...ncto ædilem: tribunos vetere jurejurando ... quum primum eam poteſtatem creavit, ...nctos eſſe. Fuere qui interpretarentur, ea... ...c Horatia lege conſulibus quoque & præ...s, quia iiſdem auſpiciis, quibus conſules ...ntur, cautum eſſe: judicem enim conſulem ...ri. Quæ refellitur interpretatio, quod his ...ibus nondum conſulem judicem, ſed præ-

torem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

torem appellari mos fuerit. Hæ conſulares le
fuêre. Inſtitutum etiam ab iiſdem conſulibus
ſenatusconſulta in ædem Cereris ad ædiles pl
deferrentur. quæ ante arbitrio conſulum ſup
mebantur, vitiabanturque. M. Duilius deinde
bunus plebis plebem rogavit, plebeſque ſcivit;
plebem ſine tribunis reliquiſſet, quique magi
tum ſine provocatione creaſſet, tergo ac capite
niretur. Hæc omnia ut invitis, ita non adver
tibus patriciis tranſacta: quia nondum in qu
56 quam unum ſæviebatur. Fundata deinde & p
ſtate tribunicia, & plebis libertate; tum tri
aggredi ſingulos tutum maturumque jam rati
cuſatorem primum Virginium, & Appium r
deligunt. Quum diem Appio Virginius dix
& Appius ſtipatus patriciis juvenibus in fo
deſcendiſſet; redintegrata extemplo eſt omn
memoria fœdiſſimæ poteſtatis, quum ipſum
tellitesque ejus vidiſſent. Tum Virginius, *Or*
inquit, *rebus dubiis inventa eſt. Itaque neq*
accuſando apud vos eum, tempus teram, a
crudelitate voſmetipſi armis vindicaſtis: nec i
ad cetera ſcelera impudentiam in defenden
adiicere patiar. Omnium igitur tibi, Appi Cl
quæ impie nefarieque per biennium alia ſupe
es auſus, gratiam facio. unius tantum crimini
judicem dices, te ab libertate in ſervitutem c
leges vindicias non dediſſe, in vincula te duci j
Nec in tribunitio auxilio Appius, nec in ju
populi ullam ſpem habebat. attamen & trib
appellavit: & nullo morante arreptus à via
Provoco, inquit. Audita vox una vindex lib
tis ex eo miſſa ore, quo vindiciæ nuper ab li
tate dictæ erant, ſilentium fecit. Et, dum p
quiſque, *Deos tandem eſſe, & non negligere h*
na fremunt, *& ſuperbiæ crudelitatique, etſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

*rves tamen venire pœnas; provocare qui provo-
nem ſuſtuliſſet: & implorare præſidium populi,
mnia jura populi obtriſſet; rapique in vincula
em iure libertatis, qui liberum corpus in ſer-
em addixiſſet;* ipſius Appii inter concionis
nur fidem populi Romani implorantis vox
batur. Majorum merita in Rempublicam
i militiæque commemorabat. *Suum infelix
plebem Romanam ſtudium, quod æquanda-
egum cauſſa cum maxima offenſione Patrum
atu abiſſet: ſuas leges, quibus manentibus
earum in vincula ducatur. Ceterum ſua pro-
ona malaque, quum cauſſæ dicendæ data fu-
ſit, tum ſe experturum. In præſentia ſe com-
jure civitatis civem Romanum die dicta po-
e, ut dicere liceat, ut judicium populi Romani
iri. non ita ſe invidiam pertimuiſſe, ut nihil
itate & miſericordia civium ſuorum ſpei ha-
Quod ſi indicta cauſſa in vincula ducatur,
n ſe tribunos plebis appellare, & monere ne
ntur quos oderint. Quod ſi tribuni eodem
e obligatos ſe fateantur tollendæ appellationis
, in quam conſpiraſſe decemviros criminati
ait ſe provocare ad populum: implorare leges
vocatione, & conſulares, & tribunitias, eo
nno latas. Quem enim provocaturum, ſi huic
nato indicta cauſſa non liceat? Cui plebeio &
li præſidium in legibus fore, ſi Ap. Claudio
? ſe documento futurum, utrum novis legi-
minatio, an libertas firmata ſit: & appella-
vocatioque adverſus iniuriam magiſtratuum
ata tantum inanibus literis, an vere data ſit.*
a Virginius, unum Ap. Claudium, & le- 57
expertem & civilis & humani fœderis eſſe
t. *Reſpicerent tribunal homines, caſtellum
um ſcelerum; ubi decemvir ille perpetuus,*

 bonis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bonis, tergo, ſanguini civium infeſtus, virgas,
reſque omnibus minitans, Deorum hominum
contemptor, carnificibus non lictoribus ſtipatus
ab rapinis & cædibus animo ad libidinem v
virginem ingenuam in oculis populi Romani,
bello captam, à complexu patris abreptam, mi
cubiculi ſui clienti dono dederit. Vbi crudeli d
to, nefandiſque vindiciis dexteram patris in f
armaverit: ubi tollentes corpus ſemianime vir
ſponſum avunculumque in carcerem duci juſ
ſtupro interpellato magis, quam cæde motus.
carcerem ædificatum eſſe, quod domicilium
Romanæ vocare ſit ſolitus. Proinde ut ille it
ac ſæpius provocet, ſic ſe iterum ac ſæpius ju
illi ferre, ni vindicias ab libertate in ſervitute
derit. ſi ad judicem non eat, pro damnato in v
la duci jubere. Vt haud quoquam improban
magno motu animorum, quum tanti viri ſu
cio ſuamet plebi jam nimia libertas videretu
carcerem eſt conjectus. tribunus ei diem pro
Inter hæc ab Latinis & Hernicis legati gr
tum de concordia Patrum ac plebis Roma
nerunt, donumque ob eam Iovi optimo ma
coronam auream in Capitolium tulere parv
deris, prout res haud opulentæ erant: co
turque religiones pie magis quam magnific
dem auctoribus cognitum eſt, Æquos Volſc
ſumma vi bellum apparare. Itaque partiri pr
cias conſules juſſi. Horatio Sabini, Valerio
Volſcique evenere. Quum ad ea bella del
edixiſſent, favore plebis non juniores mo
emeritis etiam ſtipendiis, pars magna volunt
rum, ad nomina danda præſto fuere. eoqu
copia modo, ſed genere etiam militum ve
admiſtis firmior exercitus fuit. Priuſquam
egrederentur, leges decemvirales, quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

duodecim eſt nomen, in æs inciſas in publico propoſuerunt. Sunt qui juſſu tribunorum ædiles functos eo miniſterio ſcribant. C. Claudius, qui per- 58
oſus decemvirorum ſcelera, & ante omnes fratris filii ſuperbiæ infeſtus, Regillum antiquam in patriam ſe contulerat. is magno jam natu quum ad pericula ejus deprecanda rediſſet, cujus vitia fugerat, ſordidatus cum gentilibus clientibuſque in foro prenſabat ſingulos: orabatque, *Ne Claudiæ genti eam inuſtam maculam vellent, ut carcere & vinculis viderentur digni: virum honoratiſſimæ imaginis futurum ad poſteros, legum latorem conditoremque Romani juris, jacere vinctum inter fures nocturnos ac latrones. Averterent ab ira parumper ad cognitionem cogitationemque animos: & potius unum tot Claudiis deprecantibus condonarent, quam propter unius odium multorum preces aſpernarentur. Se quoque id generi ac nomini dare; nec cum eo in gratiam rediſſe, cuius adverſæ fortunæ velit ſuccurſum. Virtute libertatem recuperatam eſſe: clementia concordiam ordinum ſtabiliri poſſe.* Erant quos moveret ſua magis pietate, quam ejus pro quo agebat cauſſa. ſed Virginius *ſui potius ut miſererentur*, orabat *filiæque: nec gentis Claudiæ regnum in plebem ſortitæ, ſed neceſſariorum Virginiæ & trium tribunorum preces audirent. qui ad auxilium plebis creati, ipſi plebis fidem atque auxilium implorarent.* Iuſtiores hæ lacrimæ videbantur. itaque ſpe inciſa, priuſquam prædicta dies adeſſet, Appius ſibi mortem conſcivit. Subinde arreptus à P. Numitorio S. Oppius, invidiæ proximus, quod in urbe fuerat, quum injuſtæ vindiciæ à collega dicerentur. Plus tamen facta injuria Oppio, quam non prohibita, invidiæ fecit. teſtis productus, qui ſeptem & viginti enumeratis ſtipendiis, octies extra ordinem donatus, donaque

ea gerens in conſpectu populi ſciſſa veſte, tergu
laceratum virgis oſtendit, nihilum depreca
quin ſi quam ſuam noxam reus dicere poſſet, pri
tus in ſe iterum ſæviret. Oppius quoque ductu
vincula eſt, & ante judicii diem finem ibi v
fecit. Bona Claudii Oppiique tribuni publica-
re. collegæ eorum exilii cauſſa ſolum verter
bona publicata ſunt. & Claudius aſſertor Vi-
niæ, die dicta damnatus, ipſo remittente Virgi
ultimam pœnam, dimiſſus Tibur exulatum a
Maneſque Virginiæ mortuæ quam vivæ feli
ris, per tot domos ad petendas pœnas vagati,
59 lo relicto ſonte tandem quieverunt. Ingens
tus inceſſerat Patres, vultuſque jam iidem tr
norum erant, qui decemvirorum fuerant, qu
M. Duilius tribunus plebis inhibito ſalubriter
do nimiæ poteſtatis, *Et libertatis*, inquit, *no*
& pœnarum ex inimicis ſatis eſt. itaque hoc
nec diem dici cuiquam, nec in vincula duci qu
quam ſum paſſurus. Nam neque vetera pec
repeti jam obliterata placet, quum nova exp
ſint decemvirorum ſuppliciis: & nihil admi
iri, quod vim tribunitiam deſideret, ſpondet p
tua conſulum amborum in libertate veſtra tu
cura. Ea primum moderatio tribuni, metum
tribus dempſit, eademque auxit conſulum
diam: quod adeo toti plebis fuiſſent, ut Pa
ſalutis libertatiſque prior plebeio magiſtr
quam patricio cura fuiſſet. & ante inimicos
tas pœnarum ſuarum cepiſſet, quam obvian
ros licentiæ eorum conſules appareret. Mul
erant qui mollius conſultum dicerent, quo
gum ab iis latarum Patres auctores fuiſſent. 1
erat dubium, quin turbato Reipublicæ ſtatu
60 pori ſuccubuiſſent. Conſules rebus urbanis
poſitis, fundatoque plebis ſtatu, in provi
d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

diverſi abire. Valerius adverſus conjunctos jam in Algido exercitus Æquorum Volſcorumque ſuſtinuit conſilio bellum. Quod ſi extemplo rem fortunæ commiſiſſet, haud ſcio, an (qui tum animi ab decemvirorum infelicibus auſpiciis Romanis hoſtibuſque erant) magno detrimento certamen ſtaturum fuerit. Caſtris mille paſſuum ab hoſte poſitis, copias continebat. hoſtes medium inter bina caſtra ſpacium acie inſtructa complebant. provocantibuſque ad prœlium, reſponſum Romanus nemo reddebat. tandem fatigati ſtando, ac nequicquam exſpectando certamen Æqui Volſcique, poſtquam conceſſum propemodum de victoria credebant; pars in Hernicos, pars in Latinos prædatum abeunt. relinquitur magis caſtris præſidium, quam ſatis virium ad certamen. quod ubi ſenſit conſul, reddit illatum antea terrorem: inſtructaque acie ultro hoſtem laceſſit. Vbi illi, conſcientia quid abeſſet virium, detrectavere pugnam; crevit extemplo Romanis animus, & pro victis habebant paventes intra vallum. Quum per totum diem ſtetiſſent intenti ad certamen, nocte ceſſere: & Romani quidem pleni ſpei corpora curabant. Haudquaquam pari hoſtes animo, nuncios paſſim trepidi ad revocandos prædatores dimittunt: recurritur ex proximis locis, ulteriores non inventi. Vbi illuxit, egreditur caſtris Romanus, vallum invaſurus, ni copia pugnæ fieret. & poſtquam multa jam dies erat, neque movebatur quicquam ab hoſte, jubet ſigna inferri conſul. motaque acie indignatio Æquos & Volſcos inceſſit, ſi victores exercitus vallum potius quam virtus & arma contegerent. igitur & ipſi efflagitatum ab ducibus ſignum pugnæ accepere. Iamque pars egreſſa portis erat: deincepſque alii ſervabant ordinem, in ſuum quiſque locum

deſcendentes, quum conſul Romanus prius, qua
totis viribus fulta conſtaret hoſtium acies, intu
ſigna: adortuſque nec omnes dum eductos, 1
qui erant, ſatis explicatis ordinibus, prope f
ctuantem turbam trepidantium huc atque ill
circumſpectantiumque ſe ac ſuos, addito turba
mentibus clamore atque impetu, invadit. Re
lere primo pedem hoſtes. deinde quum anim
collegiſſent & undique duces, victiſne ceſſ
61 eſſent, increparent; reſtituitur pugna. Conſul
altera parte *Romanos meminiſſe jubebat, illo*
primum liberos pro libera urbe Romana pugna
Sibimetipſis victuros, non ut decemvirorum vic
res præmium eſſent. Non Appio duce rem geri,
conſule Valerio: à liberatoribus populi Romani
to; liberatore ipſo. Oſtenderent prioribus præ
per duces, non per milites ſtetiſſe, ne vincerent. T
pe eſſe, contra cives plus animi habuiſſe, quam c
tra hoſtes: & domi, quam foris, ſervitutem m
gis timuiſſe. Vnam Virginiam fuiſſe, cuius pud
tiæ in pace periculum eſſet: unum Appium civ
periculoſæ libidinis. at ſi fortuna belli inclin
omnium liberis ab tot millibus hoſtium pericula
fore. Nolle ominari quæ nec Iupiter nec Mars
ter paſſuri ſint iis auſpiciis conditæ urbi accid
Aventini Sacrique montis admonebat, *ut ubi*
bertas parta eſſet paucis ante menſibus, eo imperi
illibatum referrent: oſtenderentque eandem indo
militibus Romanis poſt exactos decemviros eſſe,
ante creatos fuerit: nec æquatis legibus imminut
virtutem populi Romani eſſe. Hæc ubi inter ſi
peditum dicta dedit; advolat deinde ad equi
Agite juvenes, inquit, *præſtate virtute peditem*
honore atque ordine præſtatis. Primo concurſu p
movit hoſtem. pulſum vos immiſſis equis exigi
campo. Non ſuſtinebunt impetum. & nunc cunct

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

r *magis, quam reſiſtunt.* Concitant equos per-
ittuntque in hoſtem, pedeſtri jam turbatum pu-
ıa: & perruptis ordinibus elati ad noviſſimam
ciem, pars libero ſpatio circumvecti, jam fugam
ıdique capeſſentes, pleroſque à caſtris avertunt,
æterequitanteſque abſterrent. Peditum acies &
onſul ipſe, viſque omnis belli fertur in caſtra: ca-
iſque cum ingenti cæde, majore præda potitur.
Iujus pugnæ fama perlata non in urbem modo,
d in Sabinos ad alterum exercitum. In urbe læ-
tia modo celebrata eſt, in caſtris animos mili-
ım ad æmulandum decus accendit. Iam Hora-
us eos excurſionibus ſufficiendo, prœliiſque
vibus experiundo aſſuefecerat ſibi potius fidere,
uam meminiſſe ignominiæ decemvirorum du
tu acceptæ, parvaque certamina in ſummam to-
ius profecerant ſpei. Nec ceſſabant Sabini fero-
es ab re priore anno bene geſta, laceſſere atque
ıſtare, rogitantes, *Quid latrocinii modo procur-
ıntes pauci, recurrenteſque, tererent tempus, & in
ıulta prœlia parvaque carperent ſummam unius
elli? Quin illi congrederentur acie, inclinandam-
ue ſemel fortunæ rem darent?* Ad id quod ſua 62
ponte ſatis collectum animorum erat, indignitate
tiam Romani accendebantur. Iam alterum exer-
itum victorem in urbem rediturum, ſibi ultro per
ontumelias hoſtem inſultare. quando autem ſe,
i tum non ſint, pares hoſtibus fore? Vbi hæc fre-
nere militem in caſtris conſul ſenſit, concione
dvocata, *Quemadmodum*, inquit, *in Algido res
eſta ſit, arbitror vos milites audiſſe. qualem liberi
opuli exercitum decuit eſſe, talis fuit conſultu col-
egæ, virtute militum victoria parta eſt. Quod ad
ne attinet, id conſilii animique habiturus ſum,
quod vos milites mihi effeceritis. & trahi bellum
ſalubriter, & mature perſici poteſt. Si trahendum*

eſt, ego ut in dies ſpes virtuſque veſtra creſcat, ...
dem qua inſtitui diſciplina efficiam. Si jam ...
animi eſt, decernique placet, agite dum clamor,
qualem in aciem ſublaturi eſtis, tollite hic, in-
cem voluntatis virtutiſque veſtræ. Poſtquam
genti alacritate clamor eſt ſublatus, *Quod b*
vertat, geſturum ſe illis morem, poſteroque di
aciem deducturum, affirmat. Reliquum diei
parandis armis conſumptum eſt. Poſtero di
mul inſtrui Romanam aciem Sabini videre,
ipſi jam avidi certaminis procedunt. Prœli
fuit, quale inter fidentes ſibimet ambos exerci
veteris perpetuæque alterum gloriæ, alterum
per nova victoria elatum. Conſilio etiam Sab
vires adjuvere. nam quum æquaſſent aciem, d
extra ordinem millia, quæ in ſiniſtrum co
Romanorum in ipſo certamine impreſſionem
cerent, tenuere. quæ ubi illatis ex tranſverſo ſi
degravabant prope circumventum cornu; equ
duarum legionum ſexcenti fere ex equis deſilit
cedentibuſque jam ſuis provolant in primum
mulque & hoſti ſe opponunt: & æquato prim
periculo, pudore deinde animos peditum acc
dunt. Verecundiæ erat, equitem ſuo alieno
marte pugnare: peditem ne ad pedes quidem
63 greſſo equiti parem eſſe. Vadunt igitur in prœli
ab ſua parte omiſſum, & locum ex quo ceſſera
repetunt: momentoque non reſtituta modo
gna, ſed inclinatur etiam Sabinis cornu. Eq
inter ordines peditum tectus ſe ad equos rec
tranſvolat inde partem alteram, ſuis victoriæ n
cius, ſimul & in hoſtes jam pavidos: quippe
ſuæ partis validiore cornu impetum facit.
aliorum eo prœlio virtus magis enituit. Con
providere omnia, laudare fortes, increpare ſi
ſegnior pugna eſſet. Caſtigati fortium ſtatim

roı

orum operam edebant: tantumque hos pudor, uantum alios laudes excitabant. Redintegrato amore undique omnes connixi hoſtem aver-unt, nec deinde Romana vis ſuſtineri potuit. abini fuſi paſſim per agros caſtra hoſti ad præ-am relinquunt. ibi non ſociorum ſicut in Algido s, ſed ſuas Romanus populationibus agrorum miſſas recipit. Gemina victoria duobus bifariam, rœliis parta, malignè ſenatus in unum diem ſup-licationes conſulum nomine decrevit. Populus ijuſſu & altero die frequens iit ſupplicatum. & æc vaga populariſque ſupplicatio ſtudiis propè elebratior fuit. Conſules ex compoſito, eodem iduo ad urbem acceſſere, ſenatumque in Mar-ium campum evocavere. ubi quum de rebus ab e geſtis agerent, queſti primores Patrum ſenatum nter milites dedita opera terroris cauſſà haberi. taque inde conſules, ne criminationi locus eſſet, n prata Flaminia, ubi nunc ædes Apollinis eſt Circum jam tum Apollinarem appellabant) avo-avere ſenatum. Vbi quum ingenti conſenſu Pa-rum negaretur triumphus, L. Icilius tribunus ple-is tulit ad populum de triumpho conſulum: mul-is diſſuaſum prodeuntibus, maximè C. Claudio ociferante, *De Patribus, non de hoſtibus conſules riumphare velle. gratiamque pro privato merito in ribunum, non pro virtute honorem peti. nunquam ntè de triumpho per populum actum, ſemper æſti-nationem arbitriumque ejus honoris penes ſenatum uiſſe. ne reges quidem majeſtatem ſummi ordinis mminuiſſe. ne ita omnia tribuni poteſtatis ſuæ im-lerent, ut nullum publicum conſilium ſinerent eſſe. ta demum liberam civitatem fore, ita æquatas le-es, ſi ſua quiſque jura ordo, ſuam majeſtatem eneat.* in eandem ſententiam multa & à ceteris enioribus Patrum cum eſſent dicta, omnes tribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eam rogationem acceperunt. Tum primum ſi
auctoritate ſenatus, populi juſſu triumphatum e
64 Hæc victoria tribunorum plebiſque prope in ha
ſalubrem luxuriam vertit; conſpiratione inter t
bunos facta, ut iidem tribuni reficerentur. & q
ſua minus cupiditas emineret, conſulibus quoq
continuarent magiſtratum. Conſenſum Patru
cauſſabantur, quo per contumeliam conſulum j
ra plebis labefactata eſſent. *Quid futurum, nondu*
firmatis legibus ſi novos tribunos per factiones ſ
conſules adorti eſſent? non enim ſemper Valer
Horatioſque conſules fore, qui libertati plebis ſ
opes poſt ferrent. Forte quadam utili ad tempus,
comitiis præeſſet, potiſſimum M. Duilio ſor
evenit, viro prudenti, & ex continuatione ma
ſtratus invidiam imminentem cernenti. qui quu
ex veteribus tribunis negaret ullius ſe ration
habiturum, pugnarentque collegæ ut liberas t
bus in ſuffragium mitteret, aut concederet ſorte
comitiorum collegis, habiturus è lege potius c
mitia, quam ex voluntate Patrum; injecta co
tentione Duilius conſules ad ſubſellia accit
quum interrogaſſet, quid de comitiis conſula
bus in animo haberent, reſpondiſſentque, ſe nov
conſules creaturos; auctores popularis ſentent
haud populares nactus, in concionem cum iis p
ceſſit. Vbi quum conſules producti ad populu
interrogatique, ſi eos P. R. memor libertatis
illos receptæ domi, memor militiæ rerumque
ſtarum conſules iterum faceret, quidnam fact
eſſent, nihil ſententiæ ſuæ mutaſſent; collauda
conſulibus, quod perſeverarent ad ultimum di
miles decemvirorum eſſe, comitia habuit: & qu
que tribunis plebis creatis, quum præ ſtudiis ape
petentium novem tribunorum alii candidati
bus non explerent, concilium dimiſit: nec dein

co

comitiorum cauſſam habuit. Satisfactum legi aje-
bat, quæ numero nuſquam præfinito tribunis,
modo ut relinquerentur, ſanciret: & ab iis qui
creati eſſent, cooptari collegas juberet. Recita-
batque rogationis carmen, in quo, *Si tribunos
plebei decem rogabo, ſi quos minus hodie decem tri-
bunos plebei fecerint: hi tum uti quos ſibi collegas
cooptaßint, ut illi legitimi eadem lege tribuni ple-
bei ſint, ut illi quos hodie tribunos plebei feceritis.*
Duilius quum ad ultimum perſeveraſſet, negando
quindecim tribunos plebis Rempubl. habere poſ-
ſe, victa collegarum cupiditate, pariter Patribus
plebique acceptus, magiſtratu abiit. Novi tribuni 65
plebis in cooptandis collegis Patrum voluntatem
ſoverunt. duos etiam patritios conſulareſque,
Sp. Tarpeium & A. Haterium cooptavere. Con-
ſules creati, Lar. Herminius, T. Virginius Cæli-
montanus, nihil magnopere ad Patrum aut plebis
cauſſam inclinati, ocium domi ac foris habuêre.
L. Trebonius tribunus plebis infeſtus Patribus,
quod ſe ab iis in cooptandis tribunis fraude ca-
ptum, proditum à collegis, ajebat; rogationem
tulit, *ut qui plebem Romanam tribunos plebis ro-
garet, is uſque eo rogaret, dum decem tribunos ple-
bis faceret*, inſectandiſque Patribus, unde Aſpero
etiam inditum eſt cognomen, tribunatum geſſit.
Inde M. Geganius Macerinus, & C. Iulius con-
ſules facti, coitiones tribunorum adverſus nobi-
lium juventutem ortas, ſine inſectatione poteſta-
tis ejus, conſervata majeſtate Patrum, ſedavere.
plebem decreto ad bellum Volſcorum & Aquo-
rum delectu ſuſtinendo, rem ab ſeditionibus con-
tinuere: urbano quoque otio foris omnia tran-
quilla eſſe affirmantes, per diſcordias civiles ex-
ternos tollere animos. Cura pacis, concordiæ
quoque inteſtinæ cauſſa fuit. ſed alter ſemper
ordo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ordo gravis alterius modeſtiæ erat. quieſcenti pl
bi ab junioribus Patrum injuriæ fieri cœptæ. u
tribuni auxilio humilioribus eſſent, in primis p
rum proderat: deinde ne ipſi quidem inviola
erant; utique poſtremis menſibus, quum & p
coitiones potentiorum injuria fieret, & vis pot
ſtatis omnis aliquanto poſteriore anni parte la
guidior fermè eſſet: jamque plebs ita in tribun
tu ponere aliquid ſpei, ſi ſimiles Icilio tribun
haberet: nomine tantum ſe biennio habuiſ
Seniores contra Patrum, ut nimis feroces ſu
credere juvenes eſſe; ita malle, ſi modus excede
dus eſſet, ſuis quam adverſariis ſupereſſe anim
adeo moderatio tuendæ libertatis, dum æqu
velle ſimulando ita ſe quiſque extollit, ut dep
mat alium, in difficili eſt; cavendoque ne m
tuant homines, metuendos ultro ſe efficiunt:
injuriam à nobis repulſam, tanquam aut fac
66 aut pati neceſſe ſit, injungimus aliis. T. Quint
Capitolinus quartum, & Agrippa Furius con
les inde facti, nec ſeditionem domi, nec fo
bellum acceperunt: ſed imminebat utrumq
Iam non ultra diſcordia civium reprimi poter
& tribunis & plebe incitata in Patres, quum d
alicui nobilium dicta novis ſemper certamini
conciones turbaret. ad quarum primum ſtre
tum, velut ſigno accepto, arma cepere Æqui
Volſci: ſimul quod perſuaſerant iis duces cu
di prædarum, biennio antè delectum indict
haberi non potuiſſe, abnuente jam plebe im
rium. *eo, adverſus ſe non eſſe miſſos exercitus.*
ſolvi licentia militandi morem, nec pro comm
jam patria Romam eſſe. quicquid irarum ſim
tatumque cum externis fuerit, in ipſos verti.
cæcatos lupos inteſtina rabie, opprimendi occa
nem eſſe. Conjunctis exercitibus Latinum prim

agr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

um populati ſunt: deinde, poſtquam ibi nemo
dex occurrebat, tum vero exultantibus belli
toribus, ad mœnia ipſa Romæ populabundi
ione portæ Eſquilinæ acceſſere; vaſtationem
orum urbi per contumeliam oſtentantes. unde
tquam inulti prædam præ ſe agentes, retro ad
rbionem agmine iêre, Quintius conſul ad con-
nem populum vocavit. Ibi in hanc ſententiam
utum accipio: *Etſi mihi nullius noxæ conſcius,* 67
irites, ſum, tamen cum pudore ſummo in concio-
n veſtram proceſſi. Hoc vos ſcire, hoc poſteris me-
riæ traditum iri, Æquos & Volſcos vix Herni-
modo pares, T. Quintio quartum conſule ad
ænia urbis Romæ impune armatos veniſſe. Hanc
ignominiam (quamquam jamdiu ita vivitur,
tatus rerum eſt, ut nihil boni divinet animus) ſi
ic potiſſimum imminere anno ſciſſem, vel exilio,
morte, ſi alia fuga honoris non eſſet, vitaſſem.
go, ſi viri arma illa habuiſſent, quæ in portis fuê-
noſtris, capi Roma me conſule potuit? ſatis hono-
m, ſatis ſuperque vitæ erat. mori conſulem ter-
m oportuit. Quem tandem ignaviſſimi hoſtium
tempſere? nos conſules? an vos Quirites? Si
pa in nobis eſt, auferte imperium indignis: & ſi
parum eſt, inſuper pœnas expetite. Si in vobis,
mo Deorum nec hominum ſit, qui veſtra puniat
ccata Quirites, voſmet tantum pœniteat. Non
i veſtram ignaviam contempſere, nec ſuæ virtuti
ſiſi ſunt; quippe toties fuſi fugatique, caſtris exu-
agro mulctati, ſub jugum miſſi, & ſe & vos no-
re. Diſcordia ordinum eſt venenum urbis hujus;
trum ac plebis certamina: dum nec nobis impe-
, nec vobis libertatis eſt modus, dum tædet vos
triciorum, nos plebeiorum magiſtratuum; ſuſtu-
e illi animos. Pro Deûm fidem, quid vobis vultis?
ribunos plebis concupiſtis. concordiæ cauſſa conceſ-
ſimus.

ſimus. Decemviros deſideraſtis. creari paſſi ſum
Decemvirorum vos pertæſum eſt. coëgimus a
magiſtratu. Manente in eoſdem privatos ira
ſtra, mori atque exulare nobiliſſimos viros hon
tiſſimoſque paſſi ſumus. Tribunos plebis creare
rum voluiſtis. creaſtis. Conſules facere veſtra
partium, etſi Patribus videbamus iniquum; pa
cium quoque magiſtratum plebi donum fieri v
imus: auxilium tribunitium, provocationem ad
pulum, ſcita plebis injuncta patribus. ſub ti
æquandarum legum noſtra jura oppreſſa tulimu
ferimus. Qui finis erit diſcordiarum? Ecqua
unam urbem habere, ecquando communem han
ſe patriam licebit? Victi nos æquiore animo q
ſcimus, quam vos victores. ſatiſne eſt, nobis vos
tuendos eſſe? Adverſus nos Aventinum capitur,
verſus nos Sacer occupatur mons. Eſquilias qui
ab hoſte propè captas, & ſcandentem in agge
Volſcum hoſtem nemo ſubmovit. in nos viri, in
68 armati eſtis. Agite dum, ubi hic curiam circu
deritis, & forum infeſtum feceritis, & carce
impleveritis principibus; iiſdem iſtis ferocibus
mis egredimini extra portam Eſquilinam: aut
hoc quidem audetis, ex muris viſite agros veſt
ferro ignique vaſtatos, prædam abigi, fumar
cenſa paſſim tecta. At enim communis res per
loco eſt pejore: ager uritur, urbs obſidetur,
gloria penes hoſtes eſt. Quid tandem privatæ res
ſtræ quo in ſtatu ſunt? Iam unicuique ex agris
damna nunciabuntur. quid eſt tandem domi, u
ea expleatis? Sunt tribuni. vobis amiſſa redden
reſtituent? vocis verborumque quantum vole
ingerent, & criminum in principes & legum a
rum ſuper alias, & concionum. Sed ex illis con
nibus numquam veſtrûm quiſquam re fortuna
domum auctior rediit. Ecquis retulit aliquid

con

ugem & liberos, præter odia, offenſiones, ſimul-
s publicas privataſque? à quibus ſemper non
ra virtute innocentiaque, ſed auxilio alieno tu-
is. At Hercules, quum ſtipendia, nobis conſuli-
, non tribunis ducibus, & in caſtris non in foro
batis, & in acie veſtrum clamorem hoſtes, non
ncione Patres Romani horrebant, præda parta,
ex hoſte capto, pleni fortunarum gloriæque ſi-
publicæ, ſimul privatæ triumphantes domum
enates redibatis. nunc oneratum veſtris fortunis
em abire ſinitis. Hærete affixi concionibus, &
oro vivite. ſequitur vos neceſſitas militandi
m fugitis. Grave erat in Æquos & Volſcos
ciſci? Ante portas eſt bellum. ſi inde non pel-
r, jam intra mœnia erit, & arcem & Capito-
ſcandet, & in domos veſtras vos perſequetur.
nio ante ſenatus delectum haberi, & educi ex-
tum in Algidum juſſit. ſedemus deſides domi,
ierum ritu inter nos altercantes; præſenti pace
, nec cernentes ex ocio illo brevi multiplex bel-
rediturum. His ego gratiora dictu alia eſſe ſcio:
me vera pro gratis loqui, etſi meum ingenium
moneret, neceſſitas cogit. Vellem equidem vobis
ere Quirites, ſed multo malo vos ſalvos eſſe;
licunque erga me animo futuri eſtis. Natura
ita comparatum eſt, ut qui apud multitudinem
cauſſa loquitur, gratior eo ſit, cujus mens nihil
ter publicum commodum videt. niſi forte aſſen-
res publicos, plebicolas iſtos, qui vos nec in ar-
, nec in ocio eſſe ſinunt, veſtra vos cauſſa incita-
ſtimulare putatis. Concitati, aut honori aut
ſtui illis eſtis: & quia in concordia ordinum
los ſe uſquam eſſe vident, malæ rei ſe quam nul-
, turbarum ac ſeditionum, duces eſſe volunt.
arum rerum ſi vos tædium tandem capere po-
, & patrum veſtroſque antiquos mores vultis,

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

pro his novis ſumere, nulla ſupplicia recuſo, niſi p
cis diebus hos populatores agrorum noſtrorum f
fugatoſque caſtris exuero. & à portis noſtris mo
buſque ad illorum urbes hunc belli terrorem,
69 *nunc vos attoniti eſtis, tranſtulero.* Raro aliàs
buni popularis oratio acceptior plebi, quam t
ſeveriſſimi conſulis fuit. Iuventus quoque qua
ter tales metus detrectationem militiæ, te
acerrimum adverſus Patres habere ſolita erat,
lum & arma ſpectabat, & agreſtum fuga, ſpol
que in agris & vulnerati, fœdiora iis, quæ ſu
ciebantur oculis nunciantes, totam urbem ira
plevêre. In ſenatum ubi ventum eſt, ibi ver
Quintium omnes verſi, ut unum vindicem m
ſtatis Romanæ intueri, & primores Patrum
gnam dicere *concionem imperio conſulari, dig*
tot conſulatibus anteactis, dignam vita omni p
honorum ſæpe geſtorum, ſæpius meritorum.
conſules aut per proditionem dignitatis patrum
bi adulatos, aut acerbe tuendo jura ordinis aſp
rem domando multitudinem feciſſe: T. Quinti
orationem memorem majeſtatis Patrum, con
diæque ordinum, & temporum inprimis hab
Orare eum collegamque, ut capeſſerent Remp
orare tribunos, ut uno animo cum conſulibus
lum ab urbe ac mœnibus propulſari vellent, ple
que obedientem in re tam trepida Patribus pr
rent: appellare tribunos, communem patriam a
liumque eorum implorare, vaſtatis agris, urbe p
oppugnata. Conſenſu omnium delectus decern
habeturque. Quum conſules in concione p
nunciaſſent, Tempus non eſſe cauſſas cognoſc
di: omnes juniores poſtero die prima luc
campo Martio adeſſent: *cognoſcendis cauſis eo*
qui nomina non dediſſent, bello perfecto ſe da
tempus; pro deſertore futurum, cujus non proba
cauſſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſam ; omnis juventus affuit poſtero die. Co-
tes ſibi quæque centuriones legerunt : bini ſe-
ores ſingulis cohortibus præpoſiti. Hæc omnia
maturè perfecta accepimus, ut ſigna eo ipſo
à quæſtoribus ex ærario prompta delataque
ampum, quarta diei hora mota ex campo ſint:
cituſque novus, paucis cohortibus veterum
tum voluntate ſequentibus, manſerit ad deci-
n lapidum. Inſequens dies hoſtem in conſpe-
n dedit : caſtraque ad Corbionem caſtris ſunt
uncta. Tertio die quum ira Romanos ; illos,
m toties rebellaſſent, conſcientia culpæ ac de-
atio irritaret, mora dimicandi nulla eſt facta.
xercitu Romano quum duo conſules eſſent 70
ſtate pari ; quod ſaluberrimum in adminiſtra-
e magnarum rerum eſt, ſumma imperii, con-
nte Agrippa, penes collegam erat : & præla-
lle facilitati ſummittentis ſe comiter reſpon-
at ; communicando conſilia laudeſque, & æ-
ado imparem ſibi. In acie Quintius dextrum
u, Agrippa ſiniſtrum tenuit : Sp. Poſtumio
o legato datur media acies tuenda : legatum
um Ser. Sulpicium equitibus præficiunt. Pe-
s ab dextro cornu egregiè pugnavêre; haud ſe-
er reſiſtentibus Volſcis. Ser. Sulpicius per me-
n hoſtium aciem cum equitatu perrupit. unde
m eâdem reverti poſſet ad ſuos, priuſquam
is turbatos ordines reficeret, terga impugnare
ium ſatius viſum eſt. momentoque tempo-
n averſam incurſando aciem ancipiti terro-
iſſipaſſet hoſtes, ni ſuo proprio eum prœlio
tes Volſcorum & Æquorum exceptum ali-
ndiu tenuiſſent. Ibi vero Sulpicius, *Negare*
tandi tempus eſſe, circumventos intercluſóſque
uis vociferans, *ni equeſtre prœlium conniſi*
u vi perficerent. Nec fugare equitem integrum

ſatis

ſatis eſſe. conficerent equos viroſque, ne quis revi-
retur inde ad prœlium, aut integraret pugnam.
poſſe illos reſiſtere ſibi, quibus conferta peditum a-
ceßiſſet. Haud ſurdis auribus dicta: impreſſi
una totum equitatum fudêre, magnam vim
equis præcipitavêre: ipſos, equoſque ſpiculis c-
fodêre. is finis pugnæ equeſtris fuit. Tunc ad
peditum aciem, nuncios ad conſules rei geſtę
tunt, ubi jam inclinabatur hoſtium acies.
cius deinde vincentibus Romanis animos au-
& referentes gradum perculit Æquos. In m
primum acie vinci cœpti, qua præmiſſus equit
turbaverat ordines. Siniſtrum deinde corn
Quintio conſule pelli cœptum; in dextro pl
mum laboris fuit. Ibi Agrippa, ætate viribu
ferox, quum omni parte pugnæ melius rem
quam apud ſe videret; accepta ſigna ab ſigni
ipſe inferre, quædam jacere etiam in confertos
ſtes cœpit. Cujus ignominiæ metu concitati
lites, invaſere hoſtem. ita æquata ex omni p
victoria eſt. Nuncius tum à Quintio venit, vi
rem jam ſe imminere hoſtium caſtris, noll
rumpere antequam ſciat debellatum & in ſin
cornu eſſe. Si jam fudiſſet hoſtes, conferret a
ſigna, ut ſimul omnis exercitus præda poti
Victor Agrippa cum mutua gratulatione ad v
rem collegam, caſtraque hoſtium venit, ibi p
defendentibus momentoque fuſis, ſine certa
in munitiones irrumpunt: prædaque ingenti c
potem exercitum, ſuis etiam rebus recuper
quæ populatione agrorum amiſſæ erant, redu
Triumphum nec ipſos poſtulaſſe, nec delatu
ab ſenatu, accipio: nec traditur cauſſà ſpre
non ſperati honoris. Ego quantum in tanto i
vallo temporum conjicio, quum Valerio a
Horatio conſulibus, qui præter Volſcos & Æ

Sa

i etiam belli perfecti gloriam pepererant, ne-
ab ſenatu triumphus eſſet, verecundiæ fuit
arte dimidia rerum conſulibus petere trium-
. ne etiam ſi impetraſſent, magis hominum
, quam meritorum habita videretur. Victo- 71
inoneſtam ex hoſtibus partam, turpe domi de-
s ſociorum judicium populi deformavit.
ni atque Ardeates de ambiguo agro quum
bello certaſſent, multis invicem cladibus feſ-
dicem populum Romanum cepere. Quum
uſſam orandam veniſſent, concilio populi à
ſtratibus dato, magna contentione actum.
e editis teſtibus quum tribus vocari & po-
inire ſuffragium oporteret, conſurgit P.
ius de plebe, magno conatu: &, *Si licet,* in-
onſules de republica dicere; errare ego populum
cauſſa non patiar. Quum, ut vanum, eum
ent conſules audiendum eſſe, vociferantem-
odi publicam cauſſam, ſummoveri juſſiſ-
ibunos appellat. Tribuni, ut fere ſemper re-
r à multitudine magis quam regunt, dedere
æ audiendi plebi, ut quæ vellet, Scaptius di-
Ibi infit. *Annum ſe tertium & octogeſimum*
& in eo agro de quo agitur militaſſe, non ju-
ſed viceſima jam ſtipendia merentem, quum
iolos ſit bellatum. Eò ſe rem vetuſtate oblite-
, ceterum ſuæ memoriæ infixam afferre. A-
de quo ambigitur, finium Coriolanorum fuiſ-
tiſque Coriolis jure belli publicum populi Ro-
factum. Mirari ſe, quonam more Ardeates
ique, cujus agri jus nunquam uſurpaverint
mi Coriolana re, eum ſe à populo Romano,
pro domino judicem fecerint, intercepturos
t. Sibi exiguum vitæ tempus ſupereſſe: non
re ſe tamen inducere in animum, quin quem
miles pro virili parte manu cepiſſet, eum,

ſenex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſenex quoque voce, qua una poſſet, vindicaret
gnoperè ſe ſuadere populo, ne inutili pudore ſua
72 *cauſſam damnaret.* Conſules, quum Scap
non ſilentio modo, ſed cum aſſenſu etiam
animadvertiſſent; Deos hominesque teſtan
gitium ingens fieri, Patrum primores acc
cum his circumire tribunos, orare, *Ne pe*
facinus peiore exemplo admitterent; judices i
rem litem vertendo; quum præſertim, etia
ſit, curam emolumenti ſui judici eſſe; nequ
tantum agro intercipiendo acquiratur, qu
amittatur alienandis injuria ſociorum
Nam famæ quidem ac fidei damna major
quam quæ æſtimari poſſent. Hoc legatos ref
mum? hoc vulgari? hoc ſocios audire? hoc
Quo cum dolore hos? quo cum gaudio illos
ptione hoc concionali ſeni aſſignaturos puta
nitimos populos? Clarum hac fore imagin
ptium nomen. populum Romanum quadru
& interceptoris litis alienæ perſonam la
quem enim hoc privatæ rei judicem feciſſe
controverſioſam adjudicaret rem? Scaptium
id quidem, etſi præmortui jam ſit pudoris, no
rum. Hæc conſules, hæc patres vociferan
plus cupiditas, & auctor cupiditatis Scap
let. Vocatæ tribus judicaverunt agrum pu
populi Romani eſſe. Nec abnuitur ita fuiſ
judices alios itum foret: nunc haud ſan
quam bona cauſſa elevatur dedecus judici
non Aricinis Ardeatibuſque, quam patri
manis, fœdius atque acerbius viſum. Re
anni quietum ab urbanis motibus & ab
manſit.

EPITOME LIBRI IV.

: de connubio Patrum & plebis à tribunis ple-
,contentione magna, Patribus repugnantibus,
a eſt. Tribuni militares. Aliquot annis res
Romani domi militiæque per hoc genus ma-
tus adminiſtratæ. Item cenſores tunc primum
. Ager Ardeatinus Romani populi judicio ab-
, miſſis in eum colonis, reſtitutus eſt. Cum fa-
pulus Romanus laboraret, Sp. Melius eques
nus frumentum populo ſua impenſa largitus
& ob id factum conciliata ſibi plebe, regnum
ans, à C. Servilio Ahala magiſtro equitum,
Quintii Cincinnati dictatoris, occiſus eſt: L.
tius index bove aurata donatus eſt. Legatis
nis à Fidenatibus occiſis, quoniam ob Rempu-
n occubuerant, ſtatuæ in roſtris poſitæ ſunt.
lius Coſſus tribunus militum, occiſo Tolumnio
Veientium, opima ſpolia ſecunda Feretrio retu-
Mamercus Æmilius dictator, cenſuræ honore,
ntea per quinquennium gerebatur, anni & ſex
ium ſpatio finito, ob eam rem à cenſoribus no-
eſt. Fidenæ in poteſtatem redactæ eoque coloni
ſunt. quibus occiſis Fidenates quum defeciſ-
i populo Romano; à Mamerco Æmilio dicta-
victi ſunt, & Fidenæ captæ. Conjuratio ſervo-
oppreſſa. Poſtumius tribunus militum, propter
litatem ab exercitu occiſus eſt. Stipendium
ario tum primum militibus datum. Res præ-
geſtas adverſum Voſcos & Veientes, Fidena-
& Faliſcos, continet.

Hos

1 HOs ſecuti M. Genutius & P.
tius conſules. Fuit annus domi
que infeſtus. nam anni princi
de connubio Patrum & plebis
nuleius tribunus plebis rogati
promulgavit; qua contaminari ſanguinem
Patres, confundique jura gentium rebantu
*mentio primo ſenſim illata à tribunis, ut al
ex plebe conſulem liceret fieri, eò proceſſit d
ut rogationem novem tribuni promulgare
populo poteſtas eſſet, ſeu de plebe, ſeu de P
vellet, conſules faciendi. Id vero ſi fieret, no
gari modo cum infimis, ſed prorſus auferri
moribus ad plebem, ſummum imperium
bant. Læti ergo audiêre Patres, Ardeatium
lum ob injuriam agri abjudicati deſciſſe, &
tes depopulatos extrema agri Romani, & V
Æquoſque, ob communitam Verruginem,
re. adeo vel infelix bellum ignominioſæ pac
ferebant. His itaque in majus etiam accep
inter ſtrepitum tot bellorum conticeſcerent
nes tribunitiæ, delectus haberi, bellum, ar
vi ſumma apparari jubent; ſi quo intentius
quam T. Quintio conſule, apparatum ſit. T.
Canuleius pauca in ſenatu vociferatus, n
quam territando conſules avertere plebem
novarum legum; nunquam eos ſe vivo del
habituros, antequam ea, quæ promulgata
collegiſque eſſent, plebes ſciviſſet; confeſt
2 concionem advocavit. Eodem tempore &
ſules ſenatum in tribunum, & tribunus po
in conſules incitabat. Negabant conſules *ja*
tra ferri poſſe furores tribunitios. ventum j
finem eſſe: domi plus belli concitari, quam fo
adeo non plebis, quam patrum; neque tribu
magis, quam conſulum culpa accidere. cujus r

a ſit in civitate, eam maximis ſemper auctibus
re: ſic pace bonos, ſic bello fieri. Maximum
e præmium ſeditionum eſſe: id & ſingulis uni-
ſque ſemper honori fuiſſe. Reminiſcerentur
majeſtatem ſenatus ipſi à patribus accepiſ-
quam liberis tradituri eſſent; ut quemadmo-
plebs gloriari poſſet, ſe auctiorem ampliorem-
ſe. finem ergo non fieri, nec futuram, donec
felices ſeditiones, tam honorati ſeditionum
res eſſent. Quas, quantaſque res C. Canuleium
ſſum? colluvionem gentium, perturbationem
ciorum publicorum privatorumque afferre; ne
ſinceri, ne quid incontaminati ſit: ut diſcrimi-
nni ſublato, nec ſe quiſquam, nec ſuos noverit.
m enim aliam vim connubia promiſcua habe-
iſi ut ferarum prope ritu vulgentur concubitus
, patrumque? ut qui natus ſit, ignoret cujus
inis, quorum ſacrorum ſit; dimidius patrum
imidius plebis, ne ſecum quidem ipſe concors.
m id videri, quod omnia divina humanaque
ntur: jam ad conſulatum vulgi turbatores ac-
: & primo, ut alter conſul ex plebe fieret, id
ſermonibus tentaſſe. nunc rogari, ut ſeu ex pa-
s, ſeu ex plebe velit, populus conſules creet: &
uros haud dubie ex plebe ſeditioſiſſimum quem-
Canuleios igitur Icilioſque conſules fore. ne id
ter optimus maximus ſineret, regiæ majeſtatis
rium eo recidere: & ſe millies morituros po-
quam ut tantum dedecoris admitti patiantur.
im habere, majores quoque ſi divinaſſent, con-
do omnia non mitiorem in ſe plebem, ſed aſpe-
m, alia ex aliis iniquiora poſtulando, quum
a impetraſſet, futuram; primo quamlibet di-
tionem ſubituros fuiſſe potius, quam eas leges
mponi paterentur. quia tum conceſſum ſit de
nis, iterum conceſſum eſſe. Finem non fieri

poſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

poſſe. in eadem civitate tribunos plebis, & P
eſſe: aut hunc ordinem, aut illum magiſtratu
lendum eſſe; potiuſque ſero, quam nunquam ob
eundum audaciæ temeritatique. Illinc ut in
primo diſcordias ſerentes concitent finitima
deinde adverſus ea quæ concitaverint, armar
tatem defendique prohibeant? & quum hoſtes
tum nō arceſſierint, exercitus conſcribi adver
ſtes non patiantur? Sed audeat Canuleius in
prologui, ſe niſi ſuas leges tanquam victoris l
accipi ſinant, delectum haberi prohibiturum
eſſe aliud, quam minari ſe proditurum patria
pugnari atque capi paſſurum? quid eam voce
morum, non plebi Romanæ, ſed Volſcis &
& Veientibus allaturam? Nonne Canuleio
ſperaturos Capitolium atque arcem ſcandere p
Patribus tribuni cum jure majeſtate adempta
mos etiam eripuerint? Conſules paratos eſſe
prius adverſus ſcelus civium, quam adver
3 *ſtium arma.* Quum maxime hæc in ſenatu
rentur, Canuleius pro legibus ſuis & adverſu
ſules ita diſſeruit: *Quantopere vos Quirite*
temnerent Patres, quam indignos ducerent, q
ſecum urbe intra eadem mœnia viveretis, ſæp
dem & antè videor animadvertiſſe: nunc
maxime, quod adeo atroces in has rogationes
coorti ſunt, quibus quid aliud quam admo
cives nos eorum eſſe, & ſi non eaſdem opes h
eandem tamen patriam incolere? Altera
bium petimus quod finitimis externiſque da
nos quidem civitatem, quæ plus quam conn
eſt, hoſtibus etiam victis, dedimus. Alter
novi ferimus, ſed id, quod populi eſt, repetim
que uſurpamus: ut quibus velit, populus Ro
honores mandet. Quid tandem eſt, cur cœ
terras miſceant, cur in me impetus modo p

tu ſit factus? negent ſe manibus temperaturos,
aturoſque denuncient ſacroſanctam poteſtatem?
populo Romano liberum ſuffragium datur, ut
us velit conſulatum mandet, & non præciditur
plebeio quoque, ſi dignus ſummo honore erit, a-
ndi ſummi honoris, ſtare urbs hæc non poterit?
perio actum eſt? & perinde hoc valet, plebeiuſ-
nſul fiat, tanquam ſervum, aut libertinum ali-
conſulem futurum dicat? Ecquid ſentitis in
to contemptu vivatis? Lucis vobis hujus par-
, ſi liceat, adimant. quod ſpiratis, quod vocem
itis, quod formas hominum habetis, indignan-
Quin etiam (ſi Diis placet) nefas aiunt eſſe,
lem plebeium fieri. Obſecro vos; ſi non ad fa-
non ad commentarios pontificum admittimur;
a quidem ſcimus, quæ omnes peregrini etiam
t; conſules in locum regum ſucceſſiſſe: nec aut
aut majeſtatis quicquam habere, quod non in
us ante fuerit? En umquam creditis fando au-
m eſſe, Numam Pompilium, non modo non pa-
um, ſed ne civem quidem Romanum, ex Sabino
accitum, populi juſſu, patribus auctoribus Ro-
egnaſſe? L. deinde Tarquinium non modo Ro-
æ, ſed nec Italicæ quidem gentis, Demarati Co-
nii filium, incolam ab Tarquiniis, vivis liberis
i, regem factum? Servium Tullium poſt hunc
va Corniculana natum, patre nullo, matre ſer-
ngenio & virtute regnum tenuiſſe? Quid enim
. Tatio Sabino dicam, quem ipſe Romulus pa-
urbis in ſocietatem regni accepit. Ergo dum
um faſtiditur genus, in quo eniteret virtus, cre-
mperium Romanum. Pœniteat nunc vos plebeii
lis, quum majores noſtri advenas reges non fa-
erint: & ne regibus quidem exactis clauſa urbs
it peregrinæ virtuti. Claudiam certè gentem,
eges exactos, ex Sabinis non in civitatem modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

accepimus, ſed etiam in patriciorum numerum. peregrinone patricius, deinde conſul fiat; civis R ſi ſit ex plebe, præciſa conſulatus ſpes erit? Vtr tandem non credimus fieri poſſe, ut vir forti ſtrenuus, pace belloque bonus ex plebe, ſit Numæ Tarquinio, Servio Tullio ſimilis? An, ne ſi ſit i dem, ad gubernacula reipubl. accedere eum pa mur? potiuſque decemviris, deterrimis mortali qui tum omnes ex patribus erant, quam optimi gum, novis hominibus ſimiles conſules ſumus h
4 turi? At enim nemo poſt reges exactos de plebe ſul fuit. Quid poſtea? Nullane res nova inſti debet? & quod nondum eſt factum (multa e nondum ſunt facta in novo populo) ea, ne ſi u quidem ſint, fieri oportet? Pontifices, augures, mulo regnante nulli erant: ab Numa Pomp creati. cenſus in civitate, & deſcriptio centuria claſſiumque non erat: ab Servio Tullio eſt fa Conſules numquam fuerant: regibus exactis c ſunt. Dictatoris nec imperium, nec nomen fue apud Patres eſſe cœpit. Tribuni plebis, ædiles, qu res, nulli erant: inſtitutum eſt ut fierent. Dec viros legibus ſcribendis intra decem hos ann creavimus, & è Republ. ſuſtulimus. Quis dub quin in æternum urbe condita, & in immen creſcente, nova imperia, ſacerdotia, jura genti hominumque, inſtituantur? Hoc ipſum, ne con bium patribus cum plebe eſſet, non decemviri runt paucis his annis peſſimo exemplo publico, ſumma injuria plebis? An eſſe ulla major, aut gnior contumelia poteſt, quam partem civitatis ut contaminatam, indignam connubio hab Quid eſt aliud, quam exilium intra eadem mœ quam relegationem pati, ne affinitatibus, ne pro quitatibus immiſceamur? Cavent, ne ſocietur guis. Quid? hoc ſi polluit nobilitatem iſtam veſtr

q

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

m plerique oriundi ex Albanis & Sabinis, non
re nec ſanguine, ſed per cooptationem in patres
etis, aut ab regibus lecti, aut poſt reges exactos
u populi; ſinceram ſervare privatis conſiliis non
ratis, nec ducendo ex plebe, neque veſtras filias
reſque enubere ſinendo è Patribus? Nemo ple-
s patriciæ virgini vim afferret: patriciorum li-
eſt. nemo invitum pactionem nuptialem quem-
m facere coëgiſſet. Verum enimvero lege id prohi-
, & connubium tolli Patrum ac plebis, id de-
n contumelioſum plebi eſt. cur enim non confer-
e ſit connubium divitibus ac pauperibus? Quod
atorum conſiliorum ubique ſemper fuit, ut in
m cuique fœmina conveniſſet domum, nuberet;
ua pactus eſſet vir domo, in matrimonium du-
; id vos ſub legis ſuperbiſſimæ vincula conjicitis,
dirimatis ſocietatem civilem, duaſque ex una
ate faciatis. Cur non ſancitis, ne vicinus patri-
it plebeius? ne eodem itinere eat? ne idem convi-
ineat? ne in foro eodem conſiſtat? Quid enim
eſt aliud, ſi plebeiam patricius duxerit, ſi pa-
am plebeius? quid juris tandem mutatur? nem-
trem ſequuntur liberi. nec quod nos ex connu-
veſtro petamus, quicquam eſt; præterquam ut
inum, ut civium numero ſimus. nec vos (niſi
ntumeliam ignominiamque noſtram certare
t) quod contendatis, quicquam eſt. Denique, 5
m tandem populi Romani an veſtrum ſum-
imperium eſt? Regibus exactis, utrum vobis
natio, an omnibus æqua libertas parta eſt?
tet licere populo Romano, ſi velit, jubere legem?
quæque rogatio promulgata erit, vos delectum
œna decernetis? & ſimul ego tribunus vocare
s in ſuffragium cœpero, tu ſtatim conſul ſacra-
o juniores adiges & in caſtra educes: & mina-
plebi, minaberis tribuno? Quid, ſi non quan-

tum iſtæ minæ adverſus plebis conſenſum valerent bis jam experti eſſetis? ſcilicet quia nobis conſultum volebatis, certamine abſtinuiſtis. an ideo non eſt dimicatum, quod quæ pars firmior, eadem modeſtio fuit? Nec nunc erit certamen, Quirites. animos veſtros illi tentabunt ſemper, vires non experientu Itaque ad bella iſta, ſeu falſa ſeu vera ſunt, conſules, parata vobis plebes eſt, ſi connubiis redditis unam hanc civitatem tandem facitis, ſi coaleſcere ſi jungi, miſcerique vobis privatis neceſſitudinib poſſunt: ſi ſpes, ſi aditus ad honores viris ſtrenuis e fortibus datur: ſi in conſortio, ſi in ſocietate re publ. eſſe, ſi, quod æquæ libertatis eſt, invicem annuis magiſtratibus parere, atque imperitare lice Si hæc impediet aliquis; ferte ſermonibus, & multplicate fama bella; nemo eſt nomen daturus, nem arma capturus: nemo dimicaturus pro ſuperbis dminis, cum quibus nec in re publica honorum, nec
6 *privata connubii ſocietas eſt.* Quum in concio & conſules proceſſiſſent, & res à perpetuis oratinibus in altercationem vertiſſet; interrogan tribuno, cur plebeium conſulem fieri non opoteret? ut fortaſſe verè, ſic parum utiliter in præſe certamen reſpondit, quod nemo plebeius auſpi haberet. ideoque decemviros connubium dimiſſe, ne incerta prole auſpicia turbarentur. Pleb ad id maxime indignatione exarſit, quod auſpiri, tamquam inviſi Diis immortalibus negaren poſſe. nec antè finis contentionum fuit, (qu & tribunum acerrimum auctorem plebs na eſſet: & ipſa cum eo pertinacia certaret) quam cti tandem Patres, ut de connubio ferretur conſ sêre: ita maximè rati contentioné de plebeiis coſulibus tribunos, aut totam depoſituros, aut p bellum dilaturos eſſe, contentamque interim conubio plebem, paratam delectui fore. Quum Ca

lei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

lis, victoria de Patribus & plebis favore ingens
et; accenſi alii tribuni ad certamen pro roga-
ne ſua ſumma vi pugnant. & creſcente in dies
ha belli, delectum impediunt. Conſules, quum
ſenatum, intercedentibus tribunis, nihil agi
ſſet, conſilia principum domi habebant. appa-
at, aut hoſtibus, aut civibus, de victoria con-
endum eſſe. Soli ex conſularibus Valerius at-
Horatius non intererant conſiliis. C. Clau-
ſententia conſules armabat in tribunos: Quin-
um, Cincinnatique & Capitolini ſententiæ
orrebant à cæde, violandiſque quos fœdere
cum plebe ſacroſanctos accepiſſent. Per hæc
ſilia eò deducta res eſt, ut tribunos militum
ſulari poteſtate promiſcue ex patribus ac plebe
ri ſinerent: de conſulibus creandis nihil mu-
tur. eoque contenti tribuni, contenta plebs
. Comitia tribunis conſulari poteſtate tribus
ndis indicuntur. quibus indictis, extemplo
cunque aliquid ſeditioſe dixerat aut fecerat,
m maxime tribunitii, & prenſare homines,
concurſare toto foro candidati cœpere: ut pa-
os deſperatio primo irritata plebe adipiſcendi
oris, deinde indignatio, ſi cum his gerendus
honos, deterreret. poſtremo coacti tamen à
noribus petiêre, ne ceſſiſſe poſſeſſione Rei-
l. viderentur. Eventus eorum comitiorum do-
, alios animos in contentione libertatis digni-
ſque, alios ſecundum depoſita certamina in-
upto judicio eſſe: tribunos enim omnes pa-
os creavit populus; contentus eo, quod ra-
habita plebeiorum eſſet. Hanc modeſtiam æ-
tatemque & altitudinem animi, ubi nunc in
inveneris, quæ tunc populi univerſi fuit?
no trecenteſimo decimo, quam urbs Roma
dita erat, primum tribuni militum pro conſu-

libus magiſtratum ineunt, A. Sempronius Atrati
nus, L. Attilius, T. Cæcilius, quorum in magiſtra
tu concordia domi, pacem etiam foris præbuit
Sunt qui propter adjectum Æquorum Volſco
rumque bello, & Ardeatium defectioni Veien
bellum, quia duo conſules obire tot ſimul bell
nequirent, tribunos militum tres creatos dicant
ſine mentione promulgatæ legis de conſulibu
creandis ex plebe: & imperio, & inſignibus con
ſularibus uſos. Non tamen pro firmato jam ſte
tit magiſtratus ejus jus: quia tertio menſe quar
inierunt, augurum decreto, perinde ac vitio crea
ti honore abiere: quod C. Curtius, qui comiti
eorum præfuerat, parum rectè tabernaculum ce
piſſet. Legati ab Ardea Romam venerunt: ita d
injuria querentes, ut ſi demeretur ea, in fœder
atque amicitia manſuros reſtituto agro apparere
Ab ſenatu reſponſum eſt, *judicium populi reſcin
ab ſenatu non poſſe, præterquam quod nullo nec ex
emplo, nec jure fieret, concordiæ etiam ordinu
cauſſa. Si Ardeates ſua tempora exſpectare velin
arbitriumque ſenatui levandæ injuriæ ſuæ permi
tant, fore, ut poſtmodum gaudeant ſe iræ moderato
ſciantque Patribus æque curæ fuiſſe, ne qua injur
in eos oriretur, ac ne orta diuturna eſſet.* Ita legat
quum ſe rem integram relaturos dixiſſent, com
ter dimiſſi. Patricii, quum ſine curuli magiſtra
Reſpubl. eſſet, coiere, & interregem creavêr
contentio, conſulesne, an tribuni militum cre
rentur, in interregno rem dies complures tenu
Interrex ac ſenatus, conſulum comitia; tribu
plebis & plebs tribunorum militum ut habeantu
tendunt. Vicerunt Patres, quia & plebs patrici
ſeu hunc ſeu illum delatura honorem, fruſtra ce
tare ſuperſedit: & principes plebis ea comitia m
lebant, quibus non haberetur ratio ſui, quam qu

h

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ut indigni præterirentur. tribuni quoque ple- certamen ſine effectu in beneficio apud primo- Patrum reliquêre. T. Quintius Barbatus in- ex conſules creat L. Papirium Mugilanum, L. mpronium Atratinum. His conſulibus cum Ar- tibus fœdus renovatum eſt. idque monumen- t, conſules eos illo anno fuiſſe, qui neque in alibus priſcis, neque in libris magiſtratuum eniuntur. credo, quod tribuni militum initio ni fuerunt: eò perinde ac ſi totum annum in erio fuerint, ſuffectis his conſulibus, præter- ſa nomina conſulum horum. Licinius Macer tor eſt, & in fœdere Ardeatino, & in linteis is ad Monetæ inventa. Et foris, quum tot ter- es à finitimis oſtentati eſſent, & domi ocium . Hunc annum, (ſeu tribunos modo, ſeu tri- is ſuffectos conſules quoque habuit,) ſequi- annus haud dubiis conſulibus, M. Geganio cerino iterum, T. Quintio Capitolino quin- n conſulibus. Idem hic annus cenſuræ initium n; rei à parva origine ortæ. quæ deinde tanto emento aucta eſt, ut morum diſciplinæque manæ penes eam regimen, ſenatus, equitum- e centuriæ, decoris dedecoriſque diſcrimen ditione ejus magiſtratus, publicorum jus, pri- orumque locorum, & vectigalia populi Ro- ni, ſub nutu atque arbitrio eſſent. Ortum au- e initium rei eſt, quod in populo per multos os incenſo, neque differri cenſus poterat, ne- conſulibus, quum tot populorum bella im- nerent, operæ erat id negotium agere. Mentio a ab ſenatu eſt, Rem operoſam ac minime ſularem ſuo proprio magiſtratu egere: cui ſcri- um miniſterium, cuſtodiæque & tabularum a, cui arbitrium formulæ cenſendi ſubjicere- Et Patres, quamquam rem parvam, tamen quo

plures patricii magiſtratus in Republica eſſent,
ti accepêre: id quod evenit, futurum credo eti
rati, ut mox opes eorum qui præeſſent, ipſi hon
jus majeſtatemque adjicerent. & tribuni (id qu
tunc erat) magis neceſſariàm; quam ſpecioſi
niſterii procurationem intuentes, ne in pa
quoque rebus incommodè adverſarentur; haud
nè tetendêre. Quum à primoribus civitatis ſ
tus honor eſſet, Papirium Semproniumque q
rum de conſulatu dubitabatur, ut eo magiſtr
parum ſolidum conſulatum explerent, cen
agendo populus ſuffragiis præfecit. Cenſores a
9 appellati ſunt. Dum hæc Romæ geruntur, le
ab Ardea veniunt, pro veterrima ſocietate, re
vatoque fœdere recenti auxilium prope everſæ
bi implorantes. frui namque pace optimo con
cum populo Romano ſervata, per inteſtina ar
non licuit, quorum cauſſà atque initium tr
tur ex certamine factionum ortum. quæ fu
eruntque pluribus populis magis exitio, quam
la externa, quam fames, morbive, quæque
in Deûm iras, velut ultima publicorum ma
rum vertunt. Virginem plebeii generis max
forma notam petiêre juvenes: alter virgini ge
re par, tutoribus fretus, qui & ipſi ejuſdem c
poris erant; nobilis alter, nulla re, præterqu
forma captus. adjuvabant eum optimatium
dia, per quæ in domum quoque puellæ certa
partium penetravit. nobilis ſuperior judicio
tris eſſe, quæ quam ſplendidiſſimis nuptiis ju
puellam volebat. tutores, in ea quoque re parti
memores, ad ſuum tendere. Quum res peragi
tra parietes nequiſſet, ventum in jus eſt. poſt
tu audito matris tutorumque, magiſtratus
cundum parentis arbitrium dant jus nuptiar
ſed vis potentior fuit. namque tutores inter

pa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

partis homines, de injuria decreti palam in foro
concionati, manu facta virginem ex domo ma-
tris rapiunt. adverſus quos infeſtior coorta opti-
matium acies ſequitur accenſum injuria juvenem.
fit prœlium atrox. Pulſa plebs, nihil Romanæ
plebi ſimilis, armata ex urbe profecta, colle quo-
dam capto, in agros optimatium cum ferro igni-
que excurſiones facit. urbem quoque, omnis
etiam expertem ante certaminis, multitudine opi-
ficum ad ſpem prædæ evocata, obſidere parat.
nec ulla ſpecies, cladeſque belli abeſt; velut con-
tacta civitate rabie duorum juvenum, funeſtas nu-
ptias ex occaſu patriæ petentium. Parum parti
utrique domi armorum bellique eſt viſum. opti-
mates Romanos auxilium urbis obſeſſæ; plebs ad
expugnandam ſecum Ardeam Volſcos excivêre.
Priores Volſci duce Æquo Cluilio Ardeam vene-
rant, & mœnibus hoſtium vallum objecere. Quod
ubi Romam eſt nunciatum, extemplo M. Gega-
nius conſul cum exercitu profectus, tria millia
paſſuum ab hoſte locum caſtris cepit, præcipiti-
que jam die curare corpora milites jubet. quarta
deinde vigilia ſigna profert: cœptumque opus
adeo approperatum eſt, ut ſole orto Volſci fir-
miore ſe munimento ab Romanis circumvalla-
tos, quam à ſe urbem viderent. & alia parte con-
ſul muro Ardeæ brachium injunxerat, qua ex
oppido ſui commeare poſſent. Volſcus impera- 10
tor, qui ad eam diem, non commeatu præpara-
to, ſed ex populatione agrorum rapto in diem
frumento, aluiſſet militem; poſtquam ſeptus val-
lo repente inopem omnium rerum videt, ad col-
loquium conſule evocato, ſi ſolvendæ obſidionis
cauſſa venerit Romanus, abducturum ſe inde
Volſcos ait. Adverſus ea conſul; victis conditiones
accipiendas eſſe, non ferendas, reſpondit; neque ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

venerint ad oppugnandos ſocios populi Roma
ſuo arbitrio, ita abituros Volſcos eſſe. Dedi i
peratorem, arma poni jubet. fatentes victos ſe
ſe, imperio parere. aliter tam abeuntibus, qu
manentibus ſe hoſtem infenſum, victoriam p
tius ex Volſcis, quam pacem infidam Romam
laturum. Volſci exiguam ſpem in armis, alia u
dique abſciſſa, quum tentaſſent; præter cetera a
verſa, loco quoque iniquo ad pugnam congre
iniquiore ad fugam, quum ab omni parte cæ
rentur, ad preces à certamine verſi, dedito i
peratore, traditiſque armis ſub jugum miſſi; c
ſingulis veſtimentis ignominiæ cladiſque pl
dimittuntur. & quum haud procul urbe Tuſc
conſediſſent, vetere Tuſculanorum odio in
mes oppreſſi dederunt pœnas, vix nunciis cæ
relictis. Romanus conſul Ardeæ turbatas ſediti
ne res, principibus ejus motus ſecuri percuſſi
boniſque eorum in publicum Ardeatium redact
compoſuit: demptamque injuriam judicii tan
beneficio populi Romani Ardeates credebant.
natui ſupereſſe aliquid ad delendum publicæ a
titiæ monumentum videbatur. Conſul triu
phans in urbem rediit, Cluilio Volſcorum d
ante currum ducto, prælatiſque ſpoliis, quib
dearmatum exercitum hoſtium ſub jugum mi
rat. Æquavit, quod haud facile eſt, Quintius co
ſul togatus armati gloriam collegæ: qua conc
diæ paciſque domeſticam curam, jura infir
ſummiſque moderando ita tenuit, ut eum & I
tres ſeverum conſulem, & plebs ſatis comem c
diderint. Et adverſus tribunos auctoritate plu
quam certamine tenuit quinque conſulatus e
dem tenore geſti, vitaque omnis conſulariter ac
verendum penè ipſum magis, quam honorem
ciebant. eò tribunorum militarium nulla ment

l

is conſulibus fuit. Conſules creant M. Fabium 11
ibulanum, Poſtumum Æbutium Cornicinem.
abius & Æbutius conſules, quo majori gloriæ
erum domi foriſque geſtarum ſuccedere ſe cerne-
ant (maxime autem memorabilem annum apud
nitimos ſocios hoſteſque eſſe, quod Ardeatibus
n re præcipiti tanta foret cura ſubventum) eò
npenſius, ut delerent prorſus ex animis homi-
um infamiam judicii, ſenatuſconſultum fece-
ant; ut quoniam civitas Ardeatium inteſtino tu-
ulru redacta ad paucos eſſet, coloni eò præſidii
auſa adverſus Volſcos ſcriberentur. Hoc palam
latum in tabulas, ut plebem tribunoſque falle-
et, judicii reſcindendi conſilium initum. Con-
nſerant autem, ut multo majore parte Rutulo-
um colonorum quam Romanorum ſcripta: nec
ger ullus divideretur, niſi is qui interceptus judi-
io infami erat: nec ulli prius Romano ibi, quam
mnibus Rutilis diviſus eſſet, gleba ulla agri aſſi-
naretur. Sic ager ad Ardeates rediit. Triumviri
d coloniam Ardeam educendam creati, Agrippa
Ienenius, T. Clœlius Siculus, M. Ebucius Ælua.
ui per minime populare miniſterium agro aſſi-
nando ſociis, quem populus Romanus ſuum ju-
icaſſet, quum plebem offendiſſent, ne primoribus
uidem Patrum ſatis accepti, quod nihil gratiæ
ujuſquam dederant; vexationes, ad populum jam
ie dicta ab tribunis, colonis aſſcripti remanendo
i colonia, quam teſtem integritatis juſtitiæque
abebant, vitavêre. Pax domi foriſque fuit, & 12
oc & inſequenti anno, C. Furio Pacilo, & M.
apirio Craſſo, conſulibus. Ludi ab decemviris,
er ſeceſſionem plebis à Patribus, ex ſenatus
onſulto voti, eo anno facti ſunt. Cauſa ſeditio-
um nequicquam à Petillio quæſita. qui tribunus
lebis iterum ea ipſa denunciando factus, neque

ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ut de agris dividendis plebi referrent conſules
ſenatum, pervincere potuit : & quum magno co
tamine obtinuiſſet, ut conſulerentur Patres, co
ſulum an tribunorum placeret comitia habe
conſules creari juſſi ſunt. ludibrioque erant mi
tribuni denunciantis ſe delectum impeditura
quum, quietis finitimis, neque bello, neque be
apparatu opus eſſet. Sequitur hanc tranquilli
tem rerum annus, Proculo Geganio Macerin
L. Menenio Lanato conſulibus, multiplici cla
ac periculo inſignis, ſeditionibus, fame; reg
propè per largitionis dulcedinem in cervices a
cepto. Vnum afuit bellum externum : quo ſi a
gravatæ res eſſent, vix ope Deorum omnium r
ſiſti potuiſſet. Cœpêre à fame mala, ſeu adverſ
annus frugibus fuit, ſeu dulcedine concionum
urbis, deſerto agrorum cultu. nam utrumque tr
ditur. & Patres plebem deſidem, & tribuni plebi
nunc fraudem nunc negligentiam conſulum a
cuſabant. Poſtremo pepulêre plebei, haud adve
ſante ſenatu, ut L. Minucius præfectus annon
crearetur; felicior in eo magiſtratu ad cuſtodia
libertatis futurus, quàm ad curationem miniſt
rii ſui : quamquam poſtremo annonæ quoque l
vatæ, haud immeritam & gratiam & gloriam t
lit. Qui quum multis circa finitimos populos l
gationibus terra marique nequicquam miſſis (ni
quod ex Etruria haud ita multum frumenti adv
ctum eſt) nullum momentum annonæ feciſſe
& revolutus ad diſpenſationem inopiæ, profit
ri cogendo frumentum, & vendere quod uſ
menſtruo ſupereſſet, fraudandoque parte diur
cibi ſervitia, criminando inde & objiciendo ir
populi frumentarios, acerba inquiſitione aperir
magis quam levaret inopiam, multi ex plebe ſp
amiſſa, potius quam ut cruciarentur trahend
animam

imam , captibus obvolutis ſe in Tiberim præci-
taverunt. Tum Sp. Melius ex equeſtri ordine, 13
illis temporibus, prædives, rem utilem peſſimo
emplo , pejore conſilio eſt aggreſſus. frumento
mque ex Etruria, privata pecunia per hoſpitum
entiumque miniſteria coempto (quæ credo ipſa
; ad levandam publica cura annonam impedi-
ento fuerat) largitiones frumenti facere inſti-
it : plebemque hoc munere delinitam , quacun-
ie incederet conſpectus elatuſque ſupra modum
ominis privati , ſecum trahere ; haud dubium
nſulatum favore ac ſpe deſpondentem. Ipſe, ut
t humanus animus inſatiabilis eo quod fortuna
ondet , ad altiora & non conceſſa tendere. &
ioniam conſulatus quoque eripiendus invitis
itribus eſſet , de regno agitare : id unum dignum
nto apparatu conſiliorum & certamine , quod
gens exſudandum eſſet, præmium fore. Iam co-
itia conſularia inſtabant. quæ res eum nec dum
mpoſitis maturiſve ſatis conſiliis , oppreſſit.
onſul ſextum creatus T. Quintius Capitolinus,
inime opportunus vir novanti res : collega ad-
tur ei Agrippa Menenius , cui Lanato erat co-
omen , & L. Minucius ejus præfectus annonæ;
i refectus , ſeu quoad res poſceret , in incertum
eatus. nihil enim conſtat , niſi in libros linteos
roque anno relatum inter magiſtratus præfecti
omen. Hic Minucius eandem publice curatio-
m agens , quam Melius privatim agendam ſuſ-
perat , quum in utraque domo genus idem ho-
inum verſaretur , rem compertam ad ſenatum
fert , Tela in domum Melii conferri , eumque
nciones domi habere : ac non dubia regni con-
ia eſſe. tempus agendæ rei nondum ſtare ; cetera
n conveniſſe. & tribunos mercede emptos ad
odendam libertatem , & partita ducibus multi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tudinis miniſteria eſſe. Serius ſe pene, quam tu
fuerit, ne cujus incerti vanique auctor eſſet, ea
ferre. Quæ poſtquam ſunt audita, & undique
mores Patrum & prioris anni conſules incre
rent, quod eas largitiones, cœtuſque plebis in
vata domo paſſi eſſent fieri, & novos conſu
quod exſpectaſſent, donec à præfecto annonæ
ta res ad ſenatum deferretur, quæ conſulem
auctorem ſolum deſideraret, ſed etiam vindic
tum T. Quintius, conſules immerito increp
ait, qui conſtricti legibus de provocatione ad
ſolvendum imperium latis, nequaquam tant
virium in magiſtratu ad eam rem pro atroci
vindicandam quantum animi haberent. opus
non forti ſolum viro, ſed etiam libero, exſolu
que legum vinculis. Itaque ſe dictatorem L. Qu
tium dicturum. ibi animum parem tantæ pote
ti eſſe. Approbantibus cunctis, primo Quin
abnuere: &, quid ſibi vellent, rogitare, qu
ætate exacta tantæ dimicationi objicerent. D
quum undique plus in illo ſenili animo non co
ſilii modo, ſed etiam virtutis eſſe, quam in om
bus aliis dicerent, laudibuſque haud immer
onerarent, & conſul nihil remitteret; preca
tandem Deos immortales Cincinnatus, ne ſe
ctus ſua in tam trepidis rebus damno dedecor
Reipubl. eſſet, dictator à conſule dicitur. i
deinde C. Servilium Ahalam magiſtrum equit
14 dicit. Poſtero die, diſpoſitis præſidiis quum
forum deſcendiſſet, converſaque in eum pl
novitate rei ac miraculo eſſet, & Meliani, at
ipſe dux eorum in ſe intentam vim tanti imp
cernerent; expertes conſiliorum regni, qui tum
tus, quod bellum repens, aut dictatoriam ma
ſtatem, aut Quintium poſt octogeſimum ann
rectorem Reipub. quæſiſſet, rogitarent; miſſus

dictat

atore Servilius magiſter equitum ad Melium,
cat te, inquit, dictator. quum pavidus ille,
d vellet, quæreret; Serviliuſque cauſſam di-
dam eſſe proponeret, crimenque à Minucio
tum ad ſenatum diluendum. tunc Melius re-
re ſe in catervam ſuorum. & primum circum-
tans tergiverſari: poſtremo quum apparitor
magiſtri equitum eum duceret; ereptus à cir-
ſtantibus, fugienſque, fidem plebis Romanæ
lorare: & opprimi ſe conſenſu Patrum dice-
quod plebi benigne feciſſet. orare, ut opem ſibi
no in diſcrimine ferrent, neve ante oculos
trucidari ſinerent. Hæc eum vociferantem
cutus Ahala Servilius obtruncat: reſperſuſque
ore obtruncati, ſtipatus caterva patriciorum
num, dictatori renunciat, Vocatum ad eum
lium, repulſo apparitore concitantem multi-
nem, pœnam meritam habere; Tum dictator,
cte virtute, inquit, *C. Servili eſto, liberata*
ublica. Tumultuantem deinde multitudinem 15
rta exiſtimatione facti, ad concionem vocari
t; & *Melium jure cæſum pronunciavit, etiam ſi*
i crimine inſons fuerit; qui vocatus à magiſtro
tum ad dictatorem non veniſſet. Se ad cauſſam
oſcendam conſediſſe: qua cognita, habiturum
e Melium ſimilem cauſſæ fortunam. Vim paran-
, ne judicio ſe committeret, vi coercitum eſſe.
um eo tanquam cum cive agendum fuiſſe; qui
s in libero populo, inter jura legeſque, ex qua
reges exactos ſciret, eodemque anno ſororis filios
, & liberos conſulis liberatoris patriæ, propter
ionem indicatam recipiendorum in urbem re-
, à patre ſecuri eſſe percuſſos, ex qua Collatinum
quinium conſulem, nominis odio abdicare ſe ma-
atu atque exulare juſſum, in qua de Sp. Caßio
aliquot annos propter conſilia inita de regno,

ſuppli-

ſupplicium ſumptum, in qua nuper decemviro nis, exilio, capite mulctatos ob ſuperbiam regia ea Sp. Melius ſpem regni conceperit. Et quis h quamquam nullam nobilitatem, nullos hon nulla merita cuiquam ad dominationem pa viam; ſed tamen Claudios, Caßios, conſulat decemviratibus ſuis, majorumque honoribus, ſ dore familiarum ſuſtuliſſe animos, quo nefas fu Sp. Melium, cui tribunatus plebis magis opta quam ſperandus fuerit, frumentarium divite libre farris ſperaſſe libertatem ſe civium ſu emiſſe, ciboque objiciendo ratum victorem fini rum omnium populum in ſervitutem perlici ſe. Vt quem ſenatorem concoquere civitas vix p regem ferret: Romuli conditoris, ab Diis orti cepti ad Deos, inſignia atque imperium haben Non pro ſcelere id magis, quam pro monſtro h dum. Nec ſatis eſſe ſanguine ejus expiatum tecta parieteſque intra quæ tantum amentiæ c ptum eſſet, dißiparentur: bonaque contacta p regni mercandi, publicarentur. jubere itaque ſtores, vendere ea bona, atque in publicum red

16 Domum deinde, ut monumento area eſſet op ſæ nefariæ ſpei, dirui extemplo juſſit. id Æqu lium appellatum eſt. L. Minucius bove aurat tra portam trigeminam eſt donatus, ne pleb dem invita, quia frumentum Melianum aſſib modios æſtimatum plebi diviſit. Hunc Minu apud quoſdam auctores tranſiſſe à Patribus ad bem, undecimumque tribunum plebis co tum, ſeditionem motam ex Meliana cæde ſed invenio. Ceterum vix credibile eſt, numerum bunorum Patres augeri paſſos. idque potiſſi exemplum à patricio homine introductum deinde id plebem conceſſum ſemel obtinuiſſe certe tentaſſe. ſed ante omnia refellit falſum

…s titulum, paucis ante annis lege cautum, ne …nis collegam cooptare liceret. Q. Cæcilius, …unius, Sext. Titinnius, ſoli ex collegio tribu…um, neque tulerant de honoribus Minucii le…: & criminari nunc Minucium, nunc Servi…a apud plebem, querique indignam necem …ii non deſtiterant. Pervicerunt igitur, ut tri…orum militum potius quam conſulum comi…haberentur: haud dubii, quin ſex lectis (tot …n jam creari licebat) & plebeii aliqui, profi…tlo ſe ultores fore Melianæ cædis, crearentur. …os, quamquam agitata multis eo anno & variis …tibus erat, nec plures quam tres tribunos con…ri poteſtate creavit, & in iis L. Quintium Cin…nati filium: ex cujus dictaturæ invidia tumul…quærebatur: Prælatus ſuffragiis Quintio Ma…cus Æmilius vir ſummæ dignitatis. L. Iulium …um creant. In horum magiſtratu Fidenæ co- 17 …ia Romana ad Lartem Tolumnium Veientium …m ac Veientes defecere. Majus additum de…ioni ſcelus. C. Fulcinium, C. Iulium Tullum, …Nautium, L. Roſcium legatos Romanos, cauſ… novi conſilii quærentes, juſſu Tolumnii inter…runt. Levant quidam regis facinus. in teſſera… proſpero jactu vocem ejus ambiguam, ut oc… juſſiſſe videretur, à Fidenatibus exceptam, …ſſam mortis legatis fuiſſe. Rem incredibilem: …rventu Fidenatium novorum ſociorum, con…ntium de cæde ruptura jus gentium, non aver…ab intentione luſus animum: nec deinde in …rorem verſum facinus. propius eſt fidem, ob…gi Fidenatium populum, ne reſpicere ſpem ul… ab Romanis poſſet conſcientia tanti ſceleris, …iſſe. Legatorum qui Fidenis cæſi erant, ſtatuæ …lice in Roſtris poſitæ ſunt. Cum Veientibus …natibuſque, præterquam finitimis populis, ab

cauſſa

cauſſa etiam tam nefanda bellum exorſis, at
dimicatio inſtabat. Itaque ad curam ſummæ
rum quieta plebe, tribuniſque ejus, nihil con
verſiæ fuit, quin conſules crearentur, M. Gegan
Macerinus tertium, & L. Sergius Fidenas; à be
credo, quod deinde geſſit, appellatus. Hic er
primus cis Anienem cum rege Veientium ſecu
prœlio conflixit: nec incruentam victoriam re
lit. Major itaque ex civibus amiſſis dolor, qu
lætitia fuſis hoſtibus fuit. & ſenatus, ut in trep
rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium
ſit. Is magiſtrum equitum ex collegio prioris
ni, qui ſimul tribuni militum conſulari poteſt
fuerant, L. Quintium Cincinnatum, dignum
rente juvenem, dixit. Ad delectum à conſuli
habitum centuriones veteres belli periti adje
& numerus amiſſorum proxima pugna exple
Legatos, Quintium Capitolinum, & M. Fabi
Vibulanum ſequi ſe dictator juſſit. Quum p
ſtas major, tum vir quoque poteſtati par, ho
ex agro Romano trans Anienem ſubmovere,
leſque inter Fidenas atque Anienem cœperunt
ferentes caſtra: nec ante in campos degreſſi ſu
quam legiones auxilio Faliſcorum venerunt. T
demum caſtra Etruſcorum pro mœnibns Fide
rum poſita. & dictator Romanus haud pro
inde ad confluentes conſedit in utriuſque ri
amnis, qua ſequi munimento poterat, vallo
18 terpoſito. poſtero die in aciem eduxit. Inter
ſtes fuere variæ ſententiæ. Faliſcus procul ab
mo militiam ægre patiens, ſatiſque fidens
poſcere pugnam. Veienti Fidenatique plus ſp
trahendo bello eſſe. Tolumnius, quamquam
rum magis placebant conſilia, ne longinqu
militiam non paterentur Faliſci, poſtero di
pugnaturum edicit. Dictatori ac Romanis, q
de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ctaſſet pugnam hoſtis, animi acceſſere: po-
que die jam militibus caſtra urbemque ſe op-
ituros frementibus, ni copia pugnæ fiat;
que acies inter bina caſtra in medium cam-
cedunt. Veiens multitudine abundans, qui
dimicationem caſtra Romana aggrederen-
oſt montes circummiſit. Trium populorum
tus ita ſtetit inſtructus, ut dextrum cornu
tes, ſiniſtrum Faliſci tenerent, medii Fi-
es eſſent. Dictator dextro cornu adverſus
os, ſiniſtro contra Veientem Capitolinus
tius intulit ſigna. ante mediam aciem cum
atu magiſter equitum proceſſit. Parumper
ium & quies fuit; nec Etruſcis, niſi cogeren-
ugnam inituris; & dictatore arcem Roma-
reſpectante, ut ab auguribus ſimul aves ri-
niſiſſent, ex compoſito tolleretur ſignum.
ubi conſpexit, primos equites clamore ſub-
n hoſtem emiſit. ſecuta peditum acies in-
vi conflixit. Nulla parte legiones Etruſcæ
uere impetum Romanorum. eques maxime
bat, equitumque longe fortiſſimus ipſe rex
nni parte effuſe ſequentibus obequitans Ro-
, trahebat certamen. Erat tum inter equites 19
hus militum A. Cornelius Coſſus, eximia
ritudine corporis, animo ac viribus par, me-
ue generis, quod ampliſſimum acceptum,
auctiuſque reliquit poſteris. is quum ad im-
Tolumnii, quacunque ſe intendiſſet, tre-
tes Romanas videret turmas, inſignemque
egio habitu volitantem tota acie cognoviſ-
iccine eſt, inquit, *ruptor fœderis humani vio-*
ue gentium juris? Iam ego hanc mactatam
am, (ſi modo ſancti quicquam in terris eſſe
olunt) legatorum manibus dabo. Calcaribus
tis infeſta cuſpide in unum fertur hoſtem.
quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quem quum ictum equo dejeciſſet; confeſti
ipſe haſta innixus, ſe in pedes excipit. Aſſur
tem ibi regem umbone reſupinat, repetitum
ſæpius cuſpide ad terram affixit. tum exſangu
tracta ſpolia, caputque abſciſſum victor ſpi
gerens, terrore cæſi regis, hoſtes fundit. ita e
tum quoque fuſa acies, quæ una fecerat an
certamen. Dictator fugatis legionibus inſta
ad caſtra compulſos cædit. Fidenatium plu
locorum notitia effugere in montes. Coſſus T
rim cum equitatu tranſvectus, ex agro Veien
ingentem detulit prædam ad urbem. Inter p
lium & ad caſtra Romana pugnatum eſt adv
partem copiarum, ab Tolumnio, ut ante di
eſt, ad caſtra miſſam. Fabius Vibulanus co
primum vallum defendit: intentos deinde h
in vallum, egreſſus dextra principali cum tri
repente invadit. quo pavore injecto, cædes
nor, quia pauciores erant: fuga non minus
20 pida, quam in acie fuit. Omnibus locis re
geſta, dictator ſenatuſconſulto juſſuque p
triumphans in urbem rediit. Longe maxi
triumphi ſpectaculum fuit, Coſſus ſpolia o
regis interfecti gerens. in eum milites carmi
condita, æquantes eum Romulo, canere. S
in æde Iovis Feretrii, prope Romuli ſpolia,
prima Opima appellata ſola ea tempeſtate e
cum ſolenni dedicatione dono fixit. averter
in ſe à curru dictatoris civium ora, & celebr
ejus diei fructum prope ſolus tulerat. Dictato
ronam auream libræ pondo ex publica pec
populi juſſu in Capitolio Iovi donum p
Omnes ante me auctores ſecutus, A. Corne
Coſſum tribunum militum, ſecunda ſpolia o
Iovis Feretrii templo intuliſſe, expoſui. cete
præterquam quod ea rite opima ſpolia habe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ax duci detraxit; nec ducem novimus, niſi
auſpicio bellum geritur; titulus ipſe ſpoliis
ptus, illos meque arguit, conſulem ea Coſ-
epiſſe. Hoc ego quum Auguſtum Cæſarem,
orum omnium conditorem aut reſtituto-
ngreſſum ædem Feretrii Iovis, quam vetu-
ilapſam refecit, ſeipſum in thorace linteo
m legiſſe audiſſem; prope ſacrilegium ratus
Coſſo ſpoliorum ſuorum, Cæſarem ipſius
auctorem ſubtrahere teſtem. qui ſi ea in re
r, quod tam veteres annales, quodque ma-
uum libri, quos linteos in æde repoſitos
æ Macer Licinius citat identidem aucto-
ptimo poſt demum anno cum T. Quintio
, A. Cornelium Coſſum conſulem habeant;
natio communis omnibus eſt. nam etiam
ccedit, ne tam clara pugna in eum annum
rri poſſet, quod imbelle triennium ferme
ntia inopiaque frugum circa A. Cornelium
em fuit: adeo, ut quidam annales velut fu-
nihil præter nomina conſulum ſuggerant.
s ab conſulatu Coſſi annus, tribunum eum
m conſulari poteſtate habet: eodem anno
rum equitum. quo in imperio alteram in-
edidit pugnam equeſtrem. ea libera conje-
ſt. Sed (ut ego arbitror) vana verſare in
opiniones licet: quum auctor pugnæ re-
us ſpoliis in ſacra ſede poſitis, Iovem prope
, cui vota erant, Romulumque intuens,
pernendos falſi tituli teſtes, ſeſe A. Corne-
Coſſum conſulem ſcripſerit. M. Cornelio 21
inenſe, L. Papirio Craſſo conſulibus, exer-
n agrum Veientem & Faliſcum ducti: præ-
ctæ hominum pecorumque: hoſtis in agris
am inventus, neque pugnandi copia facta.
tamen non oppugnatæ: quia peſtilentia po-
pulum

pulum invaſit. Et ſeditiones domi quæſitæ
nec motæ tamen, ab Sp. Melio tribuno pl
qui favore nominis moturum ſe aliquid ratu
Minucio diem dixerat: & rogationem de p
candis bonis Servilii Ahalæ tulerat: falſis crim
bus à Municio circumventum Melium arg
Servilio cædem civis indemnati obiiciens:
vaniora ad populum ipſo auctore fuere. Cet
magis vis morbi ingraveſcens curæ erat, terr
que ac prodigia: maxime quod crebris mot
terræ ruere in agris nunciabantur tecta. Obſ
tio itaque à populo duumviris præeuntibu
facta. Peſtilentior inde annus C. Iulio iteru
L. Virginio conſulibus, tantum metum vaſt
in urbe agriſque fecit, ut non modo præd
cauſſa quiſquam ex agro Romano non exire
ſive inferendi memoria Patribus aut plebi
ſed ultro Fidenates, qui ſe primo aut oppido
montibus, aut muris tenuerant, populabund
ſcenderent in agrum Romanum. deinde V
tium exercitu accito (nam Faliſci perpelli a
ſtaurandum bellum, neque clade Romano
neque ſociorum precibus potuere) duo p
tranſiêre Anienem: atque haud procul Co
porta ſigna habuêre. Trepidatum itaque n
agris magis, quam in urbe eſt. Iulius con
aggere muriſque explicat copias. à Virgini
natus in æde Quirini conſulitur. Dictatorem
A. Servilium placet: cui priſco alii, alii St
fuiſſe cognomen tradunt. Virginius dum c
gam conſuleret, moratus; permittente eo, n
dictatorem dixit. is ſibi magiſtrum equitum
22 ſtumum Æbutium Eluam dicit. Dictator o
luce prima extra portam Collinam adeſſe j
quibuſcunque vires ſuppetebant ad arma fer
præſto fuêre: ſigna ex ærario prompta fer

ctatorem. Quæ quum agerentur, hoſtes in lo-
ltiora conceſſere. eo dictator agmine infeſto
: nec procul Numento ſignis collatis fudit
iſcas legiones. compulit inde in urbem Fide-
valloque circumdedit. Sed neque ſcalis capi
rat urbs alta, & munita: neque in obſidione
lla erat: quia frumentum non neceſſitati mo-
tis, ſed copiæ quoque abundè ex antè conve-
ſufficiebat. Ita expugnandi pariter cogendique
ditionem ſpe amiſſa; dictator in locis, pro-
propinquitatem notis, ab averſa parte urbis
ime neglecta, quia ſuapte natura tutiſſima
, agere in arcem cuniculum inſtituit. ipſe di-
ſſimis locis ſubeundo ad mœnia quadrifa-
diviſo exercitu, qui alii aliis ſuccederent ad
nam, continenti die ac nocte prœlio, ab ſenſu
s hoſtes avertebat: donec perfoſſo à caſtris
te, erecta in arcem via eſt, intentiſque Etruſcis
anas à certo periculo minas, clamor ſupra
hoſtilis captam urbem oſtendit. Eo anno
rius Pacilus, & M. Geganius Macerinus, cen-
, villam publicam in campo Marcio proba-
nt: ibique primum cenſus populi eſt actus.
em conſules inſequenti anno refectos, Iulium 23
um, Virginium iterum, apud Marcum Lici-
invenio. Valerius Antias, & Q. Tubero,
cum Manlium, & Q. Sulpicium conſules in
annum edunt. cæterum in tam diſcrepanti
one, & Tubero & Macer libros linteos au-
s profitentur: neuter tribunos militum eo
fuiſſe, traditum à ſcriptoribus antiquis, diſ-
lat. Licinio libros haud dubiè ſequi linteos
t: & Tubero incertus veri eſt. ſed inter cete-
tuſtate incomperta, hoc quoque in incerto
um. Trepidatum in Etruria eſt poſt Fidenas
s, non Veientibus ſolum exterritis metu ſi-
milis

milis excidii, ſed etiam Faliſcis memoria initi
mo cum iis belli: quamquam rebellantibus
affuerant. Igitur quum duæ civitates legatis
viginti duos populos miſſis impetraſſent, u
Voltumnæ fanum indiceretur omni Etruriæ
cilium; velut magno inde tumultu immine
ſenatus Mamercum Æmilium dictatorem ite
dici juſſit. ab eo A. Poſtumius Tubertus m
ſter equitum eſt dictus: bellumque tanto m
re quam proximo conatu apparatum eſt, qu
plus erat ab omni Etruria periculi quam ab
24 bus populis fuerat. Ea res aliquanto exſpecta
omnium tranquillior fuit. Itaque quum re
ciatum à mercatoribus eſſet; negata Veien
auxilia, juſſoſque ſuo conſilio bellum initum
viribus exequi; nec adverſarum rerum qu
ſocios, cum quibus ſpem integram commun
non ſint; tum dictator, ne nequicquam creat
ſet, materia quærendæ bello gloriæ adempta
pace aliquid operis edere, quod monumentu
ſet dictaturæ, cupiens, cenſuram minuere p
ſeu nimiam poteſtatem ratus; ſeu non tam
gnitudine honoris, quam diuturnitate offe
Concione itaque advocata, *Rempubl. foris g*
dam, ait, *tutaque omnia præſtanda, Deos im*
tales ſuſcepiſſe: ſe, quod intra muros agendum
libertati pop. Rom. conſulturum. maximam a
ejus cuſtodiam eſſe, ſi magna imperia diuturn
eſſent: & temporis modus imponeretur, quib
ris imponi non poſſet. Alios magiſtratus a
eſſe, quinquennalem cenſuram: grave eſſe i
per tot annos magna parte vitæ obnoxios vive
legem laturum, ne plus quam annua ac ſem
cenſura eſſet. Conſenſu ingenti populi legem
ſtero die pertulit. *Et ut reipſa*, inquit, *ſ*
Quirites, quam mihi diuturna non placean

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

e, dictatura me abdico. Depoſito ſuo magi-
u, modo aliorum magiſtratui impoſito, fine
i; congratulatione ac favore ingenti populi
num eſt reductus. Cenſores ægre paſſi, Ma-
cum, quod magiſtratum populi Romani mi-
ſet, tribu moverunt, octuplicatoque cenſu
rium fecerunt. quam rem ipſum ingenti ani-
ulifſe ferunt: cauſſam potius ignominiæ in-
ſrem, quam ignominiam. Priores Patrum,
nquam diminutum cenſuræ jus noluiſſent,
plo acerbitatis cenſoriæ offenſos. quippe
n ſe quiſque diutius ac ſæpius ſubjectum cen-
us fore cerneret, quam cenſuram geſturum.
li certè tanta indignatio coorta dicitur, ut
cenſoribus nullius auctoritate præterquam
Mamerci, deterreri quiverit. Tribuni plebis 25
is concionibus prohibendo conſularia co-
, quum res propè ad interregnum perducta
evicere tandem, ut tribuni militum conſu-
oteſtate crearentur: victoriæ præmium quod
tur, ut plebeius crearetur, nullus fuit. omnes
ii creati ſunt, M. Fabius Vibulanus, M. Foſ-
L. Sergius Fidenas. Peſtilentia eo anno alia-
rum ocium præbuit. ædes Apollini pro va-
ne populi vota eſt. multa duumviri ex libris
dæ Deûm iræ, avertendæque à populo pe-
uſſa, fecêre: magna tamen clades in urbe
ue promiſcuè hominum pecorumque per-
ccepta. famem cultoribus agrorum timen-
Etruriam, Pomptinumque agrum, & Cu-
oſtremo in Siciliam quoque frumenti cauſ-
re. Conſularium comitiorum nulla men-
bita eſt. Tribuni militum conſulari pote-
omnes patricii creati ſunt, L. Pinarius Ma-
s, L. Furius Medullinus, Sp. Poſtumius
Eo anno vis morbi levata, neque à pe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nuria frumenti, quia antè proviſum erat, peri-
culum fuit. Conſilia ad movenda bella in Vo-
rum Æquorumque conciliis, & in Etruria a
num Voltumnæ agitata. Ibi prolatæ in an
res: decretoque cautum, ne quod ante conci
fieret; nequiquam Veiente populo querente,
dem, qua Fidenæ deletæ ſint, imminere Veji
tunam. Interim Romæ principes plebis jam
nequicquam imminentes ſpei majoris ho
dum foris ocium eſſet, cœtus indicere in d
tribunorum plebis. ibi ſecreta conſilia ag
queri, *ſe à plebe adeò ſpretos, ut quum per tot*
tribuni militum conſulari poteſtate creentur
unquam plebeio ad eum honorem aditus fuerit
tum providiſſe ſuos majores, qui caverint,
patricio plebeij magiſtratus paterent: aut pa
habendos fuiſſe tribunos plebis. adeò ſe ſuis
ſordere; nec à plebe minus, quam à patrib
temni. Alij purgare plebem, culpam in
vertere, *eorum ambitione artibuſque fieri,*
ſeptum plebi ſit ad honorem iter. ſi plebi reſpi
eorum miſtis precibus miniſque liceat, me
eam ſuorum inituram ſuffragia eſſe, & part
lio imperium quoque aſcituram. Placet to
ambitionis cauſſà tribunos legem prom
ne cui album in veſtimentum addere, pe
cauſſa liceret. Parva nunc res, & vix ſerio
videri poſſit, quæ tunc ingenti certamine
ac plebem accendit. Vicêre tamen tribuni
gem perferrent: apparebatque irritatis ani
bem ad ſuos ſtudia inclinaturam. quæ n
eſſent, ſenatuſconſultum factum eſt, ut co
26 comitia haberentur. Tumultus cauſſa fui
ab Æquis & Volſcis, Latini atque Herni
ciârant. T. Quintius Lucii filius, Cinc
(eidem & Penno cognomen additur) & C

ento, conſules facti: nec ultra terror belli eſt
latus. Lege ſacrata, quæ maxima apud eos vis
gendæ militiæ erat, delectu habito, utrimque
idi exercitus profecti in Algidum convenêre.
que ſeorſum Æqui, ſeorſum Volſci, caſtra com-
mivêre, intentiorque quam unquam antè, mu-
ndi exercendique militem cura ducibus erat.
plus nuncii terroris Romam attulere. Senatui
tatorem dici placuit: quia etſi ſæpe victi po-
i, majore tamen conatu quam aliàs unquam
ellarent: & aliquantum Romanæ juventutis
rbo abſumptum erat. ante omnia privata con-
um diſcordia, quæ inter ipſos erat, & certami-
in conſiliis omnibus terrebant. Sunt qui male
gnatum ab his conſulibus in Algido auctores
, eamque cauſſam dictatoris creandi fuiſſe.
d ſatis conſtat, ad alia diſcordes, in uno ad-
ſus Patrum voluntatem conſenſiſſe, ne dice-
t dictatorem: donec, quum alia aliis terribi-
a afferrentur, nec in auctoritate ſenatus con-
s eſſent, Q. Servilius Priſcus ſummis honori-
egregie uſus; *Vos*, inquit, *tribuni plebis, quo-
n ad extrema ventum eſt, ſenatus appellat, ut
nto diſcrimine Reipubl. dictatorem dicere con-
pro poteſtate veſtra cogatis.* Qua voce audita,
ſionem oblatam rati tribuni augendæ pote-
s, ſecedunt: proque collegio pronunciant,
ere *conſules ſenatui dicto audientes eſſe: ſi ad-
us conſenſum ampliſſimi ordinis ultra tendant,
incula ſe duci eos juſſuros.* Conſules ab tribu-
quam ab ſenatu vinci maluerunt: proditum
tribus ſummi imperii jus, datumque ſub ju-
tribunitiæ poteſtati conſulatum, memoran-
ſiquidem cogi aliquid pro poteſtate ab tribu-
conſules, & (quo quid ulterius privato ti-
dum foret?) in vincula etiam duci poſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Sors ut dictatorem diceret, (nam ne id quide
inter collegas convenerat) T. Quintio evênit.
A. poſtumium Tubertum, ſocerum ſuum ſev
riſſimi imperii virum, dictatorem dixit: ab
L. Iulius magiſter equitum eſt dictus. Simul e
citur & juſtitium: neque aliud tota urbe agi, qu
bellum apparari: cognitio vacantium militiæ m
nere poſt bellum differtur. Ita dubii quoque
clinant ad nomina danda, & Hernicis Latiniſ
milites imperati. utrimque enixe obeditum dic
27 tori eſt. Hæc omnia celeritate ingenti acta:
lictoque C. Iulio conſule ad præſidium urbis,
L. Iulio magiſtro equitum ad ſubita belli mini
ria, ne qua res, qua eguiſſent in caſtris, moraret
dictator, præeunte A. Cornelio pontifice ma
mo, ludos magnos tumultus cauſſa vovit: pro
ctuſque ab urbe, diviſo cum Quintio conſule ex
citu, ad hoſtes pervenit. Sicut bina caſtra hoſti
parvo inter ſe ſpatio diſtantia viderant, ipſi q
que mille ferme paſſus ab hoſte, dictator Tuſcu
conſul Lanuvio propiorem locum caſtris ce
runt. Ita quatuor exercitus totidem munime
planitiem in medio non parvis modo excurſi
bus ad prœlia, ſed vel ad explicandas utrim
acies ſatis patentem habebant. nec ex quo ca
caſtra collata ſunt, ceſſatum à levibus prœliis
facile patiente dictatore, conferendo vires ſ
univerſæ victoriæ, tentato paullatim eventu
taminum, ſuos præcipere. Itaque hoſtes null
prœlio juſto relicta ſpe, noctu adorti caſtra c
ſulis, rem in caſum ancipitis eventus committ
Clamor ſubito ortus, non conſulis modo vig
exercitum deinde omnem, ſed dictatorem quo
ex ſomno excivit. Vbi præſenti ope res egeb
conſul nec animo deficit, nec conſilio: pars
litum portarum ſtationes firmant: pars co
val

llum cingunt. In alteris apud dictatorem ca-
s, quo minus tumultus eſt, eo plus animadver-
ır quid opus facto ſit. miſſo extemplo ad caſtra
bſidio, cui Sp. Poſtumius Albus legatus præfi-
ır, ipſe parte copiarum parvo circuitu, locum
ximè ſecretum ab tumultu petit: unde ex nec
inato averſum hoſtem invadat. Q. Sulpicium
atum præficit caſtris: M. Fabio legato aſſignat
ıites. nec ante lucem movere jubet manum,
er nocturnos tumultus moderatu difficilem.
nnia, quæ vel alius imperator prudens & im-
ger in tali re præciperet ageretque, præcipit or-
ıe atque agit. illud eximium conſilii animique
cimen, & neutiquam vulgatæ laudis, quod
ro ad oppugnanda caſtra hoſtium, unde majo-
ıgmine profectos exploratum fuerat, M. Gega-
ım cum cohortibus delectis miſit. qui poſt-
am intentos homines in eventum periculi alie-
, pro ſe incautos neglectis vigiliis ſtationibuſ-
e eſt adortus; prius pene cepit caſtra, quam op-
gnari hoſtes ſatis ſcirent. inde fumo, ut con-
ıerat, datum ſignum, ubi conſpectum ab di-
tore eſt, exclamat, capta hoſtium caſtra: nun-
rique paſſim jubet. Et jam luceſcebat, omnia- 28
e ſub oculis erant: & Fabius cum equitatu im-
ıum dederat, & conſul eruptionem è caſtris in
pidos jam hoſtes fecerat. Dictator autem par-
altera, ſubſidia & ſecundam aciem adortus,
cumagenti ſe ad diſſonos clamores ac ſubitos
multus, hoſti undique objecerat victorem pedi-
n equitemque. Circumventi igitur jam in me-
o ad unum omnes, pœnas rebellionis dediſſent,
Vectius Meſſius ex Volſcis nobilior vir factis
am genere, jam orbem volventes ſuos increpans
ıta voce, *Hic præbituri,* inquit, *vos telis hoſtium*
is indefenſi, inulti? Quid igitur arma habetis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

aut quid ultro bellum intuliſtis; in otio tumultuo in bello ſegnes? Quid hic ſtantibus ſpei eſt? an Deu aliquem protecturum vos, rapturumque hinc put tis? Ferro via facienda eſt. Hac, qua me prægr ſum videritis, agite, qui viſuri domos, parent conjuges, liberoſque eſtis, ite mecum. Non muru nec vallum, ſed armati armatis obſtant. virtute p res, neceſſitate, quæ ultimum ac maximum telu eſt, ſuperiores eſtis. Hæc locutum, exſequenter que dicta redintegrato clamore ſecuti, dant ir preſſionem, qua Poſtumius Albus cohortes obj cerat: & moverunt victorem, donec dictator p dem jam referentibus ſuis advenit. eoque om prœlium verſum eſt. Vni viro Meſſio fortuna h ſtium innititur, multa utrimque vulnera, mul paſſim cædes eſt. Iam nec duces quidem Roma incruenti pugnant. Vnus Poſtumius ictus ſax perfracto capite acie exceſſit. non dictatorem h merus vulneratus, non Fabium propè affixu equo femur, non brachium abſciſſum conſule

29 ex tam ancipiti prœlio ſubmovit. Meſſium in petus per ſtratos cæde hoſtes cum globo fortiſ morum juvenum extulit ad caſtra Volſcorum quæ nondum capta erant. eodem omnis acies i clinatur. Conſul effuſos uſque ad vallum perſec tus, ipſa caſtra vallumque aggreditur: eodem dictator alia parte copias admovet. non ſegni oppugnatio eſt, quam pugna fuerat. Conſule ſignum quoque intra vallum injeciſſe ferunt, qu milites acrius ſubirent: repetendoque ſigno pr mam impreſſionem factam. Et dictator proru vallo, jam in caſtra prœlium intulerat. Tum ab ci arma paſſim, ac dedi hoſtes cœpti. caſtriſq & his captis, hoſtes, præter ſenatores, omnes v nundati ſunt. Prædæ pars, ſua cognoſcentib Latinis atque Hernicis reddita. partem ſub ha

ator vendidit: præpoſitoque conſule caſtris, triumphans invectus urbem, dictatura ſe ab- avit. Egregiæ dictaturæ triſtem memoriam fa- at, qui filium ab A. Poſtumio, quod occaſio- bene pugnandi captus, injuſſu diſceſſerit præſi- victorem ſecuri percuſſum tradunt. Nec libet lere: & licet, in variis opinionibus. & argu- ato eſt, quod imperia Manliana, non Poſtu- ana appellata ſint: quum qui prior auctor tam i exempli foret, occupaturus inſignem titulum delitatis fuerit. Imperioſo quoque Manlio co- omen inditum: Poſtumius nulla triſti nota eſt ignitus. C. Iulius conſul ædem Apollinis ab- te collega ſine ſorte dedicavit: ægre id paſſus intius, quum dimiſſo exercitu in urbem rediſ- nequicquam in ſenatu eſt conqueſtus. Inſigni gnis rebus anno additur, nihil tum ad rem Ro- nam pertinere viſum, quod Carthaginenſes ti hoſtes futuri, tum primum per ſeditiones ulorum ad partis alterius auxilium in Siciliam rcitum trajecêre. Agitatum in urbe ab tribu- 30
plebis, ut tribuni militum conſulari poteſtate arentur: nec obtineri potuit. Conſules fiunt Papirius Craſſus, L. Iulius. Æquorum legati dus ab ſenatu cum petiſſent, & pro fœdere litio oſtentaretur, inducias annorum octo im- taverunt. Volſcorum res, ſuper acceptam in gido cladem, pertinaci certamine inter pacis lique auctores, in jurgia & ſeditiones verſa. dique ocium fuit Romanis. Legem de mulcta- n æſtimatione pergratam populo, quum ab tri- nis parari conſules unius ex collegio proditione cepiſſent, ipſi præoccupaverunt ferre. Conſules Sergius Fidenas iterum, Hoſtus Lucretius Trici- inus. Nihil dignum dictu actum his conſulibus. cuti eos conſules, A. Cornelius Coſſus, T. Quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tius Pennus iterum. Veientes in agrum Roman[illegible]
excurſiones fecerunt. Fama fuit, quoſdam e[illegible]
denatium juventute participes ejus populati[illegible]
fuiſſe: cognitioque ejus rei L. Sergio & Q. [illegible]
vilio, & Mamerco Æmilio permiſſa. Qui[illegible]
Hoſtiam relegati, quod, cur per eos dies à Fid[illegible]
abfuiſſent, parum conſtabat. colonorum add[illegible]
numerus, agerque iis bello interemptorum [illegible]
gnatus. Siccitate eo anno plurimum labora[illegible]
eſt: nec cœleſtes modo defuerunt aquæ, ſed [illegible]
ra quoque ingenito humore egens, vix ad pe[illegible]
nes ſuffecit amnes. defectus alibi aquarum [illegible]
torridos fontes rivoſque, ſtragem ſiti peco[illegible]
morientium dedit: ſcabie alia abſumpta. vu[illegible]
rique contactu in homines morbi, & prim[illegible]
agreſtes ingruerant, ſervitiaque. urbs deinde [illegible]
pletur. Nec corpora modo affecta tabo, ſed [illegible]
mos quoque multiplex religio, & pleraque e[illegible]
na, invaſit; novos ritus ſacrificando, vaticina[illegible]
inferentibus in domos, quibus quæſtui ſunt [illegible]
ſuperſtitione animi: donec publicus jam p[illegible]
ad primores civitatis pervenit; cernentes in o[illegible]
bus vicis ſacelliſque peregrina atque inſolita [illegible]
cula pacis Deûm expoſcendæ. Datum inde n[illegible]
tium ædilibus, ut animadverterent, ne qui, [illegible]
Romani Dii, neu quo alio more quam patrio, [illegible]
lerentur. Iræ adverſus Veientes in inſequen[illegible]
annum, C. Servilio Ahala, L. Papirio Mugil[illegible]
conſulibus, dilatæ ſunt. Tunc quoque ne co[illegible]
ſtim bellum indiceretur, neve exercitus m[illegible]
rentur, religio obſtitit. feciales prius mittendo[illegible]
res repetendas cenſuere. Cum Veientibus n[illegible]
acie dimicatum ad Nomentum & Fidenas fue[illegible]
induciæque inde, non pax, facta: quarum & [illegible]
exierat, & ante diem rebellaverant. Miſſi ta[illegible]
feciales: nec eorum quum more patrum jurat[illegible]
peten[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rent res, verba ſunt audita. Controverſia in-
cuit, utrum populi juſſu indiceretur bellum, an
: eſſet ſenatuſconſultum. Pervicêre tribuni,
unciando impedituros ſe delectum, ut conſu-
de bello ad populum deferrent. omnes centu-
juſſere. In eo quoque plebs ſuperior fuit, quod
it, ne conſules in proximum annum crearen-
. Tribuni militum conſulari poteſtate quatuor 31
ti ſunt, T. Quintius Pennus ex conſulatu,
urius, M. Poſtumius, A. Cornelius Coſſus:
is Coſſus præfuit urbi. tres delectu habito pro-
i ſunt Veios, documentoque fuere, quam plu-
n imperium bello inutile eſſet. tendendo ad
quiſque conſilia, quum aliud alii videretur,
uerunt ad occaſionem locum hoſti. incertam
nque aciem, ſignum aliis dari receptui, aliis
i jubentibus, invaſêre opportune Veientes: ca-
propinqua turbatos, ac terga dantes accepêre.
itaque ignominiæ quam cladis eſt acceptum.
ſta civitas, vinci inſueta, odiſſe tribunos,
ere dictatorem: in eo verti ſpes civitatis. &
m ibi quoque religio obſtaret ne non poſſet
ab conſule dici dictator, augures conſulti,
religionem exemêre. A. Cornelius dictatorem
mercum Æmilium dixit: & ipſe ab eo magi-
equitum eſt dictus. adeo ſimul fortuna civita-
irtute vera eguit, nihil cenſoria animadverſio
cit, quo minus regimen rerum ex notata indi-
domo peteretur. Veientes re ſecunda elati, miſ-
circum Etruriæ populos legatis jactando tres
es Romanos ab ſe uno prœlio fuſos, quum ta-
n nullam publici conſilii ſocietatem moviſ-
, voluntarios undique ad ſpem prædæ accive-
t. Vni Fidenatium populo rebellare placuit:
tanquam niſi ab ſcelere bellum ordiri nefas
, ſicut legatorum antea, ita tum novorum

 colo-

colonorum cæde imbutis armis, Veientibus ſe
conjungunt. Conſultare inde principes duorum
populorum, Veios an Fidenas ſedem belli ca
rent. Fidenæ viſæ opportuniores. itaque traje
Tiberi, Veientes Fidenas tranſtulerunt bellu
Romæ terror ingens erat, accito exercitu ab Ve
eoque ipſo ab re malè geſta perculſo, caſtra loc
tur ante portam Collinam: & in muris armati
poſiti, & juſtitium in foro, tabernæque clau
32 fiuntque omnia caſtris quam urbi ſimiliora. T
trepidam civitatem præconibus per vicos dimi
dictator ad concionem advocatam increpuit, q
animos ex tam levibus fortunæ momentis ſuſpen
gererent, ut parva jactura accepta, quæ ipſa n
virtute hoſtium, nec ignavia Romani exercitus,
diſcordia imperatorum accepta ſit, Veientem hoſt
ſexies victum pertimeſcant: Fidenaſque prope ſæp
captas quam oppugnatas. Eoſdem & Romanos
hoſtes eſſe, qui per tot ſæcula fuerint: eoſdem a
mos, eaſdem corporis vires, eadem arma gerere
quoque eundem dictatorem Mamercum Æmili
eſſe, qui antè Veientium Fidenatiumque adjun
Faliſcis ad Nomentum exercitus fuderit. & ma
ſtrum equitum A. Cornelium eundem in acie f
qui priore bello tribunus militum Larte Tolum
rege Veientium in conſpectu duorum exercitu
occiſo, ſpolia opima Iovis Feretrii templo intule
Proin, memores, ſecum triumphos, ſecum ſpolia
cum victoriam eſſe: cum hoſtibus, ſcelus legator
contra jus gentium interfectorum, cædem in p
Fidenatium colonorum, inducias ruptas, ſeptim
infelicem defectionem; arma caperent. Simul
ſtra caſtris conjunxiſſent, ſatis confidere, nec ſcele
tiſsimis hoſtibus diuturnum ex ignominia exerci
Romani gaudium fore: & populum Romanum
tellecturum, quanto melius de Republica me

ſi

ſint, qui ſe dictatorem tertium dixerint, quam eos, qui, ob ereptum cenſuræ regnum, labem ſecundæ dictaturæ ſuæ impoſuerint. Votis deinde nuncupatis rofectus, mille & quingentos paſſus citra Fidenas aſtra locat: dextra montibus, læva Tiberi amne eptus. T. Quintium Pennum legatum occupare nontes jubet, occultumque id jugum capere, quod b tergo hoſtibus foret. Ipſe poſtero die, quum truſci pleni animorum ab priſtini diei meliore ccaſione quam pugna in aciem proceſſiſſent, unctatus parumper, dum ſpeculatores referrent, Quintium evaſiſſe in jugum propinquum arci Fidenarum, ſigna profert: peditumque aciem inructam pleno gradu in hoſtem inducit: magiſtro quitum præcipit, ne injuſſu pugnam incipiat: ſe, uum opus ſit, equeſtri auxilio ſignum daturum. um ut memor regiæ pugnæ, memor opimi doni, omulique ac Iovis Feretrii, rem gereret. Legioes impetu ingenti confligunt. Romanus odio ccenſus, impium Fidenatem, prædonem Veienm, ruptores induciarum, cruentos legatorum fanda cæde, reſperſos ſanguine colonorum ſuoum, perfidos ſocios, imbelles hoſtes compellans, ctis ſimul dictiſque odium explet. Concuſſerat 33
imo ſtatim congreſſu hoſtem: quum repente tefactis Fidenarum portis, nova erupit acies, indita ante id tempus inuſitataque. ignibus arma- ingens multitudo, facibuſque ardentibus tota llucens, velut fanatico inſtincta curſu in hoſtem it: formaque inſolitæ pugnæ Romanos parumr exterruit. Tum dictator magiſtro equitum, uitibuſque, tum ex montibus Quintio accito œlium ciens, ipſe in ſiniſtrum cornu, quod inndio ſimilius quam prœlio territum ceſſerat mmis, accurrit: claraque voce, *Fumóne vii*, inquit, *velut examen apum loco veſtro exacti,*

inermi

inermi cedetis hoſti? Non ferro extinguetis ign non faces has ipſas pro ſe quiſque, ſi igni non pugnandum eſt, ereptas ultro inferetis? Agite, minis Romani ac virtutis patrum veſtræque me res, vertite incendium hoc in hoſtium urbem: ſuis flammis delete Fidenas, quas veſtris benef placare non potuiſtis. Legatorum hoc vos veſtror colonorumque ſanguis, vaſtatique fines mon

Ad imperium dictatoris mota cuncta acies: fa partim emiſſæ excipiuntur, partim vi eripiun utraque acies armatur igni. Magiſter equitum ipſe novat pugnam equeſtrem. frenos ut detrah equis, imperat: & ipſe princeps calcaribus ſub tis evectus, effreno equo in medios ignes infer & alii concitati equi libero curſu ferunt equim in hoſtem. Pulvis elatus miſtuſque fumo, lucem oculis virorum equorumque aufert. ea quæ litem terruerat ſpecies, nihil terruit equos. ru igitur ſimilem ſtragem eques quacunque per ferat, dedit. Clamor deinde accidit novus, quum utramque mirabundam in ſe aciem tiſſet, dictator exclamat, Quintium legatum ſuos ab tergo hoſtem adortos: ipſe redinteg clamore infert acrius ſigna. Quum duæ ac duo diverſa prœlia, circumventos Etruſcos fronte & ab tergo urgerent, neque in caſtra re neque in montes, unde ſe novus hoſtis obj rat, iter fugæ eſſet, & equitem paſſim liberi fr diſpuliſſent equi, Veientium maxima pars T rim effuſi petunt: Fidenatium qui ſuperſunt, urbem Fidenas tendunt. Infert pavidos fuga mediam cædem: obtruncantur in ripis: alio aquam compulſos gurgites ferunt: etiam per nandi laſſitudo & vulnera & pavor degrava pauci ex multis tranant. alterum agmen fertur caſtra in urbem: eadem & Romanos seque

imp

npetus rapit. Quintium maximè, & cum eo de-
preſſos modo de montibus, recentiſſimum ad la-
orem militem, quia ultimo prœlio advenerat.
li poſtquam miſti hoſtibus portam intravêre, in 34
nuros evadunt: ſuiſque capti oppidi ſignum ex
nuro tollunt. Quod ubi dictator conſpexit, (jam
nim & ipſe in deſerta hoſtium caſtra penetrave-
it) cupientem militem diſcurrere ad prædam, ſpe
ajecta majoris in urbe prædæ, ad portam ducit:
ceptuſque intra muros in arcem, quo ruere fu-
entium turbam videbat, pergit. Nec minor cæ-
es in urbe, donec abjectis armis, nihil præter vi-
im petentes dictatori deduntur. Vrbs caſtraque
iripiuntur. Poſtero die ſingulis captivis ab equi-
: ad centurionem ſorte ductis, & quorum exi-
ia virtus fuerat, binis; aliis ſub corona venunda-
s, exercitum victorem opulentumque præda
iumphans dictator Romam reduxit; juſſoque
nagiſtro equitum abdicare ſe magiſtratu, ipſe
einde abdicat die ſextodecimo: reddito in pace
nperio, quod in bello trepidiſque rebus accepe-
it. Claſſibus quoque ad Fidenas pugnatum cum
eientibus, quidam in annales retulêre: rem æque
ifficilem atque incredibilem; nec nunc lato ſatis
l hoc amne; & tum aliquanto, ut à veteribus ac-
pimus, arctiore. niſi in trajectu fortè fluminis
ohibendo aliquarum navium concurſum in
ajus (ut fit) celebrantes, navalis victoriæ vanum
ulum appetivêre. Inſequens annus tribunos 35
ilitares conſulari poteſtate habuit, A. Sempro-
um Atratinum, L. Quintium Cincinnatum, L.
irium Medullinum, L. Horatium Barbatum.
eientibus annorum viginti induciæ datæ, &
quis triennii, quum plurium annorum petiſ-
nt. Et ab ſeditionibus urbanis ocium fuit. An-
um inſequentem neque bello foris, neque domi
ſedi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſeditione inſignem, ludi bello voti celebre
tribunorum militum apparatu, & finitim
concurſu fecere. Tribuni conſulari poteſta
rant, A. Claudius Craſſus, Sp. Nautius Ru
T. Sergius Fidenas, Sextus Iulius Iulus. ſp
culum comitate etiam hoſpitum, ad quod
blico conſenſu venerant, advenis gratius fuit.
ludos, conciones ſeditioſæ tribunorum p
fuerunt, objurgantium multitudinem, *quod*
miratione eorum quos odiſſent, ſtupens, in æ
ſeipſa teneret ſervitio: & non modo ad ſpem c
latus in partem revocandam adſpirare non aud
ſed ne in tribunis quidem militum creandis
communia eſſent comitia Patrum ac plebis) a
aut ſuorum meminiſſet. Deſineret ergo mirari
nemo de commodis plebis ageret: eo impendi lab
ac periculum, unde emolumentum atque hono
retur. Nihil non aggreſſuros homines, ſi magn
natis magna præmia proponantur. Vt quidem
quis tribunus plebis ruat cæcus in certamina pe
lo ingenti, fructu nullo, ex quibus pro certo ha
Patres adverſus quos tenderet, bello inexpiab
perſecuturos, apud plebem, pro qua dimicaveri
hilo ſe honoratiorem fore, neque ſperandum n
poſtulandum eſſe. Magnos animos, magnis ho
bus fieri. neminem ſe plebeium contempturum
contemni deſiſſent. Experiendam rem deniqu
uno aut altero eſſe ſitne aliquis plebeius ferendo
gno honori: an portento ſimile miraculoque ſit,
tem ac ſtrenuum virum aliquem exſiſtere o
ex plebe. Summa vi expugnatum eſſe, ut tri
militum conſulari poteſtate & ex plebe crearen
Petiſſe viros domi militiæque ſpectatos: primis
nis ſugillatos, repulſos, riſui Patribus fuiſſe
ſiſſe poſtremo præbere ad contumeliam os. N
videre cur non lex quoque abrogetur, qua id li

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

*ıod nunquam futurum ſit. minorem quippe ru-
rem fore in juris iniquitate, quam ſi per indi-
ıitatem ipſorum prætereantur.* Hujus generis
ationes cum aſſenſu auditæ, incitavêre quoſ-
ım ad petendum tribunatum militum, alium
ſa de commodis plebis laturum ſe in magiſtratu
oſitentem. Agri publici dividendi, colonia-
mque deducendarum oſtentatæ ſpes: & vecti-
li poſſeſſoribus agrorum impoſito, in ſtipen-
um militum erogandi æris. Captatum deinde
mpus ab tribunis militum, quo per diſceſſum
ominum ab urbe, quum Patres clandeſtina de-
ınciatione revocati ad diem certam eſſent, ſe-
tuſconſultum fieret abſentibus tribunis plebis:
quoniam Volſcos in Hernicorum agros præda-
m exiſſe, fama eſſet, ad rem inſpiciendam tri-
ıni militum proficiſcerentur, conſulariaque co-
itia haberentur. Profecti Appium Claudium, fi-
ım decemviri, præfectum urbis relinquunt; im-
grum juvenem, & jam inde ab incunabulis im-
tum odio tribunorum plebiſque. tribunis ple-
s nec cum abſentibus iis, qui ſenatuſconſultum
erant, nec cum Appio tranſacta re, quod con-
nderent, fuit. Creati conſules, C. Sempronius 37
ratinus, Q. Fabius Vibulanus. Peregrina res,
l memoria digna traditur, eo anno facta: Vul-
rnum Etruſcorum urbem, quæ nunc Capua eſt,
Samnitibus captam: Capuamque ab duce eo-
n Capye, vel (quod propius vero eſt) à cam-
ſtri agro appellatum. Cepere autem, prius bello
igatis Etruſcis, in ſocietatem urbis agrorum-
e accepti: deinde feſto die graveis ſomno epu-
que incolas veteres novi coloni nocturna cæde
orti. His rebus actis, conſules ii, quos dixi-
ıs, idibus Decembribus magiſtratum occœpê-
Iam non ſolum qui ad id miſſi erant, retule-
rant

rant imminere Volſcum bellum: ſed legati quo
ab Latinis & Hernicis nunciabant, Non ante
quam Volſcos nec ducibus legendis, nec exerc
ſcribendo intentiores fuiſſe. Vulgo fremere,
in perpetuum arma bellumque oblivioni da
jugumque accipiendum: aut iis cum quibu
imperio certetur, nec virtute, nec patientia,
diſciplina rei militaris cedendum eſſe. Haud v
attulere: ſed nec perinde Patres moti ſunt
C. Sempronius cui ea provincia ſorte evênit,
quam conſtantiſſimæ rei, fortunæ fretus, q
victoris populi exercitum adverſus victos du
ſet, omnia temerè ac negligenter egit. adeo
diſciplinæ Romanæ plus in Volſco exerc
quam in Romano eſſet. Ergo fortuna, ut
alias, virtutem eſt ſecuta. Primo prælio quo
Sempronio incaute inconſulteque commi
eſt, non ſubſidiis firmata acie, non equite
locato, concurſum eſt. clamor indicium prin
fuit, quo res inclinatura eſſet. excitatior crebri
que ab hoſte ſublatus, ab Romanis diſſonus,
par, ſegnis, ſæpe iteratus, incerto clamore pr
dit pavorem animorum. Eo ferocior illatus
ſtis, urgere ſcutis, micare gladiis: altera ex
nutant circumſpectantibus galeæ, & incerti
pidant, applicantque ſe turbæ. Signa nunc
ſtentia deferuntur ab anteſignanis, nunc i
ſuos manipulos recipiuntur. nondum fuga c
nondum victoria erat. regi magis Romanus qu
pugnare. Volſcus inferre ſigna, urgere acie
38 plus cædis hoſtium videre, quam fugæ.
omnibus locis ceditur, nequicquam Sempro
conſule objurgante atque hortante; nihil nec
perium, nec majeſtas valebat: dataque mox t
hoſtibus forent, ni Sex. Tempanius, decurio e
tum, labente jam re, præſenti animo ſubveni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

i quum magna voce exclamaſſet, ut equites, qui
vam Rempublicam vellent eſſe, ex equis deſili-
it; omnium turmarum equitibus, velut ad con-
is imperium motis, *Niſi hæc*, inquit, *armata co-*
s ſiſtat impetum hoſtium, actum de imperio eſt.
quimini pro vexillo cuſpidem meam. oſtendite
manis Volſciſque neque equitibus vobis ullos
ites, nec peditibus eſſe pedites pares. Quum cla-
ore comprobata adhortatio eſſet, vadit alte cu-
dem gerens. quacunque incedunt, vi viam fa-
nt: eò ſe inferunt objectis parmis, ubi ſuorum
rimum laborem vident. reſtituitur omnibus
is pugna, in quæ eos impetus tulit: nec dubium
t, quin ſi tam pauci ſimul obire omnia poſ-
t, terga daturi hoſtes fuerint. Et quum jam 39
te nulla ſuſtinerentur, dat ſignum Volſcis im-
ator, ut parmatis, novæ cohorti hoſtium lo-
detur; donec impetu illati ab ſuis excludan-
Quod ubi eſt factum, interclusi equites, nec
rumpere eadem qua tranſierant, poſſe; ibi
ximè confertis hoſtibus, qua viam fecerant. Et
ſul legioneſque Romanæ, quum, quod tegu-
n modo omnis exercitus fuerat, nuſquam vi-
ent; ne tot fortiſſimos viros interclusos oppri-
ret hoſtis, tendunt in quemcunque caſum. Di-
i Volſci, hinc conſulem ac legiones ſuſtinêre:
ra fronte inſtare Tempanio atque equitibus.
quum ſæpe conati nequiſſent perrumpere ad
, tumulo quodam occupato, in orbem ſe tu-
ntur; nequaquam inulti. Nec pugnæ finis an-
noctem fuit. conſul quoque nuſquam remiſſo
amine, dum quicquam ſuperfuit lucis, ho-
n tenuit. nox incertos diremit: tantuſque ab
rudenti eventu utraque caſtra tenuit pavor,
elictis ſauciis, & magna parte impedimento-
, ambo pro victis exercitus ſe in montes pro-
ximos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ximos reciperent. Tumulus tamen circum ultra mediam noctem eſt. quum circumſedenti bus nunciatum eſſet, caſtra deſerta eſſe, victo ſuos, & ipſi qua quemque in tenebris pavor fugerunt. Tempanius, metu inſidiarum, ſu lucem tenuit. digreſſus deinde ipſe cum p ſpeculatum, quum ab ſauciis hoſtibus ſciſcit comperiſſet caſtra Volſcorum deſerta eſſe, ab tumulo ſuos devocat, & in caſtra Roman netrat. ubi quum vaſta deſertaque omnia, eandem quam apud hoſtes fœditatem inven priuſquam Volſcos cognitus error reduceret bus poterat ſauciis ductis ſecum, ignatus qua gionem conſul petiſſet, ad urbem proximis

40 ribus pergit. Iam eo fama pugnæ adverſæ c rumque deſertorum prælata erat: & ante c deplorati erant equites, non privato magis publico luctu. Fabiuſque conſul terrore urbi que injecto, ſtationem ante portas agebat: equites procul viſi, non ſine terrore ab du quinam eſſent. mox cogniti, tantam ex me titiam fecere, ut clamor urbem pervaderet; lantium ſalvos victoreſque rediſſe equites: mœſtis paulò antè domibus, quæ conclam rant ſuos, procurreretur in vias, pavidæque tres ac conjuges, oblitæ præ gaudio decoris viam agmini occurrerent; in ſuos quæque corpore atque animo vix præ gaudio con effuſæ. Tribunis plebis qui M. Poſtumio Quintio diem dixerant, quod ad Veios eo opera male pugnatum eſſet, occaſio viſa eſt cens odium Sempronii conſulis renovandæ invidiæ. Itaque, advocata concione, quum ditam Veiis Rempublicam eſſe ab ducibus ditum deinde, quia illis impune fuerit, in V ab conſule exercitum, traditos ad cædem f

equites, deſerta fœde caſtra, vociferati eſ-
C. Iulius unus ex Tribunis Tempanium equi-
vocari juſſit coramque eis, *Sexte Tempani,*
uit, quæro de te, arbitrerisne C. Sempronium
ilem, aut in tempore pugnam iniſſe, aut firmaſ-
ſidiis aciem, aut ullo boni conſulis functum of-
? & , tunc ipſe victis legionibus Romanis, tuo
llio equitem ad pedes deduxeris, reſtitueriſque
am? excluſo deinde ab acie noſtra tibi atque
tibus, num aut conſul ipſe ſubvenerit, aut miſe-
ræſidium? poſtero denique die ecquid præſidii
am habueris? an tu cohorſque in caſtra veſtra
te perruperitis? ecquem in caſtris conſulem,
em exercitum inveneritis? an deſerta caſtra,
tos ſaucios milites? Hæc pro virtute tua fide-
qua una hoc bello Reſpubl. ſtetit, dicenda tibi
hodie. Denique, ubi C. Sempronius, ubi legio-
oſtræ ſint? deſertus ſis, an deſerueris conſulem
itumque? victi denique ſimus, an vicerimus?
erſus hæc Tempanii oratio incompta fuiſſe 42
ur: ceterum militariter gravis, non ſuis va-
udibus, non crimine alieno læta: *Quanta*
entia rei bellicæ in C. Sempronio eſſet, non mi-
de imperatore æſtimationem eſſe, ſed populi
ani fuiſſe, quum eum comitiis conſulem lege-
taque ne ab ſe Imperatoria conſilia, neu conſu-
artes exquirerent, quæ penſitanda quoque ma-
animis atque ingeniis eſſent; ſed quod viderit,
e poſſe. Vidiſſe autem ſe prius quam ab acie
luderetur, conſulem in prima acie pugnan-
adhortantem, inter ſigna Romana telaque ho-
verſantem: poſtea ab conſpectu ſuorum abla-
Et ſtrepitu tamen & clamore ſenſiſſe uſque
ctem extractum certamen: nec ad tumulum,
ipſe tenuerat, præ multitudine hoſtium crede-
rumpi potuiſſe. Exercitus ubi eſſet, ſe neſcire:
arbi-

arbitrari velut ipſe in re trepida loci praeſ... ſuoſque ſit tutatus, ſic conſulem ſervandi ex... cauſſa loca tutiora caſtris cepiſſe. Nec Volſ... meliores res eſſe credere, quam populi Roma... tunam. noctemque omnia erroris mutui in...
precantemque deinde, ne ſe feſſum labore ... neribus tenerent; cum ingenti laude non ... magis quam moderationis, dimiſſum. Quu... agerentur, jam conſul via Lavicana ad ... Quietis erat. eò miſſa plauſtra jumentaque ... urbe, exercitum affectum prœlio ac via no... excepere. Paulò poſt in urbem eſt ingreſſ... ſul, non ab ſe magis enixè amovens cu... quam Tempanium meritis laudibus feren... ſtæ civitati ab re malè geſta, & iratæ ducib... Poſtumius reus objectus, qui tribunus m... pro conſule ad Veios fuerat, decem millib... gravis damnatur. T. Quintium collegam... quia & in Volſcis conſul auſpicio dictato... ſtumii Tuberti, & ad Fidenas legatus dictat... terius Mamerci Æmilii, res proſpere geſſe... tam culpam ejus temporis in prædamnatu... legam transferentem, omnes tribus abſol... profuiſſe ei Cincinnati patris memoria ... venerabilis viri, & exactæ jam ætatis Capi... Quintius, ſuppliciter orans, ne ſe brevi ... vitæ ſpatio tam triſte nuncium ferre ad Ci...
42 tum paterentur. Plebs tribunos plebis ab... Sex. Tempanium, A. Sellium, L. Antiſtiu... Pompilium, fecit. quos & pro centurion... præfecerant Tempanio auctore equites. S... quum odio Sempronii, conſulare nomen ... deret; tribunos militum conſulari poteſta... ri juſſit. creati ſunt L. Manlius Capitolin... Antonius Merenda, L. Papirius Mug... Principio ſtatim anni L. Hortenſius tribu...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

C. Sempronio conſuli anni prioris diem dixit.
n quum quatuor collegæ inſpectante populo
nano orarent; ne imperatorem ſuum inno-
n, in quo nihil præter fortunam reprehendi
ſet, vexaret; ægrè Hortenſius pati, tentatio-
eam credens eſſe perſeverantiæ ſuæ: nec pre-
s tribunorum, quæ in ſpeciem modo jacten-
ſed auxilio confidere reum. Itaque modo ad
converſus, Vbi illi patricii ſpiritus, ubi ſub-
ıs & fidens innocentiæ animus eſſet, quære-
ſub tribunicia umbra conſularem virum de-
ſe. modò ad collegas: *Vos autem ſi reum per-*
quid acturi eſtis? an erepturi jus populo, &
ſuri tribuniciam poteſtatem? Quum illi, & de
pronio, & de omnibus ſummam populi Ro-
i poteſtatem eſſe dicerent; nec ſe judicium
uli tollere aut velle aut poſſe: ſed ſi preces ſuæ
imperatore, qui ſibi parentis eſſet loco, non
iſſent, ſe veſtem cum eo mutaturos: tum Hor-
ius, *Non videbit*, inquit, *plebs Romana ſordi-*
s tribunos ſuos. C. Sempronium nihil moror,
ado hoc eſt in imperio conſecutus, ut tam carus
militibus. Nec pietas quatuor tribunorum,
m Hortenſii tam placabile ad juſtas preces in-
um, pariter plebi Patribuſque gratior fuit.
n diutius fortuna Æquis indulſit, qui ambi-
n victoriam Volſcorum pro ſua amplexi fue-
. Proximo anno Numerio Fabio Vibulano, 43
Quintio Capitolini filio Capitolino conſuli-
, ductu Fabii, cui ſorte ea provincia evenerat,
l dignum memoratu actum. quum trepidam
um oſtendiſſent aciem Æqui, turpi fuga fun-
tur, haud magno conſulis decore. itaque
mphus negatur. Ceterum, ob Sempronianæ
is levatam ignominiam, ut ovans urbem in-
et, conceſſum eſt. Quemadmodum bellum
minore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

minore quam timuerant, dimicatione ex[illegible]
fectum; ſic in urbe ex tranquillo nec opinat[illegible]
les diſcordiarum inter plebem ac Patres [illegible]
eſt; cœpta ab duplicando quæſtorum nu[illegible]
quam rem, ut præter duos urbanos quæſ[illegible]
duo conſulibus ad miniſteria belli præſto [illegible]
à conſulibus relatam, quum & Patres ſumm[illegible]
approbaſſent; conſulibus tribuni plebis cer[illegible]
intulerunt, ut pars quæſtorum (nam ad i[illegible]
pus patricii creati erant) ex plebe fieret. Ad[illegible]
quam actionem primo & conſules & patres m[illegible]
ma ope adniſi ſunt: concedendo deinde, ut [illegible]
admodum tribunis conſulari poteſtate cr[illegible]
uſi ſunt, adæque in quæſtoribus liberum e[illegible]
bitrium populi. quum parum proficerent, [illegible]
rem de augendo quæſtorum numero omi[illegible]
Excipiunt omiſſam tribuni, aliæque ſubind[illegible]
ter quas & agrariæ legis, ſeditioſæ action[illegible]
ſtunt: propter quos motus quum ſenatus [illegible]
les quam tribunos creari mallet, neque poſ[illegible]
interceſſiones tribunitias ſenatuſconſultu[illegible]
Reſpublica à conſulibus ad interregnum, [illegible]
id ipſum (nam coire patricios tribuni pr[illegible]
bant) ſine certamine ingenti, redit. Quu[illegible]
major in ſequentis anni per novos tribun[illegible]
bis, & aliquot interreges certaminibus ex[illegible]
eſſet, modo prohibentibus tribunis patrici[illegible]
re ad prodendum interregem, modo inter[illegible]
interpellantibus, ne ſenatuſconſultum de [illegible]
tiis conſularibus faceret; poſtremò L. Pa[illegible]
Mugillanus proditus interrex, caſtigando [illegible]
Patres, nunc tribunos plebis; *deſertam omiſſ[illegible]*
ab hominibus Rempublicam Deorum provi[illegible]
curaque exceptam memorabat *Veientium* [illegible]
ciis, & cunctatione Æquorum ſtare. Unde [illegible]
increpet terroris, ſine patricio magiſtratu [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

npublicam opprimi. non exercitum, non ducem bendo exercitui eſſe. an bello inteſtino bellum ex- num propulſaturos? Quæ ſi in unum conveniant, Deorum opibus quin obruatur Romana res, re- i poſſe. quin illi remittendo de ſumma quiſque s, mediis copularent concordiam: Patres patien- tribunos militum pro conſulibus fieri: tribuni is non intercedendo, quò minus quatuor quæſto- promiſcuè de plebe ac patribus libero ſuffragio uli fierent. Tribunitia primum comitia ſunt 44
oita. creati tribuni conſulari poteſtate omnes ricii, L. Quintius Cincinnatus tertium, Sex. ius Medullinus iterum, M. Manlius, A. Sem- nius Atratinus. Hoc tribuno comitia quæſto- n habente, petentibuſque inter aliquot plebeios o Antiſtii tribuni plebis, & fratre alterius tri- ni plebis Sex. Pompilii, nec poteſtas, nec ſuffra- io horum valuit: quin quorum patres avoſque nſules viderant, eos nobilitate præferrent. Fu- e omnes tribuni plebis, ante omnes Pompilius tiſtiuſque, repulſa ſuorum accenſi, *Quidnam id eſſet? non ſuis beneficiis, non Patrum injuriis, denique uſurpandi libidine, quum liceat quod ea non licuerit, ſi non tribunum militarem, ne æſtorem quidem quemquam ex plebe factum. non luiſſe patris pro filio, fratris pro fratre preces, tri- orum plebis, poteſtatis ſacroſanctæ ad auxilium ertatis creatæ. Fraudem profecto in re eſſe, & Sempronium comitiis plus artis adhibuiſſe, am fidei. Ejus injuria queri ſuos honore dejectos.* que quum in ipſum & innocentia tutum, & giſtratu, in quo tunc erat, impetus fieri non ſſet, flexêre iras in C. Sempronium patruelem ratini: eique ob ignominiam Volſci belli adju- re collega M. Canuleio diem dixere. Subinde eiſdem tribunis mentio in ſenatu de agris divi- dendis

dendis illata eſt: cui actioni ſemper acerri
Sempronius reſtiterat: ratus id quod erat, a
poſita cauſſa leviorem futurum apud Patres
aut perſeverantem ſub judicii tempus plebe
fenſurum; adverſæ invidiæ objici maluit,
nocere cauſæ quam publicæ deeſſe: ſtetit
eadem ſententia, Ne qua largitio ceſſura in
gratiam tribunorum fieret. nec tum agrum
ſed ſibi invidiam quæri. Se quoque ſubitum
eam tempeſtatem forti animo. nec ſenatui t
civem aut quemquam alium debere eſſe, ut
cendo uni malum publicum fiat. Nihilo
ſiore animo, quum dies venit, cauſſa ipſe
dicta, nequiquam omnia expertis patrib
mitigarent plebem, quindecim millibu
damnatur. Eodem anno Poſtumia virgo V
de inceſtu cauſſam dixit; crimine innoxia;
ſpicionem propter cultum amœniorem,
niumque liberius quam virginem decet,
abhorrens famam. Ampliatam, deinde a
tam pro collegii ſententia pontifex maximu
ſtinere jocis, colique ſanctè potius quam
juſſit. Eodem anno à Campanis Cumæ,
Græci tum urbem tenebant, capiuntur. Inſe
annus tribunos militum conſulari poteſta
buit, Agrippam Menenium Lanatum, P. L
tium Tricipitinum, Sp. Nautium, C. Serv

45 Annus felicitate populi Romani periculo p
ingenti, quam clade inſignis. Servitia urb
incenderent diſtantibus locis, conjurarun
puloque ad opem paſſim ferendam tectis in
ut arcem Capitoliumque armati occuparen
vertit nefanda conſilia Iupiter: indicioque
rum comprehenſi ſontes, pœnas dederunt
cibus dena millia gravis æris, quæ tum d
habebantur, ex ærario numerata, & liberta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

am fuit. Bellum inde ab Æquis reparari cœ-
m: & novos hoſtes Lavicanos conſilia cum
eribus jungere, haud incertis auctoribus Ro-
m eſt allatum. Æquorum jam velut anniverſa-
armis aſſueverat civitas. Lavicos legati miſſi
um reſponſa inde retuliſſent dubia, quibus nec-
n bellum parari, nec diuturnam pacem fore
areret: Tuſculanis negotium datum *adverte-*
animos, ne quid novi tumultus Lavicis orire-
Ad inſequentis anni tribunos militum con-
ri poteſtate inito magiſtratu, legati ab Tuſcu-
enerunt L. Sergium Fidenatem, M. Papirium
gillanum, C. Servilium Priſci filium, quo di-
ore Fidenæ captæ fuerant. Nunciabant legati
icanos arma cepiſſe, & cum Æquorum exer-
depopulatos agrum Tuſculanum, caſtra in
ido poſuiſſe. tum Lavicanis bellum indictum:
oque ſenatuſconſulto, ut duo ex tribunis ad
um proficiſcerentur, unus res Romæ curaret;
amen ſubito inter tribunos exortum ſe quiſ-
belli ducem potiorem ferre, curam urbis ut
atam ignobilemque aſpernari. Quum parum
orum inter collegas certamen mirabundi Pa-
conſpicerent, Q. Servilius; *Quando nec ordi-*
ujus ulla, inquit, *nec Reip. eſt verecundia, pa-*
majeſtas altercationem iſtam dirimet. filius
s extra ſortem urbi præerit. Bellum utinam qui
tunt, conſideratius concordiuſque quam cu-
t, gerant. Delectum haberi non ex toto paſ- 46
populo placuit: decem tribus ſorte ductæ
ex his ſcriptos juniores duo tribuni ad bel-
duxêre. Cœpta inter eos in urbe certamina,
ditate eadem imperii, multo impenſius in ca-
accendi: nihil ſentire idem, pro ſententia pu-
e: ſua conſilia velle, ſua imperia ſola rata eſſe.
emnere invicem & contemni, donec caſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

gantibus legatis tandem ita comparatum eſt, u ternis diebus ſummam imperii haberent. quum allata Romam eſſent, dicitur Q. Serv ætate & uſu doctus; precatus ab Diis immoli bus, ne diſcordia tribunorum damnoſior Reip eſſet, quam ad Veios fuiſſet: & velut haud clade imminente, inſtitiſſe filio, ut milites ret, & arma pararet. Nec falſus vates fuit. nam ctu L. Sergii, cujus dies imperii erat, loco in ſub hoſtium caſtris, quum, quia ſimulato receperat ſe hoſtis ad vallum, ſpes vana expu di caſtra eo traxiſſet, repentino impetu Æqu per ſupinam vallem fuſi ſunt, multique in majore quam fuga oppreſſi obtruncatique: ca que eo die ægre retenta. poſtero die circum jam magna ex parte hoſtibus, per averſam p fuga turpi deſeruntur. duces legatique & circa ſigna roboris de exercitu fuit, Tuſculu tiere. Palati alii per agros paſſim multis itine majoris quam accepta erat cladis nuncii R contenderunt. Minus trepidationis fuit, eventus timori hominum congruens fuer quod ſubſidia quæ reſpicerent in re trepida parata erant ab tribuno militum: juſſuque e per minores magiſtratus, ſedato in urbe tu ſpeculatores propere miſſi nunciavere, Tuſc ces exercitumque eſſe; hoſtem caſtra loc moviſſe. & quod plurimum animorum fec ctator ex ſenatuſconſulto dictus Q. Servili ſcus; vir, cujus providentiam in Repub. multis aliis tempeſtatibus ante experta erat, tum eventu ejus belli, quod uni certam bunorum ſuſpectum ante rem male geſtam magiſtro equitum creato, à quo ipſe tribun tum dictator erat dictus, filio ſuo, ut tradide dam, (nam alii Ahalam Servilium mag

nitum eo anno fuiſſe ſcribunt) novo exercitu
ofectus ad bellum, accitis qui Tuſculi erant, duo
llia paſſuum ab hoſte locum caſtris cepit.
anſierat ex re bene geſta ſuperbia negligentia- 47
e ad Æquos, quæ in Romanis ducibus fuerat.
que primo ſtatim prœlio quum dictator equita-
mmiſſo anteſignanos hoſtium turbaſſet, legio-
n inde ſigna inferri propere juſſit, ſigniferum-
e ex ſuis unum cunctantem occidit. Tantus ar-
ad dimicandum fuit, ut impetum Æqui non
tint: victique acie quum fuga effuſa petiſſent
tra, brevior tempore & certamine minor, ca-
rum oppugnatio fuit, quam prœlium fuerat.
ptis direptiſque caſtris, quum prædam dictator
iti conceſſiſſet, ſecutique fugientem ex caſtris
tem equites, renunciaſſent omnes Lavicanos
os, magnam partem Æquorum Lavicos con-
iſſe; poſtero die ad Lavicos ductus exercitus:
idumque corona circumdatum, ſcalis captum
ireptum eſt. Dictator exercitu victore Romam
ucto, die octavo quam creatus erat, magiſtratu
bdicavit; & opportune ſenatus prius quam ab
unis plebis agrariæ ſeditiones mentione illata
gro Lavicano dividendo fierent, cenſuit fre-
is, *coloniam Lavicos deducendam.* coloni ab
e mille & quingenti miſſi bina jugera accepe-
. Captis Lavicis, ac deinde tribunis militum
ſulari poteſtate, Agrippa Menenio Lanato, &
ervilio Structo, & P. Lucretio Tricipitino,
m omnibus his, & Sp. Rutilio Craſſo, & in-
enti anno A. Sempronio Atratino tertium,
uobus iterum M. Papirio Mugillano, & Sp.
itio Rutilo, biennium tranquillæ externæ res,
ordia domi ex agrariis legibus fuit. Turbato- 48
ulgi erant Sp. Mæcilius quartum, & Metilius
um, tribuni plebis ambo abſentes creati. &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quum rogationem promulgaſſent, ut ager ex
ſtibus captus viritim divideretur, magnæque
tis nobilium eo plebiſcito publicarentur fort
(nec enim ferme quicquam agri, ut in urbe alio
ſolo poſita, non armis partum erat: nec quod
niſſet aſſignatumve publice eſſet, præter q
plebs habebat) atrox plebi Patribuſque prop
tum videbatur certamen: nec tribuni mili
nunc in ſenatu, nunc in conciliis privatis pri
pum cogendis, viam conſilii inveniebant. q
Ap. Claudius, nepos ejus, qui decemvir leg
ſcribendis fuerat, minimus natu ex Patrum
cilio, dicitur dixiſſe, *Vetus ſe ac familiare c*
lium domo afferre. proavum enim ſuum Ap
Claudium oſtendiſſe Patribus viam unam d
vendæ tribunitiæ poteſtatis per collegarum i
ceſſionem. Facile homines novos auctoritate p
cipum de ſententia deduci, ſi temporum inte
potius quam majeſtatis memor adhibeatur o
Pro fortuna illis animos eſſe. ubi videant co
principes agendæ rei gratiam omnem ad p
præoccupaſſe, nec locum in ea relictum ſibi;
gravate acclinaturos ſe ad cauſſam ſenatus
quam univerſo ordini cum primoribus ſe Pa
concilient. Approbantibus cunctis, & ante o
Q. Servilio Priſco, quod non degeneraſſet a
pe Claudia, collaudante juvenem, negotiu
tur, ut, quos quiſque poſſet ex collegio tri
rum ad interceſſionem perlicerent. Miſſo
prenſantur à principibus tribuni: ſuadendo
nendo, pollicendoque gratum id ſingulis
tim, gratum univerſo ſenatui fore, ſex ad int
ſionem comparavere. Poſteroque die qu
compoſito relatum ad ſenatum eſſet de ſedi
quam Mæcilius Metiliuſque largitione p
exempli concirent; eæ orationes à primorib

um habitæ ſunt, ut pro ſe quiſque jam nec conſi-
um ſibi ſuppetere diceret, nec ſe ullam opem cer-
re aliam uſquam, præter quam in tribunitio au-
lio. in ejus poteſtatis fidem circumventam
emp. tamquam privatum inopem confugere.
æclarum ipſis poteſtatique eſſe, non ad vexan-
um ſenatum, diſcordiamque ordinum moven-
im, plus in tribunatu virium eſſe, quam ad reſi-
endum improbis collegis. Fremitus deinde uni-
rſi ſenatus ortus, quum ex omnibus partibus cu-
æ tribuni appellarentur, tum ſilentio facto, ii
ii præparati erant gratia principum, quam roga-
onem à collegiis promulgatam ſenatus cenſeat
ſſolvendæ Reipubl. eſſe, ei ſe interceſſuros
tendunt. Gratiæ interceſſoribus ab ſenatu actæ.
atores rogationis concione advocata, proditores
ebis commodorum, ac ſervos conſularium ap-
llantes, aliaque truci oratione in collegas inve-
i, actionem depoſuere. Duo aſſidua bella inſe- 49
iens annus habuiſſet, quo P. Cornelius Coſſus,
. Valerius Potitus, Quintius Cincinnatus, Nu-
etius Fabius Vibulanus, tribuni militum conſu-
ti poteſtate fuerunt: ni Veiens bellum religio
incipum diſtuliſſet; quorum agros Tiberis ſuper
pas effuſus maxime ruinis villarum vaſtavit. Si-
ul Æquos triennio ante accepta clades prohi-
uit Volanis, ſuæ gentis populo, præſidium ferre.
ccurſiones inde in confinem agrum Lavicanum
ctæ erant, noviſque colonis bellum illatum.
iam noxam quum ſe conſenſu omnium Æquo-
m defenſuros, ſperaſſent; deſerti ab ſuis, ne me-
orabili quidem bello, per obſidionem levemque
iam pugnam, & oppidum & fines amiſere. Ten-
tum ab L. Sextio tribuno plebis, ut rogationem
rret, qua Volas quoque ſicut Lavicos coloni
itterentur, per interceſſionem collegarum, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nullum plebiſcitum, niſi ex auctoritate ſen paſſuros ſe perferri oſtenderunt, diſcuſſum eſt. lis inſequente anno receptis, Æqui coloniaqu deducta, novis viribus oppidum firmarunt, tri nis militum Romæ conſulari poteſtate Cn. C nelio Coſſo, L. Valerio Potito, Q. Fabio Vib no iterum, M. Poſtumio Regillenſi. Huic bel adverſus Æquos permiſſum eſt, pravæ mentis mini; quam tamen victoria magis, quam bel oſtendit. Nam exercitu impigre ſcripto, ducto ad Volas, quum levibus prœliis Æquorum mos fregiſſet, poſtremo in oppidum irrupit. de ab hoſtibus in cives certamen vertit: & qu inter oppugnationem prædam militis fore ed ſet, capto oppido, fidem mutavit. Eam magi ducor ut credam iræ cauſſam exercitui fu quam quod in urbe nuper direpta, coloniaque va, minus prædicatione tribuni prædæ fuerit xit eam iram, poſtquam ab collegis accerſitus pter ſeditiones tribunitias, in urbem revertit. dita vox ejus in concione ſtolida, ac prope ve qua Sextio tribuno plebis legem agrariam fer ſimul Volas quoque ut mitterentur coloni rum ſe dicenti, dignos enim eſſe qui armis c ſent, eorum urbem agrumque Volanum eſſe; lum quidem militibus meis, inquit, niſi qu rint. quod auditum, non concionem magis, q mox Patres offendit: & tribunus plebis, vir nec infacundus, nactus inter adverſarios ſuper ingenium immodicamque linguam, quam tando agitandoque in eas impelleret voces, invidiæ non ipſi tantum, ſed cauſſæ atque un ſo ordini eſſent, neminem ex collegio tribuno militum ſæpius quam Poſtumium in diſcept nem trahebat. Tum vero ſecundum tam ſæ atque inhumanum dictum, *Auditis*, inquit,

*is, ſicut ſervis malum minantem militibus? ta-
n hac bellua dignior vobis tanto honore videbitur,
um qui vos urbe agriſque donatos in colonias mit-
t, qui ſedem ſenectuti veſtræ proſpiciunt, qui pro
tris commodis adverſus tam crudeles ſuperboſque
verſarios depugnant. Incipite deinde mirari, cur
ci jam veſtram ſuſcipiant cauſſam. quid ut à
is ſperent? an honores, quos adverſariis potius
um populi Romani propugnatoribus datis. Inge-
iſtis modo voce hujus audita. quid id refert? Iam
uffragium detur, hunc qui malum vobis mina-
, iis qui agros ſedeſque ac fortunas ſtabilire vo-
t, præferetis.* Perlata hæc vox Poſtumii ad 50
lites, multo in caſtris majorem indignationem
vit. Prædæne interceptorem fraudatoremque
am malum minitari militibus? Itaque quum
mitus aperte eſſet, & quæſtor P. Seſtius eadem
lentia coërceri putaret ſeditionem poſſe qua
ta erat; miſſo ad vociferantem quendam mili-
n lictore, quum inde clamor & jurgium orire-
, ſaxo ictus turba excedit: inſuper increpante
vulneraverat, habere quæſtorem, quod impe-
or eſſet militibus minatus. Ad hunc tumultum
itus Poſtumius, aſperiora omnia fecit acerbis
eſtionibus, crudelibus ſuppliciis. poſtremo
um modum iræ nullum faceret, ad vocifera-
nem eorum, quos necari ſub crate juſſerat,
ncurſu facto, ipſe ad interpellantis pœnam ve-
s de tribunali decurrit. Ibi quum ſummoven-
paſſim lictores centurioneſque vexarent tur-
n, eo indignatio erupit, ut tribunus militum ab
rcitu ſuo lapidibus cooperiretur. Quod tam
ox facinus poſtquam eſt Romam nunciatum,
bunis militum de morte collegæ per ſenatum
æſtiones decernentibus, tribuni plebis interce-
bant. ſed ea contentio ex certamine alio pende-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bat: quod cura inceſſerat Patres, ne metu quæſ-
num plebs irata, tribunos militum ex plebe c-
ret: tendebantque ſumma ope, ut conſules c-
rentur. Quum ſenatuſconſultum fieri tribuni-
bis non paterentur, iidem intercederent conſ-
ribus comitiis, res ad interregnum rediit. vict
51 deinde penes patres fuit. Q. Fabio Vibulano
terrege comitia habente, conſules creati ſunt
Cornelius Coſſus, L. Furius Medullinus. His c
ſulibus principio anni ſenatuſconſultum fact
eſt, ut de quæſtione Poſtumianæ cædis tribu
primo quoque tempore ad plebem ferrent: pl
que præficeret quæſtioni quem vellet. A p
conſenſu populi conſulibus negotium mand
qui ſumma moderatione ac lenitate per pauco
ſupplicium, quos ſibimetipſos conſciſſe mor
ſatis creditum eſt, tranſacta re; nequivere ta
conſequi, ut non ægerrime id plebs ferret.
re tamdiu irritas ſanctiones quæ de ſuis com
dis ferrentur: quum interim de ſanguine ac
plicio ſuo latam legem confeſtim exerceri, &
tam vim habere. Aptiſſimum tempus erat, v
catis ſeditionibus delinimentum animis V
agri diviſionem objici: quo facto minuiſſen
ſiderium agrariæ legis, quæ poſſeſſo per inju
agro publico Patres pellebat. Tunc hæc ipſ
dignitas angebat animos: non in retinendis
do publicis agris, quos vi teneret, pertinacen
bilitatem eſſe: ſed ne vacuum quidem agrum
per ex hoſtibus captum plebi dividere: mox
cis, ut cetera, futurum prædæ. Eodem a
adverſus Volſcos, populantes Hernicorum f
legiones ductæ à Furio conſule, quum ho
ibi non inveniſſent, Ferentinum, quo m
multitudo Volſcorum ſe contulerat, cepere
nus prædæ quam ſperaverant, fuit: quod V

ꝫquam ſpes tuendi exigua erat, ſublatis re-
ꝫ nocte, oppidum reliquerunt. poſtero die pro-
deſertum capitur. Hernicis ipſe ager dono da-
. Annum modeſtia tribunorum quietum ex- 52
it trib. pleb. L. Icilius, Q. Fabio Ambuſto, C.
io Pacilo conſulibus. Is tum principio ſtatim
ni, velut penſum nominis familiæque ſedi-
nes agrariis legibus promulgandis cieret; pe-
entia coorta, minacior tamen quam perni-
ſior, cogitationes hominum à foro certami-
uſque publicis ad domum curamque corpo-
n nutriendorum avertit. minuſque eam da-
oſam fuiſſe quam ſeditio futura fuerit, cre-
nt. Defuncta civitate plurimorum morbis,
paucis funeribus, peſtilentem annum, inopia
gum neglecto cultu agrorum (ut plerumque
excepit, M. Papirio Atratino, C. Nautio Ru-
conſulibus. Iam fames quam peſtilentia tri-
or erat: ni dimiſſis circa omnes populos lega-
, qui Etruſcum mare, quique Tiberim acco-
t, ad frumentum mercandum, annonæ foret
ventum. Superbè ab Samnitibus, qui Capuam
ebant Cumaſque, legati prohibiti commer-
ſunt: contra ea benignè ab Siculorum tyran-
adjuti. maximos commeatus ſummo Etru-
ſtudio Tiberis devexit. Solitudinem in civi-
: ægra experti conſules ſunt: quum in legatio-
non plus ſingulis ſenatoribus invenientes,
cti ſunt binos equites adjicere. Præterquam
morbo annonaque, nihil eo biennio inteſtini
ernive incommodi fuit. at ubi hæ ſolicitudi-
diſceſſere, omnia quibus turbari ſolita erat
itas, domi diſcordia, foris bellum exortum.
merco Æmilio, C. Valerio Potito, conſuli- 53
, bellum Æqui parabant: Volſcis, quanquam
publico conſilio capeſſentibus arma, volun-

tariis mercede ſecutis militiam. Ad quorum
mam hoſtium (jam enim in Latinum Hernicu
que tranſcenderant agrum) delectum habent
Valerium conſulem M. Mænius tribunus ple
legis agrariæ lator, quum impediret, auxilio
tribuni nemo invitus ſacramento diceret; rep
te nunciatur, arcem Caruentanam ab hoſti
occupatam eſſe. Ea ignominia accepta, qu
apud Patres invidiæ Mænio fuit, tum cæteris
bunis jam ante præparatis interceſſoribus l
agrariæ, præbuit juſtiorem cauſſam reſiſtendi
legæ. Itaque quum res diu ducta per alterca
nem eſſet; conſulibus Deos hominesque teſt
tibus, quicquid ab hoſtibus cladis ignomin
que aut jam acceptum eſſet aut immineret,
pam penes Mænium fore, qui delectum imp
ret; Mænio contra vociferante, ſi injuſti do
ni poſſeſſione agri publici cederent, ſe mo
delectui non facere; decreto interpoſito no
tribuni ſuſtulerunt certamen, pronunciaveru
que ex collegii ſententia, *C. Valerio conſul*
damnum aliamque coercitionem, adverſus in
ceſſionem collegæ delectus cauſſa detrectantibus
litiam inhibenti, auxilio futuros eſſe. Hoc de
to conſul armatus, quum paucis appellant
tribunum, collum torſiſſet; metu ceteri ſa
mento dixere. Ductus exercitus ad Carue
nam arcem, quamquam inviſus infeſtuſque c
ſuli erat, impigre primo ſtatim adventu,
ctis qui in præſidio erant, arcem recepit. præd
res ex præſidio per negligentiam dilapſi, occa
nem aperuere ad invadendum. Prædæ ex aſſi
populationibus, quod omnia in locum tu
congeſta erant, fuit aliquantum. venditum ſub
ſta conſul in ærarium redigere quæſtores ju
tum prædicans participem prædæ fore exercit

q

um militiam non abnuiſſet. Auctæ inde ple-
ac militum in conſulem iræ. itaque quum ex
atuſconſulto urbem ovans introiret, alternis
onditi verſus militari licentia jactati: quibus
nſul increpitus, Mænii celebre nomen laudi-
fuit, quum ad omnem mentionem tribuni,
or circumcumſtantis populi plauſuque & aſ-
ſu cum vocibus militum certaret. Pluſque ea
, quam prope ſolennis militum laſcivia in con-
em, curæ Patribus injecit. & tamquam haud
bius inter tribunos militum honos Mænii, ſi
eret, conſularibus comitiis eſt excluſus. Crea- 54
onſules ſunt Cn. Cornelius Coſſus, L. Furius
dullinus iterum. Non alias ægrius plebs tu-
tribunicia ſibi comitia non commiſſa. eum
orem quæſtoriis comitiis ſimul oſtendit & ul-
ſt; tunc primum plebeiis quæſtoribus creatis:
, ut in quatuor creandis, uni patricio Cæſo-
Fabio Ambuſto relinqueretur locus: tres ple-
, Q. Silius, P. Ælius, P. Pupius, clariſſima-
n familiarum juvenibus præferrentur. Aucto-
fuiſſe tam liberi populo ſuffragii Icilios acci-
, ex familia infeſtiſſima patribus, tres in eum
um tribunos plebis creatos. Hi multarum
gnarumque rerum molem avidiſſimo adeo po-
o oſtentantes, cum affirmaſſent nihil ſe motu-
, ſi ne quæſtoriis quidem comitiis, quæ ſola
miſcua plebi patribuſque reliquiſſet ſenatus,
s animi populo eſſet ad id, quod tamdiu vel-
, & per leges liceret. Pro ingenti itaque vi-
ia id fuit plebi. quæſturamque eam non ho-
is ipſius fine æſtimabant: ſed patefactus ad
ſulatum ac triumphos locus novis homini-
videbatur. Patres contra, non pro communi-
s, ſed pro amiſſis honoribus fremere: negare,
a ita ſint, liberos tollendos eſſe: qui pulſi ma-
jorum

jorum loco, cernenteſque alios in poſſeſſione di
gnitatis ſuæ, Salii, Flamineſque nuſquam alio
quam ad ſacrificandum pro populo ſine imperi
ac poteſtatibus relinquantur. Irritatis utriuſqu
partis animis, quum & ſpiritus plebes ſumpſi
ſet, & tres ad popularem cauſſam celeberrimi n
minis haberet duces; Patres omnia quæſtoriis c
mitiis, ubi utrumque plebi liceret, ſimilia fo
cernentes, tendere ad conſulum comitia, qu
nondum promiſcua eſſent. Icilii contra tribun
militum creandos dicere, & tandem aliquand
55 impartiendos plebi honores. Sed nulla erat co
ſularis actio, quam impediendo id quod petebar
exprimerent: quum mira opportunitate Volſc
& Æquos prædatum extra fines exiſſe in agru
Latinum Hernicumque, affertur. ad quod b
lum ubi ex ſenatuſconſulto conſules delectum h
bere occipiunt; obſtare tunc enixe tribuni, f
plebique eam fortunam oblatam memorant
Tres erant, & omnes acerrimi viri, genero
que etiam ut inter plebeios, duo ſinguli ſing
los ſibi conſules aſſervandos aſſidua opera de
munt. uni concionibus data nunc detinend
nunc concienda plebs. Nec delectum conſul
nec comitia quæ petebant, tribuni expedieba
inclinante deinde fortuna ad cauſſam plebis nu
cii veniunt, arcem Caruentanam, dilapſis ad pr
dam militibus qui in præſidio erant, Æquos i
terfectis paucis cuſtodibus arcis invaſiſſe. al
recurrentes in arcem, alios palantes in agris c
ſos. Ea adverſa civitati res, vires tribunitiæ act
ni adjecit. nequicquam enim tentati, ut tum
nique deſiſterent impediendo bello, poſtqu
non ceſſere nec publicæ tempeſtati, nec ſuæ
vidiæ; pervincunt, ut ſenatuſconſultum fiat
tribunis militum creandis: certo tamen pact

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ujus ratio haberetur qui eo anno tribunus ple-
ſſet: neve quis reficeretur in annum tribunus
s: haud dubie Icilios denotante ſenatu, quos
cedem ſeditioſi tribunatus petere conſula-
insimulant. Tum delectus haberi, bellumque
nium ordinum conſenſu apparari cœptum.
ſules ambo profecti ſint ad arcem Caruenta-
, an alter ad comitia habenda ſubſtiterit, in-
um diverſi auctores faciunt: illa pro certo ha-
da, in quibus non diſſentiunt. Ab arce Ca-
tana quum diu nequicquam oppugnata eſſet,
ſſum: Verruginem in Volſcis eodem exercitu
ptam; populationeſque & prædas & in Æquis
n Volſco agro ingentes factas. Romæ ſicut 56
is victoria fuit in eo, ut quæ mallent, comitia
erent: ita eventu comitiorum Patres vicere.
que tribuni militum conſulari poteſtate con-
pem omnium tres patricii creati ſunt, C. Iulius
lus, P. Cornelius Coſſus, C. Servilius Ahala.
em adhibitam ferunt à patriciis (cujus eos
i tum quoque inſimulabant) quod turbam in-
iorum candidatorum intermiſcendo dignis,
io ſordium in quibuſdam inſignium, populum
ebeiis avertiſſent. Volſcos deinde & Æquos,
Caruentana arx retenta, in ſpem, ſeu Verrugi-
amiſſum præſidium, ad iram compuliſſe, fama
rtur, ſumma vi ad bellum coortos: caput re-
n Antiates eſſe. eorum legatos utriuſque gentis
pulos circumiſſe, caſtigantes ignaviam, Quod
liti intra muros populabundos in agris vagari
manos priore anno, & opprimi Verruginis
ſidium, paſſi eſſent. jam non exercitus modo
natos, ſed colonias etiam in ſuos fines mitti:
ipſos modo Romanos ſua diviſa habere, ſed
entinum etiam de ſe captum Hernicis donaſ-
Ad hæc quum inflammarentur animi, ut ad

quoſque

quoſque ventum erat, numerus juniorum c
ſcribebatur. Ita omnium populorum juven
Antium contracta, ibi caſtris poſitis hoſtem c
riebantur. Quæ ubi tumultu majore etiam qu
res erat, nunciantur Romam, ſenatus extem
(quod in rebus trepidis ultimum conſilium er
dictatorem dici juſſit. quam rem ægre paſſos,
lium Corneliumque ferunt: magnoque certam
animorum rem actam: quum primores Patr
nequicquam conqueſti, non eſſe in auctoritate
natus tribunos militum, poſtremò etiam tri
nos plebis appellarent, & conſulis quoque al
poteſtate vim ſuper tali re inhibitam referrent;
buni plebis læti diſcordia Patrum, nihil eſſe in
auxilii dicerent, qui non civium, non deni
hominum numero eſſent. ſi quando promiſ
honores, communicata Reſpubl. eſſet; tum
animadverſuros, ne qua ſuperbia magiſtratu
irrita ſenatuſconſulta eſſent. Interim patricii
luti legum magiſtratuumque verecundia, pe
57 quoque tribuniciam poteſtatem agerent. H
contentio minimè idoneo tempore, quum t
tum belli in manibus eſſet, occupaverat cog
tiones hominum: donec ubi diu alternis Iul
Corneliuſque, quum ad id bellum ipſi ſatis ido
duces eſſent, non eſſe æquum, mandatum ſib
populo eripi honorem, diſſeruere; tum Ah
Servilius tribunus militum, *Tacuiſſe ſe tamdiu*
non quia incertus ſententiæ fuerit: (quem enim
num civem ſecernere ſua à publicis conſilia?)
quia maluerit collegas ſua ſponte cedere auctorit
ſenatus, quàm tribuniciam poteſtatem adverſu
implorari paterentur. Tum quoque, ſi res ſiner
libenter ſe daturum tempus iis fuiſſe ad recepta
nimis pertinacis ſententiæ. ſed quum belli neceſſit
tes non exſpectent humana conſilia, potiorem ſ
col

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

arum gratia Rempubl. fore. & , ſi maneat in
tia ſenatus , dictatorem nocte proxima dictu-
: ac ſi quis intercedat ſenatuſconſulto ; auctori-
e fore contentum. Quo facto, quum haud im-
am laudem gratiamque apud omnes tuliſſet,
tore P. Cornelio dicto , ipſe ab eo magiſter
um creatus exemplo fuit collegis , eumque,
ntibus quam gratia atque honos opportu-
a interdum non cupientibus eſſent. Bellum ,
memorabile fuit. uno atque eo facili prœlio
ad Antium hoſtes. victor exercitus depopu-
Volſcum agrum. caſtellum ad lacum Fuci-
vi expugnatum : atque in eo tria millia ho-
num capta , ceteris Volſcis intra mœnia com-
s , nec defendentibus agros. Dictator bello
eſto , ut tantum non defuiſſe fortunæ vide-
, felicitate quam gloria major in urbem re-
magiſtratuque ſe abdicavit. Tribuni militum
tione nulla comitiorum conſularium habita
do ob iram dictatoris creati) tribunorum mi-
n comitia edixerunt. Tum verò gravior cura
ibus inceſſit ; quippe quum prodi cauſſam ab
cernerent. Itaque ſicut priore anno per indi-
ſimos ex plebeiis candidatos omnium etiam
orum tædium fecerant ; ſic tum primoribus
um ſplendore gratiaque ad petendum præpa-
, omnia loca obtinuere; ne cui plebeio aditus
. Quatuor creati ſunt , omnes jam functi eo
ore , L. Furius Medullinus , C. Valerius Po-
, Numerius Fabius Vibulanus , C. Servilius
la. hic refectus continuato honore , quum ob
virtutes , tum ob recentem favorem unica
deratione partum. Eo anno , quia tempus in- 58
iarum cum Veienti populo exierat, per legatos
aleſque res repeti cœptæ. quibus venientibus
inem, legatio Veientium obviam fuit. Petiere,
ne

ne prius quàm ipſi ſenatum Romanum adiſſen
Veios iretur. Ab ſenatu impetratum, quia diſco
dia inteſtina laborarent Veientes, ne res ab iis r
peterentur. tantum abfuit ut ex incommodo ali
no ſua occaſio peteretur. Et in Volſcis accep
clades, amiſſo Verugine præſidio. ubi tantum
tempore fuit momenti, ut quum, precantib
opem militibus, qui ibi à Volſcis obſidebantu
ſuccurri, ſi maturatum eſſet, potuiſſet; ad id ven
rit exercitus ſubſidio miſſus, ut ab recenti cæ
palati ad prædandum hoſtes, opprimerentur. Ta
ditatis cauſſa, in ſenatu magis fuit quam in trib
nis. qui, quia ſumma vi reſtare nunciabantur, p
rum cogitaverunt, nulla virtute ſuperari human
rum virium modum. Fortiſſimi milites, non
men nec vivi, nec poſt mortem inulti fuêre. In
quenti anno, P. & Cn. Corneliis Coſſis, Numer
Fabio Ambuſto, L. Valerio potito, tribunis mi
tum conſulari poteſtate, Veiens bellum motu
ob ſuperbum reſponſum Veientis ſenatus, qui
gatis repetentibus res, ni faceſſerent propere ur
finibuſque daturos quod Lars Tolumnius dediſſ
reſponderi juſſit. Id Patres ægre paſſi, decrevê
ut tribuni militum de bello indicendo Veientib
primo quoque die ad populum ferrent. Quod u
primò promulgatum eſt, fremere juventus, *No*
dum debellatum cum Volſcis eſſe: modo duo præ
dia occidione occiſa, & cum periculo retineri. Nu
lum annum eſſe, quo non acie dimicetur. & ta
quam pœniteat laboris, novum bellum cum finiti
populo & potentiſſimo parari, qui omnem Etruria
ſit concitaturus. Hæc ſua ſponte agitata, inſup
tribuni plebis accendunt. *Maximum bellum p*
tribus cum plebe eſſe dictitant: *eam de induſtr*
vexandam militia, trucidandamque hoſtibus obji
eam procul urbe haberi atque ablegari, ne domi p
ociu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

memor libertatis coloniarumque, aut agri
i, aut ſuffragii libere ferendi conſilia agitet:
antesque veteranos, ſtipendia cujuſque, &
ra ac cicatrices numerabant: quid jam inte-
e in corpore loci ad nova vulnera accipien-
uid ſupereſſe ſanguinis qui dari pro Republi-
let? rogitantes. Hæc quum in ſermonibus,
monibuſque interdum agitantes, avertiſſent
m ab ſuſcipiendo bello, profertur tempus fe-
legis: quam, ſi ſubjecta invidiæ eſſet, anti-
apparebat. Interim tribunos militum in Vol- 59
agrum ducere exercitum placuit. Cn. Cor-
s unus Romæ relictus. Tres tribuni, poſt-
m nullo loco caſtra Volſcorum eſſe, nec com-
ros ſe prœlio apparuit, tripartito ad deva-
os fines diſceſſere: Valerius Antium petit,
elius Ecetras. quacumque inceſſere, latè po-
i ſunt tecta agroſque, ut diſtinerent Volſcos.
s, quod maxime petebatur, ad Anxur oppu-
dum ſine ulla populatione acceſſit. Auxur
quæ nunc Tarracinæ ſunt; urbs prona in pa-
.ab ea parte Fabius oppugnationem oſtendit.
mmiſſæ quatuor cohortes cum C. Servilio
a, quum imminentem urbi collem cepiſſent;
co altiore, qua nullum erat præſidium, in-
clamore ac tumultu mœnia invaſere. ad
tumultum obſtupefacti, qui adverſus Fa-
urbem infimam tuebantur, locum dede-
alas admovendi. plenaque hoſtium cuncta
, & in muris diu cædes pariter fugientium
ſiſtentium armatorum atque inermium fuit.
ebantur itaque victi, quia cedentibus ſpei ni-
at, pugnam inire: quum pronunciatum re-
ne quis præter armatos violaretur, reliquam
em multitudinem voluntariam exuit armis:
um ad duo millia & quingenti vivi capiun-
tur.

tur. à cetera præda Fabius militem abſtinuit,
nec collegæ venirent : ab illis quoque exerciti
captum Anxur dictitans eſſe, qui cæteros Volſ
à præſidio ejus loci avertiſſent. Qui ubi veneru
oppidum vetere fortuna opulentum, tres exe
rus diripuere : eaque primum benignitas impe
torum, plebem Patribus conciliavit. Addit
deinde omnium maxime tempeſtivo princip
in multitudinem munere, ut ante mentionem
lam plebis tribunorumve decerneret ſenatus,
ſtipendium miles de publico acciperet, quum a
id tempus de ſuo quiſque functus eo munere e
60 Nihil acceptum unquam à plebe tanto gaudio
ditur. Concurſum itaque ad curiam eſſe : pren
taſque exeuntium manus, & Patres verè appe
tos : effectum eſſe fatentibus, ut nemo pro t
munifica patria, donec quicquam virium ſup
eſſet, corpori aut ſanguini ſuo parceret : qu
commoda ita juvarent, rem familiarem ſalt
acquieſcere eo tempore, quo corpus addict
atque operatum Reipubl. eſſet. tum quod ul
ſibi oblatum eſſet, non à tribunis plebis umqu
agitatum, non ſuis ſermonibus efflagitatum :
efficiebat multiplex gaudium, cumulatiorem
gratiam rei. Tribuni plebis communis ordin
lætitiæ concordiæque ſoli expertes, negare, T
id lætum Patribus univerſis, nec proſperum f
quam ipſi crederent. conſilium ſpecie prima r
lius fuiſſe quam uſu appariturum. Vnde en
eam pecuniam confici poſſe, niſi tributo pop
indicto ? *ex alieno igitur aliis largitos. neque*
etiam ſi ceteri ferant, paſſuros eos, quibus j
emerita ſtipendia eſſent, meliore conditione a
militare quam ipſi militaſſent. & eoſdem in
ſtipendia impenſas feciſſe, & in aliorum fac
His vocibus moverunt partem plebis. poſtre
indi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

jam tributo, edixerunt etiam tribuni, au- futuros, ſi quis in militare ſtipendium tri- non contuliſſet. Patres bene cœptam rem ranter tueri: conferre ipſi primi: & quia m argentum ſignatum erat,, æs grave plau- idam ad ærarium convehentes, ſpecioſam ollationem faciebant. Quum ſenatus ſum- ex cenſu contuliſſet, primores plebis, no- amici ex compoſito conferre incipiunt. uum & à Patribus collaudari, & à militari amquam bonos cives conſpici vulgus ho- vidit, repentè ſpreto tribunitio auxilio, en conferendi eſt ortum. & lege perlata de- ndo Veientibus bello, exercitum magna ex oluntarium novi tribuni militum conſula- ſtate Veios duxere. Fuere autem tribuni 61
ntius Capitolinus, P. Quintius Cincinna- Iulius Iulus iterum, A. Manlius, L. Spurius linus iterum, Manius Æmilius Mamerci- b his primum circumſeſſi Veii ſunt, ſub nitium obſidionis quum Etruſcorum con- ad fanum Voltumnæ frequenter habitum parum conſtitit, bellone publico gentis tuendi Veientes eſſent. Ea oppugnatio inſequenti anno fuit, parte tribunorum uſque ad Volſcum avocata bellum. Tri- militum conſulari poteſtate is annus ha- Valerium Potitum tertium, Manium Ser- idenatem, P. Cornelium Maluginenſem, ornelium Coſſum, Cæſonem Fabium Am- , Sp. Nautium Rutilum iterum. Cum s inter Ferentinum atque Ecetram ſignis s dimicatum. Romanis ſecunda fortuna fuit. Artena inde Volſcorum oppidum ab is obſideri cœpta. inde inter eruptionem m compulſo in urbem hoſte, occaſio data

eſt

eſt Romanis irrumpendi, præterque arcem, c
ra capta in arcem munitam natura globus ar
torum conceſſit. Infra arcem cæſi captique m
mortales. arx deinde obſidebatur: nec aut vi
poterat, quia pro ſpatio loci ſatis præſidii ha
bat; aut ſpem dabat deditionis, omni publico
mento, priuſquam urbs caperetur, in arcem c
vecto. tædioque receſſum inde foret, ni ſervu
cem Romanis prodidiſſet. ab eo milites per
cum arduum accepti, cepere. à quibus quum
ſtodes trucidarentur, cetera multitudo, repen
pavore oppreſſa, in deditionem venit. Dirut
arce & urbe Artena, reductæ legiones ex Vol
omniſque vis Romana Veios converſa eſt. I
ditori, præter libertatem, duarum familiarum
na in præmium data. Servius Romanus voc
tus. Sunt, qui Artenam Veientium, non Vol
rum fuiſſe credant. Præbet errorem, quod
dem nominis urbs inter Cære atque Veios fuit
eam reges Romani delevere, Cæretumque
Veientium fuerat. Altera hæc nomine eode
Volſco agro fuit, cujus excidium eſt dictum.

EPITOME
LIBRI V.

IN obſidione Veiorum hibernacula militibus j
ſunt. ea res quum eſſet nova, indignationem
bunorum plebis movit, querentium non dari
nec per hiemem militiæ requiem. Equites tum
mum equis ſuis merere cœperunt. Quum inun
ex lacu Albano facta eſſet, vates qui eam rem
terpretaretur, de hoſtibus captus eſt. Furius
millus dictator decem annos obſeſſos Veios cepit
mulachrum Iunonis Romam tranſtulit: decin
par

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

præda Delphos Apollini miſit. Idem tribu-
tum, quum Faliſcos obſideret, proditos ho-
ios parentibus remiſit: ſtatimque deditione
Faliſcorum victoriam juſtitia conſecutus
um alter ex cenſoribus, C. Iulius deceſſiſſet,
ejus M. Cornelius ſuffectus eſt. nec id poſtea
ſt: quoniam eo luſtro à Gallis Roma capta
rius Camillus, quum ei dies à L. Apuleio
plebis dicta eſſet, in exilium abiit. Quum
Galli Cluſium obſiderent, & legati à Se-
iſſi ad componendam inter eos & Cluſinos
pugnantes contra Gallos in acie Cluſinorum
; hoc facto eorum concitati Senones urbem
xercitu petierunt, fuſiſque ad Alliam flu-
manis, cepere urbem, præter Capitolium, in
juventus contulerat: majores natu cum in-
honorum, quos quiſque geſſerat, in veſti-
ium ſedentes occiderunt. & quum per aver-
tem Capitolii jam in ſummum evaſiſſent,
langore anſerum, M. Manlii præcipu ope-
i ſunt. coactis deinde propter famem Roma-
ndere, ut mille pondo auri darent, & hoc
nem obſidionis emerent; Furius Camillus
abſens creatus, inter pendendum aurum
rcitu venit: & Gallos poſt ſextum menſem
pulit, ceciditque. Ædes Aio Loquutio
uo loco ante urbem captam vox audita erat,
re Gallos. Dictum eſt ad Veios migran-
e, propter incenſam & dirutam urbem.
ſilium Camillo auctore diſcuſſum eſt. Mo-
lum vocis quoque omen ex centurione audi-
, quum in forum veniſſet, manipulariis ſuis
, Sta miles, heic optime manebimus.

PACE

1 PACE alibi parta, Romani Veii
armis erant, tanta ira odioque,
ctis finem adeſſe appareret. Co
utriuſque populi longe diverſa ra
facta ſunt. Romani auxêre trib
rum militum conſulari poteſtate numerum.
quot nunquam antea creati, Manius Æm
Mamercinus iterum, L. Valerius Potitus ter
Ap. Claudius Craſſus, M. Quintilius Varus,
lius Iulus, M. Poſtumius, M. Furius Cam
M. Poſtumius Albinus. Veientes contra,
annuæ ambitionis, quæ interdum diſcordi
cauſſa erat, regem creavere. Offendit ea res p
lorum Etruriæ animos, non majore odio
quam ipſius Regis. gravis jam is antea genti
opibus ſuperbiaque, quia ſolennia ludorum,
intermitti nefas eſt, violenter diremiſſet:
ob iram repulſæ, quod ſuffragio duodecim p
lorum alius ſacerdos ei prælatus eſſet, arti
quorum magna pars ipſius ſervi erant, ex m
ludicro repente abduxit. Gens itaque ante o
alias eo magis dedita religionibus, quod exc
ret arte colendi eas, auxilium Veientibus ne
dum, donec ſub rege eſſent, decrevit. cujus de
ſuppreſſa fama Veiis propter metum regis;
quo tale quid dictum referretur, pro ſedit
eum principe, non vani ſermonis auctorem h
bat. Romanis etſi quietæ res ex Etruria nu
bantur, tamen, quia omnibus conciliis eam
agitari afferebatur, ita muniebant, ut anci
munimenta eſſent. alia in urbem & contra c
danorum eruptiones verſa: aliis frons in Etru
ſpectans auxiliis, ſi qua forte inde venirent,
2 ſtruebatur. Quum ſpes major imperatoribus
manis in obſidione quam in oppugnatione e
hibernacula etiam, res nova militi Romano,

f

ri cœpta : conſiliumque erat, hiemando con-
nare bellum. quod poſtquam tribunis plebis,
rdiu nullam novandi res cauſſam invenienti-
, Romam eſt allatum, in concionem proſi-
t, ſolicitant plebis animos, *Hoc illud eſſe di-*
ntes, quod æra militibus ſint conſtituta. nec ſe
lliſſe, id donum inimicorum veneno illitum fore.
iſſe libertatem plebis : remotam in perpetuum
blegatam ab urbe & ab Republ. juventutem.
ne hiemi quidem aut tempori anni cedere, ac
os & res inviſere ſuas. Quam putarent conti-
æ militiæ cauſſam eſſe ? nullam profectò aliam
nturos, quam ne quid per frequentiam juve-
eorum, in quibus vires omnes plebis eſſent, agi
mmodis eorum poſſet. Vexari præterea & ſubigi
o acrius, quam Veientes. quippe illos hiemem
ectis ſuis agere, egregiis muris ſituque naturali
m tutantes : militem Romanum in opere ac la-
, nivibus pruiniſque obrutum ſub pellibus du-
; ne hiemis quidem ſpacio, quæ omnium bello-
terra marique ſit quies, arma deponentem. Hoc
e reges, neque ante tribuniciam poteſtatem
am, ſuperbos illos conſules, neque triſte dicta-
imperium, neque importunos decemviros in-
iſſe ſervitutis, ut perennem militiam facerent,
tribuni militum in plebe Romana regnum
erent. Quidnam illi conſules dictatoreſve fa-
eſſent, qui proconſularem imaginem tam ſæ-
ac trucem fecerint ? Sed id accidere haud im-
to. non fuiſſe ne in octo quidem tribunis mi-
locum ulli plebeio. Antea trina loca cum
ntione ſumma patricios explere ſolitos : nunc
octojuges ad imperia obtinenda ire : & ne in
quidem hærere plebeium quemquam : qui, ſi
aliud, admoneat collegas; liberos, & cives eo-
, non ſervos militare, quos hieme ſaltem in do-
mos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

mos ac tecta reduci oporteat: & aliquo tem anni parentes liberoſque ac conjuges inviſere uſurpare libertatem, & creare magiſtratus. H taliaque vociferantes, adverſarium haud in rem nacti ſunt, Ap. Claudium, relictum à col ad tribunitias ſeditiones comprimendas; vi imbutum jam ab juventa certaminibus pleb quem auctorem aliquot annis ante fuiſſe, moratum eſt per collegarum interceſſionem
3 bunitiæ poteſtatis diſſolvendæ. Is tum jam, promptus ingenio tantum, ſed uſu etiam ex tatus, talem orationem habuit: *Si umquam bitatum eſt, Quirites, utrum tribuni plebis, an ſua cauſſa ſeditionum ſemper auctores fue id ego hoc anno deſiſſe dubitari, certum habe quum lætor tandem longi erroris vobis finem ctum eſſe, tum quod ſecundis potiſſimum v rebus hic error eſt ſublatus, & vobis, & pr vos Reipublicæ gratulor. An eſt quiſquam dubitet, nullis injuriis veſtris, ſi quæ forte aliq do fuerunt, umquam æque quam munere Pa in plebem, quum æra militantibus conſtituta tribunos plebis offenſos ac concitatos eſſe? quid aliud aut tum timuiſſe creditis, aut hodie tu velle, niſi concordiam ordinum, quam diſſo dæ maxime tribunitiæ poteſtatis rentur eſſe? hercule, tamquam artifices improbi, opus quæ qui & ſemper ægri aliquid eſſe in Republ. vo ut ſit ad cujus curationem à vobis adhibea Vtrum enim defenditis, an impugnatis pleb utrum militantium adverſarii eſtis, an cau agitis? Niſi forte hoc dicitis, Quicquid patr ciunt, diſplicet; ſive illud pro plebe, ſive c plebem eſt. Et quemadmodum ſervis ſuis v domini quicquam rei cum alienis hominibus pariterque in iis beneficio ac maleficio abſti*

æq

quum cenſent ; ſic vos interdicitis Patribus com-
ercio plebis : ne nos comitate ac munificentia no-
ra provocemus plebem , nec plebs nobis dicto au-
iens atque obediens ſit. Quanto tandem , ſi quic-
uam in vobis , non dico civilis , ſed humani eſſet,
vere vos magis, & quantum in vobis eſſet , indul-
re potius comitati Patrum atque obſequio plebis
ortuit ? quæ ſi perpetua concordia ſit , quis non
ondere auſit , maximum hoc imperium inter fini-
mos brevi futurum eſſe ? Atque ego , quum hoc 4
nſilium collegarum meorum , quo abducere in-
cta re à Veiis exercitum noluerunt , non utile ſo-
m, ſed etiam neceſſarium fuerit, poſtea ediſſeram:
nc de ipſa conditione militantium dicere libet.
uam orationem , non apud vos ſolum , ſed etiam
caſtris ſi habeatur , ipſo exercitu diſceptante,
uum arbitror videri poſſe. in qua ſi mihi ipſi
hil quod dicerem, in mentem venire poſſet, adver-
riorum certe orationibus contentus eſſem. Nega-
nt nuper danda eſſe æra militibus, quia numquam
ta eſſent. quonam modo igitur nunc indignari
ſunt, quibus aliquid novi adjectum commodi ſit,
laborem etiam novum proportione injungi? Nuſ-
am nec opera ſine emolumento, nec emolumentum
me ſine impenſa opera eſt. labor voluptaſque diſ-
ilima natura , ſocietate quadam inter ſe natu-
i ſunt juncta. Moleſte antea ferebat miles , ſe
ſumptu operam Reipubl. præbere : gaudebat
m partem anni ſe agrum ſuum colere , quærere
de domi militiæque ſe ac ſuos tueri poſſet. Gau-
nunc fructui ſibi Rempublicam eſſe , & lætus
endium accipit. æquo igitur animo patiatur ſe
domo , ab re familiari , cui gravis impenſa non
, paulo diutius abeſſe. An ſi ad calculos eum
publ. vocet, non merito dicat, annua æra habes,
nuam operam ede ? An tu æquum cenſes militia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

*ſemeſtri ſolidum te ſtipendium accipere? Invi
in hac parte orationis, invitus, Quirites, moror:
enim agere debent qui mercenario milite utunt
at nos tamquam cum civibus agere volumus: agi
tamquam cum patria nobiſcum, æquum cenſem
Aut non ſuſcipi bellum oportuit: aut geri pro dig
tate populi Romani, & perfici quam primum op
tet. Perficietur autem, ſi urgemus obſeſſos: ſi
ante abſcedimus, quam ſpei noſtræ finem ca
Veiis impoſuerimus. Si, hercule, nulla alia cau
ipſa indignitas perſeverantiam imponere deb
Decem quondam annos urbs oppugnata eſt ob un
mulierem ab univerſa Græcia: quam procul
domo? quot terras, quot maria diſtans? Nos
tra viceſimum lapidem, in conſpectu prope u
noſtræ annuam oppugnationem perferre piget. ſ
cet, quia levis cauſſa belli eſt; nec ſatis quicq
juſti coloris eſt, quod nos ad perſeverandum ſti
let. Septies rebellarunt, in pace nunquam fidi
runt. agros noſtros millies depopulati ſunt: F
nates deficere à nobis coegerunt: colonos noſtro
interfecerunt: auctores fuere contra jus gentium
dis impiæ legatorum noſtrorum: Etruriam om
adverſus nos concitare voluerunt, hodieque id
liuntur: res repetentes legatos noſtros haud p
5 abfuit quin violarent. Cum his molliter & pe
lationes bellum geri oportet? Si nos tam ju
odium nihil movet, ne illa quidem, oro vos,
vent? Operibus ingentibus ſepta urbs eſt, qu
intra muros coercetur hoſtis. agrum non coluit
culta evaſtata ſunt bello. Si reducimus exercit
quis eſt qui dubitet illos, non à cupiditate ſolum
ciſcendi, ſed etiam neceſſitate impoſita ex alieno
dandi, quum ſua amiſerint, agrum noſtrum i
ſuros? non differimus igitur bellum iſto conſilio
intra fines noſtros accipimus. Quid? illud quod*

rie ad milites pertinet, quibus boni tribuni plebis
uum ſtipendium extorquere voluerint, nunc conſul-
um repente volunt, quale eſt? Vallum foſſamque,
ngentis utramque rem operis, per tantum ſpatii
uxerunt: caſtella primo pauca, poſtea exercitu
ucto creberrima fecerunt: munitiones non in urbem
nodo, ſed in Etruriam etiam ſpectantes, ſi qua inde
uxilia veniant, oppoſuere. Quid turres, quid vineas
ſtudineſque, & alium oppugnandarum urbium
pparatum, loquar? quum tantum laboris exhau-
um ſit, & ad finem jam operis tandem perventum.
elinquendane hæc cenſetis, ut ad æſtatem rurſus
vus de integro his inſtituendis exſudetur labor?
Quanto eſt minus opera tueri facta, & inſtare, &
rſeverare, defungique? Brevis enim profecto res
, ſi uno tenore peragitur, nec ipſi per intermiſſiones
s intervallaque lentiorem ſpem noſtram facimus.
quor de opere, & de temporis jactura. Quid? peri-
li, quod differendo bellum adimus, num obliviſci
s hæc tam crebra Etruriæ concilia de mittendis
eios auxiliis patiuntur? Vt nunc res ſe habet, irati
nt, oderunt, negant miſſuros: quantum in illis eſt,
pere Veios licet: quis eſt, qui ſpondeat, eundem, ſi
fertur bellum, animum poſtea fore? quum, ſi
xamentum dederis, major frequentiorque legatio
ra ſit: quum, id quod nunc offendit Etruſcos, rex
atus Veiis ſpatio mutari interpoſito poſſit, vel con-
ſu civitatis, ut eo reconcilient Etruriæ animos,
l ipſius voluntate regis, qui obſtare regnum ſuum
luti civium nolit. Videte quot res quam inutiles
quantur illam viam conſilii: jactura operum tanto
bore factorum: vaſtatio imminens finium noſtro-
m: Etruſcum bellum pro Veiente concitatum. Hæc
nt, tribuni, conſilia veſtra, non, hercule, diſſimilia,
ſi quis ægro qui curari ſe fortiter paſſus, extemplo
nvaleſcere poſſit, cibi gratia præſentis aut potionis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

longinquum & forſitan inſanabilem morbum effi-
6 ciat. Si medius fidius ad hoc bellum nihil pertine-
ret, ad diſciplinam certe militiæ plurimum intere-
rat, inſueſcere militem noſtrum, non ſolum part-
victoria frui; ſed, ſi res etiam lentior ſit, pati tæ-
dium, & quamvis ſeræ ſpei exitum exſpectare: &
ſi non ſit æſtate perfectum bellum, hiemem operir-
nec, ſicut æſtivas aves, ſtatim autumno tecta ac r-
ceſſum circumſpicere. Obſecro vos, venandi ſtudiu-
ac voluptas homines per nives ac pruinas in mont-
ſilvaſque rapit: belli neceſſitatibus eam patientia-
non adhibebimus, quam vel luſus ac voluptas elice-
ſolet? Adeone effœminata corpora militum noſtr-
rum eſſe putamus, adeo molles animos, ut hieme-
unam durare in caſtris, abeſſe ab domo non poſſin-
ut tanquam navale bellum, tempeſtatibus captand-
& obſervando tempore anni, gerant, non æſtus, n-
frigora pati poſſint? Erubeſcant profecto, ſi quis e-
hæc obiiciat: contendantque, & animis, & corp-
ribus ſuis virilem patientiam ineſſe, & ſe jux-
hieme atque æſtate bella gerere poſſe: nec ſe patroc-
nium molliciæ inertiæque mandaſſe tribunis. (-
meminiſſe, hanc ipſam poteſtatem non in umbra n-
in tectis majores ſuos creaſſe. Hæc virtute milit-
veſtrorum, hæc Romano nomine ſunt digna: n-
Veios tantum, nec hoc bellum intueri, quod inſta-
ſed famam & ad alia bella & ad ceteros populos-
poſterum quærere. An mediocre diſcrimen opinio-
ſecuturum ex hac re putatis? utrum tandem fini-
mi populum Romanum eum eſſe putent, cujus ſi q-
urbs primum illum breviſſimi temporis ſuſtinue-
impetum, nihil deinde timeat? an hic ſit terror n-
minis noſtri, ut exercitum Romanum non tædiu-
longinquæ oppugnationis, non vis hiemis ab u-
circumſeſſa ſemel amovere poſſit; nec finem ullu-
alium belli quam victoriam noverit, nec impe-

pot-

potius bella quam perſeverantia gerat? Quæ in omni
quidem genere militiæ, maxime tamen in obſiden-
dis urbibus neceſſaria eſt: quarum pleraſque muni-
tionibus, ac naturali ſitu inexpugnabiles, fame,
ſitique tempus ipſum vincit atque expugnat; ſicut
Veios expugnabit: niſi auxilio hoſtibus tribuni ple-
bis fuerint, & Romæ invenerint præſidia Veientes,
quæ nequicquam in Etruria quærunt. An eſt quic-
quam quod Veientibus optatum æque contingere
poſſit, quam ut ſeditionibus primum urbs Romana,
deinde velut ex contagione caſtra impleantur? At,
hercule, apud hoſtes tanta modeſtia eſt, ut non obſi-
dionis tædio, non denique regni, quicquam apud eos
novatum ſit: non negata auxilia ab Etruſcis irrita-
verunt animos. morietur enim extemplo, quicunque
erit ſeditionis auctor. Nec cuiquam dicere ea licebit,
quæ apud vos impune dicuntur. fuſtuarium mere-
tur, qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit. Aucto-
res ſigna relinquendi, & deſerendi caſtra, non uni
aut alteri militi, ſed univerſis exercitibus, palam in
concione audiuntur. adeo quicquid tribunus plebis
loquitur; etſi prodendæ patriæ, diſſolvendæque Rei-
publicæ eſt, aſſueſtis æqui audire: & dulcedine pote-
ſtatis ejus capti, quælibet ſub ea ſcelera latere ſinitis.
Reliquum eſt, ut quæ hic vociferantur, eadem in
caſtris & apud milites agant: & exercitus corrum-
pant, ducibuſque parere non patiantur. quoniam ea
demum Romæ libertas eſt, non ſenatus, non magi-
ſtratus, non leges, non mores majorum, non inſtitu-
ta Patrum, non diſciplinam vereri militiæ. Par jam 7
etiam in concionibus erat Appius tribunis plebis,
quum ſubito, unde minime quis crederet, accepta
calamitas apud Veios, & ſuperiorem Appium in
cauſſa, & concordiam ordinum majorem ardo-
remque ad obſidendos pertinacius Veios fecit.
Nam quum agger promotus ad urbem, vineæque

tantum non jam injunctæ mœnibus eſſent. dum opera interdiu fiunt intentius, quam nocte cuſto diuntur; patefacta repente porta, ingens multitu do, facibus maxime armata, ignes conjecit. ho tæque momento ſimul aggerem ac vineas, tan longi temporis opus, incendium hauſit: multi que ibi mortales nequicquam opem ferentes, fer ro ignique abſumpti ſunt. Quod ubi Romam e nunciatum, mœſtitiam omnibus, ſenatui curam metumque injecit, ne tum vero ſuſtineri nec i urbe ſeditio, nec in caſtris poſſet, & tribuni plebi velut ab ſe victæ Reip. inſultarent: quum repente quibus ſuis equeſter erat, equi publici non eran aſſignati, conſilio prius inter ſeſe habito, ſenatum adeunt; factaque dicendi poteſtate, *equis ſe ſuis ſti pendia facturos* promittunt. Quibus quum am pliſſimis verbis gratiæ ab ſenatu actæ eſſent, fa maque ea forum atque urbem pervaſiſſet, ſubit ad curiam concurſus fit plebis. Pedeſtris ordin ſe ajunt nunc eſſe, operamque Reipublicæ extr ordinem polliceri; ſeu Veios, ſeu quo alio duce velint. ſi Veios ducti ſint, negant ſe inde pri quam capta urbe hoſtium, redituros eſſe. Tu vero jam ſuperfundenti ſe lætitiæ vix temperatu eſt. non enim ſicut equites, dato magiſtratibus n gotio, laudari juſſi; neque aut in curiam vocat quibus reſponſum daretur, aut limine curiæ co tinebatur ſenatus; ſed pro ſe quiſque ex ſuperio loco ad multitudinem in comitio ſtantem, vo manibuſque ſignificare publicam lætitiam. Be tam urbem Romanam & invictam, & æterna illa concordia dicere: laudare equites, laudare pl bem: diem ipſum laudibus ferre: victam eſſe fat comitatem benignitatemque ſenatus. Certati Patribus plebique manare gaudio lacrimæ; don revocatis in curiam Patribus, ſenatuſconſultu

factu

ctum eſt, *Vt tribuni militares concione advocata ſeditibus equitibuſque gratias agerent: memorem pietatis eorum erga patriam dicerent ſenatum fore. Placere autem omnibus his voluntariam extra ordinem profeſſis militiam æra procedere.* & equiti- certus numerus æris eſt aſſignatus. Tum primum quis merere equites cœperunt. Voluntarius ductus exercitus Veios, non amiſſa modo reſtituit opera, ſed nova etiam inſtituit. ab urbe commeatus intentiore quam antea ſubvehi cura; ne quid tam bene merito exercitui ad uſum deeſſet. Inſe- 8 quens annus tribunos militum conſulari poteſtate habuit, C. Servilium Ahalam tertium, Q. Servilium, L. Virginium, Q. Sulpicium, A. Manlium iterum, Manium Sergium iterum. his tribunis cum cura omnium in Veiens bellum intenta eſt, neglectum Anxuri præſidium vacationibus militum, & Volſcos mercatores vulgo receptando, proditis repentè portarum cuſtodibus, oppreſſum eſt. minus militum periit, quia præter ægros lixarum in modum omnes per agros vicinaſque urbes negotiabantur. Nec Veiis melius geſta res, quod tum caput omnium curarum publicarum erat. Nam & duces Romani plus inter ſe irarum, quam adverſus hoſtes animi habuerunt: & auctum eſt bellum adventu repentino Capenatium atque Faliſcorum. Hi duo Etruriæ populi, quia proximi regione erant, devictis Veiis, bello quoque Romano ſe proximos fore credentes; Faliſci propria etiam cauſſa infeſti, quod Fidenati bello ſe jam antea immiſcuerant, per legatos ultro citroque miſſos jurejurando inter ſe obligati, cum exercitibus nec opinato ad Veios acceſſere. Forte ea regione, qua Manius Sergius tribunus militum præerat, caſtra adorti ſunt: ingentemque terrorem intulêre: quia Etruriam omnem excitam ſedibus magna mole

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

adeſſe Romani crediderant. eadem opinio Veie
tes in urbe concitavit. Ita ancipiti prœlio caſt
oppugnabantur, concurſanteſque, quum huc a
que illuc ſigna transferrent, nec Veientem ſa
cohibere intra munitiones, nec ſuis munimen
arcere jam vim, ac tueri ſe ab exteriore potera
hoſte. una ſpes erat, ſi ex majoribus caſtris ſubv
niretur, ut diverſæ legiones, aliæ adverſus Cap
natem ac Faliſcum, aliæ contra eruptionem opp
danorum pugnarent. Sed caſtris præerat Vir
nius, privatim Sergio inviſus infeſtuſque. is quu
pleraque caſtella oppugnata, ſuperatas munit
nes, utrimque invehi hoſtem nunciaretur, in a
mis milites tenuit; ſi opus foret auxilio, colleg
dictitans ad ſe miſſurum. Hujus arrogantiam p
tinacia alterius æquabat; qui ne quam opem
inimico videretur petiſſe, vinci ab hoſte qu
vincere per civem maluit. Diu in medio cæſi m
lites, poſtremo, deſertis munitionibus perpa
in majora caſtra: pars maxima atque ipſe Serg
Romam pertenderunt. ubi quum omnem culp
in collegam inclinaret, acciri Virginium ex
ſtris, interea præeſſe legatos placuit. Acta dein
in ſenatu res eſt, certatumque inter collegas ma
dictis. pauci Reipublicæ huic atque illi, ut qu
que ſtudium privatim aut gratia occupaveru
9 adſunt. Primores Patrum, ſive culpa, ſive inf
citate imperatorum tam ignominioſa clades
cepta eſſet, cenſuere, Non exſpectandum juſt
tempus comitiorum; ſed extemplo novos trib
nos militum creandos eſſe, qui calendis Octo
magiſtratum occiperent. In quam ſententi
quum pedibus iretur, cæteri tribuni militum
hil contradicere. at enimvero Sergius Virgini
que, propter quos pœnitere magiſtratuum e
anni ſenatum apparebat; primo deprecari igno

nia

am, deinde intercedere ſenatuſconſulto: nega-
, Se ante Idus Decembres, ſolennem ineundis
agiſtratibus diem, honore abituros eſſe. Inter
ec tribuni plebis, quum in concordia hominum
undiſque rebus civitatis inviti ſilentium tenuiſ-
nt, feroces repentè, minari tribunis militum,
i in auctoritate ſenatus eſſent, ſe in vincula eos
ci juſſuros eſſe. Tum C. Servilius Ahala tribu-
s militum: *Quod ad vos attinet, tribuni plebis,
naſque veſtras, næ ego libenter experirer quam
n plus in his juris quam in vobis animi eſſet. Sed
fas eſt tendere adverſus auctoritatem ſenatus.
inde & vos deſinite inter noſtra certamina lo-
n injuriæ quærere: & collegæ aut facient quod
ſet ſenatus, aut, ſi pertinacius tendent, dicta-
em extemplo dicam, qui eos abire magiſtratu
at.* Quum omnium aſſenſu comprobata ora-
eſſet, gauderentque Patres, ſine tribunitiæ po-
tatis terriculis inventam eſſe aliam vim majo-
n ad coercendos magiſtratus, victi conſenſu
nium comitia tribunorum militum habuere,
i calendis Octob. magiſtratum occiperent: ſe-
e eam ante diem magiſtratu abdicavêre. L. Va- 10
o Potito quartum, M. Furio Camillo iterum,
nio Æmilio Mamercino tertium, Cn. Cor-
io Coſſo iterum, Cæſone Fabio Ambuſto,
Iulio Iulo, tribunis militum conſulari pote-
e, multa domi militiæque geſta. nam & bel-
n multiplex fuit eodem tempore, & ad Veios,
ad Capenam, & ad Falerios, & in Volſcis, ut
xur ab hoſtibus recuperaretur. & Romæ ſimul
ectu, ſimul tributo conferendo, laboratum eſt:
de tribunis plebis cooptandis contentio fuit:
haud parvum motum duo judicia eorum, qui
llo antè conſulari poteſtate fuerant, excivere.
nium primum tribunis militum fuit, delectum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

haberi; nec juniores modo conſcripti, ſed ſenio
res etiam coacti nomina dare, ut urbis cuſtodia
agerent. Quantum autem augebatur militum nu
merus, tanto majore pecunia in ſtipendium op
erat: eaque tributo conferebatur, invitis conf
rentibus qui domi remanebant, quia tuentibus u
bem opera quoque militari laborandum ſervie
dumque Reipublicæ erat. Hæc per ſe gravia, i
digniora ut viderentur, tribuni plebis ſeditio
concionibus faciebant; ideo æra militibus conſ
tuta eſſe arguendo, ut plebis partem militia, pa
tem tributo conficerent. *Vnum bellum annum ja*
tertium trahi, & conſulto male geri, ut diutius g
rant. in quatuor deinde bella uno delectu exerci
ſcriptos, & pueros quoque ac ſenes extractos. I
non æſtatis nec hiemis diſcrimen eſſe, ne ulla qu
umquam miſeræ plebi ſit: quæ nunc etiam vecti
lis ad ultimum facta ſit, ut quum confecta labo
vulneribus poſtremo ætate corpora retulerint, in
taque omnia diutino dominorum deſiderio domi
venerint, tributum ex affecta re familiari penda
æraque militaria, velut fœnore accepta, multi
cia Reipubl. reddant. Inter delectum tributum
& occupatos animos majorum rerum curis, co
tiis tribunorum plebis numerus expleri nequi
Pugnatum inde in loca vacua, ut patricii coop
rentur. poſtquam obtineri non poterat, tamen
befactandæ legis Treboniæ cauſſa effectum eſt
cooptarentur tribuni plebis C. Lacerius & M. A
11 tius, haud dubiè patriciorum opibus. Fors ita t
ut eo anno trib. pleb. C. Trebonius eſſet, qui
mini ac familiæ debitum præſtare videretur T
boniæ legis patrocinium. is quod petiſſent Pa
quidam, primo incœpto repulſi, tamen tribu
militum expugnaſſe vociferans, *legem Trebon*
ſublatam, & cooptatos tribunos plebis non ſuffra

pop

puli, ſed imperio patriciorum: & eo devolvi rem,
aut patricii, aut patriciorum aſſeclæ habendi tri-
ni plebis ſint. Eripi ſacratas leges, extorqueri tri-
niciam poteſtatem. id fraude patriciorum, ſcelere
proditione collegarum factum arguere. Quum ar-
ent invidia, non Patres modo, ſed etiam tribu-
plebis, cooptati pariter, & qui cooptaverant;
n ex collegio tres, P. Curatius, M. Metilius, &
Minucius, trepidi rerum ſuarum in Sergium,
rginiumque prioris anni tribunos militares in-
runt: in eos ab ſe iram plebis invidiamque die
ta avertunt. Quibus delectus, quibus tributum,
bus diutina militia, longinquitaſque belli ſit
vis, qui clade accepta ad Veios doleant, qui
iſſis liberis, fratribus, propinquis, affinibus,
ubres domos habeant; iis publici privatique
oris exequendi, jus poteſtatemque ex duobus
xiis capitibus datam, ab ſe memorant. *Omnium*
nque malorum in Sergio Virginioque cauſſas eſſe:
id accuſatorem magis arguere, quam fateri reos:
noxii ambo, alter in alterum cauſſam conferant;
am Sergii Virginius, Sergius proditionem incre-
s Virginii. Quorum adeo incredibilem amen-
n fuiſſe, ut multo veriſimilius ſit compacto eam
& communi fraude patriciorum actam. Ab his
prius datum locum Veientibus ad incendenda
a, belli trahendi cauſſa: & nunc proditum exer-
m; tradita Faliſcis Romana caſtra. Omnia fieri,
onſeneſcat ad Veios juventus: nec de agris, nec de
commodis plebis ferre ad populum tribuni, fre-
ntiaque urbana celebrare actiones & reſiſtere con-
ationi patriciorum poßint. Præjudicium jam de
& ab ſenatu, & à populo Romano, & ab ipſorum
gis factum eſſe. nam & ſenatuſconſulto eos ab
ubl. remotos eſſe, & recuſantes abdicare ſe ma-
atu, dictatoris metu ab collegis coercitos eſſe: &

populum

populum Romanum tribunos creaſſe, qui non Idi
bus Decembribus die ſolenni, ſed extemplo Calen
Octob. magiſtratum occiperent: quia ſtare diuti
Reſpubl. his manentibus in magiſtratu non poſſet. I
tamen eos tot judiciis confoſſos prædamnatoſque v
nire ad populi judicium: & exiſtimare defunctos
eſſe; ſatiſque pœnarum dediſſe, quod duobus menſ
bus citius privati facti ſint. Neque intelligere, noce
di ſibi diutius tum poteſtatem ereptam eſſe, non pœ
nam irrogatam; quippe & collegis abrogatum imp
rium, qui certè nihil deliquiſſent. Illos repetere
animos Quirites, quos recenti clade accepta habu
ſent, quum fuga trepidum, plenum vulnerum ac p
vore incedentem portis exercitum viderint; non f
tunam, aut quemquam Deorum, ſed hos duces a
cuſantem. Pro certo ſe habere, neminem in concio
ſtare, qui illo die non caput, domum, fortunaſq
L. Virginii ac M. Sergii ſit execratus, deteſtatuſqu
Minimè convenire, quibus iratos quiſque Deos p
catus ſit, in iis ſua poteſtate, quum liceat & oportea
non uti. Nunquam Deos ipſos admovere nocentil
manus. ſatis eſſe, ſi occaſione ulciſcendi læſos arme

12 His orationibus incitata plebs denis millibus æ
gravis reos condemnat; nequicquam Sergio M
tem communem bellique fortunam accuſant
Virginio deprecante, Ne infelicior domi, qua
militiæ eſſet. In hos verſa ira populi, cooptatio
tribunorum, fraudiſque contra legem Treboni
factæ, memoriam obſcuram fecit. Victores trib
ni, ut præſentem mercedem judicii plebes hal
ret, legem agrariam promulgant, tributum
conferri prohibent: quum tot exercitibus ſtip
dio opus eſſet, reſque militiæ ita proſperè ge
rentur, ut nullo bello veniretur ad exitum
namque Veiis caſtra, quæ amiſſa erant, recupe
caſtellis præſidiiſque firmantur. Præerant trib

milit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſitum M. Æmilius, & Q. Fabius, à M. Furio
Faliſcis, & Cn. Cornelio in Capenate agro ho-
nulli extra mœnia inventi: prædæ actæ incen-
que villarum ac frugum vaſtati fines: oppida
oppugnata, nec obſeſſa ſunt. At in Volſcis, de-
pulato agro Anxur nequicquam oppugnatum,
o alto ſitum, & poſtquam vis irrita erat, vallo
ſaque obſideri cœptum. Valerio Potito Volſci
vincia evenerat. Hoc ſtatu militarium rerum,
itio inteſtina majore mole coorta, quam bel-
tractabantur. & quum tributum conferri per
unos non poſſet, nec ſtipendium imperatori-
mitteretur, æraque militaria flagitaret miles;
id procul erat, quin caſtra quoque urbanæ ſedi-
nis contagione turbarentur. Inter has iras ple-
in Patres, quum tribuni plebis nunc illud tem-
eſſe dicerent ſtabiliendæ libertatis, & ab Ser-
Virginiiſque ad plebeios viros fortes ac ſtre-
os transferendi ſummi honoris; non tamen ul-
proceſſum eſt, quam ut unus ex plebe, uſurpan-
uris cauſſa, P. Licinius Calvus tribunus mili-
n conſulari poteſtate crearetur: ceteri patricii
ati M. Mænius, L. Titinius, P. Mælius, L. Fu-
s Medullinus, L. Publilius Volſcus. Ita plebes
tabatur ſe tantam rem obtinuiſſe, non is modo
creatus erat; vir nullis antè honoribus uſus,
us tantum ſenator, & ætate jam gravis. Nec ſa-
conſtat, cur primus ac potiſſimus ad novum
ibandum honorem ſit habitus. Alii Cn. Cor-
ii fratris, qui tribunus militum priore anno
rat, triplexque ſtipendium equitibus dederat,
tia extractum ad tantum honorem credunt. alii
tionem ipſum tempeſtivam de concordia or-
um, Patribus plebique gratam habuiſſe. Hac
ctoria comitiorum exultantes tribuni plebis,
od maxime Rempubl. impediebat, de tributo
remi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

remiſerunt. collatum obedienter miſſumque a
13 exercitum eſt. Anxur in Volſcis brevi receptur
eſt, neglectis die feſto cuſtodiis urbis. Inſignis an
nus hieme gelida ac nivoſa fuit: adeo ut viæ clau
ſæ, Tiberis innavigabilis fuerit. Annona ex ant
convecta copia nihil mutavit. Et quia P. Liciniu
ut ceperat haud tumultuoſe magiſtratum, majo
gaudio plebis, quam indignatione Patrum, i
etiam geſſit; dulcedo invaſit proximis comiti
tribunorum militum plebeios creandi. Vnus N
Veturius ex patriciis candidatis locum tenuit. pl
beios alios tribunos militum conſulari poteſta
omnes ferè centuriæ dixere, M. Pomponium
C. Duilium, Voleronem Publilium, Cn. Genu
tium, L. Atilium. Triſtem hiemem, ſive ex i
temperie cœli, raptim mutatione in contrariu
facta, ſive alia qua de cauſſa, gravis peſtilenſq
omnibus animalibus æſtas excepit. cujus inſan
bili pernicie quando nec cauſſa nec finis inveni
batur, libri Sibyllini ex ſenatuſconſulto aditi ſun
Duumviri ſacris faciundis, lectiſternio tunc pr
mum in urbe Romana facto, per dies octo Apoll
nem, Latonamque & Dianam, Herculem, Merc
rium atque Neptunum, tribus, quam ampliſſim
tum apparari poterat, ſtratis lectis placavere. Pr
vatim quoque id ſacrum celebratum eſt. tota u
be patentibus januis, promiſcuoque uſu reru
omnium in propatulo poſito, notos ignotoſq
paſſim advenas in hoſpitium ductos ferunt:
cum inimicis quoque benignè ac comiter ſerm
nes habitos, jurgiis ac litibus temperatum. Vinct
quoque dempta in eos dies vincula: religio
deinde fuiſſe, quibus eam opem Dii tuliſſent, vi
ciri. Interim ad Veios terror multiplex fuit; tribu
in unum bellis collatis. namque eodem quo ant
modo, circa munimenta, quum repente Capen

aliſcique ſubſidio veniſſent, adverſus tres ex-
us ancipiti prœlio pugnatum eſt. Ante omnia
vit memoria damnationis Sergii & Virginii.
ne majoribus caſtris, unde antea ceſſatum fue-
brevi ſpatio circumductæ copiæ, Capenates
llum Romanum verſos ab tergo aggrediun-
Inde pugna cœpta, & Faliſcis intulit terro-
, trepidanteſque eruptio ex caſtris opportunè
avertit. repulſos deinde inſecuti victores, in-
em ediderunt cædem. Nec ita multo poſt jam
ntes, veluti forte oblati, populatores Capena-
gri, reliquias pugnæ abſumpſere: & Veien-
refugientes in urbem, multi antè portas cæ-
um præ metu, ne ſimul Romanus irrumperet,
ctis foribus extremos ſuorum excluſere. Hæc
nno acta. Et jam comitia tribunorum mili- 14
aderant, quorum prope major Patribus quam
cura erat: quippe non communicatum mo-
um plebe, ſed prope amiſſum cernentibus
mum imperium. Itaque clariſſimis viris ex
poſito præparatis ad petendum, quos præter-
li verecundiam crederent fore; nihilominus
perinde ac ſi omnes candidati eſſent, cuncta
rientes, non homines modo, ſed Deos etiam
piebant; in religionem vertentes comitia bien-
habita: priore anno intolerandam hiemem,
ligiiſque divinis ſimilem coortam: proximo
prodigia, ſed jam eventus, peſtilentiam agris
que illatam, haud dubia ira Deûm. quos pe-
ejus arcendæ cauſſa placandos eſſe, in libris
libus inventum ſit. Comitiis, auſpicato quæ
nt, indignum Diis viſum honores vulgari, diſ-
minaque gentium confundi. Præterquam ma-
te petentium, religione etiam attoniti homi-
patricios omnes, partem magnam honoratiſ-
ſum quemque, tribunos militum conſulari po-
teſtate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ceſtate creavere, L. Valerium Potitum quintum,
M. Valerium Maximum, M. Furium Camillum
iterum, L. Furium Medullinum tertium, Q. Ser-
vilium Fidenatem iterum, Q. Sulpicium Cameri-
num iterum. His tribunis ad Veios nihil admo-
dum memorabile actum eſt. tota vis in populatio-
nibus fuit. Duo ſummi imperatores, Potitus à Va-
leriis, Camillus à Capena prædas ingentes egêre
nulla incolumi relicta re, cui ferro aut igni noce-
ri poſſet. Prodigia interim multa nunciari; quo-
rum pleraque, & quia ſinguli auctores erant, pa-
rum credita ſpretaque: & quia hoſtibus Etruſcis
per quos ea procurarent, aruſpices non erant, i
unum omnium curæ verſæ ſunt, quod lacus in Al
bano nemore ſine ullis cœleſtibus aquis, cauſſav
qua alia, quæ rem miraculo eximeret, in altitudi
nem inſolitam crevit. Quidnam eo Dii portende
rent prodigio, miſſi ſciſcitatum oratores ad Del
phicum oraculum: ſed propior interpres fatis ob
latus ſenior quidam Veiens, qui inter cavillante
in ſtationibus ac cuſtodiis milites Romanos E
truſcoſque, vaticinantis in modum cecinit, *Priuſ
quam ex lacu Albano aqua emiſſa foret, numquam
potiturum Veiis Romanum.* Quod primo velut te
merè jactum ſperni, agitari deinde ſermonibu
cœptum eſt; donec unus ex ſtatione Romana per
cunctatus proximum oppidanorum (jam per lon
ginquitatem belli commercio ſermonum facto
quiſnam is eſſet, qui per ambages de lacu Albano
jaceret; poſtquam audivit aruſpicem eſſe, vir hau
intacti religione animi, cauſſatus, de privati por
tenti procuratione, ſi operæ illi eſſet, conſuler
velle, ad colloquium vatem elicuit. Quumqu
progreſſi ambo à ſuis longius eſſent inermes, ſi
ne ullo metu; prævalens juvenis Romanus ſenem
infirmum in conſpectu omnium raptum, nequic
quam

m tumultuantibus Etruſcis, ad ſuos tranſtu-
qui quum perductus ad imperatorem, inde
mam ad ſenatum miſſus eſſet, ſciſcitantibus
mam id eſſet, quod de lacu Albano docuiſſet;
ndit, *Profecto iratos Deos Veienti populo illo*
die, quo ſibi eam mentem objeciſſent, ut exci-
patriæ fatale proderet. Itaque quæ tam ceci-
divino ſpiritu inſtinctus, ea ſe nec ut indicta
evocare poſſe; & tacendo forſitan quæ Dii im-
les vulgari velint, haud minus quam celanda
lo, nefas contrahi. Sic igitur libris fatalibus,
ciplina Etruſca traditum eſſe, ut quando aqua
na abundaſſet, tum, ſi eam Romanus ritè emi-
victoriam de Veientibus dari. antequam id
Deos mœnia Veientium deſerturos non eſſe.
quebatur inde quæ ſolennis derivatio eſſet.
uctorem levem, nec ſatis fidum ſuper tanta
res rati, decrevere legatos ſorteſque oraculi
ici exſpectandas. Priuſquam à Delphis ora- 16
redirent, Albanive prodigii piacula inveni-
r, novi tribuni militum conſulari poteſtate,
ius Iulus, L. Furius Medullinus quartum,
gius Fidenas, A. Poſtumius Regillenſis, P.
elius Maluginenſis, A. Manlius, magiſtratum
nt. Eo anno Tarquinienſes, novi hoſtes ex-
quia multis ſimul bellis, Volſcorum ad An-
bi præſidium obſidebatur, Æquorum ad La-
, qui Romanam ibi coloniam oppugnabant,
oc Veienti quoque & Faliſco, & Capenati
occupatos videbant Romanos, nec intra
s quietiora negotia eſſe certaminibus Pa-
ac plebis; inter hæc locum injuriæ rati eſſe;
atum in agrum Romanum cohortes expedi-
ittunt. aut enim paſſuros inultam eam inju-
Romanos, ne novo bello ſe onerarent: aut
o, eoque parum valido exercitu, perſecutu-

ros.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tos. Romanis indignitas major quam cura popu
lationis Tarquinienſium fuit. eo nec magno co
natu ſuſcepta, nec in longum dilata res eſt. A. Po
ſtumius, & L. Iulius non juſto delectu (etenim a
tribunis plebis impediebantur) ſed prope volunta
riorum, quos adhortando incitaverant, coact
manu per agrum Cæretem obliquis tramitib
egreſſi, redeuntes à populationibus graveſque præ
da Tarquinienſes oppreſſere. multos mortales o
truncant, omnes exuunt impedimentis: & rec
ptis agrorum ſuorum ſpoliis, Romam revertu
tur. Biduum ad recognoſcendas res datum dom
nis: tertio incognita (erant autem ea pleraque h
ſtium ipſorum) ſub haſta veniêre; quodque in
redactum, militibus eſt diviſum. Cætera bel
maximeque Veiens, incerti exitus erant. Iamq
Romani, deſperata ope humana, fata & Deos ſp
ctabant, quum legati ab Delphis venerunt; ſorte
oraculi afferentes, congruentem reſponſo capt
vatis. *Romane, aquam Albanam cave lacu conti*
ri, cave in mare manare ſuo flumine ſinas. emiſſa
per agros rigabis, diſſipatamque rivis extingu
Tum tu inſiſte audax hoſtium muris; memor qua
per tot annos obſides urbem, ex ea tibi his, quæ nu
panduntur, fatis victoriam datam. Bello perfect
donum amplum victor ad mea templa portato: ſ
craque patria, quorum omiſſa cura eſt, inſtaura
17 *ut aſſolet, facito.* Ingens inde haberi captivus v
tes cœptus, eumque adhibere tribuni milit
Cornelius Poſtumiuſque ad prodigii Albani p
curationem ac Deos rite placandos cœpere.
ventumque tandem eſt, ubi neglectas cæren
nias, intermiſſumve ſolenne Dii arguerent, Ni
profecto aliud eſſe, quam magiſtratus vitio cr
tos, Latinas, ſacrumque in Albano monte non
te concepiſſe. Vnam expiationem eorum eſſe,
tribi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

militum abdicarent ſe magiſtratu: auſpi-
integro repeterentur, & interregnum inire-
ita facta ſunt ex ſenatuſconſulto. Interre-
deinceps fuere, L. Valerius, Q. Servilius
s, M. Furius Camillus. Numquam deſitum
m turbari, comitia interpellantibus tribunis
donec conveniſſet prius, *ut major pars tri-*
m militum ex plebe crearetur. Quæ dum
r, concilia Etruriæ ad fanum Voluminæ
poſtulantibuſque Capenatibus ac Faliſcis,
s communi animo conſilioque omnes E-
populi ex obſidione eriperent, reſponſum
tea ſe id Veientibus negaſſe, quia unde conſi-
non petiſſent ſuper tanta re, auxilium petere
berent. nunc jam pro ſe fortunam ſuam illis
maxime in ea parte Etruriæ gentem inuſi-
novos accolas Gallos eſſe, cum quibus nec pax
a, nec bellum pro certo ſit: ſanguini tamen
que & præſentibus periculis conſanguineo-
dari, ut ſi qui juventutis ſuæ voluntate ad
m eant, non impediant. Eum magnum ad-
hoſtium numerum, fama Romæ erat. eo-
teſcere diſcordiæ inteſtinæ metu commu-
it, cœptæ. Haud invitis Patribus Licinium 18
n prærogativæ tribunum militum non pe-
creant, moderationis expertæ in priore
ratu virum, ceterum jam tum exactæ æta-
nneſque deinceps ex collegio ejuſdem anni
pparebat, L. Titinium, P. Mænium, P. Mæ-
n. Genutium, L. Attilium. qui, priuſquam
iarentur, jure vocatis tribubus, permiſſu
gis, P. Licinius Calvus ita verba fecit: *Omen*
iæ, Quirites, rei maximè in hoc tempus uti-
emoria noſtri magiſtratus vos his comitiis
n ſequentem annum video, ſi collegas eoſdem
, etiam uſu meliores factos. Me jam non

eumdem,

eumdem, ſed umbram nomenque P. Licinii relict
videtis. vires corporis affectæ : ſenſus oculorum at
aurium hebetes, memoria labat, vigor animi ob
ſus. En vobis, inquit, *juvenem*, filium tenens,
giem atque imaginem ejus, quem vos antea tri
num militum ex plebe primum feciſtis. Hunc
inſtitutum diſciplina mea, vicarium pro me R
publ. do dicoque. Voſque quæſo Quirites dela
mihi ultro honorem huic petenti, meiſque pro eo
jectis precibus mandetis. Datum id petenti patri
liuſque ejus P. Licinius tribunus militum co
lari poteſtate, cum iis quos ſupra ſcripſimus,
claratus. Titinius Genutiuſque tribuni milit
profecti adverſus Faliſcos Capenateſque, dum
lum majore animo gerunt, quam conſilio, p
cipitavere in inſidias. Genutius morte honeſt
meritatem luens, ante ſigna inter primores c
dit. Titinius in editum tumulum ex multa tr
datione militibus collectis, aciem reſtituit:
ſe tamen æquo loco hoſti commiſit. Plus igno
niæ erat quam cladis acceptum; quæ propè in
dem ingentem vertit: tantum inde terroris
Romæ modo, quo multiplex fama pervene
ſed in caſtris quoc uit ad Veios. Ægre ibi
les retentus à fuga .., quum pervaſiſſet caſtr
mor, ducibus exercituque cæſo victorem C
natem ac Faliſcum, Etruriæque omnem juve
tem haud procul inde abeſſe. His tumultuoſ
Romæ, jam caſtra ad Veios oppugnari, jam
tem hoſtium tendere ad urbem agmine in
crediderant: concurſumque in muros eſt, &
tronarum quas ex domo conciverat publicus
vor, obſecrationes in templis factæ: precibu
ab Diis petitum, ut exitium ab urbis tectis t
pliſque ac Romanis mœnibus arcerent, Veio
eum averterent terrorem, ſi ſacra renovata rit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...ta prodigia eſſent. Iam Ludi Latinæque 19
...ta erant: jam ex lacu Albano aqua emiſſa
..., Veioſque fata appetebant. Igitur fatalis
...xcidium illius urbis ſervandæque patriæ,
...us Camillus dictator dictus, magiſtrum
... P. Cornelium Scipionem dixit. Omnia
...mutaverat imperator mutatus. alia ſpes,
...mus hominum, fortuna quoque alia ur-
...ri. Omnium primum in eos qui à Veiis
...pavore fugerant, more militari animad-
...ffecitque ne hoſtis maximè timendus mi-
...deinde indicto delectu in diem certam,
...rim Veios ad confirmandos militum ani-
...ercurrit: inde Romam, ad ſcribendum no-
...rcitum redit; nullo detrectante militiam.
...a etiam juventus Latini Hernicique, ope-
...n pollicentes, ad id bellum venere: quibus
...ratias in ſenatu egiſſet dictator, ſatis jam
...s ad id bellum paratis, ludos magnos ex
...onſulto vovit Veiis captis ſe facturum:
...e Matutæ matris refectam dedicaturum,
... ab rege Servio Tullio dedicatam. Profe-
...n exercitu ab urbe exſpectatione homi-
...jore quam ſpe, in agro primum Nepeſino
...ſcis & Capenatibus ſigna confert. Omnia
...na ratione conſilioque acta, fortuna et-
...t, ſecuta eſt. non prœlio tantum fudit ho-
...caſtris quoque exuit, ingentique præda eſt
... cujus pars maxima ad quæſtorem reda-
...haud ita multum militi datum. Inde ad
...ercitus ductus, denſioraque caſtella facta:
...pcurſationibus, quæ multæ temerè inter
...ac vallum fiebant, edicto, ne quis injuſſu
..., ad opus milites traducti. Operum fuit
...n longè maximum ac laborioſiſſimum,
...s in arcem hoſtium agi cœptus. quod ne
inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

intermitteretur opus, neu ſub terra continuus la-
bor eoſdem conficeret, in partes ſex munitorum
numerum diviſit: ſenæ horæ in orbem operi attri-
butæ ſunt: nocte ac die numquam ante omiſſum,

20 quam in arcem viam facerent. Dictator qui
jam in manibus videret victoriam eſſe, urb
opulentiſſimam capi, tantumque prædæ f
quantum non omnibus in unum collatis antè b
lis fuiſſet, ne quam inde aut militum iram ex m
lignitate prædæ partitæ, aut invidiam apud Pa
ex prodiga largitione caperet, literas ad ſenat
miſit. *Deûm immortalium benignitate, ſuis co*
liis, & patientia militum, Veios jam fore in pote
te populi Romani. quid de præda faciendum cen
rent? Duæ ſenatum diſtinebant ſententiæ: una
nis P. Licinii, quem primum dixiſſe à filio in
rogatum ferunt, edici palam placere populo, ut
particeps eſſe prædæ vellet, in caſtra Veios iret:
tera Ap. Claudii, qui largitionem novam, pro
gam, inæqualem, inconſultam arguens, ſi ſe
nefas ducerent captam ex hoſtibus in ærario
hauſto bellis pecuniam eſſe, auctor erat ſtipe
ex ea pecunia militi numerandi. ut eo minus
buti plebes conferret. Ejus enim doni ſocieta
ſenſuras æqualiter omnium domos: non av
in direptiones manus ocioſorum urbanorum p
repturas fortium bellatorum præmia eſſe. qu
ita ferme eveniat, ut ſegnior ſit prædator, fort
mus quiſque laboris periculique præcipuam p
re partem ſoleat. Licinius contra, ſuſpectam
inviſam ſemper eam pecuniam fore ajebat: c
ſaſque criminum ad plebem ſeditionumque in
ac legum novarum præbituram. *Satius igitur*
reconciliari eo dono plebis animos. exhauſtis a
exinanitis tributo tot annorum ſuccurri: & ſen
prædæ fructum ex eo bello, in quo prope conſenue

gra

id fore, lætiuſque, quod quiſque ſua manu ex
ptum domum retulerit, quam ſi multiplex
arbitrio accipiat. Ipſum dictatorem fugere
m ex eo criminaque. eo delegaſſe ad ſenatum.
m quoque debere rejectam rem ad ſe permit-
i, ac pati habere quod cuique fors belli de-
æc tutior viſa ſententia eſt, quæ popula-
atum faceret. Edictum itaque eſt, ad præ-
ientem, quibus videretur, in caſtra ad di-
n proficiſcerentur. Ingens profecta multi-
plevit caſtra. Tum dictator auſpicato 21
p, quum edixiſſet ut arma milites caperent,
tu, inquit, *Pythice Apollo, tuoque numine*
us pergo ad delendam urbem Vejos: tibique
imam partem prædæ voveo. Te ſimul, Iuno
quæ nunc Veios colis, precor, ut nos victores
am tuamque mox futuram urbem ſequare:
ignum amplitudine tua, templum accipiat.
ecatus, ſuperante multitudine, ab omnibus
bem aggreditur, quo minor ab cuniculo
tis periculi ſenſus eſſet. Veientes ignari, ſe
uis vatibus, jam ab externis oraculis pro-
am in partem prædæ ſuæ vocatos Deos,
tis ex urbe ſua evocatos hoſtium templa
e ſedes ſpectare, ſeque ultimum illum
ere; nihil minus timentes, quam ſubrutis
o mœnibus arcem jam plenam hoſtium
muros pro ſe quiſque armati diſcurrunt.
s quidnam id eſſet, quod quum tot per
no ſe ab ſtationibus Romanis moviſſet,
ut repentino icti furore improvidi curre-
muros. Inſeritur huic loco fabula: immo-
ge Veientium, vocem aruſpicis dicentis,
i hoſtiæ exta proſecuiſſet, ei victoriam da-
litam in cuniculo, moviſſe Romanos mi-
adaperto cuniculo exta raperent, & ad
dicta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dictatorem ferrent. Sed in rebus tam antiquis, ſi
quæ ſimilia veri ſunt, pro veris accipiantur, ſa
habeam. Hæc ad oſtentationem ſcenæ gaudent
miraculis aptiora, quam ad fidem, neque affirma
re, neque refellere operæ pretium eſt. Cuniculu
delectis militibus eo tempore plenus, in æde Iuno
nis, quæ in Veientana arce erat, armatos repent
edidit. & pars averſos in muris invadunt hoſte
pars clauſtra portarum revellunt: pars, quum e
tectis ſaxa tegulæque à mulieribus ac ſervitiis j
cerentur, inferunt ignes. Clamor omnia variis te
rentium ac paventium vocibus, miſto mulieru
ac puerorum ploratu, complet. Momento temp
ris dejectis ex muro undique armatis, patefacti
que portis, quum alii agmine irruerent, alii deſe
tos ſcanderent muros, urbs hoſtibus impletu
omnibus locis pugnatur. Deinde, multa jam edi
cæde, ſeneſcit pugna: & dictator præcones edice
jubet, ut ab inermi abſtineatur. is finis ſanguin
fuit. Dedi inde inermes cœpti: & ad prædam m
les permiſſu dictatoris diſcurrit. quæ quum an
oculos ejus aliquantum ſpe atque opinione majo
majoriſque precii rerum ferretur, dicitur man
ad cœlum tollens precatus eſſe, *ut ſi cui Deoru*
hominumque nimia ſua fortuna populi Romani v
deretur, ut eam invidiam lenire ſuo privato incom
modo, quam minimo publico Romani pop. licer
Convertentem ſe inter hanc venerationem trad
tur memoriæ, prolapſum cecidiſſe: idque om
pertinuiſſe poſtea eventu rem conjectantibus
ſum ad damnationem ipſius Camilli; captæ dei
de urbis Romæ, quod poſt paucos accidit ann
cladem. Atque ille dies cæde hoſtium ac direpti
22 ne urbis opulentiſſimæ eſt conſumptus. Poſte
die libera corpora dictator ſub corona vendid
ea ſola pecunia in publicum redigitur, haud ſi

ebis, & quod retulere ſecum prædæ, nec du-
ui ad ſenatum malignitatis auctores quæren-
em arbitrii ſui rejeciſſet; nec ſenatui, ſed Li-
æ familiæ, ex qua filius ad ſenatum retuliſſet,
tam popularis ſententiæ auctor fuiſſet, ac-
m referebant. Quum jam humanæ opes ege-
Veiis eſſent, amoliri tum Deûm dona ipſoſ-
Deos, ſed colentium magis quam rapientium
o, cœpere; namque delecti ex omni exerci-
venes, purè lotis corporibus, candida veſte,
s deportanda Romam regina Iuno aſſigna-
t, venerabundi templum inire, primo reli-
admoventes manus: quod id ſignum more
co niſi certæ gentis ſacerdos attrectare non
ſolitus. deinde quum quidam ſeu ſpiritu
o tactus, ſeu juvenili joco, Viſne Romam ire
? annuiſſe ceteri Deam conclamaverunt: in-
ulæ adjectum eſt, vocem quoque dicentis,
, auditam. motam certè ſede ſua parvi moli-
i adminiculis, ſequentis modo, accepimus
n ac facilem tranſlatu fuiſſe: integramque in
tinum æternam ſedem ſuam, quo vota Ro-
dictatoris vocaverant, perlatam, ubi tem-
ei poſtea idem, qui voverat, Camillus dedi-
Hic Veiorum occaſus fuit, urbis opulentiſ-
Etruſci nominis; magnitudinem ſuam vel
a clade indicantis: quod decem æſtates hie-
e continuas circumſeſſa, quum plus ali-
o cladium intuliſſet quam accepiſſet, po-
ò jam, fato tum denique urgente, operibus
n, non vi, expugnata eſt. Romam ut nuncia- 23
ſt Veios captos, quamquam & prodigia pro-
n fuerant, & vatum reſponſa, & Pythicæ ſor-
tæ, & quantum humanis adjuvari conſiliis
rat res, ducem M. Furium maximum impe-
m omnium legerant; tamen quia tot annis

variè ibi bellatum erat, multæque clades accep
velut ex inſperato immenſum gaudium fuit.
priuſquam ſenatus decerneret, plena omnia te
pla Romanarum matrum gratias Diis agenti
erant. Senatus in quatriduum, quot dierum nu
antè bello, ſupplicationes decernit. Advers
quoque dictatoris omnibus ordinibus obviam
fuſis celebratior, quam ullius unquam antea fu
triumphuſque omnem conſuetum honorand
lius diei modum aliquantum exceſſit. Maxi
conſpectus ipſe eſt, curru equis albis juncto urb
invectus: parumque id non civile modò, ſed
manum etiam viſum. Iovis Soliſque equis æq
parari dictatorem in religionem etiam traheba
triumphuſque ob eam unam maximè rem cla
quam gratior fuit. Tum Iunoni reginæ temp
in Aventino locavit, dedicavitque Matutæ m
atque his divinis humaniſque rebus geſtis, di
tura ſe abdicavit. Agi deinde de Apollinis d
cœptum. cui ſe decimam voviſſe prædæ par
quum diceret Camillus, pontifices, ſolvendum
ligione populum cenſerent, haud facilè inibat
ratio jubendi referre prædam populum, ut ea
pars debita in ſacrum ſecerneretur. tandem
quod leviſſimum videbatur, decurſum eſt, ut
ſe domumque religione exſolvere vellet, quum
bimetipſe prædam æſtimaſſet ſuam, decimæ
cium partis in publicum deferret: ut ex eo do
aureum, dignum amplitudine templi, ac num
Dei ex dignitate populi Romani fieret. Ea qu
collatio plebis animos à Camillo alienavit.
hæc pacificatum legati à Volſcis & Æquis ve
runt: impetrataque pax, magis ut feſſa tam di
no bello acquieſceret civitas, quam quod d
24 peterent. Veiis captis, ſex tribunos militum
ſulari poteſtate inſequens annus habuit, duos

Cornelios, Coſſum & Scipionem, M. Valerium Maximum iterum, Cæſonem Fabium Ambuſtum tertium, L. Furium Medullinum quintum, Q. Servilium tertium. Corneliis Faliſcum bellum, Valerio ac Servilio Capenas ſorte evenit. ab iis non urbes vi aut operibus tentatæ, ſed ager eſt depopulatus, prædæque rerum agreſtium actæ. nulla felix arbor, nihil frugiferum in agro relictum. Ea clades Capenatem populum ſubegit. pax petentibus data. In Faliſcis bellum reſtabat. Romæ interim multiplex ſeditio erat, cujus leniendæ cauſſa coloniam in Volſcos, quo tria millia civium Romanorum ſcriberentur, deducendum cenſuerant: triumvirique ad id creati, terna jugera & ſeptunces viritim diviſerant. Ea largitio ſperni cœpta; quia ſpei majoris avertendæ ſolatium objectum cenſebant. Cur enim relegari plebem in Volſcos, quum pulcherrima urbs Veii agerque Veientanus in conſpectu ſit, uberior ampliorque Romano agro? Vrbem quoque urbi Romæ, vel ſitu, vel magnificentia publicorum privatorumque tectorum ac locorum, præponebant. quin illa quoque actio movebatur, quæ poſt captam utique Romam à Gallis celebratior fuit, tranſmigrandi Veios. Ceterum, partim plebi, partim ſenatui deſtinabant habitandos Veios; duaſque urbes communes Reipublicæ incoli à Romano populo poſſe. Adverſus quæ quum optimates ita tenderent, ut morituros ſe citius dicerent in conſpectu populi Romani, quam quicquam earum rerum rogaretur. quippe nunc in una urbe tantum diſſenſionum eſſe, quid in duabus fore? Victamne ut quiſquam victrici patriæ præferret, ſineretque majorem fortunam captis eſſe Veiis, quam incolumibus fuerit? Poſtremò, ſe relinqui à civibus in patria poſſe. ut relinquant patriam atque cives, nullam vim

umquam ſubacturam: & T. Sicinium (is en
ex tribunis plebis rogationis ejus lator erat) co
ditorem Veios ſequantur, relicto Deo Romu
25 Dei filio, parente & auctore urbis Romæ. H
quum fœdis certaminibus agerentur, (nam p
tem tribunorum plebis Patres in ſuam ſententi
traxerant) nulla res alia manibus temperare p
bem cogebat, quam quòd ubi rixæ committere
cauſſa clamor ortus eſſet, principes ſenatus pri
turbæ offerentes ſe, peti, feriri, atque occidi
bebant. ab horum ætatibus dignitatibuſque
honoribus violandis dum abſtinebatur, & ad
liquos ſimiles conatus verecundia iræ obſta
Camillus identidem omnibus locis concion
tur, *Haud mirum id quidem eſſe: furere civitat*
quæ damnata votis omnium rerum priorem cura
quam religione ſe exſolvendi, habeat. Nihil de
latione dicere, ſtipis verius, quam decimæ: qu
ea ſe quiſque privatim obligaverit, liberatus ſi
pulus. Enimvero illud ſe tacere, ſuam conſcien
non pati: quod ex ea tantum præda, quæ rerum
ventium ſit, decima deſignetur. urbis atque
capti, quæ & ipſa voto contineatur, menti
nullam fieri. Quum ea diſceptatio anceps ſer
viſa, delegata ad pontifices eſſet, adhibito Ca
lo, viſum collegio, quod ejus ante concep
votum Veientium fuiſſet, & poſt votum in
ſtatem populi Romani veniſſet, ejus partem
mam Apollini ſacram eſſe. Ita in æſtimatio
urbs agerque venit: pecunia ex ærario prom
& tribunis militum conſularibus ut aurum
coemerent, negotium datum. cujus quum
non eſſet, matronæ cœtibus ad eam rem co
tandam habitis, & communi decreto poll
tribunis militum, aurum & omnia ornam
ſua, in ærarium detulerunt. Grata ea res, u

n-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

maximè, ſenatui unquam fuit: honoremque ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, ut pilento ad ſacra ludoſque, carpentis feſto profeſtoque uterentur. Pondere ab ſingulis auri accepto, æſtimatoque ut pecuniæ ſolverentur, crateram auream fieri placuit; quæ donum Apollini Delphos portaretur. Simul ab religione animos remiſerunt, integrant ſeditionem tribuni plebis: incitatur multitudo in omnes principes; ante alios in Camillum. Eum prædam Veientanam publicando ſacrandoque ad nihilum redegiſſe abſentes ferociter increpant: præſentium, quum ſe ultro iratis offerrent, verecundiam habent. Simul extrahi rem eo anno viderunt; tribunos plebis latores legis in annum eoſdem reficiunt, & Patres hoc idem de interceſſoribus legis anniſi. ita tribuni plebis magna ex parte iidem refecti. Comitiis 26
tribunorum militum patres ſumma ope evicerunt, ut M. Furius Camillus crearetur. propter bella ſimulabant parari ducem, ſed largitioni tribunitiæ adverſarius quærebatur. Cum Camillo creati tribuni militum conſulari poteſtate, L. Furius Medullinus ſextum, C. Æmilius, L. Valerius Poplicola, Sp. Poſtumius, P. Cornelius iterum. Principio anni tribuni plebis nihil moverunt: donec M. Furius Camillus in Faliſcos, cui id bellum mandatum erat, proficiſceretur. differendo deinde elanguit res: & Camillo, quem adverſarium maximè metuerant, gloria in Faliſcis crevit. Nam quum primò mœnibus ſe hoſtes tenerent, tutiſſimum id rati, populatione agrorum atque incendio villarum coegit eos egredi urbe; ſed timor longius progredi prohibuit. Mille ferè paſſuum ab oppido caſtra locant; nulla re alia fidentes ea ſatis tuta eſſe, quam difficultate aditus, aſperis confragoſiſque circa, & partim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

arctis, partim arduis viis. Ceterum Camillus
ptivum indicem ex agris ſecutus ducem, caſ
multa nocte motis, prima luce aliquanto ſuper
ribus locis ſe oſtendit. Trifariam Romani n
niebant. alius exercitus prœlio intentus ſtat
Ibi impedire opus conatos hoſtes fundit, fug
que: tantumque inde pavoris Faliſcis injectu
eſt, ut effuſa fuga caſtra ſua, quæ propiora era
prælati, urbem peterent. Multi cæſi vulner
que, priuſquam paventes portis inciderent.
ſtra capta, præda ad quæſtores redacta, cum n
gna militum ira: ſed ſeveritate imperii victi, e
dem virtutem & oderant, & mirabantur. Ob
dio inde urbis, & munitiones, & interdum
occaſionem impetus oppidanorum in Roma
ſtationes prœliaque parva fieri: & teri temp
neutro inclinata ſpe; quum frumentum, cop
que aliæ ex ante convecto largius obſeſſis qu
obſidentibus ſuppeterent. Videbaturque æ
diuturnus futurus labor, ac Veiis fuiſſet; ni f
tuna imperatori Romano, ſimul & cognitæ
bus bellicis virtutis ſpecimen, & maturam vic
27 riam dediſſet. Mos erat Faliſcis, eodem ma
ſtro liberorum & comite uti: ſimulque plu
pueri, quod hodie quoque in Græcia man
unius curæ demandabantur. principum liber
ſicut ferè fit, qui ſcientia videbatur præcell
erudiebat. Is quum in pace inſtituiſſet pueros
te urbem luſus exercendique cauſſa produce
nihil eo more per belli tempus intermiſſo, t
modo brevioribus, modo longioribus ſpatiis
hendo eos à porta luſu ſermonibuſque varis
longius ſolito; ubi res dedit, progreſſus, inter
tiones eos hoſtium caſtraque inde Romana
prætorium ad Camillum perduxit. ibi ſcel
facinori ſceleſtiorem ſermonem addidit: Fale

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

e in manus Romanis tradidiſſe: quando eos pue-
ros, quorum parentes capita ibi rerum ſint, in po-
teſtatem dediderit. Quæ ubi Camillus audivit, *Non ad ſimilem,* inquit, *tui nec populum, nec imperatorem ſceleſtus ipſe cum ſceleſto munere veniſti. Nobis cum Faliſcis, quæ pacto fit humano, ſocietas non eſt. quam ingeneravit natura, utriſque eſt, eritque. Sunt & belli, ſicut pacis jura: juſteque ea non minus quam fortiter didicimus gerere. Arma habemus, non adverſum eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur: ſed adverſus armatos, & ipſos, qui nec læſi, nec laceſſiti à nobis, caſtra Romana ad Veios oppugnarunt. Eos tu, quantum in te fuit, novo ſcelere viciſti: ego Romanis artibus, virtute, opere, armis, ſicut Veios, vincam.* Denudatum deinde eum, manibus poſt tergum illigatis, reducendum Falerios pueris tradidit: virgaſque eis, quibus proditorem agerent in urbem verberantes, dedit. Ad quod ſpectaculum concurſu populi primum facto, deinde à magiſtratibus de re nova vocato ſenatu; tanta mutatio animis eſt injecta, ut qui modo efferati odio iraque, Veientium exitum, penè quam Capenatium pacem mallent, apud eos pacem univerſa poſceret civitas. Fides Romana, juſtitia imperatoris, in foro & curia celebrantur: conſenſuque omnium legati ad Camillum in caſtra, atque inde permiſſu Camilli Romam ad ſenatum, qui dederent Falerios, proficiſcuntur. Introducti ad ſenatum ita locuti traduntur: *Patres conſcripti, victoria, cui nec Deus, nec homo quiſquam invideat, victi à vobis & imperatore veſtro, dedimus nos vobis: rati, quo nihil victori pulchrius eſt, melius nos ſub imperio veſtro, quam legibus noſtris victuros. Eventu hujus belli duo ſalutaria exempla prodita humano generi ſunt. Vos fidem in bello, quam præſentem victoriam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

maluiſtis: nos fide provocati, victoriam ultro de
limus. Sub ditione veſtra ſumus. Mittite, qui
ma, qui obſides, qui urbem patentibus portis ac
piant. Nec vos fidei noſtræ, nec nos imperii ve
pœnitebit. Camillo, & ab hoſtibus, & à civi
gratiæ actæ. Faliſcis in ſtipendium militum e
anni, ut populus Romanus tributo vacaret, pe
nia imperata. Pace data, exercitus Romam re
28 ctus. Camillus meliore multo laude, quam qu
triumphantem albi per urbem vexerant equi,
ſignis juſtitia fideque, hoſtibus victis quum in
bem rediſſet, tacite ejus verecundiam non tuli
natus, quin ſine mora voti liberaretur: crater
que auream donum Apollini Delphos legati
ferrent, L. Valerius, L. Sergius, A. Manlius m
longa una nave, haud procul freto Siculo à pir
Liparenſium excepti devehuntur Liparas. M
erat civitatis, velut publico latrocinio partam p
dam dividere. fortè eo anno in ſummo magi
tu erat Timaſitheus quidam, Romanis vir ſi
lior quam ſuis. qui legatorum nomen donumq
& Deum, cui mitteretur, & doni cauſſam ver
ipſe, multitudinem quoque quæ ſemper ferme
genti eſt ſimilis, religionis juſtæ implevit: ac
ctoſque in publicum hoſpitium legatos, cum p
ſidio etiam navium Delphos proſecutus, Rom
inde ſoſpites reſtituit. Hoſpitium cum eo ſena
conſulto eſt factum: donaque publicè data.
dem anno in Æquis variè bellatum. adeò ut in
certo fuerit, & apud ipſos exercitus & Romæ,
ciſſent victine eſſent. Imperatores Romani fu
ex tribunis militum C. Æmilius, Spurius Po
mius. Primò rem communiter geſſerunt: fuſis i
acie hoſtibus, Æmilium præſidio Verruginem
tinere placuit, Poſtumium fines vaſtare. Ibi
in compoſito agmine negligentius, ab re bene

ta, euntem adorti Æqui, terrore injecto in proxi-
nos compulere tumulos: pavorque inde Verru-
ginem etiam ad præſidium alterum eſt perlatus.
Poſtumius ſuis in tutum receptis, quum concione
advocata terrorem increparet, ac fugam; fuſos eſſe
ab ignaviſſimo & fugaciſſimo hoſte; conclamat
univerſus exercitus, merito ſe ea audire, & fateri
admiſſum flagitium: ſed eoſdem correcturos eſſe,
neque diuturnum id gaudium hoſtibus fore. Po-
tentes ut confeſtim inde ad caſtra hoſtium du-
ceret (in conſpectu erant poſita in plano) nihil
pœnæ recuſabant, ni ea ante noctem expugnaſſent.
Collaudatos, corpora curare paratoſque eſſe quar-
ta vigilia jubet, & hoſtes, nocturnam fugam ex
tumulo Romanorum ut ab ea via, quæ ferebat
Verruginem, excluderent, fuere obvii. prœlium-
que ante lucem (ſed luna pernox erat) commiſſum
eſt: & haud incertius diurno prœlium fuit. Sed
clamor Verruginem perlatus, quum caſtra Roma-
na crederent oppugnari, tantum injecit pavoris,
ut, nequicquam retinente atque obſecrante Æmi-
lio, Tuſculum palati fugerent. Inde fama Romam
perlata eſt, Poſtumium exercitumque occiſum.
Qui, ubi prima lux metum inſidiarum effuſe ſe-
quentibus ſuſtulit, quum perequitaſſet aciem pro-
miſſa repetens, tantum injecit ardoris, ut non ultra
ſuſtinuerint impetum Æqui. cædes inde fugien-
tium, qualis ubi ira magis quam virtute res geri-
tur, ad perniciem hoſtium facta eſt, triſtemque ab
Tuſculo nuncium nequicquam exterrita civitate,
literæ à Poſtumio laureatæ ſequuntur: victoriam
populi Romani eſſe: Æquorum exercitum dele-
tum. Tribunorum plebis actiones quia nondum 29
invenerant finem, & plebs continuare latoribus
legis tribunatum, & Patres reficere interceſſores
legis anniſi ſunt. ſed plus ſuis comitiis plebs valuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quem dolorem ulti Patres ſunt, ſenatuſconſul
facto, ut conſules, inviſus plebi magiſtratus, cre
rentur. Annum poſt quintum decimum crea
conſules L. Lucretius Flavus, Servius Sulpici
Camerinus. Principio hujus anni ferociter, qu
nemo ex collegio interceſſurus erat, coortis
perferendam legem tribunis plebis, nec ſegnius
id ipſum conſulibus reſiſtentibus, omnique
vitate in unam eam curam converſa, Vitellia
coloniam Romanam in ſuo agro Æqui exp
gnant. colonorum pars maxima incolumis, qu
nocte proditione oppidum captum, liberam p
averſa urbis fugam dederat, Romam perfuge
L. Lucretio conſuli ea provincia evênit. is cu
exercitu profectus, acie hoſtes vicit: victor
Romam ad majus aliquanto certamen red
Dies dicta erat tribunis plebis biennii ſuperio
A. Virginio, & Q. Pomponio: quos defendi
trum conſenſu, ad fidem ſenatus pertinebat.
que enim eos aut vitæ ullo crimine alio aut
ſti magiſtratus quiſquam arguebat; præterqu
quod gratificantes Patribus rogationi tribuni
interceſſiſſent. Vicit tamen gratiam ſenatus p
bis ira: & peſſimo exemplo innoxii, denis mi
bus gravis æris condemnati ſunt. id ægre paſſi
tres. Camillus palam ſceleris plebem arguere: c
jam in ſuos verſa, non intelligeret ſe pravo ju
cio de tribunis interceſſionem ſuſtuliſſe. in
ceſſione ſublata, tribunitiam poteſtatem ever
ſe. Nam quod illi ſperarent effrænatam licenti
ejus magiſtratus Patres laturos, falli eos. Si tri
nicia vis tribunicio auxilio repelli nequeat, al
telum Patres inventuros eſſe. Conſuleſque inc
pabat, quod fide publica decipi tribunos eos t
ti tuliſſent, qui ſenatus auctoritatem ſecuti eſſ
30 Hæc propalam concionabundus indies magis

ebat iras hominum. Senatum vero incitare adverſus legem haud deſiſtebat : *ne aliter deſcende-*
ent in forum, quum dies ferendæ legis veniſſet,
uam ut qui meminiſſent ſibi pro aris, focisque, &
Deûm templis, ac ſolo in quo nati eſſent, dimican-
um fore. Nam quod ad ſe privatim attineat, ſi
æ gloriæ ſibi inter dimicationem patriæ meminiſſe
fas, ſibi amplum quoque eſſe, urbem ab ſe captam
equentari. Quotidie ſe frui monimento gloriæ ſuæ,
ante oculos habere urbem latam in triumpho ſuo.
ſiſtere omnes veſtigiis laudum ſuarum, ſed nefas
ucere deſertam ac relictam ab Diis immortalibus
coli urbem : & in captivo ſolo habitare populum
omanum, & victrice patria victam mutari. His
hortationibus principis concitati Patres ſenes
veneſque, quum ferretur lex, agmine facto in
rum venerunt : diſſipatique per tribus, ſuos
uiſque tribules prenſantes, orare cum lacrymis
epere, Ne eam patriam, pro qua fortiſſime fe-
liciſſimeque ipſi ac patres eorum dimicaſſent, de-
rerent : Capitolium, ædem Veſtæ, cetera circa
mpla Deorum oſtentantes. Ne exulem, extor-
m populum Romanum ab ſolo patrio, ac diis
natibus, in hoſtium urbem agerent : eoque rem
ducerent, ut melius fuerit non capi Veios, ne
oma deſereretur. Quia non vi agebant, ſed pre-
bus, & inter preces multa Deorum mentio erat,
ligioſum parti maximæ fuit. & legem una plu-
s tribus antiquarunt, quam juſſerunt. Adeoque
victoria læta patribus fuit, ut poſtero die refe-
ntibus conſulibus ſenatuſconſultum fieret, ut
ri Veientani ſeptena jugera plebi dividerentur:
c patribus familiæ tantum, ſed ut omnium in
mo liberorum capitum ratio haberetur : vel-
ntque in eam ſpem liberos tollere. Eo munere 31
linita plebe, nihil certatum eſt, quo minus
con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

conſularia comitia haberentur. creati conſule
L. Valerius Potitus, M. Manlius, cui Capitolin
poſtea etiam fuit cognomen. Hi conſules ma
gnos ludos fecere, quos M. Furius dictator vov
rat Veienti bello. Eodem anno ædes Iunonis re
ginæ ab eodem dictatore eodemque bello vota de
dicatur: celebratamque dedicationem ingenti ma
tronarum ſtudio tradunt. Bellum haud memora
bile in Algido cum Æquis geſtum eſt; fuſis hoſt
bus prius pene quam manus conſererent. Valeri
quod perſeverantior cædendis in fuga fuit, triun
phus; Manlio, ut ovans ingrederetur urbem, decr
tum eſt. Eodem anno novum bellum cum Vol
nienſibus exortum: quo propter famem, peſtile
tiamque in agro Romano, ex ſiccitate caloribu
que nimiis ortam, exercitus duci nequivit. ob qu
Volſinienſes Salpinatibus adjunctis ſuperbia ela
ultro agros Romanos incurſavere. Bellum in
duobus populis indictum. C. Iulius cenſor dec
ſit: in ejus locum M. Cornelius ſuffectus. quæ
poſtea religioni fuit: quia eo luſtro Roma eſt c
pta. Nec deinde umquam in demortui locum ce
ſor ſufficitur: conſulibuſque morbo implic
placuit per interregnum renovari auſpicia. Itaq
quum ex ſenatuſconſulto conſules magiſtratu
abdicaſſent, interrex creatur M. Furius Camill
qui P. Cornelium Scipionem, is deinde L. Va
rium Potitum interregem prodidit: ab eo cre
ſex tribuni militum conſulari poteſtate. Vt eti
ſi cui eorum incommoda valetudo fuiſſet,
32 pia magiſtratuum Reipubl. eſſet. Calendis Qu
tilibus magiſtratum occœpere L. Lucretius, S
vius Sulpicius, M. Æmilius, L. Furius Med
linus ſeptimum, Agrippa Furius, C. Æmili
iterum. Ex his L. Lucretio & C. Æmilio Vo
nienſis provincia evenit: Salpinates Agrip

Fu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rio, & Servio Sulpicio. Prius cum Volſinienbus pugnatum eſt: bellum numero hoſtium ins, certamine haud ſane aſperum fuit. Fuſa conrſu primo acies in fugam, millia octo armarum ab equitibus interclusa, poſitis armis, in ditionem venerunt. Ejus belli fama effecit, ne pugnæ committerent Salpinates. mœnibus arati ſe tutabantur. Romani prædas paſſim & ex lpinati agro, & ex Volſinienſi, nullo eam vim cente, egerunt: donec Volſinienſibus feſſis bel, ea conditione ut res populo Romano reddent, ſtipendiumque ejus anni exercitui præſtant, in viginti annos induciæ datæ. Eodem anno I. Cæditius de plebe nunciavit tribunis, Se in ova via, ubi nunc ſacellum eſt, ſupra ædem eſtæ, vocem noctis ſilentio audiſſe clariorem umana, quæ magiſtratibus dici juberet, Gallos dventare. Id, ut fit, propter auctoris humilitam ſpretum: & quod longinqua, eoque ignoior, gens erat. Neque deorum modo monita inruente fato ſpreta: ſed humanam quoque opem, uæ una erat, M. Furium ab urbe amovere. qui ie dicta ab L. Appuleio tribuno plebis, propter rædam Veientanam, filio quoque adoleſcente er idem tempus orbatus, quum accitis domum ribulibus & clientibus, quæ magna pars plebis rat, percunctatus animos eorum, reſponſum tuiſſet ſe collaturos quanti damnatus eſſet: abſolere eum non poſſe, in exilium abiit: precatus ab Diis immortalibus; Si innoxio ſibi ea injuria fieet, primo quoque tempore deſiderium ſui civiati ingratæ facerent. abſens quindecim millibus gravis æris damnatur. Expulſo cive, quo manen- 33
e, ſi quicquam humanorum certi eſt, capi Roma non potuerat; adventante fatali urbi clade, legai ab Cluſinis veniunt, auxilium adverſus Gallos

peten-

petentes. Eam gentem traditur fama, dulcedi
frugum, maximeque vini nova tum voluptate c
ptam, Alpes tranſiſſe, agroſque ab Etruſcis an
cultos poſſediſſe: & invexiſſe in Galliam vinum
liciendæ gentis cauſſa Aruntem Cluſinum, ira co
ruptæ uxoris ab Lucumone, cui tutor is fuerat ipſ
præpotente juvene, & à quo expeti pœnæ, niſi e
terna vis quæſita eſſet, nequirent. hunc tranſeu
tibus Alpes ducem, auctoremque Cluſium opp
gnandi fuiſſe. Equidem haud abnuerim, Cluſiu
Gallos ab Arunte, ſeu quo alio Cluſino, adducto
ſed eos qui oppugnaverint Cluſium, non fuiſſe q
primi Alpes tranſierint, ſatis conſtat. ducen
quippe annis ante, quam Cluſium oppugnaren
urbemque Romam caperent, in Italiam Ga
tranſcenderunt: nec cum his primum Etruſc
rum, ſed multo ante cum iis, qui inter Appenn
num Alpeſque incolebant, ſæpe exercitus Gall
ci pugnavere. Tuſcorum ante Romanum imp
rium late terra marique opes patuere. mari ſup
ro inferoque, quibus Italia inſulæ modo cing
tur, quantum potuerint, nomina ſunt argume
to, quod alterum Tuſcum communi vocabu
gentis, alterum Adriaticum mare, ab Adria T
ſcorum colonia, vocavere Italicæ gentes. Græ
eadem Tyrrhenum atque Adriaticum vocant.
in utrumque mare vergentes incoluere urbib
duodenis terras: prius cis Apenninum, ad inferu
mare, poſtea trans Apenninum totidem, qu
capita originis erant, coloniis miſſis. quæ tra
Padum omnia loca, excepto Venetorum ang
lo, qui ſinum circumcolunt maris, uſque a
Alpes tenuere. Alpinis quoque ea gentibus hau
dubie origo eſt, maxime Rhetis: quos loca ipſ
efferarunt, ne quid ex antiquo, præter ſonum lin
34 guæ, nec eum incorruptum, retinerent. De tran
ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

in Italiam Gallorum hæc accepimus: Priſco quinio Romæ regnante, Celtarum, quæ pars liæ tertia eſt, penes Bituriges ſumma imperii ii regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, ute fortunaque quum ſua tum publica præpol-, quod imperio ejus Gallia adeo frugum homumque fertilis fuit, ut abundans multitudo regi videretur poſſe. Hic magno natu ipſe jam, nerare prægravante turba regnum cupiens, loveſum ac Sigoveſum, ſororis filios, impigros nes, miſſurum ſe eſſe in quas Dii dediſſent auis ſedes, oſtendit. Quantum ipſi vellent nuum hominum, excirent, ne qua gens arcere enientes poſſet. Tum Sigoveſo ſortibus dati rcinii ſaltus: Belloveſo haud paulo lætiorem Italiam viam Dii dabant. Is, quod eis ex pois abundabat, Bituriges, Arvernos, Senones, duos, Ambarros, Carnutes, Aulercos, excivit. fectus ingentibus peditum equitumque copiis, Tricaſtinos venit. Alpes inde oppoſitæ erant, s inexſuperabiles viſas, haud equidem miror, lla dum via (quod quidem continens memoria niſi de Hercule fabulis credere libet) ſuperatas. quum velut ſeptos montium altitudo teneret llos, circumſpectarentque quanam per juncta lo juga in alium orbem terrarum tranſirent, gio etiam tenuit; quod allatum eſt, advenas rentes agrum ab Selyum gente oppugnari. aſſilienſes erant hi, navibus à Phocæa profecti. Galli fortunæ ſuæ omen rati adjuvere, ut quem mum in terram egreſſi occupaverant locum, tentibus ſilvis communirent. ipſi Taurino ſaltu ias Alpeis tranſcenderunt: fuſiſque acie Tuſcis, ud procul Ticino flumine, quum in quo conerant, agrum Inſubrium appellari audiſſent, coomine Inſubribus pago Heduorum: ibi omen

ſequen-

ſequentes loci, condidere urbem: Mediolanu
35 appellarunt. Alia ſubinde manus Cænomanoru
Elitovio duce veſtigia priorum ſecuta, eodem ſa
tu, favente Belloveſo, quum tranſcendiſſet Alpe
ubi nunc Brixia ac Verona urbes ſunt (locos t
nuere Libui) conſidunt. poſt hos Salluvii, pro
antiquam gentem Lævos, Ligures, incolentes ci
ca Ticinum amnem. Pœnino deinde Boii Ling
neſque tranſgreſſi, quum jam inter Padum atq
Alpes omnia tenerentur, Pado ratibus traject
non Etruſcos modo, ſed etiam Vmbros agro p
lunt: intra Appenninum tamen ſeſe tenuere. Tu
Senones, recentiſſimi advenarum, ab Vtente fl
mine uſque ad Æſim fines habuere. Hanc gente
Cluſium, Vomamque inde veniſſe comperio.
parum certum eſt, ſolamne, an ab omnibus Ciſ
pinorum Gallorum populis adjutam. Cluſini no
bello exterriti, quum multitudinem, quum fo
mas hominum inuſitatas cernerent, & genus
morum, audirentque ſæpe ab iis cis Padum ult
que, legiones Etruſcorum fuſas, quamquam a
verſus Romanos nullum eis jus ſocietatis amic
tiæve erat, niſi quod Veientes conſanguineos a
verſus populum Romanum non defendiſſent,
gatos Romam, qui auxilium ab ſenatu peterer
miſere. De auxilio nihil impetratum. legati t
M. Fabii Ambuſti filii miſſi, qui ſenatus, pop
lique Romani nomine agerent cum Gallis, N
quibus nullam injuriam accepiſſent, ſocios pop
li Romani atque amicos oppugnarent. Roma
eos bello quoque, ſi res cogat, tuendos eſſe.
melius viſum bellum ipſum amoveri, ſi poſſet:
Gallos, novam gentem, pace potius cognoſ
36 quam armis. Mitis legatio, ni præferoces leg
tos, Galliſque magis quam Romanis ſimiles, h
buiſſet. quibus poſtquam mandata ediderunt.
concil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

cilio Gallorum, datur reſponſum: *Etſi novum*
n audiant Romanorum, tamen credere viros
eſſe, quorum auxilium à Cluſinis, in re trepi-
imploratum. & quoniam legatione adverſus
luerint quam armis tueri ſocios, ne ſe quidem
a quam illi afferant, aſpernari, ſi Gallis egen-
agro, quem latius poßideant quam colant Clu-
partem finium concedant. aliter pacem impe-
non poſſe. Et reſponſum coram Romanis, ſe
ere velle: & ſi negetur ager, coram iiſdem
anis dimicaturos, ut nunciare domum poßint,
tum Galli virtute ceteros mortales præſtarent.
dnam id jus eſſet, agrum à poſſeſſoribus petere,
inari arma? Romanis quærentibus, &, *quid*
truria rei Gallis eſſet? quum illi ſe in armis jus
, & omnia fortium virorum eſſe, ferociter
rent, accenſis utrimque animis ad arma diſ-
tur, & prœlium conſeritur. Ibi, jam urgen-
s Romanam urbem fatis, legati contra jus
ium arma capiunt. nec id clam eſſe potuit,
m ante ſigna Etruſcorum tres nobiliſſimi for-
nique Romanæ juventutis pugnarent: tantum
ebat peregrina virtus. Quin etiam Q. Fabius
tus extra aciem equo, ducem Gallorum fero-
in ipſa ſigna Etruſcorum incurſantem, per
s transfixum, haſta occidit, ſpoliaque ejus le-
em Galli agnovere, perque totam aciem, Ro-
num legatum eſſe, ſignum datum eſt. Omiſſa
: in Cluſinos ira, receptui canunt, minantes
manis. Erant, qui extemplo Romam eundum
ſerent. vicere ſeniores, ut legati prius mitte-
ur queſtum injurias, poſtulatumque, ut pro
gentium violato Fabii dederentur. Legati
lorum quum ea, ſicut erant mandata, expo-
ſſent, ſenatui nec factum placebat Fabiorum,
us poſtulare barbari videbantur. ſed ne id, quod
placebat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

placebat, decerneret in tantæ nobilitatis viris, am
bitio obſtabat. Itaque ne penes ipſos culpa eſſe
cladis forte Gallico bello acceptæ, cognitionem
de poſtulatis Gallorum ad populum rejiciunt. ub
tanto plus gratia atque opes valuere, ut quorum
de pœna agebatur, tribuni militum conſulari po
teſtate in inſequentem annum crearentur. Quo fa
cto, haud ſecus quam dignum erat, infenſi Gall
bellum propalam minantes, ad ſuos redeunt. Tr
buni militum cum tribus Fabiis creati Q. Sulp
cius Longus, Q. Servilius quartum, Ser. Corne
37 lius Maluginenſis. Quum tanta moles mali inſta
ret (adeo occæcat animos fortuna, ubi vim ſuam
ingruentem refringi non vult) civitas, quæ adve
ſus Fidenatem & Veientem hoſtem, alioſque fin
timos populos ultima experiens auxilia, dictato
rem multis tempeſtatibus dixiſſet; ea tunc inuſita
to atque inaudito hoſte, ab Oceano terrarumqu
ultimis oris bellum ciente, nihil extraordinar
imperii aut auxilii quæſivit. Tribuni, quorum te
meritate bellum contractum erat, ſummæ rerum
præerant: delectumque nihilo accuratiorem quam
ad media bella haberi ſolitus erat, (extenuanto
etiam famam belli) habebant. Interim Galli, poſt
quam accepere, ultro honorem habitum violato
ribus juris humani, eluſamque ſuam legationem
eſſe, flagrantes ira, cujus impotens eſt gens, con
feſtim ſignis convulſis, citato agmine iter ingre
diuntur. Ad quorum prætereuntium raptim tu
multum quum exterritæ urbes ad arma concu
rerent, fugaque agreſtium fieret, Romam ſe ir
magno clamore ſignificabant. quacunque iban
equis, viriſque longe ac late fuſo agmine immen
ſum obtinentes loci. Sed antecedente fama, nun
ciiſque Cluſinorum, deinceps inde aliorum popu
lorum plurimum terroris Romam celeritas ho

ſtiu

tulit. quippe quibus, velut tumultuario exer-
mptim ducto, ægre ad undecimum lapidem
ſum eſt, qua flumen Allia Cruſtuminis mon-
præalto defluens alveo, haud multum infra
Tiberino amni miſcetur. Iam omnia contra
que hoſtium plena erant, & nata in vanos
ltus gens, truci cantu, clamoribuſque variis,
ndo cuncta compleverant ſono. Ibi tribuni 38
um, non loco caſtris ante capto, non præ-
to vallo, quo receptus eſſet, non Deorum
, ſi non hominum memores, nec auſpicato,
tato, inſtruunt aciem diductam in cornua,
cumveniri multitudine hoſtium poſſent. nec
æquari frontes poterant, quum extenuan-
nfirmam & vix cohærentem mediam aciem
ent. Paulum erat ab dextera editi loci, quem
liariis repleri placuit: eaque res ut initium pa-
ac fugæ, ſic una ſalus fugientibus fuit. Nam
nus regulus Gallorum, in paucitate hoſtium
maxime timens, ratus ad id captum ſupe-
n locum, ut ubi Galli cum acie legionum re-
onte concurriſſent, ſubſidia in averſos tranſ-
ſque impetum darent, ad ſubſidiarios ſigna
ertit: ſi eos loco depuliſſet, haud dubius fa-
in æquo campi tantum ſuperanti multitudi-
ctoriam fore. adeo non fortuna modo, ſed
etiam cum barbaris ſtabat. In altera acie ni-
imile Romanis, non apud duces, non apud
es erat. pavor fugaque occupaverat animos.
hominum oblivio, ut multo major pars
in hoſtium urbem, quum Tiberis arceret,
recto itinere Romam ad conjuges ac libe-
ugerent. Parumper ſubſidiarios tutatus eſt
. in reliqua acie, ſimul eſt clamor proximis
tere. ultimis ab tergo auditus, ignotum ho-
(prius pene quam viderent, non modo non

tentato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tentato certamine, ſed ne clamore quidem red
to) integri intactique fugerunt. Nec ulla cæ
pugnantium fuit. terga cæſa ſuomet ipſorum
tamine in turba impedientium fugam. Circ
pam Tiberis, quo armis abjectis totum ſiniſtr
cornu defugit, magna ſtrages facta eſt: multo
imperitos nandi, aut invalidos, graves lo
aliiſque tegminibus hauſere gurgites. maxim
men pars incolumis Veios perfugit; unde n
modo præſidii quicquam, ſed ne nuncius qui
cladis Romam eſt miſſus. Ab dextro cornu, q
procul à flumine, & magis ſub monte ſtet
Romam omnes petiere, & ne clauſis quidem p
39 tis urbis in arcem confugerunt. Gallos quo
velut obſtupefactos, miraculum victoriæ
repentinæ tenuit. & ipſi pavore defixi prim
ſteterunt, velut ignari quid accidiſſet. deind
ſidias vereri, poſtremo cæſorum ſpolia legere
morumque cumulos, ut mos eis eſt, coacerv
Tum demum poſtquam nihil uſquam hoſtile
nebatur, viam ingreſſi, haud multo ante Soli
caſum ad urbem Romam perveniunt. ubi q
prægreſſi equites, non portas clauſas, non ſta
nem pro portis excubare, non armatos eſſe in
ris, retuliſſent; aliud priori ſimile miraculum
ſuſtinuit; noctemque veriti, & ignotæ ſitum
bis, inter Romam atque Anienem conſedere
ploratoribus miſſis circa mœnia aliaſque por
quænam hoſtibus in perdita re conſilia e
Romani, quum pars major ex acie Veios peti
nec ſupereſſe quemquam præter eos, qui Ro
refugerant, crederent, comploratis omnibus
ter vivis mortuiſque, totam prope urbem la
tis impleverunt. Privatos deinde luctus ſtupe
publicus pavor, poſtquam hoſtes adeſſe nu
tum eſt. mox ululatus cantuſque diſſonos, va

ti

circa mœnia turmatim barbaris, audiebant.
ne inde tempus ſuſpenſos ita tenuit animos uſ-
ad lucem alteram, ut identidem jam in urbem
fus videretur impetus primo adventu, quo ac-
erant ad urbem. manſuros enim ad Alliam fuiſ-
ſi hoc conſilii foret. Deinde ſub occaſum So-
uia haud multum diei ſupererat, ante noctem
ſe invaſuros; tum in noctem dilatum conſi-
eſſe, quo plus pavoris inferrent. Poſtremo lux
opinquans exanimare: timorique perpetuo
m malum continens fuit, quum ſigna infeſta
is ſunt illata. nequaquam tamen ea nocte, ne-
inſequenti die ſimilis illi, quæ ad Alliam tam
de fugerat, civitas fuit. Nam quum defendi
m poſſe, tam parva relicta manu ſpes nulla
, placuit cum conjugibus ac liberis juventu-
militarem, ſenatuſque robur, in arcem Capi-
umque conſcendere: armiſque & frumento
atis, ex loco inde munito Deos homineſque
Romanum nomen defendere. Flaminem, ſa-
loteſque Veſtales, ſacra publica à cæde, ab in-
diis procul auferre: nec ante deſeri cultum eo-
, quam non ſupereſſent qui colerent. Si arx,
itoliumque ſedes Deorum, ſi Senatus caput
lici conſilii, ſi militaris juventus ſuperfuerit
minenti ruinæ urbis, facilem jacturam eſſe ſe-
rum, relictæ in urbe utique perituræ turbæ. &,
id æquiore animo de plebe multitudo ferret,
es triumphales conſulareſque ſimul ſe cum illis
am dicere obituros: nec his corporibus, quibus
n arma ferre, non tueri patriam poſſent, onera-
os inopiam armatorum. Hæc inter ſeniores 40
orti deſtinatos jactata ſolatia. Verſæ inde ad-
rtationes ad agmen juvenum; quos in Capito-
m atque in arcem proſequebantur, *commen-*
ntes virtuti eorum juventæque urbis per trecentos,

ſexa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſexaginta annos omnibus bellis victricis, quæcun
reliqua eſſet, fortunam. digredientibus qui ſp
omnem atque opem ſecum ferebant, ab iis,
captæ urbis non ſupereſſe ſtatuerant exitio; qu
ipſa res ſpecieſque miſerabilis erat, tum mulie
fletus & concurſatio incerta, nunc hos nunc il
ſequentium, rogitantiumque viros natoſque cu
fato darent, nihil, quod humanis ſupereſſet ma
relinquebant. magna pars tamen earum in arc
ſuos proſecutæ ſunt, nec prohibente ullo, nec
cante: quia quod utile obſeſſis ad minuendam
bellem multitudinem, id parum humanum e
Alia maxime plebis turba, quam nec capere
exiguus collis, nec alere in tanta inopia frum
poterat, ex urbe effuſa velut agmine jam uno
tiit Ianiculum. inde pars per argos dilapſi, p
urbes petunt finitimas; ſine ullo duce, aut c
ſenſu, ſuam quiſque ſpem, ſua conſilia, comm
nibus deploratis, exſequentes. Flamen inte
Quirinalis, virgineſque Veſtales, omiſſa rer
ſuarum cura, quæ ſacrorum ferenda, quæ (q
vires ad omnia ferenda deerant) relinquenda
ſent conſultantes, quiſve ea locus fideli aſſerva
rus cuſtodia eſſet; optimum ducunt, condit
doliolis ſacello proximo ædibus flaminis Qu
nalis, ubi nunc deſpui religio eſt, defodere: c
ra inter ſe onere partito ferunt, via quæ ſubli
ponte ducit ad Ianiculum. In eo clivo eas qu
L. Albinius de plebe Romana homo conſpexiſ
plauſtro conjugem ac liberos vehens inter c
ram turbam, quæ inutilis bello urbe excedeb
ſalvo etiam tum diſcrimine divinarum huma
rumque rerum; irreligioſum ratus ſacerdotes p
blicos ſacraque populi Romani pedibus ire, f
rique; ſe ac ſuos in vehiculo conſpici; deſcend
uxorem ac pueros juſſit, virgines ſacraque in pl
ſtr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

a impoſuit: & Cære, quo iter ſacerdotibus
pervexit. Romæ interim, ſatis jam omnibus, 41
tali re, ad tuendam arcem compoſitis, turba
rum domos regreſſa, adventum hoſtium ob-
to ad mortem animo exſpectabat. qui eorum
les geſſerant magiſtratus, ut in fortunæ priſti-
honorumque aut virtutis inſignibus moreren-
quæ auguſtiſſima veſtis eſt, thenſas ducenti-
triumphantibuſve, ea veſtiti medio ædium
neis ſellis ſedere. Sunt, qui, M. Fabio Ponti-
maximo præfante carmen, devoviſſe eos ſe
patria, Quiritibuſque Romanis tradant. Galli,
uia interpoſita nocte à contentione pugnæ
iſerant animos, & quod nec in acie ancipi-
nſquam certaverant prœlio, nec tum impetu
i capiebant urbem, ſine ira, ſine ardore ani-
um ingreſſi poſtero die urbem, patente Col-
porta in forum perveniunt; circumferentes
os ad templa Deûm, arcemque ſolam belli
iem tenentem. Inde modico relicto præſidio
quis in diſſipatos ex arce aut Capitolio impe-
ieret) dilapſi ad prædam vacuis occurſu ho-
um viis, pars in proxima quæque tectorum
ine ruunt: pars ultima, velut ea demum inta-
& referta præda, petunt. inde rurſus ipſa ſoli-
ne abſterriti, ne qua fraus hoſtilis vagos exci-
t, in forum ac propinqua foro loca congloba-
dibant: ubi eos, plebis ædificiis obſeratis, pa-
ibus atriis principum, major prope cunctatio
bat, aperta quam clauſa invadendi. adeo haud
s quam venerabundi intuebantur in ædium
ibulis ſedentes viros, præter ornatum habi-
que humano auguſtiorem; majeſtate etiam,
m vultus gravitaſque oris præ ſe ferebat, ſimi-
os Diis. Ad eos veluti ſimulachra verſi quum
ent, M. Papirius unus ex his dicitur Gallo bar-
bam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bam ſuam, ut tum omnibus promiſſa erat, p
mulcenti, ſcipione eburneo in caput incuſſo ira
moviſſe: atque ab eo initium cædis ortum, ce
ros in ſedibus ſuis trucidatos. Poſt principum c
dem, nulli deinde mortalium parci, diripi teć
42 exhauſtis injici ignes. Ceterum, ſeu non omnil
delendæ urbis libido erat, ſeu ita placuerat prin
pibus Gallorum, & oſtentari quædam incend
terroris cauſſa, ſi compelli ad deditionem cari
ſedium ſuarum obſeſſi poſſent; & non omnia c
cremari tecta, ut quodcunque ſupereſſet urbis,
pignus ad flectendos hoſtium animos habere
nequaquam perinde atque in capta urbe prima
aut paſſim aut late vagatus eſt ignis. Roman
arce plenam hoſtium urbem cernentes, vagoſ
per vias omnes curſus, quum alia atque alia p
nova aliqua clades oriretur, non mentibus ſol
conſipere, ſed ne auribus quidem atque oculis ſ
conſtare poterant. Quocunque clamor hoſtiu
mulierum puerorumque ploratus, ſonitus fla
mæ, & fragor ruentium tectorum avertiſſet,
ventes ad omnia, animos oraque & oculos fle
bant; velut ad ſpectaculum à fortuna poſiti o
dentis patriæ: nec ullius rerum ſuarum reli
præterquam corporum vindices. tanto ante a
miſerandi magis, qui umquam obſeſſi ſunt, q
interclusi à patria obſidebantur; omnia ſua
nentes in hoſtium poteſtate. Nec tranquil
nox diem tam fœde actum excepit: lux de
noctem inquietam inſecuta eſt, nec ullum
tempus, quod à novæ ſemper cladis alicujus
ctaculo ceſſaret. Nihil tamen tot onerati a
obruti malis flexerunt animos: quin, etſi om
flammis ac ruinis æquata vidiſſent, quamvis
pem parvumque, quem tenebant, collem, li
tati relictum, virtute defenderent: & jam, q
ea

rm quotidie acciderent, velut aſſueti malis, lienaverant ab ſenſu rerum ſuarum animos; a tantum ferrumque in dextris, velut ſolas reias ſpei ſuæ, intuentes. Galli quoque per ali- 43
t dies in tecta modo urbis nequicquam bello o, quum inter incendia ac ruinas captæ urbis l ſupereſſe præter armatos hoſtes viderent; nec quam tot cladibus territos, nec flexuros ad tionem animos ni vis adhiberetur; experiri na, & impetum facere in arcem ſtatuunt. Priuce ſigno dato, multitudo omnis in foro intur. inde clamore ſublato, ac teſtudine facta, unt. adverſus quos Romani nihil temere nec de, ad omnes aditus ſtationibus firmatis, qua n ferri videbant, eà robore virorum oppoſito dere hoſtem ſinunt: quo ſucceſſerit magis in um, eo pelli poſſè per proclive facilius rati. io fere clivo reſtitere: atque inde ex loco ſuore, qui propè ſua ſponte in hoſtem inferebat, tu facto, ſtrage ac ruina fudêre Gallos: ut quam poſtea nec pars nec univerſi tentavetale pugnæ genus. Omiſſa itaque ſpe per vim e arma ſubeundi, obſidionem parant. cujus tempus immemores, & quod in urbe fuerat entum, incendiis urbis abſumſerant, & ex per ipſos dies raptum omne Veios erat. Igixercitu diviſo, partim per finitimos populos lari placuit, partim obſideri arcem; ut obſiibus frumentum populatores agrorum prænt. Proficiſcentes Gallos ab urbe ad Roma- experiendam virtutem, fortuna ipſa Ardeam, Camillus exulabat, duxit. qui mœſtior ibi una publica quam ſua, quum Diis hominibuſaccuſandis ſeneſceret, indignando mirandoubi illi viri eſſent, qui ſecum Veios Falerioſepiſſent, qui alia bella fortius ſemper quam

felicius geſſiſſent; repente audit Gallorum exerci-
tum adventare, atque de eo pavidos Ardeates con-
ſultare. nec ſecus quam divino ſpiritu tactus, quum
ſe in mediam concionem intuliſſet, abſtinere ſue-
44 tus ante talibus conciliis; *Ardeates*, inquit, *vete-*
res amici, novi etiam cives mei, quando & veſtrum
beneficium ita tulit, & fortuna hoc egit mea, nem
veſtrûm conditionis meæ oblitum me huc proceſſiſ
putet: ſed res, ac periculum commune cogit, quo
quiſque poßit in re trepida præſidii, in mediu
conferre. Et quando ego vobis pro tantis veſtris i
me meritis gratiam referam, ſi nunc ceſſavero? a
ubi uſus erit mei vobis, ſi in bello non fuerit? H
arte in patria ſteti: & invictus bello, in pace ab i
gratis civibus pulſus ſum. Vobis autem, Ardeate
fortuna oblata eſt, & pro tantis priſtinis pop
Romani beneficiis, quanta ipſi meminiſtis (nec en
exprobranda apud memores ſunt) gratiæ referend
& huic urbi decus ingens belli ex hoſte commu
pariendi. Quæ effuſo agmine adventat, gens e
cui natura corpora animoſque magna magis qu
firma dederit. eo in certamen omne plus terr
quam virium ferunt. Argumento ſit clades R
mana. patentem cepere urbem: ex arce Capitolio
his exigua reſiſtitur manu. Iam obſidionis tæ
victi abſcedunt, vagique per agros palantur; ci
vinoque raptim hauſto repleti. Vbi nox appe
prope rivos aquarum, ſine munimento, ſine ſta
nibus ac cuſtodiis paßim ferarum ritu ſternunt
nunc ab ſecundis rebus magis etiam ſolito inca
Si vobis in animo eſt, tueri mœnia veſtra, nec
ti hæc omnia Galliam fieri; prima vigilia ca
arma frequentes. Me ſequimini ad cædem, no
pugnam. niſi victos ſomno, veluti pecudes tr
dandos tradidero; non recuſo eundem Ardeæ re
45 *mearum exitum, quem Romæ habui.* Æquis
qui

iſque perſuaſum erat, tantum bello virum ne-
nem uſquam ea tempeſtate eſſe. Concione di-
iſſa, corpora curant, intenti quam mox ſignum
etur. quo dato, primæ noctis ſilentio ad portas
n Camillo præſto fuere. Egreſſi haud procul
be, ſicuti prædictum erat, caſtra Gallorum in-
ta neglectaque ab omni parte nacti, clamore in-
dunt. Nuſquam prœlium, omnibus locis cædes
t: nuda corpora, & ſoluta ſomno trucidantur.
tremos tamen pavor cubilibus ſuis excitos, quæ
t unde vis eſſet ignaros, in fugam, & quoſdam
hoſtem ipſum improvidos tulit. magna pars in
num Antiatem delati, incurſione ab oppidanis
balatos facta, circumveniuntur. Similis in agro
ienti Tuſcorum facta ſtrages eſt: qui urbis jam
ope quadringenteſimum annum vicinæ oppreſ-
ab hoſte inuſitato inauditoque, adeo nihil mi-
i ſunt, ut in agrum Romanum eo tempore in-
ſiones facerent, plenique prædæ Veios etiam
ſidiumque, & ſpem ultimam Romani nomi-
in animo habuerint oppugnare. Viderant eos
ites Romani vagantes per agros, & congrega-
agmine prædam præ ſe agentes, & caſtra cer-
ant haud procul Veiis poſita. inde primum mi-
tio ſui, deinde indignitas, atque ex ea ira ani-
s cepit, *Etruſciſne etiam, à quibus bellum Gal-
m in ſe avertiſſent, ludibrio eſſe clades ſuas?*
temperavere animis, quin extemplo impetum
erent: compreſſique à Cæditio Centurione,
m ſibimetipſi præfecerant, rem in noctem ſu-
uere. Tantum par Camillo defuit auctor, cete-
odem ordine eodemque fortunæ eventu geſta.
n etiam ducibus captivis, qui cædi nocturnæ
erfuerant, ad aliam manum Tuſcorum ad Sali-
profecti, nocte inſequenti ex improviſo majo-
cædem edidere: duplicique victoria ovantes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

46 Veios redeunt. Romæ interim plerumque obſi dio ſegnis, & utrimque ſilentium eſſe; ad id tan tum intentis Gallis, ne quis hoſtium evadere inte ſtationes poſſet: quum repentè juvenis Romanu admiratione in ſe cives hoſteſque convertit. Sacr ficium erat ſtatum in Quirinali colle genti Fabia ad id faciendum C. Fabius Dorſo, Gabino cinct ſacra manibus gerens quum de Capitolio deſce diſſet, per medias hoſtium ſtationes egreſſus, n hil ad vocem cujuſquam terroremve motus, i Quirinalem collem pervenit. ibique, omnibus ſ lenniter peractis, eadem revertens ſimiliter co ſtanti vultu graduque, ſatis ſperans, propitios e Deos, quorum cultum ne mortis quidem me prohibitus deſeruiſſet, in Capitolium ad ſuos r diit: ſeu attonitis Gallis miraculo audaciæ, ſ religione etiam motis, cujus haudquaquam n gligens eſt gens. Veiis interim, non animi tantu indies, ſed etiam vires creſcebant: nec Roma ſolum eo convenientibus ex agris, qui aut prœl adverſo aut clade captæ urbis palati fuerant, ſ etiam ex Latio voluntariis confluentibus, ut parte prædæ eſſent. Maturum jam videbatur, peti patriam, eripique ex hoſtium manibus: corpori valido caput deerat. Locus ipſe admon bat Camilli, & magna pars militum erat, q ductu auſpicioque ejus res proſpere geſſerant: Cæditius negare, ſe commiſſurum, cur ſibi Deorum aut hominum quiſquam imperium fi ret potius, quam ipſe memor ordinis ſui poſ ret imperatorem. Conſenſu omnium placuit, Ardea Camillum acciri; ſed antea conſulto Se tu, qui Romæ eſſet. adeo regebat omnia pud diſcriminaque rerum prope perditis rebus ſer bant. Ingenti periculo tranſeundum per hoſti cuſtodias erat. ad eam rem Pontius Cominus, i

pi

piger juvenis, operam pollicitus, incubans cortici, ſecundo Tiberi ad urbem defertur. inde qua proximum fuit à ripa, per præruptum eoque neglectum hoſtium cuſtodiæ ſaxum, in Capitolium evadit: &, ad magiſtratus ductus, mandata exercitus edit. Accepto inde Senatus decreto, ut & comitiis curiatis revocatus de exilio, juſſu populi Camillus dictator extemplo diceretur, militeſque haberent imperatorem quem vellent, eadem degreſſus, nuncius Veios contendit: miſſique Ardeam legati ad Camillum, Veios eum perduxere: ſeu, quod magis credere libet, non prius profectum ab Ardea, quam comperit legem latam; quod nec injuſſu populi mutari finibus poſſet, nec niſi dictator dictus auſpicia in exercitu habere; lex curiata lata eſt, dictatorque abſens dictus. Dum hæc Veiis age- 47
bantur, interim arx Romæ Capitoliumque in ingenti periculo fuit. namque Galli, ſeu veſtigio notato humano, qua nuncius à Veiis pervenerat, ſeu ſua ſponte animadverſo ad Carmentis ſaxum aſcenſu æquo, nocte ſubluſtri, quum primo inermem, qui tentaret viam præmiſiſſent, tradentes inde arma, ubi quid iniqui eſſet, alterni innixi, ſublevanteſque invicem, & trahentes alii alios, prout poſtularet locus; tanto ſilentio in ſummum evaſere, ut non cuſtodes ſolum fallerent, ſed ne canes quidem, ſolicitum animal ad nocturnos ſtrepitus, excitarent. Anſeres non fefellêre, quibus ſacris Iunoni, in ſumma inopia cibi, tamen abſtinebatur. quæ res ſaluti fuit. Namque clangore eorum, alarumque crepitu excitus M. Manlius, qui triennio ante conſul fuerat, vir bello egregius, armis arreptis ſimul ad arma ceteros ciens vadit. & dum ceteri trepidant, Gallum, qui jam in ſummo conſtiterat, umbone ictum deturbat. Cujus caſus prolapſi quum proximos ſterneret, trepi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dantes alios, armiſque omiſſis, ſaxa, quibus ad-
hærebant, manibus amplexos, trucidat. jamque
& alii congregati telis, miſſilibuſque ſaxis protur-
bare hoſtes, ruinaque tota prolapſa acies in præ-
ceps deferri. Sedato deinde tumultu, reliquum
noctis (quantum in turbatis mentibus poterat,
quum præteritum quoque periculum ſolicitaret)
quieti datum eſt. Luce orta, vocatis claſſico ad
concilium militibus, ad tribunos, quum & recte
& perperam facto precium deberetur; Manliu
primum ob virtutem laudatus donatuſque, non
ab tribunis ſolum militum, ſed conſenſu etiam
militari: cui univerſi ſelibras farris, & quartario
vini, ad ædes ejus, quæ in arce erant, contulerunt
rem dictu parvam, ceterum inopia fecerat eam ar-
gumentum ingens caritatis; cum ſe quiſque victu
ſuo fraudans, detractum corpori atque uſibus ne-
ceſſariis ad honorem unius viri conferret. Tum
vigiles ejus loci, qua fefellerat aſcendens hoſtis, ci-
tati: & quum in omnes more militari ſe animad-
verſurum Q. Sulpicius tribunus militum pronun-
ciaſſet; conſentiente clamore militum, in unum
vigilem conjicientium culpam, deterritus, à cæ-
teris abſtinuit: reum haud dubium ejus noxæ ap-
probantibus cunctis de ſaxo dejecit. Inde inten-
tiores utrimque cuſtodiæ eſſe: & apud Gallos
quia vulgatum erat, inter Veios Romamque nun-
cios commeare: & apud Romanos ab nocturn
48 periculi memoria. Sed ante omnia obſidionis bel-
lique mala, fames utrimque exercitum urgebat
Gallos peſtilentia etiam, quum loco jacente inte
tumulos caſtra habentes, tum ab incendiis torri
do & vaporis pleno, cineremque non pulverem
modo ferente quum quid venti motum eſſet, quo
rum intolerantiſſima gens eſt, humori ac frigori
aſſueta; tum æſtu & languore vexati, vulgatis velu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

i pecua morbis, morerentur. Iam pigritia ſingu-
ꞏs ſepeliendi, promiſcue acervatos cumulos ho-
iinum urebant: buſtorumque inde Gallicorum
omine inſignem locum fecere. Induciæ deinde
um Romanis factæ, & colloquia permiſſu impe-
itorum habita: in quibus quum identidem Galli
mem objicerent; eaque neceſſitate ad deditio-
em vocarent; dicitur avertendæ ejus opinionis
uſſa multis locis panis de Capitolio jactatus eſſe
i hoſtium ſtationes. Sed jam neque diſſimulari,
eque ferri ultra fames poterat: itaque dum dicta-
or delectum per ſe Ardeæ habet, magiſtrum equi-
um L. Valerium à Veiis abducere exercitum ju-
et, parat inſtruitque quibus haud impar adoria-
ur hoſtes: interim Capitolinus exercitus ſtatio-
ibus vigiliiſque feſſus, ſuperatis tamen humanis
mnibus malis, quum famem unam natura vin-
i non ſineret: diem de die proſpectans, ecquod
uxilium ab dictatore appareret; poſtremo ſpe
uoque jam non ſolum cibo deficiente, & quum
ationes procederent prope obruentibus infir-
ıum corpus armis, vel dedi, vel redimi ſe qua-
umque pactione poſſent, juſſit: jactantibus non
bſcure Gallis, haud magna mercede ſe adduci
oſſe, ut obſidionem relinquant. Tum ſenatus
abitus, tribuniſque militum negotium datum,
t paciſcerentur. Inde inter Q. Sulpicium tribu-
um militum, & Brennum regulum Gallorum
olloquio tranſacta res eſt, & mille pondo auri
retium populi gentibus mox imperaturi factum.
Rei fœdiſſimæ per ſe, adjecta indignitas eſt. pon-
lera ab Gallis allata iniqua, &, tribuno recuſante,
dditus ab inſolente Gallo ponderi gladius: au-
litaque intoleranda Romanis vox *Væ victis* eſſe.
Sed Diique & homines prohibuere redemtos vi- 49
vere Romanos. nam forte quadam, prius quam
infanda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

infanda merces perficeretur, per altercatione
nondum omni auro appenſo, dictator interven
auferrique aurum de medio, & Gallos ſubmov
jubet. Quum illi, renitentes, pactos dicerent ſe
negat eam pactionem ratam eſſe, quæ, poſtqua
ipſe dictator creatus eſſet, injuſſu ſuo ab inferio
juris magiſtratu facta eſſet: denunciatque Gall
ut ſe ad prœlium expediant. Suos in acervum co
jicere ſarcinas, & arma aptare, ferroque non au
recuperare patriam jubet; in conſpectu haben
fana Deûm, & conjuges, & liberos, & ſolum p
triæ deforme belli malis, & omnia quæ defe
repetique & ulciſci fas ſit. Inſtruit deinde acie
ut loci natura patiebatur, in ſemirutæ ſolo urb
& natura inæquali: & omnia quæ arte belli
cunda ſuis eligi præpararive poterant, provi
Galli nova re trepidi arma capiunt, itaque ma
quam conſilio in Romanos incurrunt. Iam ve
rat fortuna, jam Deorum opes humanaque co
lia rem Romanam adjuvabant. igitur primo c
curſu haud majore momento fuſi Galli ſunt, qu
ad Alliam vicerant. Iuſtiore altero deinde prœl
ad octavum lapidem Gabina via, quo ſe ex fu
contulerant, ejuſdem ductu auſpicioque Cam
vincuntur. Ibi cædes omnia obtinuit. caſtra
piuntur, & ne nuncius quidem cladis relict
Dictator, recuperata ex hoſtibus patria, triu
phans in urbem redit: interque jocos militar
quos inconditos jaciunt, Romulus ac parens
triæ, conditorque alter urbis, haud vanis laudi
appellatur. Servatam deinde bello patriam,
rum in pace haud dubiè ſervavit, quum prohib
migrari Veios: & tribunis rem intentius agenti
poſt incenſam urbem, & per ſe inclinata ma
plebe ad id conſilium. eaque cauſſa fuit non ab
candæ poſt triumphum dictaturæ, ſenatu ob
cran

trante, ne Rempublicam in incerto relinqueret ſta-
tu. Omnium primum, ut erat diligentiſſimus reli- 50
gionum cultor, quæ ad Deos immortales pertine-
bant, retulit. Senatuſconſultum fit, *Fana omnia,
quod ea hoſtes poſſediſſent, reſtituerentur expiaren-
turque: expiatioque eorum in libris per duumviros
quæreretur. Cum Cæretibus publicè hoſpitium fie-
ret, quod ſacra populi Romani ac ſacerdotes rece-
piſſent, beneficioque ejus populi non intermiſſus ho-
nos Deûm immortalium eſſet: ludi Capitolini fie-
rent, quod Iupiter optimus maximus ſuam ſedem
atque arcem populi Romani in re trepida tutatus
eſſet: collegiumque ad eam rem M. Furius dictator
conſtitueret, ex iis, qui in Capitolio atque arce ha-
bitarent.* Expiandæ etiam vocis nocturnæ, quæ
nuncia cladis ante bellum Gallicum audita negle-
ctaque eſſet, mentio illata, juſſumque templum in
Nova via Aio Locutio fieri. Aurum quod Gallis
ereptum erat, quodque ex aliis templis inter trepi-
dationem in Iovis cellam collatum, quum in quæ
referri oporteret, confuſa memoria eſſet, ſacrum
omne judicatum, & ſub Iovis ſella poni juſſum.
Jam ante in eo religio civitatis apparuerat, quod,
quum in publico deeſſet aurum, ex quo ſumma
pactæ mercedis Gallis confieret, à matronis colla-
tum acceperant, ut ſacro auro abſtineretur. Ma-
tronis gratiæ actæ, honoſque additus, ut earum
ſicut virorum, poſt mortem ſolemnis laudatio eſ-
ſet. Iis peractis quæ ad Deos pertinebant, quæque
per ſenatum agi poterant; tum demum, agitanti-
bus tribunis plebem aſſiduis concionibus, ut re-
lictis ruinis in urbem paratam Veios tranſmigra-
rent; in concionem, univerſo ſenatu proſequente,
aſcendit, atque ita verba fecit: *Adeo mihi acerbæ* 51
*ſunt, Quirites, contentiones cum tribunis plebis,
ut nec triſtiſſimi exilii ſolatium aliud habuerim,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quoad Ardeæ vixi, quam quod procul ab his certa-
minibus eram: & ob eadem hæc, non, niſi me ſena-
tuſconſulto populique juſſu revocaretis, redituru
umquam fuerim. Nec nunc me, ut redirem, mea
voluntas mutata, ſed veſtra fortuna perpulit. quipp
ut in ſua ſede maneret patria, id agebatur: non u
ego utique in patria eſſem & nunc quieſcerem & ta
cerem libenter, niſi hæc quoque pro patria dimica
tio eſſet. cui deeſſe quoad vita ſuppetat, aliis turpe
Camillo etiam nefas eſt. Quid enim repetimus
quid obſeſſam ex hoſtium manibus eripuimus, ſi re
cuperatam ipſi deſerimus? & cum victoribus Gall
capta tota urbe, Capitolium tamen atque arcem
Diique & homines Romani tenuerint, habitave
rint; victoribus Romanis recuperata urbe, arx quo
que & Capitolium deſeratur: & plus vaſtitatis hu
urbi ſecunda noſtra fortuna faciat, quam adverſ
fecerit. Equidem ſi nobis cum urbe ſimul poſitæ tra
ditæque per manus religiones nullæ eſſent; tame
tam evidens numen hac tempeſtate rebus affuit Ro
manis, ut omnem negligentiam divini cultus exem
tam hominibus putem. Intuemini enim horu
deinceps annorum vel ſecundas res vel adverſas: in
venietis omnia proſpere eveniſſe ſequentibus Deo
adverſa ſpernentibus. Iam omnium primum Veie
bellum (per quot annos, quanto labore geſtum!) n
ante cepit finem, quam monitu Deorum aqua
lacu Albano emiſſa eſt. Quid hæc tandem urbis n
ſtræ clades nova? num ante exorta eſt, quam ſpre
vox cælo emiſſa de adventu Gallorum, quam ge
tium jus ab legatis noſtris violatum, quam à nob
quum vindicari deberet, eadem negligentia Deoru
prætermiſſum? Igitur victi captique ac redemti ta
tum pœnarum Diis hominibuſque dedimus, ut te
rarum orbi documento eſſemus. Adverſæ deinde
admonuerunt religionum. Confugimus in Capit

liu

ium ad Deos, ad ſedem Iovis optimi maximi: ſacra
n ruina rerum noſtrarum alia terra celavimus, alia
vecta in finitimas urbes amovimus ab hoſtium ocu
s. Deorum cultum, deſerti ab Diis hominibuſque
amen non intermiſimus. Reddidere igitur patriam,
r victoriam, & antiquum belli decus amiſſum:
r in hoſtes qui cæci avaritia in pondere auri fœdus
c fidem fefellerunt, verterunt terrorem, fugamque
r cædem. Hæc culti neglectique numinis tanta mo 52
imenta in rebus humanis cernentes, ecquid ſentitis
Quirites, quantum vixdum ex naufragiis prioris
ilpæ cladiſque emergentes, paremus nefas? Vrbem
uſpicato inauguratoque conditam habemus: nullus
cus in ea non religionum Deorumque eſt plenus:
acrificiis ſolennibus non dies magis ſtati quam loca
int, in quibus fiant. Hos omnes Deos, publicos
ivatoſque, Quirites, deſerturi eſtis? Quam par
eſtrum factum eſt, quod in obſidione nuper in egre-
io adoleſcente C. Fabio, non minore hoſtium ad-
iratione quam veſtra, conſpectum eſt; quum in-
r Gallica tela digreſſus ex arce ſolenne Fabiæ gen-
t in colle Quirinali obiit? An gentilitia ſacra ne
bello quidem intermitti, publica ſacra & Roma-
is Deos etiam in pace deſeri placet? & pontifices
amineſque negligentiores publicarum religionum
ſe, quam privatus in ſolenni gentis fuerit? Forſi-
n aliquis dicat, aut Veiis nos facturos, aut huc
de miſſuros ſacerdotes noſtros, qui faciant: quo-
m neutrum fieri ſalvis cæremoniis poteſt. & ne
nnia generatim ſacra, omneſque percenſeam Deos;
Iovis epulo, num alibi, quam in Capitolio, pul-
inar ſuſcipi poteſt? Quid de æternis Veſtæ igni-
s, ſignoque, quod imperii pignus cuſtodia ejus
mpli tenetur, loquar? quid de ancilibus veſtris?
Mars Gradive, tuque Quirine pater! hæc omnia
profano deſeri placet ſacra, æqualia urbi, quædam

vetu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

vetuſtiora origine urbis? Et videte quid inter nos ac
majores interſit. illi ſacra quædam in monte Albano
Laviniоque nobis facienda tradiderant. An ex ho-
ſtium urbibus Romam ad nos transferri ſacra reli-
gioſum fuit: hinc ſine piaculo in hoſtium urbem
Veios transferemus? Recordamini agitedum, quo-
ties ſacra inſtaurentur, quia aliquid ex patrio rit
negligentia caſuve prætermiſſum eſt. Modo qu
res, poſt prodigium Albani lacus, niſi inſtaurati
ſacrorum auſpiciorumque renovatio, affectæ Veien
bello Reipublicæ remedio fuit? At etiam, tam
quam veterum religionum memores, & peregrin
Deos tranſtulimus Romam, & inſtituimus novo
Iuno regina tranſvecta à Veiis nuper in Aventin
quam inſigni, ob excellens matronarum ſtudium
celebrique dedicata eſt die? Aio Locutio templu
propter cœleſtem vocem exauditam in Nova vi
juſſimus fieri: Capitolinos ludos ſolennibus aliis a
didimus: collegiumque ad id novum, auctore ſen
tu, condidimus. Quid horum opus fuit ſuſcipi,
una cum Gallis urbem Romanam relicturi fu
mus? ſi non voluntate manſimus in Capitolio
tot menſes obſidionis? ſi ab hoſtibus metu reten
ſumus? De ſacris loquimur, & de templis: qu
tandem de ſacerdotibus? Nonne in mentem ven
quantum piaculi committatur? Veſtalibus nem
una illa ſedes eſt, ex qua eas nihil umquam pr
terquam urbs capta movit. Flamini diali noct
unam manere extra urbem nefas eſt. Hos Veien
pro Romanis facturi eſtis ſacerdotes, & Veſta
tuæ te deſerent Veſta? & flamen peregre habita
do, in ſingulas noctes tantum ſibi reique publ
piaculi contrahet? Quid alia, quæ auſpicato a
mus omnia fere intra pomœrium, cui oblivioni,
cui negligentiæ damus? Comitia curiata, quæ r
militarem continent, comitia centuriata, qui

conſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſules tribunoſque militares creatis, ubi auſpicato,
ubi adſolent, fieri poſſent? Veioſne hæc transfe-
mus? an comitiorum cauſſa populus tanto incom-
do in deſertam hanc ab Dius hominibuſque urbem
veniet? Sed res ipſa cogit vaſtam incendiis rui- 53
ique relinquere urbem, & ad integra omnia Veios
grare, nec hic ædificando inopem plebem vexare.
nc autem jactari magis cauſſam, quam veram
, ut ego non dicam, apparere vobis, Quirites, pu-
qui meminiſtis ante Gallorum adventum, ſalvis
tis publicis privatiſque, ſtante incolumi urbe,
nc eandem rem actam eſſe, ut Veios tranſmigra-
nus. Et videte, quantum inter meam ſententiam
ſtramque interſit, tribuni. Vos etiam ſi tunc fa-
ndum non fuerit, nunc utique faciendum putatis:
contra (nec id mirati ſitis prius quam quale ſit
dieritis) etiamſi tunc migrandum fuiſſet incolu-
i tota urbe, nunc has ruinas relinquendas non cen-
rem. Quippe tum cauſſa nobis in urbem captam
igrandi victoria eſſet, glorioſa nobis ac poſteris no-
ris; nunc hæc migratio nobis miſera ac turpis, Gal-
glorioſa eſt. non enim reliquiſſe victores, ſed ami-
ſe victi patriam videbimur. hoc ad Alliam fuga,
c capta urbs, hoc circumſeſſum Capitolium neceſ-
tatis impoſuiſſe, ut desereremus penates noſtros,
ciliumque ac fugam nobis ex eo loco conſciſcere-
us, quem tueri non poſſemus. & Galli evertere
tuerunt Romam, quam Romani reſtituere non
idebuntur potuiſſe? Quid reſtat, niſi ut jam novis
piis veniant, (conſtat enim vix credibilem multi-
udinem eſſe) & habitare in capta ab ſe, deſerta à
obis hac urbe velint, ſinatis? Quid ſi non Galli
oc, ſed veteres hoſtes veſtri, Æqui Volſcive fa-
iant, uti commigrent Romam? Velitiſne illos Ro-
manos, vos Veientes eſſe? an malitis hanc ſolitudi-
em veſtram, quam urbem hoſtium eſſe? non equi-
dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dem video quid magis nefas ſit. Hæc ſcelera, quia pi
get reædificare, hæc dedecora, pati parati eſtis? d
tota urbe nullum melius ampliuſve tectum fieri poſ
ſit, quam caſa illa conditoris eſt noſtri, non in caſ
ritu paſtorum agreſtiumque habitare eſt ſatius inte
ſacra penateſque veſtros, quam exulatum publi
ire? Majores noſtri convenæ paſtoreſque, quum in h
locis nihil præter ſilvas paludeſque eſſet, novam ur
bem tam brevi ædificaverunt: nos Capitolio, arc
incolumi, ſtantibus templis Deorum, ædificare in
cenſam piget? & quod ſinguli facturi fuimus, ſi ædi
noſtræ deflagraſſent, hoc in publico incendio univer
54 recuſamus facere? Quid tandem, ſi fraude, ſi caſ
Veiis incendium ortum ſit, ventoque (ut fieri po
teſt) diffuſa flamma magnam partem urbis abſu
mat; Fidenas inde aut Gabios, aliamve quam ur
bem quæſituri ſumus, quo tranſmigremus? Adeo ni
hil tenet ſolum patriæ? nec hæc terra quam ma
trem appellamus? ſed in ſuperficie tigniſque carita
nobis patriæ pendet? Equidem, fatebor vobis, et
minus injuriæ veſtræ quam meæ calamitatis me
miniſſe juvat; quum abeſſem, quotieſcunque pa
triæ in mentem veniret, hæc omnia occurrebant, col
les, campique, & Tiberis, & aſſueta oculis regio, &
hoc cœlum, ſub quo natus educatuſque eſſem. quæ
vos, Quirites, nunc moveant potius caritate ſua, u
maneatis in ſede veſtra, quam poſtea quum reli-
queritis ea, macerent deſiderio. Non ſine cauſa Di
homineſque hunc urbi condendæ locum elegerunt;
ſaluberrimos colles, flumen opportunum, quo ex me-
diterraneis locis fruges devehantur, quo maritimi
commeatus accipiantur: mare vicinum ad commo-
ditates, nec expoſitum nimia propinquitate ad pe-
ricula claſſium externarum: regionum Italiæ me-
dium, ad incrementum urbis natum unice locum.
Argumento eſt ipſa magnitudo tam novæ urbis.

trecen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nteſimus ſexageſimus quintus annus urbis,
ites, agitur: inter tot veterrimos populos tam-
lla geritis, quum interea, ne ſingulas loquar
, non conjuncti cum Æquis Volſci, tot tam
a oppida, non univerſa Etruria tantum terra
que pollens, atque inter duo maria latitudinem
ens Italiæ, bello vobis par eſt. Quod quum ita
uæ (malum) ratio eſt expertis alia experiri,
jam, ut virtus veſtra tranſire alio poſſit, for-
certè loci hujus transferri hinc non poſſit? Hic
tolium eſt, ubi quondam capite humano inven-
ponſum eſt, eo loco caput rerum ſummamque
rii fore. hic, quum augurato liberaretur Capi-
m, Iuventas Terminuſque maximo gaudio pa-
noſtrorum moveri ſe non paſſi. hic Veſtæ
, hic Ancilia cœlo demiſſa, hic omnes propitii
entibus vobis, Dii. Moviſſe eos Camillus 55
alia oratione, tum ea quæ ad religiones per-
bant, maxime dicitur. ſed rem dubiam decre-
opportune vox emiſſa, quod quum ſenatus
paullò de his rebus in curia Hoſtilia habere-
, cohorteſque ex præſidiis revertentes, forte
mine forum tranſirent, centurio in comitio ex-
navit: *Signifer, ſtatue ſignum: hic manebimus*
me. qua voce audita, & ſenatus, accipere ſe
en, ex curia egreſſus, conclamavit, & plebes
umfuſa, approbavit. Antiquata deinde lege,
miſcue urbs ædificari cœpta. Tegula publice
bita eſt: ſaxa materiæque cædendæ unde quiſ-
vellet jus factum: prædibus acceptis eo anno
ficia perfecturos. Feſtinatio curam exemit vi-
dirigendi, dum omiſſo ſui alienique diſcrimi-
, in vacuo ædificant. Ea eſt cauſa, ut veteres
acæ, primo per publicum ductæ, nunc privata
ſim ſubeant tecta: formaque urbis ſit occupatæ
gis, quam diviſæ ſimilis.

EPI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

EPITOME
LIBRI VI.

RES adverſus Æquos & Volſcos & Præneſtin
proſpere geſtas continet. Quatuor tribus addita
Stellatina, Sabatina, Tromentina, Narnienſis. M
Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, quu
obſtrictos ære alieno liberaret, nexos exſolveret, cri
mine affectati regni damnatus; de ſaxo Tarpeio de
jectus eſt: in cujus notam Senatusconſultum fa
ctum, ne cui de Manlia gente Marco cognomen e
ſet. C. Licinius, & L. Seſtius trib. pleb. legem pro
mulgarunt, ut conſules etiam ex plebe fierent, qui e
Patribus creabantur. eamque legem cum magn
contentione, repugnantibus Patribus, quum eide
tribuni plebis per quinquennium ſoli magiſtratu
fuiſſent, pertulerunt; & primus ex plebe conſul L
Seſtius creatus eſt. Lata eſt altera lex, ne cui pl
quingentis jugeribus agri liceret poſsidere.

1 QVÆ ab condita urbe Roma ad ca
ptam eandem urbem Romani ſu
regibus primum, conſulibus deind
ac dictatoribus, decemviriſque, a
tribunis conſularibus geſſere for
bella, domi ſeditiones, quinque libris expoſui; re
quum vetuſtate nimia obſcuras, veluti quæ ma
gno ex intervallo loci vix cernuntur: tum quod &
raræ per eadem tempora literæ fuere; una cuſtodi
fidelis memoriæ rerum geſtarum: &, quod etian
ſi quæ in commentariis pontificum, aliiſque pu
blicis privatiſque erant monumentis, incenſa urb
pleraque interiere. Clariora deinceps certioraqu
ab ſecunda origine, velut ab ſtirpibus lætius fera
ciuſque renatæ urbis, geſta domi militiæque, ex
ponen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...tur. Ceterum quo primo adminiculo erecta ...odem innixa M. Furio principe ſtetit. neque ...bdicare ſe dictatura, niſi anno circumacto ...unt. Comitia in inſequentem annum tribu...ibere, quorum in magiſtratu capta urbs eſ...n placuit: res ad interregnum rediit. Quum ...s in opere ac labore aſſiduo reficiendæ urbis ...tur, interim Q. Fabio, ſimul primum magi...abiit, ab C. Marcio tribuno plebis dicta dies ...uod legatus in Gallos, ad quos miſſus erat ...r, contra jus gentium pugnaſſet. cui judicio ...nors, adeo opportuna, ut voluntariam ma...ars crederet, ſubtraxit. Interregnum iniit ...P. Cornelius Scipio iterum, & poſt eum M. ...s Camillus iterum. Is tribunos militum con... poteſtate creat, L. Valerium Publicolam ...n, L. Virginium, P. Cornelium, A. Man..., L. Æmilium, L. Poſtumium. Ii ex inter... quum extemplo magiſtratum iniiſſent, nul...re prius quam de religionibus ſenatum con...re. In primis fœdera ac leges (erant autem ...uodecim tabulæ, & quædam regiæ leges) ...uiri, quæ comparerent, juſſerunt: alia ex eis ...etiam in vulgus. Quæ autem ad ſacra perti...nt, à pontificibus maxime, ut religione ob...os haberent multitudinis animos, ſuppreſſa. ... de diebus religioſis agitari cœptum, diemque ...v Calendas Sextiles duplici clade inſignem ... die ad Cremeram Fabii cæſi: quo deinde ad ...m cum exitio urbis fœde pugnatum) à po...re clade Allienſem appellarunt, inſignemque ...ulli publice privatimque agendæ fecerunt. ...dam, quod poſtridie Idus Quintiles non litaſ...ulpicius tribunus militum, neque inventa ... Deûm poſt diem tertium objectus hoſti ex...us Romanus eſſet, etiam poſtridie Idus rebus divinis

divinis ſuperſederi juſſum : inde ut poſtridie Calendas quoque ac Nonas eadem religio eſſet, tra-
2 ditum, putant. Nec diu licuit quietis conſilia erigendæ ex tam gravi caſu Reip. ſecum agitare. Hinc Volſci veteres hoſtes ad extinguendum nomen Romanum arma ceperant, hinc Etruriæ principum ex omnibus populis conjurationem de bello ad fanum Voltumnæ factam, mercatores afferebant. novus quoque terror acceſſerat defectione Latinorum Hernicorumque, qui poſt pacem ad lacum Regillum factam, per annos prope centum numquam ambigua fide in amicitia populi Romani fuerant. Itaque quum tanti undique terrores circumſtarent, appareretque omnibus, non odio ſolum apud hoſtes, ſed contemtu etiam inter ſocios nomen Romanum laborare; placuit ejuſdem auſpiciis defendi rempublicam, cujus recuperata eſſet, dictatoremque dici M. Furium Camillum. Is dictator C. Servilium Ahalam magiſtrum equitum dixit : juſtitioque indicto, delectum juniorum habuit. ita ut ſeniores quoque, quibus aliquid roboris ſupereſſet, in verba ſua juratos centuriaret. Exercitum conſcriptum armatumque trifariam diviſit. partem unam in agro Veiente Etruriæ oppoſuit : alteram ante urbem caſtra locare juſſit. tribunus militum his A. Manlius, illi qui adverſus Etruſcos mittebantur, L. Æmilius præpoſitus : tertiam partem ipſe ad Volſcos duxit. ne procul ab Lanuvia (*ad Metium* is locus dicitur) caſtra oppugnare eſt adortus. Quibus ab contemtu (quod prope omnem deletam à Gallis Romanam juventutem crederent) ad bellum profectis, tantum Camillus auditus imperator terroris intulerat, ut vallo ſe ipſi, vallum congeſtis arboribus ſepirent, ne qua intrare ad munimenta hoſtis poſſet. Quod ubi animadvertit Camillus, ignem in obje-

ctas

em conjici juſſit (& forte erat vis magna
rſa in hoſtem.) itaque non aperuit ſolum
o viam, ſed flammis in caſtra tendentibus,
etiam ac fumo, crepituque viridis materiæ
is ita conſternavit hoſtes; ut minor moles
tibus vallum in caſtra Volſcorum Roma-
t, quam tranſcendentibus ſepem incendio
um fuerat. Fuſis hoſtibus cæſiſque, quum
npetu cepiſſet dictator, prædam militi de-
o minus ſperatam à minime largitore duce,
i gratiorem. perſecutus deinde fugientes,
mnem Volſcum agrum depopulatus eſſet,
ionem Volſcos LXX demum anno ſube-
tor ex Volſcis in Æquos tranſiit, & ipſos
molientes, exercitum eorum, ad Boias op-
nec caſtra modo, ſed urbem etiam aggreſ-
etu primo cepit. Quum in ea parte, in qua 3
ei Rom. Camillus erat, ea fortuna eſſet,
n partem terror ingens ingruerat. Etruria
mnis armata Sutrium ſocios populi Ro-
bſidebat: quorum legati opem rebus affe-
ntes, quum ſenatum adiſſent, decretum tu-
dictator primo quoque tempore auxilium
s ferret. Cujus ſpei moram quum pati for-
ſeſſorum non potuiſſet, confectaque pau-
pidanorum, opere, vigiliis, vulneribuſque,
nper eoſdem urgebant, per pactionem ur-
ibus tradita, inermes cum ſingulis emiſſi
entis, miſerabili agmine penates relinque-
o forte tempore Camillus cum exercitu
no intervenit. cui quum ſe mœſta turba
es provolviſſet, principumque orationem
ate ultima expreſſam, fletus mulierum ac
rum, qui exilii comites trahebantur exce-
parcere lamentis Sutrinos juſſit: Etruſcis ſe
lacrymaſque ferre. Sarcinas inde deponi,

Sutri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Sutrinoſque ibi conſidere modico præſidio r
cto, arma ſecum militum ferre jubet. Ita exped
exercitu, profectus ad Sutrium, id quod rebat
ſoluta omnia rebus (ut fit) ſecundis invenit: n
lam ſtationem ante mœnia, patentes portas, vic
rem vagum prædam ex hoſtium tectis egerent
Iterum igitur eodem die Sutrium capitur: victi
Etruſci paſſim trucidantur ab novo hoſte, ne
ſe conglobandi coeundique in unum, aut ar
capiendi datur ſpatium. quum pro ſe quiſque t
derent ad portas, ſi qua forte ſe in agros eji
poſſent, clauſas (id enim primum dictator im
raverat) portas inveniunt. Inde alii arma cap
alii quos forte armatos tumultus occupave
convocare ſuos ut prœlium inirent. quod acc
ſum ab deſperatione hoſtium fuiſſet, ni præc
per urbem dimiſſi, poni arma, & parci inermi
ſiſſent, nec præter armatos quenquam vio
Tum etiam, quibus animi in ſpe ultima obſti
ad decertandum fuerant, poſtquam data ſpes v
eſt, jactare paſſim arma; inermeſque, quod tu
fortuna fecerat, ſe hoſti offerre. Magna multit
in cuſtodias diviſa: oppidum ante noctem re
tum Sutrinis inviolatum, integrumque ab o
clade belli. quia non vi captum, ſed traditum
4 conditiones fuerat. Camillus in urbem tri
phans rediit, trium ſimul bellorum victor, lo
plurimos captivos ex Etruſcis ante currum du
quibus ſub haſta venundatis, tantum æris r
ctum eſt, ut pretio pro auro matronis perſol
ex eo quod ſupererat, tres pateræ aureæ factæ
quas cum titulo nominis Camilli ante Cap
lium incenſum, in Iovis cella conſtat ante p
Iunonis poſitas fuiſſe. Eo anno in civitatem a
pti, qui Veientium Capenatiumque ac Faliſco
per ea bella transfugerant ad Romanos, age

s civibus aſſignatus. revocati quoque in ſenatuſconſulto à Veiis, qui ædificandi pigritia, occupatis ibi vacuis tectis, Veios lerant. & primo fremitus fuit aſpernan- perium: dies deinde præſtituta, capitaliſ- a, qui non remigraſſet Romam, ex feroci- verſis ſingulos metu ſuo quemque obe- fecit. Et Roma cum frequentia creſcere, a ſimul exſurgere ædificiis: & Republica s adjuvante, & ædilibus velut publicum bus opus, & ipſis privatis (admonebat ſiderium uſus) feſtinantibus ad effectum intraque annum nova urbs ſtetit. Exitu mitia tribunorum militum conſulari po- habita. creati T. Quintius Cincinnatus, ilius Fidenas quintum, Iulius Iulus, L. s Corvus, L. Lucretius Tricipitinus, Ser. s Rufus. Exercitum alterum in Æquos, bellum (victos namque ſe fatebantur) ſed ad pervaſtandos fines, ne quid ad nova relinquerent virium, duxêre: alterum in Tarquinienſem. Ibi oppida Etruſcorum ſa & Contenebra vi capta dirutaque. Ad ſam nihil certaminis fuit. improviſo ad- imo clamore atque impetu cepere: dire- ppidum atque incenſum eſt. Contenebra dies oppugnationem ſuſtinuit: laborque us, non die non nocte remiſſus, ſubegit um in ſex partes diviſus exercitus Roma- is horis in orbem ſuccederet prœlio, op- s eoſdem integro ſemper certamini pau- ſſos objiceret. ceſſere tandem, locuſque di urbem Romanis datus eſt. Publicari n tribunis placebat: ſed imperium quam ium ſegnius fuit. dum cunctantur, jam mi- præda erat; nec niſi per invidiam adimi poterat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

poterat. Eodem anno, ne privatis tantum
bus creſceret urbs, Capitolium quoque ſax
drato ſubſtructum eſt: opus vel in hac ma
5 centia urbis conſpiciendum. Iam & tribu
bis civitate ædificando occupata, concion
frequentare legibus agrariis conabantur. o
batur in ſpeciem Pomptinus ager, tum pri
poſt acciſas à Camillo Volſcorum res, po
nis haud ambiguæ. Criminabantur, *multo e*
feſtiorem agrum ab nobilitate eſſe, quam à
fuerit: ab illis enim tantum, quoad vires &
habuerunt, incurſiones eo factas. nobiles hom
poſſeſſionem agri publici graſſari: nec niſi
quam omnia præcipiant, diviſus ſit, locum ib
fore. Haud magnopere plebem moverant,
frequentem in foro, propter ædificandi cur
eodem exhauſtam impenſis: eoque agri i
morem; ad quem inſtruendum vires non
In civitate plena religionum, tum etiam ab
ti clade ſuperſtitioſis principibus, ut renova
auſpicia, res ad interregnum rediit. inte
deinceps, M. Manlius Capitolinus, Ser. Sul
Camerinus, L. Valerius Potitus. Hic demu
bunorum militum conſulari poteſtate c
habuit. L. Papirium, C. Cornelium, C. Se
L. Æmilium iterum, L. Menenium, L. Val
Poplicolam tertium creat. hi ex interregno
ſtratum occœpêre. Eo anno ædes Martis G
bello vota, dedicata eſt à T. Quintio duumvi
cris faciundis. Tribus quatuor ex novis ci
additæ; Stellatina, Tromentina, Sabatina,
nienſis: eæque viginti quinque tribuum num
6 explevere. De agro Pomptino ab L. Sicin
buno plebis actum ad frequentiorem jam
lum, mobilioremque ad cupiditatem agri
fuerat. Et de Latino Hernicoque bello m

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſenatu; majoris belli cura, quod Etruria in rat, dilata eſt. Res ad Camillum tribunum m conſulari poteſtate rediit. collegæ additi e, Ser. Cornelius Maluginenſis, Q. Servi- enas ſextum, L. Quintius Cincinnatus, ntius Pulvillus, P. Valerius. Principio anni curæ hominum ſunt à bello Etruſco: quod rium ex agro Pomptino agmen repente illa- urbem attulit, Antiates in armis eſſe, Lati- que populos juventutem ſubmiſiſſe ad id eo abnuentes publicum fuiſſe conſilium; non prohibitos tantummodo voluntarios t militare ubi vellent. Deſierant jam ulla nni bella. itaque ſenatus Diis agere gratias, Camillus in magiſtratu eſſet. Dictatorem dicendum eum fuiſſe, ſi privatus eſſet: & fateri, *regimen omnium rerum, ubi quid terroris ingruat, in viro uno eſſe: ſibique deſti- in animo eſſe, Camillo ſubmittere imperium. cquam de majeſtate ſua detractum credere, ajeſtati ejus viri conceſſiſſent.* Collaudatis tu tribunis, & ipſe Camillus confuſus ani- tias egit. *Ingens indi,* ait, *onus à populo Ro- ibi, qui ſe dictatorem jam quartum creaſſet: m à ſenatu talibus de ſe judiciis ejus ordinis, um tam honoratorum collegarum obſequio . Itaque ſi quid laboris vigiliarumque ad- it, certantem ſecum ipſum, anniſurum, ut e ſe conſenſu civitatis opinionem, quæ maxi- , etiam conſtantem efficiat. Quod ad bellum Antiates attineat; plus ibi minarum, quam i eſſe. ſe tamen, ut nihil timendi, ſic nihil nendi auctorem eſſe. Circumſederi urbem am ab invidia & odio finitimorum: ita- ducibus pluribus & exercitibus admini- m Rempubl. eſſe. Te,* inquit, *P. Valeri ſo- cium*

cium imperii conſiliique legiones mecum adu
Antiatem hoſtem ducere placet : te Q. Servili
tero exercitu inſtructo paratoque in urbe caſtr
bere; intentum , ſive Etruria ſe interim , ut n
ſive nova hæc cura, Latini atque Hernici, mov
Pro certo habeo ita rem geſturum, ut patre, av
que ipſo ac ſex tribunatibus dignum eſt. T
exercitus ex cauſſariis ſenioribuſque à L. Q
ſcribatur, qui urbi mœnibuſque præſidio ſit. L
ratius , arma , tela , frumentum , quæque bell
tempora poſcent, provideat. Te, Sergi Corneli,
dem hujus publici conſilii , cuſtodem religio
comitiorum , legum , rerum omnium urbana
collegæ facimus. Cunctis in partes muneris ſu
nigne pollicentibus operam , Valerius ſociu
perii lectus, adjecit , *M. Furium ſibi pro dict*
ſeque ei pro magiſtro equitum futurum. Pr
quam opinionem de unico imperatore , eam ſp
bello haberent. ſe vero bene ſperare, & de bello,
pace , univerſaque Republica. Erecti gaudio
munt : *nec dictatore unquam opus fore Reipu*
ſi tales viros in magiſtratu habeat , tam con
bus junctos animis; parere atque imperare juxt
ratos : laudemque conferentes potius in me
7 *quam ex communi ad ſe trahentes.* Iuſtitio
cto , delectuque habito , Furius ac Valerius a
tricum profecti ; quo non Volſcorum mod
ventutem Antiates ex nova ſobole lectam, ſe
gentem Latinorum Hernicorumque conciv
ex integerrimis diutina pace populis. itaque
vus hoſtis veteri adjunctus commovit an
militis Romani. Quod ubi aciem jam inſtr
Camillo centuriones renunciaverunt, *turbata*
litum mentes eſſe, ſegniter arma capta, cuncta
doſque & reſiſtentes egreſſos caſtris eſſe , quin
quoque auditas , cum centenis hoſtibus ſingulo

gi

naturos, & ægre inermem tantam multitudinem,
dum armatam ſuſtineri poſſe; in equum inſilit,
ante ſigna obverſus in aciem, ordines intere-
itans, *Quæ triſtitia, milites, hæc, quæ inſolita*
nctatio eſt? Hoſtem, an me, an vos ignoratis? Ho-
s eſt quid aliud quam perpetua materia virtutis
oriæque veſtræ? Vos contra, me duce, (ut Falerios
eioſque captos, & in capta patria Gallorum le-
ones cæſas taceam) modo trigeminæ victoriæ tri-
icem triumphum ex his ipſis Volſcis & Æquis, &
Etruria egiſtis. An me, quod non dictator vobis
d tribunus ſignum dedi, non agnoſcitis ducem? ne-
e ego maxima imperia in vos deſidero: & vos in
e nihil præter me ipſum intueri decet. neque enim
ctatura mihi unquam animos fecit, ut ne exilium
idem ademit. Iidem igitur omnes ſumus: &
um eadem omnia in hoc bellum afferamus quæ in
iora attulimus, eundem eventum belli exſpecte-
us. Simul concurreritis, quod quiſque didicit ac
nſuevit, faciet. Vos vincetis, illi fugient. Dato 8
inde ſigno, ex equo deſilit, & proximum ſigni-
um manu arreptum ſecum in hoſtem rapit; in-
miles, clamitans, ſignum. quod ubi videre
pſum Camillum, jam ad munera corporis ſene-
a invalidum, vadentem in hoſtes) procurrunt
iter omnes, clamore ſublato: Sequere impe-
torem, pro ſe quiſque clamantes. Emiſſum etiam
gnum Camilli juſſu in hoſtium aciem ferunt:
que ut repeteretur, concitatos anteſignanos. Ibi
imum pulſum Antiatem, terroremque non in
imam tantum aciem, ſed etiam ad ſubſidiarios
latum. nec vis tantum militum movebat ex-
ata præſentia ducis, ſed quod Volſcorum ani-
is nihil terribilius erat, quam ipſius Camilli for-
oblata ſpecies. Ita quocumque ſe intuliſſet, vi-
oriam ſecum haud dubiam trahebat. maxime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

id evidens fuit, quum in lævum cornu prope
pulſum, arrepto repente equo cum ſcuto ped
advectus, conſpectu ſuo prœlium reſtituit; o
tans vincentem ceteram aciem. Iam inclina
erat, ſed turba hoſtium & fuga impediebatur
longa cæde conficienda multitudo tanta feſſi
liti erat: quum repente ingentibus procellis
imber, certam magis victoriam quam prœn
diremit. Signo deinde receptui dato, nox in
ta, quietis Romanis perfecit bellum. Latini n
que & Hernici, relictis Volſcis, domos pr
ſunt; malis conſiliis pares adepti eventus. V
ubi ſe deſertos ab eis videre, quorum fiduc
bellaverant; relictis caſtris, mœnibus Satr
includunt. quos primo Camillus vallo cir
dare & aggere atque operibus oppugnare eſt a
tus. Quæ poſtquam nulla eruptione impedi
det; minus eſſe animi ratus in hoſte, quam
eo tam lentæ ſpei victoriam exſpectaret; co
tatus milites, ne tanquam Veios oppugnant
opere longinquo ſeſe tererent, victoriam in
nibus eſſe; ingenti militum alacritate mœni
dique aggreſſus ſcalis, oppidum cepit. Volſc
9 jectis armis ſeſe dediderunt. Cæterum an
ducis rei majori, Antio, imminebat. id
Volſcorum, eam fuiſſe originem proximi
Sed quia niſi magno apparatu, tormentis m
niſque, tam valida urbs capi non poterat; r
ad exercitum collega, Romam eſt profectu
ſenatum ad excidendum Antium hortaretur
ter ſermonem ejus (credo rem Antiatem di
niorem manere Diis cordi fuiſſe) legati ab N
te ac Sutrio auxilium adverſus Etruſcos pet
veniunt; brevem occaſionem eſſe ferendi a
memorantes. eò vim Camilli ab Antio fo
avertit. Namque quum ea loca oppoſita Etr

&

velut clauſtra inde portæque eſſent; & illis oc-
pandi ea, quum quid novi molirentur, & Ro-
anis recuperandi tuendique cura erat. Igitur ſe-
tui cum Camillo agi placuit, ut omiſſo Antio
llum Etruſcum ſuſciperet. Legiones urbanæ,
ibus Quintius præfuerat, ei decernuntur. quam-
am expertum exercitum, aſſuetumque impe-
o, qui in Volſcis erat, mallet, nihil recuſavit:
lerium tantummodo imperii ſocium depopo-
t. Quintius Horatiuſque ſucceſſores Valerio in
olſcis miſſi. Profecti ab urbe Sutrium Furius &
lerius, partem oppidi jam captam ab Etruſcis
venere: ex parte altera interſeptis itineribus
re oppidanos vim hoſtium ab ſe arcentes. Cum
omani auxilii adventus, tum Camilli nomen
eberrimum apud hoſtes ſocioſque, & in præ-
tia rem inclinatam ſuſtinuit, & ſpacium ad
em ferendam dedit. Itaque diviſo exercitu
millus, collegam, eam in partem circumductis
piis quam hoſtes tenebant, mœnia aggredi ju-
: non tanta ſpe ſcalis capi urbem poſſe, quam
averſis eo hoſtibus, & oppidanis jam propu-
ando feſſis, laxaretur labor, & ipſe ſpatium in-
ndi ſine certamine mœnia haberet. Quod
um ſimul utrimque factum eſſet, ancepſque ter-
Etruſcos circumſtaret, & mœnia ſumma vi
pugnari, & intra mœnia eſſe hoſtem viderent;
ta ſe, quæ una forte non obſidebatur, trepidi
o agmine ejecere. Magna cædes fugientium, &
urbe & per agros eſt facta. plures à Furianis in-
mœnia cæſi: Valeriani expeditiores ad perſe-
ndos fuere: nec ante noctem, quæ conſpectum
mit, finem cædendi fecere. Sutrio recepto, re-
utoque ſociis, Nepete exercitus ductus, quod
deditionem acceptum jam totum Etruſci ha-
bant. Videbatur plus in ea urbe recipienda la- 10

 boris

boris fore; non in eo ſolum quod tota hoſti
erat; ſed etiam quod parte Nepeſinorum proc
te civitatem, facta erat deditio. Mitti tamen
principes eorum placuit, ut ſecernerent ſe ab
truſcis: fidemque quam imploraſſent ab Ro
nis, ipſi præſtarent. Vnde quum reſponſum
tum eſſet, nihil ſuæ poteſtatis eſſe, Etruſcos m
nia cuſtodiaſque portarum tenere; primo pop
tionibus agri terror eſt oppidanis admotus: d
de poſtquam deditionis quam ſocietatis fides
ctior erat; faſcibus ſarmentorum ex agro colle
ductus ad mœnia exercitus, completiſque f
ſcalæ admotæ, & clamore primo impetuque
pidum capitur. Nepeſinis inde edictum, ut a
ponant, parcique juſſum inermi. Etruſci pa
armati atque inermes cæſi. Nepeſinorum quo
auctores deditionis ſecuri percuſſi: innoxiæ m
titudini redditæ res, oppidumque cum præ
relictum. Ita duabus ſociis urbibus ex hoſte
ptis, victorem exercitum tribuni cum magna
ria Romam reduxerunt. Eodem anno, ab La
Hernicíſque res repetitæ, quæſitumque, cu
eos annos militem ex inſtituto non dediſſ
Reſponſum frequenti utriuſque gentis con
eſt, *nec culpam in eo publicam, nec conſilium f
quod ſuæ juventutis aliqui apud Volſcos mili
rint. eos tamen ipſos pravi conſilii pœnam ha
nec quemquam ex his reducem eſſe. Militis a
non dati cauſſam, terrorem aſſiduum à Volſcis
ſe, quam peſtem adhærentem lateri ſuo tot
11 alia aliis bellis exhauriri nequiſſe.* Quæ relata
tribus, magis tempus, quam cauſſam, non
belli habere. Inſequenti anno A. Manlio, P.
nelio, T. & L. Quintiis Capitolinis, L. Pa
Curſore iterum, C. Sergio iterum tribunis
ſulari poteſtate, grave bellum foris, gravior d
ſe

litio exorta: bellum à Volſcis adjuncta Lati-
ɔrum atque Hernicorum defectione: ſeditio,
ide minime timeri potuit, à patriciæ gentis vi-
, & inclytæ famæ, M. Manlio Capitolino: qui
nius animi, quum alios principes ſperneret,
i invideret, eximio ſimul honoribus atque vir-
tibus M. Furio; ægre ferebat ſolum eum in ma-
ſtratibus, ſolum apud exercitus eſſe; *tantum*
n eminere, ut iiſdem auſpiciis creatos, non pro
legis, ſed pro miniſtris habeat. quum interim,
uis verè æſtimare velit, à M. Furio recupera-
patria ex obſidione hoſtium non potuerit, niſi à
rius Capitolium atque arx ſervata eſſet. & ille,
ter aurum accipiendum, & ſpem pacis ſolutis ani-
s, Gallos aggreſſus ſit: ipſe armatos capienteſquè
tem depulerit. illius gloriæ pars virilis apud
nnes milites ſit, qui ſimul vicerint; ſuæ victoriæ
minem omnium mortalium ſocium eſſe. His opi-
onibus inflato animo, ad hoc vitio quoque in-
nii vehemens & impotens, poſtquam inter Pa-
s, non quantum æquum cenſebat, excellere
is opes animadvertit; primum omnium ex Pa-
bus popularis factus; cum plebis magiſtrati-
s conſilia communicare; criminando Patres,
lciendo ad ſe plebem. jam aura non conſilio
ri, famæque magnæ malle quam bonæ eſſe:
non contentus agrariis legibus, quæ materia
nper tribunis plebis ſeditionum fuiſſet: fidem
liri cœpit: *acriores quippe æris alieni ſtimulos*
, qui non egeſtatem modo atque ignominiam
nentur, ſed nervo ac vinculis corpus liberum ter-
ent. & erat æris alieni magna vis (re damno-
ſima etiam divitibus) ædificando contracta.
lum itaque Volſcum, grave per ſe, oneratum
inorum atque Hernicorum defectione, in ſpe-
m cauſſæ jactatum, ut major poteſtas quærere-

tur. Sed nova conſilia Manlii magis compul
ſenatum ad dictatorem creandum. Creatus
Cornelius Coſſus magiſtrum equitum dixit
12 Quintium Capitolinum: Dictator, etſi ma
rem dimicationem propoſitam domi quam fo
cernebat; tamen, ſeu quia celeritate ad bell
opus erat, ſeu victoria triumphoque dictaturæ
vires ſe additurum ratus, delectu habito in agr
Pomptinum, quo à Volſcis exercitum indict
audierat, pergit. Non dubito præter ſatietat
tot jam libris aſſidua bella cum Volſcis geſta
gentibus, illud quoque ſuccurſurum (quod n
percenſenti propiores temporibus harum re
auctores miraculo fuit) unde toties victis Vol
& Æquis ſuffecerint milites. quod quum ab a
quis tacitum prætermiſſumque ſit, cujus tanc
ego rei præter opinionem, quæ ſua cuique co
ctanti eſſe poteſt, auctor ſim? Simile veri eſt,
intervallis bellorum, ſicut nunc in delectibu
Romanis, alia atque alia ſobole juniorum ad
la inſtauranda toties uſos eſſe: aut non ex iiſd
ſemper populis exercitus ſcriptos; quanquam
dem ſemper gens bellum intulerit: aut innum
bilem multitudinem liberorum capitum in
fuiſſe locis, quæ nunc vix ſeminario exiguo m
tum relicto, ſervitia Romana ab ſolitudine vi
cant. Ingens certe (quod inter omnes auct
convenit) quamquam nuper Camilli ductu a
auſpicio acciſæ res erant, Volſcorum exerc
fuit. ad hoc Latini Hernicique acceſſerant, &
ceienſium quidam, & coloni etiam à Veli
Romanus dictator caſtris eo die poſitis, poſt
cum auſpicato prodiſſet, hoſtiaque cæſa pa
Deûm adoraſſet; lætus ad milites, jam arma
propoſitum pugnæ ſignum, ſicut edictum era
ce prima capientes proceſſit: *Noſtra victoria*
n-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

lites, inquit, ſi quid Dii vateſque eorum in futu-m vident. itaque, ut decet certæ ſpei plenos, & m imparibus manus conſerturos, pilis ante pedes ſitis, gladiis tantum dextram armemus: ne pro-rri quidem ab acie velim, ſed obnixos vos ſtabili adu impetum hoſtium excipere. Vbi illi vana in-erint miſſilia, & effuſi ſtantibus vobis ſe intule-it, tum micent gladii, & veniat in mentem uni-ique, Deos eſſe, qui Romanum adjuvent: Deos, i ſecundis avibus in prœlium miſerint. Tu, Quin-, equitem intentus ad primum initium moti cer-minis teneas: ubi hærere jam aciem collato pede deris, tum terrorem equeſtrem occupatis alio pa-re infer: invectuſque ordines pugnantium diſſi-. Sic eques, ſic pedes, ut præceperat, pugnant: c dux legiones, nec fortuna fefellit ducem. 13 ultitudo hoſtium nulli rei præterquam numero ta, & oculis utramque metiens aciem, temere œlium iniit, temere omiſit: clamore tantum iſſilibuſque telis, & primo pugnæ impetu ferox; adios & collatum pedem, & vultum hoſtis ar-ore animi micantem ferre non potuit. Impulſa ons prima, & trepidatio ſubſidiis illata, & ſuum rrorem intulit eques: rupti inde multis locis or-nes, motaque omnia, & fluctuanti ſimilis acies at. deinde, poſtquam cadentibus primis, jam l ſe quiſque perventuram cædem cernebat; terga rtunt. Inſtare Romanus; & donec armati con-rtique abibant, peditum labor in perſequendo it: poſtquam jactari arma paſſim, fugaque per gros ſpargi aciem hoſtium animadverſum eſt; m equitum turmæ emiſſæ, dato ſigno, ne in ſin-ulorum morando cæde ſpatium ad evadendum terim multitudini darent. Satis eſſe miſſilibus terrore impediri curſum, obequitandoque gmen teneri, dum aſſequi pedes & juſta cæde

conficere hoſtem poſſet. Fugæ ſequendique m
ante noctem finis fuit: capta quoque ac dire
eodem die caſtra Volſcorum, prædaque omn
præter libera corpora, militi conceſſa eſt. P
maxima captivorum ex Latinis atque Herni
fuit: nec hominum de plebe, ut credi poſſet m
cede militaſſe, ſed principes quidam juventutis i
venti; manifeſta fides publica ope Volſcos hoſ
adjutos. Circeienſium quoque quidam cogni
& coloni à Velitris: Romamque omnes mi
percunctantibus primoribus Patrum, eadem, q
dictatori, defectionem ſui quiſque populi ha
34 perplexe indicavere. Dictator exercitum in ſta
vis tenebat; minime dubius bellum cum his p
pulis Patres juſſuros: quum major domi exo
moles coegit acciri Romam eum; gliſcente ind
ſeditione, quam ſolito magis metuendam auct
faciebat. non enim jam orationes modo Manl
ſed facta popularia in ſpeciem, tumultuoſa eade
qua mente fierent, intuenda erant. Centurion
nobilem militaribus factis, judicatum pecu
quum duci vidiſſet; medio foro cum caterva
accurrit, & manum injecit: vociferatuſque de
perbia Patrum, ac crudelitate fœneratorum,
miſeriis plebis, virtutibus ejus viri fortunaq
Tum vero ego, inquit, *nequicquam hac dextra Ca*
tolium arcemque ſervaverim, ſi civem commili
nemque meum, tamquam Gallis victoribus captu
in ſervitutem ac vincula duci videam. Inde r
creditori palam populo ſolvit, libraque & ære
beratum emittit; Deos atque homines obteſta
tem, *ut M. Manlio, liberatori ſuo, parenti plebis*
manæ, gratiam referant. Acceptus extemplo
tumultuoſam turbam, & ipſe tumultum augeb
cicatrices acceptas Veienti, Gallico aliiſque de
ceps bellis oſtentans. *Se militantem, ſe reſtitu*

t

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

n everſos penates, multiplici jam ſorte exſoluta
rgentibus ſemper ſortem uſuris, obrutum fœnore
. Videre lucem, forum, civium ora, M. Manlii
ra: omnia parentum beneficia ab illo ſe habere:
devovere corporis vitæque ac ſanguinis quod ſu-
ſit. quodcunque ſibi cum patria, penatibus publi-
ac privatis juris fuerit; id cum uno homine eſſe.
s vocibus inſtincta plebes quum jam unius ho-
nis eſſet; addita alia commotioris ad omnia
banda conſilii res. Fundum in Veienti, caput
rimonii, ſubjecit præconi: *Ne quem veſtrûm,*
juit, *Quirites, donec quicquam in re mea ſuper-*
t, judicatum addictumve duci patiar. Id vero ita
cendit animos, ut per omne fas ac nefas ſecuturi
idicem libertatis viderentur. Ad hoc domi,
ncionantis in modum, ſermones pleni crimi-
m in Patres: inter quos, cum omiſſo diſcrimine,
ra an vana jaceret, theſauros Gallici auri occul-
i à Patribus jecit: nec jam poſſidendis publicis
ris contentos eſſe, niſi pecuniam quoque publi-
m avertant. Ea res ſi palam fiat, exſolvi plebem
e alieno poſſe. Quæ ubi objecta ſpes eſt, enim-
ro indignum facinus videri, quum conferen-
m ad redimendam civitatem è Gallis aurum
rit, tributo collationem factam; idem aurum ex
ſtibus captum in paucorum prædam ceſſiſſe.
ique exſequebantur, quærendo ubi tantę rei fur-
n occultaretur: differenteque, & tempore ſuo
indicaturum dicente; ceteris omiſſis eo verſæ
int omnium curæ: apparebatque nec veri indi-
gratiam mediam, nec falſi offenſionem fore.
ſuſpenſis rebus dictator accitus ab exercitu, in 15
bem venit. poſtero die ſenatu habito, quum ſa-
periclitatus voluntates hominum, diſcedere
atum ab ſe vetuiſſet; ſtipatus ea multitudine,
la in comitio poſita, viatorem ad M. Manlium

miſit : qui dictatoris juſſu vocatus, quum ſignu
ſuis dediſſet adeſſe certamen, agmine ingenti
tribunal venit. Hinc ſenatus, hinc plebs ſuu
quiſque intuentes ducem, velut in acie conſ
terant. Tum dictator, ſilentio facto, *Vtinam*
inquit, *mihi Patribuſque Romanis ita de cete*
rebus cum plebe conveniat, quemadmodum qu
ad te attinet, eamque rem quam de te ſum qua
turus, conventurum ſatis confido. Spem factam
te civitati video, fide incolumi ex theſauris Gal
cis, quos primores Patrum occultent, creditum ſ
vi poſſe: Cui ego rei tantum abeſt ut impedimen
ſim, ut contra te, M. Manli, adhorter, liberes f
nore plebem Romanam: & iſtos incubantes p
blicis theſauris ex præda clandeſtina evolvas. Qu
niſi facis, ſive ut & ipſe in parte prædæ ſis, ſi
quia vanum indicium eſt; in vincula te duci j
bebo: nec diutius patiar à te multitudinem fall
ſpe concitari. Ad ea Manlius, *nec ſe fefelliſſe, a*
non adverſus Volſcos toties hoſtes, quoties Pat
bus expediat, nec adverſus Latinos Hernicoſqu
quos falſis criminibus in arma agant; ſed adve
ſus ſe ac plebem Romanam dictatorem creatum
ſe. Iam, omiſſo bello, quod ſimulatum ſit, in ſe im
petum fieri: jam dictatorem profiteri patrociniu
fœneratorum adverſus plebem: jam ſibi ex fav
multitudinis crimen & perniciem quæri. Offe
dit, inquit, *te A. Corneli, voſque Patres conſc*
pti, circumfuſa turba lateri meo? Quin eam did
citis à me ſinguli veſtris beneficiis, intercedend
eximendo de nervo cives veſtros, prohibendo jud
catos addictoſque duci; ex eo, quod affluit opibus v
ſtris, ſuſtinendo neceſſitates aliorum? Sed quid e
vos de veſtro impendatis, hortor? Sortem alia
ferte, de capite deducite quod uſuris pernumeratu
eſt: jam nihilo mea turba, quam ullius conſpecti

em

r. At enim, quid ita ſolus ego civium curam ? nihilo magis quod reſpondeam, habeo, quam uæras, quid ita ſolus Capitolium arcemque ſer-rim. Et tum univerſis quam potui, opem tuli, & ac ſingulis feram. Nam quod ad theſauros Galli-attinet, rem ſuapte natura facilem, difficilem errogatio facit. cur enim quæritis quod ſcitis? cur d in ſinu veſtro eſt, excuti jubetis potius, quam atis? niſi aliqua fraus ſubeſt quo magis argui ſtigias jubetis veſtras, eo plus vereor ne abſtu-itis, obſervantibus etiam occulti. Itaque non ego is ut indicem prædas veſtras, ſed vos id cogendi is, ut in medium proferatis. Quum mittere 16
bages, dictator juberet, & aut peragere ve-m indicium cogeret, aut fateri facinus, inſimu-i falſo crimine ſenatus, oblatæque vani furti idiæ; negantem arbitrio inimicorum ſe locu-um, in vincula duci juſſit. Arreptus à viato-, *Iupiter*, inquit, *optime maxime, Iunoque re-a, ac Minerva, ceterique Dii Deæque, qui Ca-olium arcemque incolitis; ſiccine veſtrum mi-em ac præſidem ſinitis vexari ab inimicis? Hæc tra, qua Gallos fudi à delubris veſtris, jam vinculis & catenis erit?* Nullius nec oculi nec es indignitatem ferebant: ſed invicta ſibi quæ-m patientiſſima juſti imperii civitas fecerat, c adverſus dictatoriam vim aut tribuni plebis, t ipſa plebs, attollere oculos aut hiſcere aude-nt. Conjecto in carcerem Manlio, ſatis con-t, magnam partem plebis veſtem mutaſſe, ltos mortales capillum ac barbam promiſiſſe, verſatamque veſtibulo carceris mœſtam tur-m. Dictator de Volſcis triumphavit: invidiæ-e magis triumphus quam gloriæ fuit. Quippe mi, non militiæ, partum eum; actumque de re, non de hoſte, fremebant: unum defuiſſe

tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tantum ſuperbiæ, quod non M. Manlius ante cur-
rum ſit ductus. Iamque haud procul ſedition-
res erat : cujus leniendæ cauſſà , poſtulante nullo
largitor voluntarius repente ſenatus factus , Sa-
tricum coloniam duo millia civium Romano-
rum deduci juſſit : bina jugera & ſemiſſes agri aſ-
ſignati. Quod quum & parvum & paucis da-
tum , & mercedem eſſe prodendi M. Manlii in-
terpretarentur ; remedio irritatur ſeditio : & jam
magis inſignis ſordibus & facie reorum turba
Manliana erat. amotuſque poſt triumphum ab-
dicatione dictaturæ , terror & linguam & ani-
17 mos liberaverat hominum. Audiebantur itaque
propalam voces exprobrantium multitudini,
*quod defenſores ſuos in præcipitem ſemper locum fa-
vore tollat , deinde in ipſo diſcrimine periculi deſti-
tuat. Sic Sp. Caſſium in agros plebem vocantem,
ſic Sp. Mælium ab ore civium famem ſuis impenſis
propulſantem, oppreſſos : ſic M. Manlium, merſam
& obrutam fœnore partem civitatis in libertatem
ac lucem extrahentem, proditum inimicis. Saginare
plebem populares ſuos ut jugulentur. Hoccine pa-
tiendum fuiſſe, ſi ad nutum dictatoris non responde-
ret vir conſularis ? Fingerent mentitum ante, atque
ideo non habuiſſe quod tum reſponderet : cui ſervo
umquam mendacii pœnam vincula fuiſſe ? Non
obverſatam eſſe memoriam noctis illius , quæ pene
ultima atque æterna nomini Romano fuerit ? non
ſpeciem agminis Gallorum , per Tarpeiam rupem
ſcandentis ? non ipſius M. Manlii, qualem eum ar-
matum, plenum ſudoris ac ſanguinis, ipſo pene Iove
erepto ex hoſtium manibus vidiſſent ? Selibriſne
farris gratiam ſervatori patriæ relatam ? & quem
prope cœleſtem, cognomine certe Capitolino Iovi pa-
rem fecerint, eum pati vinctum in carcere , in tene-
bris , obnoxiam carnificis arbitrio ducere animam.*

Ade

leo in uno omnibus ſatis auxilii fuiſſe, nullam
n in tam multis uni eſſe? Iam ne nocte quidem
pa ex eo loco dilabebatur, refracturoſque car-
em minabantur: quum remiſſo, id quod ere-
ri erant, ex ſenatuſconſulto Manlius vinculis
ratur. quo facto ſeditio non finita, ſed dux ſe-
oni datus eſt. Per eoſdem dies Latinis & Her-
is, ſimul colonis Circeienſibus, & à Veletris
gantibus ſe Volſci crimine belli, captivoſque
tentibus, ut ſuis legibus in eos animadverte-
t, triſtia reſponſa reddita: triſtiora colonis,
d cives Romani patriæ oppugnandæ nefanda
ſilia iniiſſent. Non negatum itaque tantum de
tivis; ſed in quo ab ſociis tamen temperave-
t, denunciatum ſenatus verbis, faceſſerent pro-
e ex urbe, ab ore atque oculis populi Romani
nihil eos legationis jus, externo non civi com-
tum, tegeret. Recrudeſcente Manliana ſedi- 18
one, ſub exitu anni comitia habita, creatique
uni militum conſulari poteſtate ex Patribus
Cornelius Maluginenſis tertium, P. Valerius
itus iterum, M. Furius Camillus quintum,
Sulpicius Rufus iterum, C. Papirius Craſſus,
Quintius Cincinnatus ſecundum. Cujus prin-
o anni, & Patribus & plebi peropportune ex-
a pax data: plebi, quod non avocata delectu
n cepit, dum tam potentem haberet ducem,
oris expugnandi: Patribus, ne quo externo
ore avocarentur animi ab ſanandis domeſticis
is. Igitur quum pars utraque acrior aliquanto
rta eſſet; jam in propinquum certamen aderat:
Manlius, advocata domum plebe, cum princi-
is novandarum rerum interdiu noctuque con-
agitat; plenior aliquanto animorum irarum-
e, quam antea fuerat. Iram accenderat ignomi-
recens in animo ad contumeliam inexperto

ſpiritus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſpiritus dabat; quod nec auſus eſſet idem in ſe di-
ctator, quod in Sp. Mælio Cincinnatus Quintius
feciſſet: & vinculorum ſuorum invidiam non di-
ctator modo abdicando dictaturam fugiſſet, ſed
ne ſenatus quidem ſuſtinere potuiſſet. His ſimul
inflatus, exacerbatuſque, jam per ſe accenſos inci-
tabat plebis animos: *Quouſque tandem ignorabitis*
vires veſtras quas natura ne belluas quidem ignorare
voluit? numerate ſaltem quot ipſi ſitis, quot adver-
ſarios habeatis. Si ſinguli ſingulos aggreſſuri eſſetis,
tamen acrius crederem vos pro libertate, quam illos
pro dominatione certaturos. Quot enim clientes cir-
ca ſingulos fuiſtis patronos, tot nunc adverſus unum
hoſtem eritis. Oſtendite modo bellum, pacem habe-
bitis. Videant vos paratos ad vim, jus ipſi remit-
tent. Audendum eſt aliquid univerſis, aut omnia
ſingulis patienda. Quouſque me circumſpectabitis?
Ego quidem nulli veſtrûm deero. ne fortuna mea de-
ſit, videte. Ipſe vindex veſter, ubi viſum inimicis
eſt, nullus repente fui: & vidiſtis in vincula duci
univerſi eum, qui à ſingulis vobis vincula depule-
ram. Quid ſperem, ſi plus in me audeant inimici?
an exitum Caſſii Meliique expectem? Bene facitis
quod abominamini: Dii prohibebunt hæc: ſed nun-
quam propter me de cœlo deſcendent. Vobis dent
mentem oportet, ut prohibeatis: ſicut mihi dederunt
armato togatoque, ut vos à barbaris hoſtibus, à ſu-
perbis defenderem civibus. Tam parvus animus tan-
ti populi eſt, ut ſemper vobis auxilium adverſus ini-
micos ſatis ſit, nec ullum, niſi quatenus imperari
vobis ſinatis, certamen adverſus Patres noveritis?
Nec hoc natura inſitum vobis eſt, ſed uſu poſſidemi-
ni. Cur enim adverſus externos tantum animorum
geritis, ut imperare illis æquum cenſeatis? quia con-
ſueſtis cum eis pro imperio certare: adverſus hos ten-
tare magis quam tueri libertatem. Tamen qualeſ-
cunque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ue duces habuiſtis, qualeſcunque ipſi fuiſtis. a adhuc quantacunque petiſtis, obtinuiſtis; i, ſeu fortuna veſtra. tempus eſt jam majora ri. Experimini modo & veſtram felicitatem, e (ut ſpero) feliciter expertum: minore nego- qui imperet Patribus, imponetis, quam qui reſi- et imperantibus, impoſuiſtis. Solo æquandæ ſunt turæ conſulatuſque, ut caput attollere Romana s poſſit. Proinde adeſte, prohibete jus de pecu- ici. ego me patronum profiteor plebis, quod mi- ra mea & fides nomen induit. Vos ſi quo in- magis imperii honoriſve nomine veſtrum ap- bitis ducem, eo utemini potentiore ad obtinenda æ vultis. Inde de regno agendi ortum initium tur: ſed nec cum quibus, nec quem ad finem ilia pervenerint, ſat planum traditur. At in 19
e altera ſenatus de ſeceſſione, in domum pri- m, plebis, forte etiam in arce poſitam, & im- enti mole libertati, agitat. Magna pars voci- tur, Servilio Ahala opus eſſe, qui non in vin- duci jubendo irritet publicum hoſtem, ſed s jactura civis, finiat inteſtinum bellum. De- tur ad leviorem verbis ſententiam; vim ta- eandem habentem, Vt videant magiſtratus, id ex pernicioſis conſiliis M. Manlii Reſpu- detrimenti capiat. Tum tribuni conſulari. ſtate, tribunique plebis (nam & quia eundem æ poteſtatis quem libertatis omnium finem ebant, Patrum auctoritati ſe dediderant) hi omnes quid opus facto ſit, conſultant. Quum er vim & cædem nihil cuiquam occurreret; autem ingentis dimicationis fore appareret; M. Mænius & Q. Publilius tribuni plebis, *d Patrum & plebis certamen facimus, quod atis eſſe adverſus unum peſtiferum civem de- Quin cum plebe aggredimur eum, quem per*

ipſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ipſam plebem tutius aggredi eſt, ut ſuis ipſe onera
viribus ruat? Diem dicere ei, nobis in animo eſt.
hil minus populare quam regnum eſt. Simul m
titudo illa non ſecum certari viderint, & ex ad
catis judices facti erunt, & accuſatores de plebe,
tricium reum intuebuntur, & regni crimen in m
20 *dio; nulli magis quam libertati favebunt ſuæ. A*
probantibus cunctis, diem Manlio dicunt. qu
ubi eſt factum, primo commota plebs eſt, uti
poſtquam ſordidatum reum viderunt: nec cum
non modo Patrum quemquam, ſed ne cogna
quidem aut affines, poſtremo ne fratres quid
A. & T. Manlios: quod ad eum diem nunqu
uſu veniſſet, ut in tanto diſcrimine non & pro
mi veſtem mutarent. Appio Claudio in vinc
ducto, C. Claudium inimicum, Claudiam
omnem gentem ſordidatam fuiſſe. conſenſu
primi popularem virum: quod primus à Patri
ad plebem defeciſſet. Quum dies venit, quæ p
ter cœtus multitudinis ſeditioſaſque voces, & l
gitionem & fallax indicium, pertinentia prop
ad regni crimen, ab accuſatoribus objecta
reo, apud neminem auctorem invenio. nec dub
haud parva fuiſſe, quum damnandi mora pl
non in cauſſa, ſed in loco fuerit. Illud notand
videtur, ut ſciant homines, quæ & quanta dec
fœda cupiditas regni, non ingrata ſolum, ſed in
etiam reddiderit. Homines prope quadringen
produxiſſe dicitur, quibus ſine fœnore exper
pecunias tuliſſet, quorum bona venire, quos d
addictos prohibuiſſet. Ad hæc, decora quoque b
li non commemoraſſe tantum, ſed protuliſſe eti
conſpicienda; ſpolia hoſtium cæſorum ad trig
ta, dona imperatorum ad quadraginta: in qui
inſignes duas murales coronas, civicas octo.
hæc ſervatos ex hoſtibus cives produxiſſe; in

q

os C. Servilium magiſtrum equitum, abſentem
ninatum. & quum ea quoque quæ bello geſta
nt, pro faſtigio rerum oratione etiam magnifi-
ícta dictis æquando memoraſſet; nudaſſe pe-
insigne cicatricibus bello acceptis: & identi-
n Capitolium ſpectans, Iovem Deoſque alios
ocaſſe ad auxilium fortunarum ſuarum: pre-
uſque eſſe, ut quam mentem ſibi Capitolinam
m protegenti ad ſalutem populi Romani de-
ent, eam populo Romano in ſuo diſcrimine
ent: & oraſſe ſingulos univerſoſque ut Capito-
n atque arcem intuentes, ut ad Deos immorta-
verſi, de ſe judicarent. In Campo Martio quum
uriatim populus citaretur, & reus ad Capi-
um manus tendens, ab hominibus ad Deos
ces avertiſſet; apparuit tribunis, niſi oculos
que hominum liberaſſent ab tanti memoria
oris, numquam fore in præoccupatis beneficio
nis vero crimini locum. Ita producta die, in
elinum lucum extra portam Flumentanam,
le conſpectus in Capitolium non eſſet, conci-
n populi indictum eſt. ibi crimen valuit, & ob-
atis animis triſte judicium inviſumque, etiam
icibus, factum. Sunt qui per duumviros, qui de
luellione anquirerent, creatos, auctores ſint.
natum tribuni de ſaxo Tarpeio dejecerunt:
uſque idem in uno homine & eximiæ gloriæ
nimentum, & pœnæ ultimæ fuit. Adjectæ
rtuo notæ ſunt: publica una; quod, quum do-
s ejus fuiſſet, ubi nunc ædes atque officina
netæ eſt; latum ad populum eſt, ne quis patri-
s in arce aut Capitolio habitaret: gentilitia al-
; quod gentis Manliæ decreto cautum eſt, ne
s deinde M. Manlius vocaretur. Hunc exitum
uit vir, niſi in libera civitate natus eſſet, me-
rabilis. Populum brevi, poſtquam periculum
ab

ab eo nullum erat, per ſe ipſas recordantem virt
tes, deſiderium ejus tenuit. peſtilentia etiam bre
conſecuta, nullis occurrentibus tantæ cladis ca
ſis; ex Manliano ſupplicio magnæ parti videri
ta: Violatum Capitolium eſſe ſanguine ſervato
nec Diis cordi fuiſſe pœnam ejus oblatam pr
oculis ſuis, à quo ſua templa erepta è manibus h
21 ſtium eſſent. Peſtilentiam, inopiam frugum,
vulgatam utriuſque mali famam, anno inſeque
multiplex bellum excepit, L. Valerio quartu
A. Manlio tertium, Ser. Sulpicio tertium, L. L
cretio, L. Æmilio tertium, M. Trebonio, tribu
militum conſulari poteſtate. Hoſtes novi, pra
Volſcos, velut ſorte quadam prope in ætern
exercendo Romano militi datos, Circeioſqu
Velitras colonias, jamdiu molientes defectione
& ſuſpectum Latium, Lanuvini etiam, quæ fi
liſſima urbs fuerat, ſubito exorti. Id patres
contemptu accidere, quod Veliternis civibus
tamdiu impunita defectio eſſet; decreverunt,
primo quoque tempore ad populum ferretur
bello eis indicendo. ad quam militiam quo pa
tior plebes eſſet, quinque-viros Pomptino a
dividendo, & triumviros Nepete coloniæ de
cendæ creaverant. Tum ut bellum juberent,
tum ad populum eſt: & nequicquam diſſuade
bus tribunis plebis, omnes tribus bellum juſſeru
Apparatum eo anno bellum eſt: exercitus pro
peſtilentiam non eductus. eaque cunctatio colo
ſpacium dederat deprecandi ſenatum: & ma
hominum pars eo, ut legatio ſupplex Rom
mitteretur, inclinabat. ni privato (ut fit) peric
publicum implicitum eſſet, auctoreſque defec
nis ab Romanis, metu ne ſoli criminí ſubje
piacula iræ Romanorum dederentur, averti
colonias à conſiliis pacis. Neque in ſenatu ſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

os legatio impedita eſt, ſed magna pars plebis
ata, ut prædatum in agrum Romanum exi-
. hæc nova injuria exturbavit omnem ſpem
s. De Præneſtinorum quoque defectione eo
o primum fama exorta: arguentibuſque eos
ulanis, & Gabinis, & Lavicanis, quorum in
incurſatum erat, ita placide ab ſenatu reſpon-
eſt, ut minus credi de criminibus, quia nol-
ea vera eſſe, appareret. Inſequenti anno Sp. 22
. Papirii novi tribuni militum conſulari pote-
Velitras legiones duxêre; quatuor collegis
Cornelio Maluginenſe quartum, Q. Servilio,
Sulpicio, L. Æmilio quartum, tribunis ad præ-
um urbis, & ſi qui ex Etruria novi motus nun-
entur (omnia enim inde ſuſpecta erant) relictis.
Velitras adverſus majora pene auxilia Præne-
orum, quam ipſam colonorum multitudinem
ndo prœlio pugnatum eſt; ita ut propinquitas
is hoſti & cauſſa maturioris fugæ; & unum
ga receptaculum eſſet. Oppidi oppugnatione
ni abſtinuere; quia & anceps erat, nec in per-
em coloniæ pugnandum cenſebant. Literæ
nam ad ſenatum cum victoriæ nunciis acrio-
n Præneſtinum quam in Veliternum hoſtem,
æ. Itaque ex ſenatuſconſulto, populique juſ-
bellum Præneſtinis indictum: qui conjuncti
ſcis anno inſequente Satricum coloniam po-
Romani pertinaciter à colonis defenſam vi
gnarunt, fœdeque in captis exercuere victo-
. Eam rem ægre paſſi Romani; M. Furium
nillum ſeptimum tribunum militum creavère.
iti collegæ, A. & L. Poſtumii Regillenſes, ac
urius, cum L. Lucretio, & M. Fabio Ambuſto.
ſcum bellum M. Furio extra ordinem decre-
. adjutor ex tribunis ſorte L. Furius datur;
tam è Republica quam ut collegæ materia ad
omnem

omnem laudem eſſet: & publicè, quod rem tem
ritate ejus prolapſam reſtituit: & privatim, qu
ex errore gratiam potius ejus ſibi quam ſuam gl
riam petiit. Exactæ jam ætatis Camillus erat, c
mitiiſque jurare parato in verba excuſandæ va
tudini ſolita, conſenſus populi reſtiterat: ſed v
getum ingenium in vivido pectore vigebat, vi
batque integris ſenſibus, & civiles jam res ha
magnopere obeuntem bella excitabant. Quatu
legionibus quaternûm millium ſcriptis, exerc
indicto ad portam Eſquilinam in poſteram die
ad Satricum profectus; ibi eum expugnatores c
loñiæ haudquaquam perculſi, fidentes milit
numero, quo aliquantum præſtabant, opperieba
tur. poſtquam appropinquare Romanos ſenſeru
extemplo in aciem procedunt; nihil dilaturi qu
periculum ſummæ rerum facerent: ita paucit
hoſtium, nihil artes imperatoris unici, quibus
23 lis confiderent, profuturas eſſe. Idem ardor &
Romano exercitu erat, & in altero duce: nec p
ſentis dimicationis fortunam ulla res, præterqu
unius viri conſilium atque imperium, morabat
qui occaſionem juvandarum ratione virium t
hendo bello quærebat. Eo magis hoſtis inſta
nec jam pro caſtris tantum ſuis explicare acie
ſed procedere in medium campi, & vallo pr
hoſtium ſigna inferendo, ſuperbam fiduciam
rium oſtentare. Id ægre patiebatur Romanus r
les: multo ægrius alter ex tribunis militum L. I
rius; ferox quum ætate & ingenio, tum mult
dinis, ex incertiſſimo ſumentis animos, ſpe in
tus. Hic per ſe jam milites incitatos inſuper in
gabat, elevando, qua una poterat, ætate, aucto
tatem collegæ: *Iuvenibus bella data* dictitans,
cum corporibus vigere & deflorеſcere animos. C
ctatorem ex acerrimo bellatore factum: & qui
veni

ns caſtra urbeſque primo impetu capere ſit ſo-
; eum reſidem intra vallum tempus terere:
acceſſurum ſuis, deceſſurumve hoſtium viribus
tem? quam occaſionem, quod tempus, quem
is inſtruendis locum? frigere ac torpere ſenis con.
Sed Camillo, tum vitæ ſatis, tum gloriæ eſſe.
attinere cum mortali corpore uno, civitatis,
immortalem eſſe deceat, pati conſeneſcere vi-
His ſermonibus tota in ſe averterat caſtra. &
omnibus locis poſceretur pugna, *Suſtinere,*
t, *M. Furi, non poſſumus militum impetum:*
ſtis, cujus animos cunctando auximus, jam mi-
toleranda ſuperbia inſultat. Cede unus omni-
& patere te vinci conſilio, ut maturius bello
s. Ad ea Camillus, *Quæ bella ſuo unius auſpi-*
ſta ad eam diem eſſent, negare in eis neque ſe,
populum Romanum, aut conſilii ſui, aut for-
pænituiſſe. nunc ſcire ſe collegam habere jure
rioque parem, vigore ætatis præſtantem. Itaque
d ad exercitum attineat, regere conſueſſe, non
collegæ imperium ſe non poſſe impedire. Diis
juvantibus ageret, quod è Republica duceret.
ati ſuæ ſe veniam etiam petere, ne in prima acie
quæ ſenis munia in bello ſint, iis ſe non defutu-
Id à Diis immortalibus precari, ne qui caſus
conſilium laudabile efficiat. Nec ab homini-
ſalutaris ſententia, nec à Diis tam piæ preces
æ ſunt. primam aciem auctor pugnæ inſtruit,
dia Camillus firmat, validamque ſtationem
caſtris opponit. ipſe edito loco ſpectator in-
s in eventu alieni conſilii conſtitit. Simul 24
o concurſu concrepuêre arma, hoſtis dolo,
metu, pedem retulit. lenis ab tergo clivus erat
aciem & caſtra: &, quod multitudo ſuppe-
at, aliquot validas cohortes in caſtris arma-
ſtructaſque reliquerant, quæ inter commiſ-
ſum

ſum jam certamen, ubi vallo appropinquaſſet h
ſtis, erumperent. Romanus cedentem hoſtem e
fuſe ſequendo, in locum iniquum pertractus, o
portunus huic eruptioni fuit. verſus itaque in v
ctorem terror, & novo hoſte, & ſupina valle R
manam inclinavit aciem. Inſtant Volſci recente
qui è caſtris impetum fecerant. integrant & i
pugnam, qui ſimulata ceſſerant fuga. Iam non r
cipiebat ſe Romanus miles, ſed immemor rece
tis ferociæ veteriſque decoris, terga paſſim daba
atque effuſo curſu caſtra repetebat: quum Cam
lus, ſublatus à circumſtantibus in equum, & r
ptim ſubſidiis oppoſitis, *Hæc eſt*, inquit, *mili*
pugna quam popoſciſtis? Quis homo, quis Deus e
quem accuſare poſſitis? veſtra illa temeritas, veſt
ignavia hæc eſt. Secuti alium ducem, ſequim
nunc Camillum: & quod ductu meo ſoletis, vinci
Quid vallum & caſtra ſpectatis? neminem veſtr
illa, niſi victorem, receptura ſunt. Pudor primo
nuit effuſos: inde, ut circumagi ſigna obvertiq
aciem viderunt, ruunt in hoſtem, & dux, præt
quam quod tot inſignis triumphis, etiam æt
venerabilis, inter prima ſigna (ubi plurimus lab
periculumque erat) ſe offerebat. increpare ſing
ſe quiſque & alios, & adhortatio invicem tot
alacri clamore pervaſit aciem. Neque alter trib
nus rei defuit: ſed miſſus à collega reſtituente
ditum aciem, ad equites, non caſtigando (
quam rem leviorem auctorem eum culpæ ſoc
tas fecerat) ſed ab imperio totus ad preces verſ
orare ſingulos univerſoſque, *ut ſe reum fortu*
ejus diei crimine eximerent. Abnuente ac pro
bente collega, temeritatis me omnium potius ſociu
quam unius prudentiæ dedi. Camillus in utra
veſtra fortuna ſuam gloriam videt: ego, ni reſtit
tur pugna (quod miſerrimum eſt) fortunam c
omnib

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...*us, infamiam ſolus ſentiam.* Optimum vi-
...it in fluctuantem aciem tradi equos, & pe-
... pugna invadere hoſtem. Eunt inſignes ar-
...nimiſque, qua premi parte maxime peditum
...s vident. nihil neque apud duces, neque apud
...s remittitur à ſummo certamine animi. Sen-
...o eventus virtutis enixæ opem: & Volſci,
...modo ſimulato metu ceſſerant, ea in veram
...n effuſi, magna pars & in ipſo certamine, &
...n fuga cæſi: ceteri in caſtris, quæ capta eo-
...mpetu ſunt, plures tamen capti quam occiſi.
...n recenſendis captivis quum Tuſculani ali- 25
...noſcitarentur, ſecreti ab aliis ad tribunos ad-
...ntur: percunctantibuſque faſſi, publico con-
...e militaſſe. cujus tam vicini belli metu Ca-
...s motus, extemplo ſe Romam captivos du-
...m ait, ne Patres ignari ſint Tuſculanos ab ſo-
...e deſciſſe. caſtris exercituique interim, ſi vi-
...r, præſit collega. Documento unus dies fue-
...ne ſua conſilia melioribus præferret. nec ta-
...ut ipſi, aut in exercitu cuiquam ſatis placato
...o Camillus laturus culpam ejus videbatur,
...ata in tam præcipitem caſum Reſpublica
... & tum in exercitu, tum Romæ conſtans
...um fama erat, quum varia fortuna in Volſcis
...es eſſet, adverſæ pugnæ fugæque in L. Furio
...m, ſecundæ decus omne penes M. Furium
... Introductis in ſenatum captivis, quum bello
...uendos Tuſculanos Patres cenſuiſſent, Ca-
...que id bellum mandaſſent; adjutorem ſibi
...n rem unum petit: permiſſoque, ut ex col-
...ptaret, quem vellet, contra ſpem omnium
...ium optavit. qua moderatione animi quum
...æ levavit infamiam, tum ſibi gloriam in-
...m peperit. Nec fuit cum Tuſculanis bellum:
...onſtanti vim Romanam arcuerunt, quam
armis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

armis non poterant. Intrantibus fines Roman
non demigratum ex propinquis itineri locis, n
cultus agrorum intermiſſus: patentibus portis
bis, togati obviam frequentes imperatoribus p
ceſſere: commeatus exercitui comiter in caſtra
urbe & ex agris devehitur. Camillus caſtris a
portas poſitis, eademne forma pacis, quæ in ag
oſtentaretur etiam intra mœnia eſſet, ſcire
piens, ingreſſus urbem, ubi patentes januas, &
bernis apertis propoſita omnia in medio vidit,
tentoſque opifices ſuo quemque operi, & ludo
terarum ſtrepere diſcentium vocibus, ac reple
ſemitas inter vulgus aliud puerorum & mulier
huc atque illuc euntium, qua quemque ſuor
uſuum cauſſæ ferrent: nihil uſquam, non pav
modo, ſed ne mirantibus quidem ſimile circu
ſpiciebat, omnia inquirens oculis, ubinam bell
fuiſſet: adeo nec amotæ rei uſquam, nec obl
ad tempus veſtigium ullum erat: ſed ita om
conſtante tranquilla pace, ut eo vix fama belli
26 lata videri poſſet. Victus igitur patientia hoſti
ſenatum eorum vocari juſſit. *Soli adhuc*, inq
Tuſculani vera arma, veraſque vires, quibus a
Romanorum veſtra tutaremini, inveniſtis. ite
mam ad ſenatum. æſtimabunt Patres, utrum
ante pœnæ, an nunc veniæ meriti ſitis. non pr
piam gratiam publici beneficii. deprecandi pote
tem à me habueritis, precibus eventum veſtris ſ
tus, quem videbitur, dabit. Poſtquam Ron
Tuſculani venerunt, ſenatuſque paulo ante f
lium ſociorum mœſtus in veſtibulo curiæ eſt
ſpectus, moti extemplo Patres, vocari eos jam
hoſpitaliter magis, quam hoſtiliter juſſere. Di
tor Tuſculanus ita verba fecit: *Quibus bellum*
dixiſtis, intuliſtiſque Patres conſcripti, ſicut
videtis nos ſtantes in veſtibulo curiæ veſtræ, ite

paratique obviam imperatoribus legionibuſ-
eſtris proceſſimus. Hic noſter, hic plebis noſtræ
us fuit, eritque ſemper, niſi ſi quando à vobis,
e vobis, arma acceperimus. Gratias agimus
cibus veſtris & exercitibus, quod oculis magis
auribus crediderunt: & ubi nihil hoſtile erat,
quidem fecerunt. Pacem quam nos præſtiti-
eam à vobis petimus: bellum eo, ſicubi eſt,
atis precamur. In nos quid arma polleant ve-
ſi patiendo experiundum eſt, inermes experie-
Hæc mens noſtra eſt: Dii immortales faciant,
felix quam pia. Quod ad crimina attinet, qui-
oti bellum indixiſtis; etſi revicta rebus, ver-
nfutare nihil attinet; tamen etiamſi vera ſint,
teri nobis ea, quum tam evidenter pœnituerit,
n cenſemus. Peccetur in vos, dum digni ſitis,
s ita ſatisfiat. Tantum fere verborum ab Tu-
nis factum. Pacem in præſentia, nec ita multo
civitatem etiam impetraverunt. ab Tuſculo
nes reductæ. Camillus conſilio & virtute in 27
o bello, felicitate in Tuſculana expeditione,
pique ſingulari adverſus collegam patientia
oderatione inſignis, magiſtratu abiit; creatis
nis militaribus in inſequentem annum, L. &
leriis, Lucio quintum, Publio tertium, &
rgio tertium, L. Menenio ſecundum, Sp. Pa-
, Ser. Cornelio Maluginenſe. Cenſoribus
ue eguit annus: maxime propter incertam
m æris alieni; aggravantibus ſummam etiam
iæ ejus tribunis plebis, quum ab iis elevare-
quibus fide magis quam fortuna debentium
are creditum videri expediebat. Creati cen-
C. Sulpicius Camerinus, Sp. Poſtumius Re-
ſis. cœptaque jam res morte Poſtumii, quia
gam ſuffici cenſori religio erat, interpella-
. Igitur quum Sulpicius abdicaſſet ſe magi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſtratu, cenſores alii vitio creati non geſſerunt ma-
giſtratum. tertios creari (velut Diis non accipien-
tibus in eum annum cenſuram) religioſum fuit.
Eam verò ludificationem plebis tribuni ferendam
negabant. *Fugere ſenatum, teſtes, tabulas publi-*
cas, cenſus cujuſque, quia nolint conſpici ſummam
æris alieni, quæ indicatura ſit demerſam partem a
parte civitatis: quum interim obæratam plebem
objectari aliis atque aliis hoſtibus. Paſſim jam ſin
ullo diſcrimine bella quæri. ab Antio Satricum, a
Satrico Velitras, inde Tuſculum legiones ducta
Latinis, Hernicis, Præneſtinis jam intentari ar
ma; civium magis quam hoſtium odio, ut in arm
terant plebem, nec reſpirare in urbe, aut per ociun
libertatis meminiſſe ſinant, aut conſiſtere in con
cione, ubi aliquando audiant vocem tribunician
levando fœnore, & fine aliarum injuriarum agen
tem. Quod ſi ſit animus plebi memor patrum libe
tatis, ſe nec addici quemquam civem Romanu
ob creditam pecuniam paſſuros; neque delectum ha
beri donec inſpecto ære alieno, initaque ratione m
nuendi ejus, ſciat unuſquiſque quid ſui, quid alie
ſit: ſuperſit ſibi liberum corpus, an id quoque ne
vo debeatur. Merces ſeditionis propoſita conf
ſtim ſeditionem excitavit: nam & addicebant
multi, & ad Præneſtini famam belli novas legi
nes ſcribendas Patres cenſuerant. quæ utraque
mul auxilio tribunitio, & conſenſu plebis imp
diri cœpta. Nam neque duci addictos tribuni
nebant, neque juniores nomina dabant, quu
Patribus minor præſens cura creditæ pecuniæ j
ris exſequendi, quam delectus eſſet: quippe ja
à præneſte profectus hoſtis in agro Sabino con
diſſe nunciabatur. Interim tribunos plebis fa
ea ipſa irritaverat magis ad ſuſceptum certam
quam deterruerat. neque aliud ad ſeditionem e

ſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

guendam in urbe, quam prope illatum mœni-
ipſis bellum valuit. Nam quum eſſet Præne- 28
tis nunciatum, nullum exercitum conſcriptum
næ, nullum ducem certum eſſe, Patres ac ple-
in ſemetipſos verſos; occaſionem rati duces
m, raptim agmine acto, pervaſtatis protinus
, ad portam Collinam ſigna intulere. Ingens
rbe trepidatio fuit. conclamatum *ad arma*,
curſumque in muros atque portas eſt: tan-
que ab ſeditione ad bellum verſi, dictatorem
Quintium Cincinnatum creavêre. Is magi-
n equitum A. Sempronium Atratinum dixit.
od ubi auditum eſt, (tantus ejus magiſtratus
or erat) ſimul hoſtes à mœnibus receſſere, &
ores Romani ad edictum ſine detrectatione
venêre. Dum conſcribitur Romæ exercitus,
a interim hoſtium haud procul Allia flumi-
oſita. inde agrum latè populantes fatalem ſe
Romanæ locum cepiſſe, inter ſe jactabant:
lem pavorem inde ac fugam fore, ac bello Gal-
fuerit. Etenim, ſi diem contactum religione,
emque nomine ejus loci timeant Romani,
to magis Allienſi die Alliam ipſam, monu-
um tantæ cladis, reformidaturos? Species pro-
bis ibi truces Gallorum, ſonumque vocis, in
s atque in auribus fore. Has inanium rerum
es ipſas volventes cogitationes, fortunæ loci
gaverant ſpes ſuas. Romani contra, *Vbicum-*
iſſet Latinus hoſtis, ſatis ſcire eum eſſe, quem
Regillum lacum devictum, centum annorum
obnoxia tenuerint. Locum inſignem memoria
s, irritaturum ſe potius ad delendam memo-
dedecoris, quam ut timorem faciat, ne qua
ſit nefaſta victoriæ ſuæ. Quin ipſi Galli ſi
ntur, illo loco ſe ita pugnaturos, ut Romæ pu-
erint in repetenda patria, ut poſtero die ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Gabios; tunc, quum effecerint, ne quis hoſtis qui mœnia Romana intraſſet, nuncium ſecundæ adverſæque fortunæ domum perferret. His utrimque
29 animis ad Alliam ventum eſt. Dictator Romanus, poſtquam in conſpectu hoſtes erant inſtructi intentique, *Videsne, tu,* inquit, *A. Semproni, loci fortuna illos fretos ad Alliam conſtitiſſe? nec illis Dii immortales certioris quicquam fiduciæ majorisve quod ſit auxilii dederint. At tu, fretus armis animiſque, concitatis equis invade mediam aciem: ego cum legionibus, in turbatos trepidanteſque inferam ſigna. Adeſte Dii teſtes fœderis: & expetite pœnas debitas ſimul vobis violatis, nobiſque per veſtrûm numen deceptis.* Non equitem, non peditem ſuſtinuere Præneſtini. primo impetu ac clamore diſſipati ordines ſunt. Deinde, poſtquam nullo loco conſtabat acies, terga vertunt: conſternatique, & præter caſtra etiam ſua pavore prælati, non prius ſe ab effuſo curſu ſiſtunt, quam in conſpectu Præneſte fuit. Ibi ex fuga diſſipati, locum, quem tumultuario opere communirent, capiunt: ne, ſi intra mœnia ſe recepiſſent, extemplo ureretur ager, depopulatiſque omnibus obſidio urbi inferretur. Sed poſtquam direptis ad Alliam caſtris victor Romanus aderat, id quoque munimentum relictum: & vix mœnia tuta rati, oppido ſe Præneſte includunt. Octo præterea oppida erant ſub ditione Præneſtinorum. ad ea circumlatum bellum: deincepſque haud magno certamine captis, Velitras exercitus ductus. Eæ quoque expugnatæ. tum ad caput belli Præneſte ventum. Id non vi, ſed per deditionem receptum eſt. T. Quintius ſemel acie victor, binis caſtris hoſtium, novem oppidis vi captis, Præneſte in deditionem accepto Romam revertit: triumphanſque ſignum Præneſt

te devectum Iovis Imperatoris in Capitolium t. Dedicatum eſt inter cellam Iovis ac Minerva: tabulaque ſub eo fixa, monumentum rerum tarum, his ferme inciſa literis fuit: IVPI-R. ATQVE. DIVI. OMNES. HOC. DE-RVNT. VT. T. QVINTIVS. DICTA-R. OPPIDA. NOVEM. DIEBVS. NO-M. CAPERET. DECIMO. PRAENE-E. IN. DEDITIONEM. ACCIPERET. RVM. RERVM. ERGO. TRIENTEM. RTIVM. PONDO. CORONAM. AV-AM. IOVI. D. D. Die vigeſima quam creaerat, dictatura ſe abdicavit. Comitia inde ita tribunorum militum conſulari poteſtate: bus æquatus patriciorum plebeiorumque nurus. Ex patribus creati, P. & C. Manlii, cum Iulio: plebes C. Sextilium, M. Albinium, Antiſtium dedit. Manliis, quod genere pleos, gratia Iulium anteibant. Volſci provint, ſine ſorte, ſine comparatione extra ordinem a: cujus & ipſos poſtmodo, & Patres, qui derant, pœnituit. Inexplorato, pabulatum cohor-miſere. quibus velut circumventis, quum id o nunciatum eſſet; dum præſidio ut eſſent, ci- feruntur, ne auctore quidem aſſervato, qui , hoſtis Latinus pro milite Romano, fruſtraerat; ipſi in inſidias præcipitavêre. Ibi dum quo loco ſola virtute militum reſtantes cædun- cæduntque, caſtra interim Romana jacentia campo, ab altera parte hoſtes invaſere. Ab duus utrobique proditæ temeritate atque inſcitia quicquid ſuperfuit fortunæ populi Romani, militum etiam ſine rectore ſtabilis virtus tutaſt. Quæ ubi Romam ſunt relata, primum ditorem dici placebat: deinde, poſtquam quietæ ex Volſcis afferebantur, & apparuit neſcire

eos victoria & tempore uti, revocati etiam inde exercitus ac duces: ociumque inde, quantum à Volſcis fuit. id modo extremo anno tumultuatum, quod Præneſtini concitatis Latinorum populis rebellarunt. Eodem anno, Setiam ipſis querentibus penuriam hominum, novi coloni aſcripti. Rebuſque haud proſperis bello, domeſtica quies, quam tribunorum militum ex plebe gratia majeſtaſque inter ſuos obtinuit, ſolatium fuit.

31 Inſequentis anni principia ſtatim ſeditione ingenti arſere; tribunis militum conſulari poteſtate, Sp. Furio, Q. Servilio ſecundum, C. Licinio, P. Clœlio, M. Horatio, L. Geganio. Erat autem & materia & cauſſa ſeditionis æs alienum: cujus noſcendi gratia Sp. Servilius Priſcus, Q. Clœlius Siculus cenſores facti, ne rem agerent, bello impediti ſunt. namque trepidi nuncii primo, fuga deinde ex agris, legiones Volſcorum ingreſſas fines popularique paſſim Romanum agrum, attulere. In qua trepidatione tantum abfuit, ut civilia certamina terror externus cohiberet, ut contra eo violentior tribunitia poteſtas impediendo delectui eſſet: donec conditiones impoſitæ Patribus, ne quis quoad bellatum eſſet, tributum daret, aut jus de pecunia credita diceret. Eo laxamento plebi ſumpto, mora delectui non eſt facta. Legionibus novis ſcriptis, placuit duos exercitus in agrum Volſcum legionibus diviſis duci. Sp. Furius, M. Horatius dextrorſus maritimam oram atque Antium, Q. Servilius, & L. Geganius læva ad montes Ecetram pergunt. Neutra parte hoſtis obvius fuit. Populatio itaque non illi vagæ ſimilis, quam Volſcus latrocinii more diſcordia hoſtium fretus, & virtutem metuens per trepidationem raptim fecerat: ſed ab juſto exercitu juſta ira facta; ſpacio quoque temporis gravior.

tor. Quippe à Volſcis timentibus, ne inte-
exercitus ab Roma exiret, incurſiones in ex-
a finium factæ erant: Romano contra etiam
ſtico morandi erat cauſſà, ut hoſtem ad cer-
n eliceret. Itaque omnibus paſſim tectis agro-
, viciſque etiam quibuſdam exuſtis, non ar-
frugifera, non ſatis in ſpem frugum relictis,
i, quæ extra mœnia fuit, hominum pecu-
que præda abacta, Romam utrimque exer-
reducti. Parvo intervallo ad reſpirandum 32
oribus dato, poſtquam quietæ res ab hoſti-
rant, celebrari de integro juriſdictio: & tan-
abeſſe ſpes veteris levandi fœnoris, ut tribu-
vum fœnus contraheretur, in murum à cen-
us locatum ſaxo quadrato faciundum. cui
mbere oneri coacta plebes; quia quem de-
em impedirent, non habebant tribuni plebis.
nos etiam militares patricios omneis coacta
ipum opibus fecit, L. Æmilium, P. Vale-
quartum, C. Veturium, Ser. Sulpicium,
C. Quintios Cincinnatos. Iiſdem opibus
nuere, ut adverſus Latinos, Volſcoſque, qui
nctis legionibus ad Satricum caſtra habe-
, nullo impediente omnibus junioribus ſacra-
o adactis, tres exercitus ſcriberent: unum,
æſidium urbis: alterum, qui ſi qui alibi mo-
xſtitiſſet, ad ſubita bella mitti poſſet, ter-
longè validiſſimum P. Valerius, & L. Æmi-
d Satricum duxere. ubi quum aciem inſtru-
hoſtium, loco æquo inveniſſent, extemplo
atum: & ut nondum ſatis claram victoriam,
roſperæ ſpei pugnam imber ingentibus pro-
fuſus diremit. Poſtero die iterata pugna:
liquamdiu æqua virtute fortunaque Latinæ
ime legiones, longa ſocietate militiam Ro-
am edoctæ, reſtabant. eques immiſſus ordi-

nes turbavit; turbatis ſigna peditum illata: quan-
tumque Romana ſe invexit acies, tantum hoſtes
gradu demoti. & ut ſemel inclinavit pugna, jam
intolerabilis Romana vis erat. Fuſi hoſtes, quum
Satricum, quod duo millia inde aberat, non ca-
ſtra peterent, ab equitatu maxime cæſi. caſtra ca-
pta, direptaque. Ab Satrico nocte, quæ prælio
proxima fuit, fugæ ſimili agmine petunt Antium:
& quum Romanus exercitus prope veſtigiis ſe-
queretur, plus tamen timor, quam ira celerita-
tis habuit. Prius itaque mœnia intravêre hoſtes,
quam Romanus extrema agminis carpere aut mo-
rari poſſet. inde aliquot dies vaſtando agro ab-
ſumpti; nec Romanis ſatis inſtructis apparatu bel-
lico ad mœnia aggredienda, nec illis ad ſubeun-
33 dum pugnæ caſum. Seditio tum inter Antiates
Latinoſque coorta; quum Antiates victi malis
ſubactique bello, in quo & nati erant & conſe-
nuerant, deditionem ſpectarent: Latinos ex diu-
tina pace nova defectio recentibus adhuc animis
ferociores ad perſeverandum in bello faceret. finis
certaminis fuit, poſtquam utriſque apparuit, ni-
hil per alteros ſtare, quo minus incœpta perſe-
querentur. Latini profecti, à ſocietate pacis, ut
rebantur, inhoneſtæ, ſeſe vindicaverunt. Antia-
tes incommodis arbitris ſalutarium conſiliorum
remotis, urbem agroſque Romanis dedunt. Ira
& rabies Latinorum, quia nec Romanos bello
lædere, nec Volſcos in armis retinere potuerant,
eo erupit, ut Satricum urbem, quæ receptacu-
lum primum eis adverſæ pugnæ fuerat, igni con-
cremarent: nec aliud tectum ejus ſuperfuit urbis
(quum faces pariter ſacris profaniſque injicerent)
quam matris Matutæ templum. Inde eos nec ſua
religio, nec verecundia Deûm arcuiſſe dicitur,
ſed vox horrenda edita templo cum triſtibus mi-
nis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ni nefandos ignes procul delubris amoviſ-
Incenſos ea rabie, impetus Tuſculum tulit;
tram, quod deſerto communi concilio Lati-
um, non in ſocietatem modo Romanam, ſed
n in civitatem ſe dediſſent. Patentibus por-
uum improviſo incidiſſent, primo clamore
dum præter arcem captum eſt, in arcem op-
ni refugêre cum conjugibus ac liberis: nun-
que Romam, qui certiorem de ſuo caſu ſena-
facerent, miſere. Haud ſegnius, quam fide
uli Romani dignum fuit, exercitus Tuſculum
us. L. Quintius, & Servius Sulpicius tribuni
tum duxêre. clauſas portas Tuſculi, Latinoſ-
i ſimul obſidentium atque obſeſſorum animo
c mœnia tueri vident, illinc arcem oppugna-
errere una ac pavere. Adventus Romanorum
averat utriuſque partis animos. Tuſculanos
ngenti metu in ſummam alacritatem; Latinos
rope certa fiducia mox capiendæ arcis, quo-
n oppido potirentur, in exiguam de ſeipſis
n verterat. Tollitur ex arce clamor ab Tuſcu-
s: excipitur aliquanto majore ab exercitu Ro-
o. Vtrimque urgentur Latini: nec impetus
culanorum decurrentium ex ſuperiore loco
nent: nec Romanos ſubeuntes mœnia, mo-
ſque obices portarum, arcere poſſunt. Scalis
s mœnia capta; inde effracta clauſtra porta-
. & quum anceps hoſtis & à fronte & à tergo
ret; nec ad pugnam ulla vis, nec ad fugam
quicquam ſupereſſet; in medio cæſi ad unum
nes. Recuperato ab hoſtibus Tuſculo, exer-
s Romam eſt reductus. Quanto magis pro- 34
s eo anno bellis tranquilla omnia foris erant,
o in urbe vis Patrum indies miſeriæque ple-
creſcebant; quum eo ipſo, quod neceſſe erat
i, facultas ſolvendi impediretur. Itaque quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

jam ex re nihil dari poſſet, fama & corpore judicati atque addicti creditoribus ſatisfaciebant, pœnaque in vicem fidei ceſſerat. Adeo ergo obnoxios ſummiſerant animos, non infimi ſolum, ſed principes etiam plebis, ut non modo ad tribunatum militum inter patricios petendum, quod tanta vi ut liceret tetenderant; ſed ne ad plebeios quidem magiſtratus capeſſendos petendoſque ulli viro acri experientique animus eſſet: poſſeſſionemque honoris uſurpati modo è plebe per paucos annos, recuperaſſe in perpetuum Patres viderentur. Ne id nimis lætum parti alteri eſſet, parva (ut plerumque ſolet) rem ingentem moliundi cauſſa intervenit. M. Fabii Ambuſti potentis viri, quum inter ſui corporis homines, tum etiam ad plebem, quod haudquaquam inter id genus contemptor ejus habebatur, filiæ duæ nuptæ Ser. Sulpicio major, minor C. Licinio Stoloni erat; illuſtri quidem viro, tamen plebeio: eaque ipſa affinitas haud ſpreta, gratiam Fabio ad vulgum quæſierat. Forte ita incidit, ut in Ser. Sulpicii tribuni militum domo ſorores Fabiæ, quum inter ſe (ut fit) ſermonibus tempus tererent, lictor Sulpicii, quum is de foro ſe domum reciperet, forem (ut mos eſt) virga percuteret. quum ad id, moris ejus inſueta, expaviſſet minor Fabia, riſui ſorori fuit; miranti ignorare id ſororem. Ceterum is riſus ſtimulos parvis mobili rebus animo muliebri ſubdidit: frequentia quoque proſequentium rogantiumque numquid vellet? credo fortunatum matrimonium ei ſororis viſum: ſuique ipſam malo arbitrio, quo à proximis quiſque minime anteiri vult, pœnituiſſe. Confuſam eam ex recenti morſu animi, quum pater fortè vidiſſet, percunctatus, ſatin' ſalvæ, avertentem, cauſſam doloris (quippe nec ſatis piam adverſus
ſus

oſororem, nec admodum in virum honorifi-
) elicuit, comiter ſciſcitando, ut fateretur,
eſſe cauſſam doloris, quod juncta impari
; nupta in domo, quam nec honos nec gra-
ntrare poſſet. Conſolans inde filiam Ambu-
, bonum animum habere juſſit. eoſdem pro-
tem domi viſuram honores, quos apud ſoro-
viderat. Inde conſilia inire cum genero cœ-
adhibito L. Sextio, ſtrenuo adoleſcente, &
s ſpei nihil præter genus patricium deeſſet.
aſio videbatur rerum novandarum propter 35
ntem vim æris alieni, cujus levamen mali
es, niſi ſuis in ſummo imperio locatis nullum
aret. Accingendum ad eam cogitationem eſ-
onando agendoque jam eo gradum feciſſe ple-
s, unde ſi porro annitantur, pervenire ad
mam, & Patribus æquari tam honore quam
ute poſſent. In præſentia tribunos plebis fieri
uit, quo in magiſtratu ſibimetipſi viam ad ce-
s honores aperirent. creatique tribuni C. Li-
us & L. Sextius, promulgavere leges omnes
rſus opes patriciorum, & pro commodis ple-
unam de ære alieno, ut deducto eo de capi-
uod uſuris pernumeratum eſſet, id quod ſuper-
triennio æquis portionibus perſolveretur. al-
m de modo agrorum, ne quis plus quingenta
ra agri poſſideret: tertium, ne tribunorum
tum comitia fierent, ſed conſulum, & utique
ex plebe crearetur. cuncta ingentia & quæ
certamine maximo obtineri non poſſent.
nium igitur ſimul rerum, quarum immodi-
upido inter mortales eſt, agri, pecuniæ, ho-
rum, diſcrimine propoſito, conterriti Patres
m trepidaſſent, publicis privatiſque conſi-
nullo remedio alio præter expertam multis
ante certaminibus interceſſionem invento,

collegas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

collegas adverſus tribunicias rogationes compa
verunt. qui ubi tribus ad ſuffragium ineundum
tari à Licinio Sextioque viderunt; ſtipati Patr
præſidiis, nec recitari rogationes, nec ſoler
quicquam aliud ad ſciſcendum plebi fieri, p
ſunt. Iamque fruſtra ſæpe concilio advocat
quum pro antiquatis rogationes eſſent; *Bene*
bet, inquit Sextius. *quandoquidem tantum int*
ceßionem pollere placet, iſto ipſo telo tutabimur
bem. Agitedum, comitia indicite Patres tribu
militum creandis. faxo ne juvet vox iſta, VET
qua nunc concinentes collegas noſtros tam lati
ditis. Haud irritæ cecidêre minæ: comitia, præ
ædilium tribunorumque plebis, nulla ſunt habi
Licinius Sextiuſque tribuni plebis refecti, nul
curules magiſtratus creari paſſi ſunt, eaque ſoli
do magiſtratuum, & plebe reficiente duos trib
nos, & his comitia tribunorum militum toller
36 bus, per quinquennium urbem tenuit. Alia be
opportune quievêre: Veliterni coloni, geſtien
ocio, quod nullus exercitus Romanus eſſet,
agrum Romanum aliquoties incurſavere, & T
ſculum oppugnare adorti ſunt. eaque res Tuſcu
nis, veteribus ſociis, novis civibus, opem oran
bus, verecundia maxime non patres modo,
etiam plebem movit. Remittentibus tribunis p
bis comitia per interregem ſunt habita: creati
tribuni militum L. Furius, A. Manlius, Ser. S
picius, Ser. Cornelius, P. & C. Valerii, haudq
quam tam obedientem in delectu, quam in co
tiis plebem habuere: ingentique contentione e
ercitu ſcripto profecti, non ab Tuſculo modo ſ
movere hoſtem, ſed intra ſuamet ipſum mœ
compulere. obſidebanturque haud paulo vi m
jore Velitræ quam Tuſculum obſeſſum fuerat:
tamen ab eis, à quibus obſideri cœptæ erant,

pugn

ugnari potuere. Ante novi creati ſunt tribuni mi-
tum, Q. Servilius, C. Veturius iterum, A. & M.
ornelii, Q. Quintius, M. Fabius. nihil ne ab his
uidem tribunis ad Velitras memorabile factum.
n majore diſcrimine domi res vertebantur: nam
ræter Sextium Liciniumque latores legum, jam
ctavum tribunos plebis refectos, Fabius quoque
ibunus militum Stolonis ſocer, quarum legum
uctor fuerat earum ſuaſorem ſe haud dubium fe-
ebat. & quum octo ex collegio tribunorum ple-
is primo interceſſores legum fuiſſent, quinque
oli erant: & (ut ferme ſolent, qui à ſuis deſci-
unt) capti, & ſtupentes animi; vocibus alienis id
nodo quod domi præceptum erat, interceſſioni
uæ prætendebant: Velitris in exercitu plebis ma-
nam partem abeſſe: in adventum militum comi-
a differri debere, ut univerſa plebes de ſuis com-
nodis ſuffragium ferret. Sextius Liciniuſque, cum
arte collegarum, & uno ex tribunis militum Fa-
io, artifices jam tot annorum uſu tractandi ani-
nos plebis, primores Patrum productos, interro-
ando de ſingulis quæ ferebantur ad populum, fa-
gabant: *Auderentne poſtulare, ut quum bina ju-
era agri plebi dividerentur, ipſis plus quingenta
ugera habere liceret? Vt ſinguli prope trecentorum
ivium poſſiderent agros, plebeio homini vix ad te-
tum neceſſarium, aut locum ſepulturæ, ſuus pateret
ger? An placeret fœnore circumventam plebem,
i potius quam ſortem creditum ſolvat, corpus in
ervum ac ſupplicia dare: & gregatim quotidie de
oro addictos duci, & repleri vinctis nobiles domos?
 ubicunque patricius habitet, ibi carcerem priva-
um eſſe?* Hæc indigna miſerandaque auditu, 37
uum apud timentes ſibimetipſos majore audien-
um indignatione quam ſua increpuiſſent: *atqui
ec agros occupandi modum, nec fœnore trucidandi
plebem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

plebem alium Patribus unquam fore affirmaba niſi alterum ex plebe conſulem, cuſtodem ſuæ libe tatis plebs feciſſet. Contemni jam tribunos pleb quippe quæ poteſtas jam ſuam ipſa vim frangat i tercedendo. Non poſſe æquo jure agi, ubi imperiu penes illos, penes ſe auxilium tantum ſit. niſi imp rio communicato, nunquam plebem in parte pa Reipublicæ fore: nec eſſe quod quiſquam ſatis put ſi plebeiorum ratio comitiis conſularibus habeatu niſi alterum conſulem utique ex plebe fieri nece ſit, neminem fore. An jam memoria exiſſe, qui tribunos militum idcirco potius quam conſules cre re placuiſſet, ut & plebeiis pateret ſummus hon quatuor & quadraginta annis neminem ex ple tribunum militum creatum eſſe? Qui crederen duobus ne in locis ſua voluntate impertituros ple honorem, qui octona loca tribunis militum creand occupare ſoliti ſint? & ad conſulatum, viam fie paſſuros, qui tribunatum ſeptum tam diu habu rint? Lege obtinendum eſſe, quod comitiis per gra tiam nequeat: & ſeponendum extra certamen alt rum conſulatum, ad quem plebi ſit aditus. quonia in certamine relictus, præmium ſemper potentior futurus ſit. Nec jam poſſe dici id, quod antea jacta re ſoliti ſint, non eſſe in plebeiis idoneos viros ad cu rules magiſtratus. Nunquid enim ſocordius, aut ſ gnius Rempublicam adminiſtrari poſt P. Licin Calvi tribunatum, qui primus ex plebe creatus ſi quam per eos annos geſta ſit, quibus præter patri cios nemo tribunus militum fuerit? quin contra pa tricios aliquot damnatos poſt tribunatum, nemi nem plebeium. Quæſtores quoque, ſicut tribuno militum, paucis ante annis ex plebe cœptos creari nec ullius eorum populum Romanum pœnituiſſe Conſulatum ſupereſſe plebeiis: eam eſſe arcem liber tatis, id columen. ſi eo perventum ſit, tum populun

Roma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nanum vere exactos ex urbe reges, & ſtabilem rtatem ſuam exiſtimaturum. Quippe ex illa die lebem ventura omnia, quibus patricii excellant; perium atque honorem, gloriam belli, genus, no-tatem, magna ipſis fruenda, majora liberis re-quenda. Hujus generis orationes ubi accipi vi-e; novam rogationem promulgant, ut pro um-viris ſacris faciundis decem-viri creentur: ut pars ex plebe, pars ex Patribus fiat: omnium-earum rogationum comitia in adventum ejus rcitus differunt, qui Velitras obſidebat. Prius 38
rumactus eſt annus, quam à Velitris reduce-tur legiones. ita ſuſpenſa de legibus res, ad no-tribunos militum dilata. nam plebis tribunos dem, duos utique qui legum latores erant, ple-reficiebat. Tribuni militum creati T. Quin-, Ser. Cornelius, Ser. Sulpicius, Sp. Servilins, Papirius, L. Veturius. Principio ſtatim anni, ad mam dimicationem de legibus ventum: & um tribus vocarentur, nec interceſſio collega-n latoribus obſtaret; trepidi Patres ad duo ulti-auxilia, ſummum imperium ſummumque ad em decurrunt. Dictatorem dici placet. dicitur Furius Camillus, qui magiſtrum equitum L. nilium cooptat. Legum quoque latores, adver-tantum apparatum adverſariorum, & ipſi cauſ-n plebis ingentibus animis armant: concilio-plebis indicto, tribus ad ſuffragium vocant. um dictator ſtipatus agmine patriciorum, ple-iræ minarumque conſediſſet, atque ageretur ſolito primum certamine inter ſe tribunorum bis, ferentium legem intercedentiumque, & unto jure potentior interceſſio erat, tantum vin-etur favore legum ipſarum, latorumque, & *Vti s*, primæ tribus dicerent; tum Camillus, *Quan-uidem*, inquit, *Quirites, jam vos tribunicia li-*

bido

bido non poteſtas regit, & interceſſionem ſeceſſi
quondam plebis partam, vobis eadem vi facitis i
tam, qua peperiſtis; non Reipublicæ magis uni
ſæ, quam veſtra cauſſa dictator interceſſioni ade
everſumque veſtrum auxilium imperio tuta
Itaque ſi C. Licinius & L. Sextius interceſſi
collegarum cedunt nihil, patricium magiſtra
inſeram concilio plebis. ſi adverſus interceſſion
tamquam captæ civitati, leges imponere tend
vim tribunitiam à ſeipſa diſſolvi non patiar.
verſus ea quum contemptim tribuni plebis
nihilo ſegnius peragerent: tum percitus ira Can
lus, lictores, qui de medio plebem emoverent,
ſit. & addit minas: ſi pergerent, ſacrame
omnes juniores adacturum, exercitumque exte
plo ex urbe educturum. Terrorem ingentem
cuſſerat plebi: ducibus plebis accendit magis ce
mine animos, quam minuit. ſed re neutro incli
ta, magiſtratu ſe abdicavit: ſeu quia vitio crea
erat, ut ſcripſere quidam: ſeu quia tribuni ple
tulerunt ad plebem, idque plebes ſcivit, ut ſi
Furius pro dictatore quid egiſſet, quingentum m
lium æris ei mulcta eſſet. Sed auſpiciis ma
quam novi exempli rogatione deterritum, ut
tius credam, quum ipſius viri facit ingenium, t
quod ei ſuffectus eſt extemplo P. Manlius dic
tor: quem quid creari attinebat ad id certam
quo M. Furius victus eſſet? & quod eundem
Furium dictatorem inſequens annus habuit; ha
ſine pudore certe fractum priore anno in ſe im
rium repetiturum: ſimul quod eo tempore, q
promulgatum de mulcta ejus traditur; aut & h
rogationi, qua ſe in ordinem cogi videbat, ob
ſtere potuit: aut ne illas quidem, propter quas
hæc lata erat, impedire: & quoad uſque ad m
moriam noſtram tribuniciis conſularibuſque c
tatu

m viribus eſt, dictaturæ ſemper altius faſti-
m fuit. Inter priorem dictaturam abdicatam, 39
amque à Manlio initam, ab tribunis velut per
rregnum concilio plebis habito, apparuit quæ
promulgatis plebi, quæ latoribus gratiora eſ-
. nam de fœnore atque agro rogationes jube-
t, de plebeio conſulatu antiquabant. & perfe-
utraque res eſſet, ni tribuni ſe in omnia ſimul
ſulere plebem dixiſſent. P. Manlius deinde di-
or rem in cauſſam plebis inclinavit; C. Lici-
qui tribunus militum fuerat, magiſtro equi-
n de plebe dicto. Id ægre Patres paſſos accipio:
atorem propinqua cognatione Licinii ſe apud
res excuſare ſolitum; ſimul negantem magiſtri
itum majus, quam tribuni conſularis impe-
n eſſe. Licinius Sextiuſque, quum tribunorum
bis creandorum indicta comitia eſſent, ita ſe
ere, ut, negando jam ſibi velle continuari ho-
em, acerrime accenderent, ad id quod diſſimu-
do petebant, plebem. *Nonum ſe annum jam*
ut in aciem adverſus optimates maximo priva-
periculo, nullo publico emolumento ſtare. conſe-
ſſe jam ſecum, & rogationes promulgatas, &
omnem tribuniciæ poteſtatis. Primo interceſſio-
collegarum in leges ſuas pugnatum eſſe: deinde
egatione juventutis ad Veliternum bellum: po-
mo dictatorium fulmen in ſe intentatum. Iam
collegas, nec bellum, nec dictatorem obſtare; quip-
qui etiam omen plebeio conſuli, magiſtro equitum
plebe dicendo dederit. ſeipſam plebem, & commo-
morari ſua. Liberam urbem ac forum à credito-
us, liberos agros ab injuſtis poſſeſſoribus extem-
, ſi velit, habere poſſe. Quæ munera quando tan-
ſatis grato animo æſtimaturos, ſi inter acci-
ndas de ſuis commodis rogationes, ſpem honoris la-
ibus earum incidant? non eſſe modeſtiæ populi

Romani

Romani id poſtulare, ut ipſe fœnore levetur : &
agrum injuria poſſeſſum à potentibus inducat
per quos ea conſecutus ſit, ſenes tribunicios, non
honore tantum, ſed etiam ſine ſpe honoris relinq
Proinde, ipſi primum ſtatuerent apud animos q
vellent : deinde comitiis tribuniciis declararent
luntatem. Si conjunctim ferri ab ſe promulg
rogationes vellent, eſſe quod eoſdem reficerent tr
nos plebis: perlaturos enim quæ promulgaverint
quod cuique privatim opus ſit, id modo accip
lint; opus eſſe nihil invidioſa continuatione hon
nec ſe tribunatum, nec illos ea quæ promulgata
40 *habituros.* Adverſus tam obſtinatam oratio
tribunorum, quum, præ indignitate rerum,
por, ſilentiumque inde ceteros Patrum defixi
App. Claudius Craſſus, nepos decemviri, dic
odio magis iraque, quam ſpe; ad diſſuadend
proceſſiſſe; & locutus in hanc fere ſententiam
Neque novum, neque inopinatum mihi ſit, Qu
tes, ſi quod unum familiæ noſtræ ſemper object
eſt ab ſeditioſis tribunis, id nunc ego quoque
diam : Claudiæ genti jam inde ab initio nil an
quius in Republica, Patrum majeſtate fuiſſe : ſ
per plebis commodis adverſatos eſſe. Quorum a
rum neque nego, neque infitias eo : nos, ex quo
ſciti ſumus ſimul in civitatem & Patres, enixe
ram dediſſe, ut per nos aucta potius quam immin
majeſtas earum gentium, inter quas nos eſſe vo
ſtis, dici verè poſſet. Illud alterum pro me maj
buſque meis contendere auſim, Quirites, (niſi
pro univerſa Republ. fiant, ea plebi tamqu
aliam incolenti urbem adverſa quis putet) nihil
neque privatos, neque in magiſtratibus, quod
commodum plebi eſſet, ſcientes feciſſe : nec ullum
ctum dictumve noſtrum contra utilitatem veſtr
(etſi quædam contra voluntatem fuerint) vere

fi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

oſſe. An hoc, ſi Claudiæ familiæ non ſim, nec
tricio ſanguine ortus, ſed unus Quiritium qui-
qui modo me duobus ingenuis ortum, & vivere
ra civitate ſciam, reticere poſſim? L. illum
um & C. Licinium perpetuos (ſi Diis placet)
os, tantum licentiæ novem annis, quibus re-
, ſumpſiſſe, ut vobis negent poteſtatem liberam
ii, non in comitiis, non in legibus jubendis, ſe
ſſuros eſſe? Sub conditione, inquit, nos reficie-
imum tribunos. Quid eſt aliud dicere, quod
alii, nos adeo faſtidimus, ut ſine mercede ma-
n accipiamus. Sed quæ tandem iſta merces
a vos ſemper tribunos plebis habeamus? ut ro-
es, inquit, noſtras, ſeu placent, ſeu diſplicent,
iles, ſeu inutiles ſunt, omnes conjunctim acci-
. Obſecro vos, Tarquinii tribuni plebis, putate
media concione unum civem ſucclamare:
venia veſtra liceat ex his rogationibus legere,
ſalubres nobis cenſemus eſſe; antiquare alias.
inquit, licebit. Tu de fœnore atque agris, quod
omnes pertinet, jubeas: & hoc portenti non
urbe Romana, uti L. Sextium atque hunc
inium conſules, quod indignaris, quod abomi-
videas. Aut omnia accipe: aut nihil fero. Vt
ei, quem urgeat fames, venenum ponat cum
& aut abſtinere eo quod vitale ſit, jubeat, aut
ferum vitali admiſceat. Ergo ſi eſſet libera
vitas, non tibi frequentes ſucclamaſſent, Abi
um tribunatibus ac rogationibus tuis? quid ſi
leris, quod commodum eſt populo accipere, ne-
t qui ferat illud? Si quis patricius, ſi quis
illi volunt invidioſius eſſe) Claudius diceret,
mnia accipite, aut nihil fero; quis veſtrûm
ites ferret? Nunquamne vos res potius quam
res ſpectabitis, ſed omnia ſemper, quæ magiſtra-
e dicet, ſecundis auribus, quæ ab noſtrûm quo
dicen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dicentur, adverſis accipietis? At, herculè, ſerm
minimè civilis. Quid? Rogatio qualis eſt, qu
vobis antiquatam indignantur? ſermoni Qui
ſimilima. Conſules, inquit, rogo, ne vobis, quos
tis, facere liceat. An aliter rogat, qui utique alte
ex plebe fieri conſulem jubet: nec duos patr
creandi poteſtatem vobis permittit? Si hodie
ſint, quale Etruſcum fuit, quum Porſena Ia
lum inſedit, quale Gallicum modo, quum præte
pitolium atque arcem omnia hæc hoſtium eran
conſulatum cum hoc M. Furio, aut quolibet a
Patribus L. ille Sextius peteret; poſſetiſne
Sextium haud pro dubio conſulem eſſe, Camillu
repulſa dimicare? Hoccine eſt in commune ho
vocare, ut duos plebeios fieri conſules liceat, duo
tricios non liceat? & alterum ex plebe creari n
ſit, utrumque ex Patribus præterire liceat?
nam iſta ſocietas, quænam conſortio eſt? Parum
ſi cujus pars tua nulla adhuc fuit, in partem
venis, niſi partem petendo, totum traxeris? Ti
inquit, ne ſi duos licebit creari patricios, nem
creetis plebeium. Quid eſt dicere aliud, niſi,
indignos veſtra voluntate creaturi non eſtis
ceſſitatem vobis creandi quos non vultis, i
nam? quid ſequitur, niſi ut ne beneficium qu
debeat populo, ſi cum duobus patriciis unus pe
plebeius, & lege ſe, non ſuffragio, creatum di
41 *Quomodo extorqueant, non quomodo petant*
res, quærunt: & ita maxima ſunt adepturi, ut
ne pro minimis quidem debeant; & occaſionib
tius quam virtute petere honores malint. Eſt
quis qui ſe inſpici, qui æſtimari faſtidiat? qui c
ſibi uni honores inter dimicantes competitor
quum cenſeat eſſe? qui ſe arbitrio veſtro exima
veſtra neceſſaria ſuffragia pro voluntariis &
pro liberis faciat? Omitto Licinium Sextium

qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...annos in perpetua poteſtate, tanquam re-... Capitolio numeratis; quis eſt hodie in civita-... humilis, cui non via ad conſulatum facilior ...us legis occaſionem, quam nobis ac liberis no-...t? ſi quidem nos, ne quum volueritis quidem ...interdum poteritis, iſtos etiam ſi nolueritis, ...ſit. De indignitate ſatis dictum eſt (etenim ...s ad homines pertinet) quid de religionibus ...uſpiciis, quæ propria Deorum immortalium ...ptio atque injuria eſt, loquar? Auſpiciis ...rbem conditam eſſe, auſpiciis bello ac pace, do-...itiæque omnia geri, quis eſt qui ignoret? Pe-...s igitur ſunt auſpicia more majorum? nempe ...Patres. nam plebeius quidem magiſtratus ... auſpicato creatur. Nobis adeo propria ſunt ...a, ut non ſolum quos populus creat patricios ...ratus, non aliter quam auſpicato creet; ſed ...oque ipſi ſuffragio populi auſpicato interregem ...us, & privatim auſpicia habeamus, quæ iſti ... magiſtratibus quidem habent. Quid igitur ...quam tollit ex civitate auſpicia, qui plebeios ...s creando, à Patribus, qui ſoli ea habere poſ-... aufert? Eludant nunc licet religiones. Quid ...ſt, ſi pulli non paſcentur? ſi ex cavea tardius ...nt? ſi occinuerit avis? Parva ſunt hæc: ſed, ... iſta non contemnendo, majores noſtri, maxi-...hanc rem fecerunt. Nunc nos, tamquam jam ...ace Deorum opus ſit, omnes ceremonias pol-...s. Vulgo ergo pontifices, augures, ſacrificuli ...reentur: cuilibet apicem dialem, dum modo ...ſit, imponamus: tradamus ancilia, penetralia, ...Deorumque curam, quibus nefas eſt. non leges ...ato ferantur, non magiſtratus creentur: nec ...iatis comitiis Patres auctores fiant. Sextius ...cinius, tanquam Romulus ac Tatius, in urbe ...ana regnent, quia pecunias alienas, quia agros dono

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dono dant. Tanta dulcedo eſt ex alienis fortunis p[...]
dandi: nec in mentem venit, altera lege ſolitud[...]
vaſtas in agris fieri, pellendo finibus dominos: al[...]
fidem abrogari, cum qua omnis humana ſoci[...]
tollitur. Omnium rerum cauſſa vobis antiqua[...]
cenſeo iſtas rogationes. Quod faxitis Deos v[...]
42 *fortunare.* Oratio Appii ad id modo valui[...]
tempus rogationum jubendarum proferretur. [...]
fecti decimum iidem tribuni Sextius & Licin[...]
De decem-viris ſacrorum ex parte de plebe cr[...]
dis pertulere. creati quinque Patrum, quinque [...]
bis: graduque eo jam via facta ad conſulatum [...]
debatur. Hac victoria contenta plebes ceſſit pa[...]
bus, ut in præſentia conſulum mentione om[...]
tribuni militum crearentur. creati A. & M. C[...]
nelii iterum: M. Geganius, P. Manlius, L. V[...]
rius, P. Valerius ſextum. Quum præter Vel[...]
rum obſidionem, tardi magis rerum exitus qu[...]
dubii, quietæ externæ res Romanis eſſent; fa[...]
repens belli Gallici allata, perpulit civitatem [...]
M. Furius dictator quintum diceretur. is T. Q[...]
tium Pennum magiſtrum equitum dixit. B[...]
tum cum Gallis eo anno circa Anienem flum[...]
auctor eſt Claudius: inclitamque in ponte [...]
gnam, qua T. Manlius Gallum, cum quo prov[...]
tus manus conſeruit, in conſpectu duorum exe[...]
tuum cæſum torque ſpoliavit, tum pugnat[...]
Pluribus auctoribus magis adducor, ut cred[...]
decem haud minus poſt annos ea acta: hoc au[...]
anno in Albano agro cum Gallis dictatore M. [...]
rio ſigna collata. Nec dubia, nec difficilis Ro[...]
nis (quamquam ingentem Galli terrorem me[...]
ria priſtinæ cladis attulerant) victoria fuit. m[...]
millia Barbarorum in acie, multa captis ca[...]
cæſa: palati alii Apuliam maxime petentes, qu[...]
fuga ſe longinqua, tum quod paſſim eos ſi[...]
pa[...]

torrorque diſtulerant, ab hoſte ſeſe tutati Dictatori, conſenſu Patrum plebiſque, ...phus decretus. Vix dum perfunctum eum atrocior domi ſeditio excepit: & per in... certamina dictator ſenatuſque victus, ut ro...es tribuniciæ acciperentur: & comitia con... adverſa nobilitate habita, quibus L. Sex... de plebe primus Cos. factus. Et ne is quidem ...ertaminum fuit. quia patricii ſe auctores fu...negabant, prope ad ſeceſſionem plebis res ...leſque alias minas civilium certaminum ve...um tamen per dictatorem conditionibus ſe...liſcordiæ ſunt, conceſſumque ab nobilitate ...de conſule plebeio: à plebe nobilitati de ...re uno, qui jus in urbe diceret, ex Patribus ...lo. Ita ab diutina ira tandem in concor...redactis ordinibus, quum dignam eam rem ...s cenſeret eſſe, meritoque id, ſi quando un...alias, Deûm immortalium cauſſà libenter ...os fore, ut ludi maximi fierent, & dies unus ...duum adjiceretur; recuſantibus id munus ...us plebis, conclamatum à patriciis eſt juve..., ſe id honoris, Deûm immortalium cauſſà ...er acturos, ut ædiles fierent. Quibus quum ...iverſis gratiæ actæ eſſent, factum ſenatuſ...tum, ut duos viros ædiles ex Patribus dicta...pulum rogaret: Patres auctores omnibus ...nni comitiis fierent.

EPITOME

LIBRI VII.

...novi magiſtratus adjecti ſunt; prætura & ...ilitas curulis. Peſtilentia civitas labora...tamque inſignem fecit mors Furii Camilli.

cujus

cujus remedium & finis quum per novas relig[...] quæreretur, ludi ſcenici tunc primum facti [...] Quum dies L. Manlio dicta eſſet à M. Pomp[...] tribuno plebis, propter delectum acerbe actum [...] T. Manlium filium, relegatum ſine ullo crim[...] adoleſcens ipſe, cujus relegatio patri objicieb[...] venit in cubiculum tribuni, ſtrictoque gladio c[...] eum in verba ſua jurare, Non perſeveraturum [...] accuſatione. Tunc omnia precioſa miſſa ſunt i[...] tentem voraginem urbis Romæ. in eam Curti[...] matus equo ſe præcipitavit, eaque expleta eſt [...] Manlius adoleſcens, qui patrem à tribunitia [...] tione liberaverat, contra Gallum provocantem [...] quem ex militibus Romanis, in ſingulare cert[...] deſcendit, eique occiſo, torquem aureum detr[...] quem ipſe poſtea tulit, & ex eo Torquatus eſt [...] cupatus. Duæ tribus additæ, Pomtina & Pub[...] Licinius Stolo lege ab ipſo lata damnatus eſt, [...] plus quingentis jugeribus agri poſſideret. M[...] lerius tribunus militum Gallum, à quo pr[...] tus erat, inſidente galeæ corvo, & unguibus r[...] que hoſtem infeſtante, interemit, & ex eo C[...] nomen accepit: conſulque proximo anno creat[...] ob virtutem, quum vigeſimum tertium ager[...] num. Amicitia cum Carthaginenſibus juncta [...] pani, quum urgerentur à Samnitibus bello, a[...] adverſus eos à ſenatu petito; quum id non im[...] rent, urbem atque agros populo Romano dedid[...] ob quam cauſſam ea quæ populi Romani fa[...] ſent, defendi bello adverſus Samnites placuit. [...] ab A. Cornelio conſule exercitus in iniquum [...] deductus, in magno diſcrimine eſſet, P. Dec[...] ris tribuni militum opera ſervatus eſt. qui oc[...] colle ſuper id jugum, in quo Samnites conſed[...] occaſionem conſuli in æquiorem locum evaden[...] dit: ipſe ab hoſtibus circumſeſſus erupit. [...]

Ro[...]

ani, qui Capuæ in præſidio erant relicti, quum
occupanda urbe conſpiraſſent, & detecto conſi-
etu ſupplicii à populo Romano defeciſſent; per
Valerium Corvinum dictatorem, qui conſilio
à furore revocaverat, patriæ reſtituti ſunt.
æterea contra Hernicos, & Gallos, & Tibur-
Privernates, & Tarquinienſes, & Samni-
Volſcos proſpere geſtas continet.

ANNVS hic erat inſignis novi homi- 1
nis conſulatu, inſignis novis duobus
magiſtratibus, prætura, & curuli æ-
dilitate. Hos ſibi patricii quæſivere
honores, pro conceſſo plebi altero
ulatu. Plebes conſulatum L. Sextio, cujus le-
ttus erat, dedit: Patres præturam Sp. Furio
io Camillo, ædilitatem Cn. Quintio Capi-
, & P. Cornelio Scipioni, ſuarum gentium
gratia campeſtri dederunt. L. Sextio collega
ribus datus Lucius Æmilius Mamercus.
pio anni, & de Gallis, quos primo palatos
uliam congregari jam fama erat, & de Her-
um defectione, agitata mentio. Quum de in-
a omnia, ne quid per plebeium conſulem
ur, proferrentur, ſilentium omnium rerum,
itio ſimile ocium fuit: niſi quod non pa-
ous tacitum tribunis, quod pro conſule uno
o tres patricios magiſtratus curulibus ſellis
ttatos tamquam conſules ſedentes nobilitas
mpſiſſet, prætorem quidem etiam jura red-
n, & collegam conſulibus, atque iiſdem au-
creatum. Verecundia inde impoſita eſt ſe-
, ex Patribus jubendi ædiles curules creari.
ut alternis annis ex plebe fierent, convene-
oſtea promiſcuum fuit. Inde L. Genucio &
vilio conſulibus, & ab ſeditione & à bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quietis rebus, ne quando à metu ac periculis vac
rent, peſtilentia ingens orta. Cenſorem, ædile
curulem, tres tribunos plebis mortuos ferunt: p
portione & ex multitudine alia multa funera fu
ſe. maximeque eam peſtilentiam inſignem m
quam matura, tam acerba, M. Furii fecit. F
enim vere vir unicus in omni fortuna; princ
pace belloque, prius quam exulatum iret: cla
in exilio; vel deſiderio civitatis, quæ capta abſ
tis imploravit opem; vel felicitate, qua reſtitu
in patriam, ſecum patriam ipſam reſtituit.
deinde per quinque & viginti annos (tot e
poſtea vixit) titulo tantæ gloriæ fuit, dignuſ
habitus, quem ſecundum à Romulo condito
2 urbis Romæ ferrent. Et hoc, & inſequenti a
Sulpicio Pætico, C. Licinio Stolone, conſulib
peſtilentia fuit. eo nihil dignum memoria act
niſi quod pacis Deûm expoſcendæ cauſſâ te
tum poſt conditam urbem lectiſternium fui
quum vis morbi, nec humanis conſiliis nec
divina levaretur, victis ſuperſtitione animis,
quoque ſcenici, nova res bellicoſo populo (
circi modo ſpectaculum fuerat) inter alia cœl
iræ placamina inſtituti dicuntur. Cæterum p
quoque (ut ferme principia omnia) & ea ipſ
regrina res fuit. Sine carmine ullo, ſine imita
rum carminum actu, ludiones ex Etruria ac
ad tibicinis modos ſaltantes, haud indecoros
tus, more Tuſco dabant. imitari deinde ec
ventus, ſimul inconditis inter ſe jocularia fun
tes verſibus, cœpere; nec abſoni à voce m
erant. Accepta itaque res, ſæpiuſque uſurpand
citata, vernaculis artificibus, quia hiſter T
verbo ludio vocabatur; nomen hiſtrionibus
tum: qui non ſicut ante, Feſcennino verſu
lem incompoſitum temere ac rudem altern

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ant;ſed impletas modis ſatyras, deſcripto jam
bicinem cantu, motuque congruenti, perage-
vi. Livius poſt aliquot annos, qui ab ſatyris au-
ſt primus argumento fabulam ſerere, idem
et, id quod omnes tum erant, ſuorum carmi-
actor; dicitur, quum ſæpius revocatus vo-
obtudiſſet, venia petita puerum ad canendum
tibicinem quum ſtatuiſſet, canticum egiſſe
anto magis vigenti motu, quia nihil vocis
impediebat. inde ad manum cantari hiſtrio-
cœptum, diverbiaque tantum ipſorum vo-
cta. Poſtquam lege hac fabularum ab riſu ac
o joco res avocabatur; & ludus in artem
tim verterat; juventus, hiſtrionibus fabel-
n actu relicto, ipſa inter ſe more antiquo ri-
a intexta verſibus jactitare cœpit: quæ inde
a poſtea appellata, conſertaque fabellis po-
um Attelanis ſunt. Quod genus ludorum
ſcis acceptum tenuit juventus: nec ab Hi-
ibus pollui paſſa eſt. Eo inſtitutum manet,
ores Attellanarum, nec tribu moveantur,
endia, tamquam expertes artis ludicræ, fa-
Inter aliarum parva principia rerum, ludo-
uoque prima origo ponenda viſa eſt: ut ap-
t quam ab ſano initio res in hanc vix opu-
regnis tolerabilem inſaniam venerit. Nec
ludorum primum initium procurandis re-
ibus datum; aut religione animos, aut cor-
morbis levavit. quin etiam quum medios
ludos circus Tiberi ſuperfuſo irrigatus im-
et; id vero, velut averſis jam Diis, aſpernan-
ue placamina iræ, terrorem ingentem fecit.
Cn. Genucio, L. Æmilio Mamerco, ſecun-
conſulibus, quum piaculorum magis con-
io animos quam corpora morbi afficerent,
tum ex ſeniorum memoria dicitur, peſtilen-

3 tiam quondam clavo ab dictatore fixo ſedatam
Ea religione adductus ſenatus, dictatorem clavi fi
gendi cauſſâ dici juſſit. dictus L. Manlius Impe
rioſus, L. Pinarium magiſtrum equitum dixi
Lex vetuſta eſt priſcis literis, verbiſque ſcripta, u
qui prætor maximus ſit, idibus Septembribus cla
vum pangat. Fixus fuit dextro lateri ædis Iov
optimi maximi, ea ex parte qua Minervæ tem
plum eſt. Eum clavum, quia raræ per ea tempo
literæ erant, notam numeri annorum fuiſſe f
runt: eoque Minervæ templo dicatam legem
quia numerus à Minerva inventus ſit. Volſini
quoque clavos indices numeri annorum, fixos
templo Nortiæ Etruſcæ Deæ, comparere, di
gens talium monimentorum auctor Cincius a
firmat. M. Horatius conſul, ex lege templum I
vis optimi maximi dedicavit; anno poſt reges e
actos. à conſulibus poſtea dictatores, quia maj
imperium erat, ſolenne clavi figendi tranſlatu
eſt. Intermiſſo deinde more, digna etiam per
viſa eſt res, propter quam dictator crearetur. q
de cauſſà creatus L. Manlius, perinde ac rei gere
dæ, ac non ſolvendæ religionis gratia creatus
ſet, bellum Hernicum affectans, delectu acer
juventutem agitavit; tandemque omnibus in e
tribunis plebis coortis, ſeu vi ſeu verecundia
4 ctus, dictatura abiit. Neque eo minus princi
inſequentis anni, Q. Servilio Ahala, L. Genu
ſecundum conſulibus, dies Manlio dicitur à
Pomponio tribuno plebis. Acerbitas in delec
non damno modo civium, ſed etiam lacerati
corporum lata, partim virgis cæſis, qui ad nom
non reſpondiſſent, partim in vincula ductis, in
erat: & ante omnia inviſum ipſum ingeni
atrox, cognomenque Imperioſi grave liberæ c
tati, ab oſtentatione ſævitiæ adſcitum; quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

is in alienis, quam in proximis, ac ſanguine, ſuo exerceret. criminique ei tribunus inter ce- dabat, *Quod filium juvenem nullius probri pertum, extorrem, urbe, domo, penatibus, foro, congreſſu æqualium prohibitum, in opus ſervi- prope in carcerem atque in ergaſtulum dederit: ſummo loco natus dictatorius juvenis quotidia- miſeria diſceret, vere imperioſo patre ſe natum. At quam ob noxam? quia infacundior ſit, & ua impromptus. Quod naturæ damnum utrum riendum patri (ſi quicquam in eo humani eſſet) caſtigandum, an vexatione inſigne faciendum e? ne mutas quidem beſtias minus alere, ac fo- , ſi quid ex progenie ſua parum proſperum ſit. hercule, L. Manlium, malum malo augere filii; tarditatem ingenii inſuper premere: & ſi quid exiguum naturalis vigoris ſit, id extinguere agreſti, & ruſtico cultu, inter pecudes habendo.*

nium potius his criminationibus, quam ipſius 5
nis irritatus eſt animus: quin contra ſe quo- parenti cauſſam invidiæ atque criminum eſſe paſſus; ut omnes Dii hominesque ſcirent, ſe nti opem latam quam inimicis ejus malle; ca- onſilium, rudis quidem atque agreſtis animi, uamquam non civilis exempli, tamen pietate abile. Inſcientibus cunctis cultro ſuccinctus, e in Vrbem, atque à porta domum confeſtim M. Pomponium tribunum pergit: janitori, s eſſe ſibi domino ejus conuento extemplo, Nunciaret T. Manlium Lucii filium eſſe. Mox oductus (etenim percitum ira in patrem ſpes aut criminis aliquid novi, aut conſilii ad rem dam deferre) ſalute accepta redditaque, eſſe quæ cum eo agere arbitris remotis velit. Pro- inde omnibus abire juſſis, cultrum ſtringit: & r lectum ſtans ferro intento, niſi quæ ipſe con-

 cepiſſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

cepiſſet verba juraret, ſe patris ejus accuſandi cauſ-
ſa concilium plebis numquam habiturum, ſe eum
extemplo transfixurum minatur. Pavidus tribu-
nus (quippe qui ferrum ante oculos micare, ſe ſo-
lum, inermem, illum prævalidum juvenem, &
quod haud minus timendum erat, ſtolide fero-
cem viribus ſuis cerneret) adjurat in quæ adactu
eſt verba; & præ ſe deinde tulit, ea vi ſubactum
incœpto deſtitiſſe; nec perinde ut maluiſſet plebes
ſibi ſuffragii ferendi de tam crudeli & ſuperbo re
poteſtatem fieri: ita ægre habuit filium id pro pa-
rente auſum. eoque id laudabilius erat, quod ani-
mum ejus tanta acerbitas patria nihil à pietat
avertiſſet. Itaque non patri modo remiſſa cauſſa
dictio eſt, ſed ipſi etiam adoleſcenti ea res honor
fuit. & quum eo anno primum placuiſſet tribu-
nos militum ad legiones ſuffragio fieri (nam &
antea ſicut nunc, quos ruffulos vocant, imperato-
res ipſi faciebant) ſecundum in ſex locis tenuit
nullis domi militiæque ad conciliandum gratian
meritis; ut qui rure, & procul cœtu hominum ju-
6 ventam egiſſet. Eodem anno ſeu motu terræ, ſe
qua vi alia, forum medium ferme ſpecu vaſto col-
lapſum in immenſam altitudinem dicitur: nequ
eam voraginem conjectu terræ, quum pro ſe quiſ-
que gereret, expleri potuiſſe prius; quam Deûn
monitu quæri cœptum, quo plurimum populu
Romanus poſſet? Id enim illi loco dicandum va-
tes canebant, ſi Rempublicam Romanam perpe-
tuam eſſe vellent. Tum M. Curtium juvenem bel-
lo egregium, caſtigaſſe ferunt dubitantes, an ullun
magis Romanum bonum, quam arma virtuſqu
eſſet. Silentio facto, templa Deorum immorta-
lium, quæ foro imminent, Capitoliumque intuen
tem, & manus nunc in cœlum nunc in patente
terræ hiatus ad Deos manes porrigentem, ſe de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſe. equo deinde quam poterat maxime exor-
nſidentem, armatum ſe in ſpecum immiſiſſe,
que ac fruges ſuper eum à multitudine viro-
c mulierum congeſtas: lacumque Curtium,
b antiquo illo T. Tatii milite Curtio Metio,
hoc appellatum. Cura non deeſſet, ſi qua ad
n via inquirentem ferret: nunc famæ rerum
um eſt, ubi certam derogat vetuſtas fidem. &
nomen ab hac recentiore inſignius fabula
oſt tanti prodigii procurationem, eodem an-
Hernicis conſultus ſenatus, quum feciales
s repetendas nequicquam miſiſſet, primo
ue die ferendum ad populum de bello indi-
Hernicis cenſuit: populuſque id bellum fre-
s juſſit. L. Genucio conſuli ea provincia ſor-
nit. In exſpectatione civitas erat, quod pri-
lle de plebe conſul bellum ſuis auſpiciis ge-
s eſſet; perinde ut eveniret res, ita communi-
honores probe aut ſecus conſulta habitura.
ita tulit caſus, ut Genucius ad hoſtes magno
u profectus, in inſidias præcipitaretur: legio-
nec opinato pavore fuſis, conſul circumven-
inſciis, quem interfeciſſent, occideretur.
l ubi eſt Romam nunciatum, nequaquam
m publica calamitate mœſti patres, quantum
es infelici conſulis plebeii ductu, fremunt
bus locis, *Irent, crearent conſules ex plebe,*
ferrent auſpicia quo nefas eſſet. Potuiſſe Patres
cito pelli honoribus ſuis: num etiam in Deos
rtales inauſpicatam legem valuiſſe? Vindicaſ-
s ſuum numen, ſua auſpicia. quæ ut primum
ta ſint ab eo à quo nec jus nec fas fuerit, dele-
um duce exercitum documento fuiſſe, ne dein-
rbato gentium jure, comitia haberentur. His
us curia & forum perſonat: Appium Clau-
, quia diſſuaſerat legem; majore nunc aucto-

ritate eventum reprehenſi ab ſe conſilii incuſan-
tem, dictatorem conſenſu patriciorum Servilius
conſul dicit: delectuſque & juſtitium indictum.
7 Priuſquam dictator legioneſque novæ in Herni-
cos venirent ductu C. Sulpicii legati, res per occa-
ſionem geſta egregie eſt. In Hernicos morte con-
ſulis contemptim ad caſtra Romana cum hau
dubia expugnandi ſpe ſuccedentes, hortante lega-
to, & plenis iræ atque indignitatis militum ani-
mis, eruptio eſt facta. Multum ab ſpe adeundi val-
li res Hernicis abfuit; adeo turbatis inde ordinibu
abſceſſere. Dictatoris deinde adventu novus vete-
ri exercitus jungitur, & copiæ duplicantur. & pr
concione dictator laudibus legati militumque
quorum virtute caſtra defenſa erant, ſimul audien-
tibus laudes meritas, tollit animos: ſimul cetero
ad æmulandas virtutes acuit. Neque ſegnius &
hoſtes bellum apparant, qui & parti ante decor
memores, neque ignari auctarum virium hoſti
ſuas quoque vires augent. Omne Hernicum no-
men, omnis militaris ætas excitur. quadringena-
riæ octo cohortes, lecta robora virorum ſcribun-
tur. Hunc eximium florem juventutis, eo etiam
quod ut duplex acciperent ſtipendium, decreve-
rant, ſpei animorumque implevere. immunes qu-
que operum militarium erant; ut in unum pugn
laborem reſervati, plus ſibi, quam pro virili par
annitendum ſcirent. Extra ordinem etiam in ac
locati, quo conſpectior virtus eſſet; duûm milliu
planicies caſtra Romana ab Hernicis dirimeba
ibi pari ferme utrimque ſpacio in medio pugn
tum eſt. Primo ſtetit ambigua ſpe pugna; nequi
quam ſæpe conatis equitibus Romanis impe
turbare hoſtium aciem. poſtquam equeſtris p
gna effectu quam conatibus vanior erat; conſul
prius dictatore equites, permiſſu denique ejus, r

lic

equis, clamore ingenti provolant ante ſigna,
novam integrant pugnam. neque ſuſtineri po-
tuit, ni extraordinariæ cohortes pari corporum
animorumque robore ſe objeciſſent. Tunc inter 8
primores duorum populorum res geritur. quic-
quid hinc aut illinc communis Mars belli aufert,
multiplex quam pro numero damnum eſt: vulgus
cetera armatorum, velut delegata primoribus pu-
gna, eventum ſuum in virtute aliena ponit. multi
utrimque cadunt, plures vulnera accipiunt. Tan-
dem equites alius alium increpantes, *quid deinde*
reſtaret, quærendo, *ſi neque ex equis pepuliſſent ho-*
ſtem, neque pedites quicquam momenti facerent.
quam tertiam exſpectarent pugnam? quid ante ſi-
gna feroces proſiluiſſent, & alieno pugnarent loco?
inter ſe vocibus concitati, clamore renovato,
inferunt pedem: & primum gradu moverunt ho-
ſtem, deinde pepulerunt; poſtremo jam haud
dubie avertunt: neque tam vires pares quæ ſu-
peraverit res, facile dictu eſt, niſi quod perpe-
tua fortuna utriuſque populi, & extollere animos,
& minuere potuit. Vſque ad caſtra fugientes Her-
nicos Romanus ſequitur: caſtrorum oppugna-
tione, quia ſerum erat diei, abſtinuere. Diu non
litatum tenuerat dictatorem, ne ante meri-
diem ſignum dare poſſet: eo in noctem tractum
erat certamen. Poſtera die deſerta fuga caſtra Her-
nicorum, & ſaucii relicti quidam inventi: agmen-
que fugientium ab ſignis, quum præter mœnia
eorum infrequentia ſigna conſpecta eſſent, fu-
ſum, ac per agros trepida fuga palatum eſt. Nec
Romanis incruenta victoria fuit: quarta pars mi-
litum amiſſa. &, ubi haud minus jacturæ fuit,
aliquot equites Romani cecidere. Inſequenti an- 9
no quum L. Sulpicius & C. Licinius Calvus con-
ſules in Hernicos exercitum duxiſſent, neque in-

ventis in agro hoſtibus, Ferentinum urbem eo-
rum vi cepiſſent, revertentibus inde eis, Tibur-
tes portas clauſere. Ea ultima fuit cauſſa, quum
multæ ante querimoniæ ultro citroque jactatæ
eſſent, cur per feciales rebus repetitis bellum Ti-
burti populo indiceretur. Dictatorem T. Quin-
tium Pennum eo anno fuiſſe ſatis conſtat, & ma-
giſtrum equitum Sergium Cornelium Malugi-
nenſem. Macer Licinius, comitiorum habendo-
rum cauſſa, & ab Licinio conſule dictum ſcribit,
quia collega comitia bello præferre feſtinante, ut
continuaret conſulatum, obviam eundum pravæ
cupiditati fuerit. Quæſita ea propriæ familiæ laus,
leviorem auctorem Licinium facit. quum men-
tionem ejus rei in vetuſtioribus annalibus nullam
inveniam, magis ut belli Gallici cauſſa dictato-
rem creatum arbitrer, inclinat animus. eo certè
anno Galli ad tertium lapidem Salaria via trans
pontem Anienis caſtra habuere. Dictator, quum
tumultus Gallici cauſſa juſtitium edixiſſet, omnes
juniores ſacramento adegit, ingentique exercitu
ab urbe profectus, in citeriore ripa Anienis caſtra
poſuit. Pons in medio erat; neutris eum rumpen-
tibus, ne timoris indicium eſſet. Prælia de occu-
pando ponte crebra erant; nec qui potirentur, in-
certis viribus ſatis diſcerni poterat. Tum eximia
corporis magnitudine in vacuum pontem Gallus
proceſſit: & quantum maxima voce potuit, *Quem*
nunc, inquit, *Roma fortiſſimum virum habet, pro-*
cedat agedum ad pugnam, ut noſter duorum eventus
10 *oſtendat utra gens bello ſit melior*. Diu inter pri-
mores juvenum Romanorum ſilentium fuit,
quum & abnuere certamen vererentur, & præci-
puam ſortem periculi petere nollent. tum T. Man-
lius L. filius, qui patrem à vexatione tribunicia
vindicaverat, ex ſtatione ad dictatorem pergit: *In-*

juſſ

tuo , inquit , *imperator , extra ordinem num- pugnaverim , non ſi certam victoriam vi-. Si tu permittis , volo ego illi belluæ oſtende- uando adeo ferox præſultat hoſtium ſignis , me familia ortum , quæ Gallorum agmen ex rupe eia dejecit.* Tum dictator, *Macte virtute,* in- *hac pietate in patrem patriamque , T. Man- o. Perge , & nomen Romanum invictum, ju- bus Diis , præſta.* Armant inde juvenem æ- s. pedeſtre ſcutum capit , Hiſpano cingitur , ad propiorem habili pugnam. Armatum natumque adverſus Gallum ſtolide lætum, ioniam id quoque memoria dignum anti- viſum eſt) linguam etiam ab irriſu exeren- producunt. Recipiunt inde ſe ad ſtationem , & duo in medio armati , ſpectaculi magis , quam lege belli deſtituuntur ; nequaquam ac ſpecie æſtimantibus pares. Corpus alteri itudine eximium , verſiculori veſte , pictiſ- c auro cælatis refulgens armis : media in al- nilitaris ſtatura , modicaque in armis habi- magis quam decoris ſpecies. non cantus, exultatio , armorumque agitatio vana , ſed s animorum iræque tacitæ plenum , omnem am in diſcrimen ipſum certaminis diſtu- Vbi conſtitere inter duas acies , tot circa lium animis ſpe metuque pendentibus; Gal- elut moles ſuperne imminens , projecto læ- to in advenientis arma hoſtis , vanum cæ- um ingenti ſonitu enſem dejecit. Roma- mucrone ſurrecto , quum ſcutum ſcuto perculiſſet , totoque corpore interior peri- vulneris factus , inſinuaſſet ſe inter corpus que , uno alteroque ſubinde ictu ventrem inguina hauſit , & in ſpacium ingens ruen- orrexit hoſtem. jacentis inde corpus , ab

omni

omni alia vexatione intactum, uno torque ſpolia-
vit: quem reſperſum cruore, collo circumdedit
ſuo. Defixerat pavor cum admiratione Gallos.
Romani alacres ab ſtatione obviam militi ſuo
progreſſi, laudantes gratulanteſque ad dictatorem
perducunt. Inter carminum propemodum incon-
dita quædam militariter joculantes, Torquati co-
gnomen auditum; celebratum deinde poſteris
etiam, familiæque honori fuit. Dictator coro-
nam auream addidit donum, mirifque pro con-
11 cione eam pugnam laudibus tulit. Et, Hercle,
tanti ea ad univerſi belli eventum momenti di-
micatio fuit, ut Gallorum exercitus proxima no-
cte, relictis trepide caſtris, in Tiburtem agrum,
atque inde ſocietate belli facta, commeatuque be-
nigno ab Tiburtibus adjutus, mox in Campaniam
tranſierit. Ea fuit cauſſa cur proximo anno C.
Pœtelius Balbus conſul, quum collegæ ejus M. Fa-
bio Ambuſto Hernici provincia eveniſſet, adver-
ſus Tiburtes juſſu populi exercitum duceret. ad
quorum auxilium quum Galli ex Campania rediſ-
ſent, fœdæ populationes in Lavicano, Tuſculano-
que, & Albano agro, haud dubie Tiburtibus duci-
bus, ſunt factæ. Et quum adverſus Tiburtem ho-
ſtem duce conſule contenta reſpublica eſſet, Galli-
cus tumultus dictatorem creari coegit. creatus Q.
Servilius Ahala, T. Quintium magiſtrum equitum
dixit: & ex auctoritate Patrum, ſi proſpere id bel-
lum eveniſſet, ludos magnos vovit. Dictator ad
continendos proprio bello Tiburtes, conſulari ex-
ercitu juſſo manere, omnes juniores nullo detre-
ctante militiam, ſacramento adegit. Pugnatum
haud procul porta Collina eſt totius viribus urbis
in conſpectu parentum conjugumque ac libero-
rum. quæ magna, etiam abſentibus, hortamenta
animi, tum ſubjecta oculis; ſimul verecundia miſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ædiaque militem accendebant. Magna utrim-
dita cæde, avertitur tandem acies Gallorum.
i Tibur, ſicut arcem belli Gallici, petunt: pa-
conſule Pœtelio haud procul Tibure excepti,
ſſis ad opem ferendam Tiburtibus, ſimul cum
ntra portas compelluntur. Egregie quum ab
tore, tum ab conſule res geſta eſt. Et conſul
Fabius prœliis primum parvis, poſtremo una
ni pugna quum hoſtes totis adorti copiis eſ-
Hernicos devicit. Dictator conſulibus in ſe-
& apud populum magnifice collaudatis, &
um quoque rerum illis remiſſo honore, dicta-
ſe abdicavit. Pœtelius de Gallis Tiburtibuſque
num triumphum egit. Fabio ſatis viſum, ut
s urbem iniret. Irridere Pœtelii triumphum
rtes: *Vbi enim eum ſecum acie conflixiſſe? ſpe-*
res paucos fugæ trepidationiſque Gallorum, ex-
ortas egreſſos, poſtquam in ſe quoque fieri impe-
viderint, & ſine diſcrimine obvios cædi, rece-
ſe intra urbem. Eam rem triumpho dignam vi-
Romanis? ne nimis mirum magnumque cenſe-
tumultum exciere in hoſtium portis. majorem
trepidationem ante mœnia ſua viſuros. Itaque 12
uenti anno M. Popillio Lænate, Cn. Manlio
ſulibus primo ſilentio noctis ab Tibure agmi-
nfeſto profecti ad urbem Romam venerunt.
rem repente ex ſomno excitatis ſubita res &
urnus pavor præbuit: ad hæc multorum inſci-
qui aut unde hoſtes adveniſſent. Conclamatum
n celeriter ad arma eſt, & portæ ſtationibus
ique præſidiis firmati. & ubi prima lux me-
rem multitudinem ante mœnia, neque alium
n Tiburtem hoſtem oſtendit, duabus portis e-
i conſules, utrimque aciem ſubeuntium jam
os aggrediuntur. Apparuitque occaſione ma-
quam virtute fretos veniſſe. ideo vix primum

impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

impetum Romanorum ſuſtinuere. Quin etiam bono fuiſſe Romanis adventum eorum conſtabat, orientemque jam ſeditionem inter patres & plebem, metu tam propinqui belli compreſſam. Alius adventus hoſtium fuit proximo bello, agris quam urbi terribilior. Populabundi Tarquinienſes, fines Romanos, maxime qua ex parte Etruriam adjacent, peragravere: rebuſque nequicquam repetitis, novi conſules, C. Fabius, & C. Plautius juſſu populi bellum indixere; Fabioque ea provincia, Plautio Hernici evenere. Gallici quoque belli fama increbreſcebat. ſed inter multos terrores ſolatio fuit pax Latinis petentibus data, & magna vis militum ab iis, fœdere vetuſto, quod multis intermiſerant annis, accepta. quo præſidio quum fulta res Romana eſſet, levius fuit, quod Gallos mox Præneſte veniſſe, atque inde circa Pedum conſediſſe, auditum eſt. Dictatorem dici C. Sulpicium placuit. conſul ad id accitus C. Plautius dixit. magiſter equitum dictatori additus M. Valerius. Hi robora militum ex duobus conſularibus exercitibus electa, adverſus Gallos duxerunt. Lentius id aliquanto bellum, quam parti utrique placebat, fuit. quum primo Galli tantum avidi certaminis fuiſſent; deinde Romanus miles ruendo in arma ac dimicationem, aliquantum Gallicam ferociam vinceret; dictatori neutiquam placebat, quando nulla cogeret res, fortunæ ſe committere, adverſus hoſtem, quem tempus deteriorem indies & locus alienus faceret, ſine præparato commeatu, ſine firmo munimento morantem. ad hoc iis animis corporibuſque, quorum omnis in impetu vis eſſet, parva eadem langueſceret mora. His conſiliis dictator bellum trahebat, gravemque edixerat pœnam, ſi quis injuſſu in hoſtem pugnaſſet. Milites ægre id patientes, primo in ſtationibus vigiliiſque inter ſe

orem ſermonibus carpere, interdum Patres
muniter increpare, quod non juſſiſſent per
gles geri bellum. Electum eſſe eximium im-
rem, unicum ducem, qui nihil agenti ſibi
lo devolaturam in ſinum victoriam cenſeat.
n deinde hæc interdiu propalam, ac ferocio-
jactare: ſe injuſſu imperatoris, aut dimica-
aut agmine Romam ituros. Immiſcerique
bus centuriones: nec in circulis modo fre-
, ſed jam in principiis ac prætorio in unum
nes confundi: atque in concionis magnitu-
n creſcere turba, & vociferari ex omnibus
n ut extemplo ad dictatorem iretur. Verba
xercitu faceret Sex. Tullius, ut virtute ejus
m eſſet. Septimum primum pilum jam Tul- 13
ucebat, neque erat in exercitu, qui quidem
ria ſtipendia feciſſet, vir factis nobilior. is
dens militum agmen, ad tribunal pergit, mi-
que Sulpicio, non turbam magis quam turbæ
pem Tullium, imperiis obedientiſſimum
m: *Scilicet dictator*, inquit, *condemnatum*
verſus exercitus à te ignaviæ ratus, & prope
niniæ cauſſa diſtitutum ſine armis, oravit me
m cauſſam apud te agerem. Equidem ſicubi
ſſum, ſi terga data hoſti, ſi ſigna fœde amiſſa
nobis poſſent, tamen hoc à te impetrari æquum
em, ut nos virtute culpam noſtram corrigere,
lere flagitii memoriam nova gloria patereris.
a ad Alliam fuſæ legiones, eandem quam per
em amiſerant patriam, profectæ poſtea ab Veiis
e recuperavere. nobis Deûm benignitate, feli-
tua, populique Romani, & res & gloria eſt
a. Quanquam de gloria vix dicere auſim, ſi
hoſtes haud ſecus quam fœminas abditos in-
llum omnibus contumeliis eludunt: & tu im-
r noſter, quod ægrius patimur, exercitum
tuum,

tuum, ſine animis, ſine armis, ſine manibus, judicas eſſe: & prius quam expertus nos eſſes, de nobis ita deſperaſti, ut te mancorum ac debilium ducem judicares eſſe. Quid enim aliud eſſe cauſſæ credemus, cur veteranus dux fortiſſimus bello, compreſſis, quod ajunt, manibus ſedeas? utcumque enim ſe habeat res, te de noſtra virtute dubitaſſe videri, quam nos te tua verius eſt. Sin autem non tuum iſtuc ſed publicum eſt conſilium, & conſenſus aliquis Patrum, non Gallicum bellum nos ab urbe, a penatibus noſtris, ablegatos tenet; quæſo, ut quæ dicam, non à militibus imperatori dicta cenſeas, ſed à plebe Patribus, quæ, ſicut vos veſtra habeatis conſilia, ſic ſe ſua habituram dicat. Quis tandem ſuccenſeat milites nos eſſe, non ſervos veſtros? ad bellum, non in exilium, miſſos? Si quis det ſignum, in aciem educat, ut viris ac Romanis dignum ſit pugnaturos: ſi nihil armis opus ſit, ocium Romæ potius quam in caſtris acturos. hæc dicta ſint Patribus. Te imperator milites tui oramus, ut nobis pugnandi copiam facias. tum vincere cupimus, tum duce te vincere, tibi lauream inſignem deferre, tecum triumphantes urbem inire. tuum ſequentes currum Iovis Opt. Max. templum gratantes ovanteſque adire. Orationem Tullii exceperunt preces multitudinis: &
undique ut ſignum daret, ut capere arma jube-
14 ret, clamabant. Dictator, quamquam rem bonam
exemplo haud probabili actam cenſebat, tamen
facturum quod milites vellent, ſe recepit: Tulliumque ſecreto, quænam hæc res ſit, aut quo acta more, percunctatur. Tullius magnopere à dictatore petere, ne ſe oblitum diſciplinæ militaris, ne ſui, neve imperatoriæ majeſtatis, crederet: *Multitudini concitatæ, quæ ferme auctoribus ſimilis eſſet, non ſubtraxiſſe ſe ducem: ne quis alius, qualem mota creare multitudo ſoleret, exiſteret. nam ſe*

quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nihil non arbitrio imperatoris acturum. illi
tamen videndum magnopere eſſe, ut exerci-
poteſtate haberet. Differri non poſſe adeo con-
animos. ipſos ſibi locum ac tempus pugnan-
pturos, ſi ab imperatore non detur. Dum hæc
ntur, jumenta forte paſcentia extra vallum
d abigenti duo milites Romani ademerunt.
ſaxa conjecta à Gallis: deinde ab Romana
ne clamor ortus, ac procurſum utrimque eſt.
ue haud procul juſto prœlio res erant, ni ce-
diremptum certamen per centuriones eſ-
ffirmata certe eo caſu Tullii apud dictato-
des eſt. nec recipiente jam dilationem re, in
um diem edicitur, acie pugnaturos. Dicta-
men, ut qui magis animis quam viribus fre-
certamen deſcenderet, omnia circumſpice-
ue agitare cœpit, ut arte aliqua terrorem ho-
incuteret. Solerti animo rem novam exco-
qua deinde multi noſtri atque externi im-
ores, noſtra quoque quidam ætate uſi ſunt.
ſtrata detrahi jubet: biniſque tantum cen-
lis relictis, agaſones, partim captivis partim
um armis ornatos imponit. His fere mille
s, centum admiſcet equites. & nocte ſuper
in montes evadere, ac ſilvis ſe occultare ju-
neque inde ante moveri, quam ab ſe accipe-
ſignum. ipſe ubi illuxit, in radicibus mon-
extendere aciem cœpit ſedulo, ut adverſus
es conſiſteret hoſtis. Inſtructo jam vani ter-
apparatu, qui quidem terror plus pene veris
us profuit; primo credere duces Gallorum
deſcenſuros in æquum Romanos; deinde ubi
ſſos repente viderunt, & ipſi avidi certa-
s in prœlium ruunt: priuſque pugna cœpit,
n ſignum ab ducibus daretur. Acrius invaſere 15
dextrum cornu: neque ſuſtineri potuiſſent, ni
forte

forte eo loco dictator fuiſſet, Sex. Tullium no-
ne increpans rogitanſque: *Siccine pugnaturos mi-
lites ſpopondiſſet? Vbi illi clamores ſint arma po-
tium? ubi minæ injuſſu imperatoris prœlium in-
ros? En ipſum imperatorem clara voce voca
prœlium, & ire armatum ante prima ſigna. E
ſequeretur eorum, qui modo ducturi fuerint; in-
ſtris feroces, in acie pavidi?* Vera audiebant. ita
tantos pudor ſtimulos admovit, ut ruerent in
ſtium tela alienatis à memoria periculi animis.
Hic primo impetus prope vecors turbavit hoſ
eques deinde emiſſus turbatos avertit. Ipſe d-
tor, poſtquam labantem una parte vidit acie
ſigna in lævum cornu confert, quo turbam h-
ſtium congregari cernebat; & iis, qui in mo
erant, ſignum quod convenerat, dedit. Vbi
quoque novus clamor ortus, & tendere obli
monte ad caſtra Gallorum viſi ſunt; tum m
ne excluderentur, omiſſa pugna eſt, curſuque e-
ſo ad caſtra ferebantur. ubi quum occurriſſe
M. Valerius, magiſter equitum (qui profli
dextro cornu obequitabat hoſtium munime
ad montes ſilvaſque vertunt fugam: plurimi
ibi à fallaci equitum ſpecie, agaſonibuſque exce
ſunt: & eorum, quos pavor pertulerat in ſil
atrox cædes poſt ſedatum prœlium fuit. Nec a
poſt M. Furium, quam C. Sulpicius, juſtior
de Gallis egit triumphum. auri quoque ex Ga-
cis ſpoliis ſatis magnum pondus ſaxo quadr
ſeptum in Capitolio ſacravit. Eodem anno
Coss. vario eventu bellatum. nam Hernici
C. Plautio devicti ſubactique ſunt. Fabius col-
ejus, incaute atque inconſulte adverſus Tar-
nienſes pugnavit. nec in acie tantum ibi cladis
ceptum, quam quod trecentos ſeptem milites
manos captos Tarquinienſes immolarunt:

fœdi

fœditate ſupplicii aliquanto ignominia populi Ro-
mani inſignitior fuit. Acceſſit ad eam cladem &
vaſtatio Romani agri, quam Privernates, Veliter-
ni deinde, incurſione repentina fecerunt. Eodem
anno duæ tribus, Pomptina & Publicia additæ.
Ludi votivi, quos M. Furius dictator voverat,
facti: & de ambitu à C. Pœtilio, tribuno plebis,
auctoribus Patribus, tum primum ad populum la-
tum eſt. eaque rogatione novorum maxime ho-
minum ambitionem, qui nundinas & conciliabu-
la obire ſoliti erant, compreſſam credebant. Haud 16
æque Patribus læta inſequenti anno C. Marcio,
Cn. Manlio conſulibus, de unciario fœnore à
M. Duilio, L. Mænio tribunis plebis rogatio eſt
perlata: & plebs aliquanto eam cupidius ſcivit,
accepitque. Ad bella nova, priore anno deſtinata,
Faliſci quoque hoſtes exorti, duplici crimine: quod
& cum Tarquinienſibus juventus eorum milita-
verat: & eos, qui Valerios perfugerant, quum
male pugnatum eſt, repetentibus fecialibus Ro-
manis non reddiderant. Ea provincia Cn. Manlio
obvenit, Marcius exercitum in agrum Priverna-
tem, integrum pace longinqua induxit: militem-
que præda implevit. Ad copiam rerum addidit
munificentiam, quod nihil in publicum ſecer-
endo, augenti rem privatam militi favit. Priver-
ates, quum ante mœnia ſua caſtris permunitis
onſediſſent; vocatis ad concionem militibus,
aſtra nunc, inquit, *vobis hoſtium, urbemque præ-
do; ſi mihi pollicemini vos fortiter in acie ope-
m navaturos, nec prædæ magis, quam pugnæ pa-
tos eſſe.* Signum poſcunt ingenti clamore: celſi-
ue & ſpe haud dubia feroces in prœlium vadunt.
bi ante ſigna Sex. Tullius, de quo ante dictum
t, exclamat: Aſpice imperator, inquit, quem-
dmodum exercitus tuus tibi promiſſa præſtet:

piloque

piloque poſito, ſtricto gladio in hoſtem imp[illegible] facit. Sequuntur Tullium anteſignani omnes: [illegible]moque impetu avertere hoſtem: fuſum ind[illegible] oppidum perſecuti, quum jam ſcalas mœ[illegible] admoverent, in deditione urbem accepe[illegible] triumphus de Privernatibus actus. Ab altero [illegible]ſule nihil memorabile geſtum: niſi quod le[illegible] novo exemplo, ad Sutrium in caſtris tributi[illegible] viceſima eorum, qui manumitterentur, [illegible] Patres, quia ea lege haud parvum vectigali [illegible] ærario additum eſſet, auctores fuerunt. Ce[illegible] tribuni plebis, non tam lege quam exemplo [illegible] ne quis poſtea populum ſevocaret, capite [illegible]runt. nihil enim non per milites juratos in c[illegible]lis verba, quamvis pernicioſum populo, ſi id[illegible]ret, ferri poſſe. Eodem anno C. Licinius S[illegible] à M. Popillio Lænate ſua lege decem millibu[illegible] eſt damnatus, quod mille jugerum agri cum[illegible] poſſideret, mancipandoque filium frauden[illegible]

17 feciſſet. Novi conſules inde, M. Fabius Amb[illegible] ſecundum, & M. Popillius Lænas iterum, [illegible] bella habuere. Facile alterum cum Tibur[illegible] quod Lænas geſſit: qui hoſte in urbem comp[illegible] agros vaſtavit. Faliſci Tarquinienſeſque alt[illegible] conſulem prima pugna fuderunt. inde terro[illegible]ximus fuit, quod ſacerdotes eorum facibus a[illegible]tibus anguibuſque prælatis inceſſu furiali mi[illegible] Romanum inſueta turbaverunt ſpecie: & [illegible] quidem velut limphati & attoniti munim[illegible] ſuis trepido agmine inciderunt: deinde ubi [illegible]ſules legatique ac tribuni, puerorum ritu va[illegible]racula paventes irridebant increpabantque; [illegible] animos repente pudor: & in ea ipſa, quæ [illegible]rant, velut cæci ruebant. Diſcuſſo itaque [illegible] apparatu hoſtium, quum in ipſos armatos ſe[illegible]liſſent, averterunt totam aciem: caſtriſque [illegible]

die potiti, præda ingenti parta victores reverte-
nt; militaribus jocis, quum apparatum hoſtium,
m ſuum increpantes pavorem. Concitatur dein-
omne nomen Etruſcum, & Tarquinienſibus
liſciſque ducibus ad Sabinas perveniunt. Adver-
s eum terrorem dictator C. Marcius Rutilus pri-
us de plebe dictus, magiſtrum equitum, item de
be C. Plautium dixit. Id vero Patribus indi-
um videri, etiam dictaturam jam in promiſcuo
e: omnique ope impediebant, ne quid dictatori
id bellum decerneretur, parareturve. eo prom-
us cuncta, ferente dictatore, populus juſſit. Pro-
tus ab urbe, utraque parte Tiberis, ratibus exer-
u, quocumque fama hoſtium ducebat, trajecto;
ltos populatores agrorum vagos, palantes op-
eſſit. Caſtra quoque, nec opinato aggreſſus, ce-
. & octo millibus hoſtium captis, ceteris aut
ſis, aut ex agro Romano fugatis, ſine auctori-
e Patrum, populi juſſu, triumphavit. Quia nec
r dictatorem plebejum, nec per conſulem, co-
itia conſularia haberi volebant, & alter conſul
bius bello retinebatur; res ad interregnum redit.
terreges deinceps Q. Servilius Ahala, M. Fabius,
. Manlius, C. Fabius, C. Sulpicius, L. Æmilius,
Servilius. M. Fabius Ambuſtus. In ſecundo
terregno orta contentio eſt, quod duo patricii
nſules creabantur: intercedentibuſque tribunis,
terrex Fabius ajebat in duodecim tabulis legem
e, ut quodcumque poſtremum populus juſſiſſet,
jus ratumque eſſet, juſſum populi & ſuffragia
e. Quumque intercedendo tribuni nihil aliud,
am ut differrent comitia, valuiſſent; duo patri-
conſules creati ſunt, C. Sulpicius Pæticus ter-
m, M. Valerius Publicola: eodemque die magi-
atum inierunt. Quadringenteſimo anno, quam 18
bs Romana condita erat, quinto triceſimo quam
à Gallis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

à Gallis recepta, ablato poſt undecimum ann
à plebe conſulatu, patricii conſules ambo ex
terregno magiſtratum iniere, C. Sulpicius Pæt
tertium, M. Valerius Publicola. Empulum
anno ex Tiburtibus haud memorando certam
captum; ſive duorum conſulum auſpicio bel
ibi geſtum eſt, ut ſcripſere quidam; ſeu per i
tempus Tarquinienſium quoque ſunt vaſtati
ab Sulpicio conſule, quo Valerius adverſus Ti
tes legiones duxit. Domi majus certamen co
libus cum plebe ac tribunis erat. Fidei jam
non ſolum virtutis ducebant eſſe, ut accepi
duo patricii conſulatum, ita ambobus patri
mandare. quin aut toto cedendum eſſe, ſi pleb
jam magiſtratus conſulatus fiat, aut poſſiden
totum, quam poſſeſſionem integram à Patr
accepiſſent. Plebs contra fremit: *Quid ſe vi
quid in parte civium cenſeri: ſi quod duorum
minum virtute L. Sextii, ac C. Licinii partum
id obtinere univerſi non poſſint? Vel reges, ve
cemviros, vel ſi quod triſtius ſit imperii nomen
tiendum eſſe potius, quam ambos patricios con
videant: nec invicem pareatur atque imperetu
pars altera in æterno imperio locata plebem
quam alio natam quam ad ſerviendum putet.*
deſunt tribuni auctores turbarum: ſed inter
citatos per ſe omnes, vix duces eminent. Ali
ties fruſtra in campum deſcenſum quum e
multique per ſeditiones acti comitiales dies
ſtremo victæ perſeverantia conſulum plebis
dolor erupit, ut tribunos actum eſſe de libe
vociferantes, relinquendumque non campum
ſolum, ſed etiam urbem captam atque oppre
regno patriciorum, mœſta plebs ſequeretur. C
ſules relicti à parte populi per infrequentiam
mitia nihilo ſegnius perficiunt. creati con

a

nbo patricii, M. Fabius Ambuſtus tertium, Quintius. In quibuſdam annalibus pro T. Quin-), M. Popillium conſulem invenio. Duo bella 19
anno proſpere geſta: cum Tiburtibuſque ad de- ionem pugnatum. Saſſula ex his urbs capta. ce- aque oppida eandem fortunam habuiſſent, ni iverſa gens poſitis armis in fidem conſulis ve- let. Triumphatum de Tiburtibus: alioquin mi- victoria fuit. In Tarquinienſes acerbe ſævitum; ultis mortalibus in acie cæſis. ex ingenti capti- rum numero, trecenti quinquaginta octo dele- nobiliſſimus quiſque, qui Romam mitteretur: lgus aliud trucidatum. Nec populus in eos, i miſſi Romam erant, mitior fuit. medio in fo- omnes virgis cæſi ac ſecuri percuſſi. id pro im- olatis in foro Tarquinienſium Romanis pœnæ ſtibus redditum. Res bello bene geſtæ, ut Sa- nites quoque amicitiam peterent, effecerunt. gatis eorum comiter ab ſenatu reſponſum: fœ- re in ſocietatem accepti. Non eadem domi quæ litiæ fortuna erat plebi Romanæ. nam etſi un- rio fœnore facto levata uſura erat, ſorte ipſa ruebantur inopes, nexumque inibant. eo nec tricios ambo conſules, nec comitiorum curam, blicave ſtudia præ privatis incommodis plebs animum admittebat. Conſulatus uterque apud tricios manet. Conſules creati C. Sulpicius Pæ- us quartum, M. Valerius Publicola iterum. In llum Etruſcum intentam civitatem, quia Cæri- n populum miſericordia conſanguinitatis Tar- inienſibus adjunctum fama ferebat, legati La- i ad Volſcos convertere, nunciantes, exercitum nſcriptum armatumque jam ſuis finibus immi- re. deinde populandos in agrum Romanum ven- os eſſe. Cenſuit igitur ſenatus, neutram negli- ndam rem eſſe: utroque legiones ſcribi, conſu- leſque

leſque ſortiri provincias juſſit. Inclinavit dein
pars major curæ in Etruſcum bellum: poſtqu
literis Sulpicii conſulis, cui Tarquinii provin
evenerat, cognitum eſt, depopulatum agrum ci
Romanas Salinas, prædæque partem in Cærit
fines avectam: & haud dubie juventutem ejus
puli inter prædatores fuiſſe. Itaque Valerium c
ſulem, Volſcis oppoſitum, caſtraque ad fin
Tuſculanum habentem, revocatum inde ſena
dictatorem dicere juſſit. T. Manlium Lucii fili
dixit. Is, quum ſibi magiſtrum equitum A. Co
lium Coſſum dixiſſet, conſulari exercitu con
tus, ex auctoritate Patrum ac populi juſſu, Cæ
bus bellum indixit. Tum primum Cærites,
quam in verbis hoſtium vis major ad bellum
gnificandum, quam in ſuis factis, qui per pop
tionem Romanos laceſſierant, eſſet, etiam v
belli terror invaſit: & quam non ſuarum viriu
dimicatio eſſet, cernebant. Pœnitebatque pop
tionis, & Tarquinienſes execrabantur defecti
auctores. nec arma, aut bellum quiſquam appar
ſed pro ſe quiſque legatos mitti jubebat ad pe
dam erroris veniam. Legati ſenatum quum a
ſent; à ſenatu rejecti ad populum, Deos rog
runt, quorum ſacra bello Gallico accepta rite
curaſſent, ut Romanos florentes ea ſui miſeri
dia caperet, quæ ſe rebus adfectis quondam p
Romani cepiſſet, converſique ad delubra V
hoſpitium Flaminum Veſtaliumque ab ſe ca
religioſe cultum invocabant. *Eane meritos c*
ret quiſquam, hoſtes repente ſine cauſſa factos
ſi quid hoſtiliter feciſſent, conſilio id magis, q
furore lapſos feciſſe, ut ſua vetera beneficia, l
præſertim apud tam gratos, novis corrumperent
leficiis, florentemque populum Romanum ac
ciſſimum bello ſibi deſumerent hoſtem, cujus a

an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nicitiam cepiſſent? ne appellarent conſilium, quæ s ac neceſſitas appellanda eſſet. Tranſeuntes agmi- infeſto per agrum ſuum Tarquinienſes, quum ꝓter viam nihil petiſſent, traxiſſe quoſdam agre- um populationis ejus, quæ ſibi crimini detur, co- ites. Eos, ſeu dedi placeat, dedere ſe paratos eſſe: ſupplicio affici, daturos pœnas. Cære ſacrarium puli Romani, diverſorium ſacerdotum ac recepta- lum Romanorum ſacrorum, intactum inviola- mque crimine belli, hoſpitio Veſtalium cultiſque darent. Movit populum non tam cauſſa præ- ns, quam vetus meritum, ut maleficii quam be- eficii potius immemores eſſent. Itaque pax po- ulo Cæriti data, induciaſque in centum annos ctas, in ſenatusconſulta referri placuit. In Fa- ſcos eodem noxios crimine vis belli converſa t: ſed hoſtes nuſquam inventi. Quum popula- one peragrati fines eſſent, ab oppugnatione ur- um temperatum: legionibuſque Romam redu- is, reliquum anni muris turribuſque reficiendis nſumptum, & ædes Apollinis dedicata eſt. Ex- 21 emo anno comitia conſularia certamen patrum plebis diremit; tribunis negantibus paſſuros co- itia haberi, ni ſecundum Liciniam legem habe- ntur; dictatore obſtinato tollere potius totum è epubl. conſulatum, quam promiſcuum Patribus plebi facere. Prolatandis igitur comitiis, quum ctator magiſtratu abiſſet, res ad interregnum diit. Infeſtam inde Patribus plebem interreges ıum accepiſſent, ad undecimum interregem ſedi- onibus certatum eſt. Legis Liciniæ patrocinium ibuni jactabant. Propior dolor plebi fœnoris in- aveſcentis erat: curæque privatæ in certamini- is publicis erumpebant. Quorum tædio Patres Cornelium Scipionem interregem, concordiæ uſſa obſervare legem Liciniam, comitiis conſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

laribus juſsêre. P. Valerio Publicolæ datus è
be collega C. Marcius Rutilus. Inclinatis ſe
in concordiam animis, novi conſules fœneb
quoque rem, quæ diſtinere unanimos videba
levare aggreſſi; ſolutionem alieni æris in publi
curam verterunt: quinqueviris creatis, quos n
ſarios ab diſpenſatione pecuniæ appellarunt. M
ti æquitate curaque ſunt, ut per omnium annal
monumenta celebres nominibus eſſent. Fuêre
tem C. Duilius, P. Decius Mus, M. Papi
Q. Publilius, & Tib. Æmilius, qui rem diffi
mam tractatu, & plerumque parti utrique, ſe
certe alteri, gravem, quum alia moderatione,
impendio magis publico, quam jactura ſuſti
runt. tarda enim nomina, & impeditiora i
debitorum quam facultatibus; aut ærarium
ſis cum ære in foro poſitis, diſſolvit, ut p
prius caveretur: aut æſtimatio æquis rerum p
liberavit: ut non modo ſine injuria, ſed etian
querimoniis partis utriuſque exhauſta vis i
æris alieni ſit. Terror inde vanus belli Et
quum conjuraſſe duodecim populos fama
dictatorem dici coegit. dictus in caſtris (eo
ad conſules miſſum ſenatus conſultum eſt) (
lius, cui magiſter equitum adjectus L. Æm
22 Ceterum foris tranquilla omnia fuere. Tent
domi per dictatorem, ut ambo patricii co
crearentur, rem ad interregnum perduxit. d
terreges C. Sulpicius, & Fabius, interpoſi
tinuêre, quod dictator fruſtra tetenderat, r
re jam plebe ob recens meritum levati æris a
ut ambo patricii conſules crearentur. crea
C. Sulpicius Pæticus, qui prior interregno
& T. Quintius Pennus. quidam Cæſonem
Cajum nomen Quintio adjiciunt. Ad b
ambo profecti; Faliſcum Quintius, Sul

T.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rquinienſe. Nuſquam acie congreſſo hoſte, m agris magis quam cum hominibus urendo pulandoque geſſerunt bella: cujus lentæ velut ɔis ſenio victa utriuſque pertinacia populi eſt, primum à conſulibus, dein permiſſu eorum ab atu inducias peterent. In quadraginta annos petraverunt: ita poſita duorum bellorum quæ minebant, cura. Dum aliqua ab armis quies et; quia ſolutio æris alieni multarum rerum taverat dominos; cenſum agi placuit. ceterum um cenſoribus creandis indicta comitia eſſent; feſſus ſe petere cenſuram C. Marcius Rutilus, primus dictator de plebe fuerat, concordiam linum turbavit. quod videbatur quidem tem-e alieno feciſſe: quia ambo tum forte patricii nſules erant, qui rationem ejus ſe habituros ne-ant. Sed & ipſe conſtantia inceptum obtinuit, tribuni omni vi recuperando jus conſularibus mitiis amiſſum, adjuverunt; & quum ipſius majeſtas nullius honoris faſtigium non æqua-, tum per eundem, qui ad dictaturam aperuiſ-viam, cenſuram quoque in partem vocari plebs ebat. Nec variatum comitiis eſt, quin cum nlio Cnæo cenſor Marcius crearetur. Dicta-em quoque hic annus habuit M. Fabium; nul-errore belli, ſed ne Licinia lex comitiis conſu-bus obſervaretur. Magiſter equitum dictato-dditus Q. Servilius. nec tamen dictatura po-iorem eum conſenſum Patrum conſularibus nitiis fecit, quam cenſoris fuerat. M. Popil- 23 Lænas, à plebe conſul, à Patribus L. Corne-Scipio datus. Fortuna quoque illuſtriorem ejum conſulem fecit. Nam quum ingentem lorum exercitum in agro Latino caſtra po-ſe nunciatum eſſet; Scipione gravi morbo im-ito, Gallicum bellum Popillio extra ordinem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

datum. Is impigre exercitu ſcripto, quum omn
extra portam Capenam ad Martis ædem con
nire armatos juniores juſſiſſet, ſignaque eod
quæſtores ex ærario deferre; quatuor expletis
gionibus, quod ſuperfuit militum, P. Valerio
blicolæ prætori tradidit: auctor Patribus ſcrib
di alterius exercitus, quod ad incertos belli ev
tus ſubſidium Reipublicæ eſſet. Ipſe jam ſati
mnibus inſtructis comparatiſque, ad hoſtem p
git: cujus ut prius noſceret vires quam peric
ultimo tentaret; in tumulo, quem proximum
ſtris Gallorum capere potuit, vallum ducere cœ
Gens ferox, & ingenii avidi ad pugnam, qui
procul viſis Romanorum ſignis, ut extemplo p
lium initura explicuiſſet aciem; poſtquam ne
in æquum demitti agmen vidit, & quum loc
titudine, tum vallo etiam tegi Romanos; per
ſos pavore rata, ſimul opportuniores, quod in
ti tum maxime operi eſſent, truci clamore ag
ditur. Ab Romanis nec opus intermiſſum, (tr
erant, qui muniebant) & ab haſtatis principi
que qui pro munitoribus intenti armatique
terant, prœlium initum. Præter virtutem l
quoque ſuperior adjuvit, ut pila omnia haſtæ
non tanquam ex æquo miſſa, vana (quod
rumque fit) caderent, ſed omnia librata pon
bus figerentur, oneratique telis Galli, quibu
corpora transfixa, aut prægravata inhæren
gerebant ſcuta, quum curſu pene in adve
ſubiſſent, primo incerti reſtitêre: dein quum
cunctatio & his animos minuiſſet & auxiſſe
ſti, impulſi retro ruere alii ſuper alios, ſtrage
inter ſe cæde ipſa fœdiorem dare. adeo præ
24 ti turba obtriti plures, quam ferro necati.
dum certa Romanis victoria erat. alia in cam
degreſſis ſupererat moles. Namque multi

G

llorum, ſenſum omnem talis damni exſupe-
s, velut nova rurſus exoriente acie, integrum
litum adverſus victorem hoſtem ciebat. ſtetit-
ſuppreſſo impetu Romanus; & quia iterum
is ſubeunda dimicatio erat, & quod conſul,
n inter primores incautus agitat, lævo humero
tari prope trajecto, ceſſerat paulumper ex acie.
nque omiſſa cunctando victoria erat, quum
nſul vulnere alligato, revectus ad prima ſigna:
id ſtas miles? inquit. *Non cum Latino Sabino-*
hoſte res eſt, quem victum armis ſocium ex
e facias. In belluas ſtrinximus ferrum. haurien-
aut dandus eſt ſanguis. Pepuliſtis à caſtris, ſu-
a valle præcipites egiſtis, ſtratis corporibus ho-
m ſuperſtatis. Complete eadem ſtrage campos,
montes repleſtis. Nolite exſpectare dum ſtantes
fugiant. inferenda ſunt ſigna, & vadendum in
tem. His adhortationibus iterum coorti, pel-
t loco primos manipulos Gallorum: cuneis
nde in medium agmen perrumpunt. Inde bar-
i diſſipati, quibus nec certa imperia, nec duces
nt, vertunt impetum in ſuos: fuſique per cam-
s, & præter caſtra etiam ſua fuga prælati, quod
tiſſimum inter æquales tumulos occurrebat
ulis, arcem Albanam petunt. Conſul non ultra
tra inſecutus, quia & vulnus degravabat, &
jicere exercitum pugna feſſum novo labori no-
at, à perſequendo hoſte continuit; tumulis ab
ſte occupatis. Præda omni caſtrorum, militi
a, victorem exercitum, opulentumque Gallicis
liis, Romam reduxit. Moram triumpho vul-
s conſulis attulit. eademque cauſſa dictatoris de-
erium ſenatui fecit, ut eſſet qui ægris conſulib.
nitia haberet. Dictator L. Furius Camillus di-
s, addito magiſtro equitum P. Cornelio Scipio-
reddidit Patribus poſſeſſionem priſtinam con-

 ſulatus.

ſulatus. ipſe ob id meritum ingenti Patrum ſtudi
creatus conſul, collegam Ap. Claudium Craſſu
25 dixit. Priuſquam inirent novi conſules magiſtr
tum, triumphus à Popillio de Gallis actus magn
favore plebis: muſſanteſque inter ſe rogitaban
num quem plebeii conſulis pœniteret? Simul d
ctatorem increpabant, qui legis Liciniæ ſpre
mercedem conſulatum privata cupiditate, qua
publica injuria fœdiorem, cepiſſet, ut ſe ipſe co
ſulem dictator crearet. Annus multis variiſq
motibus fuit inſignis. Galli ex Albanis montibu
quia hiemis vim pati nequiverant, per camp
maritimaque loca vagi populabantur. Mare i
feſtum claſſibus Græcorum erat: oraque litto
Antiatis, Laurenſque tractus, & Tiberis oſtia:
prædones maritimi cum terreſtribus congreſſi, a
cipiti ſemel prælio decertarint, dubiique diſceſſ
rint in caſtra Galli, Græci retro ad naves, vict
ſe an victores putarent. Inter hæc longe maxim
extitit terror, concilia populorum Latinorum
lucum Ferentinæ habita: reſponſumque haud m
biguum imperantibus milites Romanis datu
abſiſterent imperare iis, quorum auxilio egere
Latinos pro ſua libertate potius, quam pro alie
imperio laturos arma. Inter duo ſimul bella e
terna, defectione etiam ſociorum ſenatus auxi
quum cerneret metu tenendos, quos fides non
nuiſſet; extendere omnes imperii vires conſu
delectu habendo juſſit. civili quippe ſtandum ex
citu eſſe, quando ſocialis cœtus deſereret. Vn
que, non urbana tantum, ſed etiam agreſti juve
tute, decem legiones ſcriptæ dicuntur, quaternu
millium & ducenorum peditum, equitumque t
cenorum. quem nunc novum exercitum, ſi q
externa vis ingruat, hæ vires populi Romani, qu
vix terrarum capit orbis, contractæ in unum ha

fac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

le efficiant: adeo in quæ laboramus ſola crevi-
s, divitias, luxuriamque. Inter cetera triſtia
anni, conſul alter Ap. Claudius ipſo belli ap-
ratu moritur. redierantque res ad Camillum:
unico conſuli, vel ob aliam dignationem haud
ſiciendam dictaturæ, vel ob omen fauſtum ad
llicum tumultum cognominis, dictatorem ar-
ari haud ſatis decorum viſum eſt Patribus.
nſul duab. legionib. urbi præpoſitis, octo cum
Pinario prætore diviſis, memor paternæ virtu-
Gallicum ſibi bellum extra ſortem ſumit: præ-
em maritimam oram tutari, Græcoſque arcere
oribus juſſit. & quum in agrum Pomptinum
cendiſſet, quia neque in campis congredi nulla
ente re volebat, & prohibendo populationi-
s, quos rapto vivere neceſſitas cogeret, ſatis do-
ri credebat hoſtem; locum idoneum ſtativis
egit. Vbi quum ſtationibus quieti tempus tere- 26
t, Gallus proceſſit magnitudine atque armis in-
nis: quatienſque ſcutum haſta, quum ſilentium
iſſet, provocat per interpretem unum ex Roma-
, qui ſecum ferro decernat. M. erat Valerius
unus militum, adoleſcens, qui haud indignio-
n eo decore ſe quam T. Manlium ratus, prius
ſcitatus conſulis voluntatem, in medium arma-
proceſſit. Minus inſigne certamen humanum
mine interpoſito Deorum factum. namque con-
enti jam manum Romano corvus repente in
ea conſedit, in hoſtem verſus; quod primo ut
urium cœlo miſſum, lætus accepit tribunus.
catus deinde; Si divus, ſi diva eſſet, qui ſibi
epetem miſiſſet, volens propitius adeſſet; dictu
rabile, tenuit non ſolum ales captam ſemel ſe-
m, ſed quotieſcumque certamen initum eſt, le-
ns ſe alis, os oculoſque hoſtis roſtro & unguibus
petit: donec territum prodigii talis viſu, ocu-
liſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

liſque ſimul ac mente turbatum, Valerius obtrun
cat. corvus è conſpectu elatus orientem petit. H
ctenus quietæ utrimque ſtationes fuere. poſtqua
ſpoliare corpus cæſi hoſtis tribunus cœpit; n
Galli ſe ſtatione tenuerunt, & Romanorum cu
ſus ad victorem etiam ocyor fuit. Ibi circa jacen
Galli corpus contracto certamine, pugna atr
concitatur. Iam non manipulis proximarum ſt
tionum, ſed legionibus utrimque effuſis res ge
tur. Camillus lætum militem victoria tribuni, l
tum tam præſentibus ac ſecundis Diis, ire in pr
lium jubet: oſtentanſque inſignem ſpoliis trib
num, Hunc imitare miles, ajebat, & circa jace
tem ducem ſterne Gallorum catervas. Dii hon
neſque illi affuere pugnæ; depugnatumque hau
quaquam certamine ambiguo cum Gallis eſt. ad
duorum militum eventum, inter quos pugnatu
erat, utraque acies animis præceperat. Inter p
mos, quorum concurſus alios exciverat, atr
prœlium fuit: alia multitudo, priuſquam ad con
ctum teli veniret, terga vertit. Primo per Volſ
Falernumque agrum diſſipati ſunt: inde Apuli
ac mare inferum petierunt. Conſul, concione
vocata, laudatum tribunum, decem bobus aur
que corona donat. ipſe juſſus ab ſenatu bell
maritimum curare, cum prætore junxit caſ
ibi, quia res trahi ſegnitia Græcorum non co
mittentium ſe in aciem videbatur, dictatorem
mitiorum cauſſa T. Manlium Torquatum ex
ctoritate ſenatus dixit. Dictator, magiſtro equit
A. Cornelio Coſſo dicto, conſularia comitia
buit, æmulumque decoris ſui abſentem M. V
rium Corvum (id enim illi deinde cognomi
fuit) ſummo favore populi tres & viginti nat
annos conſulem renuntiavit. collega Corvo de p
be, M. Popillius Lænas quartum conſul futu
da

tus eſt. Cum Græcis à Camillo nulla memora-
is geſta res: nec illi terra, nec Romanus mari
llator erat. Poſtremo quum littoribus arceren-
, aqua etiam præter cætera neceſſaria uſui defi-
nte, Italiam reliquere. Cujus populi ea, cujuſ-
e gentis claſſis fuerit, nihil certi eſt. maxime
iliæ fuiſſe tyrannos crediderim. nam ulterior
æcia ea tempeſtate inteſtina feſſa bello, jam
acedonum opes horrebat. Exercitibus dimiſſis, 27
um & foris pax & domi concordia, ordinum
um eſſet, ne nimis lætæ res eſſent, peſtilentia
itatem adorta coegit ſenatum imperare decem-
is, ut libros Sibyllinos inſpicerent: eorumque
nitu lectiſternium fuit. Eodem anno Satricum
Antiatibus colonia deducta, reſtitutaque urbs,
am Latini diruerant. & cum Carthaginenſibus
atis Romæ fœdus ictum, quum amicitiam ac
cietatem petentes veniſſent. Idem ocium domi
iſque manſit. T. Manlio Torquato, C. Plautio
undum conſulibus, ſemunciarium tantum ex
ciario fœnus factum, & in penſiones æquas
ennii, ita ut quarta præſens eſſet, ſolutio æris
eni diſpenſata eſt. & ſic quoque parte plebis
ecta, fides tamen publica privatis difficultatibus
tior ad curam ſenatui fuit. Levatæ maxime res,
ia tributo ac delectu ſuperſeſſum. Tertio anno
ſt Satricum reſtitutum à Volſcis, M. Valerius
rvus ſecundum conſul cum C. Pœtelio factus,
um ex Latio nunciatum eſſet, legatos ab Antio
cumire populos Latinorum ad concitandum
llum; priuſquam plus hoſtium fieret, Volſcis
ma inferre juſſus, ad Satricum exercitu infeſto
git. quo quum Antiates aliique Volſci præpa-
is jam ante, ſi quid ab Roma moveretur, copiis
curriſſent, nulla mora inter infenſos diutino
dio dimicandi facta eſt. Volſci, ferocior ad rebel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

landum quam ad bellandum gens, certamine vi
cti, fuga effuſa Satrici mœnia petunt. & ne in mu
ris quidem ſatis firma ſpe, quum corona militum
cincta jam ſcalis caperetur urbs, ad quatuor mill
præter multitudinem imbellem, ſeſe dedidêre. Op
pidum dirutum atque incenſum: ab æde tantum
matris Matutæ abſtinuere ignem. Præda omn
militi data. Extra prædam quatuor millia ded
torum habita. eos vinctos conſul ante curru
triumphans egit: venditis deinde magnam pecu
niam in ærarium redegit. Sunt qui hanc multitu
dinem captivam ſervorum fuiſſe ſcribant: idqu
28 magis veriſimile eſt, quam deditos veniiſſe. H
conſules ſecuti ſunt M. Fabius Dorſo, Ser. Sulp
cius Camerinus. Auruncum inde bellum ab r
pentina populatione cœptum. metuque, ne id f
ctum populi unius conſilium omnis nominis L
tini eſſet, dictator velut adverſus armatum ja
Latium L. Furius creatus, magiſtrum equitum
Cn. Manlium Capitolinum dixit. & quum (quo
per magnos tumultus fieri ſolitum erat) juſtiti
indicto, delectus ſine vacationibus habitus eſſ
legiones, quantum maturari potuit, in Auruncos
ductæ. ibi prædonum magis, quam hoſtium an
mi inventi. Prima itaque acie debellatum. Dict
tor tamen, quia & ultro bellum intulerant, &
ne detrectatione ſe certamini offerêbant; Deoru
quoque opes adhibendas ratus, inter ipſam dim
cationem, ædem Iunoni Monetæ vovit: cuj
damnatus voti quum victor Romam revertiſſ
dictatura ſe abdicavit. Senatus duumuiros ad ea
dem ædem pro amplitudine populi Romani f
ciendam creari juſſit. locus in arce deſtinatus, qu
area ædium M. Manlii Capitolini fuerat. Conſul
dictatoris exercitu ad bellum Volſcum uſi, Sora
ex hoſtibus, incautos adorti, ceperunt. Anno po
qua

am vota erat, ædes Monetæ dedicatur, C. Mar-
Rutilo tertium, T. Manlio Torquato ſecun-
m conſulibus. Prodigium extemplo dedicatio-
m ſecutum, ſimile vetuſto montis Albani pro-
gio. namque & lapidibus pluit, & nox interdiu
ā intendi: libriſque inſpectis, quum plena reli-
one civitas eſſet, ſenatui placuit, dictatorem fe-
rum conſtituendarum cauſſâ dici. Dictus P. Va-
ius Publicola. magiſter equitum ei Q. Fabius
nbuſtus datus eſt. Non tribus tantum ſupplica-
m ire placuit, ſed finitimos etiam populos: or-
que iis, quo quiſque die ſupplicarent, ſtatutus.
dicia eo anno populi Romani triſtia in fœnera-
es facta, quibus ab ædilibus dicta dies eſſet, tra-
ntur. Et res, haud ulla inſigni ad memoriam
ſâ, ad interregnum rediit. Ex interregno, ut id
um videri poſſet, ambo patricii conſules creati
it, M. Valerius Corvinus tertium, A. Cornelius
ſſus. Majora jam hinc bella, & virib. hoſtium, 29
longinquitate, vel regionum, vel temporum
tio, quib. bellatum eſt, dicentur. namque eo
no adverſus Samnites, gentem opibus armiſque
idam, mota arma. Samnitium bellum, ancipiti
arte geſtum, Pyrrhus hoſtis. Pyrrhum Pœni ſe-
ti. Quanta rerum mole, quoties in extrema peri-
orum ventum, ut in hanc magnitudinem, quæ
ſuſtinetur, erigi imperium poſſet? belli autem
ſa cum Samnitibus, Romanis, quum ſocietate
icitiaque juncti eſſent, extrinſecus venit, non
a inter ipſos eſt. Samnites Sidicinis injuſta ar-
, quia viribus plus poterant, quum intuliſſent,
acti inopes ad opulentiorum auxilium confu-
re, Campanis ſeſe conjungunt. Campani magis
men ad præſidium ſociorum quam vires quum
uliſſent, fluentes luxu, ab duratis uſu armorum
Sidicino pulſi agro, in ſe deinde molem omnem
belli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

belli verterunt. namque Samnites, omiſſis Sidicinis, ipſam arcem finitimorum Campanos adorti; unde æque facilis victoria, prædæ atque gloriæ plus eſſet; Tifata imminentes Capuæ colles, quum præſidio firmo occupaſſent; deſcendunt inde quadrato agmine in planitiem, quæ Capuam Tifataque interjacet. ibi rurſus acie dimicatum: adverſoque prœlio Campani intra mœnia compulſi. Quum robore juventutis ſuæ acciſo, nulla propinqua ſpes eſſet, coacti ſunt ab Romanis petere auxi-
30 lium. Legati introducti in ſenatum, maxime in hanc ſententiam locuti ſunt: *Populus nos Campanus legatos ad vos, Patres Conſcripti, miſit; amicitiam in perpetuum, auxilium præſens à vobis petitum. quam ſi ſecundis rebus noſtris petiſſemus, ſicu cœpta celerius, ita infirmiore vinculo contracta eſ ſet. tunc enim, ut qui ex æquo nos veniſſe in amicitiam meminiſſemus, amici forſitan pariter ac nunc ſubjecti atque obnoxii vobis minus eſſemus. nun miſericordia veſtra conciliati, auxilioque in dubii rebus defenſi, beneficium quoque acceptum colamu oportet, ne ingrati, atque omni ope divina humana que indigni videamur. Neque Hercule, quod Sa mnites priores amici ſociique vobis facti ſunt, ad i valere arbitror, ne nos in amicitiam ſuſcipiamu ſed ut vetuſtate & gradu honoris nos præſtent. nequ enim fœdere Samnitium, ne qua nova jungeret fœdera, cautum eſt. Fuit quidem apud vos ſemp ſatis juſta cauſſa amicitiæ, velle eum vobis amicu eſſe, qui vos appeteret. Campani, etſi fortuna præſen magnifice loqui prohibet, non urbis amplitudine, no agri ubertate, ulli populo præterquam vobis ceden tes, haud parva (ut arbitror) acceſſio bonis rebu veſtris, in amicitiam venimus veſtram. Æqu Volſciſque æternis hoſtibus hujus urbis, quandocun que ſe moverint, ab tergo erimus: & quod vos pı*

ſalu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ute noſtra priores feceritis ; id nos pro imperio ve-
& gloria ſemper faciemus. Subactis iis gentibus,
inter nos voſque ſunt, quod propediem futurum
ndet & virtus & fortuna veſtra, continens im-
ium uſque ad nos habebitis. Acerbum & miſe-
n eſt quod fateri nos fortuna noſtra cogit. Eo
ntum eſt, Patres Conſcripti, ut aut amicorum aut
micorum Campani ſimus. Si defenditis, veſtri: ſi
eritis, Samnitium erimus. Capuam ergo, & Cam-
iam omnem veſtris an Samnitium viribus ac-
ere malitis, deliberate. Omnibus quidem, Roma-
veſtram miſericordiam, veſtrumque auxilium
uum eſt patere; iis tamen maxime, qui eam im-
rantibus aliis, auxilium dum ſupra vires ſuas
eſtant, omnes ipſi in hanc neceſſitatem venerunt.
anquam pugnavimus verbo pro Sidicinis, re pro
bis, quum videremus finitimum populum nefario
rocinio Samnitium peti : & ubi conflagraſſent
dicini, ad nos trajecturum illud incendium eſſe.
c enim nunc, quia dolent injuriam acceptam
mnites, ſed quia gaudent oblatam ſibi eſſe cauſ-
n, oppugnatum nos veniunt. An ſi ultio iræ hæc,
non occaſio cupiditatis explendæ eſſet, parum
it, quod ſemel in Sidicino agro, iterum in Campa-
a ipſa legiones noſtras cæcidere? Quæ eſt iſta tam
feſta ira, quam per duas acies fuſus ſanguis exple-
non potuerit? Adde huc populationem agrorum,
ædas hominum atque pecudum actas, incendia
llarum ac ruinas, omnia ferro ignique vaſtata.
iſcene ira expleri non potuit? Sed cupiditas ex-
enda eſt. ea ad oppugnandam Capuam rapit. aut
lere urbem pulcherrimam, aut ipſi poſſidere vo-
nt. Sed vos potius, Romani, beneficio veſtro occu-
te eam, quam illos habere per maleficium ſinatis.
on loquor apud recuſantem juſta bella populum :
d tamen ſi oſtenderitis auxilia veſtra, ne bello qui-

dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dem arbitror vobis opus fore. Vſque ad nos contemtus Samnitium pervenit, ſupra non aſcendit. Itaque umbra veſtri auxilii, Romani, tegi poſſumus: quicquid deinde habuerimus; quicquid ipſi fuerimus, veſtrum id omne exiſtimaturi. Vobis arabitur ager Campanus, vobis Capua urbs frequentabitur: conditorum, parentum, Deorum immortalium numero nobis eritis. Nulla colonia veſtra erit, quæ nos obſequio erga vos fideque ſuperet. Annuite, Patres Conſcripti, nutum nomenque veſtrum invictum Campanis, & jubete ſperare incolumem Capuam futuram. Qua frequentia omnium generum multitudinis proſequente creditis nos illinc profectos? quam omnia votorum lachrimarumque plena reliquiſſe? in qua nunc exſpectatione ſenatum populumque Campanum, conjuges, liberoſque noſtros eſſe? ſtare omnem multitudinem ad portas, viam hinc ferentem proſpectantes, certum habeo, quid illis nos, Patres Conſcripti, ſolicitis ac pendentibus animis renuntiare jubeatis. Alterum reſponſum ſalutem, victoriam, lucem ac libertatem: alterum ominari horreo, quæ ferat. Proinde ut aut de veſtris futuris ſociis atque amicis, aut nuſquam ullis futuris nobis,

31 *conſulite.* Summotis deinde legatis, quum conſultus ſenatus eſſet, etſi magnæ parti urbs maxima opulentiſſimaque Italiæ, uberrimus ager marique propinquus ad varietates annonæ horreum populi Romani fore videbatur; tamen tanta utilitate fides antiquior fuit, reſponditque ita ex auctoritate ſenatus, Conſul: *Auxilio vos Campani dignos cenſet ſenatus: ſed ita vobiſcum amicitiam inſtitui par eſt, ne qua vetuſtior amicitia ac ſocietas violetur. Samnites nobiſcum fœdere juncti ſunt. itaque arma, Deos prius quam homines violatura, adverſus Samnites vobis negamus. Legatos, ſicut fas juſque eſt, ad ſocios atque amicos precatum mittemus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

us, ne qua vobis vis fiat. Ad ea princeps lega-
is (ſic enim domo mandatum attulerat) *ndoquidem*, inquit, *noſtra tueri adverſus vim e injuriam juſta vi non vultis; veſtra certe de-etis. Itaque populum Campanum, urbemque am, agros, delubra Deûm, divina humanaque ia, in veſtram, Patres Conſcripti, populique Ro-i ditionem dedimus: quicquid deinde patiemur, titii veſtri paſſuri.* Sub hæc dicta, omnes ma-ad Coſſ. tendentes, pleni lacrimarum in veſti-curiæ procubuerunt. Commoti Patres vice unarum humanarum; ſi ille præpotens opibus ulus, luxuria ſuperbiaque clarus, à quo paulo auxilium finitimi petiſſent, adeo infractos ret animos, ut ſe ipſe ſuaque omnia poteſtatis næ faceret; tum jam fides agi viſa, deditos non di nec facturum æqua Samnitium populum ebant, ſi agrum urbemque per deditionem fa-n populi Romani, oppugnarent. Legatos ita-extemplo mitti ad Samnites placuit. data ndata, *ut preces Campanorum, reſponſum ſena-amicitiæ Samnitium memor, deditionem poſtre-ctam, Samnitibus exponerent. Peterent pro ſo-ate amicitiaque, ut deditiis ſuis parcerent: ne-in eum agrum, qui populi Romani factus eſſet, ilia arma inferrent. Si leniter agendo parum cerent, denunciarent Samnitibus populi Roma-enatuſque verbis, ut Capua urbe Campanoque abſtinerent.* Hæc legatis agentibus in conci-Samnitium, adeo eſt ferociter reſponſum, ut ſolum geſturos ſe eſſe dicerent id bellum, ſed giſtratus eorum è curia egreſſi, ſtantibus legatis fectos cohortium vocarent: iiſque clara voce perarent, ut prædatum in agrum Campanum templo proficiſcerentur. Hac legatione Ro- 32
m relata, poſitis omnium aliarum rerum cu-

ris,

ris, Patres fecialibus ad res repetendas miſſis, belloque quia non redderentur ſolenni more in dicto, decreverunt, ut primo quoque tempore d ea re ad populum ferretur: juſſuque populi conſu les ambo cum duobus ab urbe exercitibus profe cti. Valerius in Campaniam, Cornelius in Sam nium; ille ad montem Gaurum, hic ad Saticular caſtra ponunt. Priori Valerio Samnitium legio nes (eo namque omnem belli molem inclinatu ram cenſebant) occurrunt. ſimul in Campano ſtimulabat ira, tam promptos nunc ad ferenda nunc ad accerſenda adverſus ſe auxilia. Vt ver caſtra Romana viderunt, ferociter pro ſe quiſqu ſignum duces poſcere, affirmare, eàdem fortun Romanum Campano laturum opem, quam Cam panus Sidicino tulerit. Valerius levibus certam nibus, tentandi hoſtis cauſſa haud ita multos mo ratus dies, ſignum pugnæ propoſuit; paucis ſuo adhortatus: *Ne novum bellum eos, novuſque ho ſtis terreret. quidquid ab urbe longius proferrer arma, magis magiſque in imbelles gentes eos pr dire. Ne Sidicinorum Campanorumque cladib Samnitium æſtimarent virtutem. qualeſcunq inter ſe certaverint, neceſſe fuiſſe alteram parte vinci. Campanos quidem haud dubio magis nim luxu fluentibus rebus, mollitiaque ſua, quam vi tute hoſtium victos eſſe. Quid autem eſſe, duo pr ſpera in tot ſeculis bella Samnitium, adverſus t decora populi Romani, qui triumphos pene plur quam annos ab urbe condita numeret? qui omn circa ſe, Sabinos, Etruriam, Latinos, Hernico Æquos, Volſcos, Auruncos, domita armis h beat? qui Gallos tot præliis cæſos, poſtremo in ma ac naves, fuga compulerit? Quum gloria belli virtute ſua quemque fretos ire in aciem debere tum etiam intueri cujus ductu auſpicioque ineun*

pug

*a ſit. utrum qui audiendus duntaxat magniſi-
adhortator ſit, verbis tantum ferox, operum
arium expers; an qui & ipſe tela tractare,
dere ante ſigna, verſari media in mole pugnæ
? Facta mea, non dicta vos milites,* inquit,
*volo: nec diſciplinam modo, ſed exemplum
n à me petere. Non factionibus modo, nec per
ones uſitatas nobilibus, ſed hac dextra mihi
conſulatus ſummamque laudem peperi. Fuit,
n hoc dici poterat: Patricius enim eras, & à
atoribus patriæ ortus: & eodem anno familia
conſulatum, quo urbs hæc conſulem habuit.
c jam nobis Patribus, vobiſque plebeiis promi-
s conſulatus patet; nec generis, ut ante, ſed vir-
eſt præmium. proinde ſummum quodque ſpe-
, milites, decus. Non ſi mihi novum hoc Corvi
omen Diis auctoribus homines dediſtis, Publi-
rum vetuſtum familiæ noſtræ cognomen memo-
xceſſit. Semper ego plebem Romanam militiæ
ique, privatus in magiſtratibus parvis magniſ-
, æque tribunus ac conſul, eodem tenore per
es deinceps conſulatus, colo atque colui. nunc
d inſtat, Diis bene juvantibus, novum atque in-
um de Samnitibus triumphum mecum petite.*
n alias militi familiarior dux fuit; omnia inter 33
mos militum haud gravate munia obeundo.
ludo præterea militari, quum velocitatis vi-
nque inter ſe æquales certamina ineunt, comi-
facilis, vincere ac vinci vultu eodem; nec
mquam aſpernari parem qui ſe offerret: factis
ignus pro re, dictis haud minus libertatis alie-
quam ſuæ dignitatis memor: & quo nihil po-
arius eſt; quibus artibus petierat magiſtratus,
em gerebat. Itaque univerſus exercitus, incre-
ili alacritate adhortationem proſecutus ducis,
tris egreditur. Prælium, ut quod maxime um-
quam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

quam, pari ſpe, utrimque æquis viribus cum fiducia ſui, ſine contemptu hoſtium, commiſſum eſt. Samnitibus ferociam augebant novæ res geſtæ, & paucos ante dies geminata victoria. Romanis contra, quadringentorum annorum decora, & conditæ urbi æqualis victoria. Vtriſque tamen novus hoſtis curam addebat: pugna indicio fuit, quos geſſerint animos. namque ita conflixerunt, ut aliquamdiu in neutram partem inclinaret acies. Tum conſul, trepidationem injiciendam ratus, quando vi pelli non poterant; equitibus immiſſis turbare prima ſigna hoſtium conatur. quos ubi nequicquam tumultuantes in ſpatio exiguo volvere turmas vidit, nec poſſe aperire in hoſtes viam; revectus ad anteſignanos legionum, quum deſiluiſſet ex equo: *Noſtrum*, inquit, *peditum illud milites eſt opus: agitedum, ut me videritis quacumque inceſſero, in aciem hoſtium ferro viam facientem, ſic pro ſe quiſque obvios ſternite. Illa nunc omnia, quæ nunc erectæ micant haſtæ, patefacta ſtrage vaſta cernetis.* Hæc dicta dederat, quum equites conſulis juſſu diſcurrunt in cornua, legionibuſque in mediam aciem aperiunt viam. Primus omnium conſul invadit hoſtem: & cum quo fortè contulit gradum, obtruncat. Hoc ſpectaculo accenſi, dextra lævaque ante ſe quiſque memorandum prœlium ciet. Stant obnixi Samnites, quamquam plura accipiunt quam inferunt vulnera. Aliquamdiu jam pugnatum erat: atrox cædes circa ſigna Samnitium, fuga ab nulla dum parte erat. adeo morte ſola vinci deſtinaverant animis. Itaque Romani quum effluere jam laſſitudine vires ſentirent & diei haud multum ſupereſſe, accenſi ira concitant ſe in hoſtem. Tum primum referri pedem atque inclinari rem in fugam apparuit; tum capi, occidi Samnis: nec ſuperfuiſſent multi, ni nox victoriam magis

quam

...qn prœlium diremiſſet. & Romani fatebantur, ...nquam cum pertinaciore hoſte conflictum. & ...nites, quum quæreretur quænam prima cauſ... ...am obſtinatos moviſſet in fugam? Oculos ſibi ...manorum ardere viſos, ajebant, veſanoſque ...us & furentia ora: inde pluſquam ex alia ulla ...erroris ortum. quem terrorem non pugnæ ſo... ...m eventu, ſed nocturna profectione confeſſi ... Poſtero die vacuis hoſtium caſtris Roma... ...potitur: quo ſe omnis Campanorum multi... ...o gratulabunda effudit. Ceterum hoc gau- 34
...m magna prope clade in Samnio fœdatum eſt. ...a ab Satricula profectus Cornelius conſul ex... ...tum incaute in ſaltum cava valle pervium, cir... ...ue inſeſſum ab hoſte induxit: nec prius quam ...i tuto ſigna non poterant, imminentem capi... ...oſtem vidit. Dum id moræ Samnitibus eſt, ...ad totum in vallem infimam demitteret ag... ..., P. Decius tribunus militum conſpicit unum ...um in ſaltu collem, imminentem hoſtium ca... ..., aditu arduum impedito agmini, expeditis ...l difficilem. Itaque conſuli territo animi, *Vi... ...e tu*, inquit, *A. Corneli, cacumen illud ſupra ho...? Arx illa eſt ſpei ſalutiſque noſtræ, ſi eam, quam ...reliquêre Samnites, impigre capimus. Nec tu ... plus quam unius legionis principes haſtatoſque ...ris. cum quibus ubi evaſero in ſummum; perge ... omni liber metu: teque & exercitum ſerva. ne... enim moveri hoſtis ſubjectus nobis ad omnes ... ſine ſua pernicie poterit. Nec deinde aut fortu... ... populi Romani, aut noſtra virtus expediet.* ...laudatus à conſule, accepto præſidio vadit oc... ...us per ſaltus: nec prius ab hoſte eſt viſus, quam ... quem petebat, appropinquavit. Inde admira... ...e paventibus cunctis, quum omnium in ſe ...iſſet oculos; & ſpatium conſuli dedit ad ſub...

ducen-

ducendum agmen in æquiorem locum, & ipſe in
ſummo conſtitit vertice. Samnites dum huc illuc
ſigna vertunt, utriuſque rei omiſſa occaſione, ne-
que inſequi conſulem, niſi per eandem vallem, in
qua paulo ante ſubjectum eum telis ſuis habue-
rant, poſſunt: nec erigere agmen in captum ſupe
ſe ab Decio tumulum. Sed quum ira in hos magis
qui fortunam gerendæ rei eripuerant, tum propin-
quitas loci, atque ipſa paucitas incitat: & nunc
circumdare undique collem armatis volunt, ut
conſule Decium intercludant: nunc viam patefa-
cere, ut degreſſos in vallem adoriantur. incerto
quid agerent, nox oppreſſit. Decium primum
ſpes tenuit, cum ſubeuntibus in adverſum collem
ex ſuperiore loco ſe pugnaturum: deinde admira-
tio inceſſit, quod nec pugnam inirent, nec, ſi ab
eo conſilio iniquitate loci deterrerentur, opere ſe
valloque circumdarent. Tum centurionibus ad
ſe vocatis, *Quanam illa inſcitia belli ac pigritia
eſt? aut quonam modo iſti ex Sidicinis Campaniſ-
que victoriam pepererunt? Huc atque illuc ſigna
moveri, ac modo in unum conferri, modo educi vi-
detis. opus quidem incipit nemo; cum jam circum-
dati vallo potuerimus eſſe. Tum vero nos ſimiles
iſtorum ſimus, ſi diutius hîc moremur, quam com-
modum ſit. Agitedum, ite mecum, ut dum lucis ali-
quid ſupereſt, quibus locus præſidia ponant, qua pa-
teat hinc exitus, exploremus.* Hæc omnia ſagulo
gregali amictus, centurionibus item manipula-
rium militum habitu ductis, ne ducem circumi-
35 hoſtes notarent, perluſtravit. Vigiliis deinde di-
poſitis, ceteris omnibus teſſeram dari jubet: ut
ſecundæ vigiliæ buccina datum ſignum eſſet, ar-
mati cum ſilentio ad ſe venirent. Quo ubi, ſicut
edictum erat, taciti convenerunt, *Hoc ſilentium*
milites, inquit, *omiſſo militari aſſenſu, in me au-*
dieno

*do ſervandum eſt. ubi ſententiam meam vobis
ero, tum quibus eadem placebunt, in dextram
em taciti tranſibitis: quæ pars major erit, eo
tur conſilio. Nunc quæ mente agitem, audite.
fuga delatos, nec inertia relictos hic vos cir-
venit hoſtis. virtute cepiſtis locum, virtute hinc
et evadatis. Veniendo huc, exercitum egregium
li Romani ſervaſtis: erumpendo hinc, voſmet
ſervate. digni eſtis qui pauci pluribus opem tu-
is, ipſi nullius auxilio egueritis. Cum eo hoſte res
qui hoſterno die delendi omnis exercitus fortuna
ſocordiam uſus non ſit, hunc tam opportunum
m imminentem capiti ſuo non ante viderit,
m captum à nobis: nos tam paucos tot ipſe milli-
hominum nec aſcenſu arcuerit: nec tenentes lo-
, quum diei tantum ſupereſſet, vallo circumdede-
quem videntem ac vigilantem ſic eluſeritis, ſo-
m oportet fallatis. immo neceſſe eſt. In eo enim
res ſunt noſtræ, ut ego vobis magis neceſſitatis
ræ index, quam conſilii auctor ſim. neque enim
eatis, an abeatis hinc, deliberari poteſt; quum,
er arma & animos armorum memores, nihil
is fortuna reliqui fecerit. fame & ſiti morien-
ſit, ſi plus quam viros ac Romanos decet, fer-
timeamus. Ergo una eſt ſalus, erumpere hinc
e abire. id aut interdiu aut nocte faciamus
tet. Ecce hoc aliud minus dubium. quippe ſi lux
ectetur, quæ ſpes eſt, non vallo perpetuo foſſaque
ſepturum hoſtem? qui nunc corporibus ſuis ſubje-
undique cinxerit, ut videtis, collem. Atqui ſi nox
rtuna eſt eruptione, ſicut eſt; hæc profecto noctis
iſſima hora eſt. Signo ſecundæ vigiliæ conveni-
, quod tempus mortales ſomno altiſſimo premit.
corpora ſopita vadetis; vel ſilentio incautos fal-
tes, vel ſentientibus clamore ſubito pavorem in-
uri. Me modo ſequimini, quem ſecuti eſtis. ego
eandem*

eandem, quæ duxit huc, ſequar fortunam. Qui
bus hæc ſalutaria videntur, agitedum, in dextran
partem pedibus tranſite. Omnes tranſierunt, va
dentemque per intermiſſa cuſtodiis loca, Deciur
36 ſecuti ſunt. Iam evaſerant media caſtra, quum
ſuperſcandens vigilum ſtrata ſomno corpora mi
les, offenſo ſcuto præbuit ſonitum: quo excita
tus vigil, quum proximum moviſſet, erectiqu
alios concitarent, ignari cives an hoſtes eſſen
præſidium erumperet, an conſul caſtra cepiſſe
Decius, quum non fallerent, clamorem tolle
juſſis militibus, torpidos ſomno, inſuper pavo
re exanimat: quo præpediti, nec arma impigr
capere, nec obſiſtere, nec inſequi poterant. Inte
trepidationem tumultumque Samnitium, præſi
dium Romanum, obviis cuſtodibus cæſis, ad ca
ſtra conſulis pervadit. Aliquantum ſupererat no
ctis: jamque in tuto videbatur eſſe, quum De
cius, *Macti virtute*, inquit, *milites Romani eſte*
veſtrum iter ac reditum omnia ſecula laudibus fe
rent. Sed ad conſpiciendam tantam virtutem, luc
ac die opus eſt. nec vos digni eſtis, quos cum tant
gloria in caſtra reduces ſilentium ac nox tegat. hi
lucem quieti operiamur. Dictis obtemperatum. at
que ubi primum illuxit, præmiſſo nuncio ad con
ſulem, in caſtra ingenti gaudio concitantur: &
teſſera data, incolumes reverti, qui ſua corpor
pro ſalute omnium haud dubio periculo objeciſ
ſent, pro ſe quiſque obviam effuſi laudant, gratu
lantur, ſingulos univerſoſque ſervatores ſuos vo
cant: Diis laudes grateſque agunt, Decium i
cœlum ferunt. Hic Decii caſtrenſis triumphu
fuit, incedentis per media caſtra cum armat
præſidio, conjectis in eum omnium oculis, &
omni honore tribunum conſuli æquantibus. Vb
ad prætorium ventum eſt, conſul claſſico a

concio

ionem convocat : orſuſque meritas Decii
es, interfante ipſo Decio, diſtulit concio-
: qui auctor omnia poſthabendi, dum occa-
m manibus eſſet, perpulit conſulem, ut ho-
& nocturno pavore attonitos, & circa col-
caſtellatim diſſipatos, aggrederetur. credere
n aliquos ad ſe ſequendum emiſſos, per ſal-
vagari. Iuſſæ legiones arma capere : egreſſæ-
caſtris, quum per exploratores notior jam
eſſet, via patentiore ad hoſtem ducuntur.
n incautum improviſo adortæ, quum palati
n Samnitium milites, plerique inermes, nec
in unum, nec arma capere, nec recipere in-
allum ſe poſſent, paventem primum intra
compellunt : deinde caſtra ipſa turbatis
ionibus capiunt. Perfertur circa collem cla-
: fugatque ex ſuis quemque præſidiis. ita
na pars abſenti hoſti ceſſit. quos intra val-
egerat pavor (fuêre autem ad triginta mil-
omnes cæſi. caſtra direpta. Ita rebus geſtis, 37
ul, advocata concione, P. Decii non cœ-
olum antè, ſed cumulatas nova virtute lau-
peragit : & præter militaria alia dona, aurea
na eum, & centum bobus, eximioque uno
opimo auratis cornibus donat. Milites, qui
æſidio ſimul fuerant, duplici frumento in
tuum, in præſentia ſingulis bobus, biniſque
s tunicis donati. Secundum conſulis dona-
m, legiones gramineam coronam obſidio-
n, clamore donum approbantes, Decio im-
nt. altera corona ejuſdem honoris index à
dio ſuo impoſita eſt. His decoratus inſigni-
bovem eximium Marti immolavit, cen-
boves militibus dono dedit qui ſecum in ex-
ione fuerant. iiſdem militibus legiones libras
& ſextarios vini contulerunt, omniaque
ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ea ingenti alacritate per clamorem militarem
dicem omnium aſſenſus, gerebantur. Terti
gna ad Sueſſulam commiſſa eſt, qua fugat
M. Valerio Samnitium exercitus, omni ro
juventutis domo accito, certamine ultimo
tunam experiri ſtatuit. Ab Sueſſula nuncii
pidi Capuam, inde equites citati ad Vale
conſulem opem oratum veniunt. Confeſti
gna mota: relictiſque impedimentis caſtro
valido præſidio, raptim agitur agmen: nec
cul ab hoſte locum exiguum (ut quibus p
equos cæterorum jumentorum calonumque
ba abeſſet) caſtris cepit. Samnitium exerc
velut haud ulla mora pugnæ futura eſſet, a
inſtruit; deinde poſtquam nemo obvius ibat
feſtis ſignis ad caſtra hoſtium ſuccedit. ibi u
litem in vallo vidit, miſſique ab omni part
ploratum; quod in exiguum orbem contr
caſtra eſſent, paucitatem inde hoſtium coll
tes, retulerunt. Fremere omnis acies, com
das eſſe foſſas, ſcindendumque vallum,
caſtra irrumpendum. tranſactumque ea te
tate bellum foret, ni duces continuiſſent i
tum militum. Ceterum, quia multitudo ſua
meatibus gravis, & prius ſedendo ad Sueſſu
& tunc certaminis mora, haud procul a
rum omnium inopia eſſet; placuit dum i
ſus paveret hoſtis, frumentatum per agros
tem duci. interim & Romano, qui expec
quantum humeris inter arma geri poſſet, fru
ti ſecum attuliſſet, defutura omnia. Conſul
tos per agros quum vidiſſet hoſtes, ſtation
frequentes relictas, paucis milites adhort
ad caſtra oppugnanda ducit. quæ quum p
clamore atque impetu cepiſſet, pluribus ho
in tentoriis ſuis, quam in portis valloque

gna

igna captiva in unum locum conferri juſſit; re-
ctiſque duabus legionibus, cuſtodiæ & præſi-
ii cauſſa, gravi edicto monitis, ut donec ipſe
evertiſſet, præda abſtinerent; profectus agmine
nſtructo, quum præmiſſus eques velut indagine
iſſipatos Samnites ageret, cædem ingentem fe-
t. nam neque quo ſigno coirent inter ſe, neque
trum caſtra peterent, an longiorem intende-
ent fugam, territis conſtare poterat. Tantum-
ue fugæ ac formidinis fuit, ut ad quadraginta
illia ſcutorum, nequaquam tot cæſis, & ſigna
ilitaria cum iis, quæ in caſtris capta erant, ad
entum ſeptuaginta ad conſulem deferrentur.
um in caſtra hoſtium reditum: ibique omnis
ræda militi data. Hujus certaminis fortuna, & 38
liſcos, quum in induciis eſſent, fœdus petere
ſenatu coegit: & Latinos jam exercitibus
mparatis, ab Romano in Pelignum vertit bel-
m. Neque ita rei geſtæ fama Italiæ ſe finibus te-
uit: ſed Carthaginienſes quoque legatos gratula-
m Romam miſere, cum coronæ aureæ dono,
æ in Capitolio in Iovis cella poneretur. fuit
ndo viginti quinque. Conſules ambo de Samni-
bus triumpharunt; ſequente Decio inſigni cum
ude, doniſque: quum incondito militari joco
ud minus tribuni celebre nomen quam conſu-
m eſſet. Campanorum deinde Sueſſulanorumque
ditæ legationes: precantibuſque datum, ut præ-
lium eo in hiberna mitteretur, quo Samnitium
curſiones arcerentur. Iam tum minime ſalubris
ilitari diſciplinæ Capua, inſtrumento omnium
luptatum delinitos militum animos avertit à
emoria patriæ: inibanturque conſilia in hiber-
s eodem ſcelere adimendæ Campanis Capuæ,
t quod illi eam antiquis cultoribus ademiſſent:
que immerito ſuum ipſorum exemplum in eos

verſurum. Cur autem potius Campani agrum I
liæ uberrimum, dignam agro urbem, qui nec
nec ſua tutari poſſint, quam victor exercitus ha
ret, qui ſuo ſudore ac ſanguine inde Samnites de
liſſet? An æquum eſſe, deditit ios ſuos illa fertili
te atque amœnitate perfrui; ſe, militando feſ
in peſtilenti atque arido circa urbem ſolo lucta
aut in urbe inſidentem labem creſcentis indies
noris pati? Hæc agitata occultis conjurationib
nec dum vulgata in omnes conſilia, invenit no
conſul C. Marcius Rutilus: cui Campania ſ
provincia evenerat; Q. Servilio collega ad urb
relicto. Itaque quum omnia ea, ſicut geſta era
per tribunos comperta haberet, & ætate &
doctus (quippe qui jam quartum conſul eſſet,
ctatorque & cenſor fuiſſet) optimum ratus, di
rendo ſpem quandocumque vellent conſilii
quendi, militarem impetum fruſtrari; rumo
diſſipat, in iiſdem oppidis & anno poſt præſ
hibernatura. diviſa enim erant per Campaniæ
bes, manaverantque à Capua conſilia in exerci
omnem. Eo laxamento cogitationibus d
39 quievit in præſentia ſeditio. Conſul, educto
æſtiva milite, dum quietos Samnites habebat,
ercitum purgare miſſionibus turbulentorum
minum inſtituit; aliis emerita dicendo ſtipe
eſſe; alios graves jam ætate, aut viribus parum
lidos. quidam in commeatus mittebantur, ſin
primo, deinde & cohortes quædam, quia pr
ab domo ac rebus ſuis hibernaſſent. Per ſpec
etiam militarium uſuum quum alii alio mitte
tur, magna pars ablegati. quam multitudi
conſul alter Romæ, prætorque, alias ex aliis
gendo moras, retinebat. Et primo quidem ig
ludificationis, minime inviti domos reviſeb
poſtquam neque reverti ad ſigna primos, nec

e alium quam qui in Campania hibernaſſent,
æcipueque ex iis ſeditionis auctores mitti vide-
nt; primum admiratio, deinde haud dubius ti-
or inceſſit animos, conſilia ſua emanaſſe: *jam*
æſtiones, jam judicia, jam occulta ſingulorum
pplicia, impotenſque & crudele conſulum ac Pa-
um in ſe regnum paſſuros. Hæc qui in caſtris
ant, occultis ſermonibus ſerunt; nervos conjura-
onis ejectos arte conſulis cernentes. Cohors
a, quum haud procul Anxure eſſet, ad Lautulas
tu anguſto inter mare ac montes conſedit, ad
cipiendos quos conſul aliis atque aliis (ut ante
ctum eſt) cauſſis mittebat. Iam valida admo-
m numero manus erat, nec quicquam ad juſti
ercitus formam, præter ducem, deerat. incom-
ſiti itaque prædantes in agrum Albanum per-
niunt, & ſub jugo Albæ longæ caſtra vallo cin-
nt. Perfecto inde opere, reliquum diei, de impe-
ore ſumendo, ſententiis decertant; nulli ex præ-
tibus ſatis fidentes. *Quem autem ab Roma poſſe*
iri? quem Patrum aut plebis eſſe, qui aut ſe tan-
ericulo ſciens offerat, aut cui ex injuria inſanien-
exercitus cauſſa recte committatur? Poſtero die
um eadem deliberatio teneret, ex prædatoribus
gis quidam compertum attulerunt, T. Quin-
m in Tuſculano agrum colere; urbis honorum-
e immemorem. Patriciæ hic vir gentis erat, cui
um militiæ magna cum gloria actæ finem pes
r ex vulnere claudus feciſſet, ruri agere vitam
cul ambitione ac foro conſtituit. Nomine au-
o, extemplo agnovere virum: &, quod bene
teret, acciri juſſerunt. Sed parum ſpei erat, vo-
tate quicquam facturum. vim adhiberi ac me-
n placuit. Itaque ſilentio noctis, quum tectum
æ, qui ad id miſſi erant, intraſſent; ſomno gravi
intium oppreſſum, nihil medium, aut impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rium atque honorem, aut ubi reſtitaret, mort[illegible] ni ſequeretur, denunciantes, in caſtra pertraxer[illegible] Imperator extemplo adveniens appellatus: i[illegible] gniaque honoris exterrito ſubitæ rei miraculo [illegible] ferunt, & ad urbem ducere jubent. Suo magis [illegible] de impetu, quam conſilio ducis, convulſis ſig[illegible] infeſto agmine, ad lapidem octavum viæ, [illegible] nunc Appia eſt, perveniunt: iſſentque confe[illegible] ad urbem, ni venire contra exercitum, dict[illegible] remque adverſus ſe M. Valerium Corvum [illegible] ctum, audiſſent, & magiſtrum equitum L. Æ[illegible]
40 lium Mamercum. Vbi primum in conſpec[illegible] ventum eſt, arma, ſignaque agnovêre; exten[illegible] omnibus memoria patriæ iras permulſit. N[illegible] dum erant tam fortes ad ſanguinem civilem, [illegible] præter externa noverant bella: ultimaque ra[illegible] ſeceſſio ab ſuis habebatur. itaque jam duces, [illegible] milites utrimque, congreſſus quærere ad co[illegible] quia. Quintius, quem armorum etiam pro p[illegible] ſatietas teneret, nedum adverſus patriam; [illegible] vus omnes caritate cives, præcipue milites, & [illegible] alios ſuum exercitum complexus; ad colloqu[illegible] proceſſit. Cognito ei extemplo haud mino[illegible] adverſariis verecundia, quam ab ſuis ſilentiu[illegible] tum: *Deos,* inquit, *immortales, milites, veſtro[illegible] blicos, meoſque, ab urbe proficiſcens ita ado[illegible] veniamque ſupplex popoſci, ut mihi de vobi[illegible] cordiæ partæ gloriam non victoriam darent.* [illegible] *fuit eritque unde belli decus pariatur: hinc p[illegible] tenda eſt. Quod Deos immortales inter nunci[illegible] da vota expopoſci, ejus me compotem voti vos [illegible] re poteſtis; ſi meminiſſe vultis, non vos in Sa[illegible] nec in Volſcis, ſed in Romano ſolo caſtra hab[illegible] illos colles, quos cernitis, patriæ veſtræ eſſe, ſi [illegible] exercitum civium veſtrorum: ſi me conſulen[illegible] ſtrum, cujus ductu auſpicioque priore anno bis [illegible]*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

s Samnitium fudiſtis, bis caſtra vi cepiſtis. Ego, *m M. Valerius Corvus, milites, cujus vos nobilita-m beneficiis erga vos non injuriis ſenſiſtis; nullius perbæ in vos legis, nullius crudelis Senatuſconſulti ıctor: in omnibus meis imperiis in me ſeverior, ıam in vos. Ac ſi cui genus, ſi cui ſua virtus, ſi cui iam majeſtas, ſi cui honores ſubdere ſpiritus potue-ınt; is eram natus, id ſpecimen mei dederam, ea ıate conſulatum adeptus eram, ut potuerim, tres viginti annos natus, conſul Patribus quoque fe-x eſſe, non ſolum plebi. Quod meum factum di-umve conſulis gravius quam tribuni audiſtis? eo-m tenore duo inſequentes conſulatus geſſi, eodem ıc imperioſa dictatura geretur: ut neque in hos eos & patriæ meæ milites mitior, quam in vos, rreo dicere, hoſtes. Ergo vos prius in me ſtrinxeri-ferrum, quam in vos ego. iſtinc ſigna canent, inc clamor prius incipiet atque impetus, ſi dimi-ndum eſt. Inducite in animum, quod non induxe-nt patres avique veſtri: non illi, qui in Sacrum ontem ſeceſſerunt, non hi, qui poſtea Aventinum ſederunt. Exſpectate dum vobis ſingulis, ut olim riolano, matres, conjugeſque crinibus paſſis obviæ urbe veniant. Tum Volſcorum legiones, quia Ro-anum habebant ducem, quieverunt: vos Roma-s exercitus non deſtiteritis impio bello? T. Quin-, quocunque iſtic loco, ſeu volens ſeu invitus, con-tiſti, ſi dimicandum erit, tum tu in noviſſimos recipito: fugeris etiam honeſtius, tergumque ci-dederis, quam pugnaveris contra patriam. Nunc l pacificandum bene atque honeſte inter primos ıbis, & colloquii hujus ſalutaris interpres fueris. ſtulate æqua, & ferte. quamquam vel iniquis ndum eſt potius, quam impias inter nos conſera-s manus.* T. Quintius plenus lacrimarum, ad 41
os verſus, *Me quoque*, inquit, *milites, ſi quis uſus*

mei eſt, meliorem pacis quam belli habetis duce
Non enim illa modo Volſcus aut Samnis ſed Rom
nus verba fecit; veſter conſul, veſter imperator, m
lites: cujus auſpicia pro vobis experti nolite a
verſus vos velle experiri. Qui pugnarent vobiſcu
infeſtius, & alios duces ſenatus habuit: qui max
me vobis ſuis militibus parceret, cui plurimum v
imperatori veſtro crederetis, eum elegit. Pace
etiam qui vincere poſſunt, volunt. quid nos ve
oportet? quin, omiſſis ira & ſpe fallacibus aucto
bus, nos ipſos noſtraque omnia cognitæ permittim
fidei? Approbantibus clamore cunctis, T. Qui
tius ante ſigna progreſſus, in poteſtate dictato
milites fore dixit: oravitque, ut cauſſam miſe
rum civium ſuſciperet: ſuſceptamque eadem
de, qua Rempublicam adminiſtrare ſolitus eſſ
tueretur. Sibi ſe privatim nihil cavere. *nolle ali*
quam in innocentia ſpem habere. Militibus c
vendum, quod apud Patres ſemel plebi, iterum l
gionibus cautum ſit, ne fraudi ſeceſſio eſſet. Qui
tio collaudato, ceteris bonum animum habe
juſſis, dictator equo citato ad urbem revectus, a
ctoribus Patribus tulit ad populum in luco Pe
lino, ne cui militum fraudi ſeceſſio eſſet. ora
etiam bona venia Quirites, ne quis eam rem jo
ſeriove cuiquam exprobraret. Lex quoque ſacra
militaris lata eſt, ne cujus militis ſcripti nome
niſi ipſo volente, deleretur. additumque legi,
quis, ubi tribunus militum fuiſſet, poſtea or
num ductor eſſet. Id propter P. Salonium poſt
latum eſt ab conjuratis: qui alternis prope ann
& tribunus militum, & primus centurio era
quem nunc primipili appellant. Huic infenſi n
lites erant, quod ſemper adverſatus novis con
liis fuiſſet, nec particeps eorum eſſet, qui ab La
tulis fugiſſent. Itaque quum hoc unum prop

Sal

lonium ab ſenatu non impetraretur; tum Salo-
us, obteſtatus Patres Conſcriptos, ne ſuum ho-
rem pluris quam concordiam civitatis æſtima-
nt, perpulit, ut id quoque ferretur. Æque impo-
ns poſtulatum fuit, ut de ſtipendio equitum
merebant autem triplex ea tempeſtate) æra de-
erentur, quod adverſati conjurationi fuiſſent.
æter hæc invenio apud quoſdam, L. Genucium, 42
bunum plebis, tuliſſe ad populum, ne fœnerare
eret. item aliis plebiſcitis cautum, ne quis eun-
m magiſtratum intra decem annos caperet: neu
os magiſtratus uno anno gereret. utique lice-
conſules ambos plebejos creari. quæ ſi omnia
nceſſa ſunt plebi, apparet haud parvas vires de-
ionem habuiſſe. Aliis annalibus proditum eſt,
que dictatorem Valerium dictum, ſed per con-
les omnem rem actam: neque, antequam Ro-
am veniretur, ſed Romæ, eam multitudinem
njuratorum ad arma conſternatam eſſe, nec in
Quintii villam, ſed in ædes C. Manlii nocte
petum factum: eumque à conjuratis compre-
nſum, ut dux fieret: inde ad quartum lapidem
ofectos loco munito conſediſſe: nec ab ducibus
entionem concordiæ ortam, ſed repente, quum
aciem armati exercitus proceſſiſſent, ſaluta-
onem factam: & permiſtos dextras jungere,
complecti inter ſe lacrimantes milites cœpiſſe,
actoſque conſules, quum viderent averſos à di-
icatione militum animos, retuliſſe ad Patres de
ncordia reconcilianda. adeo nihil, præterquam
ditionem fuiſſe, eamque compoſitam, inter an-
quos rerum auctores conſtat. Et hujus fama ſe-
itionis, & ſuſceptum cum Samnitibus grave
ellum, aliquot populos ab Romana ſocieta e
ertit, & præter Latinorum infidum jam diu fœ-
us, Privernates etiam Norbam atque Setiam, fi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nitimas colonias Romanas, incurſione ſubita d populati ſunt.

EPITOME
LIBRI VIII.

Latini cum Campanis defecerunt, & miſſis lega ad ſenatum conditionem tulerunt, ut, ſi pace habere vellent, alterum ex Latinis conſulem fac rent. Qua legatione perlata, prætor eorum Arons A nius de Capitolio ita prolapſus eſt, ut exanimaret T. Manlius conſul filium, quod contra edictum a verſum Latinos, quamvis proſpere, pugnaſſet, ſec percuſſit. Laborantibus in acie Romanis, P. Dec tunc conſul cum Manlio, devovit ſe pro exercitu: concitato equo quum in medios hoſtes ſe intuliſſ interfectus, morte ſua Romanis victoriam reſtitu Latini in deditionem venerunt. T. Manlio in u bem reverſo, nemo ex juventute obviam proceſ Minucia virgo Veſtalis, inceſti damnata eſt. Au nibus victis, in oppidum ex iis captum Cales colon deducta eſt. Item Fregellæ coloniæ deductæ ſunt. V neficium complurium matronarum deprehenſun quarum plurimæ ſtatim epotis medicaminibus p ierunt. Lex de veneficio tunc primum conſtitu Privernatibus, quum rebellaſſent, victis civitas a ta eſt. Palæpolitani, bello & obſidione victi, in d ditionem venerunt. Q. Publilio, qui eos obſede primo, & imperium prolatum, & pro conſule dec tus triumphus. Plebs nexu liberata eſt, propter L cii Papirii creditoris libidinem, qui C. Publilio d bitori ſuo ſtuprum inferre voluerat. Quum L. P pirius dictator reverſus in urbem ab exercitu e propter auſpicia repetenda, Q. Fabius magiſter equ tum, occaſione rei bene gerendæ invitatus, cont

edictu

dictum ejus proſpere adverſus Samnites pugnavit. Ob eam cauſſam quum dictator de magiſtro equitum ſupplicium ſumpturus videretur, Fabius Romam profugit: &, quum cauſſa parum proficeret, populi precibus donatus eſt. Res præterea contra Samnites proſpere geſtas continet.

IAM conſules erant C. Plautius ſecundum, L. Æmilius Mamercus, quum Setini Norbanique Romam, nuncii defectionis Privernatium cum querimoniis acceptæ cladis venerunt. Volſcorum item exercitum duce Antiati populo conſediſſe ad Satricum, allatum eſt. utrumque bellum Plautio ſorte evenit. Prius ad Privernum profectus, extemplo acie conflixit. haud magno certamine devicti hoſtes: oppidum captum, redditumque Privernatibus, præſidio valido impoſito: agri partes duæ ademptæ. Inde victor exercitus Satricum contra Antiates ductus. Ibi magna utrimque cæde atrox prœlium fuit, & quum tempeſtas eos neutro inclinata ſpe dimicantes, diremiſſet, Romani, nihil eo certamine tam ambiguo feſſi, in poſterum diem prœlium parant. Volſcis recenſentibus quos viros in acie amiſiſſent, haudquaquam idem animus ad iterandum periculum fuit. nocte pro victis Antium agmine trepido, ſauciis, ac parte impedimentorum relicta, abierunt. Armorum magna vis tum inter cæſa corpora hoſtium, tum in caſtris inventa eſt. *Ea Luæ matri dare ſe* conſul dixit; fineſque hoſtium uſque ad oram maritimam eſt depopulatus. Alteri conſuli Æmilio ingreſſo Sabellum agrum, non caſtra Samnitium, non legiones uſquam oppoſitæ. ferro ignique vaſtantem agros legati Samnitium pacem orantes adeunt, à quo rejecti ad ſenatum, 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

poteſtate facta dicendi, poſitis ferocibus animis, pacem ſibi ab Romanis, bellique jus adverſus Sidicinos petierunt. *quæ ſe eo juſtius petere, quod in amicitiam populi Romani ſecundis ſuis rebus, non adverſis, ut Campani veniſſent: & adverſus Sidicino ſumerent arma, ſuos ſemper hoſtes, populi Roman numquam amicos. qui nec, ut Samnites in pac amicitiam, nec, ut Campani, auxilium in bello pe tiſſent, nec in fide populi Romani nec ditione eſſent*

2 Quum de poſtulatis Samnitium Tib. Æmiliu prætor ſenatum conſuluiſſet, reddendumque hi fœdus Patres cenſuiſſent, prætor Samnitibus re ſpondit: *Nec, quo minus perpetua cum eis amiciti eſſet, per populum Romanum ſtetiſſe: nec contradici quin quoniam ipſos belli culpa ſua contracti tadiun ceperit, amicitia de integro reconcilietur. Quo ad Sidicinos attinet, nihil intercedi, quo minu Samniti populo pacis bellique liberum arbitrium ſi* Fœdere icto quum domum revertiſſent, extempl inde exercitus Romanus deductus; annuo ſtipen dio, & trium menſium frumento accepto; quo pepigerat conſul ut tempus induciis daret, quoa legati rediſſent. Samnites, copiis iiſdem, quibu uſi adverſus Romanum bellum fuerunt, cont Sidicinos profecti, haud indubia ſpe erant, matu re urbis hoſtium potiundæ. Tum ab Sidicinis d ditio prius ad Romanos cœpta fieri, deinde, poſ quam Patres, ut ſeram eam, ultimaque tande neceſſitate expreſſam, aſpernabantur, ad Latin jam ſua ſponte in arma motos facta eſt. ne Camp ni quidem (adeo injuriæ Samnitium, quam ben ficii Romanorum memoria præſentior erat) his armis abſtinuêre. Ex his tot populis, unus inge exercitus, duce Latino, fines Samnitium ingre ſſis, plus populationibus quam prœliis cladium f cit. & quamquam ſuperiores certaminibus Lati

eran

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

erant, haud inviti, ne ſæpius dimicandum foret,
gro hoſtium exceſsêre. Id ſpatium Samnitibus
latum eſt Romam legatos mittendi. qui quum
diiſſent ſenatum, conqueſti eadem ſe fœderatos
ati, quæ hoſtes eſſent paſſi, precibus infimis pe-
iêre, *ut ſatis ducerent Romani victoriam, quam*
Samnitibus ex Campano Sidicinoque hoſte eripuiſ-
ent: ne vinci etiam ſe ab ignaviſsimis populis ſine-
ent. Latinos Campanoſque ſi ſub ditione populi
Romani eſſent, pro imperio arcerent Samniti agro,
in imperium abnuerent, armis coercerent. Adver-
us hæc reſponſum anceps datum, quia fateri pige-
at, in poteſtate ſua Latinos jam non eſſe, time-
antque ne arguendo abalienarent, *Campanorum*
liam conditionem eſſe, qui non fœdere, ſed per de-
itionem in fidem veniſſent. itaque Campanos, ſeu
elint, ſeu nolint, quieturos: in fœdere Latino ni-
il eſſe, quo bellare cum quibus ipſi velint, prohi-
eantur. Quod reſponſum, ſicut dubios Samnites, 3
uidnam facturum Romanum cenſerent, dimiſit,
a Campanos metu abalienavit: Latinos, velut
ihil jam non concedentibus Romanis, ferocio-
es fecit. Itaque per ſpeciem adverſus Samnites
elli parandi, crebra concilia indicentes, omnibus
onſultationibus inter ſe principes occulte Roma-
um coquebant bellum. huic quoque adverſus ſer-
atores ſuos bello Campanus aderat. Sed quam-
uam omnia de induſtria celabantur, priuſque
uam moverentur Romani, tolli ab tergo Samni-
m hoſtem volebant; tamen per quoſdam, priva-
s hoſpitiis neceſſitudinibuſque conjunctos, indi-
a conjurationis ejus Romam emanarunt. juſſiſ-
ue ante tempus conſulibus abdicare ſe magiſtra-
, quo maturius novi conſules adverſus tantam
olem belli crearentur; religio inceſſit ab eis quo-
m imminutum imperium eſſet, comitia haberi.

Itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Itaque interregnum initum. duo interreges fuerunt, M. Valerius ac M. Fabius. Is creavit conſules, T. Manlium Torquatum tertium, P. Decium Murem. Eo anno Alexandrum, Epiri regem, in Italiam claſſem appuliſſe conſtat. quod bellum, ſi prima ſatis proſpera fuiſſent, haud dubie ad Romanos perveniſſet. Eadem ætas rerum Magni Alexandri eſt, quem, ſorore hujus ortum, in alio tractu orbis invictum bellis juvenem fortuna morbo extinxit. Ceterum Romani, etſi defectio ſociorum nominiſque Latini haud dubia erat; tamen, tamquam de Samnitibus, non de ſe, curam agerent, decem principes Latinorum Romam evocaverunt, quibus imperarent quæ vellent. Pretores tum duo Latini habebant, L. Annium Setinum, & L. Numicium Circeienſem; ambo ex coloniis Romanis per quos præter Signiam Velitraſque, & ipſas colonias Romanas, Volſci etiam exciti ad arma erant. eos nominatim evocari placuit. Haud cuiquam dubium erat ſuper qua re accirentur. itaque concilio prius habito prætores, quam Romam proficiſcerentur, evocatos ſe ab ſenatu docent Romano, & quæ actum iri ſecum credant, quidnam
4 ad ea reſponderi placeat, referunt. Quum alius alii cenſerent, tum Annius: *Quamquam ipſe eg[o] retuli quid reſponderi placeret, tamen magis a[d] ſummam rerum noſtrarum pertinere arbitror, qui[d] agendum nobis, quam quid loquendum ſit. faci[le] erit, explicatis conſiliis, accommodare rebus verba. Nam ſi etiam nunc ſub umbra fœderis æqui ſervitu[tem] pati poſſumus; quid abeſt, quin proditis Sidi[ci]nis, non Romanorum ſolum ſed Samnitium qu[o]que dicto pareamus, reſpondeamuſque Romani[s] nos, ubi innuerint, poſituros arma? Sin autem ta[n]dem libertatis deſiderium remordet animos, ſi fœ[de]dus eſt, ſi ſocietas æquatio juris eſt, ſi conſanguine[i]*

no

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

…s Romanorum eſſe, quod olim pudebat, nunc glo-…ari licet, ſi ſocialis illis exercitus is eſt, quo adjuncto …plicent vires ſuas, quem ſecernere ab ſe Coss. *bellis …opriis ponendis ſumendiſque nolint; cur non omnia …quantur? cur non alter ab Latinis conſul datur? ubi …rs virium, ibi & imperii pars eſt? Eſt quidem no-… hoc per ſe haud nimis amplum: quippe conceden-…bus Romam caput Latio eſſe. ſed ut amplum vi-…eri poſſet, diuturna patientia fecimus. Atqui ſi …ando unquam conſociandi imperii, uſurpandæ li-…ertatis tempus optaſtis; en hoc tempus adeſt, & …irtute veſtra, & Deûm benignitate vobis datum. …entaſtis patientiam negando militem. quis dubitat …arſiſſe eos, quum plus ducentorum annorum mo-…m ſolveremus? pertulerunt tamen hunc dolorem. …ellum noſtro nomine cum Pelignis geſſimus: qui ne …oſtrorum quidem finium nobis per nos tuendorum …s antea dabant, nihil interceſſerunt. Sidicinos in …dem receptos, Campanos ab ſe ad nos deſciſſe, exer-…itus nos parare adverſus Samnites fœderatos ſuos …udierunt, nec moverunt ſe ab urbe. Vnde hæc illis …anta modeſtia, niſi à conſcientia virium & noſtra-…um & ſuarum? Idoneos auctores habeo, querenti-…us de nobis Samnitibus, ita reſponſum ab ſenatu …Romano eſſe, ut facile appareret, ne ipſos quidem …am poſtulare, ut Latium ſub Romano imperio ſit. …ſurpate modo poſtulando eo, quod illi vobis taciti …oncedunt. Si quem hoc dicere metus prohibet, en …go ipſe, audiente, non populo Romano modo ſena-…uque, ſed Iove ipſo qui Capitolium incolit, profiteor …ne dicturum, ut ſi nos in fœdere ac ſocietate eſſe ve-…int, conſulem alterum ab nobis ſenatuſque partem …ccipiant.* Hæc ferociter non ſuadenti ſolum, ſed pollicenti, clamore & aſſenſu omnes permiſe-…runt, ut ageret diceretque, quæ è Republica nomi-…nis Latini fideque ſua viderentur. Vbi eſt Romam 5

ventum,

ventum, in Capitolio ei ſenatus datus eſt. Ibi quum T. Manlius conſul egiſſet cum eis ex auctoritate Patrum ne Samnitibus fœderatis bellum inferrent; Annius, tamquam victor armis Capitolium cepiſſet, non legatus, jure gentium tutus loqueretur, *Tempus erat*, inquit, *T. Manli, voſque Patres Conſcripti, tandem jam vos nobiſcum nihil pro imperio agere, quum florentiſſimum Deûm benignitate, nunc Latium armis viriſque, Samnitibus bello victis, Sidicinis Campaniſque ſociis, nunc etiam Volſcis adjunctis, videretis: colonias quoque veſtras Latinum Romano prætuliſſe imperium. Sed quoniam vos regno impotenti finem ut imponatis, non inducitis in animum; nos, quamquam armis poſſumus aſſerere Latium in libertatem, conſanguinitati tamen hoc dabimus, ut conditiones pacis feramus æquas utriſque: quoniam vires quoque æquari Diis immortalibus placuit. Conſulem alterum Roma, alterum ex Latio creari oportet: ſenatus partem æquam ex utraque gente eſſe: unum populum, unam Rempublicam fieri, & ut imperii eadem ſedes ſit, idemque omnibus nomen quoniam ab alterutra parte concedi neceſſe eſt, quod utriſque bene vertat, ſit hæc ſane patria potior, & Romani omnes vocemur.* Forte ita accidit, ut parem ferociæ hujus & Romani Conſulem T. Manlium haberent: qui adeo non tenuit iram, ut ſi tanta dementia Patres Conſcriptos cepiſſet, ut ab Setino homine leges acciperent, gladio cinctum in ſenatum venturum ſe eſſe palam diceret, & quemcunque in curia Latinum vidiſſet, ſua manu interempturum, & converſus ad ſimulachrum Iovis, *Audi Iupiter hæc ſcelera*, inquit, *audite jus faſque! Peregrinos Conſules, & peregrinum ſenatum in tuo Iupiter augurato templo, captus, atque ipſe oppreſſus, viſurus es? Haccine fœdera Tullus Romanus rex cum Albanis*

Patribus

ribus veſtris Latini, hac L. Tarquinius vobiſ-
m poſtea fecit? Non venit in mentem pugna apud
illum lacum? adeo & cladium veſtrarum ve-
um, & beneficiorum noſtrorum erga vos obliti
is? Quum conſulis vocem ſubſecuta Patrum 6
ignatio eſſet, proditur memoriæ, adverſus cre-
m implorationem Deûm, quos teſtes fœde-
n ſæpius invocabant Conſules, vocem Annii
rnentis numina Iovis Romani auditam. certe
um commotus ira ſe ab veſtibulo templi citato
du proriperet, lapſus per gradus, capite graviter
enſo, impactus imo ita eſt ſaxo, ut ſopiretur.
animatum auctores quoniam non omnes ſunt,
hi quoque in incerto relictum ſit: ſicut inter
derum ruptorum teſtationem ingenti fragore
li procellam effuſam. nam & vera eſſe, & apte
repræſentandam iram Deûm ficta poſſunt.
rquatus, miſſus ab ſenatu ad dimittendos lega-
, quum jacentem Annium vidiſſet, exclamat,
, ut populo Patribuſque audita vox pariter ſit,
ne habet Dii, pium movete bellum. Eſt cœleſte
men! es magne Iupiter! haud fruſtra te patrem
eûm hominumque hac ſede ſacravimus. Quid
ſatis, Quirites, voſque Patres Conſcripti, arma
pere diis ducibus? Sic ſtratas legiones Latinorum
bo, quemadmodum legatum jacentem videtis.
ſenſu populi excepta vox conſulis, tantum ar-
ris animis fecit, ut legatos proficiſcentes cura
agiſtratuum magis, qui juſſu conſulis proſeque-
ntur, quam jus gentium ab ira impetuque ho-
inum tegeret. Conſenſit & ſenatus bellum: con-
leſque duobus ſcriptis exercitibus per Marſos
lignoſque profecti, adjuncto Samnitium exer-
tu, ad Capuam, quo jam Latini ſociique conve-
rant, caſtra locant. Ibi in quiete utrique conſu-
eadem dicitur viſa ſpecies viri majoris, quam

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

pro humano habitu, auguſtioriſque; dicentis : *E*
una acie imperatorem, ex altera exercitum diis Ma
nibus matrique Terræ deberi : utriuſque exercitu
imperator legiones hoſtium, ſuperque eas ſe devovi
ſet , ejus populi partiſque victoriam fore. Hos ub
nocturnos viſus inter ſe conſules contulerunt;pla
cuit averruncandæ Deûm iræ victimas cedi : ſi
mul , ut , ſi extis eadem quæ ſomno viſa fuerant
portenderentur, alteruter conſulum fata impleret
Vbi reſponſa aruſpicum inſidenti jam animo taci
tæ religioni congruerunt;tum adhibitis legatis tri
buniſque , & imperiis Deûm propalam expoſitis
ne mors voluntaria conſulis exercitum in acie ter
reret ; comparant inter ſe , ut ab utra parte cede
Romanus exercitus cœpiſſet, inde ſe conſul devo
veret pro populo Romano , Quiritibuſque. Ag
tatum etiam in concilio eſt,ut ſi quando umquam
ſevero ullum imperio bellum adminiſtratum eſſe
tunc uti diſciplina militaris ad priſcos redigeretu
mores. Curam acuebat , quod adverſus Latino
bellandum erat; lingua, moribus, armorum gene
re,inſtitutis ante omnia militaribus,congruentes
milites militibus , centurionibus centuriones, tri
buni tribunis compares, collegæque iiſdem præſi
diis , ſæpe iiſdem manipulis permiſti fuerant. pe
hæc ne quo errore milites caperentur,edicunt con
ſules , ne quis extra ordinem in hoſtem pugnare
7 Forte inter ceteros turmarum præfectos , qui ex
ploratum in omnes partes dimiſſi erant T. Manliu
Conſulis filius ſuper caſtra hoſtium cum ſuis tur
malibus evaſit, ita ut vix teli jactu ab ſtatione pro
xima abeſſet. ibi Tuſculani erant equites , præter
Geminius Metius , vir tum genere inter ſuos, tum
factis, clarus. Is ubi Romanos equites inſignem
que inter eos præcedentem conſulis filium (nam
omnes inter ſe, utique illuſtres viri noti erant) co
gnovit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ovit, *Vnane, ait, turma Romani cum Latinis,*
iusque bellum geſturi eſtis? quid interea conſules,
id duo exercitus conſulares agent? Aderunt in
pore, Manlius inquit, *& cum illis aderit Iupi-*
ipſe fœderum à vobis violatorum teſtis, qui plus
eſt polletque. Si ad Regillum lacum, ad ſatie-
em veſtram pugnavimus; hic quoque efficiemus
fecto, ne nimis acies vobis & collata ſigna nobi-
m cordi ſint. Ad ea Geminius paululum ab ſuis
io profectus, *Viſne igitur dum dies iſta venit,*
s magno conatu exercitus moveatis, interea tu
è congredi mecum, ut noſtro duorum jam hinc
ntu cernatur, quantum eques Latinus Romano
ſtet? Movet ferocem animum juvenis, ſeu ira,
detrectandi certaminis pudor, ſeu inexſupe-
bilis vis fati. oblitus itaque imperii patrii, con-
umque edicti, præceps ad id certamen agitur;
o vinceret an vinceretur, haud multum inter-
et. equitibus ceteris velut ad ſpectaculum ſum-
otis, ſpatio quod vacui interjacebat campi, ad-
rſos concitant equos: & quum infeſtis cuſpi-
bus concurriſſent, Manlii cuſpis ſuper galeam
ſtis, Metii trans cervicem equi elapſa eſt. Cir-
mactis deinde equis, quum prior ad iterandum
um Manlius conſurrexiſſet; ſpiculum inter aures
ui fixit. ad cujus vulneris ſenſum quum equus
oribus pedibus erectis magna vi caput quate-
, excuſſit equitem: quem cuſpide parmaque
nixum, attollentem ſe ab gravi caſu, Manlius ab
ulo, ita ut per coſtas ferrum emineret, terræ
ixit, ſpoliiſque lectis ad ſuos revectus, cum
ante gaudio turma in caſtra, atque inde ad præ-
rium ad patrem tendit; ignarus fati futurique,
s an pœna merita eſſet, *Vt me omnes,* inquit,
ter tuo ſanguine ortum vere ferrent, provocatus
eſtria hæc ſpolia capta ex hoſte cæſo porto. Quod
ubi

ubi audivit conſul, extemplo filium averſatus, concionem claſſico advocari juſſit. quæ ubi frequens convenit, *Quandoquidem*, inquit, *tu T. Manli, neque imperium conſulare, neque majeſtatem patriam veritus, adverſus edictum noſtrum extra ordinem in hoſtem pugnaſti: & quantum in te fuit, diſciplinam militarem, qua ſtetit ad hanc diem Romana res, ſolviſti, meque in eam neceſſitatem adduxiſti, ut aut Reipubl. mihi, aut mei meorumque obliviſcendum ſit; nos potius noſtro delicto plectemur, quam Reſpublica tanto ſuo damno noſtra peccata luat. triſte exemplum, ſed in poſterum ſalubre juventuti erimus. Me quidem quum ingenita caritas liberûm, tum ſpecimen iſtud virtutis deceptum vana imagine decoris in te movet. Sed quum aut morte tua ſancienda ſint conſulum imperia, aut impunitate in perpetuum abroganda; nec te quidem, ſi quid in te noſtri ſanguinis eſt, recuſare cenſeam, quin diſciplinam militarem culpa tua prolapſam, pœna reſtituas. I lictor, deliga ad palum.* Exanimati omnes tam atroci imperio, nec aliter quam in ſe quiſque diſtrictam cernentes ſecurim; metu magis quam modeſtia quievere. Itaque, velut emerſo ab admiratione animo, quum ſilentio defixi ſtetiſſent, repente poſtquam cervice cæſa fuſus eſt cruor, tum libero conqueſtu coorta voces ſunt, ut neque lamentis, neque execrationibus parceretur: ſpoliiſque contectum juveni corpus, quantum militaribus ſtudiis funus ullum concelebrari poteſt, ſtructo extra vallum rogo cremaretur: Manlianaque imperia non in præſenti modo horrenda, ſed exempli etiam triſtis in po-
S ſterum eſſent. Fecit tamen atrocitas pœnæ obedientiorem duci militem: & præterquam quod cuſtodiæ vigiliæque & ordo ſtationum intentioris ubique curæ erant, in ultimo etiam certamine

quum

um deſcenſum in aciem eſt, ea ſeveritas profuit. t enim civili maximè bello pugna ſimilis. adeo il apud Latinos diſſonum ab Romana re, præ- animos, erat. Clypeis antea Romani uſi ſunt, nde poſtquam ſtipendiarii facti ſunt, ſcuta pro peis fecêre: & quod antea phalanges ſimiles cedonicis, hoc poſtea manipulatim ſtructa s cœpit eſſe. Poſtremo in plures ordines in- ebantur. ordo ſexagenos milites, duos centu- es, vexillarium unum habebat. Prima acies ati erant, manipuli quindecim, diſtantes inter modicum ſpacium: manipulus leves vicenos ites, aliam turbam ſcutatorum habebat. leves m, qui haſtam tantum gæſaque gererent, vo- ntur. Hæc prima frons in acie florem juve- n pubeſcentium ad militiam habebat. Robu- r inde ætas, totidem manipulorum, quibus cipibus eſt nomen: hos ſequebantur ſcutati nes, inſignibus maxime armis. hoc triginta ipulorum agmen antepilanos appellabant, ſub ſignis jam alii quindecim ordines loca- tur: ex quibus ordo unuſquiſque tres partes ebat. earum unamquamque primum pilum abant. Tribus ex vexillis conſtabat. vexillum um octoginta ſex homines erant. Primum llum triarios ducebat; veteranum militem atæ virtutis: ſecundum rorarios; minus ro- s ætate factiſque: tertium accenſos; minimæ ciæ manum. eo & in poſtremam aciem reji- antur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus , haſtati omnium primi pugnam inibant. ſi ati profligare hoſtem non poſſent, pede preſſo retrocedentes in intervalla ordinum principes piebant. tum principum pugna erat; haſtati ſe- bantur. triarii ſub vexillis conſidebant, ſini- crure porrecto, ſcuta innixa humeris, haſtas

ſub-

ſubrecta cuſpide in terra fixas, haud ſecus qua
vallo ſepta inhorreret acies, tenentes. Si apud pri
cipes quoque haud ſatis proſpere eſſet pugnatu
à prima acie ad triarios ſenſim referebantur. in
rem ad triarios rediſſe, quum laboratur, proverb
increbuit. Triarii conſurgentes, ubi in interva
ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſe
extemplo compreſſis ordinibus velut claudeba
vias: unoque continente agmine; jam nulla
poſt relicta, in hoſtem incidebant: id erat form
doloſiſſimum hoſti, quum velut victos inſecu
novam repente aciem exſurgentem, auctam n
mero cernebant. Scribebantur autem quatuor f
legiones quinis millibus peditum, equitibus in ſi
gulas legiones trecenis. alterum tantum ex La
no delectu adjiciebatur, qui ea tempeſtate hoſ
erant Romanis, eodemque ordine inſtruxera
aciem: nec vexilla cum vexillis tantum, unive
haſtati cum haſtatis, principes cum principib
ſed centurio quoque cum centurione, ſi ordi
turbati non eſſent, concurrendum ſibi eſſe ſcieb
Duo primipili ex utraque acie inter triarios era
Romanus, corpore haud quaquam ſatis valid
ceterum ſtrenuus vir perituſque militiæ: Latin
viribus ingens, bellatorque primus: notiſſimi
ter ſe, quia ſemper pares ordines duxerunt. R
mano haud ſatis fidenti viribus, jam Romæ p
miſſum erat ab conſulibus, ut ſubcenturion
ſibi, quem vellet, legeret, qui tutaretur eum
uno deſtinato hoſte. isque juvenis in acie oblat
ex centurione Latino victoriam tulit. Pugnat
eſt haud procul radicibus Veſuvii montis, qua
9 ad Veſerim ferebat. Romani conſules prius qu
educerent in aciem, immolaverunt. Decio ca
jecinoris à familiari parte cæſum aruſpex dici
oſtendiſſe: alioqui acceptam Diis hoſtiam e
Manliu

Manlium egregie litaſſe. Atqui bene habet, inquit Decius, ſi ab collega litatum eſt. Inſtructis, ſicut ante dictum eſt, ordinibus, proceſſere in aciem. Manlius dextro, Decius lævo cornu præerat. primo utrimque æquis viribus, eodem ardore animorum gerebatur res: deinde ab lævo cornu haſtati Romani, non ferentes impreſſionem Latinorum, ſe ad principes recepêre: In hac trepidatione Decius conſul M. Valerium magna voce inclamat: *Deorum*, inquit, *ope Valeri opus eſt. agedum pontifex publicus populi Romani præi verba, quibus me pro legionibus devoveam.* Pontifex eum togam prætextam ſumere juſſit, & velato capite manu ſubter togam ad mentem exerta, ſuper telum ſubjectum pedibus ſtantem ſic dicere: *Iane, Iupiter, Mars pater, Quirine, Bellona, Lares, Divi Novenſiles, Dii indigetes, Divi, quorum eſt poteſtas noſtrorum hoſtiumque, Diique Manes, vos precor, veneror, veniam peto feroque, uti populo Romano Quiritium, vim victoriamque proſperetis: hoſteſque populi Romani Quiritium, terrore, formidine, morteque afficiatis. Sicut verbis nuncupavi, ita pro populo Romano Quiritium, exercitu, legionibus, auxiliis populi Romani Quiritium, legiones auxiliaque hoſtium, mecum, Diis Manibus Tellurique devoveo.* Hæc ita precatus, lictores ire ad T. Manlium jubet: matureque collegæ ſe devotum pro exercitu nunciare. Ipſe incinctus cinctu Gabino, armatus in equum inſiluit, ac ſe in medios hoſtes immiſit. Conſpectus ab utraque acie aliquanto auguſtior humano viſu, ſicut cœlo miſſus, piaculum omnis Deorum iræ, qui peſtem ab ſuis averſam in hoſtes ferret. Ita omnis terror, pavorque cum illo latus, ſigna primo Latinorum perturbavit: deinde in totam penitus aciem pervaſit. Evidentiſſimum id fuit, quod quacumque equo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

invectus eſt, ibi haud ſecus quam peſtifero ſide
icti pavebant: ubi vero corruit obrutus telis, inc
jam haud dubie conſternatæ cohortes Latinorum
fugam ac vaſtitatem late fecerunt. Simul & R
mani exſolutis religione animis, velut tum pr
mum ſigno dato coorti pugnam integram edid
runt. nam & rorarii procurrebant inter antepil
nos, addiderantque vires haſtatis ac principibu
& triarii genu dextero innixi, nutum conſulis a
10 conſurgendum exſpectabant. Procedente dein
certamine, quum aliis partibus multitudo ſuper
ret Latinorum, Manlius conſul, audito even
collegæ, quum, ut jus faſque erat lacrimis no
minus quam laudibus debitis proſecutus tam m
morabilem mortem eſſet; pauliſper addubitavi
an conſurgendi jam triariis tempus eſſet: dein
melius ratus integros eos ad ultimum diſcrim
ſervari; accenſos ab noviſſima acie ante ſigna pr
cedere jubet. Qui ubi ſubiêre, extemplo Latin
tanquam idem adverſarii feciſſent, triarios ſu
excitaverunt: qui aliquandiu pugna atroci quu
& ſemetipſi fatigaſſent, & haſtas aut præfregi
ſent, aut hebetaſſent, pellerent vi tamen hoſtem
debellatum jam rati, perventumque ad extremam
aciem; tum conſul triariis, *Conſurgite nunc*, inqui
integri adverſus feſſos, memores patriæ parentum
que & conjugum ac liberorum: memores conſu
pro veſtra victoria morte occumbentis. Vbi triar
conſurrexerunt integri, refulgentibus armis, nov
ex improviſo exorta acies, receptis in interval
ordinum antepilanis, clamore ſublato princip
Latinorum perturbant: haſtiſque ora fodiente
primo robore virorum cæſo, per alios manipul
velut inermes prope intacti evaſere: tantaque cæ
perrupere cuneos, ut vix quartam partem reli
querent hoſtium. Samnites quoque ſub radicib

mont

ontis procul inſtructi præbuêre terrorem Lati-
s. Ceterum inter omnes cives ſociosque præci-
a laus ejus belli penes conſules fuit: quorum
er omnes minas periculaque ab Diis ſuperis in-
iſque in ſe unum vertit: alter ea virtute eoque
nſilio in prœlio fuit, ut facile convenerit inter
omanos Latinoſque, qui ejus pugnæ memoriam
ſteris tradiderunt, utrius partis L. Manlius dux
ſſet, ejus futuram haud dubie fuiſſe victoriam.
tini ex fuga ſe Minturnas contulerunt. caſtra
undum prœlium capta, multique mortales ibi
i oppreſſi, maxime Campani. Decii corpus ne
die inveniretur, nox quærentes oppreſſit. po-
ro die inventum inter maximam hoſtium ſtra-
n coopertum telis: funuſque ei par morti, cele-
ante collega, factum. Illud adjiciendum vide-
, licere conſuli, dictatorique, & prætori, quum
iones hoſtium devoveant, non utique ſe, ſed
em velint ex legione Romana ſcripta civem de-
vere, *ſi is homo qui devotus eſt, moritur, probe*
tum videri: ni moritur, tum ſignum ſeptem pe-
altum, aut majus in terram deſodi, & piacu-
n hoſtia cædi. Ubi illud ſignum defoſſum erit, eo
giſtratum Romanum eſcendere fas non eſſe. Sin
em ſeſe devovere volet, ſicuti Decius devovit:
moritur, neque ſuum, neque publicum divinum
e faciet, qui ſeſe devoverit. Vulcano arma, ſive
alii divo devovere volet, ſive hoſtia, ſive quo
volet, jus eſto. Telo, ſuper quod ſtans conſul
catus eſt, hoſtem potiri, fas non eſt: ſi potiatur,
rti ſuovetaurilibus piaculum fieri. Hæc etſi 11
nis divini humanique moris memoria abole-
, nova peregrinaque omnia priſcis ac patriis
eferendo; haud ab re duxi verbis quoque ipſis,
tradita nuncupataque ſunt, referre. Romanis
ſt prœlium demum factum Samnites veniſſe
ſubſidio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſubſidio, exſpectato eventu pugnæ, apud quo
dam auctores invenio. Latinis quoque ab Lavin
auxilium, dum deliberando terunt tempus, vic
demum ferri cœptum. & cum jam portis prin
ſigna, & pars agminis eſſet egreſſa, nuncio alla
de clade Latinorum, quum converſis ſignis ret
in urbem rediretur; prætorem eorum nomi
Millionium dixiſſe ferunt, pro paullula via m
gnam mercedem Romanis eſſe ſolvendam. Q
Latinorum pugnæ ſuperfuerant, multis itinerib
diſſipati, quum ſe in unum conglobaſſent, Veſ
urbs eis receptaculum fuit. Ibi in conciliis N
miſius imperator eorum, affirmando *commun*
vere Martem belli utramque aciem pari cæde p
ſtraviſſe; victoriaque nomen tantum penes Rom
nos eſſe; ceteram pro victis fortunam & illos gere
funeſta duo conſulum prætoria, alterum parri
dio filii, alterum conſulis devoti cæde: trucidat
exercitum omnem: cæſos haſtatos principeſq
ſtragem & ante ſigna & poſt ſigna factam: triar
poſtremo rem reſtituiſſe. Latinorum etſi pari
acciſæ copiæ ſint, tamen ſupplemento vel Lati
propius eſſe, vel Volſcos, quam Romam. Itaq
ſi videatur eis, ſe ex Latinis & ex Volſcis pop
juventute propere excita, rediturum infeſto exer
Capuam eſſe: Romanoſque nihil tum minus qu
prælium exſpectantes, nec opinato adventu perc
ſurum. Fallacibus literis circa Latium nomen
Volſcum miſſis, quia qui non interfuerunt pugı
ad credendum temere faciliores erant, tumult
rius undique exercitus raptim conſcriptus con
nit. Huic agmini Torquatus conſul ad Trifan
(inter Sinueſſam Minturnaſque is locus eſt)
currit, prius quam caſtris locus caperetur. ſarci
utrimque in acervum conjectis, pugnatum del
latumque eſt. adeo enim acciſæ res ſunt, ut c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

i victorem exercitum ad populandos agros eo-
m ducenti dederent ſe omnes Latini: deditio-
mque eam Campani ſequerentur. Latium Ca-
aque agro mulctati. Latinus ager Privernati
dito agro: & Falernus, qui populi Campani
erat, uſque ad Vulturnum flumen, plebi Ro-
næ dividitur. bina in Latino jugera, ita ut
drantem ex Privernati complerent, data: ter-
in Falerno, quadrantibus etiam pro longin-
itate adjectis. Extra pœnam fuere Latinorum,
urentes, Capanorumque equites, quia non de-
verant. Cum Laurentibus renovari fœdus juſ-
n. renovaturque ex eo quotannis poſt diem de-
num Latinarum. Equitibus Companis civitas
a: monumentoque ut eſſet, æneam tabulam
ede Caſtoris Romæ fixerunt. vectigal quoque
Campanus populus juſſus pendere in ſingulos
otannis (fuêre autem mille, & ſexcenti) de-
ios nummos quadringenos quinquagenos. Ita 12
lo geſto, præmiis pœnaque pro cujuſque me-
perſolutis, T. Manlius Romam rediit: cui
nienti ſeniores tantum obviam exiſſe conſtat:
entutem, & tunc, & omni vita deinde, aver-
m eum execratamque. Antiates in agrum Ho-
nſem, Ardeatem, Solonium incurſiones fece-
t. Manlius conſul, quia ipſe per valetudinem
bellum exſequi nequierat, dictatorem L. Papi-
n Craſſum, qui tum forte erat prætor, dixit:
eo magiſter equitum L. Papirius Curſor, di-
s. Nihil memorabile adverſus Antiates ab di-
tore geſtum eſt, quum aliquot menſes ſtativa
agro Antiati habuiſſet. Anno inſigni victoria
tot ac tam potentibus populis, ad hoc conſu-
n alterius nobili morte, alterius ſicut truci, ita
o ad memoriam imperio, ſucceſſere conſules
Æmilius Mamercinus, & Q. Publilius Philo:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

neque in ſimilem materiam rerum, & ipſi a
ſuarum rerum, aut partium in Republica mag
quam patriæ memores. Latinos ob iram ag
amiſſi rebellantes in campis Fenectanis fuderun
caſtriſque exuerunt. Ibi Publilio, cujus ductu a
ſpicioque res geſtæ erant, in deditionem accipie
te Latinos populos, quorum ibi juventus ca
erat; Æmilius ad Pedum exercitum duxit. Ped
nos tuebantur Tiburs, Præneſtinus, Veliternu
que populus: venerant & ab Lavinio Antioq
auxilia. Vbi quum præliis quidem ſuperior R
manus eſſet, ad urbem ipſam Pedum, caſtraq
ſociorum populorum, quæ urbi adjuncta erai
integer labor reſtaret; bello infecto repente om
ſo, conſul, quia collegæ decretum triumphu
audivit, ipſe quoque triumphi ante victoriam f
gitator Romam rediit. Qua cupiditate offen
Patribus, negantibuſque, niſi pedo capto aut
dito, triumphum, hinc alienatus ab ſenatu Æn
lius, ſeditioſis tribunatibus ſimilem deinde co
ſulatum geſſit. Nam neque quoad fuit conſ
criminari apud populum Patres deſtitit, coll
haudquaquam adverſante; quia & ipſe de pl
erat: materiam autem præbebat criminibus a
in Latino Falernoque agro maligne plebi divi
& poſtquam ſenatus finire imperium conſuli
cupiens, dictatorem adverſus rebellantes Lati
dici juſſit; Æmilius, cujus tum faſces erant,
legam dictatorem dixit: ab eo magiſter equit
Iunius Brutus dictus. Dictatura popularis,
orationibus in Patres criminoſis fuit; & qu
tres leges ſecundiſſimas plebi, adverſas nobili
tulit: unam, ut plebiſcita omnes Quirites te
rent: alteram, ut legum, quæ comitiis cen
riatis ferrentur, ante initum ſuffragium Patres
ctores fierent: tertiam, ut alter utique ex ple

qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

um eo ventum ſit ut utrumque plebeium con-
em fieri liceret, cenſor crearetur. Plus eo anno
mi acceptum cladis ab conſulibus, ac dictatore,
am ex victoria eorum bellicisque rebus foris
ctum imperium Patres credebant. Anno inſe- 13
enti L. Furio Camillo, C. Mænio conſulibus,
o inſignitius omiſſa res Æmilio ſuperioris anni
nſuli exprobraretur, Pedum armis, viriſque, &
nni vi expugnandum ac delendum, ſenatus fre-
t: coactique novi conſules omnibus eam rem
everti, proficiſcuntur. Iam Latio is ſtatus erat
um, ut neque bellum neque pacem pati poſſent.
bellum opes deerant: pacem ob agri adempti
lorem aſpernabantur. Mediis conſiliis ſtan-
m videbatur, ut oppidis ſe tenerent: ne laceſſi-
Romanus cauſſam belli haberet: & ſi cujus
pidi obſidio nunciata eſſet, undique ex omni-
s populis auxilium obſeſſis ferretur. Neque ta-
n niſi admodum à paucis populis Pedani adju-
unt. Tiburtes, Præneſtinique, quorum ager
pior erat, Pedum pervenere. Aricinos, Lavi-
ſque, & Veliternos Antiatibus Volſcis ſe con-
gentes ad Aſturæ flumen, Mænius improviſo
ortus fudit. Camillus ad Pedum cum Tibur-
us, maxime valido exercitu, majore mole,
iniquam æque proſpero eventu, pugnat. Tu-
ltum maxime repentina inter prœlium eruptio
pidanorum fecit: in quos parte exercitus con-
ſa Camillus, non compulit ſolum eos intra
enia, ſed eodem etiam die, quum ipſos auxi-
que eorum perculiſſet, oppidum ſcalis cepit.
cuit inde jam majore conatu animoque ab
us expugnatione urbis ad perdomandum La-
n victorem circumducere exercitum: nec
evere ante, quam expugnando, aut in dedi-
rem accipiendo ſingulas urbes, Latium omne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſubegere. Præſidiis inde diſpoſitis, per recepta oppida, Romam ad deſtinatum omnium conſenſu triumphum deceſſère. additus triumpho honos, ut ſtatuæ equeſtres eis, rara illa ætate res, in foro ponerentur. Prius quam comitiis in inſequentem annum conſules rogarent, Camillus de Latinis populis ad ſenatum retulit, atque ita diſſeruit: *Patres Conſcripti, quod bello armiſque in Lati agendum fuit, id jam Deûm benignitate ac virtute militum ad finem venit. cæſi ad Pedum Aſturamque ſunt exercitus hoſtium: oppida Latin omnia, & Antium ex Volſcis, aut vi capta, aut recepta in deditionem, præſidiis tenentur veſtri. Reliqua conſultatio eſt, quoniam rebellando ſæpius nos ſollicitant, quonam modo perpetua pace quieto obtineamus. Dii immortales, ita vos potentes huju conſilii fecerunt, ut ſit Latium deinde, an non ſit, in veſtra manu poſuerint. Itaque pacem vobis quod ad Latinos attinet, parare in perpetuum, vel ſæviendo, vel ignoſcendo, poteſtis. Vultis crudelite conſulere in deditos, victoſque? licet delere omn Latium: vaſtas inde ſolitudines facere, unde ſocia li egregio exercitu per multa bella magnaque ſæ uſi eſtis. Vultis exemplo majorum augere rem Ro manam, victos in civitatem accipiendo? mater creſcendi per ſummam gloriam ſuppeditat. certe firmiſſimum longe imperium eſt, quo obedienti gaudent. Sed maturato opus eſt, quicquid ſtatu re placet. tot populos inter ſpem metumque ſuſpen ſos animi habetis: & veſtram utique de eis cura quam primum abſolvi, & illorum animos, du exſpectatione ſtupent, ſeu pœna, ſeu beneficio, pr occupari oportet. Noſtrum enim fuit efficere, omnium rerum vobis ad conſulendum poteſtas eſſe veſtrum eſt decernere quod optimum vobis Reip*

24 *publicæ ſit.* Principes ſenatus relationem conſul

d

ſumma rerum laudare. ſed quum aliorum cauſ-
alia eſſet, ita expediri poſſe conſilium dicere,
pro merito cujuſque ſtatueretur, ſi de ſingulis
ominatim referrent populis. Relatum igitur de
ngulis, decretumque. Lanuvinis civitas data:
raque ſua reddita cum eo, ut ædes lucuſque
ſpitæ Iunonis communis Lanuvinis municipi-
s cum populo Romano eſſet. Aricini, Nomen-
nique, & Pedani, eodem jure, quo Lanuvini
civitatem accepti. Tuſculanis ſervata civitas,
am habebant: crimenque rebellionis à publica
aude in paucos auctores verſum. In Veliternos,
teres cives Romanos, quod toties rebellaſſent,
viter ſævitum: & muri dejecti, & ſenatus in-
abductus: juſſique trans Tiberim habitare: ut
s, qui cis Tiberim deprehenſus eſſet, uſque ad
lle pondo clarigatio eſſet: nec priuſquam ære
ſoluto, is qui cepiſſet extra vincula captum ha-
ret. In agrum ſenatorum coloni miſſi: quibus
ſcriptis, ſpeciem antiquæ frequentiæ Velitræ
eperunt. Et Antium nova colonia miſſa, cum
, ut Antiatibus permitteretur, ſi & ipſi adſcribi
loni vellent. naves inde longæ abactæ: inter-
tumque mari Antiati populo eſt, & civitas
a. Tiburtes, Præneſtinique agro mulctati: ne-
e ob recens tantum rebellionis, commune cum
s Latinis crimen, ſed quod, tædio imperii Ro-
ni, cum Gallis, gente efferata, arma quondam
nſociaſſent. Ceteris Latinis populis connubia
mmerciaque & concilia inter ſe ademerunt.
mpanis equitibus, honoris cauſſâ, quia cum
inis rebellare noluiſſent, Fundaniſque, & For-
nis, quod per fines eorum tuta pacataque ſem-
fuiſſet via, civitas ſine ſuffragio data. Cuma-
, Sueſſulanoſque ejuſdem juris conditioniſ-
cujus Capuam eſſe placuit. Naves Antiatium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

partim in navalia Romæ ſubductæ, partim incen-
ſæ, roſtriſque earum ſuggeſtum in foro exſtru-
ctum, adornari placuit: Roſtraque id templum
15 appellatum. C. Sulpicio Longo, P. Ælio Pæto,
conſulibus, quum omnia non opes magis Roma-
næ, quam beneficiis parta gratia bona pace obti-
neret, inter Sidicinos Auruncoſque bellum or-
tum. Aurunci à T. Manlio conſule in deditionem
accepti; nihil deinde moverant: eo petendi auxi-
lii ab Romanis cauſſa juſtior fuit. Sed prius quam
conſules ab urbe (juſſerat enim ſenatus) defenden-
di Auruncos exercitum educerent, fama affer-
tur: Auruncos metu oppidum deſeruiſſe, profu-
goſque cum conjugibus ac liberis, Sueſſam com-
muniſſe (quæ nunc Aurunca appellata) mœnia
antiqua eorum, urbemque ab Sidicinis deletam.
Ob ea infenſus conſulibus ſenatus, quorum cun-
ctatione proditi ſocii eſſent, dictatorem dici juſſit
dictus C. Claudius Regillenſis, magiſtrum equi-
tum C. Claudium Hortatorem dixit. Religio in-
de injecta de dictatore: & quum augures vitio
creatum videri dixiſſent, dictator magiſterque
equitum ſe magiſtratu abdicarunt. Eo anno Mi-
nutia Veſtalis, ſuſpecta primo propter mundio-
rem juſto cultum, inſimulata deinde apud ponti-
fices ab indice ſervo; quum decreto eorum juſſa
eſſet ſacris abſtinere, familiamque in poteſtate ha-
bere; facto judicio, viva ſub terram, ad portam
Collinam dextera via ſtrata defoſſa Scelerato cam-
po. credo ab inceſto id ei loco nomen factum.
Eodem anno Q. Publilius Philo prætor primum
de plebe, averſante Sulpicio conſule, qui negabat
rationem ejus ſe habiturum, eſt factus; ſenatu
quum in ſummis imperiis id non obtinuiſſet, mi-
16 nus in prætura tendente. Inſequens annus, L. Pa-
pirio Craſſo, Cæſone Duilio conſulibus, Auſo-

num

m magis novo quam magno bello fuit inſignis.
gens Cales urbem incolebat. Sidicinis finiti-
s arma conjunxerat: unoque prœlio haud ſane
morabili duorum populorum exercitus fuſus,
pinquitate urbium & ad fugam pronior, & in
a ipſa tutior fuit. nec tamen omiſſa ejus belli
a Patribus, quia toties jam Sidicini, aut ipſi
verant bellum, aut moventibus auxilium tule-
t, aut cauſſa armorum fuerant. Itaque omni
e annixi ſunt, ut maximum ea tempeſtate im-
atorem M. Valerium Corvum conſulem quar-
n facerent: collega additus corvo M. Attillius
gulus. & ne forte caſu erraretur, petitum ab
nſulibus, ut extra ſortem, Corvi ea provincia
et. Exercitu victore à ſuperioribus conſulibus
epto ad Cales, unde bellum ortum erat, pro-
tus, quum hoſtes ab ſuperioris etiam certami-
memoria pavidos clamore atque impetu pri-
fudiſſet; mœnia ipſa oppugnare eſt aggreſſus.
militum quidem is erat ardor, ut jam inde cum
lis ſuccedere ad muros vellent, evaſuroſque
ntenderent. Corvus, quia id arduum factu erat,
ore militum potius quam periculo, peragere
œptum voluit. itaque aggerem & vineas egit,
reſque muro admovit: quarum uſum forte
lata opportunitas prævertit. namque M. Fabius,
ptivus Romanus, quum per negligentiam cu-
dum feſto die vinculis ruptis, per murum in-
opera Romanorum, religata ad pinnam muri
te, ſuſpenſus manibus ſe demiſiſſet; perpulit
peratorem ut vino epuliſque ſopitos hoſtes ag-
deretur. nec majore certamine capti cum urbe
ſones ſunt, quam acie fuſi erant. Præda capta
gens eſt. præſidioque impoſito Calibus redu-
e Romam legiones. Conſul ex Senatuſconſulto
umphavit: &, ne Attilius expers gloriæ eſſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

juſſi ambo conſules adverſus Sidicinos ducere ex-
ercitum. Dictatorem ante ex ſenatuſconſulto co-
mitiorum habendorum cauſſa dixerunt L. Æmi-
lium Mamercinum. is magiſtrum equitum Q. Pu-
blilium Philonem dixit. Dictatore comitia ha-
bente, conſules creati ſunt T. Veturius, Sp. Poſtu-
mius. Etſi belli pars cum Sidicinis reſtabat; ta-
men ut beneficio prævenirent deſiderium plebis,
de colonia deducenda Cales retulerunt: factoque
ſenatuſconſulto, ut duo millia quingenti homi-
nes eo ſcriberentur, triumviros coloniæ dedu-
cendæ, agroque dividundo creaverunt Cæſonem
17 Duilium, T. Quintium, M. Fabium. Novi dein-
de conſules, à veteribus exercitu accepto, ingreſſ
hoſtium fines, populando uſque ad mœnia atqu
urbem pervenerunt. Ibi, quia ingenti exercitu
comparato Sidicini, & ipſi pro extrema ſpe dimi-
caturi enixe videbantur, & Samnium fama era
conciri ad bellum; dictator ab conſulibus ex au-
ctoritate ſenatus dictus P. Cornelius Ruffinus:
magiſter equitum M. Antonius. Religio deind
inceſſit, vitio eos creatos: magiſtratuque ſe abdi-
caverunt. & quia peſtilentia inſecuta eſt, velu
omnibus eo vitio contactis auſpiciis, res ad inter-
regnum rediit. ab interregno inito per quintun
demum interregem M. Valerium Corvum creat
conſules L. Cornelius iterum, & Cn. Domitius
Tranquillis rebus, fama Gallici belli pro tumul-
tu valuit, ut dictatorem dici placeret. Dictu
M. Papirius Craſſus, & magiſter equitum P. Va-
lerius Publicola. à quibus dum delectus intentiu
quam adverſus finitima bella haberetur, explora-
tores miſſi attulerunt, quieta omnia apud Gallo
eſſe. Samnium quoque jam alterum annum tur-
bari novis conſiliis ſuſpectum erat. eo ex agr
Sidicino exercitus Romanus non eſt deductus

Ceterun

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eterum Samnites bellum Alexandri Epirenſis in
ucanos traxit, qui duo populi adverſus regem
ſcenſionem à Pæſto facientem ſignis collatis
ignaverunt. eo certamine ſuperior Alexander,
certum qua fide culturus, ſi perinde cetera pro-
ſſiſſent, pacem cum Romanis fecit. Eodem
nno cenſus actus, novique cives cenſi: tribus
opter eos additæ, Metia & Scaptia: cenſores
ddiderunt, Q. Publilius Philo, Sp. Poſtumius.
omani facti Acerrani lege ab L. Papirio præto-
lata, qua civitas ſine ſuffragio data. hæc eo
nno domi militiæque geſta. Fœdus inſequens 18
nnus, ſeu intemperie cœli, ſeu humana fraude
it, M. Claudio Marcello, C. Valerio conſuli-
us. Flaccum Potitumque, varie in annalibus
ognomen conſulis invenio: ceterum in eo parvi
fert, quid veri ſit: illud pervelim (nec omnes
uctores ſunt) proditum falſo eſſe venenis ab-
mptos, quorum mors infamem annum peſti-
ntia fecerit. ſicut proditur tamen res, ne cui
uctorum fidem abrogaverim, exponenda eſt.
uum primores civitatis ſimilibus morbis, eo-
emque ferme omnes eventu morerentur; ancil-
quædam ad Q. Fabium Maximum ædilem cu-
ulem, indicaturam ſe cauſſam publicæ peſtis pro-
ſſa eſt; ſi ab eo fides ſibi data eſſet, haud futu-
um noxæ indicium. Fabius confeſtim rem ad
onſules, conſules ad ſenatum referunt: conſen-
que ordinis fides indici data. Tum patefactum,
uliebri fraude civitatem premi: matronaſque
venena coquere; & ſi ſequi extemplo velint,
anifeſto deprehendi poſſe. Secuti indicem, &
oquentes quaſdam medicamenta, & recondita
ia, invenerunt. quibus in forum delatis, & vi-
nti matronis apud quas deprehenſa erant, per
iatorem accitis; duæ ex eis, Cornelia ac Sergia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

patriciæ utraque gentis, quum ea medicamenta
ſalubria eſſe contenderent, ab confutante indice,
bibere juſſæ, ut ſe falſum commentam arguerent.
Spacio ad colloquendum ſumpto, quum ſummo-
to populo in conſpectu omnium rem ad ceteras
retuliſſent: haud abnuentibus & illis bibere, epo-
to medicamento, ſuamet ipſæ fraude omnes in-
terierunt. comprehenſæ extemplo earum comi-
tes, magnum numerum matronarum indicave-
runt: ex quibus ad centum ſeptuaginta damnatæ.
Neque de veneficiis ante eam diem Romæ quæ-
ſitum eſt. prodigii ea res loco habita; captiſque
magis mentibus quam conſceleratis, ſimilis viſa.
Itaque memoria ex annalibus repetita, in ſeceſ-
ſionibus quondam plebis, clavum ab dictatore
fixum, alienataſque diſcordia mentes hominum
eo piaculo compotes ſui feciſſe, dictatorem clavi
figendi cauſſa creari placuit. creatus Cn. Quinti-
lius magiſtrum equitum L. Valerium dixit: qui
29 fixo clavo magiſtratu ſe abdicarunt. Creati con-
ſules L. Papirius Craſſus iterum, L. Plautius Ven-
no. cujus principio anni legati ex Volſcis Fabra-
terni & Lucani Romam venerunt; orantes ut in
fidem reciperentur. ſi à Samnitium armis defenſi
eſſent, ſe ſub imperio populi Romani fideliter
atque obedienter futuros. Miſſi tum ab ſenatu le-
gati: denuntiatumque Samnitibus, ut eorum po-
pulorum finibus vim abſtinerent. valuitque ea le-
gatio, non tam quia pacem volebant Samnites,
quam quia nondum parati erant ad bellum. Eo-
dem anno Privernas bellum initum: cujus ſocii
Fundani, dux etiam Fundanus fuit, Vitruvius
Vaccus; vir non domi ſolum, ſed etiam Romæ
clarus. ædes fuêre in Palatio ejus, quæ Vaccipra-
ta, diruto ædificio publicatoque ſolo appellata.
Adverſus hunc, vaſtantem effuſe Setinum Norba-
numque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

umque & Coranum agrum, L. Papirius profe-
us; haud procul caſtris ejus conſedit. Vitruvio,
ec ut vallo ſe teneret adverſus validiorem ho-
em, ſana conſtare mens, nec ut longius à caſtris
micaret animus ſuppetere. vix tota extra por-
m caſtrorum explicata acie, fugam magis retro,
am prœlium aut hoſtem ſpectante milite, ſine
onſilio, ſine audacia depugnat, & ut levi mo-
ento, nec ambigue eſt victus, ita brevitate ipſa
ci, facilique receptu in tam propinqua caſtra,
ud ægre militem à multa cæde eſt tutatus: nec
e quiſquam in ipſo certamine, pauci in turba
gæ extremæ, quum in caſtra ruerent, cæſi, pri-
iſque tenebris Privernum inde petitum agmine
pido, ut muris potius quam vallo ſe tutaren-
r. A Priverno Plautius, alter conſul, pervaſta-
paſſim agris prædaque abacta, in agrum Fun-
num exercitum inducit. Ingredienti fines ſena-
s Fundanorum occurrit, *negant ſe pro Vitruvio*
tamque ejus ſecutis precatum veniſſe, ſed pro Fun-
no populo, quem extra culpam belli eſſe ipſum
truvium indicaſſe, quum receptaculum fugæ
ivernum habuerit, non patriam Fundos. Pri-
rni igitur hoſtes populi Romani quærendos per-
uendoſque eſſe, qui ſimul à Fundanis ac Roma-
utriuſque patriæ immemores defecerint. Fun-
nis pacem eſſe, & animos Romanos, & gratam
moriam acceptæ civitatis. Orare ſe conſulem,
bellum ab innoxio populo abſtineat: agros, ur-
n, corpora ipſorum conjugumque ac liberorum
rum, in poteſtate populi Romani eſſe, futu-
que. Collaudatis Fundanis conſul, literiſque
omam miſſis, in officio Fundanos eſſe, ad
ivernum flexit iter. Prius animadverſum in
s, qui capita conjurationis fuerant à conſule.
ribit Claudius, ad trecentos quinquaginta ex
conju-

conjuratis vinctos Romam miſſos: eamque deditionem ab ſenatu non acceptam; quod egentium atque humilium pœna defungi velle Fun-
20 danum populum cenſuerint. Privernum duobus conſularibus exercitibus quum obſideretur, alter conſul comitiorum cauſſâ Romam revocatus. Carceres eo anno in circo primum ſtatuti. Nondum perfunctos cura Privernatis belli, tumultus Gallici fama atrox invaſit; haud ferme unquam neglecta Patribus. Extemplo igitur conſules novi, L. Æmilius Mamercinus, & C. Plautius. eo ipſo die Calendis Quintilibus, quo magiſtratus inierunt, comparare inter ſe provincias juſſi: & Mamercinus, cui Gallicum bellum evenerat, ſcribere exercitum ſine ulla vacationis venia. quin opificum quoque vulgus, & ſellularii, minime militiæ idoneum genus, exciti dicuntur. Veiiſque ingens exercitus contractus, ut inde obviam Gallis iretur. longius diſcedi, ne alio itinere hoſtis falleret ad urbem incedens, non placuit. Paucos deinde poſt dies, ſatis explorata temporis ejus quiete, à Gallis Privernum omnis converſa vis. Duplex inde fama eſt, alii vi captam urbem, Vitruviumque vivum in poteſtatem veniſſe: alii, priuſquam ultima abhiberetur vis, ipſos ſe in deditionem conſulis caduceum præferentes permiſiſſe, auctores ſunt, Vitruviumque ab ſuis traditum. Senatus, de Vitruvio Privernatibuſque conſultus, conſulem Plautium, dirutis Priverni muris, præſidioque valido impoſito, ad triumphum arceſſit: Vitruvium in carcerem aſſervari juſſit, quoad conſul rediſſet; tum verberatum necari. ædes ejus quæ eſſent in Palatio, diruendas, bona Semoni Sango cenſuerunt conſecranda: quodque æris ex eis redactum eſt, ex eo ænei orbes facti; poſiti in ſacello Sangi verſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

nem Quirini. De ſenatu Privernate ita decre-
m, ut qui ſenator Priverni poſt defectionem ab
mmanis manſiſſet, trans Tiberim, lege eadem
a Veliterni, habitaret. His ita decretis, uſque ad
umphum Plautii ſilentium de Privernatibus
t: poſt triumphum conſul necato Vitruvio, ſo-
ſque ejus noxæ, apud ſatiatos jam ſuppliciis no-
ntium, tutam mentionem de Privernatibus ra-
; *Quoniam auctores defectionis*, inquit, *meri-
pœnas, & ab Diis immortalibus & à vobis ha-
t, Patres Conſcripti, quid placet de innoxia mul-
udine fieri? Equidem etſi meæ partes exquiren-
magis ſententiæ, quam dandæ ſunt; tamen,
um videam Privernates vicinos Samnitibus eſ-
, unde nunc nobis incertiſſima pax eſt; quam mi-
num irarum inter nos illoſque relinqui velim.*
uum ipſa per ſe res anceps eſſet; prout cujuſque 21
genium erat, atrocius mitiuſve ſuadentibus;
m incertiora omnia unus ex Privernatibus le-
tis fecit; magis conditionis in qua natus eſſet,
iam præſentis neceſſitatis memor: qui interro-
tus à quodam triſtioris ſententiæ auctore, quam
enam meritos Privernates cenſeret? eam, in-
it, quam merentur qui ſe libertate dignos cen-
nt. cujus quum feroci reſponſo infeſtiores fa-
os videret conſul eos, qui ante Privernatium
uſſam impugnabant; ut ipſe benigna interroga-
one mitius reſponſum eliceret, Quid, ſi pœnam,
quit, remittimus vobis, qualem nos pacem vo-
ſcum habituros ſperemus? Si bonam dederitis,
quit, & fidam, & perpetuam: ſi malam, haud
uturnam. Tum vero minari, nec id ambigue,
rivernatem quidam, & illis vocibus ad rebellan-
um incitari pacatos populos. Pars melior ſena-
s ad meliora reſponſa trahere, & dicere, *Viri, &
beri, vocem auditam. an credi poſſe ullum popu-*

lum

lum, aut hominem denique, in ea conditione, cujus eum pœniteat, diutius quam neceſſe ſit manſurum? Ibi pacem eſſe fidam, ubi voluntarii pacati ſint: neque eo loco, ubi ſervitutem eſſe velint, fidem ſperandam eſſe. In hanc ſententiam maxime conſul ipſe inclinavit animos, identidem ad principes ſententiarum conſulares, uti exaudiri poſſet à pluribus, dicendo, Eos demum, qui nihil præterquam de libertate cogitant, dignos eſſe qui Romani fiant. Itaque & in ſenatu cauſſam obtinuere, & ex auctoritate Patrum latum ad populum eſt, ut Privernatibus civitas daretur. Eodem anno Anxur trecenti in coloniam miſſi ſunt: bina jugera agri acceperunt.

22 Secutus eſt annus nulla re belli domive inſignis, P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula conſulibus; præterquam quod Fregellas (Sidicinorum is ager, deinde Volſcorum fuerat) colonia deducta: & populo viſceratio data à M. Flavio in funere matris. Erant qui per ſpeciem honorandæ parentis, meritam mercedem populo ſolutam interpretarentur, quod eum die dicta ab ædilibus crimine ſtupratæ matrisfamiliæ abſolviſſet. Data viſceratio in præteritam judicii gratiam, honoris etiam ei cauſſa fuit: tribunatumque plebei proximis comitiis, abſens petentibus præfertur. Palæpolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis ſita eſt. duabus urbibus populus idem habitabat. Cumis erant oriundi. Cumani ab Chalcide Euboica originem trahunt. Claſſe, qua advecti ab domo fuerant, multum in ora maris ejus, quod accolunt, potuêre. Primo in inſulas Ænariam & Pithecuſas egreſſi, deinde in continentem auſi ſedes transferre. Hæc civitas, quum ſuis viribus, tum Samnitium, infida adverſus Romanos ſocietate freta, ſive peſtilentiæ, quæ Romanam urbem adorta nunciabatur, fidens, multa ho-

oſtilia adverſus Romanos, agrum Campanum
rnumque incolentes, fecit. Igitur, L. Corne-
Lentulo, Q. Publilio Philone iterum conſuli-
, fecialibus Palæpolim ad res repetendas miſ-
quum relatum eſſet à Græcis, gente lingua
is ſtrenua, quam factis, ferox reſponſum; ex
oritate Patrum populus Palæpolitanis bellum
juſſit. Inter conſules provinciis comparatis,
Græci perſequendi Publilio evenerunt, Cor-
us altero exercitu Samnitibus, ſi qua ſe mo-
nt, oppoſitus. Fama autem erat, defectioni
panorum imminentes admoturos caſtra. ibi
mum viſum Cornelio ſtativa habere. Ab
que conſule exiguam ſpem pacis cum Samni-
s eſſe, certior fit ſenatus. Publilius duo mil- 23
Nolanorum militum, & quatuor Samni-
, magis Nolanis cogentibus quam voluntate
corum, recepta Palæpoli miſerat: Corne-
, delectum indictum à magiſtratibus: uni-
um Samnium erectum: ac vicinos popu-
, Privernatem Fundanumque & Formianum,
d ambigue ſolicitari. Ob hæc quum legatos
ti placuiſſet prius ad Samnites, quam bellum
et; reſponſum redditur à Samnitibus ferox.
o incuſabant injurias Romanorum: neque
negligentius ea quæ ipſis objicerentur, purga-
t. *Haud ullo publico conſilio auxiliove juvari*
cos: nec Fundanum Formianumve à ſe ſolici-
s. quippe minime pœnitere ſe virium ſuarum,
ellum placeat. Cæterum non poſſe diſſimulare,
pati civitatem Samnitium, quod Fregellas,
Volſcis captas dirutaſque ab ſe, reſtituerit Ro-
nus populus, coloniamque in Samnitium agro
oſuerit, quam coloni eorum Fregellas appellent.
m ſe contumeliam injuriamque, ni ſibi ab iis
fecerint dematur, ipſos omni vi depulſuros eſſe.

Quum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Quum Romanus legatus ad diſceptandum eos communes ſocios atque amicos vocaret: *Q perplexe agimus?* inquit, *noſtra certamina, Rom ni, non verba legatorum, nec hominum quiſqu diſceptator, ſed campus Campanus, in quo conc rendum eſt, & arma, & communis Mars belli cernet. Proinde inter Capuam Sueſſulamque ca caſtris conferamus: & Samnis Romanuſne im rio Italiam regat, decernamus.* Legati Roman rum quum ſe non quo hoſtis vocaſſet, ſed q imperatores ſui duxiſſent, ituros eſſe reſpond ſent; jam Publilius inter Palæpolim Neapoli que loco opportune capto, diremerat hoſtibus cietatem auxilii mutui: qua ut quiſque locus p meretur, inter ſe uſi fuerant. Itaque quum & mitiorum dies inſtaret, & Publilium immine tem hoſtium muris, avocari ab ſpe capiendæ dies urbis, haud è Republica eſſet; actum cum t bunis eſt, ad populum ferrent, ut quum Publil Philo conſulatu abiſſet, proconſule rem geren quoad debellatum cum Græcis eſſet. L. Cornel (quia ne eum quidem in Samnium jam ingreſſu revocari ab impetu belli placebat) literæ miſſ ut dictatorem comitiorum cauſſa diceret. di M. Claudium Marcellum. ab eo magiſter equ tum dictus Sp. Poſtumius. Nec tamen ab dictat re comitia ſunt habita, quia vitione creatus eſſ in diſquiſitionem venit. conſulti augures, viti ſum videri dictatorem, pronunciaverunt. Ea rem tribuni ſuſpectam infamemque criminan fecerunt. *Nam neque facile fuiſſe id vitium noſ quum conſul ineunte nocte ſilentio diceret dictat rem: neque ab conſule cuiquam publice privatin ve de ea re ſcriptum eſſe: nec quemquam mort lium exſtare, qui ſe vidiſſe aut audiviſſe quid dica quod auſpicium dirimeret: neque augures divina*

Rom

omæ ſedentes potuiſſe, quid in caſtris conſuli vitii
veniſſet. Cui non apparere, quod plebeius dictator
, id vitium auguribus viſum? Hæc, aliaque ab
bunis nequicquam jactata, tamen ad interre-
um res redit: dilatiſque alia atque alia de cauſ-
comitiis, quartuſdecimus demum interrex Lu-
us Æmilius conſules creat, C. Pœtelium, L. Pa-
rium Mugillanum. Curſorem in aliis annalibus
venio. Eodem anno Alexandriam in Ægypto 24
oditum conditam: Alexandrumque Epiri re-
m, ab exule Lucano interfectum, ſortes Dodo-
ei Iovis eventu affirmaſſe. Accito ab Tarentinis
Italiam, data dictio erat, caveret Acheruſiam
uam, Pandoſiamque urbem: ibi fatis ejus ter-
inum dari. Eoque ocyus tranſmiſit in Italiam,
quam maxime procul abeſſet urbe Pandoſia in
iro, & Acheronte amni, quem ex Moloſſide
entem in ſtagna inferna accipit Theſprotius ſi-
us. Ceterum (ut ferme fugiendo in media fata
itur) quum ſæpe Brutias Lucanaſque legiones
diſſet; Heracleam Tarentinorum coloniam,
onſentiam ex Lucanis, Sipontumque, Bru-
orum Terinam, alias inde Meſſapiorum ac Lu-
norum cepiſſet urbes, & trecentas familias il-
ſtres in Epirum, quas obſidum numero habe-
t, miſiſſet; haud procul Pandoſia urbe immi-
ntes Lucanis ac Brutiis finibus treis tumulos
quantum inter ſe diſtantes inſedit, ex quibus
curſiones in omnem partem agri hoſtilis face-
t. & ducentos ferme Lucanorum exſules circa
pro fidis habebat; ut pleraque ejus generis in-
nia ſunt, cum fortuna mutabilem gerentes fi-
m. Imbres continui campis omnibus inundan-
s, quum interclusiſſent trifariam exercitum à
utuo inter ſe auxilio, duo præſidia, quæ ſine re-
erant, improviſo hoſtium adventu opprimun-
tur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tur: deletiſque eis, ad ipſius obſidionem omn
converſi. Inde ab Lucanis exſulibus ad ſuos nu
cii miſſi ſunt: pactoque reditu, promiſſum eſt, r
gem, aut vivum, aut mortuum, in poteſtatem d
turos. Ceterum cum delectis ipſe egregium fac
nus auſus, per medios erumpit hoſtes, & duce
Lucanorum cominus congreſſum obtruncat: co
trahenſque ſuos ex fuga palatos, pervenit ad an
nem ruinis recentibus pontis, quem vis aquæ a
ſtulerat, indicantem iter. quem quum incer
vado tranſiret agmen, feſſus metu ac labore m
les, increpans nomen abominandum flumini
Iure Acheros vocaris, inquit. quod ubi ad aur
accidit regis; adjecit extemplo animum fatis ſui
ſubſtititque dubius, an tranſiret. Tum Sotim
miniſter ex regiis pueris, quid in tanto diſcrim
ne periculi cunctaretur interrogans; indicat L
canos inſidiis quærere locum. Quos ubi reſpex
rex procul grege facto venientes, ſtringit gladium
& per medium amnem tranſmittit equum. Ian
que in vadum egreſſum, eminus veruto Lucan
exul transfigit. lapſum inde cum inhærente tel
corpus exanime detulit amnis in hoſtium præſ
dia. Ibi fœda laceratio corporis facta. namque
præciſo medio, partem Conſentiam miſere: pa
ipſis retenta ad ludibrium. quæ, quum jacul
ſaxiſque procul inceſſeretur; mulier una, ultra hu
manarum irarum fidem, ſævienti turbæ immiſta
ut parumper ſuſtinerent precata, flens ait, virur
ſibi liberoſque captos apud hoſtes eſſe. ſperare
corpore regio utcumque mulcato, ſe ſuos redem
pturam. Is finis lacerationi fuit. ſepultumqu
Conſentiæ, quod membrorum reliquum fuit
cura mulieris unius: oſſaque Metapontum ad ho
ſtes remiſſa: inde Epirum devecta ad Cleopatran
uxorem, ſororemque Olympiadem: quarum ma

Magni Alexandri altera, ſoror altera fuit. Hæc
Alexandri Epirenſis triſti eventu, quamquam
mano bello fortuna eum abſtinuit, tamen quia
Italia bella geſſit, paucis dixiſſe ſatis ſit. Eodem 25
no lectiſternium Romæ quinto poſt conditam
em, iiſdem, quibus ante, placandis habitum eſt
is. Novi deinde conſules juſſu populi quum
iſſent, qui indicerent Samnitibus bellum; &
majore conatu quam adverſus Græcos cuncta
abant; & alia nova nihil tum animo tale agi-
tibus acceſſerunt auxilia. Lucani atque Apuli,
ibus gentibus nihil ad eam diem cum Romano
pulo fuerat, in fidem venerunt: arma viroſque
bellum pollicentes. fœdere ergo in amicitiam
epti. Eodem tempore etiam in Samnio res
ſpere geſta. tria oppida in poteſtatem vene-
it; Allife, Callife, Ruffrium: aliuſque ager pri-
adventu conſulum longe lateque eſt pervaſta-
. Hoc bello tam proſpere commiſſo, alteri quo-
e bello, quo Græci obſidebantur, jam finis ade-
. nam præterquam quod interſeptis munimen-
hoſtium pars parti abſciſſa erat, fœdiora ali-
anto intra muros iis, quibus hoſtis territabat,
iebantur: & velut capti à ſuiſmetipſis præſi-
s, indigna jam liberis quoque ac conjugibus,
quæ captarum urbium extrema ſunt, patieban-
. Itaque, quum & à Tarento & à Samnitibus
na eſſet nova auxilia ventura, Samnitium plus
am vellent intra mœnia eſſe rebantur: Taren-
orum juventutem Græci, Græcos haud minus
quos Samniti Nolanoque, quam ut Romanis
ſtibus reſiſterent, exſpectabant. Poſtremo, le-
ſimum malorum deditio ad Romanos viſa.
arilaus & Nymphius principes civitatis, com-
unicato inter ſe conſilio, partes ad rem agen-
m diviſere, ut alter ad imperatorem Romano-
rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rum transfugeret, alter ſubſiſteret ad præbenda opportunam conſilio urbem. Charilaus fuit, c ad Publilium Philonem venit: &, *quod bonum, fa ſtum, felixque Palæpolitanis, populoque Roma eſſet, tradere ſe ait mœnia ſtatuiſſe. Eo facto, utru ab ſe prodita an ſervata patria videatur; in fide R mana poſitum eſſe. ſibi privatim nec paciſci qui quam, nec petere: publice petere quam paciſci mag ut ſi succeſsiſſet incæptum; cogitaret populus Rom nus, potius cum quanto ſtudio periculoque reditu in amicitiam ſuam eſſet, quam qua ſtultitia & t meritate de officio deceſſum.* Collaudatus ab imp ratore, tria millia militum ad occupandam ea partem urbis, quam Samnites inſidebant, accep præſidio ei L. Quintius tribunus militum præp

26 ſitus. Eodem tempore & Nymphius prætore Samnitium arte aggreſſus perpulerat, ut quonia omnis Romanus exercitus, aut circa Palæpoli aut in Samnio eſſet, ſineret ſe claſſe circumvehi a Romanum agrum; non oram modo maris, ſ ipſi urbi propinqua loca depopulaturum. Sed falleret, nocte proficiſcendum eſſe, extemploqu naves deducendas. quod quo maturius fieret omnis juventus Samnitium, præter neceſſariu urbis præſidium, ad littus miſſa. ubi dum Nym phius, in tenebris & multitudine ſemetipſa imp diente, ſedulo aliis alia imperia turbans, te tempus, Charilaus ex compoſito ab ſociis in u bem receptus; quum ſumma urbis Romano m lite impleſſet, tolli clamorem juſſit. ad que Græci ſigno accepto à principibus, quievêre. N lani per averſam partem urbis via Nolam feren effugiunt. Samnitibus excluſis ab urbe, ut exp ditior in præſentia fuga, ita fœdior, poſtquar periculo evaſerunt, viſa: quippe qui inermes nul la rerum ſuarum non relicta inter hoſtes, ludi

briun

am non externis modo, ſed etiam popularibus, iliati atque egentes domos rediere. Haud ignaopinionis alterius, qua hæc proditio ab Saitibus facta traditur; quum auctoribus hoc dequibus dignius credi eſt, tum fœdus Neapolitum (eo enim deinde ſumma rei Græcorum it) ſimilius vero facit, ipſos in amicitiam reè. Publilio triumphus decretus: quod ſatis debatur obſidione domitos hoſtes in fidem veè. Duo ſingularia hæc ei viro primum contie: prorogatio imperii non ante in ullo facta, acto honore triumphus. Aliud ſubinde bel- 27
n cum alterius oræ Græcis exortum. namque am Tarentini rem Palæpolitanam vana ſpe auli aliquamdiu ſuſtinuiſſent, poſtquam Romaurbe potitos accepere, velut deſtituti, ac non ipſi deſtituiſſent, increpare Palæpolitanos, ira ue invidia in Romanos furere: eo etiam quod canos & Apulos (nam utraque eo anno ſociecœpta eſt) in fidem populi Romani veniſſe alm eſt. *quippe propemodum perventum ad ſe eſjamque in eo rem ſtre, ut Romani aut hoſtes, domini habendi ſint. Diſcrimen profecto rerum um in bello Samnitium eventuque ejus verti. ſolam gentem reſtare, nec eam ipſam ſatis vam, quando Lucanus defecerit. quem revocari uc, impellique ad abolendam ſocietatem Romapoſſe, ſi qua ars ſerendis diſcordiis adhibeatur.* c conſilia quum apud cupidos rerum novanum valuiſſent; ex juventute quidam Lucanon precio aſciti, clari magis inter populares m honeſti, inter ſe mulcati ipſi virgis, quum pora nuda intuliſſent in civium cœtum, vocituti ſunt, ſe, quod caſtra Romana ingredi auſi nt, à conſule virgis cæſos, ac prope ſecuri perſos eſſe. Deformis ſuapte natura res, quum ſpeciem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ciem injuriæ magis quam doli præ ſe ferret; co
citati homines cogunt clamore ſuo magiſtra
ſenatum vocare: & alii circumſtantes conciliu
bellum in Romanos poſcunt: alii ad concitand
in arma multitudinem agreſtium diſcurrunt:
multuque, etiam ſanos conſternante animos,
cernitur, ut ſocietas cum Samnitibus renovet
legatique ad eam rem mittantur. Repentina
quia quam cauſſam nullam, tam ne fidem quid
habebat; coacti à Samnitibus & obſides dare,
præſidia in loca munita accipere. cæci fraude
ira nihil recuſarunt. Dilucere deinde brevi fr
cœpit, poſtquam criminum falſorum aucto
Tarentum commigravere: ſed amiſſa omni d
poteſtate, nihil ultra quam ut pœniteret fruſtra,
28 ſtabat. Eo anno plebi Romanę, velut aliud initi
libertatis factum eſt, quod ligari nexi deſieru
mutatum autem jus ob unius fœneratoris ſin
libidinem, ſimul crudelitatem inſignem. L. Pa
rius is fuit. cui quum ſe C. Publilius ob æs a
num paternum nexum dediſſet; quæ ætas forn
que miſericordiam elicere poterat, ad libidin
& contumeliam animum accenderunt: & f
rem ætatis ejus fructum adventitium crediti
tus, primo perlicere adoleſcentem ſermone ince
eſt conatus: dein poſtquam aſpernabantur fla
tium aures, minis territare, atque identidem a
monere fortunæ: poſtremo, quum ingenuita
magis, quam præſentis conditionis memorem
deret, nudari jubet, verberaque afferri. Quibus
ceratus juvenis, quum ſe in publicum proripu
ſet, libidinem crudelitatemque conquerens fœ
ratoris; ingens vis hominum, quum ætatis mi
ratione atque indignitate injuriæ accenſa, tu
ſuæ conditionis, liberûmque ſuorum reſpectu,
forum, atque inde, agmine facto, ad curiam co

cur

rit. & quum conſules tumultu repentino coa-
ſenatum vocarent, introeuntibus in curiam
tribus, laceratum juvenis tergum, procumben-
ad ſingulorum pedes oſtentabant. Victum eo
ob impotentem injuriam unius ingens vincu-
a fidei: juſſique conſules ferre ad populum, ne
s, niſi qui noxam meruiſſet, donec pœnam
ret, in compedibus aut in nervo teneretur. Pe-
niæ creditæ, bona debitoris, non corpus obno-
m eſſet. Ita nexi ſoluti: cautumque in poſte-
n, ne necterentur. Eodem anno quum ſatis per 29
ſum Samnitium bellum, & defectio repens
canorum, auctoreſque defectionis Tarentini
icitos haberent Patres; acceſſit, ut & Veſtinus
pulus Samnitibus ſeſe conjungeret. quæ res, ſic
eo anno ſermonibus magis paſſim hominum
tata, quam in publico ullo concilio eſt: ita in-
uentis anni conſulibus L. Furio Camillo ite-
n, Iunio Bruto Scævæ, nulla prior potiorque
à eſt, de qua ad ſenatum referrent. & quam-
am nova res erat, tamen tanta cura Patres in-
ſit, ut pariter eam ſuſceptam neglectamque ti-
rent: ne aut impunitas eorum laſcivia ſuper-
que, aut bello pœnæ expetitæ metu propinquo
ue ira, concirent finitimos populos. Et erat ge-
s omne abunde bello Samnitibus par, Marſi
lignique & Marrucini: quos, ſi Veſtinus attin-
etur, omnes habendos hoſtes. Vicit tamen
s, quæ in præſentia videri potuit majoris ani-
, quam conſilii: ſed eventus docuit, fortes for-
nam juvare. Bellum ex auctoritate Patrum po-
lus adverſus Veſtinos juſſit. Provincia ea Bru-
Samnium Camillo ſorte evenit. Exercitus utro-
e ducti, & cura tuendorum finium hoſtes pro-
iti conjungere arma. Ceterum alterum conſu-
n L. Furium, cui major moles rerum impoſita
erat,

erat, morbo gravi implicitum fortuna bello ſu
traxit: juſſuſque dictatorem dicere rei geren
cauſſa; longe clariſſimum bello ea tempeſtate di
L. Papirium Curſorem, à quo Q. Fabius Ma
mus Rullianus magiſter equitum eſt dictus;
nobile rebus in eo magiſtratu geſtis: diſcordia
men, qua prope ad ultimum dimicationis ventu
eſt, nobilius. Ab altero conſule in Veſtinis m
tiplex bellum, nec uſquam vario eventu geſtu
eſt. nam & pervaſtavit agros, & populando
que urendo tecta hoſtium, ſataque, in aciem
vitos extraxit: & ita prælio uno accidit Veſtin
rum res, (haudquaquam tamen incruento mi
ſuo) ut non in caſtra ſolum refugerent hoſtes,
jam ne vallo quidem ac foſſis freti, dilaberen
in oppida, ſitu urbium mœnibuſque ſe defen
ri. Poſtremo, oppida quoque vi expugnare ad
tus, primo Cutinam ingenti ardore militum
vulnerum ira, quod haud fere quiſquam inte
prœlio exceſſerat, ſcalis cepit: deinde Cingilia
utriuſque urbis prædam militibus, quod eos n
que portæ, neque muri hoſtium arcuerant, co
30 ceſſit. In Samnium, incertis itum auſpiciis e
cujus rei vitium non in belli eventum, quod p
ſpere geſtum eſt, ſed in rabiem atque iras impe
torum vertit. namque Papirius dictator à pu
rio monitus, quum ad auſpicium repetendu
Romam proficiſceretur, magiſtro equitum
nunciavit, ut ſeſe loco teneret, neu abſente ſe c
hoſte manum confereret. Fabius quum poſt p
fectionem dictatoris per exploratores compe
ſet, perinde omnia ſoluta apud hoſtes, ac ſi ne
Romanus in Samnio eſſet; ſeu ferox adoleſc
indignitate accenſus, quod omnia in dictatore
derentur repoſita eſſe; ſeu occaſione bene geren
rei inductus; exercitu inſtructo paratoque pro
e

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

us ad Imbrinium (ita vocant locum) acie cum mnitibus conflixit. ea fortuna pugnæ fuit, ut hil relictum ſit, quo ſi affuiſſet dictator, res me- s geri potuerit: non dux militi, non miles du- defuit. Eques etiam, auctore L. Cominio tri- no militum, qui aliquoties impetu capto per- mpere non poterat hoſtium agmen, detraxit nos equis; atque ita concitatos calcaribus per- ſit, ut ſuſtinere eos nulla vis poſſet. per arma, viros late ſtragem dedêre. Secutus pedes im- tum equitum, turbatis hoſtibus intulit ſigna. ginti millia hoſtium, cæſa eo die traduntur. ctores habeo, bis cum hoſte ſigna collata di- tore abſente, bis rem egregie geſtam. Apud an- iſſimos ſcriptores, una hæc pugna invenitur: quibuſdam annalibus tota res prætermiſſa eſt. giſter equitum, ut ex tanta cæde multis poti- ſpoliis, congeſta in ingentem acervum hoſtilia na ſubdito igne concremavit: ſeu votum id rum cuipiam fuit; ſeu credere libet Fabio au- i, eo factum, ne ſuæ gloriæ fructum dictator eret, nomenque ibi ſcriberet, aut ſpolia in mpho ferret. Literæ quoque de re proſpere ge- ad ſenatum, non ad dictatorem miſſæ; argu- tum fuêre minime cum eo communicantis lem. Ita certe dictator id factum accepit, ut læ- liis victoria parta, præ ſe ferret iram triſti- que. Miſſo itaque repente ſenatu, ſe ex curia ipuit: tum vero, non Samnitium magis legio- quam majeſtatem dictatoriam & diſciplinam tarem à magiſtro equitum victam & everſam, tans, ſi illi impune ſpretum imperium fuiſſet. ue plenus minarum iræque, profectus in ca- quum maximis itineribus iſſet; non tamen venire famam adventus ſui potuit. Præcucur- nt enim ab urbe, qui nunciarent dictatorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

avidum pœnæ venire, alternis pene verbis T
31 Manlii factum laudantem. Fabius concione ex
templo advocata, obteſtatus milites eſt, *ut qu*
virtute Rempubl. ab infeſtiſſimis hoſtibus defendi
ſent, eadem ſe cujus ductu auſpicioque viciſſent, a
impotenti crudelitate dictatoris tutarentur. Veni
amentem invidia, iratum virtuti alienæ felicitat
que, furere, quod ſe abſente res publica egregie g
ſta eſſet: malle, ſi mutare fortunam poſſet, apu
Samnites, quam Romanos victoriam eſſe. Imp
rium dictitare ſpretum, tanquam non eadem men
pugnari vetuerit, qua pugnatum doleat: & tu
invidia impedire virtutem alienam voluiſſe, cup
diſſimiſque arma ablaturum fuiſſe militibus, ne
abſente moveri poſſent: & nunc id furere, id ag
pati, quod ſine L. Papirio, non inermes, non man
milites fuerint, quod ſe Q. Fabius magiſtrum equ
tum duxerit, ac non accenſum dictatoris. Quid
lum facturum fuiſſe, ſi quod belli caſus ferun
Marſque communis, adverſa pugna eveniſſet: q
ſibi devictis hoſtibus, Republica bene geſta, ita
non ab illo unico duce melius geri potuerit, ſupp
cium magiſtro equitum minetur? Neque illum m
giſtro equitum infeſtiorem, quam tribunis mi
tum, quam centurionibus, quam militibus eſſe
poſſit, in omnes ſæviturum fuiſſe: quia id neque
in unum ſævire. Etiam invidiam tamquam igni
ſumma petere, in caput conſilii, in ducem incurre
ſi ſe ſimul cum gloria rei geſtæ extinxiſſet, tunc
ctorem velut in capto exercitu dominantem, qu
quid licuerit in magiſtro equitum, in militibus
ſurum. Proinde adeſſent in ſua cauſſa omnium
bertati. Si conſenſum exercitus eundem, qui
prœlio fuerit in tuenda victoria videat, & ſalut
unius omnibus curæ eſſe; inclinaturum ad clem
tiorem ſententiam animum. Poſtremo ſe vita

for

[...]rtunaſque ſuas illorum fidei virtutique permitte-[...]. Clamor è tota concione ortus, uti bonum ani- 32
[...]um haberet: neminem illi vim allaturum ſalvis [...]gionibus Romanis. Haud multo poſt dictator [...]dvenit: claſſicoque extemplo ad concionem ad-[...]ocavit. Tum ſilentio facto, præco Q. Fabium [...]agiſtrum equitum citavit. qui ſimul ex inferiore [...]co ad tribunal acceſſit, tum dictator: *Quæro, in-[...]uit, de te Q. Fabi, quum ſummum imperium di-[...]atoris ſit, pareantque ei Conſules, regia poteſtas, [...]ætores iiſdem auſpiciis quibus Conſules creati; [...]uum cenſeas, necne, magiſtrum equitum dicto au-[...]entem eſſe? Itemque illud interrogo, quum me in-[...]rtis auſpiciis profectum ab domo ſcirem, utrum [...]ibi turbatis religionibus Reſpubl. in diſcrimen [...]mmittenda fuerit, an auſpicia repetenda, ne quid [...]ibiis Diis agerem? Simul illud, quæ dictatori re-[...]gio impedimento ad rem gerendam fuerit, num ex [...]agiſter equitum ſolutus ac liber potuerit eſſe? Sed [...]uid ego hæc interrogo, quum ſi ego tacitus abiſſem, [...]men tibi ad voluntatis interpretationem meæ di-[...]ginda tua ſententia fuerit. Quin tu reſpondes, ve-[...]erimne te quicquam rei me abſente agere? vetue-[...]mne ſigna cum hoſtibus conferre? Quo tu imperio [...]eo ſpreto, incertis auſpiciis, turbatis religionibus, [...]verſus morem militarem, diſciplinamque majo-[...]m, & numen Deorum, auſus cum hoſte confligere? [...]l hæc, quæ interrogatus es, reſponde. extra ea cave [...]cem mittas. Accede lictor.* Adverſus quæ ſingula [...] Fabio quum reſpondere haud facile eſſet, & [...]nc quereretur, eundem accuſatorem capitis ſui, [...] judicem eſſe; modo, vitam ſibi eripi citius, [...]am gloriam rerum geſtarum poſſe, vocifera-[...]ur; purgaretque ſe invicem, atque ultro accu-[...]et; tunc Papirius, redintegrata ira, ſpoliari ma-[...]ſtrum equitum, ac virgas & ſecures expediri

 juſſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

juſſit. Fabius fidem militum implorans, lacerantibus veſtem lictoribus, ad triarios, tumultum jam in concionem miſcentes, ſeſe recepit. Inde clamor in totam concionem eſt perlatus: alibi preces, alibi minæ audiebantur. qui proximi forte tribunal ſteterant, quia ſubjecti oculis imperatoris noſcitari poterant, orabant ut parceret magiſtro equitum, neu cum eo exercitum damnaret. Extrema concio, & circa Fabium globus, increpabant inclementem dictatorem. nec procul ſeditione aberant: ne tribunal quidem ſatis quietum erat. Legati circumſtantes ſellam, orabant, ut rem in poſterum diem differret, & iræ ſuæ ſpatium, & conſilio tempus daret: *Satis caſtigatam adoleſcentiam Fabii eſſe: ſatis deformatam victoriam: ne ad extremum finem ſupplicii tenderet: neu unico juveni, neu patri ejus clariſſimo viro, neu Fabiæ genti eam injungeret ignominiam.* Quum parum precibus, parum cauſſa proficerent, *intueri ſævientem concionem jubebant. ita irritatis militum animis ſubdere ignem, ac materiam ſeditioni, non eſſe ætatis, non prudentiæ ejus. neminem id Q. Fabio pœnam deprecanti ſuam vitio verſurum, ſed dictatori, ſi occæcatus ira infeſtam multitudinem in ſe pravo certamine moviſſet. Poſtremo, ne id ſe gratiæ dare Q. Fabio crederet, ſe jusjurandum dare paratos eſſe; non videri è republica in Q. Fabium eo tempore animadverti.*
33 His vocibus quum in ſe magis incitarent dictatorem, quam ut magiſtrum equitum placarent, juſſi de tribunali deſcendere legati: & ſilentio nequicquam per præconem tentato, quum præ ſtrepitu ac tumultu nec ipſius dictatoris, nec apparitorum ejus vox audiretur; nox, velut in prœlio, certamini finem fecit. Magiſter equitum juſſus poſtero die adeſſe; quum omnes affirma-

ent infeſtius Papirium exarſurum, agitatum con-
entione ipſa, exacerbatumque; clam ex caſtris
Romam profugit: & , patre auctore M. Fabio,
ui tertium conſul dictatorque fuerat, vocato ex-
emplo ſenatu, quum maxime conquereretur
pud Patres vim atque injuriam dictatoris, repen-
e ſtrepitus ante curiam lictorum ſubmoventium
uditur. & ipſe infenſus aderat; poſtquam com-
erit profectum ex caſtris, cum expedito equita-
u ſecutus. Iterata deinde contentio eſt: & pren-
i Papirius Fabium juſſit. Vbi quum deprecanti-
us primoribus Patrum, atque univerſo ſenatu
erſtaret in cœpto immitis animus; tum pater M.
abius, *Quandoquidem*, inquit, *apud te nec au-
oritas ſenatus, nec ætas mea, cui orbitatem paras,
c virtus nobilitaſque magiſtri equitum à te ipſo
minati valet, nec preces, quæ ſæpe hoſtem miti-
vere, quæ Deorum iras placant; tribunos plebis
pello, & provoco ad populum. eumque tibi fu-
nti exercitus tui, fugienti ſenatus judicium, ju-
cem fero, qui certe unus plus quam tua dictatura
eſt polletque. Videro ceſſuruſne provocationi ſis,
i Rex Romanus Tullus Hoſtilius ceſſit.* Ex curia
concionem itur. quo cum paucis dictator,
m omni agmine principum magiſter equitum
um aſcendiſſet; deduci eum de roſtris Papirius
partem inferiorem juſſit. Secutus pater, *Bene
s*, inquit, *quum eo nos deduci juſſiſti, unde &
vati vocem mittere poſſemus.* Ibi primo, non
n perpetuæ orationes, quam altercatio exau-
bantur. Vicit deinde ſtrepitum vox & indi-
tio Fabii ſenis, increpantis ſuperbiam crudeli-
mque Papirii, *Se quoque dictatorem Romæ
ſſe, nec à ſe quemquam, ne plebis quidem homi-
, non centurionem, non militem, violatum.
irium tamquam ex hoſtium ducibus, ſic ex*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Romano imperatore victoriam & triumphum pe-
tere. Quantum intereſſet inter moderationem an-
tiquorum, & novam ſuperbiam crudelitatemque.
Dictatorem Quintium Cincinnatum, in L. Minu-
tium conſulem, ex obſidione à ſe ereptum, non ultr
ſæviſſe, quam ut legatum eum ad exercitum pr
conſule relinqueret. M. Furium Camillum, i
L. Furio, qui contempta ſua ſenectute & auctori-
tate, fœdiſſimo cum eventu pugnaſſet; non ſolum
in præſentia moderatum iræ eſſe, ne quid de colleg
ſecus populo, aut ſenatui ſcriberet; ſed quum rever-
tiſſet, potiſſimum ex tribunis conſularibus habuiſſe,
quem ex collegis, optione ab ſenatu data, ſocium ſib
imperii delegerit. Nam populi quidem, penes quem
poteſtas omnium rerum eſſet, ne iram quidem um
quam atrociorem fuiſſe in eos, qui temeritate atqu
inſcitia exercitus amiſiſſent, quam ut pecunia e
mulctaret. capite anquiſitum ob rem bello male ge
ſtam, de imperatore nullum ad eam diem eſſe. Nu
ducibus populi Romani, quæ ne victis quidem bel
fas fuerit, virgas & ſecures victoribus, & juſtiſſi
mos meritis triumphos intentari. Quid enim tan
dem paſſurum fuiſſe filium ſuum, ſi exercitum
amiſiſſet, ſi fuſus, fugatus, caſtris exutus fuiſſet
quo ultra iram violentiamque ejus exceſſuram fui
ſe, quam ut verberaret necaretque? Quam conve
niens eſſe, propter Q. Fabium civitatem in læti
tia, victoria, ſupplicationibus, ac gratulationibus e
ſe: eum, propter quem Deûm delubra pateant, a
ſacrificiis fument, honore, donis cumulentur, nuda
tum virgis lacerari in conſpectu populi Romani; i
tuentem Capitolium atque arcem, Deoſque ab
duobus præliis haud fruſtra advocatos? Quo id an
mo exercitum, qui ejus ductu auſpiciiſque vici
ſet, laturum? quem luctum in caſtris Roman
quam lætitiam, inter hoſtes fore? Hæc ſimul ju

gan

ans, querens, Deûm hominumque fidem obte-
ans,& complexus filium, plurimis cum lacrimis
ebat. Stabat cum eo ſenatus majeſtas, favor po- 34
uli, tribunicium auxilium, memoria abſentis ex-
citus. Ex parte altera, *imperium invictum populi*
omani, & diſciplina rei militaris, & dictatoris
ictum pro numine ſemper obſervatum, & Man-
ana imperia, & poſthabita filii caritas publicæ
ilitati, jactabantur. *Hoc etiam L. Brutum, con-*
torem Romanæ libertatis, antea in duobus liberis
ciſſe. nunc patres comes, & ſenes faciles, de alieno
aperio ſpreto, tamquam rei parvæ, diſciplinæ mili-
ris everſæ juventuti gratiam facere. Se tamen per-
turum in incepto: nec ei, qui adverſus dictum
um turbatus religionibus, ac dubiis auſpiciis pu-
aſſet, quicquam ex juſta pœna remiſſurum. Ma-
ſtas imperii perpetua ne eſſet, non eſſe in ſua pote-
ate. L. Papirium nihil de ejus jure deminuturum.
tare, ne poteſtas tribunitia, inviolata, ipſa violet
terceſſione ſua Romanum imperium, neu populus
omanus in ſe potiſſimum dictatorem & jus dicta-
ræ extinguat. Quod ſi feciſſet, non L. Papirium,
d tribunos, ſed pravum populi judicium nequic-
iam poſteros accuſaturos: quum polluta ſemel mi-
tari diſciplina, non miles centurionis, non centurio
ibuni, non tribunus legati, non legatus conſulis, non
agiſter equitum, dictatoris pareat imperio: nemo
minum, nemo Deorum verecundiam habeat: non
icta imperatorum, non auſpicia obſerventur. ſine
mmeatu vagi milites in pacato in hoſtico errent;
mmemores ſacramenti, licentia ſola ſe, ubi velint,
auctorent; infrequentia deſerantur ſigna. neque
nveniatur ad edictum, nec diſcernatur interdiu
cte, æquo iniquo loco, juſſu injuſſu imperatoris pu-
ent: & non ſigna, non ordines ſervent. latrocinii
odo cæca, & fortuita, pro ſolenni & ſacrata mili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tia ſit. Horum criminum vos reos in omnia ſecula offerte tribuni plebis. veſtra obnoxia capita pro licentia
35 *centia Q. Fabio objicite.* Stupentes tribunos, & ſuam jam vicem magis anxios, quam ejus cui auxilium ab ſe petebatur; liberavit onere conſenſu populus Romanus ad preces & obteſtationem verſus, ut ſibi pœnam magiſtri equitum dictator remitteret. Tribuni quoque inclinatam rem in preces ſubſecuti, orare dictatorem inſiſtunt, ut veniam errori humano, veniam adoleſcentiæ Q. Fabii daret. ſatis eum pœnarum dediſſe. Iam ipſe adoleſcens, jam pater M. Fabius contentionis obliti, procumbere ad genua, & iram deprecari dictatoris. Tum dictator ſilentio facto: *Bene habet,* inquit, *Quirites. vicit diſciplina militaris: vicit imperii majeſtas. quæ in diſcrimine fuerunt, an ullæ poſt hanc diem eſſent. Non noxæ eximitur Q. Fabius, qui contra edictum imperatoris pugnavit; ſed noxæ damnatus, donatur populo Romano, donatur tribunitiæ poteſtati; precarium non juſtum auxilium ferenti. Vive, Q. Fabi, felicior hoc conſenſu civitatis ad tuendum te, quam qua paulo ante exultabas victoria. vive, id facinus auſus, cujus tibi n parens quidem, ſi eodem loco fuiſſet, quo fuit L. Papirius, veniam dediſſet. Mecum ut voles, reverter in gratiam: populo Romano, cui vitam debes, nihil majus præſtiteris, quam ſi hic tibi dies ſatis documenti dederit, ut bello ac pace pati legitima imperi poſſis.* Quum ſe nihil morari magiſtrum equitum pronuntiaſſet, degreſſum eum templo lætus ſenatus, lætior populus, circumfuſi, ac gratulantes hinc magiſtro equitum, hinc dictatori, proſecuti ſunt firmatumque imperium militare haud minus periculo Q. Fabii, quam ſupplicio miſerabili adoleſcentis Manlii videbatur. Forte ita eo anno evênit ut quotieſcunque dictator ab exercitu receſſit, ho-

ſte

es in Samnio moverentur. ceterum in oculis ex-
mplum erat Q. Fabius M. Valerio legato, qui ca-
ris præerat, ne quam vim hoſtium magis, quam
rucem dictatoris iram timeret. Itaque frumenta-
ores, quum circumventi ex inſidiis, cæſi loco ini-
uo eſſent, creditum vulgo eſt, ſubveniri eis ab le-
ato potuiſſe, ni triſtia edicta exhorruiſſet. ea quo-
ue ira alienavit à dictatore militum animos, jam
nte infenſos, quod implacabilis Q. Fabio fuiſſet:
t quod ſuis precibus negaſſet, ejus populo Roma-
o veniam dediſſet. Poſtquam dictator præpoſito 36
i urbe L. Papirio Craſſo magiſtro equitum, Q.
abio vetito quicquam pro magiſtratu agere, in ca-
ra rediit; neque civibus ſatis lætus adventus ejus
uit, nec hoſtibus quicquam attulit terroris. nam-
ue poſtero die, ſeu ignari veniſſe dictatorem, ſeu,
deſſet an abeſſet, parvi facientes, inſtructa acie
d caſtra acceſſerunt. Ceterum tantum momenti
i uno viro L. Papirio fuit, ut ſi ducis conſilia fa-
or ſubſecutus militum foret, debellari eo die cum
amnitibus potuiſſe, pro haud dubio habitum ſit.
a inſtruxit aciem loco, ac ſubſidiis: ita omni arte
ellica firmavit. ceſſatum à milite, ac de induſtria,
t obtrectaretur laudibus ducis, impedita victo-
a eſt. Plures Samnitium cecidere: plures Ro-
ani vulnerati ſunt. Senſit peritus dux, quæ res
ctoriæ obſtaret: temperandum ingenium ſuum
ſe, & ſeveritatem miſcendam comitati. Itaque
dhibitis legatis ipſe circum ſaucios milites inſe-
ns in tentoria caput, ſingulos ut ſeſe haberent
gitans, curam eorum nominatim legatis, tri-
niſque, & præfectis demandabat: rem per ſe po-
larem ita dexter egit, ut medendis corporibus,
nimi multo prius militum imperatori reconcilia-
ntur: nec quicquam ad ſalubritatem efficacius
erit, quam quod grato animo ea cura accepta

 eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eſt. Refecto exercitu, cum hoſte congreſſus, haud dubia ſpe ſua militumque, ita fudit fugavitque Samnites, ut ille ultimus eis dies conferendi ſigna cum dictatore fuerit. Inceſſit deinde, qua duxit prædæ ſpes, victor exercitus: perluſtravitque hoſtium agros; nulla arma, nullam vim nec apertam, nec inſidiis expertus. Addebat alacritatem, quod dictator prædam omnem edixerat militibus: nec ira magis publica, quam privatum compendium in hoſtem acuebat. His cladibus ſubacti Samnites, pacem ab dictatore petiêre: cum quo pacti, ut ſingula veſtimenta militibus, & annuum ſtipendium darent; quum ire ad ſenatum juſſi eſſent, ſecuturos ſe dictatorem reſponderunt, unius ejus fidei virtutique cauſſam ſuam commendantes.
37 ita deductus ex Samnitibus exercitus. Dictator triumphans urbem eſt ingreſſus: & quum ſe dictatura abdicare vellet, juſſu Patrum prius quam abdicaret, conſules creavit C. Sulpicium Longum iterum, Q. Æmilium Cæretanum. Samnites, infecta pace, quia de conditionibus agebatur, inducias annuas ab urbe retulerunt. nec earum ipſarum ſancta fides fuit: adeo poſtquam Papirium abiſſe magiſtratu nunciatum eſt, arrecti ad bellandum animi ſunt. C. Sulpicio, Quinto Æmilio (Aulium quidam annales habent) conſulibus, ad defectionem Samnitium, Apulum novum bellum acceſſit. Vtroque exercitus miſſi: Sulpicio Samnites, Apuli Æmilio ſorte evenerunt. Sunt qui non ipſis Apulis bellum illatum, ſed ſocios ejus gentis populos ab Samnitium vi atque injuriis defenſos ſcribant. Ceterum fortuna Samnitium vix à ſeipſis eo tempore propulſantium bellum, propius ut ſit vero facit; non Apulis ab Samnitibus arma illata, ſed cum utraque ſimul gente bellum Romanis fuiſſe. nec tamen res ulla

memo-

emorabilis acta: ager Apulus, Samnitumque evaatus: hoſtes nec hic nec illic inventi. Romæ nournus terror ita ex ſomno trepidam repente citatem excivit, ut Capitolium atque arx, mœniale & portæ, plena armatorum fuerint. & quum ncurſatum conclamatumque ad arma omniis locis eſſet, prima luce nec autor, nec cauſſa rroris comparuit. Eodem anno de Tuſculanis avia rogatione populi fuit judicium. M. Flavius ribunus plebis tulit ad populum, ut in Tuſculaos animadverteretur: quorum eorum ope ac nſilio Veliterni Privernateſque populo Rom. llum feciſſent. Populus Tuſculanus cum conjubus ac liberis Romam venit: ea multitudo ve mutata, & ſpecie reorum tribus circuit, genis ſe omnium advolvens. plus itaque miſericora ad pœnæ veniam impetrandam, quam cauſa crimen purgandum valuit. Tribus omnes, præ Polliam, antiquarunt legem. Polliæ ſententia it, puberes verberatos necari; conjuges liberoſe ſub corona lege belli venire: memoriamque is iræ Tuſculanis in pœnæ tam atrocis auctores anſiſſe ad patrum ætatem conſtat: nec quemam ferme ex Pollia tribu candidatum Papiriam re ſolitum. Inſequenti anno Q. Fabio, L. Ful- 38
o Conſulibus, A. Cornelius Arvina dictator, & . Fabius Ambuſtus magiſter equitum, metu graoris in Samnio belli (conducta enim precio à itimis juventus dicebatur) intentiore delectu bito, egregium exercitum adverſus Samnites xerunt. Caſtra in hoſtico incurioſe ita poſita, nquam procul abeſſet hoſtis: quum ſubito adnere Samnitium legiones tanta ferocia, ut valn uſque ad ſtationem Romanam inferrent. ox jam appetebat: id prohibuit munimenta adoi. nec diſſimulabant orta luce poſtero die factu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ros. Dictator ubi propiorem ſpe dimicationem vidit, ne militum virtuti damno locus eſſet, ignibus crebris relictis, qui conſpectum hoſtium fruſtrarentur, ſilentio legiones educit: nec tamen fallere propter propinquitatem caſtrorum potuit. Eques extemplo inſecutus, ita inſtitit agmini, ut donec luceſceret, prœlio abſtineret. nec pedeſtres quidem copiæ ante lucem caſtris egreſſæ. Eques luce demum auſus incurſare in hoſtem, carpendo noviſſimos, premendoque iniquis ad tranſitum locis, agmen detinuit. interim pedes equitem aſſecutus, & totis jam copiis Samnis urgebat. Tum dictator, poſtquam ſine magno incommodo progredi non poterat, eum ipſum, in quo conſtiterat, locum, caſtris dimetari juſſit. id vero circumfuſo undique equitatu, ut vallum peteretur, opuſque inciperet, fieri non poterat. Itaque, ubi neque eundi neque manendi copiam eſſe videt, inſtruit aciem, impedimentis ex agmine remotis: inſtruunt contra & hoſtes; & animis & viribus pares. auxerat id maxime animos, quod ignari loco iniquo non hoſti ceſſum, velut fugientes ac territos terribiles ipſi ſecuti fuerant. Id aliquamdiu æquavit pugnam; jam pridem deſueto Samnite clamorem Romani exercitus pati. At hercule illo die ab hora diei tertia ad octavam ita anceps dicitur certamen ſtetiſſe, ut neque clamor, ut primo ſemel concurſu eſt ſublatus, iteratus ſit, neque ſigna promota loco retrove recepta, neque recurſum ab ulla ſit parte. In ſuo quiſque gradu obnixi, urgentes ſcutis ſine reſpiratione ac reſpectu pugnabant. fremitus æqualis, tenorque idem pugnæ in defatigationem ultimam aut noctem ſpectabat. Iam viris vires, jam ferro ſua vis, jam conſilia ducibus deerant, quum ſubito Samnitium equites, cum turma una longius provecta, accepiſſent impedi-

dimenta Romanorum procul ab armatis ſine
æſidio ſine munimento ſtare, aviditate prædæ
ıpetum faciunt. Quod ubi dictatori trepidus
ıncius attulit; Sine modo, inquit, ſeſe præda
æpediant. alii deinde ſuper alios, diripi paſſim
trique fortunas militum vociferabantur. Tum
agiſtro equitum accito, *Vides tu*, inquit, *M. Fa-*
, ab hoſtium equite omiſſam pugnam? hærent
ıpediti impedimentis noſtris. Aggredere (quod
ter prædandum omni multitudini evenit) diſſi-
tos, (raros equis inſidentes, raros quibus ferrum
manu ſit, invenies) equoſque dum præda one-
nt, cæde inermes, cruentamque illis prædam redde.
ſibi legiones, peditumque pugna curæ erunt: penes
equeſtre ſit decus. Equitum acies, qualis quæ 39
ſe inſtructiſſima poteſt, invecta in diſſipatos im-
ditoſque hoſtes, cæde omnia replet. inter ſar-
nas omiſſas repente objacentes pedibus fugien-
um, conſternatorumque equorum, neque pu-
næ, neque fugæ ſatis potentes cæduntur. Tum,
leto prope equitatu hoſtium, M. Fabius, cir-
ımductis paullulum alis, ab tergo pedeſtrem
ciem adoritur. clamor inde novus accidens, &
umnitium animos terruit, & dictator, ubi reſpe-
antes hoſtium anteſignanos, turbataque ſigna,
fluctuantem aciem vidit, tum appellare, tum
hortari milites, tribunos principeſque ordinum
ominatim ad iterandam ſecum pugnam vocare.
ovato clamore ſigna inferuntur: & quicquid
ogrediebantur, magis magiſque turbatos hoſtes
rnebant. Eques ipſe jam primus erat in conſpe-
u: & Cornelius, reſpiciens ad manipulos mili-
um, quod manu, quod voce poterat, monſtra-
at, vexilla ſe ſuorum parmaſque cernere equi-
um. Quod ubi auditum ſimulque viſum eſt,
deo repente laboris per diem pene totum tolerati
vulne-

vulnerumque obliti ſunt, ut haud ſecus quam ſi tum integri è caſtris ſignum pugnæ accepiſſent, concitaverint ſe in hoſtem. nec ultra Samnis tolerare terrorem equitum peditumque vim potuit: partim in medio cæſi, partim in fugam diſſipati ſunt. Pedes reſtantes, ac circumventos cecidit: ab equite fugientium ſtrages eſt facta: inter quos & ipſe imperator cecidit. Hoc demum prœlium Samnitium res ita infregit, ut omnibus conciliis fremerent, *minime id quidem mirum eſſe, ſi impio bello, & contra fœdus ſuſcepto, infeſtioribus merito Diis quam hominibus, nihil proſpere agerent. expiandum id bellum magna mercede, luendumque eſſe. Id referre tantum, utrum ſupplicia noxia paucorum, an omnium innoxio præbeant ſanguine:* audebantque jam quidam nominare auctores armorum. Vnum maxime nomen per conſenſum clamantium Brutuli Papii exaudiebatur. vir nobilis, potenſque erat, haud dubie proximarum induciarum ruptor. De eo coacti referre prætores decretum fecerunt, *Vt Brutulus Papius Romanis dederetur: & cum eo præda omnis Romana, captivique ut Romam mitterentur. quæque res per feciales ex fœdere repetitæ eſſent, ſecundum jus faſque reſtituerentur.* Feciales Romam, ut cenſuerunt, miſſi, & corpus Brutuli exanime: ipſe, morte voluntaria, ignominiæ ſe, ac ſupplicio ſubtraxit. Placuit cum corpore bona quoque ejus dedi: nihil tamen earum rerum præter captivos ac ſiqua cognita ex præda ſunt, acceptum eſt: ceterarum rerum irrita fuit deditio. dictator Senatusconſulto triumphavit. Hoc bellum à Coss. bellatum quidem auctores ſunt, eoſque de Samnitibus triumphaſſe: Fabium etiam in Apuliam proceſſiſſe, atque inde magnas
44 prædas egiſſe. Nec diſcrepat, quin dictator eo anno A. Cornelius fuerit. id ambigitur, belline

gerendi

ndi cauſſa creatus ſit, an ut eſſet qui ludis Ro-
nis, quia L. Plautius prætor gravi morbo forte
licitus erat, ſignum mittendis quadrigis da-
funčtuſque eo haud ſane memorandi imperii
iſterio, ſe dictatura abdicaret, nec facile eſt
rem rei, aut auctorem auctori præferre. Vitia-
memoriam funebribus laudibus reor, falſiſ-
imaginum titulis, dum familia ad ſe quæque
am rerum geſtarum, honorumque fallente
dacio trahunt. Inde certe & ſingulorum ge-
& publica monimenta rerum confuſa. nec
quam æqualis temporibus illis ſcriptor extat,
ſatis certo auctore ſtetur.

EPITOME

LIBRI IX.

Itus Veturius & Sp. Poſtumius apud Caudinas Furcas, deducto in locum iniquum exercitu, m nulla ſpes evadendi eſſet, fœdere cum Sa-itibus facto, & ſexcentis equitibus Romanis obſi-s datis, ita exercitum abduxerunt, ut omnes ſub m mitterentur. iidemque, auctore Sp. Poſtumio ſule, qui in ſenatu ſuaſerat, ut eorum deditione, um culpa tam deforme fœdus ictum erat, pu-a fides liberaretur, cum duobus tribunis plebis, mnibus qui fœdus ſpoponderant, dediti Samni-s, non ſunt recepti nec multo poſt fuſis à Papi-Curſore Samnitibus, & ſub jugum miſſis, rece-que ſexcentis equitibus Romanis, qui obſides dati t, pudor prioris flagitii abolitus. Tribus duæ ectæ ſunt. Ap. Claudius cenſor aquam Claudiam luxit: viam ſtravit, quæ Appia vocata eſt: li-inorum filios in ſenatum legit. Ideoque quo-m is ordo videbatur inquinatus indignis, ſequen-

tis

tis anni conſules in ſenatu legendo obſervaverunt, quemadmodum ante per proximos cenſores obſervatum fuerat. Res præterea contra Apulos, Etruſcos, Vmbros, Marſos, Pelignos, Æquos & Samnites, quibus fœdus erat reſtitutum, proſpere geſtas continet. Flavius Scriba, libertino patre natus, ædilis curulis fuit; per forenſem factionem creatus: qua quum comitia & campum turbaret, & in iis propter nimias vires dominaretur, à Q. Fabio cenſore in quatuor tribus redacta eſt, quas urbanas appellavit. Eaque res Fabio Max. nomen dedit. In hoc libro mentio Alexandri Magni, qui temporibus his fuit. & æſtimatis populi Romani viribus quæ tunc erant, colligit, ſi Alexander in Italiam trajeciſſet, non tam facilem ei victoriam de populo Romano fore, quam de iis gentibus quas ad Orientem imperio ſuo ſubjecerat.

1 SEQVITVR hunc annum nobilis clade Romana Caudina pax, T. Veturio Calvino, Sp. Poſtumio conſulibus. Samnites eo anno imperatorem Cajum Pontium Herennii filium habuerunt, patre longe prudentiſſimo natum, primum ipſum bellatorem ducemque. Is, ubi legati, qui ad dedendas res miſſi erant Romam, pace infecta redierunt, *Ne nihil actum,* inquit, *hac legatione cenſeatis, expiatum eſt quicquid ex fœdere rupto irarum in nos cœleſtium fuit. Satis ſcio, quibuscunque Diis cordi fuit, ſubigi nos ad neceſſitatem dedendi res, quæ à nobis ex fœdere repetitæ fuerant; iis non fuiſſe cordi tam ſuperbe ab Romanis fœderis expiationem ſpretam. Quid enim ultra fieri ad placandos Deos mitigandoſque homines potuit, quam quod nos fecimus? Res hoſtium in præda captas, quæ belli jure noſtra videbantur, remiſimus:*

auctores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ores belli, quia vivos non potuimus, perfunctos
fato dedimus: bona eorum, ne quid ex conta-
e noxæ remaneret penes nos, Romam portavi-
. Quid ultra tibi, Romane, quid fœderi, quid
arbitris fœderis debeo? quem tibi tuarum ira-
, quem meorum ſuppliciorum judicem feram?
inem neque populum, neque privatum fugio.
d ſi nihil cum potentiore juris humani relinqui-
nopi, at ego ad Deos vindices intolerandæ ſu-
iæ confugiam: & precabor, ut iras ſuas vertant
s, quibus non ſuæ redditæ res, non alienæ accu-
tæ ſatis ſint: quorum ſævitiam non mors no-
um, non deditio exanimatorum corporum, non
ſequentia domini deditionem exſatient: pla-
nequeant, niſi hauriendum ſanguinem lanian-
e viſcera noſtra præbuerimus. Iuſtum eſt bel-
Samnites quibus neceſſarium: & pia arma,
us nulla niſi in armis relinquitur ſpes. Proin-
quum rerum humanarum maximum momen-
ſit, quam propitiis rem, quam adverſis agant
; pro certo habete, priora bella adverſus Deos
is, quam homines geſſiſſe: hoc, quod inſtat,
bus ipſis Diis geſturos. Hæc non læta magis z
n vera vaticinatus, exercitu educto circa
dium caſtra, quam poteſt occultiſſime locat:
ad Calatiam, ubi jam conſules Romanos,
aque eſſe audiebat, milites decem paſtorum
tu mittit, pecoraque diverſos alium alibi haud
ul Romanis paſcere jubet præſidiis: ubi in-
rint in prædatores, ut idem omnibus ſermo
tet, legiones Samnitium in Apulia eſſe: Lu-
m omnibus copiis circumſedere. nec procul
ſe, quin vi capiant. Iam is etiam rumor ante
nduſtria vulgatus venerat ad Romanos, ſed
n auxere captivi; eo maxime, quod ſermo
: omnes congruebat. Haud erat dubium,
quin

quin Lucerinis opem Romanus ferret; bonis ac fidelibus ſociis: ſimul ne Apulia omnis ad præſentem terrorem deficeret. ea modo, qua irent, conſultatio fuit. Duæ ad Luceriam ferebant viæ, altera præter oram ſuperi maris patens apertaque; ſed quanto tutior, tanto fere longior: altera per Furculas Caudinas brevior. Sed ita natus locus eſt: ſaltus duo alti anguſti ſilvoſique ſunt; montibus circa perpetuis inter ſe juncti. jacet inter eos ſatis patens clauſus in medio campus herbidus, aquoſuſque, per quem medium iter eſt. ſed ante quam venias ad eum, intrandæ primæ anguſtiæ ſunt, & aut eadem, qua te inſinuaveris, retro via repetenda: aut ſi ire porro pergas, per alium ſaltum arctiorem impeditioremque evadendum. In eum campum via alia per cavam rupem Romani demiſſo agmine, quum ad alias anguſtias protinus pergerent, ſeptas dejectu arborum ſaxorumque ingentium objacente mole invenêre. quum fraus hoſtilis apparuiſſet, præſidium etiam in ſummo ſaltu conſpicitur. Citati inde retro qua venerant, pergunt repetere viam. eam quoque clauſam ſua obice armiſque inveniunt. ſiſtunt inde gradum ſine ullius imperio, ſtuporque omnium animos, ac velut torpor quidam inſolitus membra tenet: intuenteſque alii alios (quum alterum quiſque magis mentis compotem ac conſilii ducerent) diu immobiles ſilent. Deinde, ubi prætoria conſulum erigi videre, & expedire quoſdam utilia operi, quamquam ludibrio fore munientes perditis rebus ac ſpe omni adempta cernebant; tamen ne culpam malis adderent, pro ſe quiſque, nec hortante ullo nec imperante ad muniendum verſi, caſtra propter aquam vallo circumdant: ſua ipſi opera, laboremque irritum (præterquam quod hoſtes ſuperbe increpabant) cum miſerabili

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

feſſione eludentes. Ad conſules mœſtos, ne
cantes quidem in conſilium (quando nec
ſilio nec auxilio locus eſſet) ſua ſponte legati,
ibuni conveniunt: militeſque in prætorium
, opem, quam vix Dii immortales ferre po-
t, ab ducibus expoſcunt. Querentes magis 5
n conſultantes nox oppreſſit. quum pro inge-
uiſque fremerent: alius *per obices viarum;*
per adverſa montium, per ſilvas, qua ferri
a poterant, eamus. Modo ad hoſtem pervenire
t, quem annos jam prope triginta vincimus;
ia æqua ac plana erunt Romano, in perfidum
nitem pugnanti. alius, *Quo, aut qua eamus?*
montes moliri ſede ſua paramus? Dum hæc
inebunt juga, qua tu ad hoſtem venies? Ar-
, inermes, fortes, ignavi, pariter omnes capti
e victi ſumus. Ne ferrum quidem ad bene mo-
lum oblaturus eſt hoſtis: ſedens bellum conficiet.
invicem ſermonibus, qua cibi qua quietis im-
nor, nox traducta eſt. Ne Samnitibus quidem
ſilium in tam lætis ſuppetebat rebus. itaque
verſi Herennium Pontium patrem imperato-
er literas conſulendum cenſent. Iam is gra-
annis, non militaribus ſolum ſed civilibus
que abſceſſerat muneribus: in corpore tamen
cto vigebat vis animi, conſiliique. Is ubi ac-
, ad Furculas Caudinas inter duos ſaltus clau-
xercitus Romanos, conſultus ab nuncio filii,
uit omnes inde quam primum inviolatos di-
endos. quæ ubi ſpreta ſententia eſt, iterum-
eodem remeante nuncio conſulebatur, cen-
ad unum omnes interficiendos. Quæ ubi tam
ordia inter ſe, velut ex ancipiti oraculo, re-
nſa data ſunt; quanquam filius ipſe in pri-
jam animum quoque patris conſenuiſſe in af-
o corpore rebatur; tamen conſenſu omnium,
victus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

victus eſt, ut ipſum in concilium acciret. Ne
gravatus ſenex, plauſtro in caſtra dicitur adve-
ctus: vocatuſque in concilium, ita ferme locutu
eſſe, ut nihil ſententiæ ſuæ mutaret; cauſſas tan-
tum adjiceret. *Priore ſe conſilio, quod optimum*
duceret, cum potentiſſimo populo per ingens benefi-
cium perpetuam firmare pacem, amicitiamque: al
tero conſilio, in multas ætates, quibus amiſſis duobus
exercitibus haud facile receptura vires Romana re
eſſet, bellum differre. tertium nullum conſilium eſſe
Quum filius aliique principes percunctando exſe-
querentur, *Quid ſi media via conſilii caperetur,*
ut & dimitterentur incolumes, & leges iis jure bell
victis imponerentur? Iſta quidem ſententia, inquit,
ea eſt, quæ neque amicos parat, neque inimicos tol-
lit. Servate modo, quos ignominia irritaveritis. ea
eſt Romana gens, quæ victa quieſcere neſciat. Vive
ſemper in pectoribus illorum quicquid iſtuc præſen
neceſſitas injunxerit: neque eos ante multiplice
pœnas expetitas à vobis quieſcere ſinet. Neutra ſen-
4 tentia accepta. Herennius domum è caſtris eſ
avectus. Et in caſtris Romanis quum fruſtra mul
ti conatus ad erumpendum capti eſſent, & jan
omnium rerum inopia eſſet; victi neceſſitate le-
gatos mittunt, qui primum pacem æquam pete
rent, ſi pacem non impetrarent, ut provocaren
ad pugnam. Tum Pontius, debellatum eſſe re
ſpondit: *& quoniam ne victi quidem ac capt*
fortunam fateri ſcirent, inermes cum ſingulis ve-
ſtimentis ſub jugum miſſurum: alias conditione
pacis æquas victis ac victoribus fore: agro Samni-
tium decederetur, coloniæ abducerentur, ſuis dein
de legibus Romanum ac Samnitem æquo fœder
victurum. His conditionibus paratum ſe eſſe fœdu
cum Conſulibus ferire: ſi quid eorum diſpliceat, le-
gatos jam redire ad ſe vetuit. Hæc quum legatio

renun-

…ciaretur, tantus gemitus omnium ſubito ex-
…eſt, tantaque mœſtitia inceſſit, ut non gra-
…cepturi viderentur, ſi nunciaretur omnibus
…o mortem oppetendam eſſe. Quum diu ſi-
…m fuiſſet, nec conſules aut pro fœdere tam
… aut contra fœdus tam neceſſarium hiſcere
…t; tum L. Lentulus, qui tum princeps le-
…m virtute atque honoribus erat: *Patrem*
…, inquit, *Conſules, ſæpe audivi memoran-*
…ſe in Capitolio unum non fuiſſe auctorem ſe-
…redimendæ auro à Gallis civitatis, quando nec
…alloque ab ignaviſſimo ad opera ac munien-
…oſte clauſi eſſent: & erumpere ſi non ſine pe-
…magno, tamen ſine certa pernicie poſſent.
… ſi ut illis decurrere ex Capitolio armatis in
… licuit (quo ſæpe modo obſeſſi in obſidentes
…unt) ita nobis æquo aut iniquo loco dimican-
…ummodo cum hoſte copia eſſet, non mihi pa.
…nimi indoles in conſilio dando deeſſet. Equi-
…mortem pro patria præclaram eſſe fateor: &
… devovere pro populo Romano legionibuſque,
… medios me immittere hoſtes paratus ſum.
… patriam video: hic quicquid Romanarum
…m eſt. quæ niſi pro ſe ipſis ad mortem ruere
…, quid habent quod morte ſua ſervent? Tecta
…cat aliquis, & mœnia, & eam turbam, à
…bs incolitur. imo hercule produntur magis
… deleto hoc exercitu, non ſervantur. Quis
… tuebitur? Imbellis videlicet atque inermis
…do. tam hercule, quam à Gallorum impetu
…t. An à Veiis exercitum, Camillumque du-
… plorabunt? Hic omnes ſpes opeſque ſunt: quas
…do, patriam ſervamus: dedendo ad necem,
… deſerimus, ac prodimus. At fœda atque
…nioſa deditio eſt. ſed ea caritas patriæ eſt,
… ignominia eam quam morte noſtra, ſi opus

ſit,

ſit, ſervemus. Subeatur ergo iſta quantacumque est indignitas: & pareatur neceſsitati, quam ne Dii quidem ſuperant. Ite Conſules, redimite armis civitatem, quam auro majores veſtri redemerunt.
5 Conſules profecti ad Pontium in colloquium, quum de fœdere victor agitaret, negarunt, injuſſu populi fœdus fieri poſſe: nec ſine fecialibus cæremoniaque alia ſolenni. Itaque, non ut vulgo credunt, Claudiuſque etiam ſcribit, fœdere pax Caudina, ſed per ſponſionem facta eſt. Quid enim aut ſponſoribus in fœdere opus eſſe aut obſidibus, ubi precatione res tranſigitur? *per quem populum fiat, quo minus legibus dictis ſtetur, ut eum ita Iupiter feriat, quemadmodum a fecialibus porcus feriatur?* Spoponderunt conſules, legati, quæſtores, tribuni militum: nominaque omnium, qui ſpoponderunt, extant: ubi ſi ex fœdere acta res eſſet, præterquam duorum fecialium non extarent, & propter neceſſariam fœderis dilationem obſides etiam ſexcenti equites imperati, qui capite luerent, ſi pacto non ſtaretur. tempus inde ſtatutum tradendis obſidibus, exercituque inermi mittendo. Redintegravit luctum in caſtris conſulum adventus, ut vix ab iis abſtinerent manus quorum temeritate in eum locum deducti eſſent: quorum ignavia fœdius inde quam veniſſent abituri. illis non ducem locorum, non exploratorem fuiſſe: belluarum modo cæcos in foveam miſſos. Alii alios intueri, contemplari arma mox tradenda, & inermes futuras dextras, obnoxiaque corpora hoſti. proponere ſibimetipſi ante oculos jugum hoſtile, & ludibria victoris & vultus ſuperbos, & per armatos inermium iter. Inde fœdi agminis miſerabilem viam, per ſociorum urbes reditum in patriam, ac parentes quo ſæpe ipſi majoreſque eorum triumphantes

veni

ſent. Se ſolos ſine vulnere, ſine ferro, ſine
victos: ſibi non ſtringere licuiſſe gladios,
manum cum hoſte conferre: ſibi nequicquam
nequicquam vires, nequicquam animos da-
Hæc frementibus hora fatalis ignominiæ ad-
; omnia triſtiora experiundo factura, quam
præceperant animis. Iam primum cum ſin-
veſtimentis inermes extra vallum exire juſſi:
imi traditi obſides, atque in cuſtodiam ab-
Tum à conſulibus abire lictores juſſi, palu-
ntaque detracta; tantam inter ipſos, qui pau-
te eos execrantes, dedendos lacerandoſque
erant, miſerationem fecit, ut ſuæ quiſque
tionis oblitus, ab illa deformatione tantæ
tatis, velut ab nefando ſpectaculo, averteret
s. Primi conſules prope ſeminudi ſub jugum 6
: tum ut quiſque gradu proximus erat: ita
miniæ objectus: tum deinceps ſingulæ legio-
Circumſtabant armati hoſtes exprobrantes,
nteſque: gladii etiam pleriſque intentati: &
rati quidam, necatique, ſi vultus eorum in-
tate rerum acrior victorem offendiſſet. ita
cti ſub jugum, &, quod pene gravius erat,
oſtium oculos. Quum ex ſaltu evaſiſſent,
elut ab inferis extracti tum primum lucem
re viſi ſunt; tamen ipſa lux ita deforme in-
ibus agmen omni morte triſtior fuit. Itaque
ante noctem Capuam pervenire poſſent,
i de fide ſociorum, &, quod pudor præpe-
t, circa viam haud procul Capua omnium
corpora humi proſtraverunt. Quod ubi eſt
am nunciatum, evicit miſeratio juſta ſocio-
ſuperbiam ingenitam Campanis. confeſtim
ia ſua conſulibus, faſces, lictores, arma,
, veſtimenta, commeatus militibus benigne
nt: & venientibus Capuam cunctus ſenatus.

popu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

populuſque obviam egreſſi, juſtis omnibus hoſpi-
talibus privatiſque & publicis funguntur officiis:
neque illis ſociorum comitas, vultuſque benigni,
& alloquia non modo ſermonem elicere, ſed ne
ut oculos quidem attollerent, aut conſolante
amicos contra intuerentur, efficere poterant. adec
ſuper mœrorem pudor quidam fugere colloqui
& cœtus hominum, cogebat. Poſtero die, quum
juvenes nobiles, miſſi à Capua, ut proficiſcente
ad finem Campanum proſequerentur, reverti
ſent; vocatique in curiam, percunctantibus majo-
ribus natu, multo ſibi mœſtiores & abjectiori
animi viſos referrent; adeò ſilens, ac prope mu-
tum agmen inceſſiſſe: *tacere indolem illam Ro-*
manam, ablatoſque cum armis animos. non redde-
re ſalutem, non ſalutantibus dare reſponſum, no
hiſcere quemquam præ metu potuiſſe; tamquam
ferentibus adhuc cervicibus jugum, ſub quod emiſſ
eſſent. Habere Samnites victoriam, non præcla-
ram ſolum, ſed etiam perpetuam. cepiſſe enim no
Romam, ſicut ante Gallos, ſed, quod multo belli
coſius fuerit, Romanam virtutem, ferociamque
7 Quum hæc dicerentur, audirentque, & deplora
tum pene Rom. nomen in concilio ſociorum fi
delium eſſet; dicitur Ofilius Calavius Ovii filius
clarus genere factiſque, tum etiam ætate veren
dus, longe aliter ſe habere rem dixiſſe, *Silentium*
illud obſtinatum fixoſque in terram oculos, & ſur
das ad omnia ſolatia aures, & pudorem intuend
lucis, ingentem molem irarum ex alto animi cien
tis, indicia eſſe, aut ſe Romana ignorare ingenia
aut ſilentium illud Samnitibus flebiles brevi cla
mores gemituſque excitaturum: Caudinæque pac
aliquanto Samnitibus quam Romanis triſtioren
memoriam fore. Quippe ſuos quemque coram ani
mos habiturum, ubicumque congreſſuri ſint; ſaltu

Caudini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dinos non ubique Samnitibus fore. Iam & Ro-
ſua infamis clades erat. Obſeſſos primum au-
unt: triſtior deinde ignominioſæ pacis ma-
quam periculi nuncius fuit. Ad famam obſi-
nis delectus haberi cœptus erat: dimiſſus dein-
uxiliorum apparatus, poſtquam deditionem
fœde factam acceperunt. extemploque ſine
publica auctoritate conſenſum in omnem
nam luctus eſt. Tabernæ circa forum clauſæ,
tiumque in foro ſua ſponte cœptum, prius
m indictum: lati clavi, annuli aurei poſiti;
mœſtior exercitu ipſo civitas eſſe: nec du-
s ſolum atque auctoribus ſponſoribuſque pa-
raſci, ſed innoxios etiam milites odiſſe, &
re urbe tectiſve accipiendos. Quam conci-
onem animorum fregit adventus exercitus,
m iratis miſerabilis. non enim tanquam in pa-
m revertentes ex inſperato incolumes, ſed ca-
rum habitu vultuque ingreſſi ſero in urbem,
e in ſuis quiſque tectis abdiderunt, ut poſtero
e inſequentibus diebus, nemo eorum forum
publicum adſpicere vellet. Conſules in priva-
bditi, nihil pro magiſtratu agere niſi quod ex-
ſum ſenatuſconſulto eſt, ut dictatorem dice-
comitiorum cauſſa. Q. Fabium Ambuſtum
runt, & P. Æmilium Pætum, magiſtrum
tum. quibus vitio creatis, ſuffecti M. Æmi-
Papus dictator, L. Valerius Flaccus magiſter
tum. Nec per eos comitia habita. & quia tæ-
t populum omnium magiſtratuum ejus anni,
d interregnum rediit. Interreges Q. Fabius
imus, M. Valerius Corvus. is conſules creavit
Publilium Philonem, & L. Papirium Curſo-
iterum: haud dubio conſenſu civitatis, quod
i ea tempeſtate duces clariores eſſent. Quo 8
ti ſunt die, eo (ſic enim placuerat Patribus)

magiſtratum inierunt, ſolennibuſque S. C. perfectis, de pace Caudina retulerunt. & Publilius, penes quem faſces erant, *Dic Spuri Poſtumi*, inquit. Qui ubi ſurrexit, eodem illo vultu, quo ſub jugum miſſus erat, *Haud ſum ignarus*, inquit, Coss. *ignominiæ, non honoris cauſſa me primum excitatum, juſſumque dicere, non tanquam ſenatorem, ſed tamquam reum qua infelicis belli, qua ignominioſæ pacis. Ego tamen, quando neque de noxa noſtra neque de pœna retuliſtis, omiſſa defenſione, quæ non difficilima eſſet apud haud ignaros fortunarum humanarum neceſſitatumque; ſententiam de eo, de quo retuliſtis, paucis peragam. quæ ſententia teſtis erit, mihine, an legionibus veſtris pepercerim, quum me ſeu turpi ſeu neceſſaria ſponſione obſtrinxi. Qua tamen, quando injuſſu populi facta eſt, non tenetur populus Romanus: nec quicquam ex ea, præterquam corpora noſtra, debentur Samnitibus. Dedamur per feciales nudi vinctique. exſolvamus religione populum, ſi qua obligavimus; ne quid divini humanive obſtet, quo minus juſtum piumque de integro ineatur bellum. Interea conſules exercitum ſcribere, armare, educere placet: nec prius ingredi hoſtium fines, quam omnia juſta in deditionem noſtram perfecta erunt. Vos, Dii immortales, precor quæſoque, ſi vobis non fuit cordi Sp. Poſtumium, T. Veturium conſules, cum Samnitibus proſpere bellum gerere; at vos ſatis habeatis, vidiſſe nos ſub jugum miſſos, vidiſſe ſponſione infami obligatos, videre nudos vinctoſque hoſtibus deditos; omnem iram hoſtium noſtris capitibus excipientes. Novos conſules legioneſque Romanas ita cum Samnite gerere bellum velitis, ut omnia ante nos conſules bella geſta ſunt.* Quæ ubi dixit, tanta ſimul admiratio miſeratioque viri inceſſit homines, ut modo vix crederent illum eundem eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Poſtumium, qui auctor tam fœdæ pacis fuiſſet;
do miſerarentur, quod vir talis, etiam præci-
um apud hoſtes ſupplicium paſſurus eſſet, ob
n diremptæ pacis. Quum omnes laudibus
do proſequentes virum in ſententiam ejus pe-
us irent; tentata pauliſper interceſſio eſt ab
Livio, & Q. Mælio, tribunis plebis: qui *neque*
lvi religione populum, ajebant, *deditione ſua,*
omnia Samnitibus, qualia apud Caudiam fuiſ-
, reſtituerentur: neque ſe pro eo, quod ſponden-
acem, ſervaſſent exercitum populi Romani,
am ullam meritos eſſe: neque ad extremum,
m ſacroſancti eſſent, dedi hoſtibus violarive
. Tum Poſtumius: *Interea dedite*, inquit, 9
ânos nos, quos ſalva religione poteſtis. Dedetis
de & iſtos ſacroſanctos, quum primum magi-
tu abierint. Sed, ſi me audiatis, prius quam
ntur, hic in comitio virgis cæſos, hanc jam ut
rcalatæ pœnæ uſuram habeant. Nam quod de-
one noſtra negant exſolvi religione populum,
ſtos magis ne dedantur, quam quia ita ſe res
ant, dicere, quis adeo juris fecialium expers
qui ignoret? Neque ego inſitias eo, Patres Con-
ti, tam ſponſiones quam fœdera ſancta eſſe
l eos homines, apud quos juxta divinas religio-
fides humana colitur: ſed injuſſu populi nego
quam ſanciri poſſe, quod populum teneat. An
dem ſuperbia, qua ſponſionem iſtam expreſſe
nobis Samnites, coegiſſent nos verba legitima
ntium urbes nuncupare, deditum populum Ro-
um vos tribuni diceretis, & hanc urbem, tem-
delubra, fines, aquas, Samnitium eſſe? Omitto
tionem, quoniam de ſponſione agitur. quid tan-
, ſi ſpopondiſſemus urbem hanc relicturum po-
m Romanum? ſi incenſurum? ſi magiſtratus,
atum, ſi leges non habiturum? ſi ſub regibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

futurum? Dii meliora, inquit atque non indignitas rerum ſponſionis vinculum levat. Si quid eſt, in quod obligari populus poſſit, in omnia poteſt. & ne illud quidem, quod quoſdam forſitan moveat, refert, conſul an dictator, an prætor ſpoponderit. Et hoc ipſi etiam Samnites judicaverunt, quibus non fuit ſatis Conſules ſpondere, ſed legatos, quæſtores, tribunos militum ſpondere coegerunt. Nec à me nunc quiſquam quæſiverit, quid ita ſpoponderim: quum id nec conſulis jus eſſet, nec illis ſpondere pacem, quæ mei non erat arbitrii, nec pro vobis, qui nihil mandaveratis, poſſem. Nihil ad Caudium, Patres Conſcripti, humanis conſiliis geſtum eſt. Dii immortales & veſtris & hoſtium imperatoribus mentem ademerunt. nec nos in bello ſatis cavimus; & illi male partam victoriam male perdiderunt: dum vix locis, quibus vicerant, credunt, dum quacunque conditione arma viris in arma natis auferre feſtinant. An ſi ſana mens fuiſſet, difficile illis fuit, dum ſenes ab domo ad conſultandum arceſſunt, mittere Romam legatos, cum ſenatu, cum populo de pace fœdere agere? Tridui iter expeditis erat. interea in induciis res fuiſſet, donec ab Roma legati aut victoriam illis certam, aut pacem afferrent. ea demum ſponſio eſſet, quam populi juſſu ſpopondiſſemus. Sed neque vos tuliſſetis, nec nos ſpopondiſſemus: nec fas fuit alium rerum exitum eſſe, quam ut & illi velut ſomnio lætiore, quam quod mentes eorum capere poſſent, nequicquam eluderentur: & noſtrum exercitum eadem quæ impedierat fortuna, expediret. vanam victoriam vanior irritam faceret pax: ſponſio interponeretur, quæ neminem præter ſponſorem obligaret. Quid enim vobiſcum, Patres Conſcripti, quid cum populo Romano actum eſt? quis vos appellare poteſt? quis ſe à vobis dicere deceptum? hoſtis? an civis? Hoſti

nihil

nihil ſpopondiſtis: civem neminem ſpondere pro vobis juſsiſtis. Nihil ergo vobis, nec nobiſcum eſt, qui nobis nihil mandaſtis: nec cum Samnitibus, cum quibus nihil egiſtis. Samnitibus ſponſores nos ſumus, rei ſatis locupletes in id, quod noſtrum eſt: in id, quod præſtare poſſumus, corpora noſtra, & animos. in hæc ſæviant, in hæc ferrum, in hæc iras acuant. Quod ad tribunos plebis attinet, conſulite, utrum præſens deditio eorum fieri poſſit, an in diem differatur. nos interim, T. Veturi, voſque ceteri, vilia hæc capita luendæ ſponſionis feramus, & noſtro ſupplicio liberemus Romana arma. 10 Movit Patres Conſcriptos, tum cauſſa, tum auctor: nec ceteros ſolum, ſed tribunos etiam plebis, ut ſe in ſenatus dicerent fore poteſtate. Magiſtratu inde ſe extemplo abdicaverunt: traditique fecialibus cum ceteris Caudium ducendi. Hoc facto ſenatuſconſulto, lux quædam affulſiſſe civitati viſa eſt. Poſtumius in ore erat: eum laudibus ad cœlum ferebant: devotioni P. Decii Conſulis, aliis claris facinoribus æquabant. Emerſiſſe civitatem ex obnoxia pace, illius conſilio & opera. ipſum ſe cruciatibus & hoſtium iræ offerre, piaculaque pro populo dare Romano. Arma cuncti ſpectant, & bellum. En unquam futurum, ut congredi armatis cum Samnite liceat? In civitate, ira odioque ardente, delectus omnium prope voluntariorum fuit. reſcriptæ ex eodem milite novæ legiones, ductuſque ad Caudium exercitus. Prægreſſi feciales, ubi ad portam venere, veſtem detrahi pacis ſponſoribus jubent, manus poſt tergum vinciri. Cum apparitor verecundia majeſtatis Poſtumium laxè vinciret, *Quin tu*, inquit, *adducis lorum, ut juſta fiat deditio?* Tum ubi in cœtum Samnitium, & ad tribunal ventum Pontii eſt, A. Cornelius Arvina fecialis ita verba fecit: *Quandoque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

doque hice homines injuſſu populi Romani Quiritium fœdus ictum iri ſpoponderunt, atque ob eam rem noxam nocuerunt; ob eam rem, quo populus Romanus ſcelere impio ſit ſolutus, hoſce homines vobis dedo. Hæc dicenti feciali, Poſtumius genu femur, quanta maxime poterat vi perculit, & clara voce ait, *ſe Samnitem civem eſſe, illum legatum, fecialem à ſe contra jus gentium violatum: eo juſtius bellum geſturos.* Tum Pontius, *Nec ego iſtam deditionem accipiam,* inquit, *nec Samnites ratam habebunt. Quin tu, Spuri Poſtumi, ſi Deos eſſe cenſes, aut omnia irrita facis, aut pacto ſtas? Samniti populo omnes, quos in poteſtate habuit, aut pro eis, pax debetur. Sed quid ego te appello, qui te captum victori cum qua potes fide reſtituis? Populum Romanum appello, quem ſi ſponſionis ad Furculas Caudinas facta pœnitet, reſtituat legiones intra ſaltum, quo ſepta fuerunt. Nemo quemquam deceperit, omnia pro infecto ſint: recipiant arma, quæ per pactionem tradiderunt: redeant in caſtra ſua. quicquid pridie habuerunt quam in colloquium eſt ventum, habeant. tum bellum & fortia conſilia placeant, tunc ſponſio & pax repudietur. Ea fortuna, iis locis, quæ ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum. nec populus Romanus conſulum ſponſionem, nec nos fidem populi Romani accuſemus. Nunquamne cauſſa deficiet, cur victi pacto non ſtetis? Obſides Porſenæ dediſtis; furto eos ſubduxiſtis: auro civitatem à Gallis redemiſtis; inter accipiendum aurum cæſi ſunt: pacem nobiſcum pepigiſtis, ut legiones vobis captas reſtitueremus; eam pacem irritam facitis, & ſemper aliquam fraudi ſpeciem juris imponitis. Non probat populus Romanus ignominioſa pace legiones ſervatas? pacem ſibi habeat, legiones captas victori reſtituat: Hoc fide, hoc fœderibus, hoc fecia-*

11

libus

ꝛs cæremoniis dignum erat, ut tu quidem, quod
ſti, per pactionem habeas, tot cives incolumes,
pacem, quam hoſti tibi remittendo pactus ſum,
habeam? Hoc tu, A. Corneli, hoc vos feciales
s gentibus dicitis? Ego vero iſtos, quos dedi ſi-
atis, nec accipio, nec dedi arbitror, nec moror,
minus in civitatem obligatam ſponſione com-
a iratis omnibus Diis, quorum eluditur nu-
, redeant. Gerite bellum, quando Sp. Poſtu-
s modo legatum fecialem genu perculit. Ita
credent Samnitem civem Poſtumium non ci-
Romanum eſſe, & à Samnite legatum Ro-
num violatum. eo vobis juſtum in nos factum
bellum. Hæc ludibria religionum non pudere in
m proferre, & vix pueris dignas ambages ſe-
ac conſulares fallendæ fidei exquirere? I lictor,
e vincla Romanis. moratus ſit nemo, quo mi-
ubi viſum fuerit, abeant. Et illi quidem, for-
n & publica, ſua certe liberata fide, ab Caudio
aſtra Romana inviolati redierunt. Samniti- 12
pro ſuperba pace infeſtiſſimum cernentibus
tum bellum, omnia, quæ deinde venerunt,
in animis ſolum ſed prope in oculis eſſe: &
ac nequicquam laudare ſenis Pontii utraque
ſilia, inter quæ ſe media lapſos, victoriæ poſ-
onem pace incerta mutaſſe, & beneficii &
eficii occaſione amiſſa, pugnaturos cum eis,
s potuerint in perpetuum vel inimicos tolle-
vel amicos facere: adeoque nullo dum certa-
e inclinatis viribus poſt Caudinam pacem
ni mutaverant, ut clariorem inter Romanos
itio Poſtumium, quam Pontium incruenta
oria inter Samnites faceret: & geri poſſe bel-
Romani pro victoria certa haberent: Sa-
ites ſimul rebellaſſe & viciſſe crederent Ro-
num. Inter hæc Satricani ad Samnites defece-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

runt, & Fregellæ colonia nec opinato adventu
Samnitium (fuiſſe & Satricanos cum iis ſatis
conſtat) nocte occupata eſt. timor inde mutuus
utroſque uſque ad lucem quietos tenuit: lux pu-
gnæ initium fuit. quam aliquamdiu æquam, &
quia pro aris ac focis dimicabatur, & quia ex te-
ctis adjuvabat imbellis multitudo, tamen Fregel-
lani ſuſtinuerunt. Fraus deinde rem inclinavit,
quod vocem audiri præconis paſſi ſunt; Incolu-
mem abiturum qui arma poſuiſſet. ea ſpes remiſit
à certamine animos, & paſſim arma jactari cœ-
pta. Pertinacior pars armata per averſam portam
erupit, tutiorque eis audacia fuit, quam incau-
tus ad credendum ceteris pavor: quos circumda-
tos igni, nequicquam Deos fidemque invocantes,
Samnites concremaverunt. Conſules inter ſe par-
titi provincias. Papirius in Apuliam ad Luceriam
pergit, ubi equites Romani obſides ad Caudium
dati cuſtodiebantur: Publilius in Samnio ſubſti-
tit adverſus Caudinas legiones. Diſtendit ea res
Samnitium animos, quod nec ad Luceriam ire,
ne à tergo inſtaret hoſtis, nec manere, ne Luceria
interim amitteretur, ſatis audebant. Optimum
viſum eſt committere rem fortunæ, & tranſige-
re cum Publilio certamen. Itaque in aciem co-
13 pias educunt. Adverſus quos Publilius conſul
quum dimicaturus eſſet, prius alloquendos mili-
tes ratus, concionem advocari juſſit. ceterum ſi-
cut ingenti alacritate ad prætorium concurſum
eſt, ita præ clamore poſcentium pugnam nulla
adhortatio imperatoris audita eſt. Suus cuique
animus memor ignominiæ adhortator aderat.
Vadunt igitur in prœlium urgentes ſigniferos: &
ne mora in concurſu pilis emittendis ſtringen-
diſque inde gladiis eſſet; pila velut dato ad id ſi-
gno abjiciunt, ſtrictiſque gladiis curſu in hoſtem
ferun-

runtur. Nihil illic imperatoriæ artis ordinibus
it ſubſidiis locandis fuit: omnia ira militaris
ope veſano impetu egit. Itaque, non fuſi modo
oſtes ſunt, ſed ne caſtris quidem ſuis fugam im-
dire auſi, Apuliam diſſipati petiere: Luceriam
men coacto rurſus in unum agmine eſt perven-
m. Romanos ira eadem, quæ per mediam
iem hoſtium tulerat, & in caſtra pertulit. ibi
us quam in acie ſanguinis ac cædis factum, præ-
eque pars major ira corrupta. Exercitus alter
um Papirio conſule locis maritimis pervenerat
rpos, per omnia pacata; Samnitium magis in-
riis & odio, quam beneficio ullo populi Ro-
ani. Nam Samnites ea tempeſtate in montibus
catim habitantes, campeſtria & maritima loca,
ontempto cultorum molliore, atque, ut evenit
te, loci ſimili genere, ipſi montani atque agre-
es depopulabantur. quæ regio ſi fida Samnitibus
iſſet, aut pervenire Arpos exercitus Romanus
equiſſet, aut interjecta inter Romam & Arpos,
nuria rerum omnium, excluſos à commeati-
us abſumſiſſent. Tum quoque profectos inde
l Luceriam juxta obſidentes obſeſſoſque inopia
xavit. omnia ab Arpis Romanis ſuppeditaban-
r: ceterum adeo exigue, ut militi occupato ſta-
onibus vigiliiſque & opere, eques folliculis in
ſtra ab Arpis frumentum veheret; interdum oc-
rſu hoſtium cogeretur abjecto ex equo frumen-
, pugnare. & obſeſſis, prius quam alter Conſul
ctore exercitu advenit, & commeatus ex mon-
ous Samnitium invecti erant, & auxilia intro-
iſſa. Arctiora omnia adventus Publilii fecit,
i obſidione delegata in curam collegæ, vacuus
r agros cuncta infeſta commeatibus hoſtium fe-
rat. Itaque quum ſpes nulla eſſet diutius obſeſ-
s inopiam laturos; coacti Samnites, qui ad Lu-

ceriam caſtra habebant, undique contractis viri-
14 bus ſigna cum Papirio conferre. Per id tempus parantibus utriſque ſe ad prœlium, legati Tarentini interveniunt, denunciantes Samnitibus Romaniſque, ut bellum omitterent. per utros ſtetiſſet, quo minus diſcederetur ab armis, adverſus eos ſe pro alteris pugnaturos. Ea legatione Papirius audita, perinde ac motus dictis eorum, cum collega ſe communicaturum reſpondit: accitoque eo quum tempus omne in apparatu pugnæ conſumſiſſet, collocutus de re haud dubia, ſignum pugnæ propoſuit. Agentibus divina humanaque, quæ aſſolent quum acie dimicandum eſt, Conſulibus, Tarentini legati occurſare, reſponſum exſpectantes. quibus Papirius ait: *Auſpicia ſecunda eſſe, Tarentini, pullarius nunciat. litatum præterea eſt egregie. auctoribus Diis, ut videtis, ad rem gerendam proficiſcimur.* Signa inde ferre juſſit, & copias eduxit, vaniſſimam increpans gentem, quæ ſuarum impotens rerum, præ domeſticis ſeditionibus diſcordiiſque, aliis modum pacis ac belli facere æquum cenſeret. Samnites, ex parte altera, quum omnem curam belli remiſiſſent, quia aut pacem vere cupiebant, aut expediebat ſimulare, ut Tarentinos ſibi conciliarent, quum inſtructos repente ad pugnam Romanos conſpexiſſent, vociferari *ſe in auctoritate Tarentinorum manere, nec deſcendere in aciem, nec extra vallum arma ferre. Deceptos potius quodcumque caſus ferat paſſuros, quam ut ſpreviſſe pacis auctores Tarentinos videantur.* Accipere ſe omen, Conſules ajunt, & eam precari mentem hoſtibus, ut ne vallum quidem defendant. ipſi inter ſe partitis copiis ſuccedunt hoſtium munimentis, & ſimul undique adorti, quum pars foſſas explerent, pars vellerent vallum, atque in foſſas proruerent, nec virtus modo
inſita,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſita, ſed ira etiam exulceratos ignominia ſtimu-
ret animos; caſtra invaſere: & pro ſe quiſque,
on hæc Furculas, nec Caudium, nec ſaltus in-
os eſſe, ubi errorem fraus ſuperbe viciſſet, ſed
omanam virtutem, quam nec vallum, nec foſſæ
erent, memorantes; cædunt pariter reſiſtentes,
oſque, inermes atque armatos, ſervos, liberos,
beres, impuberes, homines, jumentaque. nec
um ſuperfuiſſet animal, ni conſules receptui
num dediſſent, avidoſque cædis milites è ca-
is hoſtium imperio ac minis expuliſſent. Itaque
ad infenſos, ob interpellatam dulcedinem iræ,
nfeſtim oratio habita eſt, ut doceretur miles
*inime cuiquam militum conſules odio in hoſtes
iſſe, aut ceſſuros. quin duces, ſicut belli ita in-
iabilis ſupplicii futuros fuiſſe, ni reſpectus equi-
n ſexcentorum, qui Luceriæ obſides tenerentur,
pediſſet animos: ne deſperata venia hoſtes cæcos
ſupplicia eorum ageret; perdere prius quam pe-
e, optantes.* Laudare ea milites lætarique; ob-
m itum iræ ſuæ eſſe. fateri; omnia patienda po-
s, quam proderetur ſalus tot principum Ro-
nnæ juventutis. Dimiſſa concione concilium 15
bitum, omnibuſne copiis Luceriam premerent,
altero exercitu & duce Apuli circa, gens du-
e ad id voluntatis, tentarentur. Publilius con-
ad peragrandam profectus Apuliam, aliquot
peditione una populos aut vi ſubegit, aut con-
ionibus in ſocietatem accepit. Papirio quo-
e, qui obſeſſor Luceriæ reſtiterat, brevi ad ſpem
entus reſpondit. nam inſeſſis omnibus viis, per
us commeatus ex Samnio ſubvehebantur, fa-
domiti Samnites qui Luceriæ in præſidio
nt, legatos miſère ad conſulem Romanum,
receptis equitibus, qui cauſſa belli eſſent, ab-
eret obſidione. His Papirius ita reſpondit:

Debuiſſe

Debuiſſe eos Pontium Herennii filium, quo auctore Romanos ſub jugum miſiſſent, conſulere, quid victis patiendum cenſeret. ceterum, quoniam ab hoſtibus in ſe æqua ſtatui, quam in ſe ipſi ferre maluerint; nunciare Luceriam juſsit, arma, ſarcinas, jumenta, multitudinem omnem imbellem intra mœnia relinquerent. militem ſe cum ſingulis veſtimentis ſub jugum miſſurum; ulciſcentem illatam, non novam inferentem ignominiam. Nihil recuſatum. ſeptem millia militum ſub jugum miſſa, prædaque ingens Luceriæ capta; receptis omnibus ſignis, armiſque quæ ad Caudium amiſerant: &, quod omnia ſuperabat gaudia, equitibus recuperatis, quos pignora pacis cuſtodiendos Luceriam Samnites dederant. Haud ferme alia mutatione ſubita rerum clarior victoria populi Romani eſt: ſiquidem etiam (quod quibuſdam in annalibus invenitur) Pontius Herennii filius, Samnitium imperator, ut expiaret Conſulum ignominiam, ſub jugum cum ceteris eſt miſſus. Ceterum id minus miror, obſcurum eſſe de hoſtium duce dedito miſſoque ſub jugum. id magis mirabile eſt ambigi, Luciuſne Cornelius dictator cum L. Papirio Curſore, magiſtro equitum, eas res ad Caudium, atque inde Luceriam geſſerit, ultorque unicus Romanæ ignominiæ, haud ſciam an juſtiſſimo triumpho ad eam ætatem, ſecundum Furium Camillum triumphaverit, an conſulum Papiriique præcipuum id decus ſit. Sequitur hunc errorem alius error, Curſorne Papirius proximis comitiis cum Q. Aulio Cerretano iterum ob rem bene geſtam, Luceriæ continuato magiſtratu conſul tertium creatus ſit; an L. Papirius Mugillanus; & in cogno-
16 mine erratum ſit. Convenit jam inde per conſules reliqua belli perfecta. Aulius cum Ferentanis uno

o ſecundo prœlio debellavit: urbemque ipſam,
o ſe fuſa contulerat acies, obſidibus imperatis
deditionem accepit. Pari fortuna conſul alter
cn Satricanis, qui cives Romani poſt Caudinam
clem ad Samnites defecerant, præſidiumque eo-
m in urbem acceperant, rem geſſit. nam quum
mœnia Satrici admotus eſſet exercitus, lega-
ue miſſis ad pacem cum precibus petendam,
te reſponſum ab Conſule redditum eſſet, niſi
æſidio Samnitium interfecto aut tradito, ne ad
emearent; plus ea voce, quam armis illatis ter-
is colonis injectum. Itaque ſubinde exſequen-
quærendo à conſule legati, quonam ſe pacto
cos & infirmos crederet, præſidio tam vali-
& armato vim allaturos; ab iiſdem conſilium
ere juſſi, quibus auctoribus præſidium in ur-
n accepiſſent, diſcedunt: ægreque impetrato,
le ea re conſuli ſenatum reſponſaque ad ſe re-
i ſineret, ad ſuos redeunt. Duæ factiones ſe-
m diſtinebant: una, cujus principes erant de-
ionis à populo Romano auctores; altera, fide-
n civium. certatum ab utriſque tamen eſt, ut
reconciliandam pacem conſuli opera navare-
t. Pars altera (quum præſidium Samnitium,
a nihil ſatis præparati erat ad obſidionem to-
ndam, exceſſurum proxima nocte eſſet) enun-
re conſuli ſatis habuit, qua noctis hora, qua-
porta, & quam in viam egreſſurus hoſtis fo-
altera, quibus invitis deſcitum ad Samnites
, eadem nocte portam etiam Conſuli aperue-
t, armatoſque clam hoſtes in urbem accepe-
t. Ita duplici proditione & præſidium Samni-
m inſeſſis circa viam ſilveſtribus locis, nec opi-
o oppreſſum eſt: & ab urbe plena hoſtium
mor ſublatus, momentoque unius horæ Sa-
is cæſus, Satricanus captus, & omnia in pote-

ſtate

ſtate Conſulis erant. Qui, quæſtione habita, quorum opera defectio eſſet facta; quos ſontes comperit virgis cæſos ſecuri percuſſit: præſidioque valido impoſito, arma Satricanis ademit. Inde ad triumphum deceſſiſſe Romam Papirium Curſorem ſcribunt, qui eo duce Luceriam receptam, Samniteſque ſub jugum miſſos, auctores ſunt. Et fuit vir haud dubie dignus omni bellica laude; non animi ſolum vigore, ſed etiam corporis viribus excellens. Præcipua pedum pernicitas inerat, quæ cognomen etiam dedit: victoremque curſu omnium ætatis ſuæ fuiſſe ferunt. & ſeu virium vi, ſeu exercitatione multa, cibi vinique eundem capaciſſimum: nec cum ullo aſperiorem (quia ipſe invicti ad laborem corporis eſſet) fuiſſe militiam pediti pariter equitique. Equites etiam aliquando auſos ab eo petere, ut ſibi pro re bene geſta laxaret aliquid laboris: quibus ille, Ne nihil remiſſum dicatis, remitto, inquit, ne utique dorſum demulceatis, quum ex equis deſcendetis. & vis erat in eo viro imperii ingens pariter in ſocios civeſque. Prænestinus prætor per timorem ſegnius ex ſubſidiis ſuos duxerat in primam aciem. quem quum inambulans ante tabernaculum vocari juſſiſſet; lictorem expedire ſecurim juſſit. ad quam vocem exanimi ſtante Prænestino, *Agedum lictor, excide radicem hanc*, inquit, *incommodam ambulantibus*: perfuſumque ultimi ſupplicii metu, mulcta dicta dimiſit. Haud dubie illa ætate, qua nulla virtutum ferocior fuit, nemo unus erat vir, quo magis innixa res Romana ſtaret. quin eum parem deſtinarant animis Magno Alexandro ducem, ſi arma Aſia perdomita
27 in Europam vertiſſet. Nihil minus quæſitum à principio hujus operis videri poteſt, quam ut plus juſto ab rerum ordine declinarem, varietatibuſque diſtin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

inguendo opere, & legentibus velut diverticu-
amœna & requiem animo meo quærerem: ta-
tanti regis ac ducis mentio, quibus ſæpe ta-
cogitationibus volutavit animum, eas evo-
n medium: ut quærere libeat, quinam even-
omanis rebus, ſi cum Alexandro foret bel-
, futurus fuerit. Plurimum in bello pol-
videntur, militum copia & virtus, ingenia
ratorum, fortuna, per omnia humana, maxi-
n res bellicas, potens. Ea & ſingula intuenti,
iverſa, ſicut ab aliis regibus gentibuſque, ita
oc quoque facile præſtant invictum Roma-
imperium. Iam primum, ut ordiar ab duci-
omparandis, haud equidem abnuo egregium
m fuiſſe Alexandrum: ſed clariorem tamen
facit, quod unus fuit, quod adoleſcens, quod
cremento rerum nondum alteram fortunam
tus deceſſit. Vt alios reges claros duceſque
tam; magna exempla caſuum humano-
Cyrum, quem maxime Græci laudibus ce-
nt, quid niſi longa vita, ſicut Magnum mo-
Pompeium, vertenti præbuit fortunæ? Re-
am duces Romanos, nec omnes omnium
m, ſed ipſos eos cum quibus conſulibus aut
toribus Alexandro fuit bellandum: M. Va-
m Corvum, C. Marcium Rutilum, C. Sul-
m, T. Manlium Torquatum, Q. Publilium
onem, L. Papirium Curſorem, Q. Fabium
imum, duos Decios, L. Volumnium, Ma-
Curium. Deinceps ingentes ſequuntur viri;
inicum Romano prævertiſſet bellum, ſenior-
n Italiam trajeciſſet. Horum in quolibet tum
les eadem quæ in Alexandro erat animi in-
que; tum diſciplina militaris jam inde ab ini-
rbis tradita per manus, in artis perpetuis præ-
s ordinatæ modum venerat. Ita reges geſſe-

rant

rant bella : ita deinde exactores regum Iunii Vale-
riique : ita deinceps Fabii , Quintii , Cornelii : it
Furius Camillus , quem juvenes duo , quibus cum
Alexandro dimicandum erat, ſenem viderant. Mi-
litaria opera pugnando obeunti Alexandro, (nam
ea quoque haud minus clarum eum faciunt) ceſ
ſiſſet videlicet in acie oblatus par Manlius Tor
quatus , aut Valerius Corvus ; inſignes ante mi
lites , quam duces : ceſſiſſent Decii , devotis cor
poribus in hoſtem ruentes : ceſſiſſet Papirius Cur
ſor , illo corporis robore , illo animi : victus eſ
ſet conſiliis juvenis unius , ne ſingulos nominem,
ſenatus ille , quem qui ex regibus conſtare dixit
unus veram ſpeciem Romani ſenatus cepit ? I
vero erat periculum , ne ſolertius quam quilib
unus , ex iis quos nominavi , caſtris locum cape
ret , commeatus expediret , ab inſidiis præcave
ret , tempus pugnæ deligeret , aciem inſtrueret
ſubſidiis firmaret. Non jam cum Dario rem eſſ
dixiſſet : quem mulierum ac ſpadonum agme
trahentem , inter purpuram atque aurum onera
tum fortunæ ſuæ apparatibus , prædam veriu
quam hoſtem , nihil aliud quam bene auſus van
contemnere , incruentus devicit. Longe alius Ita
liæ , quam Indiæ , per quam temulento agmin
commeſſabundus inceſſit , viſus illi habitus eſſe
ſaltus Apuliæ ac montes Lucanos cernenti, & ve
ſtigia recentia domeſticæ cladis , ubi avunculu
ejus nuper Epiri rex Alexander abſumptus era
18 Et loquimur de Alexandro nondum merſo ſecun
dis rebus , quarum nemo intolerantior fuit. qui
ex habitu novæ fortunæ , novique , ut ita dicam
ingenii, quod ſibi victor induerat, ſpectetur; Dari
magis ſimilis quam Alexandro in Italiam veni
ſet, & exercitum Macedoniæ oblitum degenera
temque jam in Perſarum mores adduxiſſet. R

fer

in tanto rege piget ſuperbam mutationem
s, & deſideratas humi jacentium adulationes;
n victis Macedonibus graves, nedum victo-
s : & fœda ſupplicia, & inter vinum & epu-
cædes amicorum, & vanitatem ementiendæ
is. Quid ſi vini amor indies fieret acrior,
ſi trux ac præfervida ira (nec quicquam du-
n inter ſcriptores refero) nullane hæc damna
ratoriis virtutibus ducimus? Id vero pericu-
erat, quod leviſſimi ex Græcis, qui Partho-
quoque contra nomen Romanum gloriæ fa-
, dictitare ſolent, ne majeſtatem nominis
xandri (quem ne fama quidem illis notum ar-
or fuiſſe) ſuſtinere non potuerit populus Ro-
us. & adverſus quem Athenis, in civitate
a Macedonum armis, cernente tum maxime
e fumantes Thebarum ruinas, concionari li-
auſi ſint homines (id quod ex monumen-
orationum patet) adverſus eum nemo ex tot
ceribus Romanis vocem liberam miſſurus fue-
Quantalibet magnitudo hominis concipia-
animo, unius tamen ea magnitudo hominis
; collecta paulo plus decem annorum felici-
: quam qui eo extollunt, quod populus Ro-
nus etſi nullo bello, multis tamen prœliis vi-
ſit, Alexandro nullius pugnæ non ſecunda
una fuerit; non intelligunt, ſe unius hominis
eſtas, & ejus juvenis, cum populi jam octin-
eſimum bellantis annum rebus conferre. Mi-
ur, ſi quum ex hac parte ſecula plura nume-
ur, quam ex illa anni, plus in tam longo
io quam in ætate tredecim annorum fortu-
variaverit. Quin tu hominis cum homine,
lucis cum duce, fortunam cum fortuna con-
. Quot Romanos duces nominem, quibus
quam adverſa fortuna pugnæ fuit. paginas in
anna-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

annalibus magiſtratuum, faſtiſque percurrere licet, conſulum, dictatorumque, quorum nec virtutis, nec fortunæ ullo die populum Romanum pœnituit. Et quo ſint mirabiliores, quam Alexander, aut quiſquam alius rex; denos, vicenoſque dies quidam dictaturam, nemo pluſquam annum conſulatum geſſit: ab tribunis plebis delectus impediti ſunt: poſt tempus ad bella ierunt: ante tempus, comitiorum cauſſa revocati ſunt: in ipſo conatu rerum circumegit ſe annus: collegæ nunc temeritas, nunc pravitas, impedimento aut damno fuit: male geſtis rebus alterius ſucceſſum eſt: tironem, aut mala diſciplina inſtitutum exercitum acceperunt. At, Hercule, reges, non liberi ſolum impedimentis omnibus, ſed domini rerum temporumque, trahunt conſiliis cuncta, non ſequuntur. Invictus ergo Alexander cum invictis ducibus bella geſſiſſet, & eadem fortunæ pignora in diſcrimen detuliſſet. imo etiam eo plus periculi ſubiſſet, quod Macedones unum Alexandrum habuiſſent; multis caſibus non ſolum obnoxium, ſed etiam offerentem ſe: Romanis multi fuiſſent Alexandro, vel gloria vel rerum magnitudine pares; quorum ſuo quiſque fato, ſine publico diſ-
29 crimine viveret, moreretur que. Reſtat, ut copiæ copiis comparentur, vel numero, vel militum genere, vel multitudine auxiliorum. Cenſebantur ejus ætatis luſtris ducena quinquagena millia capitum. Itaque in omni defectione ſociorum Latini nominis, urbano prope delectu decem ſcribebantur legiones. quaterni, quinique exercitus ſæpe per eos annos, in Etruria, in Vmbria, Gallis hoſtibus adjunctis; in Samnio, in Lucanis gerebant bellum. Latium deinde omne cum Sabinis, & Volſcis, & Æquis, & omni Campania, & parte Vmbriæ Etruriæque, & Picentibus, & Mar-

ſis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

...elignisque, ac Veſtinis atque Apulis, adjun-
...e omni ora Græcorum inferi maris à Thu-
...eapolim & Cumas, & inde Antio atque Ho-
...nus Samnites, aut ſocios validos Romanis,
...actos bello inveniſſet hoſtes. Ipſe trajeciſſet
... cum veteranis Macedonibus, non plus tri-
... millibus hominum, & quatuor millibus
...um, maxime Theſſalorum: hoc enim robo-
...at. Perſas, Indos, aliaſque ſi adjunxiſſet gen-
...mpedimentum majus quam auxilium trahe-
...dde, quod Romanis ad manum domi ſup-
...entum eſſet. Alexandro (quod poſtea Anni-
...accidit) alieno in agro bellanti, exercitus
...nuiſſet. Arma, clypeus, ſariſſæque illis: Ro-
... ſcutum, majus corpori tegumentum, & pi-
... haud paulo quam haſta vehementius ictu
...que telum. Statarius uterque miles, ordines
...ns: ſed illa phalanx immobilis, & unius ge-
...: Romana acies diſtinctior, ex pluribus par-
... conſtans: facilis partienti quacunque opus
..., facilis jungenti. Iam in opere quis par Ro-
... miles? quis ad tolerandum laborem melior?
...prœlio victus Alexander, bello victus eſſet.
...anum, quem Caudium, quem Cannæ non
...unt, quæ fregiſſet acies? Næ ille ſæpe, etiam
...ma proſpere eveniſſent, Perſas & Indos, &
...llem Aſiam quæſiſſet, & cum fœminis ſibi
...m fuiſſe dixiſſet: quod Epiri regem Alexan-
... mortifero vulnere ictum dixiſſe ferunt; for-
...bellorum in Aſia geſtorum ab hoc ipſo juve-
...m ſua conferentem. Equidem quum per an-
...uatuor & viginti, primo Punico bello claſſi-
...ertatum cum Pœnis recordor, vix ætatem
...andri ſuffecturam fuiſſe reor ad unum bel-
... & forſitan quum & fœderibus vetuſtis jun-
...unica res Romanæ eſſet, & timor, par adver-

ſus

ſus communem hoſtem, duas potentiſſimas armis
viriſque urbes armaret, ſimul Punico Romano-
que obrutus bello eſſet. Non quidem, Alexandro
duce, nec integris Macedonum rebus; ſed experti
tamen ſunt Romani Macedonem hoſtem adver-
ſus Antiochum, Philippum, & Perſen, non modo
cum clade ulla, ſed ne cum periculo quidem ſuo.
Abſit invidia vero, & civilia bella ſileant, num-
quam ab equite hoſte, numquam à pedite, num-
quam aperta acie, numquam æquis, utique num-
quam noſtris locis laboravimus. Equidem, ſagit-
tas, ſaltus impeditos, avia commeatibus loca, gra-
vis armis miles timere poteſt. Mille acies gravio-
res quam Macedonum atque Alexandri, avertit,
20 avertetque; modo ſit perpetuus hujus, qua vivi-
mus, pacis amor, & civilis cura concordiæ. M.
Foſlius Flaccinator inde, & L. Plautius Venno
conſules facti. Eo anno ab frequentibus Samni-
tium populis de fœdere renovando legati quum
ſenatum humi ſtrati moviſſent, rejecti ad popu-
lum, haud quaquam tam efficaces habebant pre-
ces. Itaque de fœdere negatum: induciæ biennii,
quum per aliquot dies fatigaſſent ſingulos preci-
bus, impetratæ. Et ex Apulia Theanenſes Canuſi-
nique populationibus feſſi, obſidibus L. Plautio
Conſuli datis, in deditionem venerunt. Eodem
anno primum præfecti Capuæ creari cœpti; legi-
bus ab L. Furio prætore datis: quum utrumque ipſi
pro remedio ægris rebus diſcordia inteſtina petiſ-
ſent. Et duæ Romæ additæ tribus, Vfentina ac Fa-
lerina. Inclinatis ſemel in Apulia rebus, Theate
quoque Apuli ad novos Conſules, C. Iunium Bu-
bulcum, Q. Æmilium Barbulam fœdus petitum
venerunt. Pacis per omnem Apuliam præſtandæ
populo Romano auctores, id audacter ſpondendo
impetraverunt, ut fœdus daretur: neque ut æquo
tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

in fœdere, ſed ut in ditione populi Rom. eſ-
q Apulia perdomita (nam Acheronto quoque
o oppido Iunius potitus erat) in Lucanos
tum. inde repentino adventu Æmilii Con-
Nerulum vi captum. Et poſtquam res Capuæ
tas Romana diſciplina, fama per ſocios vul-
, Antiatibus quoque, qui ſe ſine legibus cer-
ne magiſtratibus agere querebantur, dati ab
a ad jura ſtatuenda ipſius coloniæ patroni:
ma modo, ſed jura etiam Romana late pol-
. C. Iunius Bubulcus, & Q. Æmilius Bar- 21
Conſules, exitu anni non Conſulibus ab ſe
s, Sp. Nautio, & M. Popillio, ceterum di-
i L. Æmilio, legiones tradiderunt. Is cum
lvio magiſtro equitum Saticulam oppugnare
us, rebellandi cauſſam Samnitibus dedit.
x inde terror illatus Romanis. hinc Samnis
o exercitu coacto ad eximendos obſidione
, haud procul caſtris Romanorum caſtra
. hinc Saticulani magno cum tumultu, pate-
repente portis, in ſtationes hoſtium incurre-
Inde pars utraque ſpe alieni magis auxilii,
viribus freta ſuis, juſto mox prœlio inito
anos urgent. & quamquam anceps dimica-
at: tamen utrimque tutam aciem dictator
t: quia & locum haud facilem ad circumve-
um cepit, & diverſa ſtatuit ſigna. Infeſtior
in erumpentes inceſſit: nec magno certa-
intra mœnia compulit. Tum totam aciem
nnites obvertit. ibi plus certaminis fuit. Vi-
ſicut ſera, ita nec dubia, nec varia fuit. Fuſi
tra Samnites, extinctis nocte ignibus, tacito
ne abeunt: & ſpe abjecta Saticulæ tuendæ,
am ipſi ſocios Romanorum, ut parem dolo-
oſti redderent, circumſidunt. Anno cir- 22
cto, bellum deinceps ab dictatore Q. Fabio
geſtum

geſtum eſt. Conſules novi, ſicut ſuperiores Romæ manſerunt: Fabius ad accipiendum ab Æmilio exercitum, ad Saticulam cum ſupplemento venit. neque enim Samnites ad Pliſtiam manſerant: ſed accitis ab domo novis militibus, multitudine freti, caſtra eodem quo ante loco poſuerunt: laceſſenteſque prœlio Romanos avertere ab obſidione conabantur. Eo intentius dictator in mœnia hoſtium verſus, id bellum tantum ducere quod urbem oppugnabat: ſecurior ab Samnitibus agere, ſtationibus modo oppoſitis, ne qua in caſtra vi[s] fieret. Eo ferocius obequitare Samnites vallo, neque ocium pati. & quum jam prope in portis caſtrorum eſſet hoſtis, nihil conſulto dictatore magiſter equitum Q. Aulius Cerretanus magno tumultu cum omnibus turmis equitum evectus, ſummovit hoſtem. tum in minime pertinaci genere pugnæ, ſic fortuna exercuit opes, ut inſigni[s] utrimque clades, & clara ipſorum ducum edere[t] funera. Prior Samnitium imperator, ægre patien[s] quo tam ferociter adequitaſſet, inde ſe fundi fugarique, orando hortandoque equites prœlium integravit. in quem inſignem inter ſuos cientem pugnam, magiſter equitum Romanus infeſta cuſpid[e] ita permiſit equum, ut uno ictu exanimem equ[o] præcipitaret: nec, ut fit, ad ducis caſum perculſ[a] magis, quam irritata eſt multitudo. Omnes, qu[i] circa erant, in Aulium temere invectum per hoſtium turmas tela conjecerunt, fratri præcipuum decus ulti Samnitium imperatoris dederunt. i[s] victorem detractum ex equo magiſtrum equitum, plenus mœroris atque iræ trucidavit: ne[c] multum abfuit, quin corpore etiam, quia inter hoſtiles ceciderat turmas, Samnites potirentur. Se[d] extemplo ad pedes deſcenſum ab Romanis eſt: coactique idem Samnites facere. & repentin[a]

circa corpora ducum pedeſtre prœlium in-
quo haud dubie ſuperat Romanus: recupe-
que Aulii corpus miſta cum dolore lætitia
res in caſtra referunt. Samnites, duce amiſſo,
equeſtre certamen tentatis viribus, omiſſa
ula, quam nequicquam defendi rebantur, ad
æ obſidionem redeunt: intraque paucos dies
ula Romanus per deditionem, Pliſtia per
Samnis potitur. Mutata inde belli ſedes eſt. 23
oram è Samnio Apuliaque traductæ legio-
ora ad Samnites defecerat; interfectis colo-
omanorum. quo quum prior Romanus ex-
tus ad ulciſcendam civium necem recuperan-
que coloniam magnis itineribus perveniſſet,
rſi per vias ſpeculatores, ſequi legiones Sa-
um, nec jam procul abeſſe, alii ſuper alios
iarent; obviam itum hoſti, atque ad Lautu-
ncipiti prœlio dimicatum eſt. non cædes,
uga alterius partis, ſed nox incertos victi vi-
ne eſſent, diremit. Invenio apud quoſdam,
ſam eam pugnam Romanis fuiſſe, atque
cecidiſſe Q. Aulium, magiſtrum equitum.
tus in locum Aulii C. Fabius magiſter equi-
cum exercitu novo ab Roma advenit: &
æmiſſos nuncios conſulto dictatore, ubi
teret, quove tempore, & qua ex parte ho-
ggrederetur, ſubſtitit occultus, ad omnia ſa-
ploratis conſiliis. Dictator quum per ali-
lies poſt pugnam continuiſſet ſuos intra val-
obſeſſi magis quam obſidentis modo; ſi-
repente pugnæ propoſuit, & efficacius ra-
accendendos virorum fortium animos,
n alibi, quam in ſemetipſo cuiquam reli-
pem, de magiſtro equitum, novoque exerci-
item celavit. & tanquam nulla, niſi in eru-
ſpes eſſet, *Locis*, inquit, *anguſtis, milites, de-*

prehenſi,

prehenſi, niſi quam victoria patefecerimus, viam nullam habemus. Stativa noſtra munimento ſatis tuta ſunt, ſed inopia eadem infeſta. nam & circa omnia defecerunt, unde ſubvehi commeatus poterant: & ſi homines juvare velint, iniqua loca ſunt. Itaque non fruſtrabor ego vos, caſtra hic relinquendo, in quæ infecta victoria, ſicut priſtino die, vos recipiatis. armis munimenta, non munimentis arma tuta eſſe debent. Caſtra habeant repetantque, quibus operæ eſt trahere bellum: nos omnium rerum reſpectum, præterquam victoriæ, nobis abſcindamus. Ferte ſigna in hoſtem: ubi extra vallum agmen exceſſerit, caſtra quibus imperatum eſt, incendant: damna veſtra, milites, omnium circa, qui defecerunt, populorum præda ſarcientur. Ea oratione dictatoris, quæ neceſſitatis ultimæ index erat milites accenſi, vadunt in hoſtem: & reſpectus ipſe ardentium caſtrorum, quamquam proximi tantum (ita enim juſſerat dictator) ignis eſt ſubditus, haud parvum fuit irritamentum. Itaque velut vecordes illati ſigna primo impetu hoſtium turbant, & in tempore poſtquam ardentia procul vidit caſtra magiſter equitum (id convenerat ſignum) hoſtium terga invadit. ita circumventi Samnites, qua poteſt quiſque fugam per diverſa petunt. Ingens multitudo in unum metu conglobata, ac ſemetipſam turba impediens, in medio cæſa. Capta hoſtium caſtra direptaque; quorum præda onuſtum militem in Romana caſtra dictator reducit; haudquaquam tam victoria lætum, quam quod præter exiguam deformatam incendio partem, cetera contra ſpem ſalva invenit.
24 Ad Soram inde reditum, novique Conſules M. Pœtelius, C. Sulpicius exercitum ab dictatore Fabio accipiunt; magna parte veterum militum dimiſſa, noviſque cohortibus in ſupplementum adductis.

Ceterum

rum quum propter difficilem urbis ſitum nec
gnandi ſatis certa ratio iniretur, & aut tem-
e longinqua, aut præceps periculo victoria eſ-
oranus transfuga clam ex oppido profectus,
n ad vigiles Romanos penetraſſet, duci ſe
uplo ad conſules jubet, deductuſque, tradi-
m urbem promittit. Viſus inde (quum quo-
modo id præſtaturus eſſet, percunctantes
ret) haud vana afferre, perpulit, prope ad-
a mœnibus Romana caſtra ut ſex millia ab
do removerentur: fore ut minus intentæ in
diam urbis diurnæ ſtationes ac nocturnæ vi-
eſſent. ipſe inſequenti nocte ſub oppido ſil-
ibus locis cohortibus inſidere juſſis, decem
es delectos ſecum per ardua ac prope invia,
cem ducit; pluribus quam pro numero vi-
n miſſilibus telis eo collatis. Ad hæc ſaxa
, & temere jacentia (ut fit) in aſpretis, &
duſtria etiam, quo locus tutior eſſet, ab op-
is congeſta. Vbi quum conſtituiſſet Roma-
ſemitamque anguſtam & arduam erectam
ppido in arcem oſtendiſſet: *Hoc quidem*
ſu, inquit, *vel tres armati quamlibet multitu-*
arcuerint. Vos & decem numero, & quod
ſt, Romani, Romanorumque fortiſſimi viri
& locus pro vobis, & nox erit, quæ omnia ex
o majora territis oſtentat. Ego jam terrore
implebo: vos arcem intenti tenete. Decurrit
quanto maxime poterat cum tumultu, *ad ar-*
c prô veſtram fidem cives! clamitans. *Arx ab*
us capta eſt, ite, defendite. Hæc incidens prin-
n foribus, hæc obviis, hæc excurrentibus in
icum pavidis increpat. Acceptum ab uno pa-
n plures per urbem ferunt. Trepidi magiſtra-
miſſis ad arcem exploratoribus, quum tela &
tos tenere arcem multiplicato numero audi-

 rent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rent, avertunt animos à ſpe recuperandæ arcis. Fuga cuncta complentur, portæque ab ſemiſomnis, ac maxima parte inermibus refringuntur: quarum per unam præſidium Romanum clamore excitatum irrumpit, & concurſantes per viam pavidos cædit. Iam Sora capta erat; quum conſules prima luce advenêre; & quos reliquos fortuna ex nocturna cæde ac fuga fecerat, in deditionem accipiunt. Ex his ducentos viginti quinque, qui omnium conſenſu deſtinabantur, & infandæ colonorum cædis & defectionis auctores, vinctos Romam deducunt. ceteram multitudinem incolumem præſidio impoſito Soræ relinquunt. Omnes, qui Romam deducti erant, virgis in foro cæſi, ac ſecuri percuſſi ſummo gaudio plebis: cujus maxime intererat, tutam ubique, quæ paſſim in colonias mitteretur, multitudinem eſſe.
25 Conſules ab Sora profecti, in agros atque urbes Auſonum bellum intulerunt. mota namque omnia adventu Samnitium, quum apud Lautulas dimicatum eſt, fuerant, conjurationeſque circa Campaniam paſſim factæ, nec Capua ipſa crimine caruit: quin Romam quoque & ad principum quoſdam inquirendos ventum eſt. ceterum Auſonum gens proditione urbium, ſicut Sora, in poteſtatem venit. Auſona, & Minturnæ, & Veſcia, urbes erant: ex quibus principes juventutis duodecim numero in proditionem urbium ſuarum conjurati ad conſules veniunt: docent, *ſuos jampridem, exoptante Samnitium adventum, ſimul ad Lautulas pugnatum audierunt, pro victis Romanos habuiſſe, juventute & armis Samnites juviſſe. fugatis inde Samnitibus, incerta pace agere, nec claudentes porta Romanis, ne arceſſant bellum, & obſtinatos claudere, ſi exercitus admoveatur. In ea fluctuation animorum, opprimi incautos poſſe.* His auctoribu

mot

a propius caſtra : miſſique eodem tempore
tria oppida milites; partim armati, qui oc-
propinqua mœnibus inſiderent loca; partim
ti, tectis veſte gladiis, qui ſub lucem apertis
is urbes ingrederentur. Ab iis ſimul cuſtodes
dari cœpti, ſimul datum ſignum armatis, ut
ſidiis concurrerent. ita portæ occupatæ, tria-
oppida eadem hora, eodemque conſilio, ca-
Sed quia abſentibus ducibus impetus eſt fa-
, nullus modus cædibus fuit: deletaque Au-
m gens vix certo defectionis crimine, perin-
ſi internecino bello certaſſet. Eodem anno, 26
ito hoſtibus Romano præſidio, Luceria Sa-
ium facta. nec diu proditoribus impunita
uit. Haud procul inde exercitus Romanus
cujus primo impetu urbs, ſita in plano, ca-
. Lucerini ac Samnites, ad internecionem
eoque ira proceſſit, ut Romæ quoque quum
lonis mittendis Luceriam conſuleretur ſena-
multi delendam urbem cenſerent. Præter
m, quod execrabile in bis captos erat, lon-
itas quoque abhorrere à relegandis tam pro-
b domo civibus inter tam infeſtas gentes co-
. Vicit tamen ſententia, ut mitterentur colo-
uo millia & quingenti miſſi. Eodem anno,
n omnia infida Romanis eſſent, Capuæ quo-
occultæ principum conjurationes factæ. De
is quum ad ſenatum relatum eſſet, haud qua-
n neglecta res eſt. quæſtiones decretæ: dicta-
nque quæſtionibus exercendis dici placuit.
ænius dictus. is M. Foſlium magiſtrum equi-
dixit. Ingens erat magiſtratus ejus terror.
e ſive timore ejus, ſeu conſcientia, Calavios,
m Noviumque (ea capita conjurationis fue-
prius quam nominarentur apud dictato-
, mors haud dubie ab ipſis conſcita, judicio

 ſub-

ſubtraxit. Deinde ut quæſtioni Campanæ materia deceſſit, verſa Romam interpretando res: non nominatim, qui Capuæ, ſed in univerſum, qui uſquam coiſſent, conjuraſſentve adverſus rempublicam, quæri ſenatum juſſiſſe: & coitiones honorum adipiſcendorum cauſſà factas, adverſus Rempublicam eſſe: latiorque & re & perſonis quæſtio fieri: haud abnuente dictatore ſine fine ulla quæſtionis ſuæ jus eſſe. Poſtulabantur ergo nobiles homines. appellantibus tribunos nemo erat auxilio, quin nomina reciperentur. Inde nobilitas, nec ii modo in quos crimen intendebatur, ſed univerſi ſimul negare nobilium id crimen eſſe, quibus ſi nulla obſtetur fraude, pateat via ad honorem, ſed hominum novorum. ipſos adeo dictatorem magiſtrumque equitum, reos magis quam quæſitores idoneos ejus criminis eſſe. intellecturoſque id ita eſſe, ſimul magiſtratu abiſſent. Tum enimvero Mænius jam famæ magis quam imperii memor, progreſſus in concionem, ita verba fecit: *Et omnes anteactæ vitæ vos conſcios habeo, Quirites, & hic ipſe honos delatus ad me, teſtis eſt innocentiæ meæ. neque enim quod ſæpe alias, quia ita tempora poſtulabant reipublicæ, qui bello clariſſimus eſſet, ſed qui maxime procul ab his coitionibus vitam egiſſet, dictator deligendus exercendis quæſtionibus fuit. Sed quoniam quidam nobiles homines (qua de cauſſa vos exiſtimare, quam me pro magiſtratu quicquam incompertum dicere melius eſt) primum ipſas expugnare quæſtiones omni ope anniſi ſunt: dein, poſtquam ad id parum potentes erant, ne cauſſam dicerent, in præſidia adverſariorum, appellationem & tribunicium auxilium, patricii confugerunt. poſtremo repulſi inde (adeo omnia tutiora, quam ut innocentiam ſuam purgarent, viſa) in nos irruerunt, & privatis dictatorem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

orem poſcere reum verecundiæ non fuit : ut nes Dii hominesque ſciant, ab illis, etiam quæ non ſint, tentari, ne rationem vitæ reddant, me obm ire crimini, & offerre me inimicis reum, dictaræ me abdico. Vos quæſo, Conſules, ſi vobis datum ſenatu negotium fuerit, in me primum & hunc Foſlium quæſtiones exerceatis, ut appareat innoentia noſtra, nos non majeſtate honoris tutos à minationibus iſtis eſſe. Abdicat inde ſe dictatu-& poſt eum confeſtim Foſlius magiſterio equin: primique apud conſules (iis enim ab ſenatu ndata res eſt) rei facti adverſus nobilium teſtinia, egregie abſolvuntur. Publilius etiam Phimultiplicatis ſummis honoribus poſt res tot mi belloque geſtas, ceterum inviſus nobilitati, ſſam dixit, abſolutuſque eſt. Nec diutius, ut fit, m dum recens erat, quæſtio, per clara nomireorum viguit. inde labi cœpit ad viliora capi- donec coitionibus factionibuſque, adverſus as comparata erat, oppreſſa eſt. Earum fama 17
um magis tamen ſpe Campanæ defectionis, in m conjuratum erat, Samnites in Apuliam verrurſus ad Caudium revocavit : ut inde ex proquo, ſi qui motus occaſionem aperirent, Cam Romanis eriperent. Eo conſules cum valiexercitu venerunt. & primo circa ſaltus, quum imque ad hoſtem iniqua via eſſet, cunctati t : deinde Samnites per aperta loca brevi cirtu in loca plana, Campanos campos, agmen mittunt. ibique primum caſtra in conſpectu hobus data : deinde levibus prœliis, equitum ſæs quam peditum utrimque periculum factum ; aut eventus eorum Romanum, aut moræ, qua hebant bellum, pœnitebat. Samnitium contra cibus, & carpi parvis quotidie damnis, & ſenete dilatione belli vires ſuæ videbantur. itaque

in aciem procedunt; equitibus in cornua diviſis: quibus præceptum erat, intentiores ad reſpectum caſtrorum, ne qua eo vis fieret, quam ad prœlium ſtarent. aciem pediti tutam fore. Conſules Sulpicius in dextro, Pœtelius in lævo cornu conſiſtunt. Dextra pars, qua & Samnites raris ordinibus, aut ad circumeundos hoſtes, aut ne ipſi circumirentur, conſtiterant, latius patefacta ſtetit. Siniſtris, præterquam quod confertiores ſteterant, repentino conſilio Pœtelii conſulis additæ vires: qui ſubſidiarias cohortes, quæ integræ ad longioris pugnæ caſus reſervabantur, in primam aciem extemplo emiſit: univerſiſque hoſtem primo impetu viribus impulit. Commota pedeſtri acie Samnitium, eques in pugnam ſuccedit. in hunc tranſverſo agmine inter duas acies ſe inferentem Romanus equitatus concitat equos: ſignaque & ordines peditum atque equitum confundit, donec univerſam ab ea parte avertit aciem. In eo cornu non Pœtelius ſolus, ſed Sulpicius etiam hortator affuerat; avectus ab ſuis nondum conſerentibus manus, ad clamorem ab ſiniſtra parte prius exortum. unde haud dubiam victoriam cernens, quum ad ſuum cornu tenderet cum mille ducentis viris, diſſimilem ibi fortunam invenit: Romanos loco pulſos, victorem hoſtem ſigna in perculſos inferentem. Ceterum omnia mutavit repente conſulis adventus. nam & conſpectu ducis refectus militùm eſt animus: & majus quam pro numero auxilium advenerat, fortes viri: & partis alterius victoria audita, mox viſa etiam, prœlium reſtituit. Tota deinde jam vincere acie Romanus, & omiſſo certamine, cædi capique Samnites: niſi qui Maleventum, cui nunc urbi Beneventum nomen eſt, perfugerunt. Ad triginta millia cæſa aut capta Samnitium, proditum memo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

moriæ eſt. Conſules egregia victoria parta, 28
tinus inde ad Bovianum oppugnandum legio-
 ducunt. ibique hiberna egerunt, donec ab no-
 conſulibus L. Papirio Curſore quintum, C.
nio Bubulco iterum, nominatus dictator C.
etelius cum M. Foſlio magiſtro equitum, exer-
um accepit. Is quum audiſſet arcem Fregella-
m ab Samnitibus captam, omiſſo Boviano ad
egellas pergit. unde nocturna Samnitium fu-
, ſine certamine receptis Fregellis, præſidioque
lido impoſito, in Campaniam reditum, maxi-
 ad Nolam armis repetendam. eo ſe intra mœ-
a ſub adventum dictatoris & Samnitium omnis
ultitudo & Nolani agreſtes, contulerant. Di-
tor urbis ſitu circumſpecto, quo apertior adi-
 ad mœnia eſſet, omnia ædificia (& frequen-
 ibi habitabatur) circumjecta muris incendit;
c ita multo poſt, ſive à Pœtelio dictatore, ſive
 C. Iunio Conſule, (nam utrumque traditur)
ola eſt capta. Qui captæ decus Nolæ ad Con-
lem trahunt, adjiciunt, Atinam & Calatiam,
 eodem captas: Pœtelium autem peſtilentia or-
 clavi figendi cauſſa dictatorem dictum. Sueſſa,
 Pontiæ, eodem anno coloniæ deductæ ſunt.
ueſſa, Auruncorum fuerat: Volſci Pontias in-
lam ſitam in conſpectu littoris ſui incoluerant.
 in tertiam Caſſinum ut deducerentur coloni,
natuſconſultum factum eſt. ſed triumviros crea-
ère, ac miſère colonorum quatuor millia.
ſequentes conſules, M. Valerius, P. Decius. 29
rofligato fere Samnitium bello, prius quam ea
ura decederet Patribus Romanis, Etruſci belli
ma exorta eſt: nec erat ea tempeſtate gens alia,
ujus, ſecundum Gallicos tumultus, arma terri-
iliora eſſent; quum propinquitate agri, tum mul-
tudine hominum. Itaque altero conſule in Sa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

mnio reliquias belli perſequente, P. Decius, qui graviter æger Romæ reſtiterat, auctore ſenatu dictatorem C. Iunium Bubulcum dixit. is, prout rei magnitudo poſtulabat, omnes juniores ſacramento adigit: arma, quæque alia res poſcit, ſumma induſtria parat; nec tantis apparatibus elatus, de inferendo bello agitat: quieturus haud dubie, niſi ultro arma Etruſci inferrent. Eadem in comparando cohibendoque bello conſilia & apud Etruſcos fuere. neutri finibus egreſſi. & cenſura clara eo anno Appii Claudii, & C. Plautii fuit: memoriæ tamen felicioris ad poſteros nomen Appii, quod viam munivit, & aquam in urbem duxit, eaque unus perfecit: quia ob infamem, atque invidioſam ſenatus lectionem verecundia victus collega, magiſtratu ſe abdicaverat. Appius jam inde antiquitus inſitam pertinaciam familiæ gerendo, ſolus cenſuram obtinuit. Eodem Appio auctore Potitia gens, cujus ad aram Maximam Herculis familiare ſacerdotium fuerat, ſervos publicos miniſterii delegandi cauſſa, ſolennia ejus ſacri docuerat. Traditur inde dictu mirabile, & quod dimovendis ſtatu ſuo ſacris religionem adferre facile poſſet, quum duodecim familiæ ea tempeſtate Potitiorum eſſent; puberes ad triginta, omnes intra annum cum ſtirpe extinctos: nec nomen tantum Potitiorum interiiſſe, ſed cenſorem etiam Appium, memori Deûm ira,
30 poſt aliquot annos luminibus captum. Itaque
conſules, qui eum annum ſecuti ſunt, C. Iunius Bubulcus tertium, & Q. Æmilius Barbula iterum, initio anni queſti apud populum, deformatum ordinem prava lectione ſenatus, qua potiores aliquot lectu præteriti eſſent; negaverunt eam lectionem ſe, quæ ſine recti pravique diſcrimine ad gratiam & libidinem facta eſſet, obſervaturos.

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſenatum extemplo citaverunt eo ordine, qui
e cenſores Appium Claudium & C. Plautium
rat. Et duo imperia eo anno dari cœpta per po-
lum; utraque pertinentia ad rem militarem:
um, ut tribuni militum ſenideni in quatuor le-
nes à populo crearentur, quæ antea perquam
ucis ſuffragio populi relictis locis, dictatorum
conſulum ferme fuerant beneficia. Tulere eam
gationem tribuni plebei L. Attilius, C. Marcius:
erum, ut duumviros navales claſſis ornandæ
iciendæque cauſſa idem populus juberet. lator
jus plebiſciti fuit M. Decius tribunus plebis.
iſdem anni rem dictu parvam præterirem, ni ad
igionem viſa eſſet pertinere. Tibicines, quia
phibiti à proximis cenſoribus erant in æde Io-
veſci, quod traditum antiquitus erat, ægre paſ-
Tibur uno agmine abierunt: adeo, ut nemo in
be eſſet, qui ſacrificiis præcineret. Ejus rei reli-
tenuit Senatum, legatoſque Tibur miſerunt, ut
rent operam, ut hi homines Romanis reſtitue-
tur. Tiburtini benigne polliciti, primum acci-
in curiam hortati ſunt, ut reverterentur Ro-
m: poſtquam perpelli nequibant, conſilio haud
orrente ingeniis hominum, eos aggrediuntur.
feſto alii alios per ſpeciem celebrandarum
ntu epularum cauſſa invitant, & vino, cujus
dum ferme genus eſt, oneratos ſopiunt: atque
in plauſtra ſomno victos conjiciunt, ac Ro-
m deportant. nec prius ſenſere; quam plauſtris
foro relictis plenos crapulæ eos lux oppreſſit.
nc concurſus populi factus, impetratoque ut
nerent datum, ut triduum quotannis ornati,
n cantu, atque hac, quæ nunc ſolennis eſt, li-
tia per urbem vagarentur: reſtitutumque in
e veſcendi jus iis, qui ſacris præcinerent. Hæc,
er duorum ingentium bellorum curam gere-

 bantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

31 bantur. Conſules inter ſe provincias partiti; Iunio Samnites, Æmilio novum bellum Etruria forte obvenit. In Samnio Cluviam præſidium Romanum quia nequiverat vi capi, obſeſſum fame in deditionem acceperant Samnites, verberibuſque fœdum in modum laceratos occiderant deditos. Huic infenſus crudelitati Iunius, nihil antiquius oppugnatione Cluviana ratus, quo die aggreſſus eſt mœnia, vi cepit; atque omnes puberes interfecit. Inde victor exercitus Bovianum ductus. caput hoc erat Pentrorum Samnitium longe ditiſſimum atque opulentiſſimum armis viriſque. Ibi quia haud tantum irarum erat, ſpe prædæ milites accenſi, oppido potiuntur. minus itaque ſævitum in hoſtes eſt: prædæ plus pene, quam ex omni Samnio unquam egeſtum: benigneque omnis militi conceſſa. Et poſtquam præpotentem armis Romanum nec acies ſubſiſtere ullæ, nec caſtra, nec urbes poterant; omnium principum in Samnio eo curæ ſunt intentæ, ut inſidiis quæreretur locus, ſi qua licentia populando effuſus exercitus, excipi ac circumveniri poſſet. Transfugæ agreſtes, & captivi quidam, pars forte, pars conſilio oblati, congruentia ad conſulem afferentes, quæ & vera erant, pecoris vim ingentem in ſaltum avium compulſam eſſe, perpulerunt ut prædatum eo expeditæ ducerentur legiones. Ibi ingens hoſtium exercitus itinera occultus inſederat, & poſtquam intraſſe Romanos vidit ſaltum, repente exortus cum clamore ac tumultu incautos invadit. & primo nova res trepidationem fecit, dum arma capiunt, ſarcinas congerunt in medium: dein, poſtquam ut quiſque liberaverat ſe onere, aptaveratque armis, ad ſigna undique coibant, & notis ordinibus in veteri diſciplina militiæ, jam ſine pręcepto ullius ſua ſponte ſtruebatur acies: Conſul ad

ancipitem maxime pugnam advectus, deſilit
equo, & *Iovem, Martemque atque alios teſtatur*
os, ſe nullam ſuam gloriam inde, ſed prædam mi-
i quærentem, in eum locum deveniſſe. neque in ſe
ud, quam nimiam ditandi ex hoſte militis curam
rehendi poſſe. Ab eo ſe dedecore nullam rem
am, quam virtutem militum vindicaturam, con-
erentur modo uno animo omnes invadere hoſtem,
tum acie, caſtris exutum, nudatum urbibus, ulti-
m ſpem furto inſidiarum tentantem, & loco non
nis fretum. Sed quem eſſe jam virtuti Romanæ
xpugnabilem locum? Fregellana arx, Sorana-
e, & ubicunque iniquo ſucceſſum erat loco,
morabantur. His accenſus miles, omnium im-
mor difficultatum, vadit adverſus imminen-
n hoſtium aciem, ubi paululum laboris fuit,
m in adverſum clivum erigitur agmen: ceterum
ſtquam prima ſigna planiciem ſummam cœpe-
nt; ſenſitque acies æquo ſe jam inſtitiſſe loco,
rſus extemplo eſt terror in inſidiatores, eaſdem-
le latebras, quibus ſe paulo ante texerant, palati
que inermes fuga repetebant: ſed loca difficilia
ſti quæſita, ipſos tum ſua fraude impediebant.
que ergo perpaucis effugium patuit: cæſa ad vi-
ti millia hominum, victorque Romanus ad
latam ultro ab hoſte prædam pecorum diſcur-
. Dum hæc geruntur in Samnio, jam omnes E- 32
riæ populi, præter Aretinos, ad arma ierant, ab
pugnando Suttio, quæ urbs ſocia Romanis vel-
clauſtra Etruriæ erat, ingens orſi bellum. Eo al-
conſulum Æmilius cum exercitu ad liberan-
s obſidione ſocios venit. Advenientibus Ro-
nis, Sutrini commeatus benigne in caſtra ante
bem poſita advexere. Etruſci diem primum
nſultando, maturarent, traherentne bellum,
duxerunt. Poſtero die, ubi celeriora quam tu-
tiora

tiora conſilia magis placuere ducibus, ſole orto ſignum pugnæ propoſitum eſt: armatique in aciem procedunt. Quod poſtquam conſuli nunciatum eſt, extemplo teſſeram dari jubet, ut prandeat miles, firmatiſque cibo viribus arma capiat. dicto paretur. Conſul ubi armatos paratoſque vidit, ſigna extra vallum proferri juſſit, & haud procul hoſte inſtruxit aciem. Aliquamdiu intenti utrimque ſteterunt, exſpectantes ut ab adverſariis clamor & pugna inciperet. & prius ſol meridie ſe inclinavit, quam telum hinc aut illinc emiſſum eſt. inde, ne infecta re abiretur, clamor ab Etruſcis oritur, concinuntque tubæ, & ſigna inferuntur. Nec ſegnius ab Romanis pugna initur, concurrunt infenſis animis. numero hoſtis, virtute Romanus ſuperat. Anceps prœlium multos utrimque, & fortiſſimum quemque abſumit: nec prius inclinata res eſt, quam ſecunda acies Romana ad prima ſigna, integri feſſis ſucceſſerunt. Etruſci, quia nullis recentibus ſubſidiis fulta prima acies fuit, ante ſigna circaque omnes ceciderunt. nullo unquam prœlio fugæ minus nec plus cædis fuiſſet, ni obſtinatos mori Tuſcos nox texiſſet: ita, ut victores prius quam victi pugnandi finem facerent. Poſt occaſum ſolis ſignum receptui datum eſt: nocte ab utroque in caſtra reditum. Nec deinde quicquam eo anno rei memoria dignæ apud Sutrium geſtum eſt: quia & ex hoſtium exercitu prima tota acies deleta uno prœlio fuerat, ſubſidiariis modo relictis; vix quod ſatis eſſet ad caſtrorum præſidium: & apud Romanos tantum vulnerum fuit, ut plures poſt prœlium ſaucii deceſſerint, quam ceciderant in acie.
33 Q. Fabius inſequentis anni conſul, bellum ad Sutrium excepit. collega Fabio C. Marcius Rutilus datus eſt. Ceterum & Fabius ſupplementum ab Roma adduxit: & novus exercitus

domo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

omo accitus Etruſcis venit. Permulti jam anni ant; quum inter patricios magiſtratus tribunoſ- ue plebis nulla certamina fuerant: quum ex ea milia, quæ velut fatalis tum tribunis ac plebi at, certamen oritur. Ap. Claudius cenſor, cir- mactis decem & octo menſibus, quod Æmilia ge finitum cenſuræ ſpacium temporis erat, quum Plautius collega ejus magiſtratu ſe abdicaſſet, ulla vi compelli, ut abdicaret, potuit. P. Sem- onius erat tribunus plebis, qui finiendæ cenſuræ tra legitimum tempus actionem ſuſceperat; non opularem magis quam juſtam, nec in vulgus, uam optimo cuique gratiorem. Is quum identi- em legem Æmiliam recitaret, auctoremque ejus ſamercum Æmilium dictatorem laudibus ferret, ui quinquennalem ante cenſuram, & longinqui- ate poteſtatem dominantem, intra ſex menſium c anni coegiſſet ſpacium: *Dic agedum*, inquit, *p. Claudi, quidnam facturus fueris, ſi eo tempore, uo C. Furius & M. Geganius cenſores fuerunt, nſor fuiſſes?* Negare Appius *interrogationem tri- uni magnopere ad cauſſam pertinere ſuam. nam tſi tenuerit lex Æmilia eos cenſores, quorum in agiſtratu lata eſſet; quia poſt illos cenſores creatos am legem populus juſſiſſet, quodque poſtremum uſſiſſet, id jus ratumque eſſet; non tamen aut ſe, ut eorum quemquam, qui poſt eam legem latam reati cenſores eſſent, teneri ea lege potuiſſe.* Hæc 34 ine ullius aſſenſu cavillante Appio, *En*, inquit, *Quirites, illius Appii progenies, qui decemvir in nnum creatus, altero anno ſe ipſe creavit: tertio, ec ab ſe, nec ab ullo creatus, privatus faſces & im- erium obtinuit. nec ante continuando abſtitit ma- iſtratu, quam obruerunt eum male parta, male ge- ta, male retenta imperia. Hæc eſt eadem familia, Quirites, cujus vi atque injuriis compulſi extor-*

res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

res patria Sacrum montem cepiſtis : hæc, adverſus quam tribunitium auxilium vobis comparaſtis : hæc, propter quam duo exercitus Aventinum inſediſtis : hæc, quæ fœnebres leges, hæc quæ agrarias ſemper impugnavit : hæc connubia Patrum & plebis interrupit : hæc plebi ad curules magiſtratus iter obſepſit : hoc eſt nomen multo quam Tarquiniorum, infeſtius veſtræ libertati. Itane tandem, Appi Claudi, quum centeſimus jam annus ſit ab Mamerco Æmilio dictatore, tot cenſores fuerint nobiliſſimi fortiſſimique viri, nemo eorum duodecim tabulas legit? Nemo id jus eſſe, quod poſtremo populus juſſiſſet, ſcivit? Immo vero omnes ſciverunt. & ideo Æmiliæ potius legi paruerunt, quam illi antiquæ, qua primum cenſores creati erant, quia hanc poſtremum juſſerat : &, quia ubi duæ contrariæ leges ſunt, ſemper antiquæ obrogat nova. An hoc dicis, Appi, non teneri Æmilia lege populum? an populum teneri, te unum exlegem eſſe? Tenuit Æmilia lex violentos illos cenſores, C. Furium & M. Geganium, qui, quid iſte magiſtratus in Republica male facere poſſet, indicarunt : quum ira finitæ poteſtatis, Mamercum Æmilium principem ætatis ſuæ belli domique, ærarium fecerunt. Tenuit deinceps omnes cenſores intra centum annorum ſpacium, tenet C. Plautium collegam tuum, iiſdem auſpiciis, eodem jure creatum. An hunc non ut qui optimo jure cenſor creatus eſſet, populus creavit? tu unus eximius es, in quo hoc præcipuum ac ſingulare valeat. Quem tu regem ſacrificiorum crees, amplexus regni nomen, ut qui optimo jure rex Romæ creatus ſit, creatum ſe dicet? quem ſemeſtri dictatura, quem interregno quinque dierum contemtum fore putes? quem clavi figendi, aut ludorum cauſſa dictatorem audacter crees? Quam iſti ſtolidos ac ſocordes videri creditis eos, qui intra viceſimum

*m diem ingentibus rebus geſtis dictatura ſe ab-
verunt, aut qui vitio creati abierunt magi-
tu? Quid ego antiqua repetam? Nuper intra
m annos C. Mænius dictator, quia quum quæ-
ties ſeverius quam quibuſdam potentibus tutum
, exerceret, contagio ejus, quod quærebat, ipſi
inis objectata ab inimicis eſt; ut privatus ob-
m iret crimini, dictatura ſe abdicavit. Nolo ego
m in te modeſtiam: ne degeneraveris à familia
periosiſsima & ſuperbiſsima: non die, non hora
us, quam neceſſe eſt, magiſtratu abieris, modo
excedas finitum tempus. Satis eſt, aut diem
menſem cenſuræ adjicere. Triennium, inquit,
ſex menſes ultra quam licet Æmilia lege, cen-
um geram, & ſolus geram. hoc quidem jam re-
ſimile eſt. An collegam ſubrogabis, quem ne
demortui quidem locum ſubrogari fas eſt? Pa-
et enim quod antiquiſsimum ſolenne, & ſolum
ipſo, cui ſit, inſtitutum Deo, ab nobiliſsimis an-
titibus ejus ſacri ad ſervorum miniſterium reli-
ſus cenſor deduxiſti: gens antiquior originibus
is hujus, hoſpitio Deorum immortalium ſacra,
pter te ac tuam cenſuram intra annum ab ſtir-
extincta eſt: niſi univerſam Rempubl. eo nefario
rinxeris, quod ominari etiam reformidat ani-
s. Vrbs eo luſtro capta eſt, quo, demortuo collega
Iulio cenſore L. Papirius Curſor, ne abiret ma-
ſtratu, M. Cornelium Maluginenſem collegam
rogavit. Et quanto modeſtior illius cupiditas
it, quam tua, Appi? Nec ſolus, nec ultra finitum
e tempus L. Papirius cenſuram geſsit. tamen ne-
nem invenit qui ſe poſtea auctorem ſequeretur.
nes deinceps cenſores poſt mortem collegæ ſe ma-
ſtratu abdicarunt. Te nec quod dies exiit cenſu-
, nec quod collega magiſtratu abiit, nec lex, nec
dor coercet: virtutem in ſuperbia, in audacia, in*

con-

contemptu Deorum hominumque ponis. Ego te, Appi Claudi, pro iſtius magiſtratus majeſtate ac verecundia quem geſſiſti, non modo manu violatum, ſed ne verbo quidem inclementiori à me appellatum vellem: ſed & hæc quæ adhuc egi, pervicacia tua & ſuperbia coegit me loqui: & niſi Æmiliæ legi parueris, te in vincula duci jubebo. Nec, quum ita comparatum à majoribus ſit, ut comitiis cenſoris, niſi duo confecerint legitima ſuffragia, non renunciato altero comitia differantur; ego te, qui ſolus cenſor creari non poſſis, ſolam cenſuram gerere patiar. Hæc taliaque quum dixiſſet, prendi cenſorem, & in vincula duci juſſit. Approbantibus ſex tribunis actionem collegæ, tres appellanti Appio auxilio fuerunt: ſummaque invidia
35 omnium ordinum ſolus cenſuram geſſit. Dum ea Romæ geruntur, jam Sutrium ab Etruſcis obſidebatur: conſulique Fabio imis montibus ducenti ad ferendam opem ſociis, tentandaſque munitiones, ſi qua poſſet, acies hoſtium inſtructa occurrit, quorum ingentem multitudinem quum oſtenderet ſubjecta late planicies; Conſul, ut loco paucitatem ſuorum adjuvaret, flectit paullulum in clivos agmen: (aſpreta erant ſtrata ſaxis) inde ſigna in hoſtem obvertit. Etruſci omnium, præterquam multitudinis ſuæ, qua ſola freti erant, immemores, prœlium ineunt, adeò raptim & avide, ut, abjectis miſſilibus, quo celerius manus conſererent, ſtringerent gladios, vadentes in hoſtem. Romanus contra, nunc tela, nunc ſaxa, quibus eos affatim locus ipſe armabat, ingerere. Igitur ſcuta, galeæque ictæ, quum etiam quos non vulneraverant, turbarent (neque ſubire erat facile ad propiorem pugnam, neque miſſilia habebant, quibus eminus rem gererent) ſtantes & expoſitos ad ictus quum jam ſatis nihil tegeret, quoſdam etiam

m pedem referentes, fluctuantemque & inſta-
in aciem, redintegrato clamore ſtrictis gladiis
ati & principes invadunt. eum impetum non
unt Etruſci, verſiſque ſignis fuga effuſa caſtra
unt. Sed equites Romani prævecti per obli-
campi, quum ſe fugientibus obtuliſſent, omiſ-
d caſtra itinere, montes petunt. Inde inermi
agmine, ac vexato vulneribus, in ſilvam
iniam penetratum. Romanus multis milli-
Etruſcorum cæſis, duodequadraginta ſignis
taribus captis, caſtris etiam hoſtium cum præ-
gent potitur. Tum de perſequendo hoſte agi- 36
cœptum. Silva erat Ciminia magis tum invia
e horrenda, quam nuper fuere Germanici ſal-
nulli ad eam diem ne mercatorum quidem
a. eam intrare haud fere quiſquam præter du-
ipſum audebat. aliis omnibus cladis Caudi-
mondum memoria aboleverat. Tum ex iis qui
ant, (conſulis fratrem Fabium Cæſonem alii,
laudium quidam matre eadem, qua Conſu-
genitum, tradunt) ſpeculatum ſe iturum pro-
s, brevique omnia certa allaturum. Cære
catus apud hoſpites, Etruſcis inde literis eru-
s erat: linguamque Etruſcam probe noverat.
eo auctores, vulgo tum Romanos pueros, ſi-
nunc Græcis, ita Etruſcis literis erudiri ſoli-
Sed propius eſt vero, præcipuum aliquid fuiſ-
eo, qui ſe tam audaci ſimulatione hoſtibus
iſcuerit. ſervus ei dicitur comes unus fuiſſe
itus una, eoque haud ignarus linguæ ejuſdem:
quicquam aliud proficiſcentes, quam ſumma-
regionis, quæ intranda erat, naturam, ac no-
a principum in populis accepere; ne qua inter
oquia inſigni nota hæſitantes deprehendi poſ-
. Ière paſtorali habitu, agreſtibus telis, falci-
gæſiſque binis armati. Sed neque commer-
cium

cium linguæ nec veſtis armorumve habitus ſic eos texit, quam quod abhorrebat à fide, quemquam externum Ciminios ſaltus intraturum. Vſque ad Camertes Vmbros penetraſſe dicuntur. ibi, qui eſſent, fateri Romanum auſum: introductumque in ſenatum, conſulis verbis egiſſe de ſocietate amicitiaque: atque inde comi hoſpitio acceptum, nunciare Romanis juſſum, commeatum exercitui dierum triginta præſto fore, ſi ea loca intraſſet: juventutemque Camertium Vmbrorum, in armis paratam imperio futuram. Hæc quum relata conſuli eſſent, impedimentis prima vigilia præmiſſis, legionibus poſt impedimenta ire juſſis, ipſe ſubſtitit cum equitatu: & luce orta poſtero die obequitavit ſtationibus hoſtium, quæ extra ſaltum diſpoſitæ erant, & quum ſatis diu tenuiſſet hoſtem, in caſtra ſeſe recepit: portaque altera egreſſus, ante noctem agmen aſſequitur. Poſtero die, luce prima, juga Ciminii montis tenebat. inde contemplatus opulenta Etruriæ arva, milites emittit. Ingenti jam abacta præda, tumultuariæ agreſtium Etruſcorum cohortes, repente à principibus regionis ejus concitatæ, Romanis occurrunt: adeò incompoſitæ, ut vindices prædarum prope ipſi prædæ fuerint. Cæſis fugatiſque iis, late depopulato agro victor Romanus, opulentuſque rerum omnium copia, in caſtra rediit. Eo forte quinque legati cum duobus tribunis plebis venerant; denunciatum Fabio ſenatus verbis, ne ſaltum Ciminium tranſiret. lætati ſerius ſe, quam ut impedire bellum poſſent, veniſſe, nuncii victoriæ Romam
37 revertuntur. Hac expeditione conſulis, motum latius erat quam profligatum bellum. vaſtationem namque ſub Ciminii montis radicibus jacens ora ſenſerat: conciveratque indignatione non Etruriæ modo populos, ſed Vmbriæ finitima. Itaque

quantus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ntus non unquam antea, exercitus ad Sutrium
it: neque in ſilvis tantummodo promota ca-
, ſed etiam aviditate dimicandi quam primum
campos delata acies: deinde inſtructa primo
ſtare loco, relicto hoſtibus ad inſtruendam
tra ſpacio: deinde, poſtquam detrectare ho-
h ſenſere pugnam, ad vallum ſubeunt. Vbi
quam ſtationes quoque receptas intra muni-
nta ſenſere, clamor repente circa duces ortus,
o ſibi è caſtris cibaria ejus diei deferre jube-
, manſuros ſe ſub armis: & aut nocte, aut
e luce prima caſtra hoſtium invaſuros. Nihilo
rtior Romanus exercitus imperio ducis conti-
r. decima erat fere diei hora, quum cibum
re conſul milites jubet, præcipit ut in armis
, quacumque diei noctiſve hora ſignum dede-
Paucis milites alloquitur, Samnitium bella
llit, elevat Etruſcos: nec hoſtem hoſti, nec
titudinem multitudini comparandam ait eſſe.
terea telum aliud occultum ſcituros in tempo-
nterea taceri opus eſſe. His ambagibus prodi
ulabat hoſtes, quo animus militum multitu-
territus reſtitueretur: & quod ſine munimen-
onſederant, viriſimilius erat quod ſimulaba-
Curati cibo corpora quieti dant, & quarta
vigilia ſine tumultu excitati arma capiunt.
abræ calonibus dividuntur ad vallum pro-
dum, foſſaſque implendas: intra munimen-
ſtruitur acies: delectæ cohortes ad portarum
us collocantur. dato deinde ſigno paulo an-
cem, quod æſtivis noctibus ſopitæ maxime
tis tempus eſt, proruto vallo erupit acies:
os paſſim invadit hoſtes: alios immobiles,
s ſemiſomnos in cubilibus ſuis, maximam
em ad arma trepidantes, cædes oppreſſit: pau-
armandi ſe datum ſpacium eſt. Eos ipſos non
ſignum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſignum certum, non ducem ſequentes, fundit Romanus, fugatos eques perſequitur. ad caſtra, ad ſilvas diverſi tendebant. Silvæ tutius dedere refugium. nam caſtra in campis ſita eodem die capiuntur: aurum argentumque juſſum referre ad conſulem: cetera præda militis fuit. Cæſa aut capta eo die hoſtium millia ad ſexaginta. Eam tam claram pugnam trans Ciminiam ſilvam ad Peruſiam pugnatam, quidam auctores ſunt: metuque in magno civitatem fuiſſe, ne interclуſus exercitus tam infeſto ſaltu, coortis undique Tuſcis Vmbriſque, opprimeretur. Sed ubicunque pugnatum eſt, res Romana ſuperior fuit: itaque à Peruſia, & Cortona, & Aretio, quæ ferme capita Etruriæ populorum ea tempeſtate erant, legati pacem fœduſque ab Romanis petentes, inducias in triginta
38 annos impetraverunt. Dum hæc in Etruria geruntur, Conſul alter C. Marcius Rutilus Allifas de Samnitibus vi cepit. multa alia caſtella, vicique, aut deleta hoſtiliter, aut integra in poteſtatem venere. Per idem tempus & claſſis Romana à P. Cornelio, quem ſenatus maritimæ oræ præfecerat, in Campaniam acta, quum appulſa Pompeios eſſet; ſocii inde navales ad depopulandum agrum Nucerinum profecti, proximis raptim vaſtatis, unde reditus tutus ad naves eſſet, dulcedine (ut fit) prædæ longius progreſſi, excivere hoſtes. Palatis per agros nemo obvius fuit, quum occidione occidi poſſent: redeuntes agmine incauto haud procul navibus aſſecuti agreſtes, exuerunt præda, partem etiam occiderunt: quæ ſuperfuit cædi trepida multitudo, ad naves compulſa eſt. Profectio Q. Fabii trans Ciminiam ſilvam quantum Romæ terrorem fecerat, tam lætam famam in Samnium ad hoſtes tulerat: interclуſum Romanum exercitum obſideri: cladiſque imaginem

Furculas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Furculas Caudinas memorabant. eadem temeritate avidam ulteriorum ſemper gentem in ſaltus invios deductam; ſeptam non hoſtium magis armis, quam locorum iniquitatibus eſſe. Iam gaudium invidia quadam miſcebatur: quod belli Romani decus ab Samnitibus fortuna ad Etruſcos avertiſſet. itaque armis viriſque ad obterendum C. Marcium conſulem concurrunt: protinus inde Etruriam per Marſos ac Sabinos petituri; ſi Marcius dimicandi poteſtatem non faciat. Obvius iis conſul ivit. dimicatum prœlio utrimque atroci, atque incerto eventu eſt: & quum anceps cædes fuiſſet, adverſæ tamen rei fama in Romanos vertit, ob amiſſos quoſdam equeſtris ordinis, tribunoſque militum, atque unum legatum, & (quod inſigne maxime fuit) conſulis ipſius vulnus. Ob hæc etiam aucta fama (ut ſolet) ingens terror Patres invaſit: dictatoremque dici placebat: nec quin Curſor Papirius diceretur, in quo tum ſumma rei bellicæ ponebatur, dubium cuiquam erat: ſed nec in Samnium nuncium perferri, omnibus infeſtis, tuto poſſe: nec vivere Marcium conſulem ſatis fidebant. Alter conſul Fabius infeſtus privatim Papirio erat: quæ ne ira obſtaret bono publico, legatos ex conſularium numero mittendos ad eum ſenatus cenſuit: qui ſua quoque eum, non publica ſolum auctoritate, monerent, ut memoriam ſimultatum patriæ remitteret. Profecti legati ad Fabium conſulem, quum ſenatusconſultum tradidiſſent, adjeciſſentque orationem convenientem mandatis, conſul demiſſis in terram oculis, tacitus ab incertis quidnam eſſet acturus legatis receſſit. nocte deinde ſilentio (ut mos eſt) L. Papirium dictatorem dixit, cui quum ob animum egregie victum legati gratias agerent, obſtinatum ſilentium obtinuit, ac ſine reſponſo ac mentione

facti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

facti ſui, legatos dimiſit: ut appareret inſignem do-
lorem ingenti comprimi animo. Papirius C. Iu-
nium Bubulcum magiſtrum equitum dixit: atque
ei legem curiatam de imperio ferenti, triſte omen
diem diffidit, quod Fauciæ curiæ fuit principium,
duabus inſignis cladibus, captæ urbis, & Caudinæ
pacis: quod utroque anno ejuſdem curiæ fuerat
principium. Macer Licinius tertia etiam clade,
quæ ad Cremeram accepta eſt, abominandam eam
39 curiam facit. Dictator poſtero die auſpiciis repe-
titis pertulit legem, & profectus cum legionibus,
ad terrorem traducti ſilvam Ciminiam exercitus
nuper ſcriptis, ad Longulam pervenit: acceptiſque
à Marcio conſule veteribus militibus, in aciem
copias eduxit: nec hoſtes detrectare viſi pugnam.
inſtructos deinde, armatoſque (quum ab neutris
prœlium inciperet) nox oppreſſit. Quieti ali-
quamdiu, ne ſuis diffidentes viribus, nec hoſtem
ſpernentes, ſtativa in propinquo habuere. Interea
res in Etruria geſtæ. nam & cum Vmbrorum exer-
citu acie depugnatum eſt: fuſi tamen magis quam
cæſi hoſtes, quia cœptam acriter non tolerarunt
pugnam, & ad Vadimonis lacum Etruſci lege ſa-
crata coacto exercitu, quum vir virum legiſſet,
quantis nunquam alias ante ſimul copiis, ſimul
animis dimicarunt. tantoque irarum certamine
res geſta eſt, ut ab neutra parte emiſſa ſint tela;
gladiis pugna cœpit, & acerrime commiſſa, ipſo
certamine quod aliquamdiu anceps fuit, accenſa
eſt: ut non cum Etruſcis toties victis, ſed cum
aliqua nova gente videretur dimicatio eſſe. Nihil
ab ulla parte movetur fugæ, cadunt anteſignani:
& ne nudentur propugnatoribus ſigna, fit & ſe-
cunda prima acies. Ab ultimis deinde ſubſidiis
cietur miles: adeoque ad ultimum laboris ac pe-
riculi ventum eſt, ut equites Romani, omiſſis
equis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

s, ad primos peditum, per arma, per corpora, erint: ea velut nova inter feſſos exorta acies, avit ſigna Etruſcorum. Secuta deinde impe- ceorum, utcumque affecta fuerat, cetera mul- do, tandem perrumpit ordines hoſtium. Tunc i pertinacia cœpta, & averti manipuli qui- : &, ut ſemel dedere terga, etiam certiorem ſſere fugam. Ille primum dies fortuna veteri dantes Etruſcorum fregit opes. cæſum in acie l roboris fuit, caſtra eo impetu capta, dire- ue. Pari ſubinde periculo gloriæque eventu 40
am in Samnitibus erat, qui, præter cæteros apparatus, ut acies ſua fulgeret novis armo- inſignibus, fecerunt. Duo exercitus erant: a alterius auro, alterius argento cælaverunt. na erat ſcuti: ſummum latius qua pectus at- humeri teguntur, faſtigio æquali: ad imum atior, mobilitatis cauſſa: ſpongia pectori te- entum: & ſiniſtrum crus ocrea tectum: galeæ atæ, quæ ſpeciem magnitudini corporum ad- ent. tunicæ auratis militibus verſicolores, ar- atis linteæ candidæ. his dextrum cornu da- : illi in ſiniſtro conſiſtunt. Notus jam Ro- is apparatus inſignium armorum fuerat: do- e à ducibus erant, *horridum militem eſſe de-; non cælatum auro argentoque, ſed ferro & is fretum. quippe illa prædam verius, quam a eſſe; nitentia ante rem, deformia inter ſan- em & vulnera. Virtutem eſſe militis decus, & ia illa victoriam ſequi: & ditem hoſtem quam- auperis victoris præmium eſſe.* His Curſor vo- s inſtinctos milites in prœlium duxit. dextro cornu conſiſtit: ſiniſtro præfecit magiſtrum e- um. Simul eſt concurſum, ingens fuit cum ho- ertamen; non ſegnius inter dictatorem & ma- um equitum, ab utra parte victoria inciperet.

Prior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Prior forte Iunius commovit hoſtem, lævo dextrum cornu, ſacratos more Samnitium milites, eoque candida veſte, & paribus candore armis inſignes. eos ſe Orco mactare Iunius dictitans, quum intuliſſet ſigna, turbavit ordines, & haud dubie impulit aciem. Quod ubi ſenſit dictator, *Ab lævone cornu victoria incipiet?* inquit: *& dextrum cornu, dictatoris acies, alienam pugnam ſequetur, non partem maximam victoriæ trahet?* Concitat milites. nec peditum virtuti equites, aut legatorum ſtudia ducibus cedunt. M. Valerius à dextro, P. Decius ab lævo cornu, ambo conſulares, ad equites in cornibus poſitos evehuntur: adhortatique eos, ut partem ſecum capeſſerent decoris, in tranſverſa latera hoſtium incurrunt. Is novus additus terror, quum ex parte utraque circumvaſiſſet aciem, & ad terrorem hoſtium legiones Romanæ redintegrato clamore intuliſſent gradum; tum fuga à Samnitibus cœpta. Iam ſtrage hominum armorumque inſignium campi repleti, ac primo pavidos Samnites caſtra ſua accepêre: deinde ne ea quidem retenta. captis direptiſque ante noctem injectus ignis. Dictator ex Senatusconſulto triumphavit. cujus triumpho longe maximam ſpeciem captiva arma præbuere. tantum magnificentiæ viſum in iis, ut aurata ſcuta dominis argentariorum ad forum ornandum dividerentur. inde natum initium dicitur fori ornandi ab ædilibus, quum thenſæ ducerentur. Et Romani quidem, ad honorem Deûm inſignibus armis hoſtium uſi ſunt: Campani, ab ſuperbia & odio Samnitium, gladiatores, (quod ſpectaculum inter epulas erat,) eo ornatu armarunt. Samnitiumque nomine appellarunt. Eodem anno cum reliquis Etruſcorum ad Peruſiam, quæ ipſa induciarum fidem ruperat, Fabius Conſul nec dubia, nec difficili victoria dimicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

dicat. ipſum oppidum (nam ad mœnia victor
ceſſit) cepiſſet: ni legati dedentes urbem exiſ-
ſent. Præſidio Peruſiæ impoſito, legationibus
Etruriæ amicitiam petentibus præ ſe Romam ad
ſenatum miſſis, Conſul, præſtantiore etiam quam
dictator victoria triumphans, urbem eſt invectus.
in etiam devictorum Samnitium decus magna
parte ad legatos, P. Decium & M. Valerium,
verſum: quos populus proximis comitiis in-
gi conſenſu Conſulem alterum, alterum præ-
rem declaravit. Fabio ob egregie perdomitam 4 r
ruriam continuatur conſulatus: Decius collega
r. Valerius prætor quartum creatus. Conſu-
partiti provincias. Etruria Decio, Samnium
io evênit. Is profectus ad Nuceriam Alfater-
; tum pacem petentes, quod uti ea quum da-
noluiſſent, aſpernatus, oppugnando ad de-
onem ſubegit. Cum Samnitibus acie dimica-
: haud magno certamine hoſtes victi. neque
pugnæ memoria tradita foret, ni Marſi eo
um prœlio cum Romanis bellaſſent. Secuti
rſorum defectionem Peligni; eandem fortu-
habuerunt. Decio quoque alteri conſuli ſe-
la belli fortuna erat. Tarquinienſem metu
gerat frumentum exercitui præbere, atque in-
ias in quadraginta annos petere: Volſinien-
caſtella aliquot vi cepit: quædam ex iis di-
ne receptaculo hoſtibus eſſent: circumferen-
que paſſim bello, tantum terrorem ſui fecit, ut
en omne Etruſcum fœdus ab Conſule pete-
Ac de eo quidem nihil impetratum. induciæ
æ datæ: ſtipendium exercitui Romano ab
in eum annum penſum, & binæ tunicæ in
em exactæ. ea merces induciarum fuit. Tran-
as res jam Etruſcis turbavit repentina defectio
rorum; gentis integræ à cladibus belli, niſi

quod tranſitum exercitus ager ſenſerat: ii concitata omni juventute ſua, & magna parte Etruſcorum ad rebellionem compulſa, tantum exercitum fecerant, ut relicto poſt ſe in Etruria Decio, ad oppugnandam inde Romam ituros, magnifice de ſe, ac contemptim de Romanis loquentes, jactarent. Quod incœptum eorum ubi ad Decium Conſulem perlatum eſt, ad urbem ex Etruria magnis itineribus pergit: & in agro Pupinienſi ad famam intentus hoſtium conſedit. Nec Romæ ſpernebatur Vmbrorum bellum: & ipſæ minæ metum fecerant, expertis à Gallica clade quam intutam urbem incolerent. Itaque legati ad Fabium Conſulem miſſi ſunt: ut, ſi quid laxamenti à bello Samnitium eſſet, in Vmbriam propter exercitum duceret. Dicto paruit Conſul, magniſque itineribus ad Mevaniam, ubi tum copiæ Vmbrorum erant, perrexit. Repens adventus conſulis, quem procul Vmbria in Samnio bello alio occupatum crediderant, ita exterruit Vmbros, ut alii recedendum ad urbes munitas, quidam bellum mittendum cenſerent. Plaga una (Materinam ipſi appellant) non continuit modo ceteros in armis, ſed confeſtim ad certamen egit. caſtra vallantem Fabium adorti ſunt. Quos ubi effuſos ruere in munimenta conſul vidit, revocatos milites ab opere, prout loci natura tempuſque patiebatur, ita inſtruit: cohortatuſque prædicatione vera, qua in Tuſcis qua in Samnio partorum decorum, exiguam appendicem Etruſci belli conficere jubet: & vocis impiæ pœnas expetere, qua ſe urbem Romanam oppugnaturos, minati ſint. Hæc tanta ſunt alacritate militum audita, ut clamor ſua ſponte ortus loquentem interpellaverit ducem. ante imperium deinde, concentu tubarum ac cornuum, curſu effuſo in hoſtem feruntur. Non tam-

quam

[..]um in viros, aut armatos incurrunt, mirabile, [..]tu: ſigna primo eripi cœpta ſigniferis: deinde [..]i ſigniferi trahi ad conſulem, armatique mili[..]ex acie in aciem transferri. & ſicubi eſt certa[..]n, ſcutis magis quam gladiis geritur res. Vm[..]ibus incuſſaque ala ſternuntur hoſtes. plus ca[..]ur hominum, quam cæditur: atque una vox [..]nere arma jubentium per totam fertur aciem. [..]que inter ipſum certamen facta deditio eſt à [..]nis auctoribus belli. poſtero inſequentibuſque [..]bus, & ceteri Vmbrorum populi deduntur. [..]riculani ſponſione in amicitiam accepti. Fa- 42
[..]s alienæ ſortis victor belli, in ſuam provinciam [..]rcitum reduxit. itaque ei ob res tam feliciter [..]tas, ſicut priore anno populus continuarat [..]ſulatum; ita Senatus inſequente anno, quo [..] Claudius, L. Volumnius Conſules fuerunt, [..]rogavit, maxime Appio adverſante, imperium. [..]ium cenſorem petiſſe conſulatum, comitiaque [..] ab L. Furio tribuno plebis interpellata, donec [..]enſura abdicavit, in quibuſdam annalibus in[..]io. Creatus conſul, quum collegæ novum bel[..] Salentini hoſtes decernerentur, Romæ man[..]ut urbanis artibus opes augeret, quando belli [..]us penes alios eſſet. Volumnium provinciæ [..]d pœnituit. multa ſecunda prœlia fecit: ali[..]t urbes hoſtium vi cepit. prædæ erat largitor, [..]benignitatem per ſe gratam comitate adjuva[..], militemque iis artibus fecerat & periculi & [..]ris avidum. Q. Fabius proconſul ad urbem [..]fas cum Samnitium exercitu ſignis collatis [..]ligit. minime ambigua res fuit. Fuſi hoſtes, [..]e in caſtra compulſi. nec caſtra forent reten[..]ni exiguum ſuperfuiſſet diei: ante noctem ta[..] ſunt circumſeſſa, & nocte cuſtodita, ne quis [..]i poſſet. Poſtero die, vix dum luce certa, de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ditio fieri cœpta: & pacti, qui Samnitium forent, ut
cum ſingulis veſtimentis emitterentur. Hi omnes
ſub jugum miſſi. ſociis Samnitium nihil cautum:
ad ſeptem millia ſub corona veniêre. qui ſe civem
Hernicum dixerat, ſeorſim in cuſtodia habitus.
Eos omnes Fabius Romam ad ſenatum miſit: &
quum quæſitum eſſet, delectu, an voluntarii pro
Samnitibus adverſus Romanos bellaſſent; per La-
tinos populos cuſtodiendi dantur. juſſique eam in-
tegram rem novi conſules, P. Cornelius Arvina,
Q. Marcius Tremulus (ii enim jam creati erant)
ad ſenatum referre. id ægre paſſi Hernici; conci-
lium populorum omnium habentibus Anagninis,
in circo, quem Maritimum vocant. præter Alatri-
natem Ferentinatemque, & Verulanum, omnes
Hernici nominis populo Romano bellum indixe-
43 runt. In Samnio quoque, quia deceſſerat inde Fa-
bius, novi motus exorti. Galatia & Sora, præſi-
diaque quæ in iis Romana erant, expugnata: &
in captivorum corpora militum fœde ſævitum.
itaque eo P. Cornelius cum exercitu miſſus. Mar-
cio novi hoſtes (jam enim Anagninis Hernicíſque
aliis bellum juſſum erat) decernuntur. Primo ita
omnia opportuna loca hoſtes inter conſulum ca-
ſtra interceperunt, ut pervadere expeditus nun-
cius non poſſet, & per aliquot dies incerti rerum
omnium, ſuſpenſique de ſtatu alterius, uterque
conſul ageret, Romamque is metus manaret:
adeò, ut omnes juniores ſacramento adigerentur,
atque ad ſubita rerum duo juſti ſcriberentur exer-
citus. Ceterum Hernicum bellum nequaquam pro
præſenti terrore ac vetuſtate gentis gloriæ fuit. ni-
hil uſquam dictu dignum auſi, trinis caſtris intra
paucos dies exuti, triginta dierum inducias, ita ut
ad ſenatum Romam legatos mitterent, pacti ſunt
bimeſtri ſtipendio frumentoque, & ſingulis in
militem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ilitem tunicis. Ab ſenatu ad Marcium rejecti,
i Senatusconſulto permiſſum de Hernicis erat:
ue eam gentem in deditionem accepit. Et in
mnio alter conſul ſuperior viribus, locis impe-
ior erat. Omnia itinera obſepſerant hoſtes: ſal-
que pervios ceperant, ne qua ſubvehi commea-
 poſſent: neque eos quum quotidie ſigna in
em conſul proferret, elicere ad certamen pote-
. ſatiſque apparebat neque Samnitem certamen
eſens, nec Romanum dilationem belli laturum.
ventus Marcii, qui Hernicis ſubactis maturavit
legæ venire auxilio, moram certaminis hoſti
emit. ne, ut qui ne alteri quidem exercitui ſe ad
tamen credidiſſent pares, conjungi utique paſſi
os conſulares exercitus, nihil crederent ſuper-
e ſpei; advenientem incompoſito agmine Mar-
m aggrediuntur. Raptim collatæ ſarcinæ in
dium: & prout tempus patiebatur, inſtructa
es. Clamor primum in ſtativa perlatus, deinde
nſpectus procul pulvis, tumultum apud alterum
nſulem in caſtris fecit. iſque confeſtim arma
ere juſſis, raptimque eductis in aciem militi-
, tranſverſam hoſtium aciem, atque alio cer-
ine occupatam, invadit: clamitans *ſummum
itium fore, ſi alterum exercitum utriuſque vi-
riæ compotem ſinerent fieri, nec ad ſe ſui belli vin-
arent decus.* Qua impetum dederat, perrumpit:
emque per mediam in caſtra hoſtium tendit,
vacua defenſoribus capit atque incendit. Quæ
i flagrantia Marcianus miles conſpexit, & ho-
 reſpexere, tum paſſim fuga cœpta Samnitium
i. ſed omnia obtinet cædes: nec in ullam par-
 tutum perfugium eſt. Iam triginta millibus
ſtium cæſis, ſignum receptui conſules dede-
t, colligebantque in unum copias, invicem in-
 ſe gratantes: quum repente viſæ procul ho-

 ſtium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſtium novæ cohortes, quæ in ſupplementum ſcriptæ fuerant, integravere cædem. in quas nec juſſu conſulum, nec ſigno accepto victores vadunt; malo tyrocinio imbuendum Samnitem, clamitantes. Indulgent Conſules legionum ardori, ut qui probe ſcirent novum militem hoſtium inter perculſos fuga veteranos, ne tentando quidem ſatis certamini fore. Nec eos opinio fefellit. omnes Samnitium copiæ veteres novæque, montes proximos fuga capiunt. eo & Romana erigitur acies: nec quicquam ſatis tuti loci victis eſt. & de jugis, quæ ceperant, funduntur; jamque una voce omnes pacem petebant. Tum trium menſium frumento imperato, & annuo ſtipendio ac ſingulis in militem tunicis, ad ſenatum pacis oratores miſſi. Cornelius in Samnio relictus. Marcius de Hernicis triumphans, in urbem rediit: ſtatuaque equeſtris in foro decreta eſt, quæ ante templum Caſtoris poſita eſt. Hernicorum tribus populis, Alatrinati, Verulano, Ferentinati, quia maluerunt, quam civitatem, ſuæ leges redditæ: connubiumque inter ipſos, quod aliquandiu Hernicorum ſoli habuerunt, permiſſum. Anagninis, quique arma Romanis intulerant, civitas ſine ſuffragii latione data: concilia connubiaque adempta: & magiſtratibus, præterquam ſacrorum curatione, interdictum. Eodem anno ædes Salutis à C. Iunio Bubulco cenſore locata eſt: quam conſul bello Samnitium voverat. ab eodem collegaque ejus M. Valerio Maximo viæ per agros publica impenſa factæ. Et cum Carthaginienſibus eodem anno fœdus tertio renovatum: legatiſque eorum, qui ad id venerant, comiter munera miſſa.

44 Dictatorem idem annus habuit P. Cornelium Scipionem, cum magiſtro equitum P. Decio Mure. ab iis, propter quæ creati erant, comitia conſu-

laria

lia habita, quia neuter conſulum potuerat bello eſſe. Creati conſules L. Poſtumius, Tib. Mincius. Hos conſules Piſo Q. Fabio & P. Decio ggerit. biennio exempto, quo Claudium Vomniumque, & Cornelium, cum Marcio cones factos tradidimus: memoriane fugerit in nalibus digerendis, an conſulto binos conſules ſos ratus tranſcenderit, incertum eſt. Eodem no in campum Stellatem agri Campani Samnium incurſiones factæ. itaque ambo conſules in mnium miſſi. Quum diverſas regiones, Tiferm Poſtumius, Bovianum Minucius petiſſent; ſtumii prius ductu ad Tifernum pugnatum. ii haud dubie Samnites victos, ac viginti millia de hominum capta tradunt: alii Marte æquo ſceſſum, & Poſtumium metum ſimulantem cturno itinere clam in montes copias abduxiſ- : hoſtes ſecutos duo millia inde locis munitis ipſos conſediſſe. Conſul, ut ſtativa tuta, cooſaque (& ita erant) petiſſe videretur; poſtam & munimentis caſtra firmavit, & omni paratu rerum utilium inſtruit; relicto firmo æſidio de vigilia tertia, qua duci proxime poſt, expeditas legiones ad collegam, & ipſum adrſus alios ſedentem, ducit. ibi auctore Poſtuio Minucius cum hoſtibus ſigna confert; & um anceps prœlium in multum diei proceſſiſt, tum Poſtumius integris legionibus defeſſam m aciem hoſtium improviſo invadit. Itaque um laſſitudo ac vulnera fugam quoque præpeiſſent; occidione occiſi hoſtes, ſigna unum & iginti capta: atque inde ad caſtra Poſtumii perctum. Ibi duo victores exercitus perculſum am fama hoſtem adorti fundunt fugantque: ſina militaria ſex & viginti capta, & imperator amnitium Statius Gellius, multique alii morta-

les, & caſtra utraque capta: & Bovianum, ubi poſtero die cœptum oppugnari, brevi capitur. magnaque gloria rerum geſtarum conſules triumpharunt. Minucium conſulem cum vulnere gravi relatum in caſtra mortuum, quidam auctores ſunt, & M. Fulvium in locum ejus conſulem ſuffectum: & ab eo quum ad exercitum Minucii miſſus eſſet, Bolam captam. Eodem anno Sora, Arpinum, Cenſennia, recepta ab Samnitibus. Herculis magnum ſimulacrum in Capitolio poſitum, dedicatumque.

45 P. Sulpicio Saverrione, P. Sempronio Sopho conſulibus, Samnites, ſeu finem, ſeu dilationem belli quærentes, legatos de pace Romam miſere. quibus ſuppliciter agentibus reſponſum eſt, *niſi ſæpe bellum parantes pacem petiſſent Samnites, oratione ultro citroque habita, de pace tranſigi potuiſſe. nunc, quando verba vana ad id locorum fuerint, rebus ſtandum eſſe. P. Sempronium conſulem cum exercitu brevi in Samnio fore: eum ad bellum pacemne inclinent animi, falli non poſſe. Comperta omnia ſenatui relaturum. decedentem ex Samnio Conſulem legati ſequerentur.* Eo anno quum pacatum Samnium exercitus Romanus benigne præbito commeatu peragraſſet, fœdus antiquum Samnitibus redditum. Ad Æquos inde veteres hoſtes, ceterum permultos annos ſub ſpecie infidæ pacis quietos, verſa arma Romana: quod incolumi Hernico nomine miſſitaverant ſimul cum iis Samniti auxilia; & poſt Hernicos ſubactos, univerſa prope gens, ſine diſſimulatione conſilii publici, ad hoſtes deſciverat: & poſtquam icto Romæ cum Samnitibus fœdere, feciales venerant, res repetitum, *tentationem,* ajebant, *eſſe, ut terrore incuſſo belli Romanos ſe fieri paterentur. quod quantopere optandum foret, Hernicos docuiſſe: quum quibus licuerit, ſuas leges Romanæ civitati*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ıitati præoptaverint : quibus legendi quid mal-ıt copia non fuerit, pro pœna neceſſariam civita-ın fore. Ob hæc, vulgo in conciliis jactata, po-ıus Romanus bellum fieri Æquis juſſit: conſu-lque ambo ad novum profecti bellum, quatuor illibus à caſtris hoſtium conſederunt. Æquo-ın exercitus (ut qui ſuo nomine permultos an-ıs imbelles egiſſent) tumultuario ſimilis, ſine ıcibus certis, ſine imperio trepidare. alii exeun-ım in aciem, alii caſtra tuenda cenſent: movet ıroſque vaſtatio futura agrorum, ac deinceps ım levibus præſidiis urbium relictarum excidia. ıque poſtquam inter multas ſententias una, quæ ıiſſa cura communium ad reſpectum ſuarum ıemque rerum vertiſſet, audita; ut prima vigilia ıerſi è caſtris ad deportanda omnia tuendaque ıœnibus in urbes abirent; cuncti eam ſenten-ım ingenti aſſenſu accepere. Palatis hoſtibus per ıros, prima luce Romani ſignis prolatis in acie nſiſtunt: & ubi nemo obvius ibat, pleno gradu caſtra hoſtium tendunt. Ceterum, poſtquam ı neque ſtationes pro portis, nec quemquam in llo, nec fremitum conſuetum caſtrorum ani-advertèrunt; inſolito ſilentio moti, metu in-liarum ſubſiſtunt. tranſgreſſi deinde vallum, ıum deſerta omnia inveniſſent, pergunt hoſtem ſtigiis ſequi: ſed veſtigia in omnes æque feren-ı partes, ut in dilapſis paſſim, primo errorem ciebant; poſt, per exploratores compertis ho-ıum conſiliis, ad ſingulas urbes circumferendo llo, unum & quadraginta oppida intra dies ıinquaginta omnia oppugnando ceperunt: quo-ım pleraque diruta, atque incenſa, nomenque quorum prope ad internecionem deletum. De ıquis triumphatum, exemploque eorum clades ıit, ut Marrucini, Marſi, Peligni, Frentani,

mitterent Romam oratores pacis petendæ, amicitiæque. iis populis fœdus petentibus datum.

46 Eodem anno C. Flavius Cn. filius ſcriba, patre libertino, humili fortuna ortus, ceterum callidus vir & facundus; ædilis curulis fuit. Invenio in quibuſdam annalibus, quum appareret ædilibus, fierique ſe pro tribu ædilem videret, neque accipi nomen, quod ſcriptum faceret; tabulam poſuiſſe, & juraſſe, ſe ſcriptum non facturum. quem aliquanto antea deſiiſſe ſcriptum facere arguit Macer Licinius, tribunatu ante geſto, triumviratibuſque; nocturno altero, altero coloniæ deducendæ. Ceterum (id quod haud diſcrepat) contumacia adverſus contemnentes humilitatem ſuam nobiles certavit. civile jus repoſitum in penetralibus pontificum evulgavit, faſtoſque circa forum in albo propoſuit, ut quando lege agi poſſet ſciretur: ædem Concordiæ in area Vulcani ſumma invidia nobilium dedicavit; coactuſque conſenſu populi Cornelius Barbatus Pontifex maximus verba præire, quum more majorum negaret, niſi Conſulem aut imperatorem poſſe templum dedicare. Itaque ex auctoritate ſenatus latum ad populum eſt, ne quis templum aramve injuſſu ſenatus aut tribunorum plebis partis majoris dedicaret. Haud memorabilem rem per ſe, niſi documentum ſit adverſus ſuperbiam nobilium plebeiæ libertatis, referam. Ad collegam ægrum viſendi cauſſa Flavius quum veniſſet, conſenſuque nobilium adoleſcentium, qui ibi aſſidebant, aſſurrectum ei non eſſet; curulem afferri ſellam eo juſſit, ac ſede honoris ſui anxios invidia inimicos ſpectavit. Ceterum Flavium dixerat ædilem forenſis factio, Ap. Claudii cenſura vires nacta, qui ſenatum primus libertinorum filiis lectis inquinaverat. & poſteaquam eam lectionem nemo

ratam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tam habuit, nec in curia adeptus erat, quas pe-
rat opes urbanas; humilibus per omnes tribus
viſis, forum & campum corrupit. tantumque
avii comitia indignitatis habuerunt, ut plerique
obilium annulos aureos & phaleras deponerent.
x eo tempore in duas partes diſceſſit civitas. aliud
teger populus fautor & cultor bonorum, aliud
renſis factio tenebat; donec Q. Fabius & P. De-
us cenſores facti. Fabius ſimul concordiæ cauſſa,
mul ne humilimorum in manu comitia eſſent,
nnem forenſem turbam excretam in quatuor
ibus conjecit, urbanaſque eas appellavit. adeo-
ıe eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut
laximi cognomen, quod tot victoriis non pepe-
rat, hac ordinum temperatione pareret. Ab eo-
em inſtitutum dicitur, ut equites idibus Quinti-
bus tranſveherentur.

EPITOME

LIBRI X.

Coloniæ deductæ ſunt Sora ac Alba. Carſeoli Marſi in deditionem accepti. Collegium augu-um ampliatum eſt, ut eſſent novem, cum antea uaterni fuiſſent. Lex de provocatione ad populum, Valerio conſule tunc tertium lata eſt. Duæ tri-us adjectæ ſunt, Anienſis & Terentina. Samni-bus bellum indictum; & adverſus eos ſæpe proſpere ugnatum. Quum adverſus Etruſcos, Vmbros, amnites, Gallos, P. Decio & Q. Fabio ducibus, ugnaretur, Romanuſque exercitus in maximo eſſet iſcrimine, P. Decius, ſecutus exemplum patris, evovit ſe pro exercitu, & morte ſua victoriam ius pugnæ populo Romano dedit. Papirius Curſor, amnitium exercitum, qui jurejurando obſtrictus,

quo

quo majore conſtantia virtutis pugnaret, in aciem deſcenderat, fudit. Cenſus actus eſt. luſtrum conditum. cenſa ſunt civium capita ducenta ſexaginta duo millia, & trecenta viginti duo.

1 LVCIO Genucio, Ser. Cornelio Conſulibus, ab externis ferme bellis ocium fuit. Soram atque Albam coloniæ deductæ. Albam in Æquos ſex millia colonorum ſcripta. Sora agri Volſci fuerat; ſed poſſederant Samnites. eo quatuor millia hominum miſſa. Eodem anno Arpinatibus Trebulaniſque civitas data. Fruſinates tertia parte agri damnati, quod Hernícos ab eis ſolicitos compertum: capitaque conjurationis ejus quæſtione ab conſulibus ex Senatuſconſulto habita, virgis cæſi ac ſecuri percuſſi. Tamen ne prorſus imbellem agerent annum, parva expeditio in Vmbria facta eſt: quod nunciabatur ex ſpelunca quadam excurſiones armatorum in agros fieri. In eam ſpeluncam penetratum cum ſignis eſt: & ex eo loco obſcuro multa vulnera accepta maximeque lapidum ictu, donec altero ſpecus ejus ore (nam pervius erat) invento, utræque fauces congeſtis lignis accenſæ: ita intus fumo ac vapore ad duo millia armatorum (ruentia noviſſime in ipſas flammas, dum evadere tendunt) abſumta. M. Livio Dentre, & Æmilio conſulibus redintegratum Æquicum bellum. Coloniam ægre patientes velut arcem ſuis finibus impoſitam, ſumma vi expugnare adorti, ab ipſis colonis pelluntur. Cæterum tantum Romæ terrorem fecere, quia vix credibile erat, tam affectis rebus ſolos per ſe Æquos ad bellum coortos, ut tumultus ejus cauſſa dictator diceretur C. Iunius Bubulcus: cum M. Titinio magiſtro equitum profectus, primo congreſſu

Æquos

quos ſubegit, ac die octavo triumphans in ur-
m quum rediſſet, ædem Salutis, quam Conſul
verat, cenſor locaverat, dictator dedicavit.
dem anno claſſis Græcorum, Cleonymo duce 2
cedæmonio, ad Italiæ litora appulſa, Thurias
bem in Salentinis cepit. Adverſus hunc ho-
em Conſul Æmilius miſſus, prœlio uno fuga-
m compulit in naves. Thuriæ redditæ veteri
ltori: Salentinoque agro pax parta. Iunium Bu-
lcum dictatorem miſſum in Salentinos, in qui-
ſdam annalibus invenio: & Cleonymum prius,
am confligendum eſſet cum Romanis, Italia
ceſſiſſe. circumvectus inde Brunduſii promon-
rium, medioque ſinu Hadriatico ventis latus,
um læva importuoſa Italiæ littora, dextra Illy-
ci Liburnique & Iſtri, gentes feræ, & magna ex
rte latrociniis maritimis infames, terrerent, pe-
tus ad littora Venetorum pervenit: ibi expoſi-
s paucis qui loca explorarent, quum audiſſet, te-
e prætentum littus eſſe, quod tranſgreſſis, ſta-
na ab tergo ſint irrigua æſtibus maritimis. agros
aud procul proximos campeſtres cerni: ulterio-
colles: inde eſſe oſtium fluminis præalti, quo
rcumagi naves in ſtationem tutam vidiſſe, (Me-
acus amnis erat) eo invectam claſſem ſubire
umine adverſo juſſit. Graviſſimas navium non
ertulit alveus fluminis. in leviora navigia tranſ-
eſſa multitudo armatorum, ad frequentes agros
ibus maritimis Patavinorum vicis, colentibus
am oram, pervenit. Ibi egreſſi levi præſidio na-
ibus relicto, vicos expugnant, inflammant te-
a, hominum pecudumque prædas agunt; &
ulcedine prædandi longius uſque à navibus pro-
edunt. Hæc ubi Patavium ſunt nunciata (ſem-
er autem eos in armis accolæ Galli habebant)
duas partes juventutem dividunt. altera in re-
gionem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

gionem, qua effuſa populatio nunciabatur: altera, ne cui prædonum obvia fieret, altero itinere ad ſtationem navium (millia autem quindecim ab oppido aberat) ducta. In naves parvas, cuſtodibus interemptis, impetus factus: territique nautæ coguntur naves in alteram ripam amnis transjicere. & in terra proſperum æque in palatos prædatores prœlium fuerat: refugientibuſque ad ſtationem Græcis, Veneti obſiſtunt. Ita in medio circumventi hoſtes, cæſique, pars capti, claſſem indicant, regemque Cleonymum tria millia abeſſe. Inde captivis proximo vico in cuſtodiam datis, pars fluviatiles naves ad ſuperanda vada ſtagnorum apte planis alveis fabricatas, pars captiva navigia armatis complent. profectique ad claſſem, immobiles naves, & loca ignota plus quam hoſtem timentes, circumvadunt: fugienteſque in altum acrius quam repugnantes, uſque ad oſtium amnis perſecuti, captis quibuſdam incenſiſque navibus hoſtium, quas trepidatio in vada intulerat, victores revertuntur. Cleonymus vix quinta parte navium incolumi, nulla regione maris Hadriatici proſpere adita, diſceſſit. roſtra navium ſpoliaque Laconum in æde Iunonis veteri fixa, multi ſuperſunt qui viderunt. Patavii monimentum navalis pugnæ eo die, qua pugnatum eſt, quotannis ſolenni certamine navium
3 in flumine oppidi medio exercetur. Eodem anno Romæ cum Veſtinis, petentibus amicitiam, ictum eſt fœdus. Multiplex deinde exortus terror. Etruriam rebellare ab Aretinorum ſeditionibus motu orto nunciabatur: ubi Cilnium, genus prætpotens, divitiarum invidia pelli armis cœptum. ſimul Marſos agrum vi tueri: in quem colonia Carſeoli deducta erat, quatuor millibus hominum ſcriptis. Itaque propter eos tumultus, dictus M. Va-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Valerius Maximus dictator, magiſtrum equi-
m ſibi legit M. Æmilium Paulum. id magis
ido, quam Q. Fabium ea ætate atque eis hono-
us Valerio ſubjectum. ceterum ex Maximi co-
omine ortum errorem haud abnuerim. Profe-
s dictator cum exercitu, prœlio uno Marſos
dit. compulſis deinde in urbes munitas, Milio-
am, Pleſtinam, Freſiliam, intra dies paucos ce-
: & parte agri mulctatis Marſis, fœdus reſti-
it. Tum in Etruſcos verſum bellum, & quum
tator auſpiciorum repetendorum cauſſa profe-
s Romam eſſet, magiſter equitum pabulatum
eſſus, ex inſidiis circumvenitur: ſigniſque ali-
ot amiſſis, fœda militum cæde ac fuga in caſtra
compulſus. qui terror non eo tantum à Fabio
horret, quod ſi qua alia arte cognomen ſuum
uavit, tum maxime bellicis laudibus: ſed
am, quod memor Papirianæ ſævitiæ, num-
am, ut dictatoris injuſſu dimicaret, adduci po-
ſſet. Nunciata ea clades Romam, majorem 4.
am res erat terrorem excivit. nam ut exercitu
eto, ita juſtitium indictum: cuſtodiæ in por-
, vigiliæ vicatim exactæ: arma, tela in muros
ngeſta. Omnibus junioribus ſacramento ada-
s, dictator ad exercitum miſſus, omnia ſpe tran-
illiora & compoſita magiſtri equitum cura, ca-
a in tutiorem locum redacta, cohortes, quæ ſi-
a amiſerant, extra vallum ſine tentoriis deſti-
as, invenit: exercitum avidum pugnæ quo ma-
ius ignominia aboleretur. Itaque confeſtim
ſtra inde in agrum Ruſellanum promovit. Eo
hoſtes ſecuti. & quamquam ex bene geſta re,
mmam & in aperto certamine virium ſpem ha-
bant; tamen inſidiis quoque, quas feliciter ex-
rti erant, hoſtem tentant. Tecta ſemiruta, vici
t vaſtationem agrorum deuſti, haud procul ca-

ſtris

ſtris Romanorum aberant. ibi abditis armis, pecus in conſpectu præſidii Romani, cui præerat Cn. Fulvius legatus, propulſum. ad quam illecebram quum commoveretur nemo ab Romana ſtatione; paſtorum unus progreſſus ſub ipſas munitiones, inclamat alios cunctanter ab ruinis vici pecus propellentes, quid ceſſarent, quum per media caſtra Romana tuto agere poſſent? Hæc cum legato Cærites quidam interpretarentur, & per omnes manipulos militum ingens eſſet indignatio, nec tamen injuſſu movere ſe auderent; jubet peritos linguæ attendere animum paſtorum ſermo agreſti an urbano propior eſſet. Quum referrent ſonum linguæ, & corporum habitum, & nitorem, cultiora quam paſtoralia eſſe, *ite igitur, dicite,* inquit, *detegant nequicquam conditas inſidias: omnia ſcire Romanum: nec magis jam dolo capi, quam armis vinci poſſe.* Hæc ubi audita ſunt, & ad eos qui conſederant in inſidiis perlata, conſurrectum repente ex latebris eſt, & in patentem ad conſpectum undique campum prolata ſigna. Viſa legato major acies, quam quæ ab ſuo præſidio ſuſtineri poſſet. itaque propere ad dictatorem auxilia accitum mittit, interea ipſe impetus hoſtium
5 ſuſtinet. Nuncio allato, dictator ſigna ferri ac ſequi armatos jubet. ſed celeriora prope omnia imperio erant. Rapta extemplo ſigna armaque, & vix ab impetu & curſu tenebantur. quum ira ab accepta nuper clade ſtimulabat, tum concitatior accidens clamor ab increſcente certamine. Vrgent itaque alii alios, hortanturque ſigniferos, ut ocyus eant. quo magis feſtinantes videt dictator, eo impenſius retentat agmen, ac ſenſim incedere jubet. Etruſci contra, principio exciti pugnæ, omnibus copiis aderant: & ſuper alios alii nunciant dictatori, omnes legiones Etruſcorum

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

m capeſſiſſe pugnam : nec jam ab ſuis reſiſti poſ- &c ipſe cernit ex ſuperiore loco, in quanto diſ- cmine præſidium eſſet. Ceterum ſatis fretus eſſe m nunc tolerando certamini legatum, nec ſe ocul abeſſe periculi vindicem. quam maxime t fatigari hoſtem, ut integris adoriatur viri- feſſos. Quamquam lente procedunt, jam ta- n ad impetum capiendum equiti utique modi- n erat ſpacium. prima incedebant ſigna legio- m, ne quid occultum aut repentinum hoſtis neret: ſed relinqueret intervalla inter ordines litum, qua ſatis laxo ſpacio equi permitti poſ- t. Pariter ſuſtulit clamorem acies: & immiſ- eques libero curſu in hoſtem invehitur, in- mpoſitiſque adverſus equeſtrem procellam ſub- m pavorem offundit. Itaque ut prope ſerum ilium jam pene circumventis, ita univerſa uies data eſt. integri accepere pugnam : nec pſa longa aut anceps fuit. Fuſi hoſtes caſtra re- unt, inferentibuſque jam ſigna Romanis ce- nt, & in ultimam caſtrorum partem conglo- ntur. Hærent fugientes in anguſtiis portarum: s magna aggerem vallumque conſcendunt; ſi ex ſuperiore loco tueri ſe, aut ſuperare aliqua evadere poſſent. Forte quodam loco male den- us agger pondere ſuperaſtantium in foſſam pro- buit: atque ea quum Deos pandere viam fugæ nclamaſſent, plures inermes quam armati eva- nt. Hoc prœlio fractæ iterum Etruſcorum vi- : & pacto annuo ſtipendio, & duûm men- m frumento, permiſſum ab dictatore, ut de pa- legatos mitterent Romam. Pax negata: indu- biennii datæ. dictator triumphans in urbem liit. Habeo auctores, ſine ullo memorabili elio pacatam ab dictatore Etruriam eſſe; ſedi- nibus tantum Aretinorum compoſitis, & Cil-

nio

nio genere cum plebe in gratiam reducto. Conſul ex dictatura factus M. Valerius. non petentem, atque adeo etiam abſentem, creatum credidere quidam: & per interregem ea comitia facta. id unum non ambigitur, conſulatum cum Appu-
6 leio Panſa geſſiſſe. M. Valerio & Q. Appuleio conſulibus ſatis pacatæ foris res fuere. Etruſcum adverſæ belli res, & induciæ quietum tenebant: Samnitem, multorum annorum cladibus domitum, haud dum fœderis novi pœnitebat. Romæ quoque plebem quietam & exoneratam deducta in colonias multitudo præſtabat. tamen ne undique tranquillæ res eſſent, certamen injectum inter primores civitatis, patricios plebejoſque, ab tribunis plebis Q. & Cn. Ogulniis. qui undique criminandorum Patrum apud plebem occaſionibus quæſitis, poſtquam alia fruſtra tentata erant, eam actionem ſuſceperunt, qua non infimam plebem accenderent, ſed ipſa capita plebis, conſulares triumphaleſque plebejos: quorum honoribus nihil, præter ſacerdotia, quæ nondum promiſcua erant, deeſſet. Rogationem ergo promulgarunt, ut, quum quatuor augures, quatuor pontifices ea tempeſtate eſſent, placeretque augeri ſacerdotum numerum; quatuor pontifices, quinque augures, de plebe omnes adlegerentur. Quemadmodum ad quatuor augurum numerum, niſi morte duorum id redigi collegium potuerit, non invenio: quum inter augures conſtet, imparem numerum debere eſſe, ut tres antiquæ tribus, Ramnenſes, Titienſes, Luceres, ſuum quæque augurem habeant: aut ſi pluribus ſit opus, pari inter ſe numero ſacerdotes multiplicent: ſicut multiplicati ſunt, quum ad quatuor quinque adjecti novem numerum, ut terni in ſingulas eſſent, expleverunt. Ceterum, quia de plebe adlegebantur,
juxta

a eam rem ægre paſſi Patres, quam quum con-
ſitum vulgari viderent. Simulabant ad Deos id
gis, quam ad ſe pertinere: ipſos viſuros, ne ſa-
ſua polluantur. id ſe optare tantum, ne qua in
mpublicam clades veniat. Minus autem conten-
; aſſueti jam tali genere certaminum vinci.
ernebant adverſarios non id, quod olim vix
raverint, affectantes magnos honores, ſed
nia jam, in quorum ſpem dubiam erat certa-
, tamen adeptos; multiplices conſulatus, cen-
ſque & triumphos. Certatum tamen ſuaden- 7
iſſuadendaque lege inter Ap. Claudium maxi-
ferunt, & inter Publium Decium Murem. qui
eadem ferme de jure Patrum ac plebis, quæ
lege Licinia quondam contraque eam dicta
nt, cum plebeis conſulatus rogabatur, diſſeruiſ-
; retuliſſe dicitur Decius parentis ſui ſpeciem,
lem eum multi, qui in concione erant, vide-
, incinctum Gabino cultu, ſuper telum ſtan-
, quo ſe habitu pro populo ac legionibus Ro-
nis devoviſſet. *tum Publium Decium Coſ. pu-*
piumque Diis immortalibus viſum, æque ac ſi
Manlius collega ejus devoveretur. eundem P.
ium, qui ſacra publica populi Romani faceret,
rite non potuiſſe? id eſſe periculum, ne ſuas pre-
minus audirent Dii, quam Ap. Claudii, caſtius
ſacra privata facere, & religioſius Deos cole-
uam ſe? quem pœnitere votorum, quæ pro Re-
ica nuncupaverint tot conſules plebeii, tot di-
ores, aut ad exercitus euntes, aut inter ipſas
? Numerarentur duces eorum annorum, qui-
plebeiorum ductu & auſpicio res geri cœpta
. Numerarentur triumphi: jam ne nobilitatis
dem ſuæ plebeios pœnitere. pro certo habere, ſi
d repens bellum oriatur, non plus ſpei fore ſena-
populoque Romano in patriciis, quam in plebeiis
ducibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ducibus. Quod quum ita ſe habeat, cui Deorum hominumve indignum videri poteſt, inquit, eis viris, quos vos ſellis curulibus, toga prætexta, tunica palmata, & toga picta, & corona triumphali laureaque honoraveritis, quorum domos ſpoliis hoſtium affixis inſignes inter alias feceritis, pontificialia atque auguralia inſignia adjicere? qui Iovis Optimi Maximi ornatu decoratus, curru aurato per urbem vectus in Capitolium aſcenderit, ſi conſpiciatur cum capide ac lituo, capite velato victimam cædat, auguriumve ex arce capiat? Cujus imaginis titulo conſulatus, cenſuraque, & triumphus, æquo animo legetur; ſi auguratum aut pontificatum adjeceritis, non ſuſtinebunt legentium oculi? Equidem (pace dixerim Deûm) eos nos jam populi Romani beneficio eſſe ſpero, qui ſacerdotiis non minus reddamus dignatione noſtra honoris, quam acceperimus; & Deorum magis, quam noſtra cauſſa expetamus,
8 ut quos privatim colimus, publice colamus. Quid autem ego ſic adhuc egi, tamquam integra ſit cauſſa patriciorum de ſacerdotiis, & non jam in poſſeſſione unius ampliſſimi ſimus ſacerdotii? Decemviros ſacris faciundis, carminum Sibyllæ ac fatorum populi hujus interpretes, antiſtites eoſdem Apollinaris ſacri cæremoniarumque aliarum plebeios videmus. nec tum patriciis ulla injuria facta eſt, quum duumviris ſacris faciundis adjectus eſt propter plebeios numerus: & nunc tribunus, vir fortis ac ſtrenuus, quinque augurum loca, quatuor pontificum adjecit; in quæ plebeii nominentur, non ut vos Appii veſtro loco pellant, ſed ut adjuvent vos homines plebeii divinis quoque rebus procurandis, ſicut in ceteris humanis pro parte virili adjuvant. Noli erubeſcere, Appi, collegam in ſacerdotio habere, quem in cenſura, quem in conſulatu collegam habere potuiſti: cujus tam dictatoris magiſter equitum,

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

n magiſtri equitum dictator eſſe potes. Sabi-
advenam principem nobilitatis veſtræ, ſeu
um Clauſum ſeu Ap. Claudium mavultis, illi an-
i patricii in ſuum numerum acceperunt. Ne faſ-
tidieris nos in ſacerdotum numerum accipere. mul-
obiſcum decora afferimus; imo omnia eadem,
vos ſuperbos fecerunt. L. Sextius primus de
e conſul eſt factus. Cajus Licinius Stolo primus
iſter equitum, C. Marcus Rutilus primus &
tor & cenſor, Q. Publilius Philo primus præ-
Semper iſta audita ſunt eadem, penes vos au-
ia eſſe, vos ſolos gentem habere, vos ſolos juſtum
erium & auſpicium domi militiæque. Æque
uc proſperum plebeium ac patricium fuit, por-
ue erit. En Romæ umquam fando audiſtis, pa-
ios primo eſſe factos, non de cælo demiſſos, ſed
patrem ciere poſſent: id eſt, nihil ultra quam
nuos? Conſulem jam patrem ciere poſſum,
mque jam poterit filius meus. Nihil eſt aliud
e, Quirites, niſi ut omnia negata adipiſcamur,
amen tantum patricii petunt, nec curant quem
tum certaminum habeant. Ego hanc legem,
d bonum, fauſtum, felixque ſit, vobis ac Rei-
licæ, uti rogas, jubendam cenſeo.* Vocare tribus 9
emplo populus jubebat, apparebatque accipi
m: ille tamen dies eſt interceſſione ſublatus.
ero die deterritis tribunis, ingenti conſenſu
epta eſt. Pontifices creantur, ſuaſor legis P. De-
Mus, P. Sempronius Sophus, C. Marcius
ilus, M. Livius Denter. Quinque augures
n de plebe, C. Genucius, P. Ælius Pætus, M.
nucius Feſſus, C. Marcius, T. Publilius. Ita
o pontificum, novum augurum numerus fa-
s. Eodem anno M. Valerius conſul de provo-
one legem tulit, diligentius ſanctam. tertio ea
o poſt reges exactos lata eſt, ſemper à familia
eadem.

eadem. Cauſſam renovandæ ſæpius haud aliam fuiſſe reor, quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis, poterant. Porcia tamen lex ſola pro tergo civium lata videtur: quod gravi pœna, ſi quis verberaſſet necaſſetve civem Romanum, ſanxit. Valeria lex, quum eum, qui provocaſſet, virgis cædi ſecurique necari vetuiſſet, ſi quis adverſus ea feciſſet, nihil ultra, quam improbe factum, adjecit. Id (qui tum pudor hominum erat) viſum, credo, vinculum ſatis validum legis. nunc vix ſerio ita minetur quiſquam. Bellum ab eodem conſule haudquaquam memorabile adverſus rebellantes Æquos, quum præter animos feroces nihil ex antiqua fortuna haberent, geſtum eſt. Alter conſul Appuleius in Vmbria Nequinum oppidum circumſedit. locus erat arduus, atque in parte una præceps, ubi nunc Narnia ſita eſt. nec vi, nec munimento capi poterat. Itaque eam infectam rem M. Fulvius Pætus, T. Manlius Torquatus novi conſules acceperunt. In eum annum quum Q. Fabium conſulem non petentem omnes dicerent centuriæ, ipſum auctorem fuiſſe Macer Licinius ac Tubero tradunt, differendi ſibi conſulatus in bellicoſiorem annum: eo anno majori ſe uſui Reipubl. fore, urbano geſto magiſtratu. ita nec diſſimulantem quid mallet, nec petentem tamen, ædilem curulem cum L. Papirio Curſore factum. Id ne pro certo ponerem, vetuſtior annalium auctor Piſo effecit: qui eo anno ædiles curules fuiſſe tradit C. Domitium, Cn. F. Calvinum, & Sp. Carvilium, Q. F. Maximum. Id credo cognomen errorem in ædilibus feciſſe: ſecutamque fabulam miſtam ex ædilitiis & conſularibus comitiis, convenientem errori. Et luſtrum eo anno conditum à P. Sempronio Sopho, & P. Sulpicio Saverrione cenſoribus: tribuſque additæ duæ,

Anien-

...enſis ac Tarentina. Hæc Romæ geſta. Cete- 10
...a ad Nequinum oppidum quum ſegni obſidio-
...empus tereretur, duo ex oppidanis, quorum
...t ædificia juncta muro, ſpecu facto ad ſtatio-
...Romanas itinere occulto perveniunt: inde ad
...ſulem deducti, præſidium armatum ſe intra
...nia & muros accepturos confirmant. Nec
...rnanda res viſa, neque incaute credenda. cum
...o eorum (nam alter obſes retentus) duo ex-
...atores per cuniculum miſſi: per quos ſatis
...perta re, trecenti armati transfuga duce in ur-
...n ingreſſi, nocte portam, quæ proxima erat, ce-
...e. qua refracta, conſul exercituſque Romanus
...certamine urbem invaſere. Ita Nequinum in
...onem populi Romani venit. Colonia eo ad-
...us Vmbros miſſa, à flumine Narnia appellata:
...citus cum magna præda Romam reductus.
...em anno ab Etruſcis adverſus inducias para-
... bellum. ſed eos alia molientes Gallorum in-
... exercitus fines ingreſſus, pauliſper à propoſi-
...vertit. Pecunia deinde, qua multum poterant,
..., ſocios ex hoſtibus facere Gallos conantur,
...o adjuncto exercitu cum Romanis bellarent.
...ſocietate haud abnuunt barbari: de mercede
...ur. qua pacta acceptaque, quum parata cetera
...bellum eſſent, ſequique Etruſcus juberet, infi-
...eunt, mercedem ſe belli Romanis inferendi
...os. quicquid acceperint, accepiſſe ne agrum
...ſcum vaſtarent, armiſque laceſſerent cultores.
...taturos tamen ſe, ſi utique Etruſci velint, ſed
...a alia mercede, quam ut in partem agri acci-
...tur, tandemque aliqua ſede certa conſiſtant.
...ta de eo concilia populorum Etruriæ habi-
...ec perfici quicquam potuit, non tam, quia
...inui agrum, quam quia accolas ſibi quiſque
...ngere tam efferatæ gentis homines horre-
bat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

bat. ita dimiſſi Galli, pecuniam ingentem ſine labore ac periculo paratam retulerunt. Romæ terrorem præbuit fama Gallici tumultus ad bellum Etruſcum adjecti: eo minus cunctanter fœdus
11 ictum cum Picenti populo eſt. Manlio conſuli Etruria provincia ſorte evenit, qui vix dum ingreſſus hoſtium fines, quum exerceretur inter equites, ab rapido curſu circumagendo equo effuſus, extemplo prope exſpiravit. tertius ab eo caſu dies finis vitæ conſuli fuit. Quo velut omine belli accepto, Deos pro ſe commiſiſſe bellum memorantes Etruſci, ſuſtulere animos. Romæ tum deſiderio viri, tum incommoditate temporis triſtis nuncius fuit: ut Patres ab jubendo dictatore, conſulis ſubrogandi comitia, ex ſententia principum habita, deterruerint. M. Valerium conſulem omnes ſententiæ centuriæque dixêre, quem ſenatus dictatorem dici juſſurus fuerat. tum extemplo in Etruriam ad legiones proficiſci juſſit. Adventus ejus compreſſit Etruſcos, adeo ut nemo extra munimenta egredi auderet, timorque ipſorum obſidioni ſimilis eſſet. neque illos novus conſul vaſtandis agris urendiſque tectis, quum paſſim non villæ ſolum, ſed frequentes quoque vici incendiis fumarent, elicere ad certamen potuit. Quum hoc ſegnius bellum opinione eſſet, alterius belli, quod multis invicem cladibus haud immerito terribile erat, fama Picentium novorum ſociorum indicio exorta eſt: Samnites arma & rebellionem ſpectare, ſeque ab iis ſolicitatos eſſe. Picentibus gratiæ actæ, & magna pars curæ Patribus ab Etruria in Samnites verſa eſt. Caritas etiam annonæ ſolicitam civitatem habuit: venturnque ad inopiæ ultimum foret, ut ſcripsêre quibus ædilem fuiſſe eo anno Fabium Maximum placet, ni ejus viri cura, qualis in bellicis rebus multis

ltis tempeſtatibus fuerat, talis domi tum in an-
næ diſpenſatione, præparando ac convehendo
mento, fuiſſet. Eo anno (nec traditur cauſſa)
rregnum initum. interreges fuere Appius
udius, dein P. Sulpicius. Is comitia conſula-
habuit. creavit L. Cornelium Scipionem, Cn.
vium conſules. Principio hujus anni oratores
anorum ad novos conſules venerunt, que-
n, *quia conditionibus pellicere ſe nequiverint ad*
tatem armorum, Samnites infeſto exercitu in-
ſos fines ſuos vaſtare, belloque ad bellum cogere.
ano populo ſatis ſuperque erratum quondam:
c ita obſtinatos animos eſſe, ut omnia ferre ac
tolerabilius ducant, quam ut unquam poſtea
en Romanum violent. Orare patres, ut & Lu-
s in fidem accipiant, & vim atque injuriam ab
amnitium arceant. Se, quamquam bello cum
nitibus ſuſcepto neceſſaria jam facta adverſus
nanos fides ſit, tamen obſides dare paratos eſſe.
vis conſultatio ſenatus fuit. ad unum omnes 12
gendum fœdus cum Lucanis, reſque repeten-
ab Samnitibus, cenſent. Benigne reſponſum
anis: ictumque fœdus. Feciales miſſi, qui Sa-
tem decedere agro ſociorum, ac deducere ex-
tum finibus Lucanis juberent. quibus obviam
i ab Samnitibus qui denunciarent, *Si quod*
ent in Samnio concilium, haud inviolatos abi-
r. Hæc poſtquam audita ſunt Romæ; bellum
nitibus & Patres cenſuerunt, & populus juſ-
Conſules inter ſe provincias partiti ſunt. Sci-
i Etruria, Fulvio Samnites obvenerunt: diver-
e ad ſuum quiſque bellum proficiſcuntur. Sci-
i ſegne bellum & ſimile prioris anni militiæ
ectanti, hoſtes ad Volaterras inſtructo agmine
rrerunt. Pugnatum majore parte diei, magna
nque cæde: nox incertis qua data victoria

 eſſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eſſet, intervenit: lux inſequens, victorem victumque oſtendit. Nam Etruſci ſilentio noctis caſtra reliquerunt. Romanus egreſſus in aciem, ubi profectione hoſtium conceſſam victoriam videt, progreſſus ad caſtra, vacuis cum plurima præda (nam & ſtativa trepide deſerta fuerant) potitur. inde in Faliſcum agrum copiis reductis, quum impedimenta Faleriis cum modico præſidio reliquiſſet, expedito agmine ad depopulandos hoſtium fines incedit. Omnia ferro ignique vaſtantur: prædæ undique actæ: nec ſolum modo vaſtum hoſti relictum, ſed caſtellis etiam viciſque illatus ignis. urbibus oppugnandis temperatum, in quas timor Etruſcos compulerat. Cn. Fulvii conſulis clara pugna in Samnio ad Bovianum haudquaquam ambiguæ victoriæ fuit. Bovianum inde aggreſſus, nec
13 ita multo poſt Aufidenam vi cepit. Eodem anno Carſeolos colonia in agrum Æquicolarum deducta. Fulvius conſul de Samnitibus triumphavit. quum comitia conſularia inſtarent, fama exorta, Etruſcos Samniteſque ingentes conſcribere exercitus: palam omnibus conciliis vexari principes Etruſcorum, quod non Gallos quacumque conditione traxerint ad bellum: increpari magiſtratus Samnitium, quod exercitum adverſus Lucanum hoſtem comparatum objecerint Romanis. Itaque ſuis ſociorumque viribus conſurgere hoſtes ad bellum, & haudquaquam pari defungendum eſſe certamine. Hic terror, quum illuſtres viri conſulatum peterent, omnes in Q. Fabium Maximum, primo non petentem, deinde, ut inclinata ſtudia vidit, etiam recuſantem, convertit: *Quid ſe jam ſenem ac perfunctum laboribus laborumque præmiis, ſolicitarent? Nec corporis, nec animi vigorem remanere eundem: & fortunam ipſam vereri, ne cui Deorum nimia jam in ſe, & conſtantior, quam velint*

humana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

manæ res, videatur. Et ſe gloriæ ſeniorum ſuccre-
ſe ; & ad ſuam gloriam conſurgentes alios lætum
icere. nec honores magnos fortiſſimis viris Romæ,
r honoribus deeſſe fortes viros. Acuebat hac mo-
ratione tam juſta ſtudia, quæ verecundia legum
tinguenda ratus, legem recitari juſſit, qua intra
cem annos eundem conſulem refici non liceret.
æ præ ſtrepitu audita lex eſt : tribunique plebis,
hil id impedimenti futurum ajebant : ſe ad po-
lum laturos, uti legibus ſolveretur. Et ille qui-
m in recuſando perſtabat: quid ergo attineret le-
s ferri rogitans, quibus per eoſdem qui tuliſſent,
us fieret ? Iam regi leges, non regere. Populus
ilominus ſuffragia inibat : & ut quæque intro
cata erat centuria, conſulem haud dubie Fa-
m dicebat. Tum demum conſenſu civitatis vi-
s, *Dii approbent*, inquit, *quod agitis, acturique*
, Quirites. Ceterum quoniam in me, quod vos
tis, facturi eſtis, in collega ſit meæ apud vos gra-
locus. P. Decium expertum mihi concordi colle-
virum, dignum vobis, dignum parente ſuo, quæ-
necum conſulem faciatis. Iuſta ſuffragatio viſa.
nes quæ ſupererant centuriæ, Q. Fabium, P.
cium conſules dixere. Eo anno pleriſque dies
ta ab ædilibus ; quia plus quam quod lege fini-
n erat, agri poſſiderent. nec quiſquam ferme
purgatus : vinculumque ingens immodicæ cu-
tatis injectum eſt. Conſules novi, Q. Fabius 14
ximus quartum, & P. Decius Mus tertium,
m inter ſe agitarent, ut alter Samnites hoſtes,
r Etruſcos deligeret; quantæque in hanc aut in
m provinciam copiæ ſatis eſſent, & uter ad
um bellum dux idoneus magis eſſet; ab Sutrio,
Nepete, & Faleriis legati, auctores, concilia E-
iæ populorum de petenda pace haberi, totam
i molem in Samnium averterunt. Profecti

conſules quo expeditiores commeatus eſſent, & incertior hoſtis, quo venturum bellum foret; Fabius per Soranum, Decius per Sidicinum agrum in Samnium legiones ducunt. Vbi in hoſtium fines ventum eſt, uterque populabundus effuſo agmine incedit. explorant tamen latius, quam populantur. Igitur non fefellere ad Tifernum hoſtes in occulta valle inſtructi, qua ingreſſos Romanos ſuperiore ex loco adoriri parabant. Fabius impedimentis in locum tutum remotis, præſidioque modico impoſito, præmonitis militibus adeſſe certamen, quadrato agmine ad prædictas hoſtium latebras ſuccedit. Samnites deſperantes improviſo tumultu, quando in apertum ſemel diſcrimen evaſura eſſet res, & ipſi acie juſta maluerunt concurrere. itaque & in æquum deſcendunt, ac fortunæ ſe, majore animo quam ſpe, committunt. Ceterum, ſive quia ex omnium Samnitium populis, quodcunque roboris fuerat, contraxerant, ſeu quia diſcrimen ſummæ rerum augebat animos, aliquantum aperta quoque pugna præbuerunt terroris. Fabius, ubi nulla ex parte hoſtem loco moveri videt, M. Fulvium & M. Valerium, tribunos militum, cum quibus ad primam aciem procurrerat, ire ad equites jubet: & adhortari, ut ſi quando umquam equeſtri ope adjutam rempublicam meminerint; illo die annitantur, ut ordinis ejus gloriam invictam præſtent. Peditum certamine immobilem hoſtem reſtare: omnem reliquam ſpem in impetu eſſe equitum. & ipſos nominatim juvenes pari comitate utrumque, nunc laudibus nunc promiſſis onerat. Ceterum quando ne ea quoque tentata vis proficeret, conſilio graſſandum, ſi nihil vires juvarent, ratus; Scipionem legatum, haſtatos primæ legionis ſubtrahere ex acie, & ad montes proximos, quam poſſet occultiſ-

ltiſſime, circumducere jubet: inde aſcenſu ab-
o à conſpectu erigere in montes agmen, aver-
que hoſti ab tergo repente ſe oſtendere. Equites,
cibus tribunis, haud multo plus hoſtibus quam
s, ex improviſo ante ſigna evecti, præbuerunt
multus. Adverſus incitatas turmas ſtetit immo-
Samnitium acies, nec parte ulla pelli aut per-
mpi potuit. Et poſtquam irritum inceptum
it, recepti poſt ſigna prœlio exceſſerunt. Cre-
ex eo hoſtium animus, nec ſuſtinere frons
ma tam longum certamen increſcentemque fi-
cia ſui vim potuiſſet, ni ſecunda acies juſſu con-
is in primum ſucceſſiſſet. Ibi integræ vires ſi-
nt invehentem ſe jam Samnitem: & tempore
provisa ex montibus ſigna, clamorque ſubla-
, non vero tantum metu terruere Samnitium
imos. nam & Fabius, Decium collegam appro-
quare exclamavit, & pro ſe quiſque miles, ad-
e alterum conſulem, adeſſe legiones, gaudio ala-
s fremunt; errorque utilis Romanis oblatus, fu-
formidiniſque Samnites implevit, maxime ter-
os, ne ab altero exercitu integro intactoque feſ-
opprimerentur: & quia paſſim in fugam diſſipa-
ſunt, minor cædes, quam pro tanta victoria fuit.
a millia & quadringenti cæſa: capti ad trecen-
ferme & triginta: ſigna militaria capta tria &
inti. Samnitibus Apuli ſe ante prœlium con- 15
nxiſſent, ni P. Decius conſul iis ad Maleventum
tra objeciſſet, extractos deinde ad certamen fu-
ſet. Ibi quoque plus fugæ fuit quam cædis. duo
illia Apulorum cæſa: ſpretoque eo hoſte Decius
Samnium legiones duxit. Ibi duo conſulares
ercitus diverſis vagati partibus, omnia ſpacio
inque menſium evaſtarunt. Quadraginta &
inque loca in Samnio fuêre, in quibus Decii ca-
a fuerunt: alterius conſulis ſex & octoginta. nec

 valli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

valli tantum, ac foſſarum veſtigia relicta, ſed mul-
ta illis inſigniora monimenta vaſtitatis circa, re-
gionumque depopulatarum. Fabius etiam urbem
Cimetram cepit: ibi capta armatorum duo millia
quadringenti: cæſi ferme pugnantes ad quadrin-
gentos triginta. Inde comitiorum cauſſa Romam
profectus, maturavit eam rem agere. quum primo
vocatæ Q. Fabium conſulem dicerent omnes cen-
turiæ, Ap. Claudius conſularis candidatus, vir acer
& ambitioſus, non ſui magis honoris cauſſa, quam
ut patricii recuperarent duo conſularia loca, quum
ſuis, tum totius nobilitatis viribus incubuit, ut ſe
cum Q. Fabio conſulem dicerent. Fabius primo,
de ſe eadem fere quæ priore anno dicendo, abnue-
re. circumſtare ſellam omnis nobilitas, orare ut
ex cœno plebeio conſulatum extraheret, majeſta-
temque priſtinam tum honori, tum patriciis gen-
tibus redderet. Fabius ſilentio facto media oratio-
ne ſtudia hominum ſedavit. facturum enim ſe
fuiſſe dixit, ut duorum patriciorum nomina reci-
peret, ſi alium quam ſe conſulem fieri videret:
nunc ſe ſui rationem comitiis, quum contra leges fu-
turum ſit, peſſimo exemplo non habiturum. Ita Lu-
cius Volumnius de plebe cum Ap. Claudio conſul
eſt factus; priori item conſulatu inter ſe compara-
ti. Nobilitas objectare Fabio, fugiſſe eum Appium
Claudium collegam, eloquentia, civilibuſque arti-
16 bus haud dubie præſtantem. Comitiis perfectis,
veteres conſules juſſi bellum in Samnio gerere;
prorogato in ſex menſes imperio. Itaque inſequen-
ti quoque anno L. Volumnio & Ap. Claudio con-
ſulibus, P. Decius, qui conſul in Samnio relictus à
collega fuerat; proconſul idem populari non deſti-
tit agros, donec Samnitium exercitum nuſquam ſe
prœlio committentem, poſtremo expulit finibus.
Etruriam pulſi petierunt: & quod legationibus ne-
quicquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

icquam ſæpe tentaverant, id ſe tanto agmine ar-
atorum miſtis terrore precibus, acturos effica-
us rati, poſtulaverunt principum Etruriæ conci-
im. Quo coacto, per quot annos pro libertate di-
cent cum Romanis, exponunt. *omnia expertos*
, ſi ſuiſmet ipſorum viribus tolerare tantam mo-
n belli poſſent: tentaſſe etiam haud magni mo-
nti finitimarum gentium auxilia: petiſſe pacem
populo Romano, quum bellum tolerare non poſ-
t: rebellaſſe, quod pax ſervientibus gravior,
am liberis bellum eſſet. Vnam ſibi ſpem reliquam
Etruſcis reſtare. Scire gentem Italiæ opulentiſſi-
m armis, viris, pecunia, eſſe: habere accolas Gal-
inter ferrum & arma natos, feroces quum ſuopte
genio, tum adverſus Romanum populum: quem
ptum à ſe auroque redemptum haud vana jactan-
memorent. Nihil abeſſe, ſi ſit animus Etruſcis,
i Porſenæ quondam, majoribuſque eorum fuerit;
in Romanos omni agro cis Tiberim pulſos dimi-
re pro ſalute ſua, non de intolerando Italiæ regno
gant. Samnitem illis exercitum paratum, inſtru-
um armis, ſtipendio veniſſe: confeſtim ſecuturos,
l ſi ad ipſam Romanam urbem oppugnandam du-
nt. Hæc eos in Etruria jactantes, molienteſque, 17
llum domi Romanum urebat. nam P. Decius
i comperit per exploratores profectum Samni-
m exercitum, advocato concilio: *Quid per*
ros, inquit, *vagamur, vicatim circumferentes bel-*
m? quin urbes ac mœnia aggredimur? nullus jam
ercitus Samnio præſidet. ceſſere finibus, ac ſibi-
etipſi exilium conſcivere. Approbantibus cunctis,
l Murgantiam validam urbem oppugnandum
icit: tantuſque ardor militum fuit, & caritate
icis, & ſpe majoris quam ex agreſtibus popula-
onibus prædæ, ut uno die vi atque armis urbem
perent. ibi duo millia Samnitium & centum

pugnantes circumventi, captique: & alia præda ingens capta eſt. quæ ne impedimentis gravibus agmen oneraret, convocari milites Decius jubet: *Haccine, inquit, victoria ſola, aut hac præda contenti eſtis futuri? Vultis vos pro virtute ſpes gerere? omnes Samnitium urbes fortunæque in urbibus relictæ, veſtræ ſunt; quando legiones eorum tot prœliis fuſas, poſtremo finibus expuliſtis. Vendite iſta, & illicite lucro mercatorem, ut ſequatur agmen. ego ſubinde ſuggeram quæ vendatis. Ad Romuleam urbem hinc eamus, ubi vos labor haud magnus, præda major manet.* Divendita præda, ultro adhortantes imperatorem, ad Romuleam pergunt. Ibi quoque ſine opere, ſine tormentis, ſimul admota ſunt ſigna, nulla vi deterriti à muris, qua cuique proximum fuit, ſcalis raptim admotis in mœnia evaſere. captum oppidum ac direptum eſt, ad duo millia & trecentos occiſi; & ſex millia hominum capta. & miles ingenti præda potitus; quam vendere, ſicut priorem, coactus; Ferentinum inde, quanquam nihil quietis dabatur, tamen ſumma alacritate ductus. Ceterum ibi plus laboris ac periculi fuit. nam & defenſa ſumma vi mœnia ſunt, & locus erat munimento, naturaque tutus: ſed evicit omnia aſſuetus prædæ miles. ad tria millia hoſtium circa muros cæſa: præda militis fuit. Hujus oppugnatarum urbium decoris pars major in quibuſdam annalibus ad Maximum trahitur. Murgantiam ab Decio, à Fabio Ferentinum Romuleamque oppugnatas tradunt: ſunt qui novorum conſulum hanc gloriam faciant. Quidam non amborum, ſed alterius, P. Volumnii: ei
18 Samnium provinciam eveniſſe. Dum ea in Samnio, cujuſcunque ductu auſpicioque, gererentur; Romanis in Etruria iterum bellum ingens multis ex gentibus concitur. cujus auctor Gellius Egna-

tius

us ex Samnitibus erat. Tuſci fere omnes conci-
erant bellum: traxerat contagio proximos Vm-
triæ populos: & Gallica auxilia mercede ſolici-
tabantur. omnis ea multitudo ad caſtra Samni-
um conveniebat. Qui tumultus repens poſtquam
omam perlatus eſt, quum jam L. Volumnius
onſul cum legionibus ſecunda ac tertia, ſo-
iorumque millibus quindecim profectus in Sa-
nnium eſſet, Ap. Claudium primo quoque tem-
ore in Etruriam ire placuit. duæ Romanæ legio-
es ſecutæ, prima & quarta, & ſociorum duode-
im millia. caſtra haud procul ab hoſte poſita. Ce-
erum magis eo profectum eſt quod mature ven-
um erat, ut quoſdam ſpectantes jam arma Etru-
æ populos, metus Romani nominis comprime-
et, quam quod ductu conſulis quicquam ibi ſatis
cite, aut fortunate geſtum ſit. Multa prœlia locis
c temporibus iniquis commiſſa: ſpeſque indies
raviorem hoſtem faciebat. & jam prope erat, ut
ec duci milites, nec militibus dux ſatis fideret.
iteras ad collegam arceſſendum ex Samnio miſ-
as in trinis annalibus invenio. piget tamen incer-
um ponere, quum ea ipſa inter conſules populi
omani jam iterum eodem honore fungentes diſ-
repatio fuerit: Appio abnuente miſſas, Volumnio
ffirmante Appii ſe literis accitum. Iam Volu-
nnius in Samnio tria caſtella ceperat, in quibus
d tria millia hoſtium cæſa erant: dimidium fere
jus captum. & Lucanorum ſeditiones, à plebeiis
c egentibus ducibus ortas, ſumma optimatium
oluntate, per Q. Fabium proconſulem, miſſum
o cum veteri exercitu, compreſſerat. Decio depo-
ulandos hoſtium agros relinquit. ipſe cum co-
iis in Etruriam ad collegam pergit: quem adve-
ientem læti omnes accepere. Appium ex con-
cientia ſua credo animum habuiſſe haud immeri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

to iratum, ſi nihil ſcripſerat: illiberali, & ingrato
animo, ſi eguerat ope, diſſimulantem. Vix enim ſa-
lute mutua reddita quum obviam egreſſus eſſet:
Satin' ſalve, inquit, *Luci Volumni? ut ſeſe in Sa-*
mnio res habent? Quæ te cauſſa ut provincia tua ex-
cederes, induxit? Volumnius in Samnio res proſpe-
ras eſſe ait: literis ejus accitum veniſſe: quæ ſi falſæ
fuerint, nec uſus ſui ſit in Etruria, extemplo con-
verſis ſignis abiturum. *Tu vero abeas*, inquit, *neque*
te quiſquam moratur: etenim minime conſenta-
neum eſt, quum bello tuo forſitan vix ſufficias, hic te
ad opem ferendam aliis gloriari veniſſe. Bene Hercu-
les verteret, dicere Volumnius: *malle fruſtra ope-*
ram inſumptam, quam quicquam incidiſſe, cur non
39 *ſatis eſſet Etruriæ unus conſularis exercitus.* Digre-
dientes jam conſules legati tribunique ex Appiano
exercitu circumſiſtunt: pars imperatorem ſuum
orare, ne collegæ auxilium, quod accipiendum ul-
tro fuerit, ſua ſponte oblatum ſperneretur: plures
abeunti Volumnio obſiſtere, atque obteſtari, *ne*
pravo cum collega certamine Rempub. prodat. ſi qua
clades incidiſſet, deſertori magis quam deſerto noxiæ
fore. Eo rem adductam, ut omnis rei bene aut ſecus
geſtæ in Etruria decus dedecuſque ad L. Volumnium
ſit delegatum. neminem quæſiturum quæ verba Ap-
pii, ſed quæ fortuna exercitus fuerit. Dimitti ab
Appio eum, ſed à Republ. & ab exercitu retineri.
experiretur modo voluntatem militum. Hæc mo-
nendo obteſtandoque, prope reſtitantes conſules
in concionem pertraxerunt. ibi orationes longio-
res habitæ in eandem ferme ſententiam, in quam
inter paucos certatum verbis fuerat. Et quum Vo-
lumnius cauſſa ſuperior, ne infacundus quidem
adverſus eximiam eloquentiam collegæ viſus eſ-
ſet; cavillanſque Appius *ſibi acceptum referre dice-*
ret debere, quod ex muto atque elingui, facundum
etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

iam conſulem haberent: priore conſulatu primis tique menſibus hiſcere eum nequiſſe, nunc jam po- ulares orationes ſerere; Quam mallem, inquit Vo- umnius, *tu a me ſtrenue facere, quam ego ab te ſcite qui didiciſſem. Poſtremo conditionem ferre, quæ ecretura ſit, non orator (neque enim id deſiderare empublicam) ſed imperator uter ſit melior. Etru- iam & Samnium provincias eſſe: utram mallet, igeret. ſuo exercitu ſe vel in Etruria, vel in Sa- nio rem geſturum.* Tum militum clamor ortus, ut mul ambo bellum Etruſcum ſuſciperent. quo nimadverſo conſenſu Volumnius, *Quoniam in llegæ voluntate interpretanda,* inquit, *erravi; non mmittam ut quid vos velitis, obſcurum ſit. mane- , an abire me velitis, clamore ſignificate.* Tum ve- o tantus eſt clamor exortus, ut hoſtes è caſtris ex- iret: armis arreptis in aciem deſcendunt. & Vo- umnius ſigna canere, ac vexilla efferri è caſtris uſſit. Appium addubitaſſe ferunt, cernentem, ſeu ugnante, ſeu quieto ſe, fore collegæ victoriam: einde veritum, ne ſuæ quoque legiones Volu- nnium ſequerentur, & ipſum flagitantibus ſuis ſi- num dediſſe. Ab neutra parte ſatis commode in- tructi fuerunt. nam & Samnitium dux Gellius E- natius pabulatum cum cohortibus paucis ierat: oque impetu magis milites quam cujuſquam du- tu aut imperio pugnam capeſſebant. & Romani xercitus nec pariter ambo ducti, nec ſatis tempo- is ad inſtruendum fuit. Prius concurrit Volu- nnius, quam Appius ad hoſtem perveniret. itaque ronte inæquali concurſum eſt: & velut ſorte qua- lam mutante aſſuetos inter ſe hoſtes, Etruſci Vo- umnio, Samnites parumper cunctati, quia dux ab- rat, Appio occurrere. Dicitur Appius in medio ugnæ diſcrimine, ita ut inter prima ſigna mani- us ad cœlum ſublatis conſpiceretur, ita precatus eſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

eſſe, *Bellona ſi hodie nobis victoriam duis, aſt ego*
templum tibi voveo. Hæc precatus, velut inſtigante
Dea, & ipſe collegæ & exercitus virtutem adęqua-
vit ducis: Imperatoria opera exſequuntur, & mili-
tes, ne ab altera parte prius victoria incipiat, anni-
tuntur. Ergo fundunt fugantque hoſtes, majorem
molē haud facile ſuſtinentes, quam cum qua ma-
nus conſerere aſſueti fuerant. urgendo cedentes, in-
ſequendoque effuſos compulêre ad caſtra. Ibi, in-
terventu Gellii, cohortiumque Sabellarum, paulliſ-
per recruduit pugna. iis quoque mox fuſis, jam à
victoribus caſtra oppugnabantur: & quum Volu-
mnius ipſe portæ ſigna inferret, Appius Bellonam
victricem identidem celebrans, accenderet mili-
tum animos, per vallum, per foſſas irruperunt. Ca-
ſtra capta, direptaque, præda ingens parta, & militi
conceſſa eſt. ſeptem millia ac trecenti hoſtium oc-
20 ciſi, duo millia & centum viginti capti. Dum am-
bo conſules omniſque Romana vis in Etruſcum
bellum magis inclinat, in Samnio novi exercitus
exorti ad depopulandos imperii Romani fines, per
Veſcinos in Campaniam Falernumq; agrum tran-
ſcendunt, ingenteſque prędas faciunt. Volumnium
magnis itineribus in Samnium redeuntem (jam e-
nim Fabio Decioq; prorogati imperii finis aderat)
fama de Samnitium exercitu populationibuſque
Campani agri, ad tuendos ſocios convertit. Vt in
Calenum agrum venit, & ipſe cernit recentia cla-
dis veſtigia, & Caleni narrant tantum jam prædæ
hoſtes trahere, ut vix explicari agmen poſſit: ita-
que jam propalam duces loqui, extemplo eundum
in Samnium eſſe, ut relicta ibi præda in expeditio-
nem redeant, nec tam oneratū agmen dimicationi
committant. Ea quanquam ſimilia veris erant,
certius tamen exploranda ratus, dimittit equites,
qui vagos prædatores in agros palantes excipiant:
ex

t quibus inquirendo, cognoſcit, ad Vulturnum
umen ſedere hoſtem, inde tertia vigilia motu-
um iter in Samnium eſſe. His ſatis exploratis
rofectus, tanto intervallo ab hoſtibus conſedit,
t nec adventus ſuus propinquitate nimia noſci
oſſet, & egredientem è caſtris hoſtem opprime-
et. Aliquanto ante lucem ad caſtra acceſſit: gna-
oſque Oſcæ linguæ, exploratum quid agatur,
nittit. Intermiſti hoſtibus (quod facile erat in
octurna trepidatione) cognoſcunt infrequentia
rmatis ſigna egreſſa, prædam prædæque cuſtodes
xire; immobile agmen, & ſua quemque molien-
em, nullo inter alios conſenſu, nec ſatis certo
mperio. Tempus aggrediendi aptiſſimum viſum
ſt: & jam lux appetebat. itaque ſigna canere juſſit:
gmenque hoſtium aggreditur. Samnites, præda
mpediti, infrequentes armati, pars addere gra-
um, ac præ ſe agere prædam: pars ſtare; incerti
trum progredi, an regredi in caſtra tutius foret.
nter cunctationem opprimuntur. & Romani
am tranſcenderant vallum, cædeſque ac tumul-
us erat in caſtris. Samnitium agmen præterquam
oſtili tumultu, captivorum etiam repentina de-
ectione turbatum erat: qui partim ipſi ſoluti vin-
tos ſolvebant: partim arma in ſarcinis deligata
apiebant, tumultumque prœlio ipſo terribilio-
em intermiſti agmini præbebant. Memorandum
leinde edidere facinus: nam Stajum Mimatium
lucem, adeuntem ordines hortantemque, inva-
dunt. diſſipatis inde equitibus, qui cum eo ade-
ant, ipſum circumſiſtunt: inſidentemque equo,
aptum, ad conſulem Romanum rapiunt. Revo-
ata eo tumultu prima ſigna Samnitium: prœ-
iumque jam profligatum integratum eſt, nec
liutius ſuſtineri potuit. Cæſa ad ſex millia ho-
ninum: duo millia & quingenti capti: in eis
tribuni

tribuni militum quatuor: ſigna militaria triginta: & quod lætiſſimum victoribus fuit, captivorum recepta ſeptem millia & quadringenti; præda ingens ſociorum: accitique edicto domini ad res ſuas noſcendas, recipiendaſque. Præſtituta die, quarum rerum non extitit dominus, militi conceſſæ: coactique vendere prædam, ne alibi quam

21 in armis animum haberent. Magnum ea populatio Campani agri tumultum Romæ præbuerat; & per eos forte dies ex Etruria allatum erat, poſt deductum inde Volumnianum exercitum, Etruriam concitam in arma, & Gellium Egnatium Samnitium ducem, & Vmbros ad defectionem vocari, & Gallos pretio ingenti ſolicitari. His nunciis ſenatus conterritus, juſtitium indici, delectum omnis generis hominum haberi juſſit. nec ingenui modo aut juniores ſacramento adacti ſunt, ſed ſeniorum etiam cohortes factæ, libertinique centuriati. & defendendæ urbis conſilia agitabantur; ſummæque rerum prætor P. Sempronius præerat. Ceterum parte curæ exonerarunt ſenatum Lucii Volumnii conſulis literæ, quibus cæſos fuſoſque populatores Campaniæ cognitum eſt. Itaque & ſupplicationes ob rem bene geſtam conſulis nomine decernunt. juſtitium remittitur, quod fuerat per dies decem & octo, ſupplicatioque perlæta fuit. Tum de præſidio regionis, depopulatæ ab Samnitibus, agitari cœptum. Itaque placuit, ut duæ coloniæ circa Veſcinum & Falernum agrum deducerentur; una oſtium Liris fluvii, quæ Minturnæ appellata; altera in ſaltu Veſcino, Falernum contingente agrum: ubi Sinope dicitur Græca urbs fuiſſe; Sinueſſa deinde ab colonis Romanis appellata. Tribunis plebis negotium datum eſt, ut plebeiſcito juberetur P. Sempronius prætor triumviros in

ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

loca colonis deducendæ creare. nec qui nomi-
darent, facile inveniebantur, quia in ſtationem
prope perpetuam infeſtæ regionis, non in agros
itti rebantur. Avertit ab eis curis ſenatum Etru-
e ingraveſcens bellum; & crebræ literæ Appii,
onentis, ne regionis ejus motum negligerent:
*atuor gentes conferre arma; Etruſcos, Samnites,
nbros, Gallos. jam caſtra bifariam facta eſſe, quia
us locus capere tantam multitudinem non poſſit.*
b hæc, & jam appetebat tempus, comitiorum
uſa, L. Volumnius conſul Romam revocatus:
i prius quam ad ſuffragium centurias vocaret,
concione advocato populo, multa de magni-
dine belli Etruſci diſſeruit. *jam tum, quum ipſe
cum collega rem pariter geſſerit, fuiſſe tantum
llum, ut nec duce uno, nec exercitu geri potuerit:
ceſſiſſe poſtea dici Vmbros, & ingentem exerci-
n Gallorum. Adverſus quatuor populos duos con-
es illo die deligi meminiſſent. ſe, niſi confideret
m conſenſu populi Romani conſulem declaratum
, qui haud dubie tum primus omnium ductor ha-
utur, dictatorem fuiſſe extemplo dicturum.* Ne- 22
ini dubium erat, quin Q. Fabius omnium con-
nſu deſtinaretur, eumque & prærogativæ, &
mo vocatæ omnes centuriæ conſulem cum
Volumnio dicebant. Fabii oratio fuit, qualis
nnio ante: deinde, ut vincebatur conſenſu,
rſa poſtremo ad collegam P. Decium poſcen-
m. *id ſenectuti ſuæ adminiculum fore: cenſura,
obuſque conſulatibus ſimul geſtis expertum ſe, nil
ncordi collegio firmius ad Rempubl. tuendam eſſe.
vo imperii ſocio vix jam aſſueſcere ſenilem ani-
um poſſe. cum moribus notis facilius ſe communi-
turum conſilia.* Subſcripſit orationi ejus conſul
m meritis P. Decii laudibus, tum *quæ ex concor-
t conſulum bona, quæque ex diſcordia mala in*

admi-

adminiſtratione rerum militarium evenirent, memorando, *quam prope ad ultimum diſcrimen ſuis & collegæ certaminibus nuper ventum foret*: admonendo Decium, Fabiumque, *ut uno animo, una mente viverent. eſſe præterea viros natos militiæ, factis magnos, ad verborum linguæque certamina rudes. Ea ingenia conſularia eſſe. callidos ſolerteſque, juris atque eloquentiæ conſultos, qualis Ap. Claudius eſſet, urbi ac foro præſides habendos, prætoreſque ad reddenda jura creandos eſſe.* His agendis dies eſt conſumptus. poſtridie ad præſcriptum conſulis & conſularia & prætoria comitia habita. Conſules creati, Q. Fabius & P. Decius: Ap. Claudius prætor; omnes abſentes: & L. Volumnio ex ſenatusconſulto & ſcito plebis prorogatum in an-

23 num imperium eſt. Eo anno prodigia multa fuerunt: quorum avetruncandorum cauſſa ſupplicationes in biduum ſenatus decrevit. Publice vinum ac thus ſacrificiis præbitum. ſupplicatum iere frequentes viri, fœminæque. Inſignem ſupplicationem fecit certamen in ſacello Pudicitiæ patriciæ, quæ in foro boario eſt ad ædem rotundam Herculis, inter matronas ortum. Virginiam Auli filiam, patriciam plebeio nuptam Volumnio conſuli, matronæ, quod è Patribus enupſiſſet, ſacris arcuerant. Brevis altercatio inde, ex iracundia muliebri in contentionem animorum exarſit. quum ſe Virginia & patriciam & pudicam in patriciæ Pudicitiæ templum ingreſſam, & uni nuptam, ad quem virgo deducta ſit; nec ſe viri, honorumve ejus ac rerum geſtarum pœnitere, vero gloriaretur. Facto deinde egregio magnifica verba adauxit. in vico Longo, ubi habitabat, ex parte ædium quod ſatis eſſet loci modico ſacello, excluſit: aramque ibi poſuit. & convocatis plebeiis matronis, conqueſta injuriam patriciarum, *Hanc ego aram*,

quit, *Pudicitiæ plebeiæ dedico : voſque hortor, ut*
od certamen virtutis viros in hac civitate tenet,
: pudicitiæ inter matronas ſit. detiſque operam,
hæc ara quam illa, ſi quid poteſt, ſanctius, & à
ſtioribus coli dicatur. Eodem ferme ritu & hæc
ı, quo illa antiquior, culta eſt; ut nulla niſi ſpe-
ıtæ pudicitiæ matrona, & quæ uni viro nupta
iſſet, jus ſacrificandi haberet. Vulgata dein re-
io à pollutis, nec matronis ſolum, ſed omnis
dinis fœminis, poſtremo in oblivionem venit.
ɔdem anno Cn. & Q. Ogulnii ædiles curules ali-
ıot fœneratoribus diem dixerunt, quorum bonis
ulctatis, ex eo quod in publicum redactum eſt,
ıea in Capitolio limina, & trium menſarum ar-
ntea vaſa in cella Iovis, Iovemque in culmine
m quadrigis, & ad Ficum Ruminalem ſimula-
a infantium conditorum Vrbis ſub uberibus lu-
: poſuerunt: ſemitamque ſaxo quadrato à Cape-
ı porta ad Martis ſtraverunt, & ab ædilibus ple-
 iis L. Æmilio Pæto, & C. Fulvio Curvo, ex
ulctaticia item pecunia, quam exegerunt pecua-
is damnatis, ludi facti: pateræque aureæ ad Ce-
ris poſitæ. Q. inde Fabius quintum, & P. Decius 24
ıartum, conſulatum ineunt: tribus conſulati-
ıs, cenſuraque collegæ, nec gloria magis rerum,
ıæ ingens erat, quam concordia inter ſe clari.
ıæ ne perpetua eſſet, ordinum magis quam ipſo-
ım inter ſe certamen interveniſſe reor: patriciis
ndentibus, ut Fabius Etruriam extra ordinem
ovinciam haberet: plebeiis auctoribus Decio,
t ad ſortem revocaret. Fuit certe contentio in
ıatu; & poſtquam ibi Fabius plus poterat, revo-
ıta res ad populum eſt in concione. ut inter mi-
tares viros, & factis potius quam dictis fretos,
ıuca verba habita: Fabius *quam arborem con-*
ruiſſet, ſub ea legere alium fructum, indignum

eſſe.

eſſe, dicere. *ſe aperuiſſe Ciminiam ſilvam, viamque per devios ſaltus Romano bello feciſſe. Quid ſe id ætatis ſolicitaſſent, ſi alio duce bellum geſturi eſſent? Nimirum adverſarium ſe, non ſocium imperii legiſſe,* ſenſim exprobat: *& invidiſſe Decium concordibus collegiis tribus.* Poſtremo *ſe tendere nihil ultra, quam ut, ſi ſe dignum provincia ducerent, in eam mitterent: in ſenatus arbitrio ſe fuiſſe, & in poteſtate populi futurum.* P. Decius ſenatus injuriam querebatur: *quoad potuerint Patres anniſos, ne plebeiis aditus ad magnos honores eſſet: poſtquam ipſa virtus pervicerit, ne in ullo genere hominum inhonorata eſſet; quæri, quemadmodum irrita ſint, non ſuffragia modo populi, ſed arbitria etiam fortunæ, & in paucorum poteſtatem vertantur. Omnes ante ſe conſules ſortitos provincias eſſe: nunc extra ſortem Fabio ſenatum provinciam dare. Si honoris ejus cauſſa: ita eum de ſe deque Republica meritum eſſe, ut faveat Q. Fabii gloriæ: quæ modo non ſua contumelia ſplendeat. Cui autem dubium eſſe, ubi unum bellum ſit aſperum ac difficile, quum id alteri extra ſortem mandetur, quin alter conſul pro ſupervacaneo atque inutili habeatur? Gloriari Fabium rebus in Etruria geſtis. velle & P. Decium gloriari: & forſitan quem ille obrutum ignem reliquerit, ita ut toties novum ex improviſo incendium daret, eum ſe extincturum. Poſtremo ſe, collegæ honores præmiaque conceſſurum verecundia ætatis ejus majeſtatiſque. quum periculum, quum dimicatio propoſita ſit, neque cedere ſua ſponte, neque ceſſurum. & ſi nihil aliud ex eo certamine tulerit, illud certe laturum, ut quod populi ſit, populus jubeat potius, quam Patres gratificentur. Iovem optimum maximum, Deoſque immortales ſe precari, ut ita ſortem æquam ſibi cum collega dent, ſi eandem virtutem felicitatemque in bello adminiſtrando daturi*

turi ſint. certe id & natura æquum, & exemplo ile eſſe, & ad famam populi Romani pertinere; conſules eſſe, quorum utrolibet duce bellum Etrum geri recte poſſit. Fabius nihil aliud precatus pulum, quam ut prius quam intro vocarentur ſuffragium tribus, Ap. Claudii prætoris allatas Etruria literas audirent, comitio abit. nec mire populi conſenſu quam ſenatus, provincia ruria extra ſortem Fabio decreta eſt. Concur- 25
inde ad conſulem factus omnium ferme juniom. & pro ſe quiſque nomina dabant: tanta culo erat ſub eo duce ſtipendia faciendi. Qua cirmfuſus turba, *Quatuor millia,* inquit, *peditum, ſexcentos equites duntaxat ſcribere in animo eſt: dierno & craſtino die qui nomina dederitis, men ducam. majori mihi curæ eſt, ut omnes locutes reducam, quam ut multis rem geram militi-.* Profectus apto exercitu, & eo plus fiduciæ ſpei gerente, quod non deſiderata multitudo it, ad oppidum Aharnam, unde haud procul ſtes erant, ad caſtra Appii prætoris pergit. pau citra millibus lignatores ei cum præſidio ocrrunt: qui ut lictores prægredi viderunt, Faumque eſſe conſulem accepere, læti atque alas Diis populoque Romano gratias agunt, quod m ſibi imperatorem miſiſſent. Circumfuſi deinquum conſulem ſalutarent, quærit Fabius quo gerent, reſpondentibuſque, lignatum ſe ire: n' tandem, inquit, num caſtra vallata non hatis? Ad hoc quum ſucclamatum eſſet: duplici idem vallo, & foſſa, & tamen in ingenti metu e: Habetis igitur, inquit, affatim lignorum. ree, & vellite vallum. Redeunt in caſtra, terronque ibi vellentes vallum, & iis qui in caſtris manſerunt militibus, & ipſi Appio fecerunt. um pro ſe quiſque aliĩ aliis dicere, Conſulis ſe

Q. Fabii

Q. Fabii facere juſſu. Poſtero inde die caſtra mota: & Appius prætor Romam dimiſſus. inde nuſquam ſtativa Romanis fuere. negabat utile eſſe uno loco ſedere exercitum: itineribus, ac mutatione locorum mobiliorem ac ſalubriorem eſſe. Fiebant autem itinera, quanta fieri ſinebat hiems haud dum exacta. Vere inde primo relicta ſecunda legione ad Cluſium, quod Camars olim appellabant: præpoſitoque caſtris L. Scipione proprætore, Romam ipſe ad conſultandum de bello rediit: ſive ipſe ſponte ſua, quia bellum ei majus in conſpectu erat, quam quantum eſſe famæ crediderat; ſive ſenatusconſulto accitus. nam in utrumque auctores ſunt. Ab Ap. Claudio prætore retractum quidam videri volunt; quum in ſenatu, & apud populum (id quod per literas aſſidue fecerat) terrorem belli Etruſci augeret: *non ſuffecturum ducem unum nec exercitum unum, adverſus quatuor populos. Periculoſum eſſe, ſive juncti unum premant, ſive id diverſi gerant bellum, ne ad omnia ſimul obire unus non poßit. Duas ſe ibi legiones Romanas reliquiſſe: & minus quinque millia peditum equitumque cum Fabio veniſſe: ſibi placere, P. Decium conſulem, primo quoque tempore in Etruriam ad collegam proficiſci: L. Volumnio Samnium provinciam dari. Si conſul malit in ſuam provinciam ire; Volumnium in Etruriam ad conſulem cum exercitu juſto conſulari proficiſci.* Quum magnam partem moveret oratio prætoris, P. Decium cenſuiſſe ferunt, Vt omnia integra ac libera Q. Fabio ſervarentur: donec vel ipſe, ſi per commodum Reipubl. poſſet, Romam veniſſet, vel aliquem ex legatis miſiſſet: à quo diſceret ſenatus, quantum in Etruria belli eſſet: quantiſque adminiſtrandum copiis
26 & quot per duces eſſet. Fabius ut Romam rediit, & in ſenatu, & productus ad populum, mediam oratio-

ationem habuit, ut nec augere nec minuere vi-
retur belli famam: magiſque in altero aſſumen-
duce aliorum indulgere timori, quam ſuo aut
p. periculo conſulere: Ceterum ſi ſibi adjuto-
n belli, ſociumque imperii darent; quonam
odo ſe oblivisci P. Decii conſulis per tot collegia
erti poſſe? *Neminem omnium ſecum conjungi*
alle: & copiarum ſatis ſibi cum P. Decio, &
quam nimium hoſtium fore. Sin collega quid
ud malit; at ſibi L. Volumnium darent adjuto-
rem. Omnium rerum arbitrium & à populo, & à
atu, & ab ipſo collega Fabio permiſſum eſt. &
m Decius ſe in Samnium, vel in Etruriam pro-
iſci paratum eſſe oſtendiſſet; tanta lætitia ac
ulatio fuit, ut præciperetur victoria animis,
mphuſque non bellum decretum conſulibus
eretur. Invenio apud quoſdam, extemplo con-
tu inito, profectos in Etruriam Fabium De-
mque, ſine ulla mentione ſortis provinciarum
aminumque inter collegas, quæ expoſui. Sunt,
bus ne hæc quidem certamina exponere ſatis
rit. adjecerunt & Appii criminationes de Fa-
abſente ad populum, & pertinaciam adverſus
ſentem conſulem prætoris, contentionemque
m inter collegas; tendente Decio, ut ſuæ quiſ-
provinciæ ſortem tueretur. Conſtare res inci-
ex eo tempore, quo profecti ambo conſules
bellum ſunt. Ceterum, antequam conſules in
uriam pervenirent, Senones Galli multitudine
enti ad Cluſium venerunt; legionem Roma-
a caſtraque oppugnaturi. Scipio, qui caſtris
erat, loco adjuvandam paucitatem ſuorum
itum ratus; in colle qui inter urbem & caſtra
, aciem erexit. Sed, ut in re ſubita, parum ex-
rato itinere ad jugum perrexit, quod hoſtes ce-
ant, parte alia egreſſi. ita cæſa ab tergo legio:
atque

atque in medio, quum hoſtis undique urgeret, circumventa. Deletam quoque ibi legionem, ita ut nuncius non ſupereſſet, quidam auctores ſunt: nec ante ad conſules, qui jam haud procul à Cluſio aberant, famam ejus cladis perlatam, quam in conſpectu fuere Gallorum equites, pectoribus equorum ſuſpenſa geſtantes capita, & lanceis infixa, ovanteſque moris ſui carmine. Sunt qui Vmbros fuiſſe, non Gallos tradant: nec tantum cladis acceptum. & circumventis pabulatoribus cum L. Manlio Torquato legato Scipionem proprætorem ſubſidium è caſtris tuliſſe, victoreſque Vmbros, redintegrato prœlio, victos eſſe: captivoſque eis ac prædam ademptam. Similius vero eſt, à Gallo hoſte quam Vmbro eam cladem acceptam, quod, quum ſæpe alias, tum eo anno, Gallici tumultus præcipuus terror civitatem tenuit. Itaque præterquam quod ambo conſules profecti ad bellum erant cum quatuor legionibus, & magno equitatu Romano, Campaniſque mille equitibus delectis ad id bellum miſſis, & ſociorum nominiſque Latini majore exercitu, quam Romani; alii duo exercitus haud procul urbe Etruriæ oppoſiti; unus in Faliſco, alter in Vaticano agro. Cn. Fulvius, & L. Poſtumius Megellus, proprætores ambo ſtativa in eis locis habere juſſi.
27 Conſules ad hoſtes tranſgreſſo Appennino in agrum Sentinatem pervenerunt. Ibi quatuor millium ferme intervallo caſtra poſita. Inter hoſtes deinde conſultationes habitæ. atque ita convênit, ut ne unis caſtris miſcerentur omnes, neve in aciem deſcenderent ſimul. Samnitibus Galli, Etruſcis Vmbri adjecti. dies indicta pugnæ: Samnitibus Galliſque delegata pugna: inter ipſum certamen Etruſci Vmbrique juſſi caſtra Romana oppugnare. Hæc conſilia turbarunt transfugæ

Cluſin

ſini tres ; clam nocte ad Fabium conſulem nſgreſſi. qui editis hoſtium conſiliis dimiſſi n donis;ut ſubinde,ut quæque res nova decreta t, exploratam perferrent. Conſules Fulvio, ut Faliſco, Poſtumio,ut ex Vaticano exercitum ad ſium admoveant, ſummaque vi fines hoſtium populentur, ſcribunt. Hujus populationis fama uſcos ex agro Sentinate ad ſuos fines tuendos ivit. Inſtare inde conſules, ut abſentibus iis naretur : per biduum laceſſiere prælio hoſtem. uo nihil dignum dictu actum. Pauci utrimque idère : magiſque irritati ſunt ad juſtum certa- n animi, quam ad diſcrimen ſumma rerum ad- ta. tertio die deſcenſum in campum omnibus piis eſt. Quum inſtructæ acies ſtarent, cerva iens lupum è montibus exacta per campos in- duas acies decurrit : inde diverſæ feræ, cerva Gallos, lupus ad Romanos curſum deflexit. o data inter ordines via, cervam Galli con- re. Tum ex anteſignanis Romanus miles, *c fuga*, inquit, *& cædes vertit, ubi ſacram næ feram jacentem videtis. Hinc victor Mar- lupus,integer & intactus, gentis nos Martiæ & litoris noſtri admonuit.* Dextro cornu Galli, ſtro Samnites conſtiterunt. adverſus Samnites ius primam ac tertiam legiones pro dextro nu, adverſus Gallos pro ſiniſtro Decius quin- & ſextam inſtruit. ſecunda & quarta cum Volumnio proconſule in Samnio gerebant bel- . Primo concurſu, adeo æquis viribus geſta ſt, ut, ſi affuiſſent Etruſci & Vmbri, aut in , aut in caſtris, quocumque ſe inclinaſſent, pienda clades fuerit. Ceterum, quamquam 28
mmunis adhuc Mars belli erat, necdum di- nen fortuna fecerat, qua datura vires eſſet; dquaquam ſimilis pugna, in dextro lævoque

cornu

cornu erat. Romani apud Fabium arcebant magis quam inferebant pugnam: extrahebaturque in quam maxime ſerum diei certamen. quia ita perſuaſum erat duci, & Samnites & Gallos primo impetu feroces eſſe, quos ſuſtineri ſatis ſit. Longiore certamine ſenſim reſidere Samnitium animos: Gallorum quidem etiam corpora intolerantiſſima laboris atque æſtus fluere, primaque eorum prœlia pluſquam virorum, poſtrema minus quam fœminarum eſſe. In id tempus igitur, quo vinci ſolebat hoſtis, quam integerrimas vires militi ſervabat. Ferocior Decius, & ætate & vigore animi; quantumcunque virium habuit, certamine primo effudit. & quia lentior videbatur pedeſtris pugna, equitatum in pugnam concitat: & ipſe fortiſſimæ juvenum turmæ immiſtus, orat proceres juventutis, ut ſecum in hoſtem impetum faciant. Duplicem illorum gloriam fore, ſi ab lævo cornu & ab equite victoria incipiat. Bis avertere Gallicum equitatum. iterum longius evectos, & jam inter media equitum agmina prœlium cientes, novum pugnæ conterruit genus: eſſedis, carriſque ſuperſtans armatus hoſtis, ingenti ſonitu equorum rotarumque advênit, & inſolitos ejus tumultus Romanorum conterruit equos. Ita victorem equitatum velut lymphaticus pavor diſſipat: ſternit inde ruentes equos viroſque improvida fuga. Turbata hinc etiam ſigna legionum: multique impetu equorum ac vehiculorum raptorum per agmen obtriti anteſignani: & inſecuta, ſimul territos hoſtes vidit, Gallica acies nullum ſpacium reſpirandi recipiendique ſe dedit. Vociferari Decius, Quo fugerent? quamve in fuga ſpem haberent? Obſiſtere cedentibus, ac revocare fuſos: deinde ut nulla vi perculſos ſuſtinere poterat, patrem P. Decium nomine compellans, *Quid ultra*

moror

rror, inquit, *familiare fatum? Datum hoc noſtro*
neri eſt, ut luendis periculis publicis piacula ſimus.
m ego mecum legiones hoſtium mactandas Telluri
Diis Manibus dabo. Hæc locutus, M. Livium
ontificem, quem deſcendens in aciem digredi
tuerat ab ſe, præire juſſit verba, quibus ſe legio-
ſque hoſtium pro exercitu populi Romani Qui-
ium devoveret. Devotus inde eadem precatio-
, eodemque habitu, quo pater P. Decius ad Ve-
im bello Latino ſe juſſerat devoveri. Quum ſe-
ndum ſolennes precationes adjeciſſet, *præ ſe*
ere ſeſe, formidinem ac fugam, cædemque ac cruo-
m, cœleſtium inferorumque iras. Contacturum
nebribus diris ſigna, tela, arma hoſtium: locum-
e eundem ſuæ peſtis & Gallorum ac Samnitium
e. Hæc execratus in ſe hoſteſque, qua conſertiſ-
nam cernebat Gallorum aciem, concitat equum:
ferenſque ſe ipſe infeſtis telis interfectus eſt. Vix 29
manæ inde opis videri pugna potuit. Romani,
ice amiſſo, quæ res terrori alias eſſe ſolet, ſiſte-
fugam, ac novam de integro velle inſtaurare
ignam. Galli, & maxime globus circumſtans
nſulis corpus, velut alienata mente vana in-
iſſum jactare tela. torpere quidam, & nec pu-
næ meminiſſe, nec fugæ. At ex parte altera pon-
fex Livius, cui lictores Decius tradiderat, juſſe-
tque proprætorem eſſe; vociferari, *Viciſſe Ro-*
anos, defunctos conſulis fato. Gallos Samniteſ-
ue Telluris matris ac Deorum Manium eſſe. Ra-
re ad ſe ac vocare Decium devotam ſecum aciem;
riarumque ac formidinis plena omnia ad hoſtes
ſe. Superveniunt deinde his reſtituentibus pu-
nam L. Cornelius Scipio & C. Marcius, cum
bſidiis ex noviſſima acie; juſſu Q. Fabii conſulis
d præſidium collegæ miſſi. ibi auditur P. Decii
ventus; ingens hortamen ad omnia pro Repu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

blica audenda. Itaque quum Galli ſtructis ante ſe ſcutis conferti ſtarent, nec facilis pede collato videretur pugna; juſſu legatorum collecta humi pila, quæ ſtrata inter duas acies jacebant, atque in teſtudinem hoſtium conjecta: quibus pleriſque in ſcuta, verutis in corpora ipſa fixis, ſternitur cuneus: ita, ut magna pars integris corporibus attoniti conciderent. hæc in ſiniſtro cornu Romanorum fortuna variaverat. Fabius in dextro cornu primo (ut ante dictum eſt) cunctando extraxerat diem. deinde, poſtquam nec clamor hoſtium, nec impetus, nec tela miſſa, eandem vim habere viſa; præfectis equitum juſſis ad latus Samnitium circumducere alas, ut ſigno dato in tranſverſos quanto maximo poſſent impetu incurrerent; ſenſim ſuos ſigna inferre juſſit, & commovere hoſtem. Poſtquam non reſiſti vidit, & haud dubiam laſſitudinem eſſe, tum collectis omnibus ſubſidiis, quæ ad id tempus reſervaverat, & legiones concitavit & ſignum ad invadendos hoſtes equitibus dedit. Nec ſuſtinuerunt Samnites impetum, præterque aciem ipſam Gallorum, relictis in dimicatione ſociis, ad caſtra effuſo curſu ferebantur. Galli teſtudine facta conferti ſtabant. Tum Fabius, audita morte collegæ, Campanorum alam, quingentos fere equites, excedere acie jubet: & circumvectos à tergo Gallicam invadere aciem. tertiæ deinde legionis ſubſequi principes, & qua turbatum agmen hoſtium viderent, impetu equitum, inſtare ac territos cædere. Ipſe ædem Iovi Victori, ſpoliaque hoſtium quum voviſſet, ad caſtra Samnitium perrexit: quo multitudo omnis conſternata agebatur ſub ipſo vallo. Quia tantam multitudinem portæ non recepere, tentata ab excluſis turba ſuorum pugna eſt. Ibi Gellius Egnatius imperator Samnitium cecidit. compulſi deinde

einde intra vallum Samnites: parvoque certa-
nine capta caſtra, & Galli à tergo circumventi.
Cæſo eo die hoſtium viginti quinque millia,
cto capta. nec incruenta victoria fuit. Nam ex
. Decii exercitu cæſa ſeptem millia; ex Fabii,
nille ac ducenti. Fabius, dimiſſis ad quæren-
um collegæ corpus, ſpolia hoſtium conjecta in
cervum Iovi Victori cremavit. Conſulis cor-
us eo die, quia obrutum ſuperſtratis Gallorum
umulis erat, inveniri non potuit. poſtero die in-
entum, relatumque eſt cum multis militum la-
rimis. Intermiſſa inde omnium aliarum rerum
ura, Fabius collegæ funus omni honore laudi-
uſque meritis celebrat. Et in Etruria per eos dies 30
b Cn. Fulvio proprætore res ex ſententia geſta;
é præter ingentem inlatam populationibus agro-
um hoſti cladem, pugnatum etiam egregie eſt:
eruſinorumque & Cluſinorum cæſa amplius
ia millia, & ſigna militaria ad viginti capta.
amnitium agmen quum per Pelignum agrum
geret, circumventum à Pelignis eſt. ex millibus
uinque ad mille cæſi. Magna ejus diei, quo in
entinati agro bellatum, fama eſt; etjam vero
anti. ſed ſuperjecere quidam augendo fidem: qui
hoſtium exercitu peditum quadraginta millia
ecentos triginta, equitum ſex millia, mille car-
entorum ſcripſere fuiſſe: ſcilicet cum Vmbris,
uſciſque; quos & ipſos pugnæ affuiſſe. & ut
omanorum quoque augerent copias, L. Volu-
nium proconſulem, conſulibus, exercitumque
ius legionibus conſulum adjiciunt. In pluribus
nnalibus duorum ea conſulum propria victo-
ia eſt. Volumnius in Samnio interim res gerit,
amnitiumque exercitum in Tripernum montem
ompulſum, non deterritus iniquitate loci, fun-
it fugatque. Q. Fabius Deciano exercitu relicto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

in Etruria, ſuis legionibus deductis ad urbem, de Gallis Etruſcisque ac Samnitibus triumphavit. milites triumphantem ſecuti ſunt. Celebrata inconditis carminibus militaribus non magis victoria Q. Fabii, quam mors præclara P. Decii eſt: excitataque memoria parentis, æquata eventu publico privatoque filii laudibus. Data ex præda militibus æris octogeni bini, ſagaque & tunica; præmia illa tempeſtate militiæ haudquaquam ſpernenda.

31 His ita rebus geſtis, nec in Samnitibus adhuc nec in Etruria pax erat. nam & Peruſinis auctoribus poſt deductum ab conſule exercitum rebellatum fuerat: & Samnites prædatum in agrum Veſcinum Formianumque, & parte alia in Æſerniacum, quæ Vulturno adjacent flumini, deſcendêre. Adverſus eos Appius Claudius prætor cum exercitu Deciano miſſus. Fabius in Etruria rebellante denuo, quatuor millia & quingentos Peruſinorum occidit: cepit ad mille ſeptingentos quadraginta: qui redempti ſinguli æris trecentis decem. præda alia omnis militibus conceſſa. Samnitium legiones quum partim Ap. Claudius prætor, partim L. Volumnius proconſul ſequeretur; in agrum Stellatem convenerunt. ibi & Samnitium legiones omnes conſidunt, & Appius Volumniuſque caſtra conjungunt. Pugnatum infeſtiſſimis animis; hinc ira ſtimulante adverſus rebellantes toties; illinc ab ultima jam dimicantibus ſpe. Cæſa ergo Samnitium ſexdecim millia trecenti, capta duo millia ſeptingenti. ex Romano exercitu cecidêre duo millia ſeptingenti. Felix annus bellicis rebus, peſtilentia gravis, prodigiiſque ſolicitus. nam & terram multifariam pluiſſe, & in exercitu Appii Claudii plerosque fulminibus ictos, nunciatum eſt, librique ob hæc aditi. Eo anno Q. Fabius Gurges conſulis filius aliquot matronas ad populum ſtupri damnatas

pecunia

ecunia mulctavit. ex quo mulctaticio ære Vene-
is ædem, quæ prope Circum eſt, faciendam cura-
it. Superſunt etiam nunc Samnitium bella, quæ
ontinua per quartum jam volumen, annumque
xtum & quadrageſimum, à M. Valerio, A. Cor-
elio conſulibus, qui primi Samnio arma intule-
unt, agimus: & ne tot annorum clades utriuſque
entis laboreſque actos nunc referam, quibus ne-
uiverint tamen duriora pectora vinci; proximo
nno Samnites in Sentinati agro, Pelignis, ad Tri-
rnum, Stellatibus campis, ſuis ipſi legionibus,
iſti alienis, ab quatuor exercitibus quatuor du-
ibus Romanis cæſi fuerant, imperatorem clariſ-
mum gentis ſuæ amiſerant; ſocios belli Etruſcos,
'mbros, Gallos, in eadem fortuna videbant, qua
pſi erant, nec ſuis, nec externis viribus jam ſtare
oterant; tamen bello non abſtinebant. adeo ne
nfeliciter quidem defenſæ libertatis tædebat: &
inci, quam non tentare victoriam, malebant.
Quinam ſit ille, quem non pigeat longinquita-
s bellorum ſcribendo legendoque, quæ geren-
es non fatigaverunt? Q. Fabium, P. Decium, 32
. Poſtumius Megellus, & M. Attilius Regulus,
onſules ſecuti ſunt. Samnium ambobus decre-
a provincia eſt, quia tres ſcriptos hoſtium exer-
itus, uno Etruriam, altero populationem Cam-
aniæ repeti, tertium tuendis parari finibus, fa-
na erat. Poſtumium valetudo adverſa Romæ te-
uit: Attilius cum exercitu extemplo profectus,
t in Samnio hoſtes (ita enim placuerat Patribus)
ondum egreſſos opprimeret. Velut ex compoſi-
o ibi obvium habuere hoſtem: ubi & intrare,
edum vaſtare ipſi Samnitium agrum prohibe-
entur: & egredi inde in pacata ſociorumque po-
uli Romani fines Samnitem prohiberent. Quum
aſtra caſtris collata eſſent, quod vix Romanus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

toties victor auderet, auſi Samnites ſunt (tantum
deſperatio ultima temeritatis facit) caſtra Roma-
na oppugnare. & quamquam non venit ad finem
tam audax incœptum, tamen haud omnino va-
num fuit. Nebula erat ad multum diei; denſa
adeo, ut lucis viſum eriperet; non proſpectu mo-
do extra vallum adempto, ſed propinquo etiam
congredientium inter ſe conſpectu. Hac velut la-
tebra inſidiarum freti Samnites, vix dum ſatis cer-
ta luce, & eam ipſam premente caligine, ad ſta-
tionem Romanam in porta ſegniter agentem vi-
gilias perveniunt. Improviſo oppreſſis, nec animi
ſatis ad reſiſtendum, nec virium fuit. Ab tergo
caſtrorum decumana porta impetus factus. itaque
captum quæſtorium: quæſtorque ibi L. Opimius
33 Panſa occiſus. conclamatum inde ad arma. Con-
ſul tumultu excitus, cohortes duas ſociorum,
Lucanam Sueſſanamque, quæ proximæ forte
erant, tueri prætorium jubet: manipulos legio-
num principali via inducit. Vixdum ſatis aptatis
armis, in ordines eunt: & clamore magis quam
oculis hoſtem noſcunt: nec quantus numerus ſit,
æſtimari poteſt. Cedunt primo incerti fortunæ
ſuæ, & hoſtem introrſum in media caſtra acci-
piunt. inde quum conſul vociferaretur, expulſi-
ne extra vallum, caſtra deinde ſua oppugnaturi
eſſent, rogitans; clamore ſublato connixi primo
reſiſtunt: deinde inferunt pedem, urgentque, &
impulſos ſemel terrore eodem agunt, quo cœpe-
runt. Expellunt extra portam vallumque. inde
pergere ac perſequi (quia turbida lux metum cir-
ca inſidiarum faciebat) non auſi, liberatis ca-
ſtris contenti, receperunt ſe intra vallum; trecen-
tis ferme hoſtium occiſis. Romanorum ſtatio-
nis primæ, vigilumque, & eorum qui circa quæ-
ſtorium oppreſſi, periere ad ducentos triginta.

Animos

nimos inde Samnitibus non infelix audacia au-
t, & non modo proferre inde caſtra Romanum,
l ne pabulari quidem per agros ſuos patieban-
r. retro in pacatum Soranum agrum pabulato-
s ibant. Quarum rerum fama, tumultuoſior
iam, quam res erant, perlata Romam, coegit
Poſtumium conſulem, vix dum validum, pro-
iſci ex urbe; prius tamen quam exiret, mili-
bus edicto Soram juſſis convenire. Ipſe ædem
ictoriæ, quam ædilis curulis ex mulctaticia pe-
nia faciendam curaverat, dedicavit. Ita ad ex-
citum profectus, ab Sora in Samnium ad caſtra
llegæ perrexit. inde poſtquam Samnites, diffiſi
obus exercitibus reſiſti poſſe, receſſerunt; di-
rſi conſules ad vaſtandos agros urbeſque oppu-
andas diſcedunt. Poſtumius Milioniam oppu- 34
are adortus vi, primo atque impetu, deinde
ſtquam ea parum procedebant, opere ac vineis
mum injunctis muro cepit. Ibi capta jam urbe
hora quarta diei ad octavam fere horam, omni-
s partibus urbis diu incerto eventu pugnatum
. poſtremo potitur oppido Romanus. Samni-
um cæſi tria millia ducenti: capti quatuor millia
icenti, præter prædam aliam. Inde Ferentinum
ctæ legiones. unde oppidani cum omnibus re-
s ſuis, quæ ferri agique potuerunt, nocte per
erſam portam ſilentio exceſſerunt. Igitur ſimul
venit conſul, primo ita compoſitus inſtructuſ-
e mœnibus ſucceſſit; tanquam idem, quod ad
ilioniam fuerat, certaminis foret: deinde ut
entium vaſtum in urbe, nec arma nec viros
turribus ac muris vidit, avidum invadendi de-
rta mœnia militem detinet; ne quam occultam
fraudem incautus rueret. Duas turmas ſocio-
m Latini nominis circumequitare mœnia atque
plorare omnia jubet. equites portam unam alte-

ramque eadem regione in propinquo patentes
conſpiciunt, itineribuſque iis veſtigia nocturnæ
hoſtium fugæ. Adequitant deinde ſenſim portis,
urbemque ex tuto rectis itineribus perviam con-
ſpiciunt: ad conſulem referunt, exceſſum urbe
ſolitudine haud dubia perſpicuum eſſe, & recenti-
bus veſtigiis fugæ, ac ſtrage rerum in trepidatione
nocturna paſſim relictarum. His auditis conſul
ad eam partem urbis, qua adierant equites, cir-
cumducit agmen: conſtitutiſque haud procul por-
ta ſignis, quinque equites jubet intrare urbem, &
modicum ſpacium progreſſos, tres manere eodem
loco, ſi tuta videantur: duos explorata ad ſe re-
ferre. Qui ubi redierunt, retuleruntque, eo ſe pro-
greſſos, unde in omnes partes circumſpectus eſſet,
longe lateque ſilentium ac ſolitudinem vidiſſe;
extemplo conſul cohortes expeditas in urbem in-
duxit: ceteros interim caſtra communire juſſit.
ingreſſi milites, refractis foribus, paucos graves
ætate aut invalidos inveniunt, relictaque quæ mi-
gratu difficilia eſſent. Ea direpta, & cognitum ex
captivis eſt, communi conſilio aliquot circa ur-
bes conſciſſe fugam, ſuos prima vigilia profectos.
credere eandem in aliis urbibus ſolitudinem in-
venturos. Dictis captivorum fides extitit: deſer-
35 tis oppidis conſul potitur. Alteri conſuli M. Atti-
lio, nequaquam tam facile bellum fuit, quum ad
Luceriam duceret legiones, quam oppugnari ab
Samnitibus audierat. Ad finem Lucerinum ei ho-
ſtis obvius fuit. ibi ira vires æquavit. Prœlium
varium & anceps fuit. triſtius tamen eventu Ro-
manis; & quia inſueti erant vinci; & quia digre-
dientes magis quam in ipſo certamine ſenſerunt,
quantum in ſua parte plus vulnerum ac cædis fuiſ-
ſet. Itaque is terror in caſtris ortus, qui ſi pugnan-
tes cepiſſet, inſignis accepta clades foret. Tum
quoque

quoque ſolicita nox fuit; jam invaſurum caſtra Samnitem credentibus, aut prima luce cum victoribus conferendas manus. Minus cladis (ceterum non plus animorum) ad hoſtes erat. ubi primum illuxit, abire ſine certamine cupiunt. Sed via una, & ea ipſa præter hoſtes, erat. qua ingreſſi, præbuere ſpeciem recta tendentium ad caſtra oppugnanda. Conſul arma capere milites jubet, & ſequi ſe extra vallum. legatis, tribunis, præfectis ſociorum imperat, quod apud quemque facto opus eſt. Omnes affirmant, *ſe quidem omnia facturos, ſed militum jacere animos. tota nocte inter vulnera, & gemitus morientium vigilatum eſſe. Si ante lucem ad caſtra ventum foret, tantum pavoris fuiſſe, ut relicturi ſigna fuerint: nunc pudore à fuga contineri, alioquin pro victis eſſe.* Quæ ubi conſul accepit, ſibimetipſi circumeundos alloquendoſque milites ratus, ut ad quoſque venerat, cunctantes arma capere, increpabat; *Quid ceſſarent, tergiverſarenturque? Hoſtem in caſtra venturum, niſi illi extra caſtra exiſſent: & pro tentoriis ſuis pugnaturos, ſi pro vallo nollent. armatis dimicantibus haud dubiam victoriam eſſe. Qui nudus atque iners hoſtem maneat, ei aut mortem, aut ſervitutem patiendam.* Hæc jurganti increpantique reſpondebant, *confectos ſe pugna heſterna eſſe: nec virium quicquam, nec ſanguinis ſupereſſe. majorem multitudinem hoſtium apparere, quam pridie fuerit.* Inter hæc appropinquabat agmen: & jam breviore intervallo certiora intuentes, vallum ſecum portare Samnitem affirmant. nec dubium eſſe, quin caſtra circumvallaturi ſint. Tunc enimvero conſul *indignum facinus eſſe*, vociferari, *tantam contumeliam ignominiamque ab ignaviſſimo accipi hoſte. Etiamne circumſedebimur*, inquit, *in caſtris, ut fame potius per ignominiam, quam ferro, ſi*

neceſſe eſt, per virtutem moriamur? Dii bene verterent, facerentque quod ſe dignum quiſque ducerent. Conſulem M. Attilium vel ſolum, ſi nemo alius ſequatur, iturum adverſus hoſtes: caſurumque inter ſigna Samnitium potius, quam circumvallari caſtra Romana videat. Dicta conſulis, legati, tribunique, & omnes turmæ equitum, & centuriones primorum ordinum, approbavere. Tum pudore victus miles ſegniter arma capit, ſegniter è caſtris egreditur. longo agmine, nec continenti, mœſti ac prope victi procedunt verſus hoſtem, nec ſpe, nec animo certiorem. Itaque ſimul conſpecta ſunt Romana ſigna, extemplo à primo Samnitium agmine ad noviſſimum fremitus perfertur, Exire, id quod timuerint, ad impediendum iter Romanos. Nullam inde ne fugæ quidem patere viam. illo loco aut cadendum eſſe, aut ſtratis hoſtibus per corpora eorum evaden-
36 dum. In medio ſarcinas conjiciunt: armati ſuis quiſque ordinibus inſtruunt aciem. Iam exiguum inter duas acies erat ſpatium: & ſtabant exſpectantes dum ab hoſtibus prius impetus, prius clamor inciperet. neutris animus eſt ad pugnandum. Diverſique integri atque intacti abiſſent, ni cedenti inſtiturum alterum timuiſſent. ſua ſponte inter invitos tergiverſanteſque ſegnis pugna, clamore incerto atque impari, cœpit: nec veſtigio quiſquam movebatur. Tum conſul Romanus, ut rem excitaret; equitum paucas turmas extra ordinem immiſit: quorum quum plerique delapſi ex equis eſſent, & alii turbati; & ab Samnitium acie ad opprimendos eos qui ceciderant, & ad ſuos tuendos ab Romanis procurſum eſt. Inde paullulum irritata pugna eſt, ſed aliquanto & impigre magis, & plures procurrerunt Samnites: & turbatus eques ſua ipſe ſubſidia territis equis pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

proculcavit. hinc fuga cœpta totam avertit aciem Romanam. Iamque in terga fugientium Samnites pugnabant, quum conſul equo prævectus ad portam caſtrorum, ac ſtatione equitum ibi oppoſita, edictoque, Vt quicumque ad vallum pergeret, ſive ille Romanus, ſive Samnis eſſet, pro hoſte haberetur; hæc ipſa minitans, obſtitit profuſe tendentibus ſuis in caſtra. *Quo pergis,* inquit, *miles? & hic arma & viros invenies. nec vivo conſule tuo niſi victor caſtra intrabis. Proinde elige, cum cive, an hoſte pugnare malis.* Hæc dicente conſule, equites infeſtis cuſpidibus circumfunduntur, ac peditem in pugnam redire jubent. Non virtus ſolum conſulem, ſed fors etiam adjuvit; quod non inſtiterunt Samnites: ſpaciumque circumagendi ſigna, vertendique aciem à caſtris in hoſtem fuit. Tum alii alios hortari, ut repeterent pugnam: centuriones ab ſigniferis rapta ſigna inferre: & oſtendere ſuis, paucos & ordinibus incompoſitis effuſe venire hoſtes. Inter hæc conſul, manus ad cœlum attollens, voce clara ita ut exaudiretur, templum Iovi Statori vovet; ſi conſtitiſſet à fuga Romana acies, redintegratoque prœlio cecidiſſet viciſſetque legiones Samnitium. Omnes undique anniſi ad reſtituendam pugnam, duces, milites, peditum equitumque vis. numen etiam Deorum reſpexiſſe nomen Romanum viſum: adeo facile inclinata res, repulſique à caſtris hoſtes; mox etiam redacti ad eum locum, in quo commiſſa pugna erat. Ibi, objacente ſarcinarum cumulo, quas conjecerant in medium, hæſere impediti: deinde ne diriperentur res, orbem armatorum ſarcinis circumdant. Tum vero eos à fronte urgere pedites, ab tergo circumvecti equites. ita in medio cæſi captique. captivorum numerus fuit ſeptem millium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ac trecentorum, qui omnes nudi ſub jugum miſſi. cæſos retulere ad quatuor millia octingentos. Ne Romanis quidem læta victoria fuit; recenſente conſule biduo acceptam cladem. amiſſorum militum numerus relatus ſeptem millia trecenti. Dum hæc in Apulia gerebantur, altero exercitu Samnites Interamnam coloniam Romanam, quæ via Latina eſt, occupare conati; urbem non tenuerunt: agros depopulati quum prædam aliam inde miſtam hominum atque pecudum, colonoſque captos agerent; in victorem incidunt conſulem, ab Luceria redeuntem: nec prædam ſolum amittunt, ſed ipſi longo ab impedito agmine incompoſiti cæduntur. Conſul Interamnam, edicto dominis, ad res ſuas noſcendas recipiendaſque, revocatis, & exercitu ibi relicto, comitiorum cauſſa Romam eſt profectus. Cui de triumpho agenti negatus honos: & ob amiſſa tot millia militum, & quod captivos ſine pactione ſub
37 jugum miſiſſet. Conſul alter Poſtumius, quia in Samnitibus materia belli deerat, in Etruriam traducto exercitu, primum pervaſtaverat Volſinienſem agrum: deinde cum egreſſis ad tuendos fines, haud procul mœnibus ipſorum depugnat. duo millia c c Etruſcorum cæſi: cæteros propinquitas urbis tutata eſt. In Roſellanum agrum exercitus traductus: ibi non agri tantum vaſtati, ſed oppidum etiam expugnatum: capta amplius duo millia hominum, minus duo millia circa muros cæſa. Pax tamen clarior majorque, quam bellum in Etruria eo anno fuerat, parta eſt. Tres validiſſimæ urbes, Etruriæ capita, Volſinii, Peruſia, Arretium, pacem petiere; & veſtimentis militum, frumentoque pacti cum Conſule, ut mitti Romam oratores liceret, inducias in quadraginta annos impetraverunt. mulcta præſens, quingentum millium

illium æris in ſingulas civitates impoſita. Ob
aſce res geſtas conſul quum triumphum ab ſena-
 moris magis cauſſa, quam ſpe impetrandi petiſ-
t, videretque alios quod tardius ab urbe exiſſet;
ios, quod injuſſu ſenatus ex Samnio in Etruriam
anſiſſet, partim ſuos inimicos, partim collegæ
micos, ad ſolatium æquatæ repulſæ ſibi quoque
egare triumphum; *Non ita*, inquit, *Patres Con-
ripti, veſtræ majeſtatis meminero, ut me conſulem
ſe obliviſcar. eodem jure imperii, quo bella geſſi,
ellis feliciter geſtis, Samnio atque Etruria ſuba-
tis, victoria & pace parta trimphabo.* Ita ſena-
um reliquit. Inde inter tribunos plebis contentio
rta eſt, pars interceſſuros ne novo exemplo
riumpharet, ajebant: pars auxilio ſe adverſus col-
gas triumphanti futuros. Iactata res ad popu-
um eſt: vocatuſque eo conſul, quum L. Horatium,
Marcum Valerium conſules, C. Marcium Ruti-
um nuper patrem ejus, qui tunc cenſor eſſet, non
x auctoritate ſenatus, ſed juſſu populi triumphaſ-
e diceret; adjiciebat, *ſe quoque laturum fuiſſe ad
opulum, ni ſciret mancipia nobilium tribunos ple-
is legem impedituros: voluntatem ſibi ac favorem
onſentientis populi pro omnibus juſſis eſſe, ac futu-
am.* Poſteroque die auxilio tribunorum plebis
rium, adverſus interceſſionem ſeptem tribuno-
um, & conſenſum ſenatus, celebrante populo
iem, triumphavit. Et hujus anni parum conſtans
memoria eſt. Poſtumium, auctor eſt Claudius, in
Samnio captis aliquot urbibus, in Apulia fuſum
fugatumque, ſaucium ipſum cum paucis Luceriam
compulſum: ab Attilio in Etruria res geſtas; eum-
que triumphaſſe. Fabius, ambos Conſules in Sa-
mnio, & ad Luceriam res geſſiſſe ſcribit, tradu-
ctumque in Etruriam exercitum (ſed ab utro con-
ſule non adjecit) & ad Luceriam utrimque mul-
tos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

tos occiſos. inque ea pugna Iovis Statoris ædem votam, ut Romulus ante voverat: ſed fanum tantum, id eſt locus templo effatus, jam ſacratus fuerat. Cæterum hoc demum anno, ut ædem etiam fieri ſenatus juberet, bis ejuſdem voti damnata

38 Reſpublica in religionem venit. Sequitur hunc annum conſul inſignis, L. Papirius Curſor, qua paterna gloria, qua ſua: & bellum ingens victoriaque, quantam de Samnitibus nemo ad eam diem, præter L. Papirium patrem conſulem pepererat, & forte eodem conatu apparatuque omni opulentia inſignium armorum, bellum adornaverant: & opes Deorum etiam adhibuerant ritu quodam ſacramenti vetuſto velut initiatis militibus; delectu per omne Samnium habito nova lege: ut qui juniorum non conveniſſet ad imperatorium edictum, quique injuſſu abiſſet, caput Iovi ſacratum eſſet. Tum exercitus omnis Aquiloniam eſt indictus. ad quadraginta millia militum, quod roboris in Samnio erat, convenerunt. Ibi mediis fere caſtris locus eſt conſpectus, cratibus, pluteiſque, & linteis contectus; patens ducentos maxime pedes in omnes pariter partes. Ibi ex libro vetere linteo lecto ſacrificatum, ſacerdote Ovio Paccio quodam, homine magno natu, qui ſe id ſacrum petere affirmabat ex vetuſta Samnitium religione: qua quondam uſi majores eorum fuiſſent, quum adimendæ Etruſcis Capuæ clandeſtinum cepiſſent conſilium. Sacrificio perfecto, per viatorem imperator acciri jubebat nobiliſſimum quemque genere factiſque. ſinguli introducebantur. Erat quum alius apparatus ſacri, qui perfundere religione animum poſſet: tum in loco circa omni contecto aræ in medio, victimæque circa cæſæ, & circumſtantes centuriones ſtrictis gladiis. Admovebatur altaribus miles, magis ut victima,

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

am ut ſacri particeps : adigebaturque jurejuran-
, quæ viſa auditaque in eo loco eſſent, non
unciaturum. Dein jurare cogebatur diro quo-
m carmine in execrationem capitis familiæque
ſtirpis compoſito, niſi iſſet in prœlium, quo
peratores duxiſſent: & ſi aut ipſe ex acie fu-
ſet, aut ſi quem fugientem vidiſſet, non extem-
o occidiſſet. Id primo quidam abnuentes jura-
os ſe, obtruncati circa altaria ſunt: jacentes
nde inter ſtragem victimarum, documento ce-
is fuere, ne abnuerent. Primoribus Samnitium
deteſtatione obſtrictis, decem nominatis ab
peratore, eis dictum, ut vir virum legerent, do-
c ſexdecim millium numerum confeciſſent: ea
io linteata ab integumento conſepti, quo ſa-
ta nobilitas erat, appellata eſt. His arma inſi-
ia data, & criſtatæ galeæ, ut inter ceteros emi-
rent. paulo plus viginti millium alius exercitus
t, nec corporum ſpecie, nec gloria belli, nec ap-
ratu linteatæ legioni diſpar. hic hominum nu-
erus quod roboris erat, ad Aquiloniam conſe-
. Conſules profecti ab urbe: prior Sp. Carvi- 39
s, cui veteres legiones, quas M. Attilius ſuperio-
anni conſul in agro Interamnati reliquerat, de-
etæ erant, cum eis in Samnium profectus, dum
ſtes operati ſuperſtitionibus concilia ſecreta
unt, Amiternum oppidum de Samnitibus vi ce-
. Cæſa ibi millia hominum duo ferme atque
tingenti: capta quatuor millia ducenti ſeptua-
ta. Papirius novo exercitu (ita decretum erat)
ipto, Duroniam urbem expugnavit: minus
am collega cepit hominum, plus aliquanto oc-
dit. præda opulenta utrobique eſt parta. Inde
rvagati Samnium conſules, maxime depopula-
Atinate agro. Carvilius ad Cominium, Papi-
us ad Aquiloniam (ubi ſumma rei Samnitium

erat)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

erat) pervenit. ibi aliquandiu nec ceſſatum ab armis eſt, neque graviter pugnatum; laceſſendo quietos, reſiſtentibus cedendo: comminandoque magis quam inferendo pugnam dies aſſumebatur; quod quum inciperetur, remitteretur que, omnium rerum etiam parvarum eventus proferebatur in dies. Altera Romana caſtra viginti millium ſpacio aberant: & abſentis collegæ conſilia omnibus gerendis intererant rebus. intentiorque Carvilius, quo majore diſcrimine res vertebatur, in Aquiloniam, quam ad Cominium, quod obſidebat, erat. L. Papirius jam per omnia ad dimicandum ſatis paratus, nuncium ad collegam mittit; *ſibi in animo eſſe, poſtero die, ſi per auſpicia liceret, confligere cum hoſte. Opus eſſe & illum quanta maxima vi poſſet Cominium oppugnare: ne quid laxamenti ſit Samnitibus ad ſubſidia Aquiloniam mittenda.* Diem ad proficiſcendum nuncius habuit: nocte rediit; approbare collegam conſulta referens. Papirius, nuncio miſſo, extemplo concionem habuit; multa de univerſo genere belli, multa de præſenti hoſtium apparatu, vana magis ſpecie quam efficaci ad eventum, diſſeruit. *Non enim criſtas vulnera facere; & per picta atque aurata ſcuta tranſire Romanum pilum: & candore tunicarum fulgentem aciem, ubi res ferro geratur, cruentari. Auream olim atque argenteam Samnitium aciem à parente ſuo occidione occiſam: ſpoliaque ea honeſtiora victori hoſti, quam ipſis arma fuiſſe. Datum hoc forſan nomini familiæque ſuæ, ut adverſus maximos conatus Samnitium, opponerentur duces, ſpoliaque ea referrent, quæ inſignia publicis etiam locis decorandis eſſent. Deos immortales adeſſe propter toties petita fœdera, toties rupta: tum ſi qua conjectura mentis divinæ ſit, nulli unquam exercitui fuiſſe infeſtiores, quam qui nefando ſacro miſta hominum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

inum pecudumque cæde reſperſus, ancipiti Deûm e devotus, hinc fæderum cum Romanis ictorum ſtes Deos, hinc jurisjurandi adverſus fædera ſuſpti execrationes horrens, invitus juraverit, oderit cramentum; uno tempore Deos, cives, hoſtes meat. Hæc comperta perfugarum indiciis, quum 40
ud infenſos jam ſua ſponte milites diſſeruiſſet; mul divinæ humanæque ſpei pleni, clamore nſentienti pugnam poſcunt: pœnitet in poſtem diem dilatum certamen: moram diei noctiſue oderunt. Tertia vigilia noctis, jam relatis liris à collega. Papirius ſilentio ſurgit, & pullaum in auſpicium mittit. Nullum erat genus hoinum caſtris intactum cupiditate pugnæ: ſumi infimique æque intenti erant: dux militum, iles ducis ardorem ſpectabat. Is ardor omnium iam ad eos qui auſpicio intererant, pervenit. am quum pulli non paſcerentur, pullarius auſpium mentiri auſus, tripudium ſoliſtimum conli nunciavit. Conſul lætus, auſpicium egregium ſe, & Deis auctoribus rem geſturos, pronunciat; gnumque pugnæ proponit. Exeunti jam forte in iem nunciat perfuga, viginti cohortes Samnium (quadringenariæ ferme erant) Cominium ofectas. quod ne ignoraret collega extemplo ncium mittit: ipſe ſigna ocyus proferri jubet, bſidiaque ſuis quæque locis, & præfectos ſubſiis attribuerat. Dextro cornu L. Volumnium, ſiiſtro L. Scipionem; equitibus legatos alios, C. æditium & C. Trebonium præfecit. Sp. Nauum mulos detractis clitellis cum cohortibus alabus in tumulum conſpectum propere circumduere jubet, atque inter ipſam dimicationem quano maxime poſſet moto pulvere oſtendere. Dum is intentus imperator erat, altercatio inter pullaos orta de auſpicio ejus diei, exauditaque ab equiti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

equitibus Romanis; qui rem haud ſpernendam ra-
ti, Sp. Papirio fratris filio conſulis ambigi de au-
ſpicio renunciaverunt. Iuvenis, ante doctrinam
Deos ſpernentem, natus, rem inquiſitam, ne quid
incompertum deferret ad conſulem, detulit. cui
ille, *Tu quidem macte virtute diligentiaque eſto:*
Ceterum qui auſpicio adeſt, ſi quid falſi nunciat,
in ſemetipſum religionem recipit. Mihi quidem
tripudium nunciatum, populo Romano exercituique
egregium auſpicium eſt. Centurionibus deinde im-
peravit, ut pullarios inter prima ſigna conſtitue-
rent. Promovent & Samnites ſigna, inſequitur
acies ornata armatáque, ut hoſtium quoque ma-
gnificum ſpectaculum eſſet. Priuſquam clamor
tolleretur concurreretúrque, emiſſo temere pilo
ictus pullarius ante ſigna cecidit. quod ubi conſuli
nunciatum eſt, *Dii in prœlio ſunt*, inquit. *habet*
pœnam noxium caput. Ante conſulem hæc dicen-
tem corvus voce clara occinuit; quo lætus augurio
conſul, affirmans, nunquam humanis rebus magis
præſentes interfuiſſe Deos; ſigna canere, & cla-
41 morem tolli juſſit. Prœlium commiſſum atrox.
ceterum longe diſparibus animis. Romanos ira,
ſpes, ardor certaminis, avidos hoſtium ſanguinis,
in prœlium rapit: Samnitium magnam partem
neceſſitas ac religio invitos magis reſiſtere quam
inferre pugnam cogit. nec ſuſtinuiſſent primum
clamorem atque impetum Romanorum, per ali-
quot jam annos vinci aſſueti, ni potentior alius
metus inſidens pectoribus à fuga retineret. Quip-
pe in oculis erat omnis ille occulti paratus ſacri, &
armati ſacerdotes, & promiſcua hominum pecu-
dumque ſtrages, & reſperſæ fando nefandoque
ſanguine aræ, & dira execratio, ac furiale carmen,
deteſtandæ familiæ ſtirpique compoſitum. his
vinculis fugæ obſtricti ſtabant; civem magis quam
hoſtem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

rtem timentes. Inſtare Romanus à cornu utro-
e, à media acie, & cædere Deorum hominum-
e attonitos metu. repugnatur ſegniter, ut ab iis
os timor moraretur à fuga. Iam prope ad ſigna
eles pervenerat, quum ex tranſverſo pulvis, vel-
ngentis agminis inceſſu motus, apparuit. Sp.
utius (Octavium Metium quidam eum tra-
nt) dux alaribus cohortibus erat. pulverem
jorem quam pro numero excitabant: inſiden-
mulis calones, frondoſos ramos per terram
hebant: arma ſignaque per turbidam lucem in
mo apparebant: poſt altior denſiorque pulvis
itum ſpeciem cogentium agmen dabat. Fefel-
que non Samnites modo, ſed etiam Romanos:
conſul affirmavit errorem; clamitans inter pri-
ſigna, ita ut vox etiam ad hoſtes accideret:
*tum Cominium; victorem collegam adeſſe: anni-
ntur vincere prius quam gloria alterius exerci-
fieret.* Hæc inſidens equo. inde tribunis centu-
nibuſque imperat, ut vias equitibus patefaciant.
e Trebonio Cædicioque prædixerat, ut ubi ſe
pidem erectam quatientem vidiſſent, quanta
xima vi poſſent, concitarent equites in ho-
m. Ad nutum omnia, ut ex ante præparato,
nt. panduntur inter ordines viæ: provolat
es, atque infeſtis cuſpidibus in medium agmen
tium ruit, perrumpitque ordines quacumque
petum dedit. inſtant Volumnius & Scipio, &
culſos ſternunt. Tum jam Deorum hominum-
e victa vi, funduntur linteatæ cohortes: pari-
jurati injuratique fugiunt, nec quemquam præ-
hoſtes metuunt. Peditum agmen, quod ſuper-
t pugnæ, in caſtra ad Aquiloniam compul-
n eſt. nobilitas equiteſque Bovianum perfuge-
nt: equites eques ſequitur, peditem pedes, ac di-
ſa cornua, dextrum ad caſtra Samnitium, læ-
vum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

vum ad urbem tendit. Prior aliquanto Volumnius caſtra cepit: ad urbem Scipioni majore reſiſtitur vi; non quia plus animi victis eſſet, ſed melius muri quam vallum armatos arcent. inde lapidibus propulſant hoſtem. Scipio, niſi in primo pavore, priuſquam colligerentur animi, tranſacta res eſſet, lentiorem fore munitæ urbis oppugnationem ratus, interrogat, *Satin' æquo animo paterentur ab altero cornu caſtra capta eſſe: ſe victores pelli à portis urbis?* Reclamantibus univerſis, primus ipſe ſcuto ſuper caput elato pergit ad portam: ſecuti alii teſtudine facta in urbem perrumpunt: deturbatiſque Samnitibus, qui circa portam erant, muros occupavere. penetrare interiora urbis, quia
42 pauci admodum erant, non audent. Hæc primo ignorare conſul, & intentus recipiendo exercitui eſſe: jam enim præceps in occaſum Sol erat: & appetens nox, periculoſa & ſuſpecta omnia etiam victoribus faciebat. Progreſſus longius ab dextra, caſtra capta videt: ab læva clamorem in urbe, miſtum pugnantium ac paventium fremitu eſſe. & tum forte certamen ad portam erat. Advectus deinde equo propius, ut ſuos in muris videt; nec jam integri quicquam eſſe, quoniam temeritate paucorum magnæ rei parta occaſio eſſet; acciri, quas receperat, copias, ſignaque in urbem inferri juſſit. Ingreſſi proxima ex parte, quia nox appropinquabat, quievere. nocte oppidum ab hoſtibus deſertum eſt. Cæſa illo die ad Aquiloniam Samnitium millia triginta trecenti quadraginta: capta tria millia octingenti & ſeptuaginta: ſigna militaria nonaginta ſeptem. Ceterum illud memoriæ traditur; non ferme alium ducem lætiorem in acie viſum; ſeu ſuopte ingenio ſeu fiducia bene gerendæ rei. Ab eodem robore animi neque controverſo auſpicio revocari à prœlio potuit, & in

eſſo diſcrimine quo templa Diis immortalibus
ieri mos erat, voverat Iovi Victori, ſi legiones
ium fudiſſet, pocillum mulſi, priuſquam te-
mum biberet, ſeſe facturum. id votum Diis cor-
uit: & auſpicia in bonum verterunt. Eadem 43
una ab altero conſule ad Cominium geſta res.
ma luce ad mœnia omnibus copiis admotis,
ona cinxit urbem: ſubſidiaque firma, ne qua
tio fieret, portis oppoſuit. Iam ſignum dan-
ti eum nuncius à collega trepidus de viginti co-
tium adventu, & ab impetu moratus eſt, &
tem copiarum revocare inſtructam intentam-
ad oppugnandum, coëgit. D. Brutum Scæ-
legatum cum legione prima, & viginti co-
tibus alaribus equitatuque ire adverſus ſubſi-
n hoſtium juſſit: quocunque in loco fuiſſet
ius, obſiſteret ac moraretur; manumque, ſi
e ita res poſceret, conferret: modo ne ad Co-
nium eæ copiæ admoveri poſſent. Ipſe ſcalas
ti ad muros ab omni parte urbis juſſit, ac teſtu-
ad portas ſucceſſit. ſimul & refringebantur
tæ, & vis undique in muros fiebat. Samnites,
t antequam in muris viderent armatos, ſatis
ni habuerunt ad prohibendos urbis aditu ho-
; ita poſtquam jam non ex intervallo nec
ſilibus, ſed cominus gerebatur res, & qui ægre
tceſſerant ex plano in muros loco, quem magis
tuerant, victo, facile in hoſtem imparem ex
uo pugnabant; relictis turribus muriſque in fo-
m omnes compulſi, pauliſper inde tentaverunt
emam pugnæ fortunam. Deinde, abjectis ar-
, ad quindecim millia hominum & quadrin-
ti in fidem conſulis venerunt. cæſa ad quatuor
lia trecentos octoginta. Sic ad Cominium, ſic
Aquiloniam geſta res. Inde medio inter duas
es ſpatio, ubi tertia exſpectata erat pugna, ho-
ſtes

ſtes non inventi, ſeptem millia paſſuum quum ab-
eſſent à Cominio, revocati ab ſuis, neutri prœlio
occurrerunt. Primis ferme tenebris quum in con-
ſpectu jam caſtra, jam Aquiloniam habuiſſent,
clamor eos utrimque par accidens ſuſtinuit: dein-
de è regione caſtrorum, quæ incenſa ab Romanis
erant, flamma late fuſa certioris cladis indicio
progredi longius prohibuit. Eo ipſo loco prope
temere ſub armis ſtrati paſſim, inquietum omne
tempus noctis, exſpectando timendoque lucem
egere. prima luce incerti quam in partem intende-
rent iter, repente in fugam conſternantur conſpe-
cti ab equitibus: qui egreſſos nocte ab oppido Sa-
mnites perſecuti, viderant multitudinem, non
vallo, non ſtationibus firmatam. Conſpecta & ex
muris Aquiloniæ ea multitudo erat: jamque et-
jam legionariæ cohortes ſequebantur. Ceterum
nec pedes fugientes perſequi potuit: & ab equiti-
noviſſimi agminis ducenti ferme & octoginta in-
terfecti. Arma multa pavidi, ac ſigna militaria
duodeviginti reliquere. alio agmine incolumi,
vix ex tanta trepidatione Bovianum perventum
44 eſt. Lætitiam utriuſque exercitus Romani auxit,
& ab altera parte feliciter geſta res. uterque ex al-
terius ſententia conſul captum oppidum diripien-
dum militi dedit: exhauſtis deinde tectis, ignem
injecit, eodemque die Aquilonia & Cominium
deflagravere: & conſules cum gratulatione mu-
tua legionum ſuaque, caſtra conjunxere. In con-
ſpectu duorum exercituum & Carvilius ſuos pro
cujuſque merito laudavit, donavitque; & Papirius
apud quem multiplex in acie circa caſtra, circa
urbem, fuerat certamen, Sp. Nautium, Sp. Papi-
rium, fratris filium, & quatuor centuriones, ma-
nipulumque haſtatorum, armillis aureiſque coro-
nis donavit: Nautium propter expeditionem, qua
magn

gni agminis modo terruerat hoſtes : juvenem
pirium, propter navatam cum equitatu & in
ælio operam, & nocte qua fugam infeſtam Sa-
itibus ab Aquilonia clam egreſſis fecit : centu-
nes, militeſque, quia primi portam murumque
uiloniæ cœperant. equites omnes ob inſignem
ltis locis operam, corniculis armilliſque ar-
teis donat. Conſilium inde habitum, quum
tempus eſſet deducendi ab Samnio exercitus
utriuſque, aut certe alterius. Optimum viſum,
magis fractæ res Samnitium eſſent, eo perti-
ius & infeſtius agere cetera, & perſequi : ut
domitum Samnium inſequentibus conſulibus
i poſſet. *Quando jam nullus eſſet hoſtium exer-*
s, qui ſignis collatis dimicaturus videretur, unum
reſſe belli genus, urbium oppugnationes; qua-
per excidia militem locupletare præda, & ho-
pro aris ac focis dimicantem conficere poſſent.
ique literis miſſis ad ſenatum populumque Ro-
mum de rebus ab ſe geſtis, diverſi, Papirius ad
num, Carvilius ad Volanam oppugnandam,
iones ducunt. Literæ conſulum, ingenti læti- 45
& in curia & in concione auditæ. & quatri-
ſupplicatione publicum gaudium privatis ſtu-
celebratum eſt. nec populo Romano magna
m, ſed peropportuna etiam ea victoria fuit,
per idem forte tempus rebellaſſe Etruſcos al-
m eſt. Subibat cogitatio animum, quonam
do tolerabilis futura Etruria fuiſſet, ſi quid in
nio adverſi veniſſet, quæ, conjuratione Sa-
tium erecta, quoniam ambo conſules omniſ-
Romana vis averſa in Samnium eſſet, occupa-
em populi Romani pro occaſione rebellandi
uiſſet. Legationes ſociorum à M. Attilio præ-
in ſenatum introductæ, querebantur, uri &
ri agros à finitimis Etruſcis, quod deſciſcere

à po-

à populo Romano nollent. Obteſtabanturque Patres conſcriptos, ut ſe à vi atque injuria communium hoſtium tutarentur. Reſponſum legatis, Curæ ſenatui futurum, ne ſocios fidei ſuæ pœniteret. Etruſcorum propediem eandem fortunam, quam Samnitium, fore. Segnius tamen, quod ad Etruriam attinebat, acta res eſſet, ni Faliſcos quoque, qui per multos annos in amicitia fuerant, allatumque foret, arma Etruſcis junxiſſe. Huju propinquitas populi acuit curam Patribus, ut fe ciales mittendos ad res repetendas cenſerent. qui bus non redditis, ex auctoritate Patrum juſſu po puli bellum Faliſcis indictum eſt: juſſique con ſules ſortiri, uter ex Samnio in Etruriam cu exercitu tranſiret. Iam Carvilius Volanam, & Palumbinum, & Herculaneum ex Sumnitibu ceperat: Volanam intra paucos dies, Palamb num eodem quo ad muros acceſſit. Ad Hercu laneum bis etiam ſignis collatis ancipiti prœlio & cum majore ſua quam hoſtium jactura, dim cavit. Caſtris deinde poſitis, mœnibus hoſte incluſit. oppugnatum oppidum, captumque. I his tribus urbibus capta aut cæſa, ad decem mi lia hominum: ita, ut pavore admodum plu caperentur. Sortientibus provincias conſulibu Etruria Carvilio evenit, ſecundum vota militun qui vim frigoris jam in Samnio non patiebantu Papirio ad Sepinum major vis hoſtium reſiſt ſæpe in acie, ſæpe in agmine, ſæpe circa ipſam u bem adverſus eruptiones hoſtium pugnatum: n que obſidio, neque bellum ex æquo erat: n enim muris magis ſe Samnites, quam armis ac v ris mœnia tutabantur. Tandem pugnando in o ſidionem juſtam coegit hoſtes: obſidendoqu vi atque operibus urbem expugnavit. itaque ira plus cædis editum capta urbe: ſeptem mil

qu

uadringenti cæſi : capta minus tria millia homi-
num : præda, quæ plurima fuit, congeſtis Samni-
tium rebus in urbes paucas, militi conceſſa eſt.
ives jam omnia oppleverant, nec durari extra 46
cta poterat : itaque conſul de Samnio exercitum
eduxit. Venienti Romam triumphus omnium
onſenſu eſt delatus. triumphavit in magiſtratu,
ſigni, ut illorum temporum habitus erat, trium-
no. Pedites equiteſque inſignes donis tranſiere,
: tranſvecti ſunt : multæ civicæ coronæ valla-
ſque ac murales conſpectæ. Inſpectata ſpolia
mnitium : & decore ac pulchritudine paternis
oliis, quæ nota frequenti publicorum ornatu
corum erant, comparabantur. nobiles aliquot
ptivi, clari ſuis patrumque factis, ducti : æris
avis tranſvecta vicies centies millies & quingen-
triginta tria millia : id æs redactum ex captivis
cebatur. argenti, quod captum ex urbibus erat,
M. CCCXXX. omne æs argentumque in æra-
um conditum. Militibus nihil datum ex præda
. auctaque ea invidia eſt ad plebem, quod tri-
tum etiam in ſtipendium militum collatum eſt:
um, ſi ſpreta gloria fuiſſet, captivæ pecuniæ in
arium illatæ, & militi tum dari ex præda, &
pendium militare præſtari potuiſſet. Ædem
uirini, quam in ipſa dimicatione votam apud
minem veterem auctorem invenio (neque her-
le tam exiguo tempore perficere potuiſſet) ab
tatore patre votam filius conſul dedicavit, ex-
navitque hoſtium ſpoliis. quorum tanta multi-
lo fuit, ut non templum tantum forumque his
naretur, ſed ſociis etiam coloniſque finitimis
templorum locorumque publicorum ornatum
iderentur. A triumpho exercitum in agrum
cinum, quia regio ea infeſta ab Samnitibus
t, hibernatum duxit. Inter hæc Carvilius con-

ſul in Etruria Troilium primum oppugnare adortus, quadringentos ſeptuaginta ditiſſimos, pecunia grandi pactos, ut abire inde liceret, dimiſit: ceteram multitudinem oppidumque ipſum vi cepit. inde quinque caſtella, locis ſita munitis expugnavit. Cæſa ibi hoſtium duo millia quadringenti: minus duo millia capti. & Faliſcis pacem petentibus annuas inducias dedit: pactus centum millia gravis æris, & ſtipendium ejus anni militibus. His rebus actis ad triumphum deceſſit: ut minus clarum de Samnitibus, quam collegæ triumphus fuerat; ita cumulo Etruſci belli æquatum. Aeris gravis tulit in ærarium trecenta nonaginta millia: de reliquo ære ædem Fortis Fortunæ de manubiis faciendam locavit; prope ædem eidem Deæ ab rege Servio Tullo dedicatam: & militibus ex præda centenos binos aſſes & alterum tantum centurionibus atque equitibus (malignitate collegæ gratius accipientibus munus) diviſit. Favor conſulis tutatus ad populum eſt L. Poſtumium legatum ejus: qui, dicta die à M. Cantio tribuno plebis, fugerat in legationem (ut fama ferebat) populi judicium: jactarique magis, quam
47 peragi accuſatio ejus poterat. Exacto jam anno novi tribuni plebis magiſtratum inierant: iiſque ipſis, quia vitio creati erant, quinque poſt dies alii ſuffecti. Luſtrum conditum eo anno eſt à P. Cornelio Arvina, C. Marcio Rutilo, cenſoribus: cenſa capitum millia ducenta ſexaginta duo trecenta viginti duo. Cenſores viceſimi ſexti à primis cenſoribus: luſtrum undeviceſimum fuit. Eodem anno, coronati primum ob res bello bene geſtas, ludos Romanos ſpectaverunt: palmæque tum primum tranſlato è Græcia more, victoribus datæ. Eodem anno ab ædilibus curulibus, qui eos ludos fecerunt, damnatis aliquot pecuariis, via à

Marti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Martis ſilice ad Bovillas perſtrata eſt. Comitia conſularia L. Papirius habuit: creavit conſules, Q. Fabium Maximi filium Gurgitem, & D. Iunium Brutum Scævam. ipſe Papirius prætor factus. Multis rebus lætus annus, vix ad ſolatium unius mali, peſtilentiæ urentis ſimul urbem atque agros, ſuffecit; portentoque jam ſimilis clades erat. & libri aditi, quinam finis, aut quod remedium ejus mali ab diis daretur. Inventum in libris, Aeſculapium ab Epidauro Romam accerſendum. neque eo anno, quia bello occupati conſules erant, quicquam de ea re actum: præterquam quod unum diem Aeſculapio ſupplicatio habita eſt.

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVÆ primo hoc tomo continentur.

A.

ABorigines. 6
Accius Navius augur. 48
Æneæ errores. 6. *in Italiam adventus.* ibid. *ſepulchrum.* 7
Æneas Sylvius. 8
Æqui graves præda intercipiuntur. 156. *ſub jugum miſsi.* 180. *vaſtant Tuſculanum agrum.* 195. *capiuntur.* 228. *à Romanis fuſi.* 188. 285. 345. *ad bellum cooriuntur.* 301
Æquis bellum indicitur. 609
Æqui Volſcique agrum Hernicum depopulantur. 160
Alba longa conditur. 8. *deſtruitur.* 39
Albani de bello deliberant. 36. *Romam traducuntur.* 39
Albani exercitus deditio. 37
Albula qui & Tiberis. 8
Alexander Epiri rex in Italiam appulit. 492
Alexandria in Ægypto conditur. 521
Alexandri Magni ætas. 492. *avunculus Alexander rex Epiri.* ibid. *mors.* ibid. *dedecora.* 569
Alexandro Magno an Romana virtus reſiſtere potuiſſet. 567
Amulius pulſo fratre regnat. 8
Ancus Martius rex 42. *bellicas ceremonias inſtituit.* ibid.
Annus clade inſignis. 252. *annus deſcribitur.* 26
Antium. 489
Anxur captum. 306
Apex dialis. 429
Appii Claudii decemviri nefandum facinus.

cinus. 202. ſceleratum judicium. 206. provocatio. 216. defenſio 217. mors. 219
Appii Conſulis iniquitas. 106. ſævitia. 145. exercitus ipſius odio vinci voluit. ibid.
Appius conſul animadvertit in exercitum. 147. ad judicium vocatur. 148. moritur. ibid.
Appio Coſ. milites parum fidentes. 633
Appiani exercitus in retinendo Volumnio ſtudium. 634
Apulia perdomita. 573
Aquilonia expugnatur. 668
Ara pudicitiæ plebejæ. 640
Ardeam coloni mittuntur. 251
Ardeates Gallorum caſtra invadunt. 363
Artena Volſcorum oppidum. 307. ejus arx Romanis proditur. ibid.
[A]ſcanius. 7
[A]ſylum aperit Romulus. 14
[A]thenas miſſi qui leges deſcriberent. 189
[A]tellana. 436
Atta Clauſus Sabinus Romam transfugit. 96
Attilius militem cunctantem increpat. 657. ei negatur triumphus. 660.
Auguria. 11
Augurium Tarquinio Priſco oſtenſum. 46
Auſonum gens in poteſtatem populi Romani venit. 578
Auſpicia penes patres. 429

B.

BElli indicendi ritus. 42
Belli Sabini cauſa. 40
Bellum cum Volſcis. 149. Æquicum. 156, 612. Etruſcum. 588. Gallicum. 463. inteſtinum ob nuptias virginis. 248. Latinum. 98. Romanum adverſus Rutulos. 71. Veſtinum. 527
Brennus Gallorum rex. 355
Brutus autor arma capiendi adverſus tyrannos. 73. ab exercitu benigne accipitur. 75. de

de ſuis filiis pœnas ſumit. 83

C.

CAcus 12
Canienſes vincuntur. 16
Cæremonia quædam in devovendis hoſtibus. 503.
Cære oppulentum oppid. 7
Cæretibus pax data. 57
Cæſo capitis accerſitur. 166. defenditur à principibus civitatis. 167. accuſatur de vi in civem illata. 168.
Cajus Mucius de interficiendo Porſena cogitat. 91. foculo dextram injicit. 92. Scævola cognominatus. ib.
Cajus Sempronius ab Hortenſio accuſatur. 285. eius temeritas. 280. conſtantia. 287
Cales expugnatur. 511
Campani ſe Romanis dedunt. 470. Latinis ſe jungunt. 490
Campus Martius. 82
Capitolium ab exulibus occupatur. 170. recuperatur. 174
Capræ palus. 22
Capua capta. 279
Carcer ædificatur. 45. privatus. 421
Carmenta. 12
Carthaginienſes in Siciliam trajiciunt. 271. legatos Romam mittunt. 481
Carventana arx ab Æquis occupatur. 298
Caſſii Coſ. mors. 125
Caudinarum furcularum deſcriptio. 546
Celeres à Romulo ad cuſtodiam corporis adhibiti. 22
Cenſores creantur. 409
Cenſuræ initium. 247
Centuriæ tres equitum conſcriptæ. 20
Centurionis vox pro omine. 375
Certamen inter duces. 289. inter matronas. 640. inter Appium & tribunos plebis. 589. de re agraria. 153. de ſacerdotiis cum plebe communicandis. 618
Clavi figendi cauſa dictator creatus. 436. 514.
Clœliæ virginis virtus. 93
Cluilius Albanorum rex. 30
Comitium oppugnatur. 720

Con-

njuratio adoleſcentum nobilium. 81. Latinorum. 491
njurati Quintium ducem ſibi præficiunt. 483.
njuratorum exercitus colligitur. 483
nnubium patrum cum plebeiis. 238
nſualia ludi. 15
nſulares exercitus omnia in Samnio vaſtant. 692
nſules primi quando creati. 76
nſules damnati. 188. cum Pontio de fœdere agitant. 550. adverſus tribunos-pl. ſenatum incitant. 238. mittuntur contra Samnites. 495. in Volſcos & Æquos. 145. ſeditionem comprimunt. 103. ſuos pro merito laudant. 670. Conſules reliquique ſponſores Samnitibus deduntur. 557
nſulum cunctatio. 129
nſulum alter de plebe creatur. 458
ſſus Vejentium regem interficit. 260
ntentio de agraria lege 174. inter Coſs. & tribunum. 143. 188. inter Fabium & Decium. 641
Coriolani virtus. 115
Coriolanus hoſtis tribuniciæ poteſtatis. 117. in exilium mittitur. 118. fletu muliebri placatur. 123
Corioli oppidum capitur. 115
Creuſa. 7
Cumæ captæ. 288
Curiæ triginta inſtitutæ à Romulo. 20
Curtius lacus. ibid.
M. Curtius ſe devovet. 438

D.

DArius. 568
Decem tabulæ proponuntur. 191
Decemviris imperii ſumma committitur. 190
Decemvirorum tyrannis. 193
Decemviratus tollitur. 213
Decius cum ſuis ſalvus. 478. laudibus cumulatur. 479. ſe cum exercitu devovet. 501
Deditionis formula. 50

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Delphicum reſponſum. 330.
Dianæ Epheſiæ templum. 57
Dictator Romæ quis primus. 98. *creatur adverſus Æquos & Volſcos.* 267. *ejus prudentia.* 269
Dictator populi precibus donat Fabium, Tullium ſecrete alloquitur. 448. *leges fert nobilitati adverſas.* 506
Dictatoris cunctationem ægerrime ferunt milites. 447. *interrogatio ad magiſtrum equitum.* 531. *creatio in M. Manlium.* 394. *adhortatio ad milites.* 450
Dictator plebejus triumphat de Faliſcis. 453
Dies religioſi. 377
Diſcordia civilis. 102. *de agrariis legibus.* 291
Diſsidia inter patres & plebem. 227
Diſsidium inter Romulum & Remum. 11
Diverbia. 435
Duodecem tabulæ publicè proponuntur. 218, 219.

E.

Edictum ne quis extra ordinem pugnet. 469
Equites equis merere incipiunt. 318
Etruſcæ opes. 7
Etruſci Romanos adoriuntur. 592. *Gallos ex hoſtibus ſocios ſibi facere conantur.* 623. *magiſtrum equitum circumveniunt.* 619. *Romanum præſidium adoriuntur.* 616. *fuſi.* 617
Etruſcus exercitus ad Sutrium cogitur. 587
Evander. 10, 12
Exercitus Romani in agrum Vejentinum & Faliſcum mittuntur. 262

F.

Fabia gens ſibi bellum in Veientes depoſcit. 134
Fabii cæſi omnes. 137
Fabiorum nimia fiducia. 136
Q. Fabius Maximus Rullianus magiſter equitum

tum proſperè in hoſtem pugnat. 529. à dictatore ad pœnam depoſcitur. 531. Romam profugit. 533. conſul Papirium dictatorem quamvis inimicum dicit, 598. cur Maximus dictus. 611. conſulatum recuſat. 626. Conſul in caſtra pervenit. 643. Romam rediit. 644
...liſci vincuntur. 334. 453. inducias impetrant. 459
...liſcorum urbs obſidetur. 342
...mes. 297
...uſtulus paſtor. 9
...rentani debellati. 565
...ſcenninus verſus. 434
...dei ſolenne inſtitutum. 28.
...denates bellum Romanis inferunt. 20. vincuntur. 21. deſciſcunt à Romanis. 36. funduntur. 37. populantur agrum Romanum. 262. deficiunt. 274. ignibus Romanos terrere tentant. 275
...denatium deditio. 277
...denæ à Romanis deficiunt. 257. capiuntur. 263
Filius Lucii Manlii tribunum plebis cultro domi aggreditur. 437
Flamines creantur. 27
Flavii ædilis factum contra nobilium ſuperbiam. 610
Fœdus cum Ardeatibus renovatur. 247
Fœdus cum Carthaginienſibus. 565. cum eiſdem tertio renovatum. 607. cum Lucanis. 625. inter Romanos & Albanos. 31. cum Latinis. 115. cum Samnitibus. 490
Fœneratores mulctantur. 641.
Furius & Manlius rei ad populum. 140
M. Furius Camillus dictator dictus. 333. ejus preces. 335. Iunoni templum dedicat. 338. interrex creatur. 348. in exilium abiit. 349. revocatur ab exilio, & dictator creatur. 364, 365, 378. religionum cultor. 369. cum collegis imperium communicat. 383. Sutrium recipit. 387.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

ſugientem exercitum excipit. 406. Moderatio ejus erga Tuſculanos. 408. mors & laudes. 434

G.

Gabini parent regi Romano. 68
Galli novi accolæ Etruriæ. 331
Galli cur Alpes tranſierint. 350. Romam petunt. 354. fugant Romanos. 355, 356. Romanos in ædium veſtibulis trucidant. 360. arcem impetentes funduntur à Romanis. 361. à Camillo fuſi. 368. victi in Albano agro. 430. Tibur fugati ſe recipiunt. 445. in agro Latino caſtra habent. 459. vincuntur. 460. primo impetu feroces. 648
Gallici tumultus fama. 516
Genucius cum exercitu cæſus. 439
Græcorum claſſis ad Venetorum littus appulſa. 613

H.

Hercules. 11
Hernici devicti. 124, 605. Hernicorum cum Romanis pugna. 440
Herſilia conjux Romuli. 17
Hetruſci fuſi pacem ſupplices petunt. 136
Hetruſcos rebellaſſe nunciatur. 671
Hiſtoriæ utilitas. 5
Hiſtriones unde dicti. 434.
Horatii Coclitis virtus. 88
Horatii & Curiatii trigemini. 31. pugnant inter ſe. 33
Horatius ſororem transfigit. 34. provocat ad populum. ibid.
Hoſtus Hoſtilius. 18

I.

Imperioſi cognomen. 436
Induciæ Gallorum cum Romanis. 367
Interregnum. 24, 492, 553
Iulus. 7

Iano

Iuno quanta religione Veiis deportata. 337
Iupiter Feretrius. 16. *Stator.* 18. *Elicius.* 27
Iurejurando cautum, neminem Romæ regnaturum. 79
Ius ferri in armis. 35
Iuſtitium ob tumultum indictum. 158

L.

Lacus Curtius. 439
Latini unde dicti. 7, 8. *funduntur.* 416. *ferociores facti.* 491. *perſimiles Romanis.* 499. *vincuntur.* 503
Latinis triſtia reſponſa redduntur. 397
Lavicani agrum Tuſculanum depopulantur. 289
Lavinium conditur. 6
Laurentia 9. *Laurentes* 20
Lectiſternium primum Romæ. 326. *Tertium.* 434
Legati ad Samnites. 519. *Tarentini.* 562. *à Romanis ad Gallos.* 352. *ad Coriolanum de pace mittuntur.* 122.
Legio Romana à Gallis deleta. 646
Lex agraria primum promulgatur. 124, 324
Lex de magiſtratu non creando ſine provocatione. 215. *vetuſta de clavo figendo.* 436
Lex de connubio patrum cum plebe. 243. *Portia.* 622. *Valeria.* ibid.
Licinius Calvus primus ex plebe tribunus militum. 422
Lictores unde petiti. 13
Livius ſuorum carminum actor. 435
Luæ matri arma data. 489
Lucanorum mutabilis cum fortuna fides. 521
Lucani in amicitiam accepti. 523. *qua arte à Romanis defecerint.* 525
Luceres centuriæ equitum. 20
Lucii Papirii fœneratoris libido. 526
Lucius Manlius dictator filium in agrum ablegat. 437
Lucius Papirius concionem habet. 664
Lucius Quintius ab agri-

cultura

cultura ad Dictaturam accerſitur. 183
circumvallat Æquos. 185.
Lucretia ſibi mortem conſciſcit. 73
Lucius Seſtius primus de plebe conſul. 431
Lucius Siccius decemvirorum fraude occiditur. 201
Ludi. 251. *ſcenici inſtituti.* 434. *maximi.* 431
Ludimagiſtri ſceleſtum facinus. 342
Ludiones. 434
Lupa mammas infantibus præbet. 9
Lupercal. 9
Luſtrum conditum. 56

M.

Magiſter equitum milites contra vim dictatoris obteſtatur. 530
Magiſtratus curules. 420
Magiſtratuum ſolitudo. ibid.
Manlius arcem ſervat. 365. *ſeditionis author.* 389
Manlii Capitolini popularis liberalitas. 392. *reſponſio.* 394. *cupiditas regni omnibus inviſa.* 400. *de ſaxo Tarpeio dejectus.* 401. *mortuo nota adjecta.* ibid.
Manlii filii in patrem pietas. 437
Manlius filium ſecuri feriri jubet. 498
Mare infeſtum claſſibus Græcorum. 462
Matronarum liberalitas. 340.
Mettius Fuffetius dictator Albanorum. 30. *quadrigis laceratur.* 38. *Curtius.* 18
Mezentius Etruſcorum rex. 7
Minervæ templum. 436
Minucia Veſtalis viva defoſſa. 510
Muro lapideo cingitur urbs. 50

N.

Nepete recipitur. 388
Nocturnus terror Romæ. 539
Nola capta à Romanis. 583
Nolani fraude Palæpoli ejecti. 524

Numa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Numæ regnum defertur. 25

Numerus à Minerva inventus 436

Numicius flumen. 7

O.

Opima ſpolia. 17

Oppida Romanis erepta Coriolano duce. 121

Oratio Ap. Claudii, 103, 426. Attii Tulli ad Coſſ. 119. ad cives. 120. C. Claudii. 197. C. Servilii ad tribunos. 321. Camilli. 423. ad Tuſculanos. 408. ad Ardeates. 362. de non deſerenda Roma. 369. ad milites. 385. Canuleii adverſus Coſſ. 240. A. Cornelii Coſſi ad milites. 391. Decii ad centuriones. 476. ad milites. ibid. Dictatoris ad populum. 255. M. Horatii. 197. Menenii Agrippæ. 114. Mettii Fuffetii. 30. Coſ. Romani. 222. ad equites. ibid. Horatii Coſ. ad milites. 223. Quintii. 229. Vectii Meſſii Volſci ad ſuos. 269. legatorum Campanorum. 468. Dictatoris ad conjuratos. 484. T. Quintii ad ſuos. 492. Manlii Coſ. ad filium 498. Camilli de rebus Latinis. 508. Fabii ſenis in Dictatoris crudelitatem. 533. Caii Pontii. 544. L. Lentuli. 549. Sp. Poſthumii. 554. adverſus tribunos. 555. Dictatoris ad milites. 575. Sempronii in Appium. 589. P. Licinii. 331. Quintii in tribunos. 175. Scaptii vaniſſimi ſenis. 235. Oratio Manlii ſeditioſa ad plebem. 398. Appii Claudii Craſſi. 426. Valerii Coſ. 472

Ordo militaris. 499

P.

Pacis conditiones inter Samnites & Romanos. 548. leges inter patres & conjuratos. 487

Palæpolis. 518

Palæpolitani ſe dedunt. 524

Papi-

Papirius obſidet Satricum. 565. *Duroniam expugnat.* 663. *ejus triumphus.* 673
Patres & patricii unde dicti & qui. 14
Patres prehenſant plebem. 346
Patricii prælati in creandis quæſtoribus. 387
Patrum de rege creando diſſidium. 23
Pax inter Romanos & Sabinos. 19
Pedum reliquaque Latii oppida expugnantur. 507
Peruſia deditur. 601
Peſtilentia laboratur Romæ. 41, 159, 265, 297, 402, 434, 512
Pinarii. 13
Plebeii patribus prælati. 326. *Plebeiorum ſoboles.* 299. *Plebeiorum conſulatus arx libertatis.* 422
Plebis indignatio. 141, 396. *ſeceſſus in ſacrum montem.* 211. *poſtulata.* 212
Plebs Romam reverſa tribunos creat. 214. *ære alieno oppreſſa patribus omnia permittit.* 418
Prætores latinorum. 492
Publius Decius ſe devovet. 649
Publius Licinius primus ex plebe tribunus militum. 325
Pomœrium. 56
Pontificis autoritas. 18
Pontii reſponſio. 558
Populare conſulis edictum. 105
Populi judicium de Tuſculanis. 539
Porſena Romam obſidet. 89. *Ariciam oppugnatum mittit.* 94
Portentum. 70, 187, 647
Poſtumiana cædes vindicatur. 296
Poſtumius per fecialem Samnitibus deditus non accipitur. 558. *Milioniam expugnat.* 655. *ingreditur Ferentinum deſertum.* ibid. *in Hetruria proſpere res gerit.* 660
Potitii. 13
Prælium inter Romanos & Sabinos. 224. *nocturnum.* 261. *inter Romanos & Samnites.* 666
Præneſte per deditionem recipitur. 412
Prætor unus ex plebe creatus.

creatus. 431
Privernum. 489
Privernates devicti. 451, 489
Privernas bellum. 514
Privernatis legati liberius reſponſum. 517
Proculus Iulius. 23
Prodigia. 51, 57, 69, 126, 328, 335, 640
Proditio tentata à Tarpeii filia. 17
Pythagoras Samius. 24

Q.

Quercus ſacra. 16
Quintii conſulis ſtratagema, mite ingenium. 147, 250. laus. ibid.
Quintius non patitur ſe conſulem contra S. C. creari. 178
Quirites unde appellati. 19

R.

Ramnenſes centuriæ equitum. 20
Reges Albani. 8
Religio majorum. 176
Remus capitur. 10. occiditur. 11
Rex ſacrificulus creatur. 79
Rogatio ut pro duumviris ſacris faciendis decemviri creentur. 423
Roma condita. 11. augetur hoſtibus in civitatem accipiendis. 45. capta à Gallis. 359. intra annum reſtaurata. 381. in duas partes diſceßit. 611
Romanæ reip. laus. 5
Romani hoſtium caſtra capiunt. 100. vinci ſe patiuntur. 200. relictis caſtris Aventinum inſident. 209. victos ſe putantes caſtra deſerunt. 282. ab Æquis fuſi. 290. vincunt Volſcos. 303. fugantur ab Æquis, 344. deſpondent animos. 357. cum Samnitibus pugnant. 600. ſiſtunt fugam duce amiſſo. 649
Romani pueri Etruſcis literis erudiebantur. 593
Romulus fratrem liberat. 10. dat jura. 13. legatos circa vicinas gentes mittit. 14. ſolatur raptas. 15. templum Iovi ſtatori vovet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

vovet. 18. *Deus creditur.* 22

S.

Sabinum bellum. 17
Sabini arcem capiunt. 18. *funduntur.* 19. *vincuntur.* 49. *legatos de pace mittunt.* 98. *ad portas urbis uſque graſſantur.* 149. *Roman. fines populantur.* 182. 195.
Sabinorum caſtra diripiuntur. 225
Salii. 27
Samnii urbes captæ. 672
Samnitium bellum. 467. *caſtra direpta.* 479. *defectio.* 538, 561. *exercitus fugatus.* 480. *novæ cohortes fuſæ.* 606. *magna ſtrages.* 563. *ſeptem millia ſub jugum miſſa.* 564. *præcipua oppida expugnantur.* 632
Samnitibus bellum indicitur. 472
Samnites vincuntur. 474, 481. *ad Romana caſtra accedunt.* 537. *Brutulum defectionis autorem dedunt.* 542. *rebellarunt.* 573. *victi.* 576. *pugnant adverſus Romanos.* 581. *cæſi aut capti.* 582. *legatos de pace Romam mittunt.* 608. *rebellionem ſpectant.* 624. *Romanis reſiſtunt.* 228. *diſſipati.* 537, 629. *aciem inſtruunt.* 659. *cæſi captique.* 659. *bellum ſummo apparatu adornant.* 662. *terga vertunt.* 667
Satyræ. 435
Satricani ad Samnites deficiunt. 559
Seditio Romæ. 108. *ſeditio mira.* 109. *ſeditio labes civitatum.* 128. *caſtrenſis.* 295. *inteſtina.* 325, 431.
Semina belli inter Romanos & Albanos. 29
Senatores centum à Romulo creati. 14
Sergio Virginioque dies dicitur. 323
Servilius Mælium obtruncat. 255
Servorum conjuratio. 288
Servius rex. 53. *cenſum inſtituit.* 54. *urbem ampliat.* 56. *plebis conſenſu rex declaratur.*

tur. 58. interficitur. 61.
extus Tarquinius Gabios transfugit. 66. nuncium ad patrem mittit. 68. Gabios per dolum capit. 68. Lucretiæ vim affert. 72
idicinorum deditio. 490
ilvius cognomen regum Albanorum. 8
polia hoſtium Iovi Victori cremantur. 651
purius Melius regnum affectat. 253
omnium Attinii. 118
oranus ſpem capiundæ Soræ facit. 577
pectaculum à Romulo indictum. 15
taius Mimatius Samnitium dux captus. 637
tipendium miles de publico accipit. 306
upplicationes ob rem bene geſtam. 638
utrium expugnatur. 387. ab Etruſcis obſeſſum. 583. à Camillo recipitur. 380

T.

TAbulæ duæ prioribus adjectæ. 194
Talaßio vox nuptialis. 15
Tanaquil uxor Tarquinii Priſci. 46, 53
Tarentini. 525
Tarquinius Priſcus regnum affectat. 46. patres centum in ſenatum legit. 47. occiditur. 53
Tarquinius vi regnum affectat. 60. Superbus cognominatus. 62. Volſcis bellum movet. 66
Tarquinii ad Porſenam perfugiunt. 87
Tarquinii Superbi mors. 101
Tarquinienſes agrum Romanum populantur. 446. opprimuntur. 330. milites Romanos immolant. 450
Tatius rex Sabinus. 16. interficitur. 20
Tempanius. 283. ejus militum virtus. 281
Tibicines quo actu Romam deportati. 585
Tiburtibus bellum indicitur. 442
Titienſes centuriæ equitum. 20
Titius Manlius Cæritibus bellum indixit. 456.

cum

cum Gallo pugnat. 442. Gallum vincit. 443. torque ſpoliat. 444.
Titius Quintius Cincinnatus dictator creatur. 411
Triarii Romani. 132
Triarii militum conſulari poteſtate creantur. 273. Octo conſulari poteſtate. 310. 348.
Tribuni plebis decem. 187. delectum imperium. 300. leges adverſus patricios promulgant. 419. refecti 420. vim ſuam frangunt. 422
Tribunus domi ſuæ occiditur. 141
Tribunorum adverſus ſenatum contentio. 165. tribunorum & conſulis diſceptatio. 176. cum patribus certamen. 180. ſeditio. 278
Tribunitiæ ſeditiones. 294. conciones. 311
Tribus unde dictæ. 56. Romæ factæ. 101. duæ ad priores additæ. 572
Tulliæ ſceleſta conſilia. 59. inhumanum facinus. 61
Tullus Hoſtilius rex. 28. fulmine conflagrat. 42
Turnus Herdonius in Tarquinium invehitur. 63. occiditur. 65
Turnus rex Rutulorum. 6
Tuſci funduntur. 133. opprimuntur à Romanis. 363
Tuſculani dictatoris oratio in ſenatu. 408
Tuſculani Romanis ſuppetias ferunt. 173
Tuſculana arx ab Æquis capitur. 179
Tuſculum recipitur. 417

V.

Valerii cum Gallo duellum. 463. Valerii Coſ. oratio. 472. laudes. 473
Valerius conſul in ſuſpicionem venit affectati regni. 85. Poplicola dictus. 86
Valerius conſul conſilio bellum ſuſtinet. 221
Vejens bellum. 139
Vejentanus ager plebi dividitur. 347
Vejentes in fines Romanos excurrunt. 21. fuſi. 259. agrum Romanum populantur. 272.

Romana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Romana munimenta incendunt. 318
Veientibus induciæ dantur. 277
Veientis ſenioris vaticinium. 328
Velitræ obſidentur. 420
Veneficium matronarum. 513
Veneti unde appellati. 5
Veſtales virgines. 27
Veſtalis damnata inceſti. 126. de inceſtu cauſam dicit. 288
Veturiæ ad Coriolanum filium oratio. 123
Veturius Cos. fundit Volſcos. 162
Victoria de Auruncis. 106
Virgines rapiuntur à Romanis. 15
Virginia ad tribunal Ap. Claudii vocatur. 202
Virginius filiam transfigit. 207, in caſtra profectus. 208
Viſceratio data populo. 518.
Vmbri à Romanis deficiunt. 601. ſe dedunt. 603.
Volani Lavicanos populantur. 293
Volſci vincuntur. 125. 179, 407, ſub jugum miſſi à Tuſculanis occiduntur. 250. pacem impetrant. 338. terga vertunt. 392. agrum Romanum populantur. 415
Volſcorum perfidia. 101. exercitus funditur. 105. irruptio. 149. clades. 162. caſtra oppugnantur. 223. expugnantur. 235. 270. deditio. 379
Volſcum bellum Camillo decernitur. 403
Volumnii argutum reſponſum. 635
Volumnius Samnites aggreditur. 637
Vrbium primordia cur ad Deos referantur. 4,

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

86-95 120

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 D 41 vol. 1